

Redactor: **dr. Mihai Milca**

Coperta: **Adriana Popescu**

Tehnoredactare
și procesare computerizată: **Elena Milea**

Revizie text: **Dan Criste**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale
BISTRICEANU, GHEORGHE D.**

Lexicon de finanțe – bănci – asigurări / Gh. D. Bistriceanu,
București : Editura Economică, 2001

3 vol. ; 24 cm.

ISBN 973-590-503-5

Vol. 2. – 2001. – 544 p. – ISBN 973-590-505-1

Gheorghe D. BISTRICEANU

LEXICON
DE FINANȚE
BĂNCI
ASIGURĂRI
D - O

Vol. II

EDITURA ECONOMICĂ

ISBN 973-590-503-5
ISBN 973-590-505-1 (vol. II)

Copyright © Editura Economică, 2001

EDITURA ECONOMICĂ

78101, BUCUREȘTI, sector 1,
Calea Griviței, nr.21, etaj VII;
tel./fax: 231.55.77; 231.55.78;
231.55.79; 231.55.80;
312.97.17; 312.22.48; 650.73.45;
E-mail adress: edecon@edecon.ro;
office@edeconomica.com;
http: //www.edecon.ro;
www.edeconomica.com;
www.e-economicshop.com;

Difuzare: Calea Dorobanților, nr. 31-33;
tel.: 210.63.07; 210.63.08;
Comenzi la tel./fax: 210.73.10

D

DAJDIE, v. IMPOZIT.

DANIE, donație; înscris, prin care se confirmă o donație.

DARE DE SEAMĂ, lucrare de sinteză, cuprinzând un sistem unitar de indici și indicatori, care caracterizează activitatea și situația economico-financiară a unei unități economice sau bugetare, pe o anumită perioadă de gestiune, sub toate laturile ei principale, față de datele din program și de cele efective din perioada anterioară. Potrivit normelor în vigoare, valorificarea datelor contabile curente și de sinteză se face în țara noastră cu ajutorul bilanțului și al formularelor anexă la bilanț. **V. și indicator; indice.** ❖ **D. de s. asupra executării bugetului de stat**, document care cuprinde darea de seamă generală privind executarea bugetului de stat și dările de seamă centralizate asupra executării bugetelor componente.

DAREA DE SEAMĂ A EXECUTĂRII BUGETULUI ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT, document financiar important care reflectă modul cum se execută veniturile și cheltuielile bugetului asigurărilor sociale de stat și care cuprinde: darea de seamă generală privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat și dările de seamă centralizate asupra executării planurilor financiare ale caselor teritoriale de pensii. Folosind datele primite de la organele subordonate, Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale întocmește periodic (lunar, trimestrial și anual) dările de seamă asupra executării bugetului asigurărilor sociale de stat, care fac posibilă exercitarea controlului asupra utilizării fondurilor de asigurări sociale, constituind un important instrument financiar de întărire a ordinii și disciplinei financiare și de planificare bugetară viitoare. **D. de s.** trebuie să fie cuprinzătoare, exactă, elaborată într-o formă unică, spre a se putea centraliza ușor și depune la termen. Întocmirea **d. de s.** se bazează pe datele furnizate de organele participante la executarea de casă a bugetului pe subdiviziunile clasificăției bugetare. **D. de s.** servesc la analiza îndeplinirii bugetelor asigurărilor sociale, reliefind deficiențele activității bugetare și facilitând adoptarea celor mai eficiente măsuri pentru curmarea și preîntâmpinarea lor. **D. de s. centralizată** întocmită de Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale se înaintează Ministerului Finanțelor, care întocmește **d. de s. asupra bugetului de stat**, în ansamblu.

DAREA ÎN PLATĂ, modalitate de stingere a unei obligații, care constă în acceptarea de către creditor în momentul plății a unei alte prestații decât cea datorată inițial de către debitor.

DATA ÎNREGISTRĂRII CURENTE, **d.** stabilită ca fiind ultima, de către Banca Națională a României, pentru determinarea proprietății asupra oricărui titlu de stat, în vederea plății valorii nominale și/sau dobânzii aferente, care devin scadente și plătibile în cel mult 15 zile calendaristice de la această dată.

DATA PLĂȚII DOBÂNZII, **d.** stabilită pentru plata dobânzii aferente unei anumite serii a titlurilor de stat (**v.**) purtătoare de dobândă.

DATA RĂSCUMPĂRĂRII ÎN AVANS, d. fixată pentru răscumpărarea înainte de scadență a oricărui titlu de stat, comunicată de către sau în numele statului român, sau o dată la care un proprietar își exercită dreptul de răscumpărare înainte de scadență a unui titlu de stat, în conformitate cu termenii și condițiile stabilite prin **prospectul de emisiune (v.)**.

DATA SCADENȚEI, d. la care valoarea nominală și ultima tranșă de dobândă aferentă unui titlu de stat purtător de dobândă sau valoarea nominală a unui titlu de stat cu **discount (v.)** devin exigibile în conformitate cu prospectul de emisiune a titlurilor de stat (v.).

DATA TRANZACȚIEI, d. la care se încheie tranzacția.

DATA VALUTEI (engl. „value date“), d. la care se efectuează decontarea tranzacției, adică data tranzacției valutare, ziua lucrătoare următoare față de data tranzacției, două zile lucrătoare de la data tranzacției, orice dată a valutei, ulterioară decontării la vedere.

DATĂ CERTĂ, d. (anul, luna și ziua) cu începere de la care nu mai poate fi contestată de către terți existența unui înscris sub semnătură privată, indiferent dacă înscrisul a fost sau nu datat. **D.c.** este considerată data reală, adevărată a actului respectiv. **D.c.** a unui înscris sub semnătură privată se poate stabili pe următoarele căi și la datele: ▪data prezentării înscrisului la oricare unitate de stat, indiferent în ce scop și cu ce ocazie; ▪data înregistrării înscrisului într-un registru public; ▪data la care înscrisul a fost menționat într-un act sau document oficial întocmit de către o persoană investită cu o funcție de stat sau obștească; ▪data decesului oricăreia dintre persoanele care și-au pus semnătura pe înscrisul respectiv; ▪data la care un organ notarial a făcut, la cerere, o încheiere specială pe fiecare exemplar al înscrisului sub semnătură privată etc.

DATORIA PUBLICĂ A ROMÂNIEI, d. rezultată din însumarea datoriei publice interne și externe, contractată direct sau garantată de stat, cu datoria publică internă și externă angajată de autoritățile administrației publice locale.

DATORIE 1. Obligația unei persoane fizice sau juridice față de o altă persoană care are în contrapartidă o creanță. **2.** Sumă de bani care trebuie plătită sau restituită de către o persoană, numită **debitor (v.)**, unei alte persoane, numită **creditor (v.)**, la o dată stabilită, numită **scadență (v.)**. **D.** poate să o formeze și contravaloarea unor bunuri primite spre folosință temporară sau serviciile pe care debitorul se obligă să le presteze creditorului. **D.** poate rezulta dintr-un contract sau din lege și se stinge prin executarea obligației. **V.** și **creanță**.

DATORIE ARIERATĂ, datoria publică și dobânda aferentă neplătită la timp de către împrumutat împrumutătorului (situație în care serviciul datoriei publice nu poate fi efectuat la termen, din anumite motive). **V.** și **amortizarea împrumutului; anuitate; arierată financiară; datorie publică; serviciul datoriei publice**.

DATORIE CONSOLIDATĂ, parte a datoriei naționale sau a celei guvernamentale, care nu are un termen de rambursare sau/și aceea contractată pe termen mediu și lung.

DATORIE EXTERNĂ, totalitatea obligațiilor față de străinătate. Banca Mondială consideră că **d.e.** este formată din: credite datorate unor creditori publici și privați, în monedă străină, bunuri sau servicii rambursabile peste un an; sumele datorate de persoanele de drept public și de persoanele private, care sunt garantate de autoritatea publică. În accepțiunea dată de Banca Mondială, **d.e.** nu cuprinde: sumele datorate de persoanele private către străinătate, negarantate de

autoritățile publice; datoria rezultată din tranzacțiile cu Fondul Monetar Internațional; creditele primite pentru care nu au fost stabilite termene de rambursare; datoria care poate fi rambursată în monedă națională. **D.e.** cuprinde, pe lângă datoria publică externă (v.), și datoria contractată în străinătate de către persoane fizice și persoane juridice de drept privat. **D.e.** poate fi brută și netă. **D.e.b.** este formată din obligațiile bănești și diferite alte valori pe care persoanele juridice și fizice ale unei țări le au față de străinătate la o anumită dată. Practic, **d.e.b.** cuprinde sumele de bani datorate de stat, unități administrativ-teritoriale, agenți economici cu capital privat, unități și organizații cooperatiste, precum și de persoane fizice față de organisme financiare internaționale, bănci și guverne ale altor țări, față de firme, instituții și persoane fizice străine creditoare. **D.e.b.** provine din tot felul de împrumuturi, importul de bunuri, executări de lucrări, prestări de servicii pe credit, efectuarea de investiții prin împrumuturi etc. Este vorba deci de toate obligațiile bănești față de străinătate – indiferent când, sub ce formă și pentru ce au fost contractate – cu caracter public și privat, fără să se țină seama de modul cum sunt garantate și de scadențele lor. Cuantumul **d.e.b.** este foarte greu de determinat deoarece: sunt mulți debitori publici și privați, nu toate împrumuturile sunt exprimate valoric, au termene diferite de rambursare, dobânzi diferențiate etc. În sens restrâns, **d.e.b.** nu cuprinde: ▪creditele pe termen scurt; ▪investițiile străine directe, care nu au termene de rambursare sau lichidare; ▪ajutoarele nerambursabile; ▪împrumuturile externe care au o perioadă de grație de până la 15-20 de ani; ▪împrumuturile acordate de unii creditori externi filialelor, sucursalelor sau altor reprezentanțe ale acestora în condiții mai avantajoase decât cele folosite pe piața mondială; ▪creditele contractate de persoane fizice sau juridice negarantate de autoritățile în drept. **D.e.n.** cuprinde numai diferența dintre activele publice și private ale persoanelor fizice și juridice dintr-o țară, aflate în țara luată în considerare. Este vorba deci de diferența între ceea ce o țară datorează străinătății și ceea ce străinătatea datorează țării respective. Activele publice și private cuprind resursele valutare, împrumuturi acordate, titluri, investiții, diferite alte valori, creanțe etc. **D.e.n.** se calculează de către țările care în același timp sunt debitoare și creditoare față de străinătate. În multe cazuri, fluxurile financiare din țările dezvoltate către cele în curs de dezvoltare au reprezentat un ajutor modest. O serie de economiști occidentali susțin că țările debitoare n-au stăvilit creșterea populației, fapt care a determinat ca asistența financiară pe locuitor să fie modestă, că aceste țări au o experiență și o calificare redusă în gestiunea financiară, ceea ce a determinat folosirea nerațională a resurselor financiare primite din exterior. De asemenea, se mai invocă lipsa de prevedere care a determinat ca aceste țări să recurgă la prea multe împrumuturi externe costisitoare. Dacă se examinează situația cu atenție, se constată că nu acestea sunt cauzele principale care au agravat într-o asemenea măsură **d.e.** a țărilor în curs de dezvoltare. Cauzele principale care au agravat atât de mult datoria externă a acestor țări sunt: ▪insuficiența asistenței financiare acordate țărilor în curs de dezvoltare; ▪resursele financiare acordate de țările bogate s-au aflat în continuă scădere față de cerințele crescânde ale acestor țări; ▪asistența financiară gratuită, adică donațiile sub formă de ajutor s-au redus. Datele O.N.U. demonstrează că donațiile s-au redus continuu tocmai în plină criză economică, adică tocmai când aceste țări aveau cea mai mare nevoie de ajutor economic și financiar. În aceste condiții, multe țări în curs de dezvoltare au solicitat împrumuturi tot mai multe de la băncile transnaționale pentru dezvoltarea lor economică și socială. Întrucât aceste țări nu aveau resurse financiar-valutare proprii, nu dispuneau de cadre de conducere cu pregătire corespunzătoare, forța de muncă nu era calificată etc., ele au fost nevoite să ceară asistență tehnică și financiară din exterior, să atragă capitaluri străine, să contracteze împrumuturi externe cu diferiți creditori. Cu toate că aceste țări s-au împovărat foarte mult față de creditorii externi, rezultatele economice și sociale obținute n-au fost semnificative. Ca urmare, erau necesare noi și tot mai mari resurse financiare din străinătate,

fapt care a condus la creșterea considerabilă a d.e. a țărilor în curs de dezvoltare. Scumpirea petrolului a determinat țările în curs de dezvoltare să contracteze noi împrumuturi externe. Cu toate acestea, țările debitoare n-au înregistrat o creștere economică spectaculoasă, deoarece creditele au fost contractate mai ales pentru acoperirea deficitului comercial. În afară de aceasta, unele împrumuturi pe termen scurt au fost utilizate pentru finanțarea unor nevoi pe termen lung. Concomitent, a avut loc o concentrare a scadențelor pe o perioadă redusă de timp, fapt care a mărit considerabil vulnerabilitatea țărilor debitoare. În deceniile 1970-1990, mari datorii externe au înregistrat și țările din estul și centrul Europei, și anume: fosta Republică Democrată Germană, Ungaria, Polonia, Iugoslavia, România. În anul 1980, România a înregistrat o datorie externă de 11 miliarde de dolari, ca efect al importurilor de țigete în condițiile creșterii continue a prețurilor și ale eficienței foarte scăzute a produselor rezultate din prelucrare. În timp ce România plătea dobânzi de 10-15%, ea a acordat credite unor țări comuniste sau teroriste cu dobândă de 2% sau chiar fără dobândă. Rambursarea datoriei externe s-a făcut prin exportarea de produse alimentare sub costurile de producție și înfometarea populației. De asemenea, România a construit – cu decontarea la prețuri inferioare celor practicate pe piața internațională – fabrici de ciment, de cherestea, de sodă caustică etc., precum și aeroporturi, obiective social-culturale, blocuri de locuințe etc., în special în unele țări arabe. Pentru lichidarea datoriei externe, dictatorul comunist a dispus livrarea în străinătate a unor importante cantități de aur, fapt care a constituit o adevărată trădare a intereselor vitale ale țării. Din cauza scumpirii creditelor externe, a instabilității prețurilor pe piața externă, a fluctuației cursurilor valutare, a înăsprii condițiilor cerute de organismele financiare internaționale, România a renunțat în aprilie 1989 la noi credite și facilități. Rambursarea forțată, înainte de termen, a datoriei externe a avut ca o consecință gravă restrângerea posibilităților de a asigura resursele financiare necesare modernizării și re tehnologizării economiei naționale. Începând din 1975 și până în martie 1989, România a rambursat o datorie externă de 21 de miliarde de dolari; din această sumă, dobânzile au reprezentat 7 miliarde de dolari. Mai mult, în anul 1987, dictatorul comunist a renunțat la clauza națiunii celei mai favorizate în relațiile comerciale cu S.U.A., ceea ce a făcut ca în numai cinci ani România să piardă cel puțin un miliard de dolari. **V. și datorie publică.**

DATORIE FLOTANTĂ, d. pe termen scurt a statului, rezultată din bonuri de casă și bonuri de tezaur. Pe calea conversiunii, **d.f.** se poate transforma în datorie publică pe termen lung. **V. și bon de tezaur.**

DATORIE PUBLICĂ, valoarea totală a angajamentelor bănești contractate de stat în nume propriu (Guvern, instituții publice monetar-financiare, unități administrativ-teritoriale, diferite instituții financiare centrale etc.), la un moment dat, provenite din împrumuturi interne și externe (în lei și în valută), pe termen scurt, mediu și lung, precum și obligațiile statului către Trezoreria proprie, inclusiv cheltuielile generate de acestea. Împrumuturile pot fi contractate de stat (de Guvern, prin Ministerul Finanțelor), în nume propriu sau garantate de acesta. **D.p.** rezultă din emisiunea titlurilor de împrumut de stat (bonuri de tezaur, obligațiuni, rente etc.), din plata dobânzilor, câștigurilor, comisioanelor etc. și pot fi exprimate în moneda națională sau în valută străină, în funcție de locul unde se contractează împrumutul și de condițiile acestuia prevăzute în **prospectul împrumutului** (v.). În vederea evaluării d.p. a României, obligațiile exprimate în altă monedă decât cea națională se calculează în monedă națională, utilizându-se rata de schimb comunicată de Banca Națională a României sau stabilită de instituția financiară implicată. În anii 1990-2000, d.p. a țării noastre a evoluat astfel:

La începutul anului 1998, ponderea d.p. a României în produsul intern brut era următoarea:

– în procente –	
Datoria publică totală	25,8
Datoria publică internă	5,8
Datoria publică externă	19,8
Datoria publică externă directă	14,0
Datoria publică externă garantată	5,8

Evoluția datoriei publice totale a României în perioada 1990-2000

– în miliarde lei –

INDICATORI	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Datoria publică totală	4,8	76,8	897,8	2 827,4	8 461,9	12 790,0
% față de 1990	100	1 600,0	18 704,2	58 904,2	176 289,6	266 458,3

INDICATORI	1996	1997	1998	1999	2000
Datoria publică totală	25 891,0	70 950,0	134 583,9	246 358,6	8 461,9
% față de 1990	539 395,8	1 478 125,0	2 803 831,25	5 132 470,83	176 289,6

Notă: pentru conversia datoriei publice externe s-au utilizat cursurile de schimb medii anuale. Datele absolute provin de la Ministerul Finanțelor, iar cele relative au fost calculate de autor.

În unele țări, d.p. înregistrează proporții enorme, devenind o adevărată amenințare, din cauza deficitelor bugetare determinate de crizele economice, de pregătirea și ducerea războaielor de agresiune. D.p. a devenit atât de mare în unele țări, încât numai plata dobânzilor pentru împrumuturi a ajuns să reprezinte a zecea parte din totalul cheltuielilor bugetare. D.p. și dobânzile aferente se amortizează prin contractarea altor împrumuturi publice, prin sporirea impozitelor etc. și se poate stinge prin rambursare, **bancrută** (v.), **inflație** (v.) sau repudierea obligațiilor rezultate din împrumuturi. Scopul datoriei publice ar trebui să constea în accelerarea ritmului reproducției sociale și ridicarea nivelului de bunăstare materială și spirituală a poporului.

❖ **D.p. amortizabilă (rambursabilă)**, totalitatea sumelor pe care statul le datorează populației pentru subscrierile făcute la împrumuturile de stat. ❖ **D.p. brută**, valoarea totală a efectelor publice, indiferent de deținătorii acestora. ❖ **D.p. consolidată**, totalitatea datoriei rezultate din împrumuturi de stat, lansate pe termen mediu și lung, sau din prelungirea termenelor de rambursare a împrumuturilor (de exemplu, împrumuturile pe termen scurt se transformă în împrumuturi pe termen mediu și lung). D.p.c. poate fi perpetuă și rambursabilă. **Datoria perpetuă** constă în aceea că statul, deși debitor, nu se angajează la rambursarea împrumutului, dar se obligă să plătească dobânzile aferente, din care cauză se mai numește și **d. de rentă**. Statul poate să-și amortizeze datoria perpetuă în orice moment, prin cumpărarea titlurilor de împrumut la bursă și poate face conversiuni ori de câte ori dorește. **Datoria rambursabilă (amortizabilă)** se formează din împrumuturi cu anuități la termen, împrumuturi în obligațiuni pe termen scurt, împrumuturi cu obligațiuni rambursabile prin trageri periodice și împrumuturi în rentă viageră. ❖ **D.p. externă**, parte integrantă a datoriei publice rezultată din împrumuturile contractate cu creditorii externi și nerambursată, care cuprinde totalitatea obligațiilor necondiționate și irevocabile ale statului pe termen mediu și lung exprimate în valută liber-convertibilă, bunuri sau servicii, contractate de un stat în străinătate și nerambursate creditorilor. În concepul de d.p.e. nu se cuprinde decât suma împrumuturilor contractate de guvernul unei țări în străinătate, fără suma împrumuturilor

contractate de către întreprinderile particulare. **D.p.e.** poate proveni din împrumuturile contractate în străinătate pentru stimularea dezvoltării economice interne, achitarea unor mașini, utilaje etc. procurate din import, lichidarea urmărilor unor calamități ale naturii, înfăptuirea de investiții mari etc. Împrumuturile externe se contractează de regulă pentru: realizarea programelor de dezvoltare și restructurare economică; crearea și menținerea rezervei valutare a statului. **D.p.e.** a României a crescut în anii 1990-1999, după care se constată din tabelul de mai jos. **D.p.e.** cuprinde totalitatea împrumuturilor exprimate în valută liber convertibilă, bunuri sau servicii contractate de un stat în străinătate și nerambursate creditorilor. **D.p.e.** poate proveni din împrumuturile contractate în străinătate pentru stimularea dezvoltării economice interne, achiziționarea unor mașini, instalații, utilaje etc. procurate din import, lichidarea urmărilor unor calamități ale naturii, înfăptuirea unor investiții mari etc.

Evoluția datoriei publice externe efective a României în perioada 1990-1999

– în milioane dolari S.U.A. –

INDICATORI	1990	1991	1992	1993	1994
Datoria publică externă efectivă	209,0	1 005,8	2 199,1	3 115,8	4 230,1
% față de 1990	100,0	481,2	1 052,2	1 509,9	2 023,9

INDICATORI	1995	1996	1997	1998	1999
Datoria publică externă efectivă	4 934,1	6 230,3	7 386,0	6 966,1	6 174,2
% față de 1990	2 360,8	2 981,0	3 533,9	3 333,06	2 954,16

Sursa: Datele absolute provin de la Ministerul Finanțelor, iar cele relative au fost calculate de autor.

D.p.e. se înregistrează astăzi cu deosebire în țările slab dezvoltate și în curs de dezvoltare. Cu cât **d.p.e.** este mai mare, cu atât grevează mai mult economia țării debitoare, condițiile de viață ale populației și cu atât dependența este mai pronunțată. Ca urmare, în multe cazuri, **d.p.e.** constituie un pretext pentru amestecul în treburile interne ale țării debitoare. Aprecierea **d.p.e.** se poate face în funcție de: ■mărimea absolută a acesteia, exprimată în monedă națională sau într-o valută stabilă de largă circulație; ■evoluția ei de la o perioadă la alta; ■termenele de rambursare (scurte, medii sau lungi); ■condițiile în care a fost contractată; ■componentele (structura) datoriei etc. Guvernele care se succed la putere în statele debitoare pot să nu recunoască datoria contractată de guvernul anterior. Guvernul României poate angaja, potrivit legii, împrumuturi externe pe termen mediu și lung, contractate direct sau de către companiile naționale, societățile comerciale, regiile autonome și autoritățile publice locale, cu garanția statului, pentru realizarea programelor de dezvoltare și restructurare economică, realizarea altor obiective sau acțiuni de interes public, crearea și menținerea rezervei valutare a statului, asigurarea resurselor necesare înlăturării efectelor determinate de calamități ale naturii sau în alte cazuri de forță majoră. Pe baza propunerii Guvernului, Parlamentul României aprobă necesarul de împrumuturi externe determinat pe baza strategiei privind datoria publică externă, în limita plafonului de credite externe și de îndatorare externă. Creditele externe contractate pentru realizarea de obiective de investiții de către companiile naționale, societățile comerciale, regiile autonome și autoritățile publice locale sunt garantate, în numele statului, de către Ministerul Finanțelor, pe baza analizelor de proiect ale Băncii de Export-Import a României și cu aprobarea Comitetului Interministerial de Garanții și Credite de Comerț Exterior. La propunerea Ministerului Finanțelor și cu avizul consultativ al

Băncii Naționale a României, Guvernul aprobă emisiunea de titluri de valoare care se lansează pe piețele financiare externe. Operațiunile privind realizarea angajamentelor de datorie publică externă se efectuează de către Ministerul Finanțelor care, în acest scop, încheie convenții cu băncile comerciale și cu beneficiarii împrumuturilor contractate. Ministerul Finanțelor și Banca Națională a României realizează supravegherea generală a execuției de casă a angajamentelor de datorie publică externă. Beneficiarii de împrumuturi externe poartă răspunderea pentru gestionarea și utilizarea eficientă a împrumuturilor externe contractate de societățile comerciale, regiile autonome și autoritățile publice locale cu garanția statului, precum și pentru constituirea resurselor necesare rambursării ratelor scadente și plății dobânzilor, spezelor și comisioanelor aferente. Ministerul Finanțelor, Banca Națională a României și băncile comerciale sunt răspunzătoare pentru respectarea destinației creditelor angajate sau garantate la extern. Din garantarea de către stat a unor împrumuturi externe decurg și anumite riscuri financiare. De aceea, Ministerul Finanțelor urmărește constituirea resurselor de rambursare de către beneficiarii împrumuturilor externe garantate de stat, ține evidența creanțelor statului provenite din executarea garanțiilor acordate și acționează pentru recuperarea lor de la debitori. Având calitatea de garant al împrumuturilor externe în numele statului, Ministerul Finanțelor evaluează riscurile financiare, oportunitatea și condițiile de emisie a garanției pentru a nu afecta credibilitatea financiară a statului român pe plan internațional, participă la negocierea acordurilor și a altor instrumente juridice internaționale, prin care se contractează împrumuturi externe garantate de stat. Banca Națională a României, împreună cu Ministerul Finanțelor, urmărește sistematic evoluția resurselor valutare ale țării, analizează eventualele dificultăți în rambursarea d.p.e. și propune Guvernului măsurile de soluționare a acestora. La rândul său, Guvernul analizează, când situația o impune, oportunitatea și condițiile de reeșalonare sau de refinanțare a d.p.e. și prezintă propuneri Parlamentului, pentru aprobare. Ministerul Finanțelor întocmește semestrial și prezintă Guvernului rapoarte privind evoluția d.p.e. și transmite organismelor financiar-bancare internaționale datele statistice privind această datorie, potrivit obligațiilor care decurg din calitatea României ca membră a acestor organisme. ❖ **D.p. flotantă**, totalitatea împrumuturilor scadente la termene scurte, de obicei până la un an, pentru acoperirea golurilor de casă provocate de neconcordanța în timp a încasărilor cu cheltuielile bugetare (goluri în tezaur). Această d. poate varia de la o zi la alta. ❖ **D.p. internă**, parte integrantă a datoriei publice, obligație necondiționată și irevocabilă de a rambursa împrumuturile (inclusiv dobânzile, câștigurile etc.) acordate statului, în monedă națională (Guvern, instituții financiare publice, unități administrativ-teritoriale), la un moment dat, de către cetățeni sau persoane juridice din țară pentru: acoperirea deficitului bugetar, cheltuieli publice de interes național pentru obiective de investiții care nu se pot finaliza din bugetul de stat; refinanțarea d.p.i.; alte necesități aprobate prin legi speciale. **D.p.i.** este determinată de: ▪ împrumuturile pe termen scurt; ▪ emisiunea de bonuri de tezaur; ▪ plasarea de înscrisuri pe termen mediu și lung, prin subscripție publică; ▪ garanțiile care se acordă de stat pentru credite bancare interne; ▪ folosirea pe termen scurt a disponibilităților din conturile Trezoreriei publice; ▪ realizarea programelor de restructurare aprobate de organele și autoritățile legal constituite; ▪ formarea stocurilor la principalele produse strategice necesare economiei naționale; ▪ realizarea lucrărilor agricole; ▪ derularea producției cu ciclu lung de fabricație, destinată exportului; ▪ realizarea unor obiective de investiții de interes național etc. **D.p.i.** a României a evoluat după cum se constată din tabelul următor:

Evoluția datoriei publice interne a statului român în perioada 1992-2000

- în miliarde lei -

INDICATORI	1992	1993	1994	1995	1996
Datoria publică internă	220,6	480,9	1 460,7	2 808,3	6 683,0
% față de anul 1992	100	217,9	662,1	1 273,0	3 029,5
INDICATORI	1997	1998	1999	2000	
Datoria publică internă	17 032,0	31 382,4	65 136,5	72 980,0	
% față de anul 1992	7 720,8	14 225,92	29 526,97	33 082,5	

Sursa: Datele absolute provin de la Ministerul Finanțelor, iar cele relative au fost calculate de autor.

❖ **D.p. netă**, valoarea totală a efectelor publice deținute de persoanele fizice și juridice (cu excepția celor de drept public); nu cuprinde valoarea efectelor publice în care se plasează diferite fonduri aparținând statului. **V. și conversiune; bon de tezaur.** ❖ **D.p. a statului pe locuitor**, indicator care se calculează ca raport între datoria publică a statului și numărul de locuitori. ❖ **D.p. locală**, cuantumul total al debitelor, calculat la un moment dat, care reprezintă obligația de plată a unei unități administrativ-teritoriale, cum sunt: împrumuturi, valoarea tuturor obligațiilor comunale, orașenești, municipale și județene, precum și valoarea biletelor emise în vederea finanțării, funcționării și dezvoltării obiectivelor economice, sociale, culturale de pe raza teritorială respectivă. **D.p.l.** rezultă din acorduri și contracte de împrumut interne și externe, prin care se stipulează termenii și condițiile împrumutului dintre creditor și împrumutat. ❖ **D.p. locală pe locuitor**, indicator care se determină ca raport între totalul datoriei publice locale și numărul de locuitori din unitatea administrativ-teritorială respectivă.

DATORIILE SUCCESIUNII, parte din pasivul succesoral, care cuprinde obligațiile patrimoniale ale persoanei care lasă moștenire, indiferent dacă au rezultat din contracte ori delictive civile, din îmbogățire fără justă cauză, din lege sau din alte surse. **D.s.** trec asupra moștenitorilor. Prin excepție, unele obligații se sting o dată cu decesul debitorului, cum sunt: a) obligațiile pendente de o anumită calitate personală a defunctului; b) obligațiile izvorâte dintr-un contract de muncă, de mandat etc.

DAUNĂ 1. Prejudiciu material; pagubă provocată unei persoane fizice sau juridice.
2. Valoarea stricăciunilor suferite de bunul asigurat. **V. și caz asigurat; pagubă.**

DAUNĂ DE ASIGURARE 1. Valoarea stricăciunilor suferite de bunul asigurat ca urmare a survenirii evenimentului asigurat. 2. Pagubă rezultată prin producerea cazului asigurat. 3. Pagubă provocată unei părți contractante prin neîndeplinirea de către cealaltă parte a angajamentelor contractuale asumate sau prin orice altă acțiune sau omisiune potrivnică dreptului.

DAUNĂ INDIRECTĂ, rezultate negative (pierderi) înregistrate ulterior în activitatea asiguratului, ca o consecință a producerii riscului asigurat și deci a survenirii daunei compensate prin asigurări. Spre exemplu, din cauza unei calamități a naturii, o întreprindere industrială este avariata și, în consecință, nu realizează beneficiile prevăzute, sau o întreprindere comercială pierde și unele beneficii, ca urmare a distrugerii sau a alterării unor mărfuri. În asigurările noastre, d.i. nu se compensează.

DAUNĂ MORATORIE, compensare a daunelor ce se acordă creditorului în situațiile în care debitorul întârzie plata datoriei. **D.m.** se calculează zilnic, de la data trimiterii somației de plată până la executarea obligației. **V. și dobândă; dobândă moratorie; moratoriu.**

DAUNE COMINATORII. sume bănești pe care debitorul este obligat, prin hotărâre judecătorească, să le plătească periodic creditorului, pentru fiecare zi de întârziere, până când își stingă obligația sa în totalitate, sau cum a fost stabilită inițial. D.c. sunt o cale juridică de constrângere a debitorului să stingă obligația în natură și nu un mijloc de despăgubire a creditorului. Plata d.c. este un mijloc de producerea vreunui prejudiciu. Încasarea d.c. de către creditor este provizorie, deoarece fiind obligat să restituie debitorului sumele încasate drept d.c., reținând eventual numai suma corespunzătoare valorii prejudiciului provocat prin întârziere; altfel creditorul s-ar îmbogăți fără justă cauză.

DAUNE DIRECTE, prejudiciu suferit de creditor, ca efect direct al neexecutării obligației contractuale a debitorului. Prejudiciile indirecte care nu au legătură de cauzalitate cu neexecutarea obligației debitorului nu pot fi pretinse de la acesta.

DAUNE-INTERESE, compensări sau despăgubiri bănești pe care debitorul este obligat, prin hotărâre judecătorească, să le plătească creditorului pentru repararea prejudiciilor cauzate acestuia prin neexecutarea ori executarea defectuoasă sau cu întârziere a clauzelor contractuale. D.-i. se stabilesc în sume echivalente cu prejudiciul creat, într-o sumă totală sau sub forma unor prestații periodice. ♦ **D.-i. compensatorii,** d. ce se plătesc pentru neexecutarea parțială sau totală ori executarea necorespunzătoare a obligației contractuale a debitorului, reprezentând echivalentul bănesc al reparării integrale a prejudiciului cauzat creditorului. Practic, d.-i.c. cuprind atât valoarea pagubei efective, cât și valoarea câștigului nerealizat de creditor. ♦ **D.-i. moratorii,** compensare a daunelor care se acordă pentru simpla întârziere a executării unei obligații contractuale. **D.-i.m.** se pot cumula cu executarea obligației în natură și cu daunele interese compensatorii. **D.-i.m.** se calculează de la data trimiterii somației de plată. **V. și dobândă; dobândă moratorie; moratoriu.**

DAUNE PREVIZIBILE. prejudicii care pot fi suferite de creditor, ca urmare a neexecutării unor obligații contractuale de către debitor, și care au fost sau puteau fi prevăzute în momentul încheierii contractului.

DEALER (denumire folosită în S.U.A.), agent de bursă specialist, profesionist, intermediar care acționează îndeosebi pe **piețele financiare secundare (v.),** mijlocind tranzacțiile cu **titluri financiare (v.).** D. centralizează și negociază ordinele de vânzare-cumpărare pentru anumite titluri primite de la brokeri. D. sunt negustori de titluri; în Franța ei se numesc **courtiers;** în Marea Britanie poartă numele de **jobbers.** D. de bursă nu au contact cu publicul; ei cumpără și vând titlurile primite de la brokeri sau de la alți d. și efectuează tranzacții pe cont propriu. D. urmăresc tendința pieței, apărând fie în calitate de vânzător, fie în cea de cumpărător, și își caută permanent parteneri de afaceri. De asemenea, ei informează alți intermediari despre prețul de vânzare și de cumpărare a titlurilor stabilite în bursa de valori. D. este intermediarul autorizat care funcționează pe piața valutară atât în nume și în cont propriu, cât și în nume propriu și în contul clienților. D. realizează și negocieri pe cont propriu, asigură lichiditatea pieței, contribuind astfel la o mai bună reglare a cursurilor. Câștigul d. rezultă ca o diferență între prețul de vânzare și cel de cumpărare a titlurilor. Dată fiind complexitatea activității bursiere, d. și toți agenții de bursă trebuie să aibă o temeinică pregătire profesională, să fie perfect sănătoși, să fie tineri (până la 40 de ani), să fie rezistenți la stres, să fie disciplinați, să aibă o memorie excelentă, reacții prompte, capacitate de concentrare, stăpânire de sine, o comportare civică ireproșabilă. **V. și agent de bursă; societate de bursă; intermediar de valori mobiliare; broker.**

DEBIT 1. Datoria unei persoane fizice sau juridice față de o terță persoană. **2.** Partea stângă a unui cont din contabilitate, în care se înregistrează elementele și sporurile de activ, precum și reducerile de pasiv.

DEBITOR 1. Persoană (fizică sau juridică) care primește bani, mărfuri sau alte valori, obligându-se să le restituie la o anumită dată. 2. Soldul unui cont, în situația în care totalul sumelor debitoare este mai mare decât totalul sumelor creditoare.

DEBITOR DE REGRES, persoană care își asumă obligația de a garanta efectuarea plății cambiei de către tras, ca principal d. cambial, și care poate fi urmărită de către creditorul cambiei în cazul în care trasul nu onorează (refuză) plata cambiei la scadență (în cazurile prevăzute de lege chiar și înainte de scadență). În fapt, sunt d. de r.: **trăgătorul (v.), giranții (v.) și avalistii (v.)**.

DEBITOR IPOTECAR, persoană căreia i se împrumută o sumă de bani pe care aceasta o garantează cu ipotecă asupra unui bun imobil (teren, construcție etc.). D.i. poate fi o persoană fizică sau juridică. **V. și ipotecă.**

DEBITOR URMĂRIT, d. împotriva căruia s-a început urmărirea executării silite a obligației de plată respective.

DEBITORI, cont cu ajutorul căruia se ține contabilitatea debitorilor societății de asigurări din diverse operațiuni cum sunt: avansuri spre decontare, debitori din lipsuri de valori materiale și bănești, regrese, decontări pentru diferența din plăți de despăgubiri de asigurare, debitori reactivați, debitori din operațiuni de comisariat de avarie etc. Rulajul debitor al contului reflectă suma reprezentând drepturile față de debitori. Rulajul creditor reflectă sumele încasate de la debitori, precum și cele scăzute în urma insolabilității sau a prescrierii. Soldul debitor al contului reflectă sumele neîncasate în perioada curentă, urmând a se reporta pentru perioada viitoare de gestiune.

DEBITORI SOLIDARI, d. care se obligă în scris că, dacă unul sau unii dintre ei nu vor plăti, unul sau unii (alții) vor plăti întreaga sumă datorată creditorului, potrivit principiului „toți pentru unul și unul pentru toți”. La alegerea sa, creditorul poate să ceară executarea parțială sau totală a obligației de la toți d.s. sau numai unuia dintre ei.

„DEBUGETIZARE”, scoatere în afara bugetului de stat a unor venituri și cheltuieli publice, în vederea realizării echilibrului bugetar. **D.** se realizează prin întocmirea în unele țări a unor bugete extraordinare, anexe etc., în care sunt înregistrate și veniturile și cheltuielile scoase din bugetul de stat. **D.** mai este înțeleasă ca o diversificare a metodelor și a tehnicilor de încasare a unor venituri și de efectuare a cheltuielilor statului.

DEBUȘEU, piață – oraș, regiune, zonă sau chiar țară – pe care se comercializează mari cantități de mărfuri, se execută lucrări și se prestează servicii în condiții avantajoase. Fiecare agent economic urmărește să aibă un d. cât mai bun.

DECĂDERE DIN TERMENUL LEGAL, sancțiune de ordin juridic care constă în pierderea dreptului de exercitare a căii de atac ori diferite acte procedurale, relativ la care normele juridice de valorificare prevăd un anumit termen sau mod de valorificare, iar titularul nu și-a îndeplinit obligația respectivă. Instanța judecătorească poate invoca din oficiu d. din t.l.

DECIZIE, hotărâre; act al unui organ de conducere din domeniul financiar, bancar, de asigurări etc., prin care se stabilesc sau se hotărăsc anumite măsuri pentru soluționarea unei probleme. Orice d. trebuie să fie bine fundamentată pentru a permite folosirea cu maximă eficiență a resurselor materiale, financiare și umane, în vederea realizării scopului propus. Pentru ca o d. să fie temeinic fundamentată, este necesară o analiză aprofundată a problemelor, cunoașterea cauzelor și a condițiilor care fac posibilă alegerea variantei optime. ❖ **D. bancară,** hotărâre adoptată de o bancă, referitoare la efectuarea operațiunilor cu și, respectiv, fără numerar, la

acordarea unui credit, la stabilirea nivelului dobânzii etc. ❖ **D. de impunere**, hotărâre adoptată de organul fiscal teritorial prin care se stabilește impozitul pe venitul anual global pe anul precedent. În d. de i., organul fiscal stabilește și diferențele de impozit anual rămas de achitat sau impozitul anual de restituit, care se determină prin scăderea din impozitul anual datorat a plăților anticipate cu titlu de impozit, a reținerilor la sursă și a creditelor fiscale externe pentru veniturile realizate din toate categoriile de venituri. D. de i. cuprinde și plățile anticipate cu titlu de impozit datorat pentru anul fiscal curent. În cazul în care apar elemente care conduc la modificarea impozitului datorat, organul fiscal emite o nouă d. de i. ❖ **D. de imputare**, act emis de către conducerea unității economice prin care o anumită persoană încadrată în muncă, în urma constatării unui prejudiciu, este obligată să plătească despăgubiri sau să restituie sumele încasate pe nedrept. D. de i. se poate emite în termen de maximum 60 de zile de la data la care unitatea a luat cunoștință de producerea pagubei. Persoana căreia i s-a făcut imputația poate face contestație la conducerea unității sau la judecătoria, în termen de 30 de zile de la comunicarea deciziei. ❖ **D. de investiții**, hotărârea luată de organele competente în urma examinării temeinice a documentației tehnico-economice, a indicatorilor de eficiență economico-socială și a avizului investiției, de a executa o lucrare de investiții. D. de i. trebuie să aibă la bază informații temeinice, complexe, complete și exacte referitoare la necesitatea, oportunitatea, eficiența, cuantumul cheltuielilor și al resurselor financiare, fluxurile de intrare și de ieșire a resurselor pe toată durata de exploatare a mijloacelor fixe, realizarea rentabilității și a lichidității, recuperarea capitalului investit, durata de execuție a lucrărilor și de exploatare a mijloacelor fixe realizate etc. Adoptarea d. de i. presupune alegerea soluției optime sub aspect tehnic, economic, social-politic și financiar, din mai multe variante de investiții posibile, folosind în acest scop metode clasice, tradiționale, comparative, metode moderne de optimizare etc.; criteriul fundamental de d. este eficiența economico-socială. Fundamentarea pe baze științifice a deciziei presupune efectuarea de cercetări previzionale asupra fenomenelor economico-sociale naționale și la nivel mondial. Adoptarea d. trebuie să răspundă următoarelor cerințe: creșterea producției să fie determinată de sarcinile reale ale economiei naționale; acceptarea de noi investiții numai după folosirea integrală a capacităților de producție existente; sporul de capacitate să se încadreze în obiectivele programului economic; adoptarea deciziei de către organele competente de conducere etc. D. de i. poate fi **macroeconomică (strategică)** și **microeconomică (tactică)**. Pe baza deciziei, investițiile respective se înscriu în programul de dezvoltare economico-socială a țării, iar cele care urmează să se execute în antrepriză se înscriu în programul întreprinderii de construcții-montaj. Totodată, se continuă proiectarea (se elaborează proiectele și devizele de execuție) și se începe executarea, finanțarea și, eventual, creditarea lucrărilor de investiții. ❖ **D. de încadrare într-un grad de invaliditate**, act emis de comisiile de expertiză medicală și de recuperare a capacității de muncă de pe lângă cabinetele și oficiile de expertiză medicală și de recuperare a capacității de muncă, ce funcționează în cadrul policlinicilor teritoriale, pentru încadrarea într-un grad de invaliditate sau de respingere a cererii înaintate în acest sens. D. se emite după examinarea medicală a solicitantului. Împotriva acestor d. se poate face contestație în termen de 30 de zile de la comunicarea lor la comisiile care funcționează pe lângă oficiile de expertiză medicală și de recuperare a capacității de muncă județene, respectiv ale sectoarelor municipiului București, care eventual, în urma unui nou examen medical, comunică solicitantului d. definitivă. V. și **comisia de expertiză medicală și de recuperare a capacității de muncă**. ❖ **D. de pensionare**, act emis de către casa teritorială de pensii, în termen de 30 de zile de la depunerea și admiterea cererii de pensionare, pe baza dosarului de pensionare primit de la unitatea la care a lucrat solicitantul sau întocmit de către acesta ori primit de la comisia județeană de expertiză medicală și de recuperare a capacității de muncă. D. de p. a casei teritoriale de pensii cuprinde elementele de drept și de fapt pe baza cărora se admite sau se respinge cererea de pensionare. D. de p. se comunică în scris unității respective și

persoanei care a solicitat pensionarea, în termen de cinci zile de la data admiterii. Unitățile economice și instituțiile nu pot dispune încetarea contractului de muncă pentru motivul pensionării decât după primirea **d. de p. D. de p.** cuprinde, sintetic, toate elementele pe baza cărora s-a stabilit pensia: numărul deciziei; denumirea organului emitent; numărul cererii de pensionare; datele personale ale solicitantului pensiei; funcția și domiciliul solicitantului; vechimea în muncă; venitul mediu lunar pe baza căruia s-a calculat pensia; data de la care se acordă pensia; cuantumul pensiei; cuantumul pensiei suplimentare; data emiterii; semnătura. Fiind un act administrativ, **d. de p.** poate fi revocată de organul emitent. Dacă se constată erori în stabilirea și în plata pensiei, organul emitent anulează decizia dată, efectuează revizuirile și modificările legale, atrăgând, după caz, răspunderea persoanelor vinovate și emite o altă decizie. **D. de p.** poate fi contestată la instanța judecătorească competentă, în a cărei rază teritorială se află domiciliul asiguratului, în termen de 30 de zile de la comunicare. Întrucât dreptul la pensie este imprescriptibil, dacă intervin elemente noi în ceea ce privește determinarea pensiei, **d. de p.** poate fi modificată. Aceasta înseamnă că titularul pensiei poate solicita oricând modificarea **d. de p.** pe baza elementelor noi necunoscute anterior. Evident, beneficiarul pensiei nu va putea solicita plata pe trecut a diferenței de pensie. Plata pensiei în noul cuantum se face numai din momentul emiterii noii **d. de p. D. de p.** se emite în trei exemplare, dintre care unul se trimite persoanei în cauză, unul se trimite unității care a înaintat dosarul de pensionare și unul rămâne la oficiul de pensii și asigurări sociale. **D. de p.** se comunică unităților și persoanelor titulare, în termen de 15 zile de la emiterea lor. Pensionarul nemulțumit de pensia stabilită prin decizie poate face apel în termen de 30 de zile de la comunicarea deciziei. **D. de p.** necontestate în termen, precum și soluțiile date în cazul când au fost contestate rămân definitive. **D. de p.** constituie titlu executoriu. **V. și comisia județeană (a sectoarelor municipiului București) de pensii; dosar de pensionare; revizuirea deciziei de pensionare. ❖ D. de suspendare a plății pensiei,** act emis de oficiul de asigurări sociale și pensii din cadrul casei teritoriale de pensii, prin care se suspendă plata pensiei. **V. și suspendarea plății pensiei. ❖ D. de preț,** hotărâre care se adoptă la nivel macro- și microeconomic cu privire la stabilirea nivelului prețurilor. Prețul este un instrument important al mecanismului conducerii activității economico-sociale și financiare. **D. de p.** este un instrument al managementului, ca element fundamental al conducerii întreprinderii. Prețurile sunt instrumente care pun în mișcare mecanismul producției de mărfuri. **P.** exprimă cheltuielile în bani atât la producător, cât și la beneficiar, precum și la nivelurile superioare, exprimă veniturile și rezultatele financiare obținute. De asemenea, prețul este un instrument al calculului economice și financiare la nivel micro- și macroeconomic, de planificare economică și financiară, ca și în scopuri previzionale. Actul de vânzare trebuie anticipat și antecalculat prin preț. Prin **d. de p.** prețul se stabilește ferm; nivelul prețului este obiectul unui contract încheiat în urma negocierii între agenții economici parteneri. **D. de p.** se referă la: ▪prețurile materiilor prime de bază și ale energiei; ▪prețurile de cumpărare; ▪fondul de consum al produselor agricole și primele acordate agricultorilor; ▪prețurile de referință la intrarea pe piața națională a unor mărfuri din import; ▪formarea prețurilor sub incidența fiscalității la frontieră; ▪limitele maxime de prețuri pentru unele bunuri al căror consum este stimulat; ▪acordarea de subvenții la unele produse; ▪stabilirea competențelor organelor de specialitate; ▪instituirea unei discipline comportamentale unitare; ▪reglementarea și supravegherea regimului negocierii prețurilor. ❖ **D. financiară,** hotărâre adoptată de organul de conducere din unități economice, departamente, ministere, consiliile locale, primării etc. pe baza unei temeinice fundamentări și motivări științifice, a cunoașterii realităților economice și financiare, cu privire la constituirea optimă și utilizarea cu eficiență maximă a resurselor financiare în vederea realizării obiectivelor programului economic. **D.f.** este actul fundamental al conducerii care trebuie să îndeplinească următoarele condiții: ▪să fie fundamentată științific; ▪să fie adoptată la nivelul ierarhic corespunzător; ▪să fie coordonată cu celelalte decizii; ▪să fie adoptată în timp util; ▪să fie

formulată precis, clar și concis. **D.f.** stabilește modalitățile concrete de realizare a activității financiare pe baza cunoașterii aprofundate a ansamblului relațiilor economice, contractuale, financiare, de credit, bănești, a potențialului economico-financiar, a condițiilor și a factorilor (obiectivi și subiectivi) care influențează desfășurarea activității. Fundamentarea **d.f.** reclamă existența unui sistem informațional care să furnizeze date asupra tuturor factorilor care influențează activitatea economică și financiară. Sistemul informațional permite cunoașterea realităților economice, stabilirea soluțiilor posibile și alegerea soluției adecvate, optime, care să asigure buna executare a programului economic și financiar. **D.f.** trebuie astfel fundamentată, adoptată și executată încât să asigure coordonarea multilaterală a indicatorilor financiari cu cei economici, o sincronizare în timp a încasărilor și a plăților cu și fără numerar, finanțarea operativă și oportună a obiectivelor economico-sociale etc., în condițiile asigurării echilibrului financiar dinamic între necesarul de resurse financiare și obligațiile financiare. **D.f.** presupune: *cunoașterea obiectivelor economico-sociale, financiare, de credit etc.; *analiza financiară informațională; *stabilirea mai multor soluții și alegerea soluției optime, adică adoptarea deciziei; *înfăptuirea deciziei. **D.f.** poate fi de orientare generală, operațională, pe termen mediu, pe termen lung, cu caracter normativ, strategică și tactică. ❖ **D.f. strategică** se referă la constituirea (pe surse și volum) și la folosirea resurselor financiare (quantum și destinații) pe timp de un an sau pe mai mulți ani; ea se bazează pe obiectivele economico-sociale și financiare prevăzute în program. La rândul său, **d.f.s.** poate fi totală (globală) pe unitatea economică, minister, prezentându-se sub forma bugetului sau a altui plan financiar, și referitoare la diferitele activități (de investiții, de constituire și folosire a activelor circulante, de construire de creșe, locuințe, de participare a salariaților la profit etc.). ❖ **D.f. tactică** soluționează concret problemele privind constituirea, repartizarea și utilizarea resurselor financiare pentru îndeplinirea obiectivelor economico-sociale stabilite, contribuind de fapt la executarea deciziei financiare strategice. **D.f.t.** poate fi de autofinanțare, de finanțare a unor obiective economice din resurse financiare de la minister sau de la bugetul de stat, de stingere a obligațiilor financiare față de minister, bugetul statului, față de firme străine. Mecanismul economico-financiar perfecționat pune mari responsabilități în adoptarea și executarea **d.f.**

DECLARANT VAMAL, persoană fizică sau juridică importatoare sau exportatoare de mărfuri, care face la vamă o declarație pentru mărfurile pe care le are, solicitând și primind de la organele vamale permisul de descărcare sau de încărcare a mărfurilor, după caz.

DECLARAREA ACCIDENTELOR DE MUNCĂ, înștiințare, prin orice mijloace, a conducătorului procesului de muncă de către persoana (persoanele) care a (au) luat cunoștință de producerea accidentului de muncă. Conducătorul procesului de muncă are obligația, la rândul său, să anunțe neîntârziat conducerea unității și conducerea sindicatului. În comunicare trebuie să se menționeze: numele, prenumele, vârsta, situația familială și funcția accidentatului; unitatea acestuia, locul de muncă unde a avut loc accidentul; cauzele și împrejurările în care s-a produs accidentul. Dacă se produce un accident grav, colectiv, mortal, conducătorul unității are obligația să anunțe neîntârziat – telefonic sau prin orice alte mijloace – organele Ministerului Muncii și Solidarității Sociale, ale Parchetului și ale Ministerului de Interne, organul superior al unității și organul județean (municipal) al sindicatelor. În situațiile în care accidentul de muncă s-a produs în afara unității, în timpul îndeplinirii sarcinilor de serviciu de către conducătorii mijloacelor de transport și însoțitorii lor, în timpul deplasării pe drumurile publice, de la un loc de muncă la altul, a tractoriștilor și a mecanizatorilor, organele poliției sunt obligate să înștiințeze Inspectoratul de Stat teritorial pentru protecția muncii, organele procuraturii și pe conducătorul unității la care este încadrată persoana accidentată. După producerea și d.a. de m., conducătorul unității și conducătorul nemijlocit al procesului de muncă sunt obligați să întreprindă toate măsurile necesare

pentru păstrarea intactă a stării de fapt care a rezultat datorită producerii accidentelor de muncă colective, cu invaliditate sau mortale. Fac excepție de la această regulă cazurile de accidente la care menținerea situației respective ar produce alte accidente, ar pune în pericol sănătatea și viața persoanelor accidentate sau chiar securitatea unității respective; în asemenea cazuri, se întocmesc schițe și fotografii ale accidentului produs. **V. și accident de muncă; cercetarea accidentelor de muncă; evidența accidentelor de muncă.**

DECLARAȚIA DE ÎNCASARE VALUTARĂ, document ce se întocmește, începând cu data de 1 februarie 1992, de către agenții economici, indiferent de forma lor de organizare, care efectuează operațiuni de export, în baza cărora sunt obligați să facă încasările în valută prin băncile comerciale autorizate să funcționeze în România. **D. de î.v.** a fost instituită în scopul urmăririi încasărilor valutare din exporturile de mărfuri. **D. de î.v.** cuprinde: ▪agentul economic exportator și adresa sa; ▪numărul și data contractului de export; ▪numărul și data licenței de export; ▪felul mărfii ce urmează a fi livrată la export conform contractului de export; ▪cantitatea mărfii (U/M); ▪prețul unitar; ▪valoarea în valută; ▪numărul și data declarației vamale de export; ▪specificarea mărfurilor vămuite (felul mărfii, cantitatea, prețul unitar); ▪numărul și data facturii interne; ▪valoarea în lei; ▪numărul și data facturii externe; ▪valoarea; ▪clientul extern – țara; ▪orașul; ▪modalitatea de încasare conform contractului extern; ▪termenul de încasare de la extern; ▪banca comercială din România prin contul căreia se încasează exportul; ▪banca străină la care se încasează exportul; ▪semnătura directorului (președintelui), a contabilului-șef, localitatea, data, viza băncii, viza vămii, data. Băncile comerciale din România prin care se derulează operațiuni de export verifică întocmirea corectă a documentelor de către agenții economici, în conformitate cu clauzele din contractele externe, cu normele și uzanțele bancare externe etc. Organele vamale românești nu efectuează vămuirea și nu permit trecerea frontierei de stat a mărfurilor pentru care nu se prezintă **d. de î.v.** vizată de banca comercială, precum și în cazurile în care se constată neconcordanțe între datele din declarație și celelalte documente ce se prezintă la controlul vamal. Băncile comerciale prin intermediul cărora se derulează exporturi de mărfuri urmăresc completarea de către exportatori, în mod corespunzător, a datelor în **d. de î.v.** și asigură transmiterea acestui document la Oficiul de Control al Devizelor din Banca Națională a României, în momentul remiterii documentelor de încasare la extern pentru exportul respectiv. Concomitent, băncile comerciale urmăresc sistematic realizarea încasărilor din exporturi la termenele și în cuantumul înscris în **d. de î.v.** Agenții economici, indiferent de forma de organizare, pot deține și utiliza disponibilități valutare în conturi bancare în străinătate numai în cazuri excepționale, cu autorizarea prealabilă din partea Oficiului de Control al Devizelor din Banca Națională a României.

DECLARAȚIA DE LA PHILADELPHIA, **d.** adoptată în 1944 de Conferința Internațională a Muncii, care a completat Constituția Organizației Internaționale a Muncii și prin care s-au definit mai precis scopurile și obiectivele acestei organizații. Potrivit **D. de la P.**, principiile fundamentale care stau la baza Organizației Internaționale a Muncii sunt următoarele: ▪munca nu este o marfă; ▪libertatea de expresie și de asociere este o condiție indispensabilă a unui progres continuu; ▪sărăcia, acolo unde există, constituie un pericol pentru prosperitatea tuturor; ▪lupta contra mizeriei trebuie dusă cu energie în sânul fiecărei națiuni și prin efort internațional continuu și concertat; ▪reprezentanții muncitorilor și ai patronilor trebuie să coopereze, în acest sens, de pe picior de egalitate cu cei ai guvernelor, participând la discuții și la decizii cu caracter democratic în vederea promovării binelui comun. În **D. de la P.** este enunțat scopul politicii și al programelor de acțiune naționale și internaționale, care prevăd că orice ființă umană, indiferent de rasă, credință, sex, are dreptul de a acționa pentru progresul său material și pentru dezvoltarea spirituală în libertate și demnitate, în securitate economică, asigurându-i-se egalitatea șanselor. **V. și Organizația Internațională a Muncii.**

DECLARAȚIE 1. Document oficial prin care se aduce la cunoștință un fapt sau o măsură luată. 2. Afirmare deschisă, mărturisire a unor convingeri, relatare făcută în scris de o persoană către un organ de stat, prin completarea unui anumit formular.

DECLARAȚIE DE ABANDON, act emis de către asigurat asiguratorului, în situațiile în care are loc o pierdere totală prin interpretare, specificându-se că, potrivit prevederilor poliței de asigurare maritimă, se abandonează nava în folosul asiguratorului. Când asiguratorul este de acord cu abandonul, își ia obligația să achite despăgubirea privind mărfurile asigurate și se subrogă în toate drepturile și îndatoririle asiguratului referitoare la acele mărfuri.

DECLARAȚIE DE ASIGURARE, manifestare unilaterală scrisă, de voință, a unei persoane fizice sau juridice, în vederea contractării unei **asigurări facultative (benevole) (v.)**. **D. de a.** se prezintă de regulă sub forma unui chestionar întocmit de asigurator, în care sunt menționate bunurile și riscurile care constituie obiectul asigurării și pe baza căruia se stabilesc primele de asigurare și se eliberează polița de asigurare. **D. de a.** determină elementele contractului de asigurare care urmează să se încheie; ea trebuie să fie precisă, completă, și se întocmește întotdeauna pe propria răspundere a asiguratului. **D. de a.** cuprinde: *datele referitoare la identificarea declarantului (nume, prenume, adresă etc.); *componenta; *locul unde se află și gradul de uzură a bunurilor care urmează a fi asigurate; *împrejurările hotărâtoare referitoare la risc pe care le cunoaște; *descrierea riscului; *suma asigurată etc. **D. de a.** dă posibilitatea asiguratorului să cunoască natura și proporțiile riscului și să încadreze riscul în normele de asigurare, având consecințe juridice pentru asigurat. Asiguratul este obligat să comunice de îndată asiguratorului modificările care survin în timpul executării **contractului de asigurare (v.)** cu privire la împrejurările esențiale referitoare la risc. Prezentarea unei **d. de a.** inexacte, incomplete, sau necomunicarea imediată către asigurator a schimbărilor survenite în împrejurările esențiale cu privire la risc dă dreptul societății de asigurări ca, încă înainte de producerea evenimentului asigurat, să propună asiguratului modificarea corespunzătoare a contractului sau chiar să denunțe contractul în cazurile în care, dacă ar fi cunoscut împrejurările, n-ar fi contractat asigurarea. Dacă se constată că asiguratul a fost de rea-credință în completarea **d. de a.**, asiguratorul denunță contractul și refuză plata indemnizației de asigurare. **V. și asigurat; asigurator; poliță de asigurare.**

DECLARAȚIE DE ASIGURARE DE PERSOANE, document întocmit la societatea de asigurări, reprezentând tranzacția de asigurare de persoane solicitată asiguratorului de către asigurat, în vederea încheierii contractului de asigurare. Declarația are următorul conținut: solicitarea de a încheia asigurare ... (felul asigurării); numele și prenumele asiguratului; date de identificare, inclusiv adresa completă a asiguratului, suma asigurată ... lei; durata asigurării ... ani; durata plății primelor ... ani; pensia/renta asigurată lunar ... lei plătitibilă ... ani, boli/invaliditate permanentă de care sufăr în prezent ...; mai am încheiate asigurări de persoane (felul și suma de ... lei asigurată); *rata de primă (lunară/trimestrială/semestrială/anuală) ...; vârsta; membrii de familie: numele și prenumele ..., data nașterii ..., gradul de rudenie ...; prima de asigurare totală ...; taxa de poliță ... total; numele și prenumele persoanei (gradul de rudenie) care va primi suma asigurată la deces ...; numele și prenumele persoanei desemnate de asigurat pentru a primi suma/pensia (renta) asigurată la expirarea contractului de asigurare ... Am plătit suma de ... lei drept anticipație, cu chitanța nr. ..., din ..., și am luat la cunoștință că, potrivit condițiilor de asigurare, încasarea anticipației nu obligă societatea de asigurări ... să accepte încheierea contractului de asigurare. Datele sunt autentificate sub semnătura contabilului-șef al unității de asigurare. În ultima parte a declarației se mai menționează de către solicitantul asigurării: „Solicit ca ratele de primă să fie

plătite din drepturile mele bănești de către plătitorul de salarii ... Am luat cunoștință că, în caz de neplată, la scadență, a ratei de primă de către plătitorul de salarii sau de mine personal, se aplică prevederile din condițiile de asigurare cu privire la acesta. Sunt de acord ca medicii care mi-au examinat sau mă vor examina, precum și orice unitate sanitară, să dea societății de asigurări orice informație cu privire la starea sănătății mele. Dacă resti cunosc și alte probleme în legătură cu starea sănătății mele de care nu am fost întrebat, mă oblig să declar ... Declar că toate răspunsurile de mai sus sunt complete și adevărate și că am luat cunoștință de condițiile de asigurare în baza cărora solicit să închei prezenta asigurare. Data și semnătura solicitantului asigurării ...” În continuare, semnătura solicitantului asigurării este confirmată de împuternicitul societății de asigurări și cu mențiunea din partea acestuia: „Nu cunosc nimic cu privire la starea sănătății asiguratului.” Împuternicitul societății de asigurări verifică datele menționate în declarația dată de către asigurat, menționând: anticipația de ... lei, din care taxa de poliță de ... lei, încasată cu chitanța menționată mai sus, a fost înscrisă în borderoul de depunere nr. ... din data ... cu diferența de anticipație de ... lei a fost debitat împuternicitul societății de asigurări în articol contabil nr. ..., din Jurnalul de încasări din data ... Semnează împuternicitul societății de asigurări. Urmează avizul medicului societății de asigurări cu datele: „În baza examinării persoanei care solicită asigurarea, efectuată potrivit cererii societății de asigurări, avizez pentru primirea normală în asigurare/ primirea în asigurare cu prima corespunzătoare unei vârste mai mari decât cea reală/neacceptarea în asigurare”; semnătura medicului; data și locul examinării. Serviciul de asigurări completează în final declarația cu datele: se acceptă/nu se acceptă încheierea contractului de asigurare astfel: durata asigurării începe la ... și expiră la ...; durata plății primelor începe la ... și expiră la ... În cazul când nu se acceptă încheierea asigurării, se menționează motivul. Prima de asigurare (lunară/trimestrială/semestrială/anuală), normală/majorată potrivit avizului medicului este de ... lei. Predat polița la data de ... Se stabilește și combinația de litere atribuită. Data ..., semnătura împuternicitului societății; semnătura directorului economic.

DECLARAȚIE DE ASIGURARE FACULTATIVĂ A BUNURILOR, document întocmit la societatea de asigurări, reprezentând tranzacția de asigurare de bunuri solicitată asiguratorului de către asigurat, în vederea încheierii contractului de asigurare. Declarația de asigurare conține următoarele date: ▪denumirea societății de asigurări; ▪numele, prenumele și adresa asiguratului; ▪solicitarea de asigurare de bunuri (denumirea bunului asigurat și felul asigurării); ▪suma la care se face asigurarea; ▪cota de primă anuală; ▪prima de asigurare anuală; ▪durata asigurării ... ani; ▪începând de la ... până la ...; ▪mențiuni speciale; ▪felul și modul de plată a primelor; ▪prima rată de ... lei s-a achitat la data ...; ▪semnătura asiguratului de luare la cunoștință a contractului de asigurare încheiat. V. și asigurarea facultativă de bunuri.

DECLARAȚIE DE ASIGURARE FACULTATIVĂ COMPLEXĂ A GOSPODĂRIILOR PERSOANELOR FIZICE, document întocmit la societatea de asigurări, reprezentând asigurarea complexă a gospodăriilor persoanelor fizice, solicitată asiguratorului de către asigurat în vederea încheierii contractului de asigurare. Declarația conține următoarele date: ▪denumirea societății de asigurări; ▪numele, prenumele solicitantului și adresa; ▪suma asigurată, pentru bunurile de uz casnic și gospodăresc ... lei; ▪durata asigurării ... ani; ▪începând cu data ..., în care s-a plătit și prima rată de asigurare; ▪mențiuni speciale; ▪semnătura asiguratului de luare la cunoștință a condițiilor de asigurare și de primire a contractului de asigurare. Pe versoul declarației se menționează situația sumelor asigurate de către inspectorul de daune și verificarea calculului de către contabil, cu următoarele date: ▪numărul dosarului și data producerii evenimentului asigurat; ▪sumele asigurate la încheierea asigurării; ▪despăgubiri plătite; ▪suma

rămasă; *asigurarea bunurilor de ... lei; *asigurarea pentru cazurile de accidente (în caz de invaliditate permanentă totală) lei ...; *în caz de deces ... lei; *asigurare pentru cazurile de răspundere civilă; *semnătura organului care a făcut calculele și a celui care a verificat. **V.** și **contractul de asigurare facultativă complexă a gospodăriilor persoanelor fizice.**

DECLARAȚIE DE CONSEMNARE, document întocmit de către o persoană fizică sau juridică, în cazul în care consemnează o sumă de bani la Casa de Economii și Consemnațiuni. **D.** de **c.** cuprinde numele, prenumele și adresa persoanei care face consemnarea, suma, numele, prenumele și adresa persoanei fizice sau juridice la dispoziția căreia se face consemnarea, precum și ce reprezintă suma consemnată. **V.** și **consemnațiune; operațiunile Casei de Economii și Consemnațiuni.**

DECLARAȚIE DE IMPUNERE, instrument al impunerii, înscris întocmit de persoane fizice și societăți comerciale din România, în care se declară datele privitoare la veniturile lor impozabile realizate, de regulă, într-un an fiscal, necesar organelor financiare pentru calcularea impozitului pe profit, pe venit, pe avere, pe succesiuni etc., după caz. Prin **d.** de **i.**, contribuabilul informează organul financiar din raza sa teritorială despre dobândirea obiectului impozabil și a celorlalte elemente necesare calculării bazei impozabile și a impozitului. **D.** de **i.** poate fi inițială și anuală. **D.** de **i.** inițiale se întocmesc în momentul dobândirii de terenuri, clădiri, mijloace de transport etc. și cuprind date cu privire la identificarea plătitorului, numele, prenumele și adresa (sediul) acestuia, descrierea obiectului impozabil, modul de folosință a acestuia etc. **D.** de **i.** anuală cuprind date privind sursele de realizare a veniturilor, cuantumul acestora etc. **D.** de **i.** mai poate fi **anterioară** (declarația de înregistrare ca plătitor de impozite) sau **ulterioară** realizării venitului (decontul privind taxa pe valoarea adăugată, decontul privind accizele depuse lunar de plătitori până la data de 25 a lunii următoare, darea de seamă privind calcularea, reținerea și vărsarea impozitului pe salarii etc.).

DECLARAȚIE DE INTENȚIE PRIVIND OFERTA PUBLICĂ DE TITLURI DE VALOARE, declarație efectuată de către un emitent sau deținător de titluri de valoare, care cuprinde următoarele informații: denumirea persoanei juridice sau fizice raportoare; sediul sau domiciliul persoanei raportoare; numele emitentului de titluri de valoare; data evenimentului care reclamă completarea declarației; numărul de titluri de valoare deținute de către persoana raportoare; procentajul din totalul drepturilor de vot corespunzătoare tuturor categoriilor de acțiuni ale emitentului și identificarea procentajului pe care are dreptul să-l achiziționeze. **V.** și **ofertă publică de titluri de valoare; prospectul de ofertă publică de titluri de valoare.**

DECLARAȚIE DE INTRARE, document tip completat și depus de importator la organele vamale, în care se descriu mărfurile, bunurile etc. care se importă. **D.** de **i.** poate fi întocmită și de către comandantul navei, aeronavei etc.

DECLARAȚIE DE ÎNREGISTRARE, document care se întocmește de către agenții economici plătitori ai taxei pe valoarea adăugată, semnat de persoanele autorizate și se depune la organul fiscal competent. **D.** de **i.** cuprinde o serie de elemente care caracterizează activitatea agentului economic și se depune în termen de 15 zile de la data începerii activității sau a modificării condițiilor de exercitare a acesteia. **V.** și **taxa pe valoarea adăugată.**

DECLARAȚIE DE ÎNREGISTRARE PENTRU ATRIBUIREA CODULUI FISCAL, document care se întocmește de către agenții economici români și străini cu sediul în România, instituții publice și persoane fizice plătitoare de impozite și taxe și care se depune la organele financiare locale în vederea atribuirii codului fiscal. **D.** se depune în termen de cinci zile de la

eliberarea certificatului de înmatriculare sau a autorizației de funcționare. Pe baza d. de î. depuse de plătitorii de impozite și taxe, organele financiare atribuie codul fiscal unic și eliberează certificatul de înregistrare fiscală. Constituie contravenții următoarele fapte: *nedepunerea în termen a d. de î.; *depunerea de d. de î. fictive, neconforme cu realitatea; *prezentarea și primirea documentelor care nu au înscris codul fiscal; *înscrisura în documente a unor coduri fiscale false. Contravențiile se sancționează cu amendă. Constatarea abaterilor și aplicarea amenzilor se fac de către organele de specialitate din subordinea Ministerului Finanțelor. **V. și cod fiscal.**

DECLARAȚIE DE VENIT GLOBAL, formular tipizat prin care contribuabilii declară toate veniturile obținute în anul fiscal de raportare, în vederea calculării, de către organul fiscal, a venitului global impozabil și a impozitului pe venitul anual global. **D.** se depune de către contribuabili persoane fizice române cu domiciliul în România care obțin, atât în România, cât și în străinătate, venituri care, pe baza legii, se globalizează. Nu au obligația să depună d. persoanele fizice care realizează venituri din salarii dintr-o singură sursă. Prin urmare, persoanele fizice care realizează venituri din salarii de la același angajator, în baza unui contract de muncă, nu au obligația să depună d. de v.g. Veniturile care se globalizează sunt: a) **veniturile din activități independente**, respectiv veniturile din: activități comerciale, prestări de servicii sau practicarea unei meserii, în baza unei autorizații; practicarea unei profesii libere, ca de exemplu: medic, avocat, arhitect, notar, expert contabil etc.; valorificarea drepturilor de proprietate intelectuală, cum ar fi: drepturi de autor, brevete de invenții etc.; b) **veniturile din salarii și alte venituri asimilate acestora**, adică veniturile obținute în baza unui contract individual de muncă, a unei convenții civile privind prestări de servicii și alte venituri asimilate acestora; c) **veniturile din cedarea folosinței bunurilor**, adică din închirierea sau subînchirierea de imobile, terenuri, bunuri mobile, precum și din arendarea terenurilor agricole. **D.** de v.g. se depune la organul fiscal teritorial la începutul anului următor pentru anul expirat. **V. și venit global impozabil; impozitul pe venitul anual global.**

DECLARAȚIE FALSĂ DE ASIGURARE, înscris nesincer și incorect, emis de către asigurat cu privire la obiectul și riscul asigurării, menit să inducă în eroare pe asigurător în fixarea valorii de asigurare, în preluarea riscurilor și stabilirea primei de asigurare. Constatarea unei astfel de declarații duce la anularea sau la desființarea contractului de asigurare.

DECLARAȚIE PRIVIND AVARIEREA BUNULUI ASIGURAT, înscris emis de asigurat în vederea obținerii despăgubirilor de asigurare. Asigurații înștiințează primăria teritorială, sucursala județeană a societății de asigurări și medicii veterinari (în cazul pieirii animalelor). Declarația se prezintă forurilor competente în termen de 48 de ore de la data survenirii daunelor.

DECLARAȚIE VAMALĂ, document care se întocmește pe un formular-tip și se depune la vamă (biroul de vămuire) de către importatorul sau exportatorul unei mărfi. **D.v.** cuprinde: *numele, prenumele și adresa importatorului sau exportatorului; *numele și adresa firmei din străinătate cu care se face operațiunea de import sau export; *specificarea și caracterizarea mărfurilor; *cantitatea și valoarea mărfurilor; *condiția de livrare; *data trecerii frontierei vamale sau termenul de livrare; *numărul și data autorizației de import sau de export. La d.v. se anexează copia facturii mărfurilor importate sau exportate, certificatul de origine a mărfurilor, certificate sanitare, veterinare sau fitosanitare, după caz, documentul de transport al mărfurilor etc. **D.v.** conține și datele necesare pentru calcularea taxelor vamale. Darea unei declarații nesincere atrage după sine aplicarea de amenzi și chiar confiscarea mărfurilor. **D.v.** și documentele de transport se depun în termenele prestabilite la unitatea vamală respectivă, care efectuează vămuirea mărfurilor. Apoi, pe baza d.v., se stabilesc și se încasează taxele vamale datorate. ❖ **D.v. preliminară,**

document emis organelor vamale de către comandantul unei nave de pasageri, în care se specifică sintetic numărul călătorilor, scopul sosirii în acel port, durata staționării, descrierea generală a eventualei încărcături etc. După îndeplinirea acestor formalități și controlul pașapoartelor, pasagerii pot debarca de pe navă, celelalte formalități îndeplinindu-se ulterior. ❖ **D.v. primară**, declararea mărfurilor la organele vamale, așa cum sunt ele înscrise în conosament, facturi, liste de specificații etc. În caz de reținoie, după ce mărfurile se descarcă, **d.v.p.** este completată cu date suplimentare. **V. taxă vamală.**

DECONFITURĂ, starea de insolabilitate a unui debitor (necomercial).

DECONT, document cu ajutorul căruia se justifică anumite cheltuieli.

DECONT „CARTE VERDE“, document întocmit de serviciul de comisariat de avarie din direcția operațiunilor cu străinătatea. Conține informații privitoare la cheltuielile făcute pentru gestionarea cazului, cum sunt: numărul dosarului, numărul „Cărții verzi“, data și locul accidentului, numărul poliței de asigurare, numărul autovehiculului, estimarea pagubei și a cheltuielilor de remediere. Documentul se întocmește în patru exemplare, dintre care două pentru asigurat, un exemplar rămâne la direcție și un exemplar la compartimentul financiar-contabil.

DECONT DE AVANS, v. AVANS SPRE DECONTARE.

DECONT DE CHELTUIELI, document întocmit de către titularul unui avans, în care se specifică avansul primit și sumele cheltuite pentru care se anexează actele justificative. Partea din avans rămasă în urma acestei decontări se depune la compartimentul financiar-contabil al unității care l-a acordat, în termen de 24 de ore de la întoarcerea din deplasare. La primirea d. de c., compartimentul financiar-contabil menționează pe el data primirii, care este considerată data justificării avansului, verifică legalitatea documentelor justificative care sunt anexate la decont, concordanța lor cu natura și destinația cheltuielilor pentru care a fost acordat, precum și respectarea termenului de justificare a avansului. **D. incomplete sau la care se anexează documente nevalabile** justifică avansurile numai în măsura în care documentele respective au valabilitate. Dacă valoarea d. de c. depășește suma avansului primit, decontul respectiv, verificat de compartimentul financiar-contabil, se predă la casierie pentru a se plăti titularului diferența de bani, acesta semnând de primirea sumei. **D. de c. trebuie depus în ziua următoare întoarcerii din deplasare; întârzierea depunerii d. se sancționează cu o majorare de 0,50% pentru fiecare zi de întârziere, asupra sumelor nerestituite în termen. V. și avans; titular de avans în numerar.**

DECONT DE DAUNĂ, document întocmit de asigurator în termen de 30 de zile după primirea notificării de pierdere, pe baza căruia se plătește despăgubirea de asigurare. **D. de d.** întocmit de Banca de Export-Import a României (EXIMBANK) include ca pierdere suma care nu a fost achitată asiguratului pentru mărfurile exportate ca urmare a survenirii riscului politic asigurat după cum a fost descris în polița de asigurare. Potrivit d. de d., plățile primite mai cuprind bonificațiile și compensațiile la care ar fi fost îndreptățit debitorul, cheltuielile pe care asiguratul nu le-a mai efectuat datorită neprimirii plății sumei asigurate (de pildă comisioanele cu agenții de intermediere etc.). Pierderea calculată în valută străină se transformă în lei de către EXIMBANK, la cursul de schimb în vigoare, în momentul începerii riscului. În termen de opt zile după ce a primit d. de d. prezentat asiguratului pentru acceptarea și semnare, EXIMBANK plătește acestuia despăgubirea. Pentru orice sumă neachitată derivând dintr-o tranzacție cu plată imediată, data scadență va fi considerată a 30-a zi de la începerea riscului EXIMBANK pentru această sumă neachitată. În cazul în care bunurile trebuie să fie livrate în afara Europei, data scadență va fi a 60-a zi de la începerea riscului pentru EXIMBANK. Asiguratul devine îndreptățit

să ceară despăgubiri atunci când pierderile la care se face referire au fost definitiv stabilite, dar în orice caz după expirarea unei perioade de șase luni de la data scadenței stabilite inițial. Dacă EXIMBANK a aprobat în scris o extindere a termenului de plată, perioada de așteptare începe să curgă din ziua scadenței finale. **V. și asigurare de riscuri politice; risc comercial; risc economic; risc politic.**

DECONT DE REASIGURARE, document, raport întocmit de societatea cedentă (reasigurat) cu privire la activitatea de reasigurări tranzacționată între părți. **D. de r.** sunt trimestriale, semestriale și anuale. Ele pot fi: a) **pe baza anului de decontare**, care au în vedere primele de reasigurare și daunele din anul de referință, fără a ține seama de anul de origine al cedării în reasigurare sau al daunei și b) **pe baza anului de subscriere**, când anul de origine al cedării riscului este luat ca bază, astfel că, indiferent în ce an apare dauna, aceasta se reportează la anul în care riscul a fost cedat acordului de reasigurare. **V. și decont de daună; primă de reasigurare; reasigurare.**

DECONT PRIVIND SURSELE ȘI JUSTIFICAREA PLĂȚILOR BENEFICIARILOR DE INVESTIȚII, document întocmit de către filialele Băncii de Dezvoltare, pe beneficiari de investiții aparținând aceleiași unități economice, în care se specifică: denumirea întreprinderii, felul surselor (amortismente, profit, alte surse), soldul surselor la sfârșitul perioadei de raportare, soldul surselor reportat anterior, simbolul conturilor, soldul plăților la sfârșitul perioadei de raportare, soldul plăților reportat anterior, precum și diferențele de înregistrat în conturi.

DECONTARE 1. Justificare documentară a cheltuielilor efectuate din suma primită de la o persoană fizică sau juridică. **2.** Achitare sau încasare a unei sume datorate, fără a se folosi numerar, cu ajutorul viramentelor făcute în conturile deschise la bancă părților între care se efectuează operațiunea. **3.** Calculare, la sfârșitul lunii, a costului producției finite predate de secțiile de fabricație sau auxiliare, în vederea regularizării conturilor de cheltuieli și a celor de producție. **4.** Lichidarea salariilor cuvenite muncitorilor și personalului tehnico-administrativ, precum și stabilirea rezultatelor operațiunilor efectuate cu alte unități economice, instituții bugetare, organe ierarhic superioare sau subordonate. **D.** constituie forma dominantă de stingere a drepturilor și obligațiilor reciproce între agenții economici, cuprinzând operațiunile de stingere a drepturilor și obligațiilor bănești dintre unitățile economice și instituțiile de stat cooperatiste, private, pe calea viramentelor efectuate din și în conturile acestor unități deschise la bancă.

DECONTARE BANCARĂ, operațiune bancară prin care, scriptic, se virează bani din contul debitorului în contul creditorului, în vederea stingerii obligațiilor de plată. **D.b.** poate fi locală, națională sau internațională.

DECONTARE CU CECURI, variantă a decontării prin acceptare (v.), care se efectuează din inițiativa debitorului pentru efectuarea plăților cu caracter de frecvență privind livrările de mărfuri, executările de lucrări, prestările de servicii, transportul de mărfuri și persoane, diferite cheltuieli ocazionate de manipulare, locații, magazinaj, contrastalii etc.. transporturi de grupuri de persoane, deplasări individuale în străinătate, decontarea contravalorii în lei a valutei eliberate sau a devizelor transferate de bancă etc. **D.** cu c. nu se poate folosi pentru plata obiectelor de inventar care sunt considerate mijloace fixe și nici pentru efectuarea acelor aprovizionări sau cheltuieli pentru care s-a dispus aplicarea măsurilor în cadrul supravegherii temporare. Cecurile cu care se face decontarea se eliberează din carnet de cecuri. **V. și carnet de cecuri.**

DECONTARE DIN INIȚIATIVA PLĂTITORULUI (DEBITORULUI), plată prin virament a mărfurilor livrate, a lucrărilor executate și a serviciilor prestate, făcută din propria

voință a plătitorului. **D.** din i.p. se folosește când această modalitate s-a stabilit prin contractele economice încheiate între furnizori și cumpărători, s-a prevăzut în normele bancare sau a fost dispusă de unitățile bancare. **V. și decontare cu cecuri; decontare prin dispoziție de plată cu factură; decontare prin dispoziție de plată fără factură.**

DECONTARE INTERBANCARĂ, virarea, transferarea unei sume de bani efectuată de o unitate bancară, în baza ordinului unui client al său, către o altă unitate bancară aparținând aceleiași bănci, la care își are contul destinatarul sumei respective.

DECONTARE INTERNAȚIONALĂ, d. efectuată între reprezentanții diferitelor țări și firme, referitoare la comerțul exterior și la alte operațiuni, cum sunt: transporturile internaționale, asigurările, creditele, cheltuielile cu reprezentanțele diplomatice, cheltuielile pentru turiști, plata pensiilor, burselor între state etc. **D.i.** se concentrează la cele mai mari bănci și se fac prin transferuri bancare de sume, expedieri de cambii, cecuri, bancnote, aur, argint etc. Aceste operațiuni sunt determinate, în fapt, de schimbul unei valute contra altei valute, la cursul valutar respectiv.

DECONTARE INTERNĂ, formă de plată a drepturilor și obligațiilor reciproce care intervin între departamente, între un grup de uzine, un trust etc. și unitățile cu gestiune economică subordonate, între acestea și subunitățile lor cu gestiune economică internă, dar cu contabilitate proprie, și între subunitățile cu gestiune economică internă și cu contabilitate proprie.

DECONTARE LA CEREREA FURNIZORULUI (CREDITORULUI), plată prin virament a diferitelor operațiuni sau datorii pecuniare, făcută la solicitarea furnizorului. Decontarea se efectuează prin **incasso (v.)**, care este utilizat atunci când aceasta s-a reglementat prin contractele economice sau prin diferite norme bancare. **V. și decontare prin dispoziție de încasare cu factură; decontare prin dispoziție de încasare simplă.**

DECONTARE PRIN ACREDITIV, v. ACREDITIV.

DECONTARE PRIN CECURI DIN CARNETE CU LIMITĂ DE SUMĂ ȘI FĂRĂ LIMITĂ DE SUMĂ, v. CARNET DE CECURI.

DECONTARE PRIN COMPENSAȚIE, v. DECONTARE PRIN PLĂȚI PLANIFICATE.

DECONTARE PRIN DISPOZIȚIA DE ÎNCASARE CU FACTURĂ, instrument de decontare emis de creditor asupra debitorului (plătitorului), care se depune la unitatea bancară a creditorului în scopul încasării sumei datorate de plătitor. **D.** prin **d.** de **î.** cu **f.** se utilizează atunci când beneficiarul și plătitorul au conturi deschise la unități bancare situate în localități diferite, iar uneori și pentru efectuarea decontărilor între unitățile economice care au conturi deschise la aceeași unitate bancară sau la unități bancare diferite din aceeași localitate. Unitățile bancare primesc spre decontare dispoziția de încasare numai dacă este corect întocmită, poartă semnăturile autorizate și dacă din documentele anexate rezultă că mărfurile au fost livrate sau predate. De la o anumită limită a valorii mărfurilor expediate, a lucrărilor executate și a serviciilor prestate, unitățile bancare stabilesc ca dispoziția de **î.** cu **f.** să fie primită spre decontare numai după ce se verifică documentele care atestă livrarea mărfurilor, executarea lucrărilor și prestarea serviciilor. În unele situații, unitățile bancare care îl deservește pe furnizor primesc dispoziții de **î.** cu **f.** pentru mărfurile neexpediate, dar lăsate în custodia furnizorului (mărfurile destinate exportului prin întreprinderile de comerț exterior, produsele destinate rezervei de stat etc.), pe baza procesului-verbal de custodie încheiat între furnizor și cumpărător și prezentat băncii. Dacă mărfurile livrate sunt preluate de cumpărător la sediul furnizorului sau sunt predate de acesta la sediul cumpărătorului,

furnizorul înscrie pe factură mențiunea „livrat prin delegat“. Dispoziția de î. cu f. care se prezintă de către întreprinderile de comerț exterior poartă mențiunea „import“; pentru mărfurile din import pe baza creditelor bancare sau comerciale, dispoziția poartă mențiunea „garanții“. Unitățile economice furnizoare prezintă la bancă pentru decontare dispoziția de încasare și factura în original, pe baza cărora se fac operațiunile contabile de decontare atât în unitățile bancare, cât și la întreprinderile furnizoare și cumpărătoare. V. și dispoziție de încasare.

DECONTARE PRIN DISPOZIȚIE DE ÎNCASARE SIMPLĂ, instrument de decontare utilizat de către creditor pentru realizarea unor drepturi de creanță exigibile născute din relațiile sale economice, sociale și financiare, cu alte unități economice din aceeași localitate sau din localități diferite. D. prin d. de î.s. poate fi cu sau fără avizarea plătitorului. D. prin d. de î.s., fără avizul plătitorului, se efectuează când dispoziția de încasare are anexată o hotărâre a instanțelor judecătorești, a notariatului sau a organelor superioare investită cu formulă executorie, cu condiția să nu fi expirat termenul de prescripție. Aceeași formă de decontare se mai utilizează când creditorul este autorizat prin dispoziții legale să încaseze anumite sume de lei care i se cuvin sau sume care nu au fost plătite la timp, cum sunt: ▪veniturile bugetare; ▪primele de asigurare; ▪cotele de amortizare; ▪ratele la credite pentru construcții de locuințe proprietate personală; ▪dobânzile cuvenite băncii; ▪amenzile; ▪penalizările; ▪taxele de timbru cuvenite tribunalelor pentru netimbrarea corespunzătoare a acțiunilor introduse; ▪locațiile și magazinajul pentru neîncărcarea sau nedescărcarea la timp a mărfurilor; ▪bonificații provenite din operațiuni de import și export; ▪recuperarea contrastaliilor de către întreprinderile de comerț exterior etc., precum și atunci când există confirmarea scrisă a debitorului asupra sumei datorate. D. prin d. de î.s. cu avizarea plătitorului se efectuează de către unitatea bancară care îl deservește pe furnizor. când se emit dispoziții de încasare pentru: ▪recuperarea diferențelor care pot rezulta din modificarea preturilor în baza unor dispoziții legale; ▪decontarea sumelor care se cuvin unităților de transporturi ca locații sau contrastalii; ▪recuperarea de către întreprinderi a unei părți din vărsămintele efectuate la dispoziția departamentelor în sume mai mari decât cele datorate; ▪recuperarea de către întreprinderile de comerț exterior de la unitățile producătoare a sumelor rezultate în urma refuzurilor ulterioare prezentate de către clienții lor externi; ▪încasarea ratelor provenite din mărfuri livrate sau servicii prestate pe credit; ▪încasarea diferitelor penalități datorate de beneficiarii de investiții etc. V. și dispoziție de încasare.

DECONTARE PRIN DISPOZIȚIE DE PLATĂ CU FACTURĂ, ordin scris dat de către un plătitor titular de cont unității bancare care îl deservește, prin care o autorizează să plătească beneficiarului, titular sau netitular de cont, o anumită sumă de bani pentru stingerea unei obligații certe. D. prin d. de p. cu f. se utilizează atât în cazurile în care există obligații de plată certe, cât și în cazurile în care decontarea poate fi făcută pe această cale mai repede decât pe alte căi. La efectuarea decontării, unitatea bancară care îl deservește pe emitent solicită acestuia facturi și diferite alte documente contabile care să justifice necesitatea, justețea și oportunitatea emiterii dispoziției de plată. Folosind decontarea prin acceptare și având în vedere clauzele contractuale sau prevederile comenzilor, furnizorul livrează cumpărătorului mărfurile comandate, execută lucrările sau prestează serviciile. În vederea reîntregirii prompte a activelor circulante, furnizorul completează o dată cu factura și dispoziția de plată (încasare), pe care o atașează la factură. În dispoziția de plată (încasare), furnizorul specifică numărul și data facturii, felul și cantitatea mărfurilor livrate, lucrărilor executate și serviciilor prestate. Furnizorul remite direct și imediat cumpărătorului, o dată cu marfa sau separat, prin poștă, în termenul stabilit cu cumpărătorul, dispoziția de plată cu factura și celelalte documente care stau la baza efectuării plății. Facturile și dispozițiile de plată trimise direct cumpărătorului se înregistrează în borderoul de credite pe documente în curs de încasare. Imediat după efectuarea recepției mărfurilor, cumpărătorul

detasează primele trei exemplare ale dispoziției de plată, le completează cu numărul și data dispoziției de plată și, semnate de persoanele autorizate, le depune la unitatea bancară care îl deservește, în termen de 24 de ore de la terminarea recepției mărfurilor sau, în condiții deosebite, într-un alt interval de timp stabilit cu banca. Unitatea bancară restituie plătitorului un exemplar din dispoziția de plată, ca dovadă a depunerii documentelor la bancă. Dacă mărfurile se primesc în tranșe, decontarea se efectuează după primirea dispoziției de plată cu factură și recepția ultimei tranșe de mărfuri. **V. și dispoziție de plată.**

DECONTARE PRIN DISPOZIȚIE DE PLATĂ FĂRĂ FACTURĂ, variantă a decontării prin acceptare, cu plata din inițiativa debitorului, care se folosește pentru stingerea diferitelor obligații certe ale unităților economice. Dispoziția de plată fără factură – ca instrument de decontare – se folosește pentru virarea sumelor cuvenite bugetului statului, vărsarea amortismentelor, a primelor de asigurare, pentru efectuarea de plăți către organele ierarhic superioare, pentru virarea sumelor reținute pe state de salarii, reprezentând contribuția de 5% pentru pensia suplimentară, chirii, rate pentru mărfuri vândute și prestații executate pe credit, rate la creditele pentru construcții de locuințe proprietate personală, depuneri la C.E.C., pe baza consimțământului scris, virarea către oficiile poștale a sumelor reprezentând echivalentul mandatelor emise de unitățile economice, rambursarea împrumuturilor acordate de unitățile bancare, procurarea de carnete de cecuri cu limită de sumă etc. **D. prin d. de p. fără f.** se utilizează atât pentru decontările din aceeași localitate, cât și pentru cele interurbane, când emitentul poate cere ca suma să se vireze letric sau telegrafic. **V. și decontarea prin acceptare; decontare prin dispoziție de plată cu factură.**

DECONTARE PRIN PLĂȚI PLANIFICATE, formă de d. între unități și organizații economice, situate în aceeași localitate sau în localități diferite, pentru livrări frecvente de mărfuri, cu caracter de continuitate, precum și pentru consumuri din custodie sau prestări de servicii de valori relativ constante, suma plăților stabilindu-se anticipat. Această formă de d. se folosește pentru livrările de pâine, carne, produse lactate, legume, gheață etc. către centrele de pâine, de carne, către cantine, restaurante etc., care se aprovizionează zilnic, aproximativ la aceeași valoare. Pentru efectuarea d. prin p.p. se folosește dispoziția de plată cu factură. În vederea efectuării decontării, furnizorul și cumpărătorul încheie o convenție care cuprinde: denumirea întreprinderii furnizoare și cumpărătoare, adresa fiecăreia, numărul conturilor și unitățile bancare la care au conturi deschise, sortimentul, cantitatea, calitatea și valoarea mărfurilor ce urmează să se livreze, serviciile și lucrările care vor fi executate, termenele de livrare, cuantumul și termenele fiecărei plăți, termenele de întocmire și de predare a facturilor către beneficiar, precum și perioadele de regularizare a eventualelor diferențe de sume, în funcție de livrările reale. Cu aprobarea băncii, convenția încheiată inițial poate fi modificată cu acordul părților. Decontările se efectuează periodic, pe baza unei sume fixe, stabilită în funcție de planul livrărilor. Plătitorul are obligația să depună la unitatea bancară care îl deservește o dispoziție de plată, fie anticipat, fie la termenele de plată convenite pentru suma stabilită să se vireze periodic. După ce banca plătitoare verifică în ce măsură dispoziția de plată respectă prevederile convenției, efectuează decontarea potrivit normelor obișnuite. La expirarea perioadelor convenite și la încetarea valabilității convenției se face regularizarea diferențelor dintre valoarea livrărilor efective de mărfuri și sumele virate. Lichidarea eventualelor diferențe se face prin dispoziție de plată emisă de acea parte care, la efectuarea regularizării, a rămas datoare. **D. prin p.p.** face ca livrările de mărfuri, consumurile din custodie, executările de lucrări sau prestările de servicii să coincidă în timp cu plata lor. În acest fel, se evită constituirea de fonduri atrase la cumpărători, se accelerează circuitul documentelor și al fondurilor și se simplifică tehnica decontărilor.

DECONTAREA CHELTUIELILOR DE INVESTIȚII ÎN TEMEIUL DEVIZELOR PE CATEGORII DE CHELTUIELI, virarea treptată de către unitățile finanțatoare, din contul beneficiarului în contul executantului, pe baza documentelor de plată emise sau acceptate de beneficiarul de investiții, în limitele plafonului de decontare stabilit pentru alte cheltuieli, a echivalentului cheltuielilor efective. Cu prilejul efectuării decontărilor, se urmărește încadrarea cheltuielilor, ca natură, în devizele pe categorii de cheltuieli, iar pentru sumele în numerar și respectarea normelor juridice privind eliberarea fondului de salarii și a plăților în numerar. După aceleași norme se decontează și cheltuielile cu pregătirea și instruirea personalului la furnizorii externi, urmărirea fabricației la aceștia, recepția utilajelor, a navelor etc., prevăzute în programele de import care se finanțează din fondurile de investiții.

DECONTAREA CHELTUIELILOR (LUCRĂRILOR) DE PROIECTARE, operațiune bancară de virare a sumelor reprezentând cheltuielile efectuate cu proiectarea, din contul beneficiarului de investiții în contul proiectantului. Cheltuielile de proiectare se plătesc din poziția obiectivului de investiții, pe baza contractului de proiectare, în limita plafonului de decontare stabilit. Proiectantul anexează la documentele de decontare procesul-verbal al executării lucrărilor, semnat de beneficiar. Cu prilejul efectuării decontărilor, organele bancare urmăresc ca documentația tehnico-economică să fie elaborată de către organizații de proiectare autorizate, să fie folosite proiectele-tip și re folosibile, iar prețurile de proiectare să fie cele legale. Decontarea se face integral, la terminarea elaborării și recepționării documentației tehnico-economice a proiectului de execuție, sau pe faze, pe măsura terminării proiectelor de execuție pe obiecte.

DECONTAREA LUCRĂRILOR DE CONSTRUCȚII-MONTAJ EXECUTATE ÎN ANTREPRIZĂ, virarea treptată, în limita plafoanelor de decontare stabilite de către unitatea finanțatoare, pe măsura executării lucrărilor, cu respectarea strictă a destinației și a volumelor anuale stabilite prin plan, a prevederilor din documentele de aprobare și din documentația tehnico-economică a investiției și în limitele fondurilor constituite, a sumelor aferente lucrărilor executate cu montarea echipamentului, din contul beneficiarului de investiții în contul antreprenorului, potrivit prevederilor programului anual de investiții și ale bugetului beneficiarilor. **D. periodică, treptată**, în funcție de lucrările executate, asigură reîntregirea activelor circulante utilizate în producție de către întreprinderea executantă, accelerează viteza lor de rotație și înlesnește efectuarea sistematică a controlului bancar. **D. se face pe obiect sau**, în mod excepțional, pe categorii de lucrări. Pe baza verificărilor făcute pe șantier, beneficiarul de investiții acceptă sau refuză întemeiat decontarea lucrărilor. Antreprenorii întocmesc lunar taloane-situație de plată care, cu acceptul beneficiarului, se depun la bancă pentru decontare. Ulterior, se fac decontări trimestriale, anuale și la terminarea lucrărilor pe baza taloanelor-situații de plată (v.) și a măsurătoarelor de control. Cu prilejul decontării lucrărilor de investiții executate, organele bancare și cele financiare urmăresc dacă: valoarea lucrărilor proiectate s-a stabilit potrivit prevederilor tarifelor legal aprobate; s-au aplicat proiectele-tip și celelalte indicații prevăzute în notele de comandă aprobate; se respectă prevederile proiectelor de execuție aprobate, detaliile și devizele de execuție aprobate; utilajele au fost achiziționate în cadrul volumelor stabilite prin program și în buget; fondul de salarii se utilizează legal și în concordanță cu graficele stabilite.

DECONTAREA LUCRĂRILOR DE CONSTRUCȚII-MONTAJ EXECUTATE ÎN REGIE, virarea treptată din „Contul de finanțare” sau din „Contul de creditare” în contul investițiilor realizate a echivalentului valoric al lucrărilor executate. **D. se face pe elemente de cheltuieli**, indiferent de quantumul lor, pe măsura prezentării la bancă a documentelor care atestă achiziționarea de materiale, utilaje, efectuarea transporturilor, a cheltuielilor de regie, plata salariilor personalului etc.

DECONTAREA POLIȚELOR, cumpărarea polițelor de către bănci înainte de scadența acestora. D.p. este în esență o operațiune de credit, întrucât titularul poliței primește banii înainte de scadență. Pentru operațiunile de decontare, banca încasează un anumit comision. D.p. accelerează circulația capitalului și contribuie la sporirea producției, dar și la intensificarea speculei și la apariția crizelor economice.

DECONTAREA PRIN ACCEPTARE, formă principală de decontare între întreprinderi, prin intermediul băncii la care acestea au deschise conturi. D. prin a. are la bază consimțământul plătitorului la efectuarea plății solicitate de creditor, prin intermediul băncii, pentru mărfuri livrate, lucrări executate sau servicii prestate, precum și ordinul dat de acesta unității bancare care îl deservește pentru achitarea unei sume de bani datorate furnizorului sau oricărui alt creditor titular de cont, indiferent de proveniența obligației de plată. D. prin a. este forma preferată și cel mai mult utilizată în efectuarea viramentelor, fiind convenabilă atât pentru furnizor, cât și pentru cumpărător. Larga sa răspândire se datorește faptului că ea stimulează părțile să respecte clauzele contractuale și comenzile, să valorifice eficient resursele materiale, să accelereze viteza de rotație a fondurilor și să contribuie la întărirea continuă a gestiunii economico-financiare. Această formă de decontare se folosește, de regulă, în situațiile când între unitățile economice există raporturi contractuale permanente. Operațiunea constă în efectuarea decontării de către bancă din contul de disponibil al întreprinderii cumpărătoare, numai pe baza acceptării exprese sau tacite a acesteia pentru efectuarea plății. Particularitățile d. prin a.: a) plata se face cu consimțământul prealabil al cumpărătorului, în localitatea acestuia și într-un anumit interval de timp; b) achitarea mărfurilor, a lucrărilor executate și a serviciilor prestate are loc numai după primirea și recepționarea lor. La d. prin a. se utilizează dispoziția de plată cu și fără factură, ceul de decontare și dispoziția de încasare cu și fără factură. Procedura operațională a d. prin a. este următoarea: a) furnizorul expediază mărfurile și un exemplar din factură către cumpărător și depune la unitatea bancară care îl deservește factura în original și, eventual, alte anexe; b) unitatea bancară a furnizorului verifică documentele primite și le expediază băncii cumpărătorului, care le verifică și le remite beneficiarului; c) cumpărătorul examinează mărfurile și documentele primite și, în cazul în care corespund clauzelor contractuale, acceptă plata; d) banca efectuează operațiunea contabilă de debitare a contului cumpărătorului și de creditare a unității bancare a furnizorului și apoi remite scrisoarea de creditare către banca furnizorului; e) banca furnizorului debitează unitatea bancară a cumpărătorului, creditează contul furnizorului și remite acestuia un exemplar din documente, înștiințându-l despre contabilizarea sumei în contul său. În cazul d. prin a. circuitul documentelor începe și se încheie la furnizor. V. și acceptare; decontare prin dispoziție de încasare simplă; decontare prin dispoziție de plată cu factură; decontare prin dispoziție de plată fără factură.

DECONTAREA PRIVIND AMORTISMENTELE, v. AMORTIZARE.

DECONTAREA RECIPROCĂ ÎNTRE BUGETE, sistem de decontare între bugetele organelor locale superioare și cele ale organelor subordonate, ca urmare a executării planului de echilibrare (regularizare) privind acordarea și primirea transferurilor și subvențiilor de echilibrare, încasarea și virarea sumelor la fondul de echilibrare etc.

DECONTĂRI INTERNAȚIONALE, plăți internaționale rezultate din obligațiunile bănești ale unor țări față de altele, ca urmare a relațiilor lor economice, sociale, culturale sau politice. D.i. sunt legate de comerțul exterior, de credite, investiții, transporturi, ajutor tehnic, asigurări, comunicații, întreținerea reprezentanțelor și delegațiilor, turism, transferul banilor peste graniță etc. D.i. pot fi bilaterale sau multilaterale și se efectuează în marea lor majoritate fără numerar, prin participarea băncilor care întrețin relații reciproce de corespondent. Plățile în numerar se fac

pentru reprezentanțe, delegații străine, turiști, plata burselor, a pensiilor etc. **D.i.** presupun schimbarea unor valute cu altele, pe baza cursului valutar, care joacă un rol important în aceste decontări. De regulă are loc compensarea (clearingul) drepturilor și obligațiilor; numai diferența se plătește cu aur, cu valuta unei țări sau prin creditul unei țări. **D.i.** se efectuează cu ajutorul următoarelor documente: trate, acreditive, mandate poștale sau telegrafice, cecuri, dispoziții de incasso. Formele principale ale **d.i.** sunt: **acreditivul (v.)**, **acceptul (v.)** și **mandatul (v.)**.

DEDUCERI FISCALE PERSONALE, sume de bani, părți neimpozabile din venitul brut acordate contribuabilului, care cuprind deducerea personală de bază și deducerile personale suplimentare, stabilite în funcție de situația proprie și a persoanelor aflate în întreținere. **D.f.p.** se acordă pentru fiecare lună a perioadei impozabile. Deducerea personală de bază, începând cu luna ianuarie a anului 2000, a fost stabilită la suma de 800 000 de lei pe lună, iar în prezent este de 1 200 000 de lei pe lună. Deducerea personală suplimentară se calculează în funcție de deducerea personală de bază, în felul următor: 0,6 înmulțit cu deducerea personală de bază, pentru soția/soțul aflată/aflat în întreținere; 0,35 înmulțit cu deducerea personală de bază, pentru fiecare dintre primii doi copii, și 0,20 înmulțit cu deducerea personală de bază, pentru fiecare dintre următorii copii care se află în întreținere; 0,20 înmulțit cu deducerea personală de bază, pentru fiecare alt membru de familie aflat în întreținere. Contribuabilii mai beneficiază de **d.p.** suplimentare, în funcție de situația proprie sau a persoanelor aflate în întreținere, în afară de cele de mai sus, astfel: 1,0 înmulțit cu deducerea personală de bază, pentru invalizii de gradul I și persoanele cu handicap grav; 0,5 înmulțit cu deducerea personală de bază, pentru invalizii de gradul II și persoanele cu handicap accentuat. Dacă o persoană este întreținută de mai mulți contribuabili, suma de lei reprezentând deducerea personală a acesteia se împarte în părți egale între contribuabili, exceptând cazul în care ei se înțeleg asupra unui alt mod de împărțire a sumei. Copiii minori ai contribuabilului sunt considerați întotdeauna întreținuți, iar suma reprezentând deducerea personală suplimentară pentru fiecare copil se acordă integral unuia dintre părinți/tutori potrivit înțelegerii acestora. **D.p. suplimentară** se acordă pentru persoanele aflate în întreținerea contribuabilului pentru acea perioadă impozabilă din anul fiscal în care acestea au fost întreținute. Sunt considerați alți membri de familie rudele soțului/soției până la gradul al patrulea de rudenie inclusiv. **D.p.** se însumează. Suma **d.p.s.** admisă pentru calcularea impozitului pe venitul anual global nu poate depăși 2,5 înmulțit cu deducerea personală de bază și se acordă în limita venitului realizat. **D.p.** nu se acordă personalului trimis în misiune permanentă în străinătate. Sumele exprimate în valută se transformă în lei, la cursul de schimb al pieței valutare comunicat de Banca Națională a României. Nu sunt considerate persoane aflate în întreținere acele persoane ale căror venituri (impozabile, neimpozabile și scutite) depășesc sumele reprezentând **d.p. V.** și **impozitul pe venitul anual global**.

DEFICIT, dezechilibru financiar determinat ca diferență între cheltuieli și venituri, suma cu care cheltuielile sunt mai mari decât veniturile la un moment dat. ❖ **D. al balanței comerciale**, suma de bani cu care valoarea importurilor unei țări depășește valoarea exporturilor, într-o anumită perioadă de timp (sold pasiv). ❖ **D. al balanței de plăți**, sumă de bani cu care plățile (angajamentele) unei țări depășesc încasările (creanțele), în raporturile sale cu alte țări într-o perioadă de timp dată (sold pasiv). Există un **d. al b. de p. curente**, care provine din soldul schimburilor de mărfuri și servicii, al tranzacțiilor invizibile și deficitul balanței transferurilor de capital în decurs de un an. Dacă deficitul acestei balanțe se acumulează pe mai mulți ani, ea devine o datorie externă cu efecte negative asupra economiei naționale. ❖ **D. bugetar**, parte a cheltuielilor bugetare care nu poate fi acoperită din veniturile bugetare în cursul unui exercițiu financiar. Acest deficit poate fi prevăzut în buget la aprobare sau este rezultatul executării bugetului. **D.b.** este consecința economiei bântuite de crize economice, urmarea lipsei unei baze

proprii de venituri, a inflației și a destinației neproductive a majorității cheltuielilor bugetare. Mărimea d.b. diferă de la o țară la alta în funcție de acutizarea unor fenomene macroeconomice a căror evoluție poate fi influențată de declinul economic, nivelul și structura cheltuielilor bugetare, rata inflației, rata șomajului, cursul de schimb al monedei naționale, stadiul reformelor economico-sociale etc. D.b. se acoperă din majorarea unor impozite și taxe, din instituirea unor noi impozite și taxe, din împrumuturi publice interne, din împrumuturi externe de capital și, eventual, din emisiune de monedă. Contractarea de împrumuturi duce la creșterea datoriei publice interne și a datoriei publice externe. Emisiunea banilor de hârtie are consecințe negative asupra economiei naționale, deoarece masa monetară astfel pusă în circulație fără acoperire în bunuri materiale reduce puterea de cumpărare a banilor, conduce la creșterea prețurilor și a tarifelor, deci la inflație, la înrăutățirea condițiilor de viață a populației țării. D.b. din anul curent și din anii precedenți, pentru care nu s-au contractat împrumuturi de stat, se finanțează din disponibilitățile aflate temporar în contul general al Trezoreriei Statului pentru care se acordă dobândă. Dacă în cursul anului apare un gol temporar de venituri, acesta se acoperă prin emiterea **bonurilor de tezaur (v.)** sau a altor instrumente specifice, purtătoare de dobândă, a căror scadență nu poate depăși sfârșitul anului financiar. Totalul bonurilor de tezaur și al altor instrumente specifice nu poate depăși 8% din volumul total al cheltuielilor bugetului de stat aprobat. Bonurile de tezaur și celelalte mijloace specifice pot fi emise numai în primele zece luni ale anului financiar, iar retragerea lor trebuie să se facă până la finele anului în care au fost emise. Pentru acoperirea decalajului temporar dintre veniturile și cheltuielile bugetului de stat, Banca Națională a României poate acorda împrumut fără dobândă, pe seama resurselor sale de creditare. Acest împrumut nu poate depăși într-un an financiar 10% din totalul bugetului aprobat și nici dublul capitalului băncii și al fondului său de rezervă. Împrumutul trebuie rambursat până la finele anului respectiv din veniturile bugetare sau pe seama lansării unui împrumut de stat. ❖ **D. extern**, d. balanței de plăți externe. ❖ **D. bugetar primar**, diferență între deficitul bugetar total și serviciul datoriei publice din anul financiar respectiv.

DEFLATOR, indice al deprecierei banilor care poate servi la „deflaționarea“ unor efecte ale inflației, urmărindu-se anularea influenței acesteia asupra creșterii prețurilor. D. deși are numai o influență teoretică asupra efectelor negative ale inflației, el poate servi la reconstituirea imaginii reale asupra unui fenomen economico-social și monetar deformat prin inflație. D. se folosesc în principal pentru efectuarea unor calcule și cercetări statistice. Întrucât inflația nu are aceeași intensitate peste tot, este foarte greu ca deflatorii să dea în mod exact rezultatele scontate. V. și **deflație**.

DEFLAȚIE, fenomen opus inflației, complex de măsuri economice și monetare care urmăresc reducerea masei monetare aflate în artele circulației, scăderea nivelului prețurilor mărfurilor și creșterea valorii banilor, a puterii lor de cumpărare. Uneori d. poate conduce și la scăderea ocupării populației active, precum și la încetinirea generală a activității economice și sociale. D. se întâlnește mai rar. Formula pentru stabilirea deflației este:

$$M = \frac{SP - SC + PS - PC}{V},$$

în care:

- M = masa monetară necesară circulației;
- SP = suma prețurilor mărfurilor și tarifelor serviciilor care urmează să fie realizate;
- SC = suma prețurilor mărfurilor și tarifelor serviciilor care se realizează pe credit;
- PS = plățile ajunse la scadență, indiferent de sursa lor;
- PC = plățile care se sting prin compensație;
- V = viteza de circulație a banilor.

Căile practice de înfăptuire a d. sunt: ▪reducerea cheltuielilor publice; ▪creșterea presiunii fiscale pentru limitarea veniturilor disponibile ale gospodăriilor (creșterea impozitelor și taxelor); ▪măsuri monetare (ridicarea ratei dobânzii la credite pentru a limita creșterea masei monetare în circulație); ▪restrângerea acordării de credite în scopuri productive care, în cele din urmă, duc la restrângerea corespunzătoare a activității economice, la creșterea șomajului, la limitarea salariilor; ▪înghețarea prețurilor etc. Formele de manifestare ale d. sunt: ▪ridicarea treptată a cursului semnelor bănești; ▪creșterea puterii lor de cumpărare prin scăderea prețurilor mărfurilor și a tarifelor serviciilor; ▪ridicarea cursului valutei respective în raport cu alte valute. **D.** poate fi remediul inflației. **D.** urmărește reducerea, blocarea sau temperarea creșterii prețurilor prin micșorarea masei bănești aflate în arterele circulației. Practic însă, perioada de d. este însoțită de o slăbire a activității economice. **D.** are ca scop stabilizarea sau majorarea puterii de cumpărare a banilor, lichidarea stărilor de dezechilibru economico-social, precum și a tendințelor de diminuare a activității economice. **D.** are unele consecințe asupra vieții economice, determinând deplasarea de capital de la debitor spre creditor, de la posesorii de bunuri la deținătorii de bani. **D.** se poate prezenta sub următoarele forme: **d. monetară**, care constă în restrângerea circulației monetare, în lichidarea fizică a banilor retrași din circulație sau în schimbarea lor cu alți bani, păstrându-și însă valoarea; **d. financiară**, care se manifestă prin creșterea consumului, a investițiilor, a impozitelor, prin echilibrarea bugetului de stat sau realizarea unor excedente prin reducerea cheltuielilor publice; **d. de credit**, realizată prin reducerea creditelor bancare, ridicarea nivelului de dobânzi și a taxei scontului. **V.** și **inflație; scont.**

DEGRESIV, care evidențiază o descreștere treptată, o reducere continuă.

DEGREVARE, diminuarea, reducerea până la anulare a unei creanțe (impozit, taxă etc.).

DE LA (FROM), clauză utilizată în asigurările maritime potrivit căreia în polița de asigurare se prevede că asigurarea riscului începe numai din momentul când nava pleacă din portul în care începe călătoria respectivă. **V.** și **la și de la.**

DE LA CHEI, condiție a contractului de vânzare-cumpărare, conform căreia remiterea mărfii se efectuează în portul de livrare. Deosebirea fundamentală a acestei condiții, practică în special în S.U.A., față de **condiția C.I.F. (v.)**, constă în aceea că vânzătorul suportă riscul pierderii sau deteriorării mărfii până la remiterea ei cumpărătorului.

DELAPIDARE, infracțiune aspru sancționată care constă în însușirea, folosirea sau traficearea de către un lucrător, în interesul său ori al altuia, de bani, valori ori alte bunuri din avutul public, pe care le are în administrare sau gestionare.

DELCREDERE, contract de asigurare prin care o bancă îi protejează pe vânzătorii în comision (comitenții) împotriva riscului de insolabilitate a cumpărătorilor, deoarece comisionarul, lucrând ca mandatar al comitentului, nu răspunde de insolabilitatea clienților cumpărători, decât numai în cazurile speciale prevăzute de legislație. În aceste cazuri, comitentul primește un supliment de comision, numit „delcredere“.

DELEGARE, împuternicire scrisă, dată unei persoane fizice de către o altă persoană fizică sau juridică, de a ridica o sumă de bani sau de a soluționa unele probleme economice, sociale, financiare etc., în interesul persoanei care a dat d. Unitățile economice pot da d. pe o perioadă de maximum 60 de zile, iar conducerea unității o poate prelungi – în cazuri justificate – cu cel mult 60 de zile. **D.** presupune schimbarea temporară a locului de muncă, desfășurarea activității delegatului în afara locului său de muncă obișnuit sau la o subunitate din aceeași sau din altă

localitate. **D.** se face cu respectarea următoarelor condiții: efectuarea ei în interesul unității, respectarea felului muncii potrivit calificării persoanei delegate, considerarea ei ca o activitate neîntreruptă etc. De asemenea, este necesară existența ordinului de d., care constituie condiția esențială pentru plata drepturilor bănești ce decurg din prestarea delegării. **D.** dată în conformitate cu prevederile legale este obligatorie pentru persoana încadrată în muncă; refuzul nejustificat de a o executa constituie abatere disciplinară și se sancționează în consecință, mergând până la desfacerea contractului de muncă. Dacă ordinul de d. este vădit ilegal, persoana încadrată în muncă nu este obligată să-l execute; în cazul când totuși l-a executat și a fost prejudiciată în drepturile sale, ea se poate adresa organelor de jurisdicție a muncii pentru a obține despăgubirile cuvenite. Pe timpul d., persoana în cauză este obligată să respecte disciplina internă a unității în care își desfășoară activitatea, având dreptul la plata salariului tarifar, a cheltuielilor de transport, de cazare și a diurnei (indemnizației de deplasare). **D.** încetează în următoarele cazuri: ▪expirarea termenului; ▪executarea lucrărilor sau îndeplinirea sarcinilor încredințate; ▪revocarea ordinului de delegare și desfacerea contractului de muncă al persoanei delegate. **V.** și **diurnă.**

DELEGAREA VOTURILOR, prevedere a statutului societății comerciale prin care investitorii sunt liberi să-și exprime voturile prin intermediul unor reprezentanți în adunarea generală a acționarilor. Posibilitatea d.v. este una dintre condițiile admiterii acțiunilor unei societăți comerciale la tranzacțiile de bursă.

DELEGATAR, persoană care acceptă să i se presteze o anumită obligație de către un delegat.

DELEGAȚIE PENTRU ÎNCASAREA SALARIULUI, împuternicire, document emis de o persoană încadrată în muncă, vizată de șeful său și aprobată de conducătorul compartimentului financiar-contabil, pe baza căruia salariul – pe perioada stipulată în delegație – poate fi încasat de persoana împuternicită în acest scop.

DEMISE CHARTER (CHARTER AS A DEMISE CHARTER), navlosire în care proprietarii armatori închiriază nava în întregime, în schimbul unui navlu numit **chirie**, care se încasează de obicei „per tonă”, la linia sa de încărcare, plătită anticipat, pe o lună calendaristică. Chiriașul are dreptul să numească întreg echipajul, cu excepția comandantului și a șefului mecanic, pentru care are nevoie și de aprobarea armatorului.

„**DEMOCRATIZAREA CAPITALULUI**”, teorie falsă, antiștiințifică, potrivit căreia dezvoltarea întreprinderilor capitaliste sub forma societăților pe acțiuni și plasarea unor acțiuni salariaților ar schimba natura lor capitalistă, deoarece muncitorii, cumpărând acțiuni, devin coproprietari, participă la beneficii și pot astfel conduce întreprinderea. În fapt, conducerea întreprinderii rămâne în întregime în mâinile capitaliștilor, a celor care dețin cele mai mari pachete de acțiuni și care primesc cea mai mare parte a profitului, sub cele mai variate forme.

DEMONETIZARE, privarea de către stat a puterii legale de plată a monedei. **D.** are loc de cele mai multe ori cu prilejul efectuării reformelor bănești. Așa spre exemplu, când s-a trecut de la moneda de argint la cea de aur, moneda de argint s-a demonetizat, adică a pierdut calitatea de mijloc de circulație și de mijloc de plată. **D.** este și decizia băncii centrale prin care se suprimă puterea liberatorie a unei bancnote (bilet de bancă) sau ori/și a unei monede metalice.

„**DEMONETIZAREA**” **AURULUI**, eliminarea, renunțarea la rolul aurului în sistemul monetar internațional, transformarea aurului din marfă specială în marfă obișnuită. Autoritățile monetare din S.U.A. au suprimat, în februarie 1965, obligația de a acoperi cu 25% în aur

disponibilitățile monetare din conturile băncilor membre ale Sistemului Rezervelor Federale – banca centrală din S.U.A. În august 1971 a fost înlăturată convertibilitatea în aur a dolarului S.U.A. În urma dezbaterilor din cadrul **Fondului Monetar Internațional (v.)** în problema aurului, legate de modificarea statutului acestui organism internațional, s-a ajuns la concluzia restrângerii progresive a utilizării metalului galben în funcții monetare. În consecință, statutul modificat din 1978 al F.M.I. a inclus următoarele dispoziții: a) s-a renunțat la aur ca etalon al monedelor emise de țările membre și al **Dreptului Special de Tragere (D.S.T.) (v.)**. Țările membre ale F.M.I. au fost solicitate să renunțe la definirea legală în aur a monedelor naționale. F.M.I. a înlocuit definirea în aur a D.S.T. printr-o definiție legată de un **coș valutar (v.)**; b) prețul oficial al aurului exprimat în dolari a fost desființat, aceasta fiind recunoscută printr-un act juridic internațional; dolarul a fost rupt de aur care s-a transformat în acest fel din marfă specială într-o marfă obișnuită; c) s-au desființat plățile obligatorii în aur dintre țările membre și F.M.I., prevăzute în statutul acestei instituții din 1944, plățile respective fiind înlocuite cu plăți în D.S.T.; d) o anumită parte din rezervele de aur ale F.M.I. a fost pusă în vânzare pe piață la licitație, iar o altă parte a fost restituită treptat țărilor membre sub forma vânzării la vechiul preț oficial. Diferența rezervei urma să facă obiectul unei hotărâri ulterioare; e) a fost interzisă influențarea prețului de pe piață al aurului de către F.M.I., precum și fixarea unui nou preț oficial al metalului galben; f) s-a introdus angajamentul țărilor membre ale F.M.I. de a colabora cu acest organism și între ele pentru punerea de acord a rezervelor monetare internaționale cu obiectivele de promovare a supravegherii lichidității internaționale și de transformare a D.S.T. în principala rezervă activă în cadrul F.M.I. Cu toate că în mod oficial a fost demonetizat, aurul își mai păstrează încă în mare măsură funcția de rezervă bancară națională și internațională pentru toate țările.

DENOMINALIZARE, operațiune de reducere a valorii nominale a semnelor bănești. **D.** s-a folosit în perioada de accentuată depreciere a semnelor bănești în scopul unei mai bune reglementări a circulației banilor și a decontărilor. **D.** duce la reducerea sensibilă a cantității de monedă aflate în arterele circulației, contribuind astfel la o mai bună reglementare a circulației bănești, la simplificarea și ușurarea operațiunilor cu și fără numerar, la întărirea puterii de cumpărare a monedei.

DENUȘAREA CONTRACTULUI DE ASIGURARE, desfacerea contractului de asigurare prin manifestarea unilaterală de voință a asigurătorului sau a asiguratului. **D.c.** de **a.** este permisă numai în cazuri expres prevăzute de normele juridice care reglementează materia asigurărilor, de prevederile contractelor de asigurare. Societatea de asigurări are dreptul să denunțe contractul de asigurare în situația în care asiguratul, cu prilejul întocmirii declarației de asigurare, a dat răspunsuri inexacte sau incomplete ori nu a comunicat imediat schimbarea împrejurărilor esențiale referitoare la risc, pentru care nu s-ar fi contractat asigurarea. Asiguratul poate denunța contractul de asigurare în situațiile în care societatea de asigurări i-a comunicat anumite modificări dispuse prin condițiile de asigurare, pe care, evident, asiguratul nu poate să le accepte.

DEPARTAMENTUL DE CONTROL AL GUVERNULUI, organ de control care este organizat și funcționează ca structură în aparatul de lucru al Guvernului, subordonat direct primului-ministru. **D.** de **C.** al **G.** are competența să constate modul de respectare a legislației economico-financiare de către aparatul de lucru al guvernului, al ministerelor și al celorlalte organe de specialitate ale administrației publice organizate în subordinea Guvernului, a ministerelor sau a altor organe centrale. **D.** de **C.** al **G.** are următoarele atribuții: ▪controlează respectarea legislației privind reforma economică și administrativă; ▪verifică fundamentarea și utilizarea alocațiilor și subvențiilor bugetare; ▪controlează modul de folosire a creditelor guvernamentale, a celor garantate de Guvern, precum și a celor acordate instituțiilor din

subordinea Guvernului de către organismele și instituțiile financiare internaționale; *verifică modul de utilizare a resurselor bugetare și extrabugetare de către organele de specialitate ale administrației publice, inclusiv de cele din subordinea acestora; *controlează modul de realizare a investițiilor finanțate din bugetul de stat; *verifică modul de administrare a patrimoniului instituțiilor publice; *analizează activitatea organelor de control din instituțiile publice subordonate Guvernului; *soluționează sesizările și petițiile adresate primului-ministru și Guvernului, care privesc domeniul de activitate supus controlului departamentului. În vederea realizării atribuțiilor sale, D. de C. al G. efectuează controale prin aparatul propriu sau în colaborare cu alte instituții de specialitate. Acțiunile de control se declanșează cu aprobarea primului-ministru sau a șefului departamentului. D. de C. al G. este condus de un subsecretar de stat numit de primul-ministru. Structura organizatorică a D. de C. al G. cuprinde: direcția de control economic, direcția de control financiar și direcția de analiză a activității organelor de control și de soluționare a sesizărilor și petițiilor. În cadrul direcțiilor sunt organizate servicii și birouri.

DEPONENT, persoană care încredințează unei alte persoane fizice sau juridice spre păstrare în garanție, spre fructificare sau spre vânzare diferite valori. **V. și depozit; depozitar.**

DEPORT 1. Reportul speculatorului „à la baisse“ (la bursă, la scădere). Speculatorul care a vândut valori fără acoperire și ale cărui prevederi nu s-au realizat (cursul valorilor nu a scăzut) poate să-și mențină situația de baisse-ist (vânzător la scădere) pentru o viitoare lichidare, în speranța scăderii apropiate a cursului valorilor vândute prin cumpărarea imediată a acelor valori pe un curs mai scăzut și predabile la termen, când speră ca prevederile sale să se realizeze și deci să poată procura valorile pe care trebuie să le predea la cursul stabilit, câștigând astfel diferența de preț. Prin urmare, d. este diferența dintre prețul de vânzare și cel de răscumpărare și reprezintă un profit pentru împrumutătorul hârtiilor de valoare. Speculatorul „à la baisse“ care la prima lichidare a sperat să obțină profit, dacă previziunile sale privind scăderea cursului se vor realiza, acest fapt se constată de multe ori la lichidarea deportului. La încheierea operațiunii, față de sumele plătite de speculatorul „à la baisse“, acesta încasează sume mai mari, obținând un profit, datorită deportului important, încasat pentru hârtiile de valoare împrumutate. 2. Prelungirea unei operațiuni de speculație prin scăderea cursurilor până la următorul termen de lichidare. În astfel de cazuri, o bancă avansează titlurile corespunzătoare în schimbul plății unui comision. 3. Prin d. în domeniul valutar se înțelege valoarea în minus a cursului la termen în raport cu cursul la vedere sau a cursului la vedere în raport cu paritatea unei valute. 4. Diferență între cotația la bursă „cassa“ și prețul operațiunii la termen. **V. și disagio; bursă.**

DEPOZIT 1. Hârtii de valoare sau bani depuși spre păstrare și fructificare la o instituție de credit. 2. Valori materiale sau bănești încredințate unei alte persoane sau bănci pentru a fi păstrate în garanție, spre fructificare, pentru acoperirea unei plăți sau obligații. ❖ **D. bancar**, sume de bani, hârtii sau obiecte de valoare etc. depuse spre păstrare unei bănci, care se restituie la prima cerere a depunătorilor. Una dintre funcțiile principale ale băncilor este constituirea și utilizarea d.b. care au un dublu caracter, și anume: a) sunt obligații ale băncilor față de depunători, ce derivă din mobilizarea capitalului temporar disponibil al clienților; b) d.b. sunt pentru depunători creanțe față de bancă, în fapt mijloace de plată pe care ei le pot folosi în orice moment pentru efectuarea de plăți către terți, prin operațiunile de virament. D.b. sunt o formă de existență a banilor, și anume a banilor de cont, precum și o formă principală de mobilizare a capitalurilor temporar disponibile. Depunerile pot fi făcute „la vedere“, ceea ce înseamnă că se pot retrage oricând, sau „pe termen“, „în cont curent“, care au dobândit o importanță deosebită, ceea ce înseamnă că retragerea poate avea loc după o perioadă determinată de timp. Depozitele la vedere au o mai mare elasticitate, ca urmare a faptului că disponibilitățile din aceste depozite înregistrează în permanență o anumită

variație a soldurilor. Totuși folosirea disponibilităților din aceste depozite se poate face cu prudență, având în vedere soldul minim permanent existent în conturile deponenților. Pentru depunerile de sume de bani, băncile plătesc dobânzi, care sunt mai mari la depunerile pe termen. Dobânzile la d.b. diferă în funcție de durata de timp pentru care s-a efectuat depunerea. Retragerea banilor se poate face numai după o perioadă determinată de timp, convenită anterior între bancă și deponent. În cazul în care d.b. la termen se retrage înainte de termenul convenit, deponentul pierde de regulă dreptul de a încasa dobânda stabilită la nivelul inițial. Primirea spre păstrare a unor obiecte de valoare se face cu plata unui comision, de către deponent. Din conturile de depozit nu se pot ridica sume de bani sau nu se pot efectua plăți decât în limitele disponibilului existent, iar soldul nu poate fi niciodată debitor. D.b. constituie forma principală de mobilizare a capitalurilor și a economiilor disponibile de către băncile de depozit sau băncile comerciale, care sunt folosite de către acestea ca resurse de creditare. Nivelul d.b. determină cuantumul creditelor bancare și deci nivelul dobânzilor pe care băncile le realizează. D.b. mai cuprinde hârtii de valoare și obiecte de valoare depuse spre păstrare la bancă și care se restituie deponentului sau reprezentantului acestuia, la cerere, pe baza unei convenții încheiate anterior. Deponentul plătește băncii un comision pentru păstrarea acestor hârtii de valoare.

DEPOZIT DE REZERVĂ DE DAUNĂ, partea din daună ce se constituie în reasigurări și are menirea să ofere societății cedente (reasiguratului) mai multă siguranță în ceea ce privește obligațiile reasiguratorului aferente daunelor, care sunt în suspensie la sfârșitul anului de reasigurare și care urmează să fie plătite în anul sau în anii următori. De regulă, această rezervă reprezintă 90% sau chiar 100% din daunele în suspensie la finele anului. Crearea unor asemenea depozite poate fi prevăzută de lege; în acest caz, reasiguratul și reasiguratorul prevăd această rezervă în contractul de reasigurare. Dacă legea nu le prevede, ele nu sunt stipulate în contract. V. și reasigurare.

DEPOZIT DE REZERVĂ DE PRIMĂ, partea din prima de reasigurare datorată de reasigurat reasiguratorului, care este reținută de reasigurat (cedent) ca o garanție a îndeplinirii obligațiilor reasiguratorului. Această rezervă nu trebuie confundată cu rezerva aferentă riscurilor neexpirate, deși sumele sunt de obicei aceleași.

DEPOZIT PENTRU AVARIA COMUNĂ, sumă de bani care, de regulă, se exprimă în valută convertibilă și pe care armatorul are dreptul să o pretindă destinatarului înainte ca marfa să fie livrată, drept contribuție proporțională la avaria comună. Suma respectivă se depune la bancă în contul a două persoane de încredere numite depozitar și armator. Pentru suma depusă, banca eliberează recipisa de depozit. Dacă, în final, suma depusă se constată că este mai mare decât contribuția destinatarului la avaria comună, diferența se restituie. Uneori, se depun garanții bancare în locul d. pentru a.c. V. și avaria comună.

DEPOZITAR, persoană care, în baza unui contract de depozit, primește valori mobiliare, bunuri sau sume de bani în numerar, condiționat, spre păstrare în garanție sau ca rezerve, pentru acoperirea plăților sau a obligațiilor deponenților respectivi ori pentru garantarea executării unui contract.

DEPRECIERE DE VALOARE, diferență constatată dintre mărimea legală (nominală) a titlurilor financiare și valoarea lor curentă, de piață.

DEPRECIERE MONETARĂ, scădere în fapt a puterii de cumpărare a (valorii) monedei și micșorare a cantității (a titlului) de metal prețios, ca urmare a procesului inflaționist, ce se reflectă în creșterea prețurilor pe piață și în dezechilibrul de durată al balanței de plăți. Practic,

d.m. se poate manifesta față de mărfuri, față de servicii, față de alte bunuri ori față de aur. **D.m.** poate fi **generală**, situație în care prețurile cresc la toate mărfurile și serviciile; **internă**, când se manifestă într-o singură țară, fiind generată de inflație. În relațiile externe, **d.m.** se concretizează în micșorarea cursului de schimb al monedei naționale în raport cu alte valute, considerate stabile, din cauza deficitului cronic al balanței de plăți. **V. devalorizare.**

DEPRESIUNE, fază a ciclului economic care urmează nemijlocit după faza crizei. **D.** se caracterizează prin stagnarea producției industriale, nefolosirea unei părți a capitalului fix, creșterea șomajului, scăderea prețurilor mărfurilor, stagnarea comerțului, abundență de capital bănesc de împrumut care depășește cu mult cererea, nivelul scăzut al dobânzii, iar stocurile de mărfuri acumulate sunt parțial distruse sau vândute la preț scăzut etc.

DEPUNĂTOR, persoană care depune spre păstrare și fructificare la bănci sau case de economii o sumă de bani sau alte hârtii de valoare.

DEPUNERE 1. Operațiune prin care mijloacele bănești libere ale populației, ale unor instituții sau organizații obștești se depun spre păstrare sau fructificare la case de economie sau la bănci. Deponenții sunt industriașii, marii proprietari de pământ, comercianții și unele categorii de populație, iar depunerile, respectiv depozitele, reprezintă cea mai importantă parte a resurselor băncilor. Depunerile populației reprezintă economiile provenite din muncă și se păstrează la casele de economii. În practică, se disting **depuneri nominale**, făcute pe librete de economii în care se specifică numele, prenumele și adresa depunătorului, și **depuneri la purtător**, făcute pe librete în care se face mențiunea „la purtător”; sumele se pot ridica de orice persoană care posedă libretul și care cunoaște parola, în cazul când pe libret se face mențiunea „la purtător cu parolă”. Depunerile mai pot fi **condiționate** sau **necondiționate**, **cu sau fără clauză de împuternicire, la vedere sau la termen**, după cum pot fi retrase la cerere sau după un anumit termen de la data depunerii. În România se mai practică depunerile făcute cu regularitate de către întreprinderi sau instituții în contul personalului, depuneri pe librete cu dobândă și câștiguri în bani, autoturisme, obiecte, precum și depunerile pe cecurile de economii școlare, depuneri în conturi curente personale etc. Depunerile de economii la CEC constituie acte strict voluntare care pot fi făcute de orice persoană, independent de cetățenie, vârstă. Orice depunător este liber să aleagă forma de depunere care îi convine. Statul garantează dreptul de proprietate și de moștenire asupra sumelor depuse și secretul depunerilor și al operațiunilor efectuate prin CEC. Sumele depuse la CEC, dobânzile și câștigurile aferente sunt imprescriptibile și sunt scutite de orice taxe și impozite. Informații asupra acestor depuneri și operațiuni nu se pot da decât organelor de anchetă penală, dar numai după ce a început ancheta. Urmărirea d. se poate face numai în anumite condiții pe baza hotărârii instanței judecătorești rămase definitive și cu titlu executoriu. **2.** Mijloace bănești ale întreprinderilor, cooperativelor, organizațiilor și persoanelor fizice depuse spre păstrare la bănci și case de economii. Natura economică a depunerilor depinde de conținutul social-economic al societății. Depunerile reprezintă o formă a capitalului de împrumut și principala sursă bancară utilizată pentru acoperirea cheltuielilor militare, a deficitelor bugetare sau pentru plasarea în hârtii de valoare emise de stat. În timpul crizelor economice au loc retrageri mari de sume depuse, care sunt însoțite de falimente bancare. Pentru sumele depuse, băncile și casele de economii acordă dobânzi. **V. și operațiunile Casei de Economii și Consemnațiuni.**

DEPUNERE DE NUMERAR LA BANCĂ, operațiune prin care numerarul care depășește limita soldului de casă aparținând unităților economice și celor obștești se depune la unitățile bancare la care au contul deschis. Unitățile economice din aceeași localitate cu banca depun zilnic încasările realizate la ghișeele băncii, prin aparatul de colectare al acesteia sau prin

poștă. Unitățile economice situate în altă localitate decât banca depun încasările realizate în aceeași zi sau în dimineața zilei următoare la organele poștale sau la bancă; aceste depuneri se fac avându-se în vedere distanța față de bancă, mijloacele de transport, precum și programul unităților respective. Sucursalele și filialele CEC depun zilnic în bancă, iar agențiile CEC care nu se află în aceeași localitate cu filialele băncii depun zilnic la poștă numerarul care depășește mijloacele bănești necesare pentru efectuarea operațiunilor din primele ore ale zilei următoare. Stațiile și agențiile de voiaj CFR, cantinele, instituțiile bugetare, agenții fiscali, punctele farmaceutice, unitățile prestatoare de servicii, cinematografele sătești, caravanele cinematografice depun numerarul la bancă la termenele stabilite de organele tutelare de comun acord cu banca. V. și **limita soldului de casă.**

DEPUNERE LA CASA DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI PE BAZĂ DE CONSIMȚĂMÂNT SCRIS PRIN VIRAMENT, formă avantajoasă de economisire potrivit căreia oricare salariat din întreprinderi, instituții, cooperative etc. are posibilitatea să devină depunător de economii la Casa de Economii și Consemnațiuni, pe baza consimțământului său scris. În vederea efectuării acestui gen de depunere, solicitatorul completează și semnează un formular de consimțământ sau formulează o cerere scrisă prin care solicită unității la care lucrează să i se depună la CEC – chenzinal sau lunar, parțial sau integral – salariul ce i se cuvine. Consimțământul scris sau cererea se depune la ghișeul CEC sau la serviciul financiar al unității la care își are locul de muncă. Sumele depuse prin consimțământ scris se înscriu în libretul de economii la ghișeul CEC din unitatea unde lucrează deponentul sau la unitatea CEC la care s-a virat depunerea. La alegere, pentru aceste depuneri se plătesc dobânzi sau câștiguri. Bani depuși pot fi retrași de depunător oricând, după cum dorește deponentul. Consimțământul dat poate fi oricând modificat, sistat sau anulat, ca urmare a faptului că depunerile la CEC constituie un act voluntar. Acest fel de depuneri asigură regularitatea economisirii, micșorează corespunzător cantitatea de numerar în circulație eliberată de bancă pentru plata salariilor și asigură pentru depunător formarea mai mult sau mai puțin automată de economii; depunătorul este scutit de a se deplasa în scopul efectuării depunerilor, economisindu-și timpul. Depunătorii, pe baza consimțământului scris, beneficiază de toate drepturile și avantajele pe care Casa de Economii și Consemnațiuni le acordă tuturor deponenților. Dezavantajul depunerilor cu regularitate, pe bază de consimțământ scris, constă în faptul că necesită permanent un volum mare de muncă pentru unitățile CEC. Acest dezavantaj poate fi însă contracarat cu ajutorul calculatoarelor, prin automatizarea deplină a operațiunilor. Pentru a asigura realitatea și mai ales stabilitatea acestor depuneri, se apreciază că este necesar să se acorde depunătorilor diferite stimulente în funcție de durata păstrării banilor la CEC. V. și **operațiunile Casei de Economii și Consemnațiuni.**

DEPUNERI CU CÂȘTIGURI, operațiune prin care venitul (suma dobânzilor) se plătește sub formă de câștiguri prin trageri la sorți lunare sau trimestriale. La tragerile la sorți respective participă toți deponenții care au pe libretele de economii anumite solduri medii trimestriale sau posedă obligațiuni CEC cu câștiguri. V. și **obligațiuni CEC; operațiunile Casei de Economii și Consemnațiuni.**

DEPUNERI CU RESTITUIRE CONDIȚIONATĂ, d. efectuate de o persoană pe numele alteia, care poate să dispună de sumele depuse pe numele său numai cu respectarea (îndeplinirea) condiției stabilite. Astfel de depuneri se restituie de către unitățile CEC numai dacă sunt îndeplinite condițiile de retragere înscrise în libret la rubrica „condiții de retragere”. Condiționarea restituirii se poate face, de regulă, la emiterea libretului, o dată cu prima depunere, de către

persoana care efectuează depunerea. Pentru libretetele la purtător, condiționarea depunerii se face prin parolă. Condiția de restituire trebuie să fie realizabilă și clar formulată. Se pot stabili orice condiții de retragere care nu contravin normelor juridice în vigoare și normelor de conviețuire socială, cum sunt cele legate de căsătorie, nașterea unui copil, atingerea majoratului, absolvirea unei școli etc. Condițiile de restituire stipulate în librete operează numai pe timpul vieții titularului, în caz de deces al acestuia, asemenea condiții reprezintă dispoziții testamentare. Condițiile de retragere urmăresc restrângerea dreptului de dispoziție asupra sumelor depuse și stimularea beneficiarului să îndeplinească condițiile stabilite de deponent, care poate însă să dispună oricând de depunerile condiționate, să modifice, să schimbe sau să anuleze condițiile stabilite inițial. Depunerile care se efectuează ulterior pe un asemenea libret de economii se supun regimului de restituire stabilit prin condiția inițială.

DEPUNERI FĂRĂ TERMEN, d. în care păstrarea nu este limitată de vreun termen stabilit anterior. Casele de economii și celelalte instituții de credit sunt obligate să le restituie la prima cerere. **V. și depuneri la vedere; operațiunile Casei de Economii și Consemnațiuni.**

DEPUNERI ÎN VALUȚĂ STRĂINĂ, mijloace bănești în valută depuse spre păstrare la bancă. Aceste depuneri pot fi la vedere și pe termen. Deponenții pot ridica integral depunerile, avizând unitatea bancară cu un anumit număr de zile înainte de ridicare. Durata depunerii, condițiile păstrării și mărimea dobânzii se stabilesc de comun acord de către bancă și deponent. În România, astfel de depuneri se primesc de către Banca Națională și celelalte bănci comerciale.

DEPUNERI LA VEDERE, mijloace bănești sau titluri de valoare depuse în bănci, în case de economii etc., fără indicarea duratei de păstrare; deponentul are dreptul să ridice, parțial sau total, în orice moment, mijloacele bănești sau titlurile de valoare depuse. **D. la v.** pot fi nominale sau la purtător, depunătorilor oferindu-li-se dobânzi, câștiguri și alte avantaje.

DEPUNERI NOMINATIVE, d. făcute la instituțiile de credit în numele persoanelor. **D.n.** pot fi făcute de către deponent sau de către o altă persoană în favoarea sa. În România, majoritatea depunerilor sunt nominative.

DEPUNERILE MINORILOR, mijloace bănești depuse la Casa de Economii și Consemnațiuni de către minori sau de alte persoane pe numele minorilor. În anumite condiții, minorii pot dispune personal de aceste sume, dacă depunerile pe numele lor nu s-au făcut cu anumite clauze care se cer îndeplinite.

DEROGARE, îndepărtare, excepție de la dispozițiile unei legi, ale unui alt act normativ sau ale unei convenții, folosind pentru aceasta un alt act normativ de același grad sau de grad superior ori o nouă convenție.

DESCHIDERE DE CREDITE, contract prin care o persoană se obligă să furnizeze unei alte persoane fonduri sau valori până la concurența unei anumite sume, pentru un timp determinat și în anumite condiții.

DESCHIDERE DE CREDITE BANCARE, înțelegere, convenție prin care o bancă se obligă să pună la dispoziția unui client (agent economic sau persoană fizică), în condițiile convenite, la cererea acestuia, în urma negocierii, un credit bancar, pe o anumită perioadă de timp, cu o dobândă stabilită (sau a pieței) și cu garanția necesară.

DESDCHIDERE DE CREDITE DIN BUGETELE LOCALE, aprobare comunicată organelor Trezoreriei Statului, pe care ordonatorii principali de credite (v.) ai acestor bugete o dau în limita creditelor bugetare aprobate prin bugetele locale și potrivit destinației stabilite, în limita cărora se pot efectua plăți de casă, în raport cu gradul de folosire a sumelor puse la dispoziție anterior și cu respectarea prevederilor legale care reglementează efectuarea cheltuielilor respective.

DESDCHIDERE DE CREDITE DIN BUGETUL ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT, autorizare dată de organele financiare organelor bancare, pe baza cererii de deschidere de credite înaintate de ordonatorii de credite, în limitele alocațiilor bugetare trimestriale, în vederea executării cheltuielilor centralizate, în cadrul cărora locul principal îl deține plata pensiilor. Pentru deschiderea de credite bugetare, ordonatorii de credite bugetare de gradele III și II înaintează lunar Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale cereri de deschideri de credite pentru plata pensiilor. Pe baza acestor cereri, având în vedere și celelalte cerințe centralizate pe întreaga țară, Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale (ordonatorul principal al bugetului asigurărilor sociale de stat) adresează Ministerului Ființelor o cerere de deschidere de credite, în baza căreia acesta din urmă aprobă d. de c. bugetare dispunând autorizarea organelor de casă (unitățile bancare) să acorde mijloace bugetare ordonatorilor de credite subordonați Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, în anumite limite, în conformitate cu prevederile bugetare. D. de c. bugetare are loc lunar, efectuându-se în limitele unei treimi din alocația bugetară trimestrială. Concomitent cu înaintarea cererilor de d. de c. ce urmează a fi repartizate ordonatorilor subordonați, ordonatorii principali (secundari) depun alăturat un tabel, cu specificarea nominală a ordonatorilor secundari (terțieri) pentru care urmează să se repartizeze credite, precum și a volumului lor: repartizarea creditelor pentru ordonatorii secundari și terțieri se desfășoară în temeiul mandatului bugetar în care sunt prevăzute creditele deschise pe subdiviziunile clasificăției bugetare. Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale repartizează creditele bugetare deschise Oficiului Central de Plăți și Pensii, direcțiilor sale județene, iar acestea, la rândul lor, le repartizează pe oficiile de asigurări și pensii. În mod corespunzător are loc virarea fondurilor de asigurări sociale pe rețeaua bancară, la care organele Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale au conturi deschise. Pe calea d. de c. bugetare, unitățile bancare sunt autorizate să acorde ordonatorilor de credite mijloacele bănești în limitele și în conformitate cu creditele bugetare anuale și cu alocațiile trimestriale aprobate. Rezultă că, în cadrul bugetului asigurărilor sociale de stat, creditele bugetare deschise sau repartizate conferă imediat ordonatorilor dreptul de a dispune și executa plăți în contul bugetului, băncile fiind obligate să efectueze viramentele necesare în conturile ordonatorilor de credite. Procedura d. de c. asigură realizarea echilibrului permanent între veniturile și cheltuielile bugetare de asigurări sociale și un control sistematic din partea organelor financiar-bancare.

DESDCHIDERE DE CREDITE DIN BUGETUL DE STAT, autorizare pe care Ministerul Finanțelor o dă băncilor sau Trezoreriei Statului, la cererea ordonatorilor principali, de a pune la dispoziția acestora sumele de bani necesare, potrivit prevederilor bugetare, pentru îndeplinirea acțiunilor prevăzute în bugetul instituțiilor pe care le conduc. Creditele bugetare aprobate prin bugetul de stat pot fi folosite, la cererea ordonatorilor principali de credite, numai după deschiderea de credite sau alimentarea cu fonduri de către Ministerul Finanțelor a conturilor deschise pe seama acestora la Trezoreria Statului sau la unitățile bancare, după caz. Acordarea resurselor de la bugetul de stat se face în limita creditelor bugetare și conform destinațiilor aprobate, în raport cu gradul de folosire a resurselor puse la dispoziție anterior, cu respectarea normelor legale care reglementează efectuarea cheltuielilor respective. Operațiunea de deschidere de credit se face, pe de o parte, de către Ministerul Finanțelor pentru ordonatorii principali cu care

are legături directe, iar pe de altă parte, are loc repartizarea creditelor de la ordonatorul superior la ordonatorii subordonați. În vederea deschiderii creditului bugetar, ordonatorii principali de credite, finanțați din bugetul de stat, solicită, în limita prevederilor bugetului lor, deschiderea de credite, folosind în acest scop cererea pe care o adresează direct Ministerului Finanțelor. Această cerere se întocmește global (atât pentru cheltuielile pe care le efectuează ordonatorul de gradul I, cât și pentru ordonatorii subordonați), trimestrial, pe subdiviziuni ale clasificăției bugetare, în două tranșe, astfel: până la 65% din creditul bugetar trimestrial în ultima lună a trimestrului în curs, iar diferența în a doua lună a trimestrului în curs. Procedura deschiderii creditelor bugetare asigură realizarea echilibrului permanent între veniturile și cheltuielile bugetare și un control sistematic din partea organelor financiar-bancare.

DESDCHIDERA ACREDITIVULUI, operațiune prin care unitatea bancară care îl deservește pe plătitor rezervă o anumită sumă din contul acestuia pe baza cererii înaintate de el, sumă din care se efectuează diferite plăți în favoarea furnizorului. D.a. are loc pe baza unei cereri prezentate în acest scop de plătitor sau pe baza telegramii date de cumpărător furnizorului și unităților bancare respective. V. și **acreditiv; cerere de deschidere a acreditivului**.

DESDCHIDERA DE CONT LA BANCĂ, operațiune prin care o persoană juridică, morală sau un întreprinzător individual, pe baza unor documente, își deschide un cont la o unitate bancară. Actele justificative necesare sunt diferite, însă în toate cazurile se semnează o **convenție de deschidere de cont**. Pentru deschiderea de cont unei persoane juridice (societăți) se depun la bancă următoarele documente: ▪statutul societății; ▪dovada publicării lui în Monitorul Oficial; ▪hotărârea judecătorească de înființare a societății comerciale; ▪contractul de societate, dacă sunt mai mulți asociați; ▪cererea și certificatul de înmatriculare în Registrul Comerțului; ▪codul fiscal; ▪dovada înregistrării la Agenția Română de Dezvoltare, dacă societatea este mixtă (parteneri români și străini); ▪justificarea de împuternicire pentru responsabilul contului, extras din deliberările adunării generale a acționarilor, procesul-verbal de la ședința de alegere a administratorilor, a directorului general (sau a președintelui) și a gestionarului, cauțiuni personale pentru administratori sau pentru gestionar. Documentele necesare unui întreprinzător particular sau unui liber-profesionist (avocat, medic, stomatolog etc.) sunt: ▪actul de identitate; ▪legitimăția profesională cu număr de înregistrare de la Registrul Comerțului; ▪actul de proprietate sau cel de închiriere pentru localul în care își desfășoară activitatea; ▪bilanțul și contul de exploatare. În toate cazurile se semnează contractul de deschidere de cont și se întocmește un dosar-client în care se notează toate informațiile necesare și utile pentru o bună administrare a contului. Clientul este pregătit cu privire la modul de utilizare a documentelor necesare concretizării operațiunilor pe care dorește să le realizeze la ghișeele băncii (vărsăminte în numerar, remiteri de cecuri la încasare, remiteri de efecte de comerț etc.) și se indică locurile unde acestea se găsesc puse la dispoziția clientelei. Bancherul are dreptul să refuze deschiderea unui cont fără să fie obligat a menționa motivele refuzului. Bancherul are obligația să păstreze secretul profesional, dar băncile își pot comunica între ele orice informație referitoare la solvabilitatea sau la importanța clienților. Banca trimite o declarație de deschidere de cont la organul financiar local și un fișier central la Banca Națională. În timpul existenței contului deschis pot surveni evenimente ale căror cauze să aibă origini diverse. De aceea, titularul contului se întâlnește periodic cu bancherul pentru a-l ține la curent cu aceste evenimente și schimbări. În acest fel se poate asigura o bună gestiune a contului și se respectă regulile de funcționare a lui.

DESDCHIDERA FINANȚĂRII INVESTIȚIILOR, operațiune prin care organele competente dau dreptul titularilor și beneficiarilor de investiții – pe baza cererii acestora și atunci când sunt asigurate toate condițiile prevăzute de lege – să dispună de sumele prevăzute în

programul de investiții și în bugetul pentru începerea executării obiectivelor de investiții. **D.f.i.** și începerea executării obiectivelor de investiții se dau de către Guvern pentru acele obiecte de investiții ale căror proiecte se aprobă prin decret prezidențial sau de către Guvern, ministere, celelalte organe centrale, primării, consiliu județene și al municipiului București, de către Consiliul de Coordonare a Activității de Investiții, pentru acele obiective de investiții ale căror proiecte de execuție se aprobă de către departamente și întreprinderi. **V.** și admiterea la finanțare a investițiilor.

DESCOPERIT BANCAR, înlesnire, facilitare acordată de o bancă unui client ale cărui depozite bancare sunt insuficiente pentru efectuarea plăților din contul său. În asemenea situații, banca poate onora titlurile de credit ale clientului respectiv percepând o dobândă suplimentară. **V.** și depozit bancar.

DESDĂUNARE, compensarea unei daune provocate în mod ilicit unei persoane juridice sau fizice. Cel care a provocat o daună (pagubă) materială altei persoane este obligat să o compenseze. Persoana care a suferit o daună are dreptul să ceară desdăunarea. **D.** se face în natură, prin restabilirea situației anterioare, restituirea bunului etc., sau prin plata unei sume de bani echivalente cu dauna provocată.

DESEATINĂ, impozit perceput în Principatele Române în orânduirea feudală, calculat într-o cotă de 10% din recolta obținută și cu deosebire din recolta obținută din apicultură.

DESESIZARE, efect principal al hotărârii judecătorului care declară starea de faliment. **D.** constă în pierderea de către debitorul falit, care poate fi o persoană fizică sau juridică, de la data hotărârii, a dreptului de a administra și de a dispune de patrimoniul său.

DESFACEREA CONTRACTULUI DE MUNCĂ, operațiune, act(e) prin care încetează existența contractului de muncă. **D.c. de m.** se poate desfăce din inițiativa unității, a angajatului sau a ambelor părți. Forma scrisă în acest sens este obligatorie. **D.c. de m.** are loc prin dispoziția scrisă a organului competent, motivată în fapt și în drept, arătându-se organele și termenele la care se poate ataca. Dispoziția se comunică în scris, în termen de cinci zile, și produce efecte de la data comunicării. Comunicarea scrisă a dispoziției de **d.c. de m.** constituie o garanție pentru protecția salariaților și nu poate fi înlocuită cu alte probe. Comunicarea ulterioară a motivelor sau modificarea acestora de către unitate sau organul de jurisdicție este inadmisibilă; se poate modifica însă numai încadrarea legală a **d.c. de m.** Potrivit principiului general al libertății muncii, salariatul poate avea inițiativa **d.c. de m.** prin denunțarea contractului, prin demisie, cu un preaviz de 15 sau 30 de zile, timp în care rămân în vigoare drepturile și obligațiile părților. Denunțarea contractului și preavizarea trebuie să fie aduse la cunoștința organului competent să încheie contractul, fără alte formalități. **D.c. de m.** operează de la data expirării termenului preavizului. Salariatul are obligația ca în perioada preavizului să-și continue activitatea. În caz contrar, unitatea poate să-i desfacă disciplinar contractul de muncă pentru absențe nemotivate. Preavizul se comunică în scris; el se poate comunica și verbal. În toate cazurile, manifestarea de voință a salariatului trebuie să fie clară, precisă, fără echivoc. Salariatul poate avea inițiativa desfacerii contractului de muncă pe durată nedeterminată, precum și a celui pe durată determinată. Exprimarea voinței salariatului cu privire la desfacerea contractului de muncă este irevocabilă; ea poate fi retractată numai cu acordul expres și implicit al unității. După **d.c. de m.**, acordarea transferului nu mai este cu putință. Contractul de muncă poate înceta și din alte cauze (decât voința unității și a salariatului) prevăzute de lege, cum sunt următoarele: *de la data când persoanele se prezintă la școlile militare sau la instituțiile de învățământ superior la care au fost admise, dată care trebuie comunicată unităților în timp util; *persoanelor condamnate cu obligația prestării muncii corecționale, cu excepția aceluora

care urmează să execute pedeapsa în unitatea în care sunt încadrați, al căror contract încetează de drept în baza hotărârii definitive de condamnare; *de la data rămânerii definitive a hotărârii de punere sub interdicție a persoanei condamnate; *decesul persoanei încadrate în muncă sau declararea morții celui dispărut pe baza unei hotărâri judecătorești rămase definitive. Când contractul de muncă se desface din inițiativa unității, aceasta are obligația să emită o dispoziție scrisă și motivată care se comunică în scris salariatului în termen de cinci zile și își produce efecte de la data comunicării. **V. și preavizul desfacerii contractului individual de muncă.**

DEȘFIINTARE, eliminarea, înlăturarea unui act juridic și a efectelor produse de acesta, retroactiv, de la data la care a fost încheiat. În cazul în care d. se aplică pentru cauze anterioare sau concomitente perfectării actului juridic și care afectează valabilitatea acestuia, are loc nulitatea. Dacă d. are loc pentru cauze ulterioare semnării actului juridic, ca urmare a neexecutării obligației uneia dintre părți, din vina acesteia, operațiunea se numește rezoluție, în cazul în care a fost semnat un contract sinalagmatic în executare imediată. Dacă s-a semnat un contract sinalagmatic cu executare succesivă, atunci este vorba de reziliere.

DESPĂGUBIRE, echivalent al pagubei pe care o persoană a cauzat-o altei persoane și care trebuie compensată de către persoana vinovată.

DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE, sumă pe care asiguratorul (o societate de asigurări) o plătește asiguratului pentru refacerea bunului distrus de un risc asigurat sau pentru compensarea unui prejudiciu la asigurarea de răspundere civilă. Cuantumul d. de a. depinde de mărimea pagubei și nu poate depăși valoarea asigurată. D. de a. se stabilește în funcție de răspunderea pe care și-a asumat-o asiguratorul și care poate fi: răspunderea (acoperirea) proporțională, răspunderea după primul risc și răspunderea limitată. La răspunderea (acoperirea) proporțională, despăgubirea se calculează și se plătește în raport cu mărimea daunei, fiind direct proporțională cu suma asigurată, precum și în funcție de valoarea bunului asigurat în momentul producerii cazului asigurat. Ea se calculează pe baza relației:

$$\frac{x}{a} = \frac{b}{c},$$

în care:

- x = despăgubirea de asigurare;
- a = cuantumul daunei;
- b = suma asigurată;
- c = valoarea bunului asigurat.

Pe baza acestei formule se calculează despăgubirea astfel:

$$x = \frac{a \cdot b}{c}.$$

Se constată că mărimea d. de a. depinde de nivelul daunei și de raportul existent între suma asigurată și valoarea bunului asigurat. Dacă în contractul de asigurare s-a prevăzut răspunderea după primul risc, despăgubirea se plătește pentru întreaga valoare a daunei, fără să depășească limita sumei asigurate. În cazurile în care bunurile sunt distruse în întregime sau când sunt asigurate la întreaga lor valoare, dispar complet deosebirile dintre aceste două feluri de răspundere. Alături de răspunderea proporțională și de cea după primul risc, în practica asigurărilor se mai poate întâlni principiul răspunderii (acoperirii) limitate, potrivit căruia despăgubirea se acordă de

către asigurator numai dacă dauna survenită depășește o anumită limită (numită franșiză) în cadrul valorii bunului asigurat, stabilită în momentul contractării asigurării. Aceasta înseamnă că dauna aflată sub limita stabilită nu se suportă de către asigurator, ci de către însuși asiguratul. Sistemul răspunderii (acoperirii) limitate prezintă avantajul că descongesează, într-o anumită măsură, operațiunile de soluționare a cazurilor de daune (fiind eliminate daunele mărunte care nu sunt cuprinse în asigurare), ieftinesc costul asigurării și îi stimulează mai mult pe asigurați să ia măsuri pentru prevenirea și combaterea daunelor. Despăgubirile sunt scutite de impozite și taxe. **V.** și **daună; franșiză; răspundere după primul risc; răspundere proporțională.**

DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA AERONAVE, sumă pe care asiguratorul o stabilește și o plătește diferențiat, după cum este vorba de pierderea totală a aeronavei sau numai de avarii. În caz de pierdere totală a aeronavei, asiguratorul plătește drept despăgubire suma asigurată a acesteia. În cazul unor pagube parțiale, despăgubirile se stabilesc în funcție de valoarea părților sau a pieselor înlocuite, de valoarea manoperei și a materialelor privind părțile sau piesele reparate. Se despăgubesc, de asemenea, cheltuielile efectuate cu transportul părților sau al pieselor care trebuie înlocuite până la locul unde se face înlocuirea, iar al celor care trebuie reparate, până la și de la locul de reparație. În legătură cu asigurarea de răspundere civilă pentru aviație, este de subliniat că despăgubirea se stabilește pe baza înțelegerii dintre părți – cu acordul asiguratorului – sau prin hotărâre judecătorească, conform legislației din România și convențiilor internaționale la care țara noastră a aderat sau acordurilor încheiate de asigurat cu partenerii săi externi. **D. de a.** se plătește în valuta în care a fost convenită plata primelor de asigurare.

DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA ANIMALE, d. care se stabilește pe baza principiului **răspunderii proporționale (v.)**. **D. de a.** se calculează pe baza formulei:

$$D = P \cdot \frac{S_A}{V},$$

în care:

- D** = despăgubirea de asigurare;
- P** = paguba (valoarea animalului din momentul producerii riscului asigurat (v.), din care se deduc eventualele recuperări);
- S_A** = suma asigurată;
- V** = valoarea animalului din momentul producerii riscului asigurat.

Despăgubirea aferentă asigurării prin efectul legii se calculează astfel:

$$D_{el} = P \cdot \frac{N_a}{V},$$

în care:

- D_{el}** = despăgubirea la asigurarea prin efectul legii;
- P** = paguba;
- N_a** = norma de asigurare pe cap de animal;
- V** = valoarea animalului din momentul producerii riscului asigurat.

Despăgubirea aferentă asigurării facultative (**D_f**) se obține astfel:

$$D_f = D_t - D_{el}.$$

DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA AUTOVEHICULE, d. care se stabilește în funcție de raportul în care se află suma asigurată față de valoarea autovehiculului la data producerii riscului asigurat (v.). Dacă suma asigurată nu este mai mică decât această valoare, d. de a. este egală cu cuantumul pagubei. Când suma asigurată este mai mică decât această valoare, d. de a. se calculează astfel:

$$D = P \cdot \frac{S_a}{V},$$

în care:

D = despăgubirea de asigurare;

P = paguba;

S_a = suma asigurată;

V = valoarea autovehiculului din momentul producerii pagubei.

DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA CLĂDIRI, d. care se stabilește diferențiat, după cum este vorba de o pagubă totală sau de o pagubă parțială. În cazul pagubelor totale, d. de a. la c. este egală cu valoarea clădirii în momentul producerii riscului asigurat (v.) diminuată cu valoarea eventualelor recuperări. Dacă se produce o pagubă parțială, d. de a. la c. se stabilește astfel:

$$D_p = (C_r \cdot C_{vr}) - R,$$

în care:

D_p = despăgubirea aferentă pagubei inițiale;

C_r = costul reparațiilor clădirii sau construcției;

C_{vr} = cota de valoare rămasă;

R = recuperările de materiale.

De menționat că, în acest caz, cu cota de valoare rămasă se înmulțește numai partea din valoarea devizului de reparații care se referă la înlocuirea unor elemente ale clădirii sau construcției, pentru ca despăgubirea să nu poată depăși valoarea pe care o aveau acestea în momentul producerii riscului asigurat.

DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA CONSTRUCȚII ȘI RĂSPUNDEREA CONSTRUCTORULUI ÎN STRĂINĂTATE, d. care se stabilește separat pentru pagube materiale și separat pentru răspunderea civilă. Despăgubirile pentru pagube materiale nu pot depăși: valoarea asigurată; cuantumul pagubei; limitele valorice stabilite prin contract; valoarea bunurilor din momentul producerii evenimentului asigurat. Eventualele pagube care se produc se despăgubesc până la costul reconstruirii părții distruse sau reparării părții avariate, inclusiv cheltuielile făcute cu transportul instalațiilor, mașinilor, materialelor și al altor bunuri de la furnizori până la șantierul de construcție-montaj (dacă nu au fost cuprinse în asigurarea de transport), diferențele de tarif pentru transportul aerian sau expres al unor bunuri, taxele vamale, taxele de timbru etc. Pentru răspunderea civilă legală, despăgubirea se stabilește pe baza înțelegerii dintre părți – cu acordul asigurătorului – ori prin hotărâre judecătorească, conform legilor în vigoare în țara în care se execută lucrările de construcții-montaj. Despăgubirea se plătește în valuta menționată în contractul de asigurare.

DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA CREDITELE PENTRU EXPORT, d. care se stabilește prin deducerea din creanța asigurată, care a rămas neîncasată – până în momentul apariției insolvenței dovedite a debitorului – a următoarelor elemente: plățile efectuate de debitor sau de o altă persoană împuternicită de acesta, până la ivirea insolvenței, inclusiv

sumele neîncasate încă de asigurat, dar a căror încasare poate avea loc; *plățile în contul datoriei, făcute în alt mod decât cel prevăzut în contractul de livrare, sau depunerile în cont în țara debitorului, care nu au fost încă încasate de asigurat, dar a căror încasare poate fi realizată; *sumele realizate din vânzarea bunurilor care fac obiectul contractului de livrare pe credit sau cele realizate în orice alt mod în urma valorificării sau gajării acestor bunuri, precum și sumele realizate prin încasarea unei cambii ori despăgubiri de asigurare; *contrapretențiile, bonificațiile, reducerile și serviciile care pot fi incluse în contul acoperirii creanței; *sumele rezultate din alte drepturi (garanții, cauțiuni etc.). Asigurătorul nu acordă despăgubirea până când cuantumul pagubei avizate de asigurat nu a fost definitiv stabilit. Despăgubirea se plătește în valuta în care a fost convenită plata primelor de asigurare.

DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA CULTURILE AGRICOLE, d. care se calculează diferit după cum este vorba de asigurare prin efectul legii sau de asigurare facultativă. La asigurarea prin efectul legii, despăgubirea de asigurare se calculează astfel:

$$D_{el} = S_{ha} \cdot Na \cdot Gd \%,$$

în care:

- D_{el} = despăgubirea la asigurarea prin efectul legii;
- S_{ha} = suprafața culturii afectate de riscul asigurat, în hectare;
- Na = norma de asigurare la hectar;
- $Gd\%$ = gradul de distrugere.

În cazul culturilor asigurate facultativ, despăgubirea de asigurare se calculează după cum urmează:

$$D_f = S_{ha} \cdot Sa \cdot Gd \%,$$

în care:

- D_f = despăgubirea la asigurarea facultativă;
- S_{ha} = suprafața culturii calamitate de riscurile asigurate, în hectare;
- Sa = suma asigurată facultativ la hectar;
- $Gd\%$ = gradul de distrugere.

În cazul culturilor agricole de pe terenurile care au fost sau urmează a fi reînsămânțate sau replantate, în formulele privind calcularea despăgubirii – atât la asigurarea prin efectul legii, cât și la cea facultativă – apare și cota de reînsămânțare (v.), cu care se înmulțește rezultatul obținut, pe baza formulelor prezentate mai sus.

DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA ÎNCĂRCĂTURI PENTRU PAGUBE PRODUSE ÎN TIMPUL TRANSPORTURILOR INTERNAȚIONALE, d. care se stabilește în baza principiului răspunderii proporționale (v.), ori de câte ori valoarea asigurată este mai mică decât valoarea bunului asigurat. În celelalte cazuri, asigurătorul răspunde în limita valorii asigurate. Despăgubirea pentru pagube parțiale produse la mărfurile importate se calculează prin înmulțirea valorii asigurate cu gradul de avarie al acestora. Gradul de avariere al mărfurilor importate (în procente) se obține raportând prețul intern al mărfii avariate la prețul intern al mărfii respective în stare bună. În cazul în care în valoarea asigurată sunt incluse taxe vamale care se plătesc la destinație, iar în timpul transportului se produce o daună totală, nu se acordă despăgubiri pentru valoarea reprezentând taxele vamale, deoarece acestea nu mai sunt plătite de destinatari. **D. de a. se plătește în valuta menționată în contractul (polița) de asigurare.**

DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA NAVE MARITIME, d. care se stabilește diferit după cum este vorba de pierderea totală a navei sau de avarii parțiale. În caz de **pierdere totală** (v.) a navei (dovedită cu documente întocmite în acest scop), d. de a. se determină în funcție de valoarea reală a navei, din momentul producerii daunei, fără a putea depăși valoarea asigurată. Valoarea reală a navei se stabilește pe baza prețului pieței pentru o navă asemănătoare. În cazul unor avarii parțiale, se acordă despăgubiri pentru: ▪costul pieselor înlocuite; ▪costul reparațiilor în portul de refugiu; ▪cheltuielile de intrare în portul de refugiu; ▪cheltuielile de remorcaj; ▪indemnizația de salvare; ▪cheltuielile de expertiză etc. Dacă nava asigurată s-a ciocnit cu o altă navă, iar răspunzătoare pentru coliziune este nava asigurată, atunci se acordă despăgubiri pentru costul reparațiilor la ambele nave și costul expertizei. Dacă răspunzătoare de producerea coliziunii este cealaltă navă, se despăgubesc costul reparațiilor la nava asigurată și costul expertizei. Dacă răspunderea pentru coliziune revine ambelor nave, asigurătorul acordă despăgubiri pentru 50% din pagubele suferite de ambele nave și cheltuielile de expertiză. Dacă nava asigurată a lovit o instalație portuară, se acordă despăgubiri pentru cheltuielile de reparație a instalației avariate, cheltuielile de reparație a navei asigurate și cheltuielile de constatare a avariilor. Despăgubirea se plătește în acea valută în care a fost convenită plata primelor de asigurare.

DESPĂGUBIRE LA ASIGURĂRILE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ, d. care se calculează diferit după cum prejudiciul produs de asigurat unor terțe persoane se concretizează într-o pagubă materială sau este vorba de o vătămare corporală ori deces. Despăgubirile pentru pagube materiale se stabilesc pe baza regulilor generale, în sensul că ele nu pot depăși nici cuantumul pagubelor și nici valoarea bunului în momentul producerii evenimentului respectiv. În cazul în care bunurile avariate sau distruse (este vorba de bunurile aparținând terților) erau asigurate – prin efectul legii sau/și facultativ – prin asigurările de răspundere civilă se acoperă numai diferența dintre valoarea pagubei și despăgubirea acordată în cazul asigurării prin efectul legii sau facultative a bunului respectiv. Pentru vătămarea corporală sau decesul unor terțe persoane, d. la a. de r.c. se stabilește avându-se în vedere prejudiciile materiale provenite din nerealizarea de venituri din cauza accidentului și din cheltuielile ocazionate de acel accident. V. și **despăgubire stabilită pe baza înțelegerilor dintre părți**.

DESPĂGUBIRE STABILITĂ PE BAZA ÎNTELEGERILOR DINTRE PĂRȚI, d. specifică asigurărilor de răspundere civilă. Despăgubirea poate fi stabilită în acest mod numai cu acordul asigurătorului și numai atunci când din actele încheiate de organele de cercetare și din înștiințarea asiguratului rezultă cu certitudine răspunderea civilă a acestuia, iar terța persoană păgubită poate face dovada prejudiciului material suferit. În anumite situații, cum sunt cele care urmează, despăgubirea nu poate fi stabilită pe baza înțelegerii dintre asigurat și terța persoană păgubită: ▪persoanele care formulează pretenții de despăgubiri sunt soțul (soția) prepusului asiguratului sau când aceste persoane sunt copiii, părinții, frații, surorile asiguratului ori ale prepusului acestuia; ▪terța persoană păgubită formulează pretenții de despăgubiri care se cuvin sub formă de prestații bănești periodice sau dacă pentru aceste prestații se solicită o sumă globală; ▪accidentul care a dus la crearea prejudiciului face obiectul unui proces penal, exceptându-se cazul în care, conform legii, acțiunea penală poate fi stinsă prin împăcarea părților și cel în care, deși hotărârea instanței penale a rămas definitivă, stabilirea despăgubirilor civile se face printr-un proces civil

DESTINATARUL IMPOZITULUI, v. SUPTATORUL IMPOZITULUI.

DETAȘARE, trimitere temporară a unei persoane încadrate în muncă, din dispoziția conducerii unității, la o altă unitate, pentru îndeplinirea sarcinilor proprii ale acesteia. **D.** trebuie realizată cu respectarea următoarelor condiții: să fie făcută în interesul serviciului, să existe o funcție corespunzătoare, vacantă sau temporar neocupată, durata inițială să fie de șase luni, putând fi prelungită cu încă șase luni. **D.** încetează prin expirarea termenului pentru care a fost ordonată, prin revocarea ordinului de d. sau prin încetarea contractului de muncă a persoanei detașate. **V.** și **indemnizație; indemnizație de detașare.**

DETENTOR AL CAMBIEI, persoana care este îndreptățită să ceară protestul de neacceptare a cambiei sau a biletului la ordin. Protestul este un act solemn, autentic, prin care se demonstrează neacceptarea și care se scrie pe cambia originală, pe copii, pe duplicate etc. sau pe o hârtie separată și se efectuează la domiciliul trasului. **V.** și **bilet la ordin; cambie.**

DETERMINAREA NECESARULUI DE ACTIVE CIRCULANTE ȘI A RESURSELOR DE FINANȚARE A ACESTORA, document de plan financiar elaborat anual de către unitățile economice ca anexă la buget, care cuprinde necesarul total de active circulante, cu arătarea stocurilor materiale și cheltuieli de natura activelor circulante determinate pe bază de norme de stoc și normative de active circulante, diferite alte elemente de active circulante, resursele pentru finanțarea activelor circulante, precum și diferiți indicatori de fundamentare (conturi de finanțare, active circulante totale medii anuale și trimestriale), coeficienții de rotație a activelor circulante etc. **V.** și **surse de formare a activelor circulante.**

DETURNARE DE FONDURI 1. Încălcare gravă a disciplinei financiare constând în efectuarea de cheltuieli fără aprobare, ilegale, cu rea-credință, de la o subdiviziune la alta a clasificății bugetare sau a planului financiar. **2.** Schimbare a destinației fondurilor bănești fără temei juridic sau întrebuițarea lor în alt scop decât cel pentru care au fost destinate.

DEȚINERE DE MONEDĂ FALSIFICATĂ, infracțiune care constă în posedarea de monedă falsificată în vederea punerii ei în circulație.

DEVALORIZARE 1. Reducerea prin lege a valorii paritare a monedei naționale ca urmare a deprecierei sale în procesul de desfășurare a activității economice și sociale. **2.** Micșorare, reducere oficială a conținutului de metal prețios al unității bănești naționale sau a cursului banilor de hârtie în raport cu metalul monetar (aur și argint) sau în raport cu alte valute străine, cu Drepturile Speciale de Tragere etc., ca urmare a inflației. **D.** poate fi voiață și are loc atunci când banii de hârtie se schimbă în proporție de 1 la 1 cu noi semne bănești, dar cu un conținut metalic mai redus, și **fățișă** și are loc atunci când banii de hârtie (bancnotele neconvertibile) se preschimbă pe bani metalici la un curs inferior valorii nominale a banilor de hârtie. **D.** este recunoașterea prin lege a deprecierei monetare și poate urmări frânarea importului sau stimularea exportului în scopul protejării unor ramuri economice sau în vederea echilibrării balanței de plăți. Economia unei țări nu poate fi redresată prin d., deoarece avantajele create pe această cale au un caracter efemer. **D.** provoacă o reacție în lanț în diferite țări care vor adopta acest procedeu sau vor recurge la alte măsuri: ridicarea taxelor vamale, punerea unor restricții în raporturile cu alte țări etc. Astfel, d. conduce la scumpirea mărfurilor importate și determină creșterea nivelului general al prețurilor din țară, care au ca efect scăderea nivelului de trai al populației. **V.** și **dumping.**

DEVER 1. Mișcare circulară a bunurilor de tranzacție într-o perioadă dată. **2.** Totalitatea schimbărilor care au loc în patrimoniul unei întreprinderi, în vederea așingerii scopului propus. **3.** Volumul vânzărilor de mărfuri exprimate în lei. **D.** reprezintă factorul de câștig, care influențează, ca și cifra de afaceri, rentabilitatea întreprinderii. Calcularea lui se face pe baza

datelor din registrele contabile, și uneori cu ajutorul a două inventare succesive. **D.** întreprinderii este influențat de locul și obiectul de activitate al întreprinderii, de condițiile pieței, de capacitatea de organizare și de condițiile de plată și de credit ale întreprinderii. **V.** și **cifra de afaceri.**

DEVIZ, parte din documentația tehnico-economică, care cuprinde evaluarea tuturor cheltuielilor necesare executării lucrărilor de investiții, ținând seama de prețurile legale și tarifare, de cota de beneficii legale, de impozite etc. **D.** este documentul necesar pentru programarea investițiilor, contractarea executării lucrărilor, deschiderea finanțării, decontarea lucrărilor executate, precum și pentru exercitarea controlului asupra lucrărilor de investiții. ❖ **D. financiar** pe categorii de lucrări, d. care se întocmește pentru diverse cheltuieli care nu au ca obiect execuția fizică a lucrărilor de construcții-montaj, dar contribuie la realizarea acestora. Din această categorie fac parte cheltuielile pentru proiectare, pentru studii tehnologice și exproprieri, pentru chirii, transporturi, despăgubiri, pentru pregătirea cadrelor de exploatare etc. ❖ **D. general,** document care cuprinde totalul cheltuielilor rezultate din devizele pe obiecte de investiție și alte cheltuieli. **D.g.** cuprinde cheltuielile privind: studiile, cercetările de teren, documentarea și experimentarea prealabilă, proiectarea și proiectul tehnologic, costul și amenajarea terenului, construcțiile și instalațiile aferente producției de bază și auxiliare, utilajele și echipamentele tehnologice necesare acestei producții, transporturile, telecomunicațiile, racordurile de alimentare cu apă, energie electrică, combustibili, la care se adaugă cheltuielile privind dotarea inițială cu mijloace de transport, piese de schimb etc., cheltuielile privind conducerea întreprinderii care se construiește, supravegherea tehnică pe timpul realizării investiției, pregătirea cadrelor de exploatare, precum și efectuarea probelor tehnologice etc. ❖ **D. pe categorii de cheltuieli,** document component al documentației de deviz care cuprinde cheltuielile ce se efectuează pentru unul sau mai multe obiecte ce nu se includ în categoria lucrărilor de construcții-montaj, cum sunt cheltuielile pentru studii și cercetări de teren, documentare, proiectare, exproprieri, despăgubiri, strămutări, supravegherea tehnică a executării investiției, recrutarea și calificarea personalului, deplasări ale salariaților etc. ❖ **D. pe categorii de lucrări,** document component al documentației de deviz care cuprinde cheltuielile pentru lucrările din structura unui obiect cu același specific de execuție și care sunt cuprinse, de regulă, în același indicator al normelor de deviz (săpături, fundații, construcții-montaj, instalații electrice etc.). ❖ **D. pe obiect,** document component al proiectului de execuție care stabilește valoarea de deviz a unui obiect din cadrul devizului general al investiției. Prin obiect se înțelege o construcție distinctă, care poate îndeplini funcția pentru care a fost creată (hala industrială dotată cu toate instalațiile necesare pentru funcționare, o clădire de locuințe, o împrejmuire, o linie de transportare a energiei electrice etc.). Compartimentul financiar-contabil are sarcina să urmărească lunar cheltuielile pe fiecare obiect în comparație cu prețul din deviz, să țină evidența și să urmărească terminarea construcției obiectelor de investiție și punerea lor în funcțiune.

DEVIZĂ, înscris, mijloc de plată exprimat în monedă străină; titlu, instrument de credit exprimat în valută convertibilă pe termen scurt, care înlocuiește banii lichizi, valută în conturi. În categoria d. se cuprind în general toate titlurile de credit pe termen scurt (cambii, bilete la ordin, securi, ordine de vărsăminte și de virament, acțiuni, obligațiuni, trate etc.), exprimate în monedă convertibilă. **D.,** într-o accepțiune mai largă, cuprinde pe lângă titlurile de credit și valutele efective, metalele prețioase și toate celelalte instrumente folosite în plățile cu străinătatea. **D.** conferă beneficiarului dreptul să primească într-o anumită localitate din străinătate, stabilită între părți, într-un anumit termen sau la vedere, o anumită sumă de bani. **D.** este folosită în decontările internaționale și poate fi negociabilă la bursă sau poate fi scontată la bancă pentru a se obține echivalentul în monedă națională. ❖ **D. aur,** d. exprimată într-o valută legal convertibilă și, sub

aspect practic, în aur care se poate exporta. În urma celui de-al doilea război mondial, locul **d.a.** a fost luat de valutele de rezervă. ❖ **D. blocată**, **d.** înregistrată în conturile băncilor străine și al cărei proprietar nu poate dispune liber de ea fără aprobarea organelor statului în care este depusă deviza. ❖ **D. convertibilă**, **d.** care se poate folosi în orice țară ca mijloc de plată, fără nici o restricție. **D.c.** poate fi preschimbată în mod liber într-o altă monedă la un curs de schimb fix, cunoscut în prealabil sau – cum se practică în prezent – la cursul pieței care se formează în funcție de cerere și ofertă. ❖ **D. de clearing (de cont)**, **d.** care provine din exporturi de mărfuri, executări de lucrări, prestări de servicii și care se decontează numai în cadrul acordului de clearing intervenit între două sau mai multe țări. **D. de c.** nu se poate converti, chiar dacă este emisă în monedă liber convertibilă, nu poate fi negociată la bursă și nici scontată la bancă. ❖ **D. forte**, formă a devizelor liber convertibile exprimate în monede stabile, puternice, de mare circulație internațională, care au la bază o economie dezvoltată, în plin progres. La început, erau considerate **d.f.** acele valute liber convertibile care erau exprimate în aur. O dată cu suspendarea convertibilității în aur, **d.f.** au devenit cele exprimate în valute de largă circulație internațională, care au la bază o economie dezvoltată sau în dezvoltare, ceea ce le dă o mai mare stabilitate a puterii de cumpărare. ❖ **D. în compensație**, **d.** rezultată din aplicarea convențiilor internaționale de schimburi de mărfuri prin compensație între două țări. ❖ **D. neconvertibilă**, **d.** care nu poate fi schimbată cu alte monede străine decât în anumite condiții. **D.** se pot sconta la o bancă sau pot fi negociate la bursă, de unde se obține echivalentul în moneda națională înainte de scadență.

DEVIZE DE EXECUȚIE, documente care stau la baza executării și decontării lucrărilor de construcții-montaj din devizul general și care cuprind, practic, devizele pe obiecte și devizele pe categorii de lucrări. **V.** și **deviz**.

DEZECHILIBRU BUGETAR, situație în care între veniturile și cheltuielile bugetare în cursul unui exercițiu bugetar sau pe un an bugetar, în ansamblu, nu există echilibru. **D.b.** este urmarea trăsăturilor economiei zguduite de crize, a cheltuielilor masive neproductive, mai ales de ordin militar, iar înlăturarea lui poate avea loc prin lansarea unor noi împrumuturi de stat sau prin punerea în circulație a unei mase suplimentare de hârtie-monedă și în special prin relansarea economiei naționale.

DEZECHILIBRU MONETAR, situație în care masa monetară pusă în circulație depășește necesarul de monedă pentru circulația normală a mărfurilor. Cauzele **d.m.** pot fi emiterea și punerea în circulație a unei mase suplimentare de hârtie-monedă, reducerea cantității de mărfuri sau servicii puse pe piață și are ca urmare scăderea puterii de cumpărare a monedei.

DEZINFLAȚIE, proces economico-monetar care se manifestă prin încetinirea durabilă și autoîntreținută a ritmului de creștere a nivelului general al prețurilor. Dacă, de pildă, rata creșterii prețurilor scade de la 20% la 4% pe an, atunci există **d.** Perioadă intermediară între inflație și deflație. **D.** presupune diminuarea presiunii inflaționiste asupra economiei pentru menținerea valorii unității monetare naționale. Continuarea **d.** poate conduce la deflație. **D.** se realizează prin: reducerea cheltuielilor agenților economici și populației, creșterea ratelor dobânzii, restricții la acordarea creditelor, încheierea bugetului de stat cu excedent. **V.** și **deflație; inflație**.

DEZMOȘTENIRE, act de ultimă voință, prin care testatorul înlătură de la moștenirea sa pe unul sau mai mulți moștenitori legali. **D.** se poate face numai în limitele unei cotități disponibile, fără să afecteze rezerva succesorală, de la care moștenitorii rezervatari nu pot fi înlăturați de către testator.

DEZNAȚIONALIZARE, trecerea din nou în proprietate privată a unor întreprinderi care, anterior, fuseseră naționalizate. **D.** este o cale urmată de guvernele unor țări, în situațiile în care restituirea întreprinderilor naționalizate este mai avantajoasă pentru monopoluri decât menținerea lor în proprietatea statului.

DIFERENȚĂ BUGETARĂ, acumularea bănească realizată de către întreprinderi, fără ca acestea să fi depus un efort propriu pentru obținerea ei. **D.b.** este, astfel, o acumulare bănească cuprinsă în prețul de vânzare al anumitor mărfuri, ce nu se cuvine întreprinderii care o încasează, din care cauză aceasta se virează obligatoriu la bugetul statului. În practică, în funcție de natura mărfurilor, **d.b.** se calculează: ▪ca diferență între prețul cu amănuntul, mai puțin rabatul comercial, și prețul de livrare; ▪ca diferență între prețul de înregistrare și prețul de cumpărare; ▪ca diferență între totalul vânzărilor, la prețul cu amănuntul, mai puțin rabatul comercial, și prețul mediu de cumpărare; ▪ca diferență între prețul cu amănuntul pe bucată, mai puțin rabatul comercial, și prețul de cumpărare la kg pentru mărfurile care se cumpără pe greutate și se vând cu bucata etc.

DIFERENȚĂ DE CURS, d. care apare în urma modificării cursului valutei sau al hârtiilor de valoare. În cazul urcării cursului, **d.** de **c.** se exprimă în profit de curs, pentru deținătorii de valută sau hârtii de valoare, iar în cazul scăderii cursului se exprimă prin pierderi de curs. Pot exista **d.** de **c.** între cursurile a două titluri ale aceleiași societăți, precum și între acțiunile nominative și cele la purtător. De asemenea, pot exista diferențe între cursul la termen (ferm) și cursul cu primă (variabil) al unei acțiuni. **D.** de **c.** se exprimă în cifre absolute sau în procente.

DILUAREA CAPITALULUI SOCIAL, operațiune prin care se emit mai multe acțiuni cu ocazia măririi capitalului. **D.c.s.** transformă o parte a capitalului, a dreptului de vot al fiecărei acțiuni, a profitului. Numărul de acțiuni nou emise este de dorit să fie cât mai mic pentru a nu provoca perturbații și a nu-i prejudicia pe acționarii existenți. **D.c.s.** conduce la modificarea structurii de putere a acționarului, deoarece ea este direct proporțională cu numărul de titluri create. Apar unele interese divergente, și anume: societatea urmărește mărirea dividendelor, acționarii majoritari urmăresc să-și mențină puterea asupra societății, în timp ce acționarii minoritari sunt insensibili la diluarea puterii. **V.** și **capital social**.

DIRECȚIA ADMINISTRĂRII FONDULUI DE ȘOMAJ, organ central de specialitate care funcționează în cadrul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și îndeplinește următoarele atribuții: ▪elaborează, împreună cu Ministerul Finanțelor, norme metodologice privind evidența financiar-contabilă a fondului de șomaj; ▪urmărește modul de constituire a fondului pentru plata ajutorului de șomaj, pe surse de formare; ▪ține evidența contabilă a fondului de șomaj și a efectuării plăților, întocmește contul de execuție a veniturilor și a cheltuielilor și bilanțul contabil; ▪gestionează fondurile alocate pentru acoperirea cheltuielilor de dotare și funcționare a activității de calificare și recalificare a șomerilor. **V.** și **fondul pentru plata ajutorului de șomaj, a ajutorului de integrare profesională și a alocației de sprijin; Ministerul Muncii și Solidarității Sociale.**

DIRECȚIA DE FORMARE ȘI INTEGRARE PROFESIONALĂ, organ central de specialitate care funcționează în cadrul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și îndeplinește următoarele atribuții: ▪coordonează, la nivel național, activitatea de formare și perfecționare profesională a forței de muncă, elaborează norme și metodologii pentru această activitate; ▪organizează calificarea, recalificarea și perfecționarea profesională a șomerilor sau a altor persoane interesate în vederea integrării sau reintegrării în muncă; ▪inițiază și organizează, împreună cu ministerele interesate, proiecte și programe naționale și internaționale de formare și perfecționare profesională.

DIRECȚIA FINANȚE-PREȚURI, organ financiar al fiecărui minister care conduce și coordonează activitatea financiară și problemele de prețuri, atât ale organelor centrale în care funcționează, cât și ale tuturor unităților aflate în subordine. D.f.-p. elaborează bugetul, conduce și coordonează activitatea de planificare financiară la unitățile subordonate, solicită credite de la bancă, analizează – pe bază de bilanț – activitatea economico-financiară a unităților din subordine și propune măsuri pentru îmbunătățirea continuă a acestor activități, controlează sistematic activitatea unităților subordonate în ceea ce privește realizarea veniturilor și încadrarea cheltuielilor în prevederile bugetului și creșterea continuă a eficienței economico-sociale. D.f.-p. se preocupă de realizarea integrală, pe minister și pe fiecare unitate subordonată, a beneficiilor și a celorlalte acumulări bănești, a tuturor resurselor necesare finanțării investițiilor, îndeplinirea integrală și la timp a obligațiilor privind efectuarea vărsămintelor către bugetul statului etc. În atribuțiile sale intră și examinarea căilor de creștere a eficienței produselor exportate, a lucrărilor executate și a serviciilor prestate, a eficienței acțiunilor de cooperare economică și tehnico-stiințifică internațională etc. De asemenea, această d. face propuneri pentru îmbunătățirea muncii, ia măsuri pentru întărirea gestiunii economico-financiare, a disciplinei financiare, de credite și de casă, pentru apărarea integrității avutului public.

DIRECȚIA GENERALĂ A CONTROLULUI FINANCIAR DE STAT, instituție de control financiar care funcționează în cadrul Ministerului Finanțelor (v.). Are următoarele atribuții: *controlează administrarea și utilizarea fondurilor acordate de la buget pentru cheltuielile de funcționare și de întreținere ale organelor centrale și locale, ale administrației de stat, precum și ale unităților finanțate de la buget; *controlează utilizarea fondurilor acordate de stat pentru realizarea investițiilor de interes general, subvenționarea unor activități și produse etc.; *verifică folosirea mijloacelor și a fondurilor din dotare și respectarea reglementărilor financiar-contabile în activitatea companiilor naționale, a regiilor autonome și a societăților comerciale cu capital de stat; *urmărește exactitatea și realitatea înregistrărilor în evidențele prevăzute de lege și de actele de constituire a societăților comerciale și a celorlalți agenți economici, verificând stabilirea corectă și îndeplinirea integrală și la termen a tuturor obligațiilor financiare și fiscale față de stat etc. De asemenea, D.G. a C.F. de S. îndeplinește și alte atribuții de control stabilite prin lege. Organele controlului financiar de stat au dreptul să ceară, iar conducerea și salariații administrației, instituțiilor publice și agenții economici supuși controlului au obligația: *să pună la dispoziție registrele și corespondența, actele, piesele justificative, dările de seamă, bilanțurile contabile, precum și alte documente necesare controlului; *să prezinte pentru verificare valorile de orice fel pe care le gestionează sau le au în păstrare, care, potrivit legii, se află sub incidența controlului; *să dea informații și explicații verbale și în scris, după caz, în legătură cu problemele care formează obiectul controlului; *să elibereze, potrivit legii, documentele solicitate, în original sau copii certificate; *să asigure sprijinul și condițiile necesare bunei desfășurări a controlului și să-și dea concursul pentru clarificarea constatărilor. Nerespectarea obligațiilor de mai sus constituie contravenție și se sancționează cu amendă. În caz de recidivă, amenda se dublează; de asemenea, se poate suspenda activitatea pe o perioadă de până la șase luni. În baza constatărilor rezultate din controlul efectuat, organele de control au dreptul să dispună: *luarea de măsuri în vederea înlăturării și prevenirii neregulilor constatate în activitatea financiar-contabilă a administrației centrale și locale, a companiilor naționale și a regiilor autonome; *corectarea și completarea bilanțurilor contabile și vărsarea la buget a impozitelor, a taxelor și a altor venituri datorate legal statului; *aplicarea de măsuri pentru respectarea prevederilor legale în domeniul prețurilor și tarifelor; *suspendarea aplicării măsurilor care contravin reglementărilor financiar-contabile și fiscale. Controlul financiar de stat nu exclude controlul financiar propriu, preventiv sau de gestiune. Astfel, ministerele, departamentele, celelalte organe centrale de stat, prefecturile și Primăria Municipiului București au obligația să asigure organizarea și funcționarea controlului

financiar de gestiune privind patrimoniul propriu și controlul financiar preventiv asupra veniturilor și cheltuielilor pentru care sunt ordonatori de credite. De asemenea, companiile naționale, regiile autonome, societățile comerciale și alte persoane juridice cu activități economico-sociale își organizează controlul financiar propriu, în concordanță cu prevederile legale și statutare. Într-un an calendaristic, un agent economic poate face obiectul unui singur control al contabilității, pentru sinceritatea bilanțurilor și determinarea sumelor datorate cu orice titlu. Controlul poate avea o durată de maximum trei luni, dar trebuie să cuprindă întregul interval scurs de la ultima verificare de fond. În timpul efectuării controlului contabilității, în vederea determinării sumelor datorate statului cu orice titlu, agenții economici au dreptul să fie asistați de către un consilier, la alegere, de regulă din rândul contabililor autorizați sau al experților autorizați. Organele controlului financiar de stat comunică celor controlați, în termen de 30 de zile de la terminarea verificării, la sediul acestora, măsurile respective, care pot fi contestate la Ministerul Finanțelor, în termen de 30 de zile de la data primirii notificării, iar soluționarea contestațiilor se comunică în termen de 45 de zile. Decizia privind soluționarea contestației emisă de Ministerul Finanțelor este executorie, dar poate fi atacată în termen de 30 de zile de la luarea la cunoștință, la instanța judecătorească competentă.

DIRECȚIA GENERALĂ A VĂMILOR, organ central cu personalitate juridică, cu patrimoniu propriu și cont la bancă, subordonat Ministerului Finanțelor, care organizează, conduce și controlează activitatea vamală din România și îndeplinește politica vamală a Guvernului. D.G. a V. are următoarele atribuții: *organizează, îndrumă și controlează activitatea direcțiilor regionale ale vămilor; *exercită controlul, urmărirea și supravegherea pe întregul teritoriu național a respectării legislației vamale în procesul operațiunilor de import, export și tranzit; *ia măsuri de prevenire și combatere a oricăror infracțiuni și contravenții în domeniul vamal; *participă, împreună cu alte organe de specialitate ale administrației publice centrale, la elaborarea proiectelor de proceduri, regimuri vamale și norme de vămuire și asigură aplicarea prevederilor legale la Tariful vamal de import al României și a altor acte normative referitoare la acesta; *aplică măsurile cu caracter vamal rezultate din Acordul de asociere a României la Comunitatea Europeană, din Acordul cu țările A.E.L.S. și din Strategia națională de pregătire a aderării României la Uniunea Europeană; asigură aplicarea prevederilor cu caracter vamal din convențiile și tratatele internaționale la care România este parte; *urmărește aplicarea corectă a regulilor de interpretare a Nomenclurii sistemului armonizat, a regulilor generale de stabilire a originii bunurilor, precum și de evaluare în vamă a mărfurilor și de aplicare a taxei pe valoarea adăugată, a accizelor și a altor drepturi vamale; *verifică modul de declarare de către titularul operațiunii vamale sau de către comisionarul vamal a drepturilor convenite bugetului de stat; *încasează și virează aceste drepturi la bugetul de stat; *stabilește, din oficiu, eventualele diferențe pe baza controalelor ulterioare și asigură încasarea lor; *stabilește formele și instrumentele de plată și de garantare a plății taxelor și drepturilor vamale; *coordonează, îndrumă și îndeplinește sarcinile ce revin unităților vamale pentru prevenirea și combaterea traficului ilicit de droguri, arme, explozivi, obiecte din patrimoniul cultural național; *urmărește, în cooperare cu celelalte organe abilitate ale statului, cazurile de spălare a banilor prin operațiuni vamale; *încheie, pe bază de mandat, acorduri de cooperare cu alte administrații vamale privind schimbul de informații în domeniul combaterii fraudei vamale; *controlează mijloacele de transport încărcate cu mărfuri de import, export sau aflate în tranzit și verifică legalitatea și regimul vamal al mărfurilor; *reține, în vederea confiscării, mărfurile care fac obiectul unor abateri de la legislația vamală; *verifică, pe timp de zi și de noapte, clădiri, depozite, terenuri, sedii și alte obiective și poate preleva probe pe care le analizează în laboratoarele proprii în vederea identificării și expertizării mărfurilor care fac obiectul operațiunilor de import, de export și de tranzit; *efectuează investigații, supravegheri și verificări în cazurile semnalate; *verifică registrele, corespondența și alte evidențe care se referă la

operațiuni de import-export; *sesizează organele de urmărire penală competente în cazurile în care se constată încălcarea legii și care necesită continuarea cercetărilor; *exercită controlul ulterior la sediul agenților economici asupra operațiunilor de comerț exterior efectuate pe o durată de cinci ani retroactiv; *asigură informatizarea activității și realizează statistica vamală; *reprezintă interesele statului în fața instanțelor judecătorești în cazurile de încălcare a normelor vamale; *întocmește studii, analize și elaborează proiecte de acte normative privind îmbunătățirea organizării și desfășurării activității vamale; *prezintă Ministerului Finanțelor avizele la proiectele de acte normative elaborate de alte ministere și instituții centrale, care cuprind măsuri referitoare la domeniul vamal; *aplică legislația muncii pe linia resurselor umane – angajare, avansare, sancționare și încheierea raporturilor de muncă – pentru personalul propriu și pentru cei din cadrul unităților vamale teritoriale; *elaborează și fundamentează programul de investiții și proiectul bugetului activității vamale și asigură realizarea lor etc. D.G. a V. este condusă de către un director general, secretar de stat din Ministerul Finanțelor, care o reprezintă în raporturile cu ministerele, cu alte organe de specialitate ale administrației publice centrale, precum și în relațiile cu organisme, organizații, agenți economici, instituții, alte persoane juridice și fizice, din țară și din străinătate; el răspunde în fața ministrului Finanțelor pentru întreaga sa activitate. V. și vamă; vameș; vămuire; punct vamal.

DISAGIO 1. Pierdere rezultată din speculațiile de bursă cu valută sau hârtii de valoare.
2. Diferență între valoarea nominală a unei valute sau hârtii de valoare și cursul (prețul) de pe piață al acestora. D. se exprimă în procente față de valoarea lor nominală. D. se poate înregistra și în unele operațiuni de comerț exterior ca diferență între cursul valutilor în clearing și cursul valutilor convertibile ori ca diferență între prețurile mărfurilor livrate în clearing și prețurile mărfurilor livrate în valute convertibile. V. și agio; operațiuni de switch.

DISCIPLINA DECONTĂRILOR, respectarea strictă de către toate unitățile economice a normelor juridice care reglementează efectuarea încasărilor și a plăților prin viramente în și din conturile deschise la unitățile bancare. D.d. reclamă efectuarea integrală și la timp a viramentelor pentru livrările de mărfuri, prestările de servicii, executările de lucrări, achitarea veniturilor bugetare etc. Respectarea și întărirea d.d. sunt dependente de calitatea întregii activități economico-financiare desfășurate de unitățile economice și duce la folosirea eficientă a mijloacelor fixe și a activelor circulante, la lichidarea stocurilor supranormative, la identificarea și valorificarea resurselor interne, ușurează aprovizionarea, face posibilă plata la timp a salariilor etc., având drept efect accelerarea vitezei de rotație a fondurilor întreprinderii, realizarea reproducerii sociale, încasarea veniturilor bugetare, realizarea programului economic. Căi de întărire a d.d.: *livrarea de către furnizori a mărfurilor la momentul oportun și de bună calitate; *plata la timp a acestor mărfuri de către cumpărători; *depunerea documentelor la bancă; *efectuarea promptă a viramentelor de către unitățile bancare; *întărirea controlului reciproc și a celui bancar; *aplicarea de majorări în caz de întârziere a efectuării plăților; *schimbarea formei de decontare; *aplicarea ordinii legale, obligatorii și cronologice de efectuare a decontărilor etc., aplicarea de sancțiuni disciplinare, materiale și penale personalului vinovat de încălcarea d.d. Unitățile bancare propun măsuri pentru lichidarea deficiențelor, prevenirea acestora pe viitor și căi de întărire continuă a d.d. V. și ordinea legală a plăților.

DISCIPLINA MUNCII, principiu important al dreptului muncii (v.), potrivit căruia nici un proces de muncă nu se poate desfășura în condiții normale dacă nu se respectă anumite norme, reguli, o anumită disciplină. Decretul-lege nr. 147/1990 subliniază că „relațiile de muncă sunt așezate pe principiul însușirii liber consimțite și aplicării cu consecvență a disciplinei muncii. Respectarea cu strictețe a ordinii și disciplinei la locul de muncă constituie o obligație a

fiecărui salariat". Organizarea și desfășurarea procesului de muncă presupun ordine și disciplină. D.m. este impusă de patron, de agentul economic, iar angajatul este obligat să o respecte. Încălcarea d.m., nerespectarea regulilor stabilite de patron atrage răspunderea disciplinară și materială a salariatului. Prejudiciile materiale provocate de salariați se recuperează de la aceștia.

DISCIPLINĂ BUGETARĂ 1. Respectarea obligatorie a normelor juridice privitoare la elaborarea, aprobarea, executarea și încheierea bugetului de stat. 2. Încasare integrală și la termenele stabilite a tuturor veniturilor bugetare și a celor privind cheltuirea rațională a mijloacelor bugetare și în concordanță cu destinațiile lor stabilite de către toate unitățile economice, instituțiile de stat și organizațiile obștești, precum și de către toate organele financiare și bancare. Conducătorii unităților economice, ai instituțiilor publice și ai compartimentelor financiar-contabile sunt direct răspunzători pentru respectarea disciplinei bugetare. Încălcarea d.b. atrage după sine sancțiuni, cum sunt: ▪executarea silită, aplicarea de majorări; ▪amenzi; ▪sistarea finanțării bugetare în cazurile folosirii ineficiente a fondurilor sau ale neprezentării documentelor justificative ale cheltuielilor; ▪sancționarea pe cale administrativă, disciplinară, civilă și chiar penală. V. și deturnare de fonduri; executarea bugetului de stat.

DISCIPLINĂ DE CASĂ, respectarea tuturor normelor juridice care reglementează operațiunile de încasări și plăți. D. de c. constă în: ▪respectarea limitei soldului de casă; ▪utilizarea încasărilor proprii numai pentru efectuarea de plăți admise și aprobate anterior de bancă; ▪depunerea la bancă, la termenele stabilite, a numerarului pentru salarii, burse, indemnizații etc., neîncasate de persoanele cărora li se cuvin; ▪păstrarea integrității numerarului aflat în casierie; ▪prezentarea actelor, a datelor și a registrelor la cererea organelor de control tutelare, bancare, financiare etc. Respectarea d. de c. prezintă importanță pentru executarea în bune condiții a circulației banilor, contribuie la creșterea disponibilităților bănești din conturile deschise la bancă, la extinderea plăților fără numerar și la reducerea numerarului în circulație. Organele ierarhic superioare și, cu deosebire, cele bancare controlează periodic operațiunile de casă și disciplina de casă, stabilesc cauzele eventualelor abateri, răspunderea persoanelor vinovate, aplică sancțiuni și dau indicații obligatorii pentru lichidarea și preîntâmpinarea deficiențelor constatate și pentru întărirea continuă a acestei discipline. Încălcarea d. de c. se sancționează cu interzicerea efectuării de plăți în numerar din încasările proprii, pe o perioadă de până la trei luni, reducerea limitei soldului de casă, aplicarea de penalizări pe zi asupra sumelor nedepuse în termen la bancă sau asupra sumelor reținute în casă peste limita soldului de casă aprobat și, de asemenea, aplicarea de sancțiuni disciplinare, materiale și penale, după caz.

DISCIPLINĂ DE CREDITE, respectarea tuturor normelor bancare cu privire la acordarea, folosirea, garantarea și rambursarea creditelor la scadență. D. de c. presupune utilizarea creditelor bancare numai în scopurile pentru care au fost acordate, garantarea lor cu valori materiale sau cu veniturile care urmează să se realizeze în perioadele viitoare, rambursarea creditelor la scadență, preîntâmpinarea apariției creditelor negarantate și restante și prezentarea cu promptitudine de către agenții economici a documentelor solicitate de bancă. Respectarea și întărirea d. de c. are o importanță considerabilă pentru buna desfășurare a activității agenților economici, reflectând nivelul calității activității acestora; ea este o pârghie importantă care contribuie la reducerea costurilor de producție, la realizarea indicatorilor economici și financiari etc. Respectarea d. de c. obligă unitățile bancare să sprijine activitatea agenților economici, să exercite controlul bancar cu prilejul realizării operațiunilor de creditare, de decontare și a celor de casă. Unitățile bancare verifică existența și condițiile de păstrare a bunurilor și a altor valori care constituie garanția creditelor, folosirea rațională a resurselor materiale și bănești, iau măsuri de rambursare și de trecere în restanță, înainte de scadență, a creditelor folosite în alte scopuri, precum și a creditelor

fără garanții materiale, urmându-se recuperarea acestora și lichidarea eventualelor deficiențe. Agenții economici sunt obligați să se preocupe ca activitatea lor să se desfășoare în limita fondurilor proprii; ei trebuie să realizeze o producție de bună calitate, să se îngrijească de rîndușoarea și de încasarea la timp a contravalorii acesteia, în așa fel încât să-și asigure în permanență fondurile bănești necesare realizării obiectivelor din programul economic și din bugetul lor. În cazul în care unitatea bancară constată că la agentul economic se mențin timp îndelungat deficiențe în aprovizionare, producție și desfăcere, în administrarea mijloacelor materiale și bănești, că există abateri de la d. de c., ea este obligată să aplice creditarea restrictivă și să ia măsuri corespunzătoare pentru îndreptarea situației economico-financiare. Unitățile bancare analizează temeinic și stabilesc cauzele încălcării d. de c. și, de comun acord cu agentul economic, ia măsurile necesare pentru lichidarea și preîntâmpinarea deficiențelor din activitatea unității creditate. Dacă agenții economici creditați nu prezintă la termenele stabilite bilanțul contabil, situația garanției, situația verificării împrumutului sau nu țin în mod corect contabilitatea, sunt sancționați de către unitățile bancare cu avertisment scris, atrăgându-li-se atenția asupra gravității abaterii. Menținerea în continuare a deficiențelor dă dreptul băncii să instituie controlul prealabil asupra plăților agentului economic, să ordone respectarea disciplinei financiare, să dispună folosirea instrumentelor de decontare – acreditivul (v.) și scrisoarea de garanție (v.) – și chiar sistarea temporară a creditării. Se pot aplica sancțiuni cum sunt: excluderea de la creditare, vânzarea silită a valorilor materiale care constituie garanția creditelor bancare. În operațiunea de vânzare silită sunt cuprinse numai stocurile supranormative, precum și unele stocuri formate din active circulante. Se exceptează de la vânzarea silită mijloacele fixe, materiile prime, combustibilul etc. necesar desfășurării procesului de producție, precum și recolta neculeasă, animalele și nutrețul necesar până la strângerea viitoarei recolte. Pentru întărirea d. de c., orice măsură luată sau sancțiune aplicată trebuie să aibă un temei legal, un rol mobilizator, constructiv, educativ și să contribuie la redresarea activității economico-financiare a agenților economici.

DISCIPLINĂ DE EMISIUNE, respectarea strictă de către unitățile Băncii Naționale a normelor de emisiune a banilor. D. de e. reclamă trecerea obligatorie la fondurile de rezervă a plusurilor înregistrate în casele de circulație peste limitele stabilite, precum și trecerea banilor din fondurile de rezervă în casele de circulație, numai pe baza aprobărilor de emisiune. Încălcarea d. de e. se sancționează.

DISCIPLINĂ DE PLĂȚI, respectarea cu strictețe de către unitățile economice de stat, cooperatiste, private, organizații, instituții, persoane fizice etc., a termenelor și a ordinii de stingere a obligațiilor bănești. V. și disciplina decontărilor; disciplină de casă; disciplină de credite; disciplină financiară.

DISCIPLINĂ FINANCIARĂ, respectarea normelor care reglementează formarea și utilizarea mijloacelor bănești ale unităților gestionare, precum și obligațiile acestor unități față de bugetul statului și față de terți.

DISCONT 1. Procent încasat de către bănci la decontarea polițelor înainte de scadență. 2. Reducere care se acordă cumpărătorului de titluri financiare sau de mărfuri. 3. Diferența dintre valoarea nominală (mai mare) și prețul inițial de cumpărare a titlului de stat la emisiunea împrumutului de stat, diferență care constituie beneficiul subscriptorului (cumpărătorului). 4. Nivelul dobânzii aplicate de către Banca Națională a țării la acordarea de împrumuturi băncilor care oferă drept garanție titluri financiare emise de stat sau titluri comerciale. D. este foarte mic, comparativ cu dobânda de pe piață calculată la împrumuturi. Diferența dintre dobândă și d. constituie câștigul suplimentar al băncii.

DISCONTARE, operațiune de determinare, în condițiile economiei de piață, a valorii prezente (actuale) a unui venit viitor, la care trebuie să se aibă în vedere conjunctura pieței, evoluția costurilor, a tehnologiilor de fabricație, prezența și efectele crizelor ciclice etc. Cu cât o valoare este mai îndepărtată în viitor, cu atât valoarea prezentă este mai mică. **D.** este inversul dobânzii compuse și se determină după formula:

$$V^n = \frac{1}{(1+d)^n},$$

în care:

- V^n = factorul de actualizare;
- 1 = valoarea lui 1 la finele perioadei de n ani;
- d = nivelul dobânzii;
- n = numărul de ani.

D. face posibilă determinarea ratei de discountare pentru variante de investiții cu eficiență asemănătoare, dar cu soluții tehnologice deosebite, a ratelor anuale de rambursare a unui împrumut, cunoscute fiind dobânda și numărul anilor de plată, a duratei de recuperare efectivă a cheltuielilor de investiții din acumulări bănești cu valori discountate. **D.** valorilor face posibilă efectuarea unei analize în dinamică a eficienței activității economice, sociale și financiare, în mod deosebit a investițiilor, mai ales când activitatea economico-socială se realizează cu împrumuturi de la bănci și alte organisme internaționale.

DISCONTAREA POLIȚELOR, cumpărarea de către bănci a polițelor înainte de scadența lor, cu încasarea unui anumit procent din valoarea polițelor. **V.** și **decontarea polițelor; discount.**

DISCONTER, persoană fizică sau unitate bancară care efectuează scontarea polițelor. În mod obișnuit, banca disconter cumpără polițe înainte de scadența lor și plătește titularului suma din poliță, mai puțin procentul de discountare.

DISCREPANȚA PREȚULUI (MARJA DIN REGISTRUL EXPERTULUI), diferența dintre cel mai mare preț al ordinului „cumpără la limită“ și cel mai mic preț al ordinului „vinde la limită“, pentru anumite categorii de titluri financiare. Această diferență figurează, la un moment dat, pe o pagină din registrul expertului de bursă.

DISCRIMINARE, tratament diferențiat și nedrept aplicat de unele țări persoanelor fizice și juridice aparținând unui alt stat care efectuează operațiuni comercial-economice etc. și care constă în taxele vamale mai mari, limitarea importului, legarea operațiunilor de import-export de obligația de a se supune unor formalități ce nu sunt cerute altor parteneri etc.

DISPAȘĂ 1. Document întocmit de dispașor (v.), potrivit normelor juridice statuate și cutumelor din porturile de descărcare, în vederea lichidării avariei comune. În d. se prevăd avariile și cheltuielile extraordinare efectuate pentru salvare (masa pasivă) și valoarea bunurilor în favoarea cărora s-au făcut sacrificiile (masa activă). **2.** Lucrare prin intermediul căreia se calculează și se stabilesc indemnizațiile de despăgubire pe care asiguratorii urmează să le plătească proprietarilor navei și încărcăturii, în vederea compensării pierderilor sau daunelor înregistrate în urma săvârșirii unui act de avarie comună (v.). **D.** se întocmește în locul de descărcare a navei și, în general, pe cale amiabilă, așa cum, de regulă, prevăd polițele de asigurare. Prin aceste polițe se

precizează că proprietarii mărfurilor, înainte de a le lua în primire, vor semna împreună cu comandantul navei un document denumit „consimțământ de participare la avarie“ (engl. „average bond“). Prin acest act (document), părțile se pun de acord în ceea ce privește numărul experților care vor întocmi d. și se obligă să accepte concluziile acestora. Deoarece întocmirea d. necesită un timp mai îndelungat, în vederea efectuării unor verificări, expertize etc., pentru ca nava să nu stea în port nedescărcată până când aceste lucrări vor fi terminate, comandantul navei efectuează un calcul aproximativ al pierderilor și pagubelor suferite și al cheltuielilor de avarie comună făcute, precum și al repartiției acestora între navă, navlu și încărcătură, proporțional cu valorile salvate. Asigurătorii recunosc, în general, lichidările de daune (făcute pe bază de regulament amiabil sau judiciar al avariei comune), dacă la semnarea consimțământului de participare la avarie a luat parte și **comisarul de avarie (v.)** numit de asigurător. Comisarul de avarie trebuie să ajute la operațiunile **dispașorilor (v.)**, lucru care constituie o garanție pentru asigurător că interesele sale vor fi apărate în mod eficient. Drept umare, proprietarul mărfurilor (în calitate de asigurat) va trebui ca, înainte de a semna consimțământul de participare la avarie, să obțină pentru aceasta consimțământul scris al asigurătorului și intervenția comisarului de avarie.

DISPAȘOR DE AVARIE, expert și lichidator acreditat de un tribunal pentru efectuarea calculelor privind evaluarea și repartiția pierderilor și daunelor rezultate în urma actului de avarie comună, cu întocmirea **dispașei (v.)** și lichidarea avariei. **D.** sunt numiți prin consimțământul de participare la avarie. Dacă în **conosament (v.)** se prescrie că alegerea unuia sau mai multor dispașori aparține armatorului, iar în polița de asigurare se precizează că această alegere aparține asigurătorului, pentru apărarea intereselor armatorilor și proprietarilor încărcăturii, alegerea făcută de armator va trebui acceptată și de asigurător. Având în vedere misiunea deosebit de delicată pe care o au d. în ceea ce privește aprecierea originii, naturii și entităților daunelor și cheltuielilor, stabilirea valorii elementelor contributive și repartizarea sumelor admise la contribuție, numirea acestora trebuie făcută cu maximum de atenție. Persoanele care pot fi numite d. trebuie să aibă o pregătire universitară în specialitățile economice și maritime, adică se impune să aibă o cultură tehnică și juridică în domeniul maritim, precum și experiența necesară pentru a putea îndeplini cu competență misiunea încredințată. Totodată, este obligatorie înscrierea lor în lista oficială a experților întocmită de instanțele judecătorești. În legătură cu îndeplinirea misiunii lor, d. procedează la: ▪stabilirea adevărului faptelor și actelor de **avarie comună (v.)**, pe baza documentelor care li se prezintă sau pe care ei le vor solicita și a altor informații; ▪verificarea regularităților și stabilirea adevărului asupra cheltuielilor menționate că s-au făcut, admitându-se sau excluzându-le de la contribuție; ▪evaluarea – fie direct, fie cu ajutorul experților – a daunelor care au fost cerute să fie admise în avaria comună, hotărând în legătură cu admiterea lor (de regulă, d. apelează la experți nautici, mecanici, chimiști, merceologi etc., care întocmesc rapoarte de expertiză ce sunt utilizate ca bază pentru calculele respective); ▪stabilirea valorilor care trebuie să intre în contribuție fie direct pe baza documentării prezentate, fie cu ajutorul expertizelor tehnice. Pentru efectuarea acestor operațiuni, d. examinează o serie de documente cum sunt: ▪consimțământul de participare la avarie încheiat de părți; ▪protestul de mare; ▪extrasele din jurnalul de bord și jurnalul mașinilor, din inventarul navei și din jurnalul de încărcare, vizate de autoritatea competentă; ▪contractele de navlosire; ▪conturile de navlu; ▪conosamentele; ▪facturile mărfurilor existente la bord; ▪contul tuturor cheltuielilor suportate de armator și actele justificative, cheltuielile de asigurare pe durata avariei etc.

DISPATCH MONEY, bonificație care se acordă de armatorul unei nave încărcătorului (navlositorului) pentru zilele de stalii întrebuințate mai puțin decât avea dreptul. **D.m.** se calculează pe fiecare zi sau număr de ore din zi și, în mod obișnuit, este egală cu ½ din suma contrastaliilor. **V.** și **contrastalii; stalii; supercontrastalii.**

DISPERSAREA RISCURILOR, operațiuni care arată gradul de răspândire în spațiu a riscurilor. Pentru asigurător, realizarea unui grad cât mai mare de d. a r. prezintă o importanță deosebită, fiind unul dintre factorii de bază de care depinde realizarea echilibrului financiar al activității de asigurare. Dacă asigurările prin efectul legii creează condiții pentru o dispersare optimă a riscurilor, la asigurările facultative realizarea unei dispersări cât mai mari presupune existența unui cadru organizatoric și a unor forme de asigurare care să faciliteze dezvoltarea acestora, deoarece cu cât numărul asiguraților este mai mare, cu atât se poate realiza și o dispersare mai bună. Spre deosebire de asigurare, care permite dispersarea riscurilor în spațiu, **reasigurarea** (v.) permite în plus o dispersare a acestora în timp, ceea ce este foarte important pentru extinderea reasigurării ca formă de cooperare economică internațională în domeniul activității de asigurare.

DISPERSIE, indicator sintetic, modalitate de calcul care măsoară și exprimă gradul de răspândire a valorilor unei variabile aleatorii în jurul valorii medii. Indicatorii care măsoară împrăștierea sunt:

$$\sigma^2 = \frac{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2}{N}, \text{ pentru întregul fenomen, și}$$

$$s^2 = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}{n - 1}, \text{ pentru un anumit eșantion,}$$

în care:

- x_i = valorile variabilei aleatorii;
- N = numărul variantelor din întregul fenomen;
- n = numărul variantelor din eșantion;
- \bar{x} = valoarea medie;
- σ^2 și s^2 = dispersia.

D. se folosește în efectuarea calculelor pentru determinarea primei nete la asigurările de bunuri. Radicalul d. mai poartă numele de **abatere medie pătratică**.

DISPARIȚIA NAVEI, risc asigurat, specific asigurării navelor maritime și aeronavelor. În cazul navelor maritime, nava se consideră dispărută dacă timp de 180 de zile de la data ultimei știri primite de la navă nu s-a mai reușit să se ia legătura cu comandantul sau cu oricare alt membru al echipajului care să dea o informație cu privire la navă. O aeronavă se consideră dispărută dacă timp de 90 de zile de la data ultimei știri primite de la aeronavă nu s-a mai reușit să se ia legătura cu comandantul, cu alt membru al personalului navigant sau cu vreun pasager al acesteia care să dea o informație cu privire la existența aeronavei. Deci dispariția navei sau aeronavei, în condițiile menționate mai sus, dă dreptul – dacă există încheiată asigurare – la despăgubirea de asigurare.

DISPONIBIL LA BANCĂ, sumele aparținând unităților economice de stat, private, cooperatiste etc., care se află depuse în cont la bancă. Sumă de bani pe care trăgătorul unui cec o are în depozit la tras.

DISPONIBIL PENTRU INVESTIȚII, mijloacele bănești de care dispun întreprinderile la bancă și destinate acoperirii cheltuielilor privind lucrările de investiții.

DISPONIBILITĂȚI ÎN VALUTĂ, mijloace bănești provenite din exportul de mărfuri, prestările de servicii, din credite externe etc., care se află în conturi la băncile străine.

DISPOZIȚIE BUGETARĂ, document în baza căruia Ministerul Finanțelor repartizează creditele bugetare ordonatorilor principali (de gradul I), iar aceștia, la rândul lor, le repartizează ordonatorilor secundari (de gradul II) și, respectiv, celor terțiari (de gradul III). Dacă ordonatorii principali sau secundari constată că ordonatorii subordonați au credite bugetare disponibile, datorită nerealizării sau suspendării anumitor acțiuni, ei au dreptul să întocmească o d.b. pe baza căreia are loc retragerea creditelor bugetare (v.) respective. **V. și credit bugetar; ordonator de credite.**

DISPOZIȚIE DE IMPUNERE-ÎNȘTIINȚARE DE PLATĂ, document întocmit de organele financiare pe baza procesului-verbal de verificare, în care se prevede venitul impozabil, impozitul de plată, ratele și termenele de plată etc. și care se înmânează contribuabilului. **V. și proces-verbal de verificare.**

DISPOZIȚIE DE ÎNCASARE, document de decontare emis de creditor, pe baza recunoașterii în scris de către debitor a obligației sale de plată pentru recuperarea prin bancă a unor creanțe certe nelichidabile prin factură. Încasarea se poate face pe baza unui titlu executor sau dacă creditorul este autorizat să încaseze sumele fără consimțământul special al debitorului. **V. și decontare prin dispoziție de încasare cu factură; decontare prin dispoziție de încasare simplă.**

DISPOZIȚIE DE PLATĂ, document de decontare prin care titularul unui cont cere băncii care-l deservește să plătească unui beneficiar-titular de cont o sumă de bani, pentru stingerea unei obligații sau a unei sume de lei, din care beneficiarul are sarcina să efectueze anumite plăți legate direct de activitatea remitentului sumei. **D. de p.** se poate folosi în cazul în care furnizorul și cumpărătorul se află în aceeași localitate, dar furnizorul nu livrează mărfurile decât contra plată imediată în numerar, în cazul stornării facturilor încasate de două ori, precum și în cazul în care ordonatorii de credite bugetare pot dispune efectuarea de plăți fără numerar din conturile bugetare deschise la Banca Națională sau la băncile comerciale ori pot ridica din aceste conturi sumele necesare plăților în numerar prin casieriiile proprii. **V. și decontare prin dispoziție de plată cu factură; decontare prin dispoziție de plată fără factură.**

DISPOZIȚIE DE PLATĂ OPERATĂ ÎN PRELABIL, document și instrument utilizat în relațiile cu furnizorii din aceeași localitate, în cadrul decontării prin acceptare, prezentat băncii de către unitățile cumpărătoare, în care se menționează numărul și data facturii proforme sau a altui document primit de la furnizori și prin care se cere băncii să confirme creditarea furnizorilor sau unităților bancare care-i deservească. Pe baza dispoziției de plată pe care banca a făcut mențiunea că a virat suma în contul furnizorului, acesta expediază marfa, execută lucrarea sau prestează serviciul unității respective. În situațiile în care livrarea mărfurilor, executarea lucrărilor sau prestarea serviciilor pentru care s-a emis d. de p.o. în p. nu se face într-un anumit număr de zile, emitentul solicită direct furnizorului să-i restituie suma prin virament, împreună cu exemplarul dispoziției de plată pe care există confirmarea. **V. și decontare din inițiativa plătitorului; decontare prin dispoziție de încasare cu factură; decontare prin dispoziție de încasare simplă; decontare prin dispoziție de plată cu factură.**

DISPOZIȚIE DE PLATĂ VALUTARĂ/CERERE DE DESCHIDERE DE ACREDITIV AL ASIGURĂTORULUI, document financiar-contabil de decontare în valută, întocmit la serviciul financiar-contabil al societății de asigurări, prin care se realizează acreditivul în valută. **D. de p.v.** conține următoarele date: *denumirea și adresa băncii asigurătorului; *numele asigurătorului; *adresa, codul fiscal; *modalitatea de plată (ordin de plată, acreditiv documentar, incasso, cash – numerar sau cecuri); *suma de plată; *felul valutei; *numărul de cont al

beneficiarului; *numele beneficiarului; *adresa; *țara; *banca beneficiarului; *adresa; *țara; *numărul contractului extern și data emiterii; *tipul acreditivului (emis prin poștă); *cu preaviz telex; *acreditiv transmis prin telex (care va fi instrumentul ce va permite utilizarea acestuia); *acreditiv transferabil; *asigurarea va fi suportată de noi; *încărcarea bord/expedierea/preluarea spre expediere de la...(locul de încărcare); *cel mai târziu la data de...; *destinația (locul de descărcare); *FOB; C&F; CIF; *alți termeni de livrare; *lista documentelor. La banca ordonatorului se completează cu datele: *număr de înregistrare; *data; *referința băncii; *felul valutei; *data valutei; *suma transferată; *numele salariatului care verifică; *telefonul; *semnătura; *ștampila băncii; *alte detalii; *spezele și comisioanele dvs. sunt în sarcina... (ordonatorului, beneficiarului); *spezele și comisioanele băncilor corespondente sunt în sarcina... (ordonatorului, beneficiarului); *modalitatea de realizare a plății (telex, poștă); *numărul și data facturii externe; *confirmarea acreditivului la beneficiar; *expedieri parțiale permise și nepermise; *credit utilizabil la bancă (plata la vedere, prin acceptare, prin negociere, plata diferită la... zile contra documentelor detaliate mai jos și tratei beneficiarului la data...); *trasă asupra băncii...; *documentele vor fi reprezentate în termen de...zile de la data emiterii documentelor de transport, dar în perioada de valabilitate a acreditivului. Pe verso sunt menționate datele: plata de mai sus reprezintă... (detalii pentru descrierea completă a operațiunii); cod conform listei de tranzacții...; plăți pentru operațiuni de comerț internațional (mărfuri cumpărate pentru revânzare, fără tranzitare pe teritoriul României); descrierea operațiunii; plăți pentru servicii (transport, turism, comunicații, asigurări etc.); descrierea operațiunii; transferuri curente (ajutoare, donații și alte transferuri fără contrapartidă); venituri (dividende, dobânzi etc.); tranzacții de capital și financiare; autorizația Băncii Naționale a României, nr...., din data...; import de marfă; import de marfă pentru prelucrare; țara vânzătorului; felul mărfii (generic); cod conform poziției tarifare; instrucțiuni suplimentare pentru bancă.

DISPOZIȚIE DE TRANSFER, document financiar-contabil bilingv, întocmit la serviciul financiar-contabil al societății de asigurări, prin care se reflectă/descrie tranzacția/operațiunea financiar-contabilă de transfer al creditelor bugetare instituțiilor/organizațiilor din subordine aflate în țară/străinătate. **D. de t.** are trei părți. Prima parte conține următoarele date: *denumirea și codul Băncii Comerciale Române/unității; *denumirea și codul administratorului contului; *denumirea, adresa etc. ordonatorului de credite; *detalii ale plății („details of payment“); *denumirea, adresa, codul fiscal al beneficiarului; *banca beneficiarului (țara, orașul etc.); *codul beneficiarului; *numărul contului; *banca corespondentă (țara, orașul, codul); *data; *semnătura și ștampila emitentului. În partea a doua a formularului se specifică: *soldul contului ...; *plătit în numerar/din cont suma...; *valuta...; *data întocmirii **d. de t.**...; *semnătura administratorului contului; *viza șefului serviciului valutar. În partea a treia a documentului se descriu valuta folosită și modul de plată. Documentul se întocmește în trei exemplare, fiecare având o altă culoare și o altă destinație: un exemplar ajunge la banca ordonatorului, un altul la banca beneficiarului și al treilea ca anexă de cont care se întoarce la cel care a emis **d. de t.**

DISPOZIȚIE TESTAMENTARĂ, specificare, consemnare în fișa de depunere deschisă fiecărui deponent la unitățile CEC, făcută numai de către titular, atât cu prilejul depunerii inițiale, cât și cu cel al depunerilor ulterioare, în favoarea unui număr nelimitat de persoane fizice sau juridice. Cu prilejul introducerii **d.t.**, titularul poate menționa și cota din sold ce se va atribui fiecărei persoane pe care a indicat-o. **D.t.** acționează numai după decesul titularului, iar persoanele împuternicite în acest scop pot să dispună de sumele economisite, inclusiv de dobânzile și de câștigurile cuvenite, pe baza prezentării libretului de economii sau a indicării numărului contului curent personal și a certificatului de deces al titularului. Dacă titularul nu a indicat unităților CEC cui să i se atribuie soldul economiilor după decesul său, de sumele respective pot dispune moștenitorii legali sau testamentari, pe baza și în limitele stabilite prin certificatul de moștenitor sau prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă.

DISTRIBUIREA PRODUSULUI NAȚIONAL BRUT, proces de repartizare a produsului național brut în cadrul sferei productive, sub diverse forme de venituri, între participanții direcți și nemijlociți la procesul producției materiale. Produsul național brut se creează în companiile naționale, regiile autonome, societățile comerciale cu capital de stat, mixte, cooperatiste, private și în gospodăriile cetățenilor. În companiile naționale, regiile autonome și societățile comerciale cu capital de stat, statul deține capitalul și ia parte la conducerea și la organizarea procesului producției materiale; prin urmare, la crearea produsului național brut pot participa băncile cu împrumuturi, participă unitățile economice respective care au o largă autonomie economico-financiară și personalitate juridică; de asemenea, la desfășurarea activității economice participă salariații acestor unități. Produsul național brut creat în companiile naționale, regiile autonome și societățile comerciale cu capital de stat se distribuie în felul următor: *statul primește: impozitul pe profit, impozitul pe dividende, taxa pe valoarea adăugată, taxa asupra terenurilor proprietate de stat, contribuțiile pentru asigurările sociale de stat și de sănătate, contribuția pentru ajutorul de șomaj; *băncile primesc: ratele scadente ale împrumutului și dobânzile pentru creditele acordate, comisioane etc. Companiile naționale, regiile autonome și societățile comerciale cu capital de stat primesc în acest proces profitul lor net, obținut după efectuarea plăților la bugetul de stat, din care își constituie fondurile lor proprii (fondul de dezvoltare, în care este inclus și fondul de amortizare, fondul de rezervă, fondul de rulment, asigură resursele necesare satisfacerii unor necesități social-culturale și sportive, perfecționarea-recalificarea personalului angajat, premiarea personalului, participarea acestuia la profit etc). **D.p.n.b.** creat în aceste unități cuprinde și utilizarea profitului în scopuri productive, în cadrul proprietății publice. În cadrul acestui proces, angajații primesc salarii, premii, participări la profit etc. Profitul creat în unitățile cooperatiste se distribuie astfel: *cooperativele își constituie fondurile lor proprii (fondul de dezvoltare, fondul de rezervă, fonduri cultural-sportive, fonduri de stimulare, alte fonduri în funcție de particularitățile fiecărei cooperative); *banca – dacă a acordat împrumuturi – primește ratele de împrumut scadente și dobânzi; *cooperatorii primesc salarii și alte forme de stimulare a calității activității lor. În cadrul întreprinderilor private, în procesul d.p.n.b. întreprinzătorii primesc profitul, acționarii primesc dividende, banca primește ratele de împrumut scadente și dobânda, iar angajații primesc salarii, prime, premii etc. În gospodăriile cooperatorilor, ale salariaților, în cele țărănești și ale meșteșugarilor, d.p.n.b. se face sub forma însușirii directe și integrale a produsului nou creat, dacă n-au participat, bineînțeles, și alte persoane fizice și juridice în procesul de producție din aceste gospodării; în acest din urmă caz, evident, o parte din produsul nou creat revine acestor persoane, sub diferite forme. Veniturile rezultate din procesul d.p.n.b. se numesc venituri de bază sau primare. Însumarea tuturor veniturilor primare dă produsul național brut pe întreaga țară din anul respectiv. În procesul d.p.n.b. primesc venituri numai persoanele juridice și fizice care participă nemijlocit la procesul producției materiale. Persoanele juridice și fizice care nu lucrează în sfera productivă primesc venituri în procesul redistribuirii produsului național brut. **V. și fond de consum; fond de dezvoltare (acumulare); redistribuirea produsului național brut.**

DIURNĂ, sumă de bani, indemnizație, care se plătește zilnic unei persoane încadrate în muncă, pentru compensarea cheltuielilor suplimentare pe care aceasta este nevoită să le facă datorită dislocării din mediul vieții sale obișnuite, de la domiciliul și din familia sa. **D.** se acordă numai dacă deplasarea se face pe o distanță mai mare de 10 km și dacă durata deplasării este de cel puțin 12 ore, presupunându-se că sub aceste limite de distanță și timp persoana se poate întoarce la domiciliul său. Având în vedere caracterul său compensatoriu, plata **d.** nu este condiționată de realizarea unui anumit volum de lucrări. Pe primele 30 de zile din perioada delegării, **d.** este stabilită într-o sumă fixă în lei pentru fiecare zi, iar pentru zilele care depășesc numărul de peste 30 din cadrul unei singure delegări, **d.** reprezintă o cotă din salariul tarifar. **D.** persoanelor încadrate cu o jumătate de normă se determină pe baza salariului integral al funcției respective. În cazurile în

care persoana delegată are locul de muncă în altă localitate decât cea în care domiciliază, dar este trimisă în delegație în localitatea de domiciliu, pentru zilele respective nu va primi d. D. se calculează și se plătește în raport cu numărul zilelor calendaristice (nu lucrătoare), calculate de la ora plecării până la ora întoarcerii, considerându-se fiecare 24 de ore câte o zi de delegare, iar ultima zi se ia în calcul dacă durata deplasării a fost de cel puțin 12 ore. Ca urmare a caracterului său compensatoriu, d. nu poate fi urmărită pentru nici un fel de datorii.

DIVIDEND, cotă-parte în bani sau în natură sau în acțiuni din profitul net al unei societăți pe acțiuni care se cuvine anual unei acțiuni, unei părți de fondator sau unei părți (acțiuni) industriale, calculată procentual față de capitalul subscris și vărsat, adică față de valoarea nominală a acțiunii, pe baza bilanțului contabil anual și a contului de profit și pierderi. Pentru ca acțiunea să aibă o minimă atractivitate, mărimea d. trebuie să se situeze la nivelul sumei dobânzii plătite de bănci. În practică se aplică formula:

$$Da = \frac{C \cdot Rd}{100},$$

în care:

- Da = dividendul care se cuvine pentru o acțiune;
- C = capitalul subscris și vărsat (sau cursul acțiunii);
- Rd = rata dobânzii pe piață la capitalul de împrumut;
- 100 = valoarea nominală a acțiunii.

D. se calculează și în felul următor:

$$D = \frac{Vna \cdot Rd}{100} \quad \text{sau} \quad D = \frac{Pra}{Nta},$$

în care:

- D = dividendul;
- Vna = valoarea nominală a acțiunii;
- Rd = rata dobânzii;
- Pra = profitul de repartizat acționarilor;
- Nta = numărul total al acțiunilor în circulație.

Noțiunea de d. include orice distribuție în bani sau în natură în favoarea acționarilor sau a asociaților din profitul net stabilit pe baza bilanțului contabil anual și a contului de profit și pierderi, proporțional cu cota de participare la capitalul social. Dacă d. se acordă în natură, evaluarea produselor acordate ca plată în natură se face la prețul de vânzare practicat de unitate pentru produsele din producția proprie sau la prețul de achiziție pentru alte produse, iar în cazul serviciilor, pe baza tarifelor respective. Prețurile sunt cele practicate la data efectuării plății în natură. Mărimea d. nu este fixă; ea depinde atât de mărimea profitului realizat de întreprindere, cât și de hotărârea adunării generale a acționarilor cu privire la proporția repartizării între acumulare și consum. Este foarte greu, dacă nu chiar imposibil de cunoscut profitul unei societăți din care se acordă d. acționarilor. Unele societăți comerciale – din mai multe considerente – nu informează exact acționarii cu privire la profitul total, pentru ca aceștia să nu solicite dividende mari. În multe cazuri, se furnizează acționarilor informații ambigue, imprecise. Ca urmare, apar zvonuri cu efecte psihologice, care conduc la mișcări masive de capital și de valori mobiliare în cadrul bursei, ce pot

influența negativ activitatea societății comerciale. ❖ **D. definitiv**, sumă plătită după încheierea bilanțului, când între acționari se repartizează întregul profit rămas după ce s-a dedus partea afectată acumulării. ❖ **D. fictiv**, sumă distribuită acționarilor unei societăți anonime drept dividend, fără ca aceasta să corespundă unui profit real. ❖ **D. fix**, sumă stabilită concomitent cu emiterea acțiunilor preferențiale și acordată posesorilor acestor acțiuni indiferent de mărimea profitului realizat de societate. ❖ **D. provizoriu**, sumă plătită înainte de încheierea anului comercial (a bilanțului societății respective). **D.p.** este mai mic decât profitul total ce urmează să se realizeze. ❖ **D. real**, sumă distribuită acționarilor ca parte din profitul real al societății. ❖ **D. variabil**, d. a cărui mărime variază în mod direct în funcție de modificarea masei profitului. **V. și impozitul pe dividende la societățile comerciale; cupon de dividend.**

DIVIZIUNEA ACȚIUNILOR, metodă, cale de reducere a valorii pare a unor acțiuni, concomitent cu mărirea proporțională a numărului lor, astfel ca valoarea capitalizată să rămână nemodificată. Scopul d.a. este de a impulsiona ritmul tranzacțiilor cu acțiuni prin atragerea unui număr mai mare de investitori. Relația de calcul este următoarea:

$$\sum n_1 p_1 = \sum n_2 p_2,$$

în care:

n_1 și n_2 = numărul acțiunilor, înainte și după diviziune;
 p_1 și p_2 = valoarea pară, înainte și după diviziune.

DIVIZOR FIX, câțul obținut din împărțirea produsului $360 \times 100 = 36\ 000$ la procentul de dobândă; se folosește în problemele de calculare a dobânzilor.

DIZOLVAREA SOCIETĂȚII COMERCIALE, procedură specială potrivit căreia societatea comercială își încetează activitatea, ceea ce dă dreptul asociaților și acționarilor să ceară lichidarea ei. **D.s.c.** poate avea loc în următoarele situații: ▪ trecerea timpului stabilit pentru durata societății; ▪ imposibilitatea realizării obiectului societății sau realizarea acestuia; ▪ hotărârea adunării generale; ▪ falimentul; ▪ pierderea unei jumătăți din capitalul social, după ce s-a consumat fondul de rezervă, dacă adunarea generală a acționarilor nu decide completarea capitalului sau reducerea lui la suma rămasă; ▪ numărul acționarilor s-a redus sub cinci, dacă au trecut mai mult de șase luni de la reducerea lui și n-a fost completat; ▪ la cererea oricărui acționar, dacă împrejurările de forță majoră și consecințele lor durează mai mult de opt luni, iar adunarea generală a acționarilor constată că funcționarea societății nu mai este posibilă; ▪ în orice alte situații, pe baza hotărârii adunării generale, luată în unanimitate. **D.s.c.** se înscrie la Registrul Comerțului și se publică în Monitorul Oficial. Societățile în nume colectiv și cu răspundere limitată se dizolvă prin falimentul, incapacitatea, excluderea, retragerea sau moartea unuia dintre asociați când, din această cauză, numărul asociaților s-a redus la unul singur și nu există clauză de continuare cu moștenitorii, în afara cazului când există asociat unic (persoană fizică sau juridică). La societatea în comandită simplă sau în comandită pe acțiuni, dacă există un singur asociat comanditar, moartea sa atrage d.s., dacă nu există clauză de continuare a acesteia cu moștenitorii; d.s. are loc, de asemenea, prin incapacitatea, excluderea, retragerea sau falimentul singurului comanditar. La societățile în nume colectiv, dacă un asociat încetează din viață și dacă nu există convenție contrară, societatea trebuie să plătească partea care se cuvine moștenitorilor după ultimul bilanț aprobat în termen de trei luni de la notificarea decesului asociatului, dacă asociații rămași nu preferă să continue societatea cu moștenitorii care consimt la aceasta. La fel se procedează și în

cazul societăților în comandită simplă. Din momentul d.s., administratorii nu mai pot întreprinde noi operațiuni; în caz contrar, ei sunt personal și solidar răspunzători pentru operațiunile pe care le-au întreprins. V. și lichidarea societăților comerciale.

DOBÂNDĂ 1. Categorie economică ce exprimă prețul utilizării banilor împrumutați.

2. Sumă de bani plătită de către debitor creditorului său pentru împrumutul acordat pe un timp determinat și remunerarea riscului pe care îl implică împrumutul respectiv. 3. Sumă de bani pe care banca o plătește clientului său pentru perioada cât își păstrează capitalul în cont la bancă. **D.** este prețul capitalului de împrumut și reprezintă partea pe care debitorul o cedează creditorului pentru folosirea temporară a capitalului acestuia (plata pentru valoarea de întrebuințare a acestei mărfi speciale). **D.** constituie latura specifică și principală a manifestării relațiilor de credit; ea este strâns legată de capital, de timp și de risc. **D.** constituie o recompensă pentru pierderea venitului pe care creditorul l-ar fi obținut ca urmare a investirii capitalului său. **D.** se stabilește pe piața capitalurilor de împrumut și este direct proporțională cu mărimea capitalului împrumutat, cu durata împrumutului și cu procentul dobânzii. Nivelul d. se stabilește în fiecare caz în parte prin contractul de credit ca urmare a negocierilor dintre creditor și debitor. **D.** este influențată de următorii factori: ▪productivitatea capitalului, adică rata profitului; ▪lichiditatea pe care creditorul dorește să o aibă, în care scop preferă să acorde credite pe termen scurt; ▪riscul nerambursării; ▪raportul dintre oferta și cererea de credite – ca factor principal; ▪procesul economisirii veniturilor populației și stimulentele respective; ▪stabilitatea politică, economică, socială, financiară și monetară a țării respective (inflația micșorează economisirea și exercită o influență negativă asupra constituirii resurselor de creditare). Nivelul d. este influențat și de mărimea dividendelor ce se plătesc pentru acțiuni, de veniturile care se obțin din negocierea valorilor mobiliare, de modul cum evoluează operațiunile la bursa de valori. La d. de bază (pură) se adaugă o d. care să acopere factorii de risc. Nivelul d. este desigur mult influențat și de politica economică, monetară, financiară a statului referitoare la dezvoltarea economică, veniturile, cheltuielile de consum, investițiile etc. La nivel național, d. depinde de evoluția puterii de cumpărare a banilor, de gradul de eroziune a capitalului. Stabilirea și practicarea unor dobânzi ridicate nu numai că accentuează presiunea stagflationistă, dar afectează competitivitatea, deoarece întreprinderile care produc pentru export sau care fabrică produse ce concurează importurile nu sunt, în general, în măsură să recupereze cheltuielile. Unii economiști explică d. prin existența riscului de pierdere parțială sau totală a capitalului. Alți economiști (Schumpeter) consideră d. ca fiind un impozit asupra profitului. În condițiile economiei libere, de piață, d. îndeplinește unele funcții economice; ea stabilește un anumit echilibru între cererea și oferta de capitaluri monetare, asigură o echilibrare monetară a pieței. De asemenea, d. constituie un instrument fundamental al politicii monetare. Banca centrală poate modifica rata d.; pe această cale ea își exercită influența asupra expansiunii creditului și asupra monedei scripturale. În același timp, d. se utilizează în anumite limite pentru influențarea inflației și a deflației, pentru atragerea economiilor latente și pentru determinarea cuantumului investițiilor. ♦ **D. activă**, d. încasată de bănci și Casa de Economii și Consemnațiuni de la agenții economici și de la populație pentru împrumuturile acordate pe diverse termene. ♦ **D. acumulată**, sumă de bani pe care un debitor o datorează de la ultima dată a scadenței dobânzii și până la data când are loc vânzarea unui titlu financiar purtător de dobândă. **D.a.** urmează a fi încasată de cumpărător la următoarea dată a scadenței, dar ea se cuvine de drept vânzătorului pentru timpul cât el a deținut respectivul titlu financiar. Ca urmare, concomitent cu plata prețului titlului financiar, cumpărătorul achită vânzătorului și această sumă, anticipat. ♦ **D. cămătărească (uzurară)**, d. calculată cu procente excesiv de mari sau percepute sub diferite

forme. Se mai numește și **camăfăș** (v.) sau dobândă uzurară. ❖ **D. compusă**, d. care dă naștere în continuare la alte dobânzi, acestea adăugându-se mereu la capitalul dat cu împrumut. D.c. este d. care se percepe asupra dobânzilor obținute anterior. De pildă, dacă se investește un leu cu o rată r a dobânzii, după un an, valoarea totală va fi egală cu $(1 + r)$ lei. În acest caz, dacă se retrage dobânda acumulată, rămâne tot un leu, care în anul următor produce iarăși o dobândă de r procente. În cazul în care dobânda din primul an nu se retrage și rămâne un depozit de $(1+r)$ lei pentru anul următor, acesta produce o dobândă de $(1+r)r$ lei, care se adaugă la suma inițială de $(1+r)$ lei. Acum putem spune că investiția totală va ajunge la finele celui de-al doilea an la:

$$(1 + r) + (1 + r)r,$$

de unde rezultă:

$$(1 + r)(1 + r) = (1 + r)^2.$$

La finele anului t , investiția va avea următoarea valoare:

$$(1 + r)^t.$$

D. anuală se poate calcula și astfel:

$$D = \frac{C_i \cdot r}{100},$$

în care:

D = dobânda;

C_i = capitalul împrumutat în primul an (capitalul inițial), care în fiecare dintre anii următori se majorează cu dobânda de la sfârșitul perioadei precedente;

r = rata dobânzii.

În anii următori:

$$D = C_d - C_i,$$

în care:

D = dobânda;

C_d = capitaluri dobândite la sfârșitul anilor;

C_i = capitaluri împrumutate (pentru primul an este cel inițial, iar pentru anii 2, ... sunt cele majorate cu dobânzile de la sfârșitul perioadei anterioare).

Capitalurile dobândite se determină astfel:

$$C_d = C_i (1 + r)^n,$$

în care:

C_d = capitaluri dobândite;

C_i = capital inițial;

r = rata dobânzii;

n = numărul de ani pentru care s-a acordat împrumutul;

$(1 + r)^n$ = factorul de fructificare, care se poate determina cu ajutorul tabelelor financiare simple și al logaritmilor.

În cazul în care capitalizarea se face la:

- sfârșitul semestrelor	$r/2$ și $n \times 2$;
- sfârșitul trimestrelor	$r/4$ și $n \times 4$;
- sfârșitul lunilor	$r/12$ și $n \times 12$;
- sfârșitul zilelor	$r/360$ și $n \times 360$,

D. compusă se poate calcula și prin aplicarea formulei:

$$D_c = C \cdot (1 + R_d)^n \text{ sau } D_c = C \cdot (1 + R_d)^{k/n},$$

în care:

- D_c = dobânda compusă;
- C = capitalul depus;
- n = numărul de ani;
- k = fracțiune din an.

❖ **D. convențională**, d. calculată cu un procent stabilit prin înțelegerea dintre debitor și creditor. De regulă, acest procent este mai ridicat decât cel stabilit prin lege. ❖ **D. de capitalizare a profitului**, d. care exprimă raportul dintre profitul pe acțiune și cursul (cotația) acțiunii la bursă. Se determină prin următorul calcul:

$$D_{cp} = \frac{P/a}{C_a},$$

în care:

- D_{cp} = dobânda de capitalizare a profitului;
- P/a = profitul aferent unei acțiuni;
- C_a = cursul (cotația) unei acțiuni la un moment dat.

❖ **D. de randament în dividende**, d. care se exprimă ca raport între cuantumul dividendului ce revine unei acțiuni și cursul (cotația) unei acțiuni la bursă. Se determină prin următorul calcul:

$$D_{rd} = \frac{D/a}{C_a},$$

în care:

- D_{rd} = dobânda de randament, în dividende;
- D/a = dividendul pe o acțiune;
- C_a = cursul (cotația) acțiunii.

❖ **D. FIBOR**, d. care se practică pe piața bancară pariziană. ❖ **D. la dobândă**, v. **anatocism**. ❖ **D. legală**, d. calculată cu procentul stabilit prin lege. ❖ **D. majorată**, d. percepută de unitățile bancare în cazurile în care creditele acordate nu se rambursează la termenele stabilite, ca urmare a unor deficiențe existente în activitatea debitorilor și a nerespectării disciplinei economice și de credite. **V. și disciplină de credite**. ❖ **D. moratorie**, d. care se plătește de către debitor de la data acordării moratoriului (v.) până în momentul stingerii datoriei. ❖ **D. netă**, d. încasată și ajustată cu coeficientul de impunere. În unele țări d. este impozabilă. ❖ **D. nominală (facială) a obligațiunii**, mărimea d. în procente înscrisă pe fața obligațiunii; sumă plătită anual de către emitent investitorului deținător al obligațiunii. ❖ **D. pasivă**, d. plătită populației și agenților

economici pentru sumele de bani depuse la Casa de Economii și Consemnațiuni și la bănci.

- ❖ **D. pentru împrumutul maritim**, d. plătită la împrumuturile maritime și care, de regulă, este mai mare decât dobânda de pe piața comercială, ca urmare a riscului creditorului de a pierde capitalul investit în caz de sinistru al bunului pentru care s-a acordat împrumutul.
- ❖ **D. potențială curentă**, d. care se calculează și se plătește în funcție de variațiile zilnice ale prețului titlurilor financiare. Dacă tranzacția titlului financiar respectiv are loc, **d.p.c.** devine **d. reală**.
- ❖ **D. preferențială**, d. ce se percepe la creditele în cont curent care se acordă clienților celor mai solvabili. **D.p.** sunt mai mici decât dobânzile celorlalte credite.
- ❖ **D. reală**, d. care se determină ca raport între masa dobânzii (venitul din dobânzi) și prețul sau prețurile de tranzacție. **D.r.** indică investitorului cât de rentabilă este exercitarea dreptului său asupra titlului financiar deținut. La calculul **d.r.** se ia în considerație costul real al tranzacțiilor de cumpărare și vânzare a titlului financiar. La credite, **d.r.** se determină ca diferență între dobânda nominală și gradul de eroziune a capitalului, calculat în funcție de evoluția procesului inflaționist. **D.r.** este direct proporțională cu dobânda nominală și invers proporțională cu ritmul inflației. Rata **d.r.** se determină astfel:

$$\frac{1 + \text{rata dobânzii nominale}}{1 + \text{rata inflației}} - 1.$$

Dacă rata dobânzii este de 10%, iar rata inflației este de 20%, dobânda reală va fi:

$$\frac{1 + 0,1}{1 + 0,2} - 1 = \frac{1,1}{1,2} - 1 = \frac{11}{12} - \frac{12}{12} = \frac{11 - 12}{12} = \frac{-1}{12} = -\frac{1}{12} = -0,083 = 8,30\%.$$

Pentru credite exprimate în valute compozite (EURO, DST), dobânda se determină pe baza unei medii ponderate, astfel:

$$\sum_{i=1}^n D_i \cdot V_i,$$

în care:

D_i = rata dobânzii practicate pe piața valutei V_i ;

V_i = ponderea valutei V_i în valută compozită.

Se constată că **d.r.** este direct proporțională cu **dobânda nominală (v.)** și invers proporțională cu gradul de depreciere monetară.

- ❖ **D. real-pozitivă**, d. calculată în așa fel încât să compenseze efectele inflației asupra băncilor. **D.** se indexează în funcție de evoluția inflației. **D.r.-p.** poate genera inflație la cote exponențiale. În condițiile inflației este necesară și indexarea împrumutului.
- ❖ **D. uzurară**, v. d. **cămătărească**.
- ❖ **D. totală** cuprinde compensația pentru risc, plata unor servicii și dobânda netă. Compensația pentru risc constituie suma pretinsă de creditor pentru riscul pe care și-l asumă, ca urmare a eventualei insolvabilități valutare sau involuntare a debitorului, precum și datorită deprecierei banilor în timp. În cazul creditelor pe termen scurt, dobânda simplă se calculează după formula:

$$D = \frac{C \cdot P \cdot T}{100},$$

în care:

D = dobânda;

C = capitalul;

P = procentul dobânzii;

T = timpul.

Având în vedere valoarea lui T (ani, luni sau zile), formula dobânzii simple este:

$$D = \frac{C \cdot P \cdot A}{100}; D = \frac{C \cdot P \cdot L}{12 \cdot 100}; D = \frac{C \cdot P \cdot Z}{360 \cdot 100},$$

în care:

- A = ani;
- L = luni;
- Z = zile.

Se mai folosesc și alte metode de calcul, ca de exemplu metoda divizorilor ficși, a părților alocate din capital, din timp sau din procent, a baremurilor de dobânzi etc. ❖ **D. negativă**, **d.** pe care titularul de cont o primește pentru disponibilitățile păstrate în cont și care este mai mică decât **d.** pozitivă. ❖ **D. pozitivă**, **d.** pe care împrumutatul o plătește băncii pentru împrumutul primit. **D.** asigură un echilibru între cererea și oferta de fonduri lichide. Beneficiul băncilor rezultă din diferența dintre rata dobânzii pe care o încasează și rata dobânzii plătite pentru disponibilitățile din conturile titularilor. ❖ **D. creditului bancar** constituie o parte din venit care se plătește de către unitatea economică debitoare pentru folosirea mijloacelor bănești împrumutate de la bancă. Nivelul **d.** creditului bancar este stabilit în conformitate cu politica de credite și în concordanță cu interesele economiei naționale, fiind diferențiat în funcție de natura, categoria, felul și cuantumul creditelor bancare solicitate, de durata utilizării și de termenele de rambursare, de modul cum unitățile economice își achită datoriile față de bancă, de bugetul statului etc. Mărimea **d.** diferă în funcție de cererea și oferta de capital de împrumut. Diferențierea nivelului **d.** are drept scop să sprijine, să mobilizeze și să cointerezeze întreprinderile în folosirea cu simț gospodăresc, cu eficiență maximă a creditelor obținute și, implicit, a fondurilor proprii în vederea îndeplinirii sarcinilor lor economice. Încasarea de dobânzi fundamentate și diferențiate la creditele bancare stimulează unitățile debitoare să folosească judicios mijloacele proprii și le determină să recurgă la credite bancare numai atunci când – și în măsura în care – resursele proprii nu sunt suficiente. Perceperea **d.** stimulează unitățile economice debitoare să folosească în mod rațional creditele și să se preocupe de accelerarea vitezei de rotație a activelor circulante, deoarece numai astfel pot să ramburseze la scadență creditele primite. Nivelul actual al **d.** este menit să influențeze cât mai mult procesele economice, să stimuleze și să sporească responsabilitatea conducătorilor unităților economice în stabilirea judicioasă a necesarului de active circulante, în gospodărirea rațională a patrimoniului întreprinderii, în utilizarea cu maximum de eficiență a fondurilor proprii, pentru a apela cât mai puțin la creditele bancare. În acest fel, rata **d.** contribuie la asigurarea echilibrului permanent între încasările și plățile întreprinderii, la obținerea unor rezultate economico-financiare din ce în ce mai bune. Fiind cuprinsă în costul de producție și deci mărindu-l, **d.** diminuează în mod corespunzător profitul întreprinderii și afectează implicit posibilitățile de alimentare a fondurilor sale proprii. Ca urmare a acestui fapt, **d.** joacă un rol important în perfecționarea activității întreprinderilor și contribuie la întărirea regimului de economii, la creșterea vitezei de rotație a activelor circulante și la întărirea continuă a gestiunii economico-financiare. Dobânda care se acordă anual de către CEC depunătorilor se calculează astfel:

$$\Delta D = \frac{\sum N}{DF},$$

în care:

ΔD = suma anuală a dobânzii;

N = numerele care se obțin ca produs între soldul existent la un moment dat și numărul de zile de rămânere în sold;

DF = divizorul fix care se obține ca raport între numărul de zile din an înmulțit cu 100 raportat la rata dobânzii ($\frac{360 \times 100}{RD}$).

Rata dobânzii constituie factorul principal al deciziei de economisire, între ele fiind o relație direct proporțională. Rata dobânzii (nivelul ei) este un stimulent de a renunța sau nu la un consum prezent. D. pot fi fixe, adică având aceeași rată pe toată perioada contractului de credit, și variabile, în funcție de evoluția ratei inflației.

DOCUMENTAȚIA DE CREDIT, documentele și datele necesare caracterizării situației patrimoniului și a rezultatelor financiare ale solicitatorului de credit, a resurselor sale financiare și indicatorii privind eficiența economico-financiară. Această d. cuprinde: cererea de credite; documentația economică; studiul de fezabilitate, care face o analiză a propriei activități, precum și a perspectivelor sale; bugetul pe anul în curs; proiecția resurselor și a utilizării acestora până la rambursarea integrală a creditului; bilanțul contabil încheiat de client pe ultimul an, bilanțul pe anul în curs și bilanța de verificare, precum și contul de profit și pierderi. Pentru acordarea creditului, banca efectuează o analiză amănunțită a activității economico-financiare a solicitanților de împrumuturi, pe baza datelor din bilanț, urmărind:

- **solvabilitatea**, respectiv gradul în care capitalul social (C_s) asigură acoperirea creditelor. Pentru aceasta se calculează coeficientul de solvabilitate patrimonială (C_{sp}) în felul următor:

$$C_{sp} = \frac{C_s \cdot 100}{\text{pasive pe termen mediu și lung} + C_s};$$

- **lichiditatea**, care se exprimă printr-un coeficient de lichiditate patrimonială (Cl_p) și se calculează în funcție de activele patrimoniale (A_{pts}) ce pot fi transformate, în termen scurt, în disponibilități bănești (disponibil, debitori solvabili, stocuri de materiale, produse finite etc.) și pasive pe termen scurt (P_{ts}), în care se includ diverse datorii (furnizori, credite bancare, impozite, salarii etc.). Pe această bază se calculează un coeficient de lichiditate patrimonială, folosindu-se relația:

$$Cl_p = \frac{A_{pts} \times 100}{P_{ts}};$$

- **rata rentabilității**, care relevă capacitatea agentului economic de a realiza profit și care se determină astfel:

$$R_r = \frac{\text{Profit net} \times 100}{\text{Capital social}}.$$

Pe baza bugetului și a proiecției resurselor de venituri, banca analizează capacitatea resurselor proprii de rambursare a împrumutului, modul în care solicitantul a stabilit necesarul, fundamentarea duratei de rambursare etc.

DOCUMENTAȚIA PENTRU AVIZAREA INVESTIȚIILOR, totalitatea documentelor care se depun de către titularii sau beneficiarii de investiții la unitatea bancară în vederea avizării investițiilor. **D.** pentru a.i. cuprinde: ▪studiul tehnico-economic; ▪documentația de proiect; ▪devizele. Studiul tehnico-economic conține informații economice, tehnice și financiare cu caracter general care justifică necesitatea, oportunitatea și eficiența investiției, fundamentează posibilitățile de realizare și de exploatare a obiectivului care urmează a se realiza. Documentația de proiect stabilește indicatorii tehnico-economici și prevede soluționarea problemelor tehnice. Întrucât sunt probleme foarte complexe, aceste documentații se întocmesc, de regulă, de către institute de cercetare-proiectare și de inginerie tehnologică. Devizul se întocmește pe baza datelor din proiect și conține cuantumul cheltuielilor pentru realizarea investiției. Devizele pot fi: pe categorii de lucrări, pe categorii de cheltuieli, pe obiecte și devizul general. O dată cu proiectul și cu devizele, se depune la unitatea bancară avizul consiliului tehnico-științific asupra documentației tehnico-economice, însoțit de conducerea organului în competența căruia este aprobarea graficului de eșalonare a investiției. **V.** și **avizarea investițiilor; deviz.**

DOCUMENTAȚIA PENTRU CREDITAREA INVESTIȚIILOR, ansamblul documentelor care se depun la bancă, menite să caracterizeze situația patrimonială, rezultatele financiare, sursele de finanțare a investițiilor, indicatorii economico-financiar ai investițiilor etc. **D.** cuprinde: ▪cererea de credite; ▪autorizația de construcție; ▪documentația tehnico-economică, care cuprinde studiul tehnico-economic, proiectul de execuție și memoriul de necesitate; ▪studiul de fezabilitate în care se face analiza propriei activități, precum și a perspectivelor agentului economic; ▪bugetul agentului economic pe anul în curs; ▪proiecția surselor și a utilizării lor până la rambursarea integrală a creditului; ▪bilanțul contabil încheiat de client pe ultimul an, ultimul bilanț pe anul în curs și ultima bilanță de verificare, precum și contul de profit și pierderi; ▪contractul de antrepriză (dacă lucrarea se execută în antrepriză); ▪garanțiile creditului etc. Banca analizează documentația cu privire la eficiența proiectului, situația capacităților de producție din zonă, posibilitățile de aprovizionare cu materii prime, materiale, combustibili, mărfuri etc. din țară și din import, piețele de desfacere pentru mărfurile, lucrările și serviciile care se vor valorifica în urma punerii în funcțiune a obiectivului de investiții etc.

DOCUMENTAȚIE 1. Totalitatea informațiilor fundamentate prin documente și folosite de către organele de conducere ale unei unități economice, instituții publice etc. în desfășurarea activității lor. **2.** Totalitatea documentelor în care se înregistrează fenomenele economice individuale ce au loc într-o unitate economică, instituție publică etc. ❖ **D. de deviz**, totalitatea documentelor care cuprind cheltuielile necesare realizării unei investiții sau a unei părți dintr-o investiție. ❖ **D. de preț**, ansamblul documentelor privitoare la prețurile la care se încheie contractele economice între state, luând ca bază prețurile de pe două piețe mondiale și folosind, în acest scop, documentele informative corespunzătoare. ❖ **D. tehnico-economică**, totalitatea documentelor (proiecte și devize) care stau la baza fundamentării, planificării, aprobării, executării și finanțării investițiilor. **D.t.-e.** cuprinde **nota de comandă** (v.), proiectul de execuție, detaliile și devizele de execuție. Proiectul de execuție este documentația care detaliază tehnic, aprofundează și concretizează, prin diferite soluții, elementele din nota de comandă, urmărindu-se îmbunătățirea indicatorilor tehnico-economici ai obiectivelor de investiții. Proiectul de execuție se elaborează de către unități de cercetare științifică, inginerie tehnologică și de proiectare. În procesul elaborării proiectului de execuție, proiectantul general întocmește, împreună cu ministerele, celelalte organe centrale, consiliile județene și al municipiului București, întreprinderile beneficiare de investiții și executanții investițiilor, următoarele documente care se prezintă organelor competente în același timp cu proiectul de execuție: ▪graficul de eșalonare a investiției; ▪graficele de livrare a utilajelor; ▪graficul de asigurare a forței de muncă; ▪graficul de realizare a principalilor

indicatori tehnico-economici (producția, productivitatea muncii, costurile, beneficiul etc.); ▪programul de urmărire a comportării în timp a obiectelor de construcții; ▪documentațiile pentru obținerea și eliberarea terenului necesar obiectivului de investiții etc. Pe parcursul elaborării proiectului de execuție, proiectantul general, împreună cu antreprenorul general, stabilește tehnologiile de execuție, soluțiile constructive și proiectul de organizare a șantierului. Proiectul de execuție prevede soluții de plan general, soluții constructive și de adaptare la teren a proiectelor-tip care să aibă ca efect reducerea volumului, greutateii și costului construcțiilor, a suprafețelor de teren ocupate, consumuri cât mai mici de materiale de construcții, cu deosebire de materiale mari consumatoare de energie, montarea și funcționarea utilajelor în aer liber, reducerea duratelor de execuție și ridicarea eficienței economice. La elaborarea proiectelor de execuție se adoptă soluții tehnologice, sisteme de organizare a producției și a muncii care să facă posibilă prelucrarea superioară a materiilor prime, materialelor etc. cu consumuri cât mai mici de combustibil și energie, obținerea de produse de calitate superioară, a unei productivități ridicate și a unei eficiențe maxime. Pe tot parcursul elaborării proiectelor de execuție, ministerele, întreprinderile, unitățile social-culturale au obligația să examineze soluțiile adoptate și să urmărească încadrarea lor în prevederile legale, în notele de comandă etc. Proiectul de execuție aprobat constituie **d.t.-e.** pe baza căreia se asigură adaptarea contractelor de execuție a lucrărilor de construcții-montaj, adaptarea contractelor de livrare a utilajelor din țară și contractarea utilajelor din import, deschiderea finanțării investiției și începerea executării lucrărilor de construcții-montaj. **D.t.-e.** mai cuprinde detaliile și devizele de execuție pe obiecte care se elaborează în vederea adaptării la teren a proiectelor-tip și pentru obiectele unicate prevăzute în nota de comandă și în deplină concordanță cu prevederile și soluțiile din proiectul de execuție. Detaliile și devizele de execuție se elaborează de către unitățile de cercetare științifică, inginerie tehnologică și de proiectare și se aprobă de către organul de conducere al beneficiarului de investiții.

DOCUMENTE BANCARE, d. care cuprind: dispozițiile de încasare, dispozițiile de plată în numerar, dispozițiile de virament, biletele la ordin, cambiile, cecurile, chitanțele etc. **V.** și **titluri de credit**.

DOL, viciu de consimțământ, activitate vicleană, nesinceră, cu rea-credință, săvârșită de către una dintre părți, cu scopul de a o înșela pe cealaltă parte, pentru a o determina să încheie (semneze) un anumit contract.

DOLAR, moneda națională a SUA, a Canadei, a Australiei etc., care cumulează toate funcțiile monetare, și anume: monedă națională, monedă internațională, monedă transnațională, monedă de rezervă, monedă vehiculară, monedă de intervenție și – până în 1973 – și funcția de monedă etalon.

DOLUS BONUS (lat.), utilizarea unor mijloace viclene în practica încheierii contractelor, care însă nu pot vicia consimțământul, ca de exemplu: ascunderea unor defecte ale mărfurilor, reclamă exagerată în scopul semnării contractului etc.

DOMICILIATAR, persoană însărcinată să facă plata cambiei la scadență în locul indicat (domiciliul plătitorului); în cazul refuzului de plată, aceștia i se adresează protestul de neplată. **V.** și **cambie**; **cambie domiciliată**.

DOMICILIERE, indicare, precizare a localității în care trebuie plătit la scadență un efect de comerț.

DOMICILIEREA ACREDITIVULUI, v. ACREDITIV; ACREDITIV DOCUMENTAR.

DOMICILIEREA CREDITULUI DOCUMENTAR, locul (țara, orașul și banca) la care se efectuează plata mărfurilor exportate, pe baza documentelor prezentate de exportator în temeiul acreditivului, sau la care se achită o cambie. D.c.d. are importanță la stabilirea scadenței plății, respectiv a încasării documentelor care privesc importul sau exportul de mărfuri. V. și **credit documentar**; **credit documentar domiciliat în țara cumpărătorului**; **credit documentar domiciliat în țara exportatorului**.

DOMICILIUL CAMBIEI, d. sau sediul persoanei obligate să plătească suma stipulată în cambie (v.).

DOMICILIUL DE PLATĂ, unitatea bancară mandatată expres de către o societate care a emis titluri să efectueze toate operațiunile curente care se referă la aceste titluri, adică să plătească dobânzile la prezentarea cupoanelor, să achite dividendele, să efectueze schimburi de titluri etc. contra unor comisioane.

DOMICILIUL FISCAL, locul (țara, județul, orașul, strada și numărul) unde locuiește (are sediul) plătitorul unui impozit și unde, de regulă, se plătește impozitul. D.f. poate fi și locul unde se află bunurile impozabile. Pentru persoanele străine, d.f. este locul (țara) în care persoana fizică sau juridică își desfășoară activitatea și deci realizează venituri. Prin convențiile care se încheie între state, d.f. poate fi stabilit și în funcție de alte criterii. D.f. are importanță pentru așezarea și încasarea unor impozite asupra veniturilor și bunurilor realizate (deținute) în țară (impozitul pe veniturile agricole, clădiri etc.). Prin d.f. se înțelege și sediul societății plătitoare de impozite directe. D.f. prezintă o mare importanță în domeniul fiscal internațional, veniturile impunându-se de către autoritatea fiscală din țara rezidentului, fără a ține seama de faptul dacă veniturile sau bunurile impozabile se obțin ori se află pe teritoriul acelei țări sau de pe teritoriul altor țări. Pentru ca o persoană fizică să fie considerată rezidentă, ea trebuie să aibă o locuință permanentă în țara respectivă, fie în proprietate, fie închiriată. Dacă persoana în cauză are câte o locuință permanentă în cele două state semnatare ale convenției încheiate de acestea, d.f. este considerat în țara cu care are cele mai frecvente relații personale, economice, familiale, sociale, politice, culturale etc. Dacă nu locuiește în nici una dintre țările semnatare ale convenției, d.f. este determinat de cetățenia persoanei. În cazul în care persoana are cetățenia ambelor state sau nu este cetățean al nici unuia dintre cele două state, d.f. se stabilește prin înțelegere între cele două părți semnatare ale convenției. Pentru persoana juridică, d.f. este țara în care are sediul conducerea efectivă.

DONATAR, persoană fizică sau juridică în favoarea căreia se face o donație în bani sau în bunuri materiale, fără a da nimic în schimb.

DONATOR, persoana care face o donație în bani sau în bunuri materiale, în baza unui contract de donație, fără a primi nimic în schimb.

DONAȚIE, act juridic, contract prin care o persoană fizică sau juridică transmite altei persoane fizice sau juridice proprietatea unui bun fără a primi în schimb echivalentul lui valoric. V. și **donatar**; **donator**.

DOSAR, totalitatea documentelor care privesc o anumită cauză, activitate economică, financiară, socială, de credit etc. (de exemplu: dosar de impunere, dosar de pensionare, dosar de daună etc.).

DOSAR DE CREDITE, d. care cuprinde: cererea de credite, situația resurselor necesare realizării obiectivului, documentația tehnico-economică, situația garanțiilor, studiul de fezabilitate etc.

DOSAR DE DAUNE, totalitatea documentelor întocmite la societatea de asigurări pentru fiecare caz de daune în parte. Conține informații referitoare la: ■numele și domiciliul asiguratului, bunul dăunat, cauza pagubei, data producerii pagubei, despăgubirea cesionată/necesionată unei bănci prin obligația de plată, suma datorată de asigurat, suma rămasă neachitată din împrumut, data, filiala bancară, plata despăgubirii; ■locul unde s-a efectuat plata despăgubirii, numărul și data articolului contabil, numărul și data adresei prin care s-a comunicat respingerea cererii de despăgubire, despăgubirea stabilită, restanțe de prime, majorări de întârziere, taxe poștale de serviciu, prime suplimentare, felul reținerii (asigurarea prin efectul legii, asigurarea facultativă), felul despăgubirii stabilite (asigurare prin efectul legii, asigurare facultativă, asigurare paușală), numărul contractului, modul de achitare a primelor la asigurarea facultativă, termenul de plată, suma, data plății, numărul și data adresei de autorizare sau a dispoziției de plată/încasare, avizul juristului, certificarea șefului serviciului daune că dreptul la despăgubire și mărimea acesteia sunt stabilite cu respectarea dispozițiilor legale și propunerea de plată a despăgubirii, viza pentru controlul financiar preventiv, hotărârea directorului; ■date privind evaluarea bunului asigurat: denumirea, unitatea de măsură, cantitatea, prețul unitar, prețul total (valoarea), vechimea în ani, procentul de valoare rămasă, valoarea din momentul producerii evenimentului asigurat, constatări și propuneri, certificarea inspectorului de daune că despăgubirea și mărimea acesteia sunt stabilite cu respectarea dispozițiilor legale și propunerea de aprobare a plății despăgubirii. Documentul se întocmește într-un exemplar și este autentificat prin semnăturile reprezentantului filialei bancare, șefului serviciului contabilitate, inspectorului serviciului daune, jurist-consultului și directorului.

DOSAR DE PENSIONARE, d. care cuprinde totalitatea documentelor pe baza cărora se stabilește pensia personalului, a membrilor cooperatori, a agricultorilor și a altor categorii de persoane. **D. de p.** se întocmește de către întreprinderea, instituția, cooperativa, primăria etc. la care lucrează persoana respectivă, la cererea persoanei în cauză sau din proprie inițiativă, și cuprinde carnetul de muncă, alte acte, carnetul de pensii și asigurări sociale cu înregistrările la zi, fișa de pensionare, orice alte documente legale din care să rezulte vârsta, vechimea în muncă, grupa de muncă, salariile avute, precum și celelalte elemente de calcul al drepturilor de pensie. **D. de p.** completate, verificate de către comisia de pensii și asigurări sociale, se înaintează de către întreprindere, instituții, cooperative și primării casei teritoriale de pensii în raza căreia este domiciliată persoana interesată, cu minimum 90 de zile înainte de data la care urmează să aibă loc pensionarea pentru muncă depusă și limită de vârstă. În caz de invaliditate, **d. de p.** trebuie să conțină în mod obligatoriu documentația medicală și concluziile expertizei medicale confirmate de medicul de întreprindere și spitalul teritorial, hotărârea de încadrare într-unul dintre gradele de invaliditate, carnetul de muncă etc. La întocmirea și verificarea **d. de p.** participă comisia de pensii și asigurări sociale din unitatea respectivă. În cazul pensiei de urmaș, **d. de p.** cuprinde: ■cererea pentru pensia de urmaș; ■cartea de muncă a susținătorului decedat; ■carnetul de pensii și asigurări sociale ale susținătorului decedat, cu înregistrările la zi; ■date referitoare la susținătorul decedat; ■alte elemente cum sunt: numele și prenumele urmașilor, vârsta copiilor, data nașterii, copia legalizată a actului de deces al părintelui (părinților), dovada din care să rezulte că susținătorul decedat era încadrat în muncă, copia deciziei de pensionare (v.), copia actelor de naștere a copiilor, adeverințe din care să rezulte că aceștia urmează cursurile unei școli, dacă au depășit vârsta de 16 ani, dar fără să depășească vârsta de 25 (26) de ani etc. Pentru pensiile de invaliditate și de urmaș, **d. de p.** se depune la casa teritorială de pensii, în termen de 30 de zile de la primirea actelor respective. Pentru pensia suplimentară se depun și actele din care să rezulte perioada de cotizare. Casele teritoriale de pensii sunt obligate să înregistreze, să verifice conținutul actelor respective și, în termen de 30 de zile de la primirea dosarului, să propună oficiului de pensii emiterea deciziei de pensionare sau să restituie dosarul unității de stat sau primăriei, dacă nu sunt îndeplinite condițiile cerute de lege. Pentru pensionarea de accident de muncă sau boală, dosarul se

trimite mai întâi la comisia județeană de expertiză medicală și de recuperare a capacității de muncă, care are obligația să verifice temeinicia și legalitatea propunerilor făcute de către comisiile de pensii și asigurări sociale ale unităților de stat și ale primăriilor privind încadrarea în gradele de invaliditate. Pe baza propunerilor primite de la casa teritorială de pensii, respectiv de la comisia județeană de expertiză a capacității de muncă, comisia județeană de pensii emite decizia de pensionare. Dosarele de pensionare ale pensionarilor din unitățile care sunt organizate și funcționează pe baza liberei inițiative se întocmesc de Camera de Muncă și se depun la casele teritoriale de pensii. **V. și carnet de muncă; decizia de pensionare; fișa de pensionare.**

DOTARE, înzestrarea la înființare a unităților economice de stat cu mijloacele fixe și cu activele circulante necesare desfășurării normale a activității lor. **D.** este una dintre condițiile principale ale organizării întreprinderilor pe baza gestiunii economico-financiare și se face din bugetul de stat sau local, în funcție de importanța sau de subordonarea întreprinderii.

DOTAȚIE BUGETARĂ, subvenție în sumă absolută, nerambursabilă, acordată din bugetele superioare bugetelor subordonate, în situațiile în care cheltuielile acestora depășesc veniturile. **D.b.** micșorează interesul bugetelor care primesc dotația. **V. și fond de echilibrare bugetară.**

DOTAȚIE DE STAT, mijloace bugetare puse de stat la dispoziția întreprinderii, cu titlu nerambursabil, pentru compensarea diferenței dintre costul de producție și prețul de vânzare.

DOTĂ (lat., fr.), totalitatea bunurilor (locuință, teren, mobilier, obiecte de uz casnic, bani etc.) pe care părinții le oferă fiicei lor la căsătorie spre a susține nevoile familiei. **D.** s-a practicat și se mai practică în unele zone ale țării noastre. **V. și asigurare dotală.**

DOVADĂ, act prin care se dovedește un anumit fapt; probă scrisă convingătoare. ❖ **D. concludentă**, înscris probatoriu care nu admite contrariul. ❖ **D. de predare-primire**, parte componentă finală a dispoziției de impunere-înștiințare de plată, semnată de inspectorul de impozite al administrației (circumscripției) financiare și de contribuabil, prin care acesta din urmă confirmă că a luat cunoștință de venitul impozabil, impozitul datorat pe anul respectiv, ratele și termenele de plată a impozitului. **V. și dispoziție de impunere-înștiințare de plată.**

DRAHMĂ, monedă de argint folosită în Grecia antică. **D.** bătută la Histria la mijlocul secolului al V-lea, înainte de Hristos, a circulat în Dobrogea și în sudul Moldovei. **D.** este unitatea monetară în Grecia contemporană.

DRAWBACK (engl.), facilitate vamală, modalitate de restituire parțială sau totală a taxelor vamale și/sau a altor taxe plătite pentru importul unor mărfuri destinate reexportului ori fabricării unor mărfuri de export. Pentru restituirea acestor taxe se cer a fi îndeplinite mai multe condiții în mod separat sau cumulativ, cum sunt: ▪hotărârea de export să fie declarată în momentul în care mărfurile sunt importate, iar reexportul să se efectueze într-un anumit interval de timp; ▪exportul să se efectueze în aceeași țară din care s-a făcut importul; ▪materialele importate și utilizate pentru producerea mărfurilor destinate exportului să fie ușor identificate în mărfurile respective; ▪agenții economici producători care solicită restituirea taxelor vamale să nu fi beneficiat de alte stimulente pentru export etc. În România, d.b. se aplică din ianuarie 1991.

DREPT BUGETAR, totalitatea normelor juridice care reglementează sistemul bugetar al unui stat, competența organelor centrale și locale referitoare la elaborarea bugetului de stat, repartizarea veniturilor și cheltuielilor între verigile sistemului bugetar, precum și procedura de

aprobare, executare și încheiere a bugetului de stat, a bugetelor locale și a bugetului asigurărilor sociale de stat.

DREPT DE CONVERSIUNE, totalitatea normelor juridice care reglementează posibilitățile de preschimbare a obligațiunilor convertibile contra acțiuni sau contra bonuri de participare la aceeași societate.

DREPT DE CREANȚĂ, facultatea care aparține unei persoane, numită **creditor**, de a cere altei persoane, numită **debitor**, să-și îndeplinească o obligație: de a face sau de a nu face, de a da sau de a nu da ceva. Ceea ce constituie o creanță activă pentru creditor constituie o creanță pasivă pentru debitor. În contabilitate, aceste creanțe se înregistrează, după natura lor, la conturile de activ (debitori, clienți etc.) sau la conturile de pasiv (creditori, furnizori etc.).

DREPT DE EMISIUNE, totalitatea actelor normative care reglementează emisiunea și circulația banilor într-o țară, precum și dreptul care i se conferă unei bănci de a pune în circulație suma de bani în concordanță cu necesitățile economiei naționale.

DREPT DE PREEMȚIUNE 1. **D.** investitorilor care dețin acțiuni comune de a decide asupra aceleiași proporții în distribuirea proprietății colective asupra societății comerciale cu ocazia unei noi emisiuni. 2. **D.** statului de a fi primul cumpărător al unei mărfi importate aflate în vamă în anumite condiții. 3. **D.** unei persoane de a fi preferată altei persoane la cumpărarea unui bun, la vânzarea de active sau acțiuni ale unei societăți etc.

DREPT DE REGRES, **d.** de a cere persoanelor vinovate (altele decât asiguratul) sumele plătite drept despăgubire pentru distrugerea bunurilor asigurate, pentru compensarea acestor pierderi. În cazul distrugerii bunurilor asigurate, societatea de asigurări plătește asiguratului despăgubirea, însă prin **d. de r.** își recuperează sumele plătite de la persoanele care au cauzat daunele. **V.** și **desdăunare; despăgubire de asigurare.**

DREPT DE REGRES AL ASIGURĂTORULUI, **d.** dobândit ca efect direct al subrogării asiguratului – devenit titular al creanței – în drepturile asiguratului. **D. de r.** se realizează prin acțiunea de regres (**v.**). **D. de r.** este exercitat de către asigurator în nume propriu și nu ca reprezentant al asiguratului. Acest drept ia naștere concomitent cu plata despăgubirii de asigurare, fără a fi necesară îndeplinirea altor formalități decât prezentarea actului de plată a despăgubirii. În toate cazurile, **d. de r. al a.** se exercită independent de acțiunea asiguratului. Asigurații poartă răspunderea pentru prejudiciile pe care le-ar aduce **d. de r. al a.**, ceea ce înseamnă că asigurații sunt obligați să nu comită nici un act care ar putea să restrângă sau să suprimă **d. de r.**, ei fiind răspunzători și de conservarea acestui drept. Asigurații au obligația să întreprindă toate demersurile și să îndeplinească toate actele în vederea conservării și valorificării acestui drept. Ei sunt obligați să se abțină de la săvârșirea oricăror acte menite să diminueze sau să lezeze **d. de r. al a.**, ca de exemplu: descărcarea (renunțarea) dată de asigurat terțului răspunzător de pagubă, înainte ca asiguratul să fi primit despăgubirea, recunoașterea că terțul nu este în culpă, primirea de despăgubiri de la terț sau încheierea de tranzacții cu acesta. Dacă asiguratul nu respectă aceste obligații, el este de fapt sancționat prin diminuarea despăgubirii, în măsura în care a prejudiciat **d. de r. al a. contra terțului vinovat de producerea pagubei.** În astfel de situații, asiguratorul refuză plata despăgubirii sau o reduce proporțional cu prejudiciul pe care asiguratul l-a produs asiguratorului. Când prejudicierea **d. de r. al a.** s-a descoperit după plata despăgubirii, asiguratul este obligat să restituie despăgubirea în limitele prejudiciului cauzat. În situațiile în care asigurații au încasat despăgubirea integral atât de la terții răspunzători de daună, cât și de la societatea de asigurări, ei sunt obligați să restituie societății de asigurări despăgubirea încasată de la aceasta.

Terțele persoane răspunzătoare de producerea pagubei nu au dreptul să constate condițiile asigurării și ale plății despăgubirii, deoarece ele nu sunt parte în raportul de asigurare; ele pot însă să examineze existența prejudiciului, a vinovăției, a răspunderii lor, precum și nivelul pagubelor produse asiguratului. În vederea constatării survenirii evenimentelor asigurate, evaluării pagubelor și stabilirii despăgubirilor, asigurații sunt obligați să pună la dispoziția societății de asigurări toate informațiile, actele, orice dovezi legate de **cazurile asigurate** (v.). De asemenea, asigurații sunt obligați să pună la dispoziția societății de asigurări toate actele în vederea exercitării d. de r. Societatea de asigurări exercită d. de r. ori de câte ori paguba s-a produs din culpa terțelor persoane decât asiguratul. La asigurările prin efectul legii de răspundere civilă a persoanelor fizice și a altor deținători de autovehicule (excepție făcând organizațiile obștești), societatea de asigurări exercită d. de r. în următoarele cazuri: ▪accidentul a fost produs cu intenție; ▪accidentul a fost produs în timpul comiterii infracțiunilor prevăzute de normele juridice care reglementează circulația pe drumurile publice; ▪accidentul a fost produs în timpul săvârșirii unor fapte care constituie infracțiuni, indiferent de locul unde au fost comise; ▪accidentul a fost produs în timpul comiterii altor infracțiuni săvârșite cu intenție; ▪accidentul a fost produs în timpul când autorul infracțiunii săvârșite cu intenție încerca să se sustragă de la urmărire; ▪accidentul s-a produs în timpul când persoana răspunzătoare de producerea pagubei a condus autovehiculul fără consimțământul asiguratului. Pentru a se dovedi faptele de mai sus, se folosesc hotărâri rămase definitive ale instanțelor penale, acte încheiate de organele de urmărire penală, actele de constatare a accidentelor etc. **D. de r. al a.** nu se exercită în cazul pagubelor produse bunurilor (cu excepția autovehiculelor) aparținând persoanelor fizice asigurate prin efectul legii și facultativ în următoarele situații: ▪când fapta terțului, generatoare a pagubei, nu constituie o culpă în raporturile de asigurare, indiferent dacă terțul este sau nu asigurat; ▪când terțul autor al prejudiciului este minor, excepție făcând cazurile în care persoana răspunzătoare pentru minor putea în mod vădit să-l împiedice să provoace dauna. De asemenea, societatea de asigurări nu exercită d. de r. la asigurarea facultativă a autovehiculelor pentru cazurile de avarii și răspundere civilă și la asigurarea facultativă de răspundere civilă legală împotriva: ▪soției (soțului) asiguratului; ▪persoanelor care se află în întreținerea asiguratului (copii, părinți cu care locuiesc împreună); ▪împotriva altor persoane care locuiesc împreună cu asiguratul; ▪împotriva persoanelor răspunzătoare de accident, când ele însele au fost grav rănite, sau a moștenitorilor lor, dacă acele persoane au decedat ca urmare a accidentului etc. **V. și despăgubire de asigurare; subrogarea asiguratului în drepturile asiguratului.**

DREPT DE RETENȚIE, dreptul creditorului de a refuza să restituie un bun al debitorului, până când debitorul nu-și onorează obligația de plată pe care o are în legătură cu bunul respectiv. De asemenea, agentul economic vânzător are dreptul să rețină marfa încă nepredată, atunci când cumpărătorul este declarat în stare de insolvență sau de faliment. Sunt multe alte cazuri când se aplică d. de r. Astfel, creditorul gajist are acest drept asupra bunului primit în gaj până la restituirea integrală a cheltuielilor efectuate cu păstrarea aceluși bun; depozitarul are acest drept asupra mărfurilor primite în depozit, până când se restituie cheltuielile cu depozitarea etc.

DREPT DE SUBSCRIERE, norme potrivit cărora acționarii au dreptul de a subscrie acțiuni sau obligațiuni convertibile cu prilejul majorării capitalului social al unei societăți. Cu ocazia majorării capitalului social, acționarii sunt îndreptățiți să subscrie acțiuni noi proporțional cu participația pe care au avut-o anterior.

DREPT FINANCIAR, totalitatea normelor juridice care reglementează relațiile financiare, inclusiv pe cele de credit, prin intermediul cărora se mobilizează, se repartizează și se utilizează resursele bănești pentru îndeplinirea sarcinilor, prerogativelor și funcțiilor statului. Raporturile de

d.f. iau naștere dintr-o singură manifestare de voință și prin folosirea puterii de stat. D.f. este corelat cu dreptul constituțional, dreptul administrativ, dreptul civil, dreptul muncii și are ca izvor material voința întregului popor. Sub aspect juridic, izvoarele d.f. sunt: Constituția României, legile, decretele, ordonanțele, hotărârile și dispozițiile Guvernului, instrucțiunile și ordinele Ministerului Finanțelor, ale Băncii Naționale și ale celorlalte bănci, hotărârile și dispozițiile consiliilor locale și județene.

DREPTUL DE ASOCIERE ÎN SINDICATE, d. al salariaților de a-și apăra interesele prin asociere în sindicate. Acest drept este consacrat de Constituția României, care, în art. 37, prevede: „Cetățenii se pot asocia în partide politice, în sindicate și în alte forme de asociere.” De asemenea, Legea nr. 54/1991 referitoare la sindicate stipulează că „persoanele care au calitatea de salariat au dreptul, fără nici o îngrădire sau autorizare prealabilă, să se organizeze în sindicate”. Prin sindicate se asigură unitatea de acțiune a salariaților în apărarea drepturilor lor profesionale, economice, sociale, culturale, sportive.

DREPTUL FINANTELOR PUBLICE, ramură a dreptului public care cuprinde normele juridice ce reglementează bugetul statului, veniturile și cheltuielile bugetare, împrumuturile de stat, bugetele locale, bugetul asigurărilor sociale de stat, finanțele instituțiilor publice etc. D.f.p. are obiectul său, folosește procedee, acte proprii și reglementează operațiuni specifice. În cadrul d.f.p., rolul principal îl are Constituția României. Reglementările juridice au apoi la bază legea finanțelor publice, potrivit prevederilor acesteia elaborându-se legile speciale privind bugetul de stat, impozitele, taxele, contribuțiile, împrumuturile publice, cheltuielile bugetare și ale instituțiilor publice etc. Legea finanțelor publice cuprinde dispozițiile generale principale care statornicesc conceptul și structura modernă a finanțelor. Legile financiare speciale trebuie emise în concordanță cu dispozițiile generale ale Legii finanțelor publice. Legea finanțelor publice conține reglementări fundamentale de durată îndelungată, în timp ce legile financiare speciale constituie partea mai mobilă din d.f.p. Reglementările cuprinse în d.f.p. au o importanță deosebită pentru constituirea fondurilor financiare necesare finanțării acțiunilor social-culturale, economice, de protecție socială, de investiții, cercetare științifică, de administrație, de apărare națională etc. D.f.p. se bazează pe principiile dreptului constituțional, ale celui administrativ, ale celui penal etc. **V. și drept financiar; drept bugetar.**

DREPTUL FISCAL, ramură a dreptului finanțelor publice care reglementează juridic impozitele, taxele și celelalte venituri bugetare, procedura stabilirii și încasării impozitelor și taxelor, precum și coercițiunile și executarea silită la care este necesar să se recurgă în cazuri de contravenții la disciplina fiscală și în caz de neplată integrală și la termenele stabilite de lege a impozitelor, a taxelor și a altor sume de bani datorate bugetului de stat și bugetelor locale. **V. și dreptul finanțelor publice.**

DREPTUL INTERNAȚIONAL AL MUNCII, totalitatea normelor juridice elaborate de organismele internaționale cu atribuții în domeniul muncii, referitoare la îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață ale salariaților, precum și la raporturile dintre angajați și patroni. D.i. al m. se manifestă, se realizează numai ca urmare a aplicării sale la legislația internă a fiecărui stat; el este deci indisolubil legat de dreptul intern al muncii din fiecare țară și nu poate fi un drept mondial, care să cuprindă norme juridice universal valabile. Acest drept este internațional prin izvoarele sale și este un drept intern prin obiectul său. Prin obiectul său, d.i. al m. are caracter intern deoarece el se ocupă cu reglementarea relațiilor sociale de muncă interne ale statelor. Subiectele d.i. al m. sunt statele, precum și – cu caracter derivat – organizațiile internaționale, ceea ce înseamnă că acest drept nu poate crea drepturi sau obligații direct în favoarea persoanelor fizice. O

persoană fizică poate să dobândească drepturi și să aibă obligații față de un stat străin numai în baza unor convenții internaționale semnate de statul căruia îi aparține în calitate de cetățean. D.i. al m. are ca izvoare convențiile și recomandările Organizației Internaționale a Muncii, Constituția acesteia, precum și unele rezoluții și recomandări ale diferitelor organizații internaționale.

DREPTUL INTERNAȚIONAL AL PROTECȚIEI SOCIALE, totalitatea normelor juridice care reglementează drepturile de securitate socială a salariaților care migrează dintr-o țară în alta. După al doilea război mondial s-au dezvoltat foarte mult legislațiile securității sociale ale statelor, iar salariații migrează în diverse țări unde găsesc de lucru și munca este mai bine plătită. Pentru înlesnirea liberei circulații a salariaților dintr-o țară în alta s-a ivit necesitatea elaborării unor instrumente juridice care să asigure protecția socială a salariaților emigranți. Astfel, s-au încheiat acorduri de reciprocitate între țările vecine sau cu sisteme sociale asemănătoare în care migrarea forței de muncă dobândise o mare amploare și care au preluat treptat toate riscurile sociale. Convențiile internaționale încheiate au facilitat coordonarea legislațiilor naționale, astfel încât să fie eliminate obstacolele în aplicarea unor norme uniforme care să asigure salariaților emigranți o protecție socială completă și permanentă. Mai târziu, coordonarea politicii sociale s-a concretizat în convenții multilaterale care au condus la armonizarea legislației protecției sociale și care au format nucleul normativ al d.i. al p.s. La baza acestui drept se află mai multe principii: a) **egalitatea de tratament**, ceea ce înseamnă că salariații emigranți beneficiază de același regim juridic de protecție socială ca și cetățenii țării în care muncesc; b) **determinarea legislației aplicabile**, care are în vedere garantarea dreptului la prestații de protecție socială pentru toți salariații emigranți prin stabilirea anticipată a legislației sociale care li se va aplica, evitându-se conflictul de aplicare a legii. De regulă, se aplică legislația locului de muncă, adică a țării în care se exercită profesiunea. Pentru salariații care lucrează pe șantiere de construcții în străinătate se aplică criteriul sediului întreprinderii angajatoare, iar pentru marinari se aplică legislația țării în care este înregistrată nava. În cazul salariaților emigranți care lucrează concomitent pe teritoriul mai multor țări, li se aplică legislația țării în care au domiciliul sau reședința; c) **drepturile câștigate**. Conform acestui principiu, drepturile de protecție socială câștigate de un salariat emigrant într-o țară se aplică și în cealaltă țară, dacă țările respective au încheiat o convenție de protecție socială; d) **menținerea drepturilor de protecție socială în curs de dobândire**. Potrivit acestui principiu, ori de câte ori un drept se dobândește în timp, salariatul emigrant care a lucrat în mai multe țări beneficiază de exercitarea aceluși drept indiferent în care țară s-a împlinit termenul contractului de muncă. Aceasta înseamnă că are loc însumarea perioadelor de asigurare, luându-se în considerare, la stabilirea drepturilor de protecție socială, toate perioadele de timp lucrate în diverse țări, ca și alte perioade, ca de exemplu: perioadele de asigurare, durata rezidenței etc., aplicându-se sistemul de calcul corespunzător; e) **plata drepturilor de protecție socială în străinătate**. În concordanță cu acest principiu, salariatul emigrant are dreptul de a cere să i se plătească drepturile de protecție socială în țara în care se află, în care își stabilește domiciliul sau reședința (mai ales în ceea ce privește pensia de bătrânețe). V. și **protecția socială**.

DREPTUL LA GREVĂ, d. salariaților de a organiza și desfășura grevă pentru apărarea intereselor profesionale, economice și sociale. Prin legislație sunt stabilite condițiile și limitele exercitării d. la g., precum și garanțiile privind asigurarea serviciilor necesare pentru societate.

DREPTUL LA MUNCĂ, d. esențial al ființei umane. **Declarația universală a drepturilor omului**, care a fost adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite în anul 1948, proclamă, la art. 23, că orice persoană are dreptul la muncă, la libera alegere a profesiei și a felului muncii, la condiții echitabile și satisfăcătoare de prestare a muncii. În Constituția României, la art. 38, se prevede că „dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea

profesiei și alegerea locului de muncă sunt libere“. Aceasta înseamnă că d. la m. nu poate fi limitat. Garantarea d. la m. nu înseamnă că fiecărei persoane i se pune la dispoziție un loc de muncă, ci că, după cum prevede Codul muncii la art. 2, fiecărei persoane i se dă posibilitatea „de a desfășura o activitate în domeniul economic, tehnico-științific, administrativ, social sau cultural, potrivit aptitudinilor, pregătirii profesionale și aspirațiilor fiecăruia, în funcție de nevoile întregii societăți“. Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, adoptat de Adunarea Generală a Națiunilor Unite din decembrie 1966, ratificat de România la 9 decembrie 1974, prevede că dreptul la muncă include dreptul pe care îl are orice persoană de a-și câștiga existența printr-o muncă liber aleasă sau acceptată. D. la m. nu presupune și obligația de a munci. Fiecare persoană are libertatea să aleagă singură dacă dorește sau nu să muncească, iar munca forțată sau obligatorie este interzisă (Convenția pentru protecția drepturilor omului, a libertăților fundamentale, adoptată de Consiliul Europei în anul 1950 și intrată în vigoare în anul 1953). D. la m. cuprinde: libertatea de a alege profesia, locul de muncă, dreptul la negocieri individuale și colective, dreptul la o remunerare corespunzătoare, protecția socială a muncii etc.

DREPTUL LA ODIHNĂ, principiu al dreptului muncii (v.) care conferă salariaților dreptul de a-și reface capacitatea de muncă, de a-și proteja integritatea și sănătatea. D. la o. este garantat de Constituția României (art. 38), Codul muncii, Legea nr. 6/1992 privind concediul de odihnă și alte concedii, prin hotărâri ale guvernului, prin contractele colective de muncă. D. la o. este un drept corelativ al dreptului la muncă. Orice convenție prin care se renunță parțial sau total la concediul de odihnă este neavenită. D. la o. este garantat și realizat prin stabilirea duratei zilei de muncă la opt ore, repausul săptămânal, concediile de odihnă anuale plătite, reducerea timpului de lucru acolo unde sunt condiții vătămătoare sau periculoase, reducerea timpului de lucru pentru tineri, pentru lucrul în timpul nopții, pauze de masă etc.

DREPTUL LA PROTECȚIA MUNCII, drept corelativ al dreptului la muncă (v.), care constă în complexul de măsuri pentru protecția muncii. Constituția României (art. 38) prevede că „Salariații au dreptul la protecția socială a muncii“. Măsurile de protecție privesc securitatea și igiena muncii, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții grele, precum și alte situații specifice. Durata normală a zilei de lucru este, în medie, de cel mult opt ore. La muncă egală, femeile au un salariu egal cu bărbații. D. la p.m. este prevăzut și de Codul muncii, de Legea protecției muncii și de alte acte normative.

DREPTUL LA VOT, d. inalienabil al deținătorilor de acțiuni comune de a-și exprima poziția prin vot în cadrul adunării generale a acționarilor.

DREPTUL MUNCII, ramură a sistemului de drept care cuprinde totalitatea normelor juridice ce reglementează relațiile individuale și colective ce se nasc pe baza contractelor de muncă individuale și colective între patroni și salariați, în timpul prestării muncii. D.m. este și ramura, disciplina care studiază aceste norme, aceste relații. D.m. reglementează relațiile sociale legate de raportul de muncă, precum și relațiile privind: ▪organizarea, calificarea și repartizarea forței de muncă; ▪protecția muncii; ▪raporturile dintre sindicate, unitățile de stat, cooperatiste, private; ▪asigurările sociale; ▪jurisdicția muncii. Cele mai importante norme ale d.m. sunt cuprinse în Constituție și Codul muncii și sunt dezvoltate în legi speciale privind organizarea și disciplina muncii, plata muncii, concediul de odihnă, protecția muncii, asigurările sociale de stat, jurisdicția muncii etc. Alături de principiile generale ale dreptului (democrația, legalitatea, egalitatea în fața legii, principiul separației puterilor în stat), d.m. are la bază următoarele principii: ▪neîngrădirea

dreptului la muncă și libertatea muncii; ▪negocierea condițiilor de muncă; ▪disciplina muncii; ▪perfecționarea pregătirii profesionale; ▪dreptul la odihnă; ▪dreptul la protecția muncii; ▪dreptul la asociere în sindicate; ▪dreptul la grevă.

DREPTUL PROTECȚIEI SOCIALE, ramură a dreptului public desprinsă din dreptul muncii, care cuprinde totalitatea normelor juridice ce reglementează raporturile juridice de asigurări sociale și raporturile de asistență socială de stat. Izvoarele juridice ale d.p.s. sunt: Constituția, legile, decretele-lege, ordonanțele și hotărârile Guvernului, contractul colectiv de muncă. D.p.s. se aplică numai pe teritoriul național, însă tuturor cetățenilor, atât români, cât și străini, și are aplicare imediată. Aplicarea imediată a d.p.s. are în vedere numai acele situații juridice care s-au născut anterior și care continuă să producă efecte și în prezent, cum este cazul normelor privind calcularea contribuțiilor pentru asigurările sociale, cuantumul, durata contribuției, venitul pe baza căruia se calculează și se plătesc contribuțiile etc. Actele juridice prin care se stabilesc drepturile de asigurări sociale au caracter administrativ. Obiectul d.p.s. îl constituie ansamblul raporturilor juridice de asigurări sociale și al celor de asistență socială. V. și **raport juridic de asigurări sociale; raport juridic de asistență socială; asigurări sociale; asistență socială.**

DREPTUL PROTECȚIEI SOCIALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ, totalitatea normelor juridice care privesc securitatea socială în țările membre ale Uniunii Europene. Forma incipientă a dreptului comunitar al protecției sociale o constituie regulamentele 3 și 4 din 1959, adoptate de Comunitatea Europeană, în aplicarea art. 51 din Tratatul de la Roma, care prevedea: „**Consiliul, statuând în unanimitate asupra Comisiei, adoptă în domeniul securității sociale, măsurile necesare pentru stabilirea liberei circulații a muncitorilor (salariaților) emigranți.**” Se prevedea totalizarea tuturor perioadelor de timp lucrate în diferite țări pentru stabilirea accesului și menținerea dreptului la prestații sociale, precum și plata prestațiilor persoanelor rezidente pe teritoriul statelor membre. Treptat, prin mai multe reglementări, s-a realizat armonizarea legislațiilor naționale ale statelor membre ale Uniunii Europene. Reglementările comunitare se aplică „**tuturor persoanelor care au sau nu calitatea de salariați, cetățeni sau rezidenți pe teritoriul uneia dintre țările membre; funcționarilor de stat, dacă sunt asigurați într-un sistem pentru care se aplică normele comunitare; urmașilor salariaților cărora li s-au aplicat prevederile din legislația unuia dintre statele membre**”. Potrivit prevederilor d.p.s. în U.E., se acordă cetățenilor următoarele categorii de prestații: de sănătate, de maternitate, de invaliditate, de bătrânețe, de urmaș, ajutoare de deces, ajutoare de șomaj, prestații familiale. Se aplică legea țării în care se găsește locul de muncă. Constituie o derogare de la acest principiu activitățile de transport internațional și ale salariaților care lucrează pe teritoriul a două state membre ale Uniunii Europene. Prestațiile de sănătate în natură (îngrijire medicală) se acordă salariaților, pensionarilor, șomerilor și membrilor lor de familie de către unitățile medicale ale statului de domiciliu sau de reședință al persoanei, aplicându-se regulile instituției prestatoare. De asemenea, prestațiile în bani. În ceea ce privește pensia de bătrânețe și pensia de urmaș, se aplică următoarele norme: în cazul în care într-o țară persoana îndeplinește condițiile pentru a i se acorda o pensie, fără să fie necesară luarea în calcul a anilor lucrați în alte țări, pensia se calculează și se acordă potrivit legislației țării respective pe baza timpului lucrat pe teritoriul acestei țări. Dacă însă dobândirea pensiei de bătrânețe nu este legal posibilă decât prin luarea în calcul și a perioadelor lucrate în alte țări, pensia se va stabili astfel: se calculează mai întâi o pensie teoretică, considerându-se că întreaga perioadă a solicitantului a fost lucrată în țara în care se aplică legea de pensii respectivă. După aceea, pe baza cuantumului pensiei teoretice, se determină pensia corespunzătoare anilor lucrați, potrivit legii țării în care se acordă pensia, precum și pensia care se cuvine în fiecare dintre celelalte țări, în funcție de vechimea în muncă în fiecare țară. Atunci când

din însumarea acestor pensii teoretice nu se obține o pensie la nivelul pensiei minime corespunzătoare timpului lucrat, prevăzută de legislația țării de domiciliu sau de reședință, statul respectiv acordă în plus o sumă de bani care, însumată cu pensia rezultată, să se obțină o pensie minimă corespunzătoare perioadei de timp lucrate. În ceea ce privește pensia de invaliditate, unele țări comunitare (Franța, Irlanda, Belgia, Marea Britanie și Belgia) o acordă persoanei în cauză numai dacă invaliditatea s-a produs pe teritoriul lor, indiferent de vechimea în muncă în aceste țări. Alte țări din Uniunea Europeană acordă pensia de invaliditate numai dacă există o anumită perioadă de asigurare, considerând că invaliditatea ar fi o îmbătrânire prea devreme (Germania, Luxemburg, Danemarca, Italia, Portugalia).

DREPTUL SPECIAL DE TRAGERE (engl. „Special Drawing Right“; fr. „Droit de Tirage Spécial“), D.S.T., unitate monetară convențională universală emisă de Fondul Monetar Internațional, începând din ianuarie 1970, pentru a completa cerințele globale de lichidități internaționale și distribuită membrilor săi, potrivit prevederilor statutare ale acestui organism; unitate monetară, etalon monetar emis fără o garanție sau o bază materială; activ internațional de rezervă; instrument monetar de cont cu funcții de echilibrare a lichidității internaționale; mijloace suplimentare ale rezervelor monetare; mijloc de procurare de monede naționale convertibile; mijloc de plată pentru anumite operațiuni între F.M.I. și membrii săi. Alocarea și retragerea D.S.T. din circulație se efectuează în funcție de cerințele globale, pe termen lung, de suplimentare a activelor de rezervă existente, când apar asemenea nevoi, urmărind să se evite atât stagnarea economică, deflația, cât și cererea excesivă și inflația. Scopul primordial al D.S.T. este de a servi ca principal activ de rezervă al sistemului monetar internațional. D.S.T. sunt emise de **Fondul Monetar Internațional** (v.) pe temeiul exclusiv al încrederii reciproce între statele membre, ca unitate financiară de calcul, mijloc de plată convențional, neconvertibil în aur, dar care servește ca instrument de rezervă, ce au menirea să satisfacă cerințele globale de lichiditate dintre membrii fondului. D.S.T. au fost instituite prin acordul intervenit între membrii F.M.I., ratificat în anul 1969 și intrat în vigoare de la 1 ianuarie 1970. Deși inițial erau definite prin aceeași cantitate de aur (0,888671 g aur fin) ca și dolarul de pe atunci al S.U.A., în schimbul lor nu s-a putut și nu se poate obține aur. Modificările aduse statutului F.M.I. în 1976 prevăd o restrângere a rolului aurului în cadrul sistemului monetar internațional și chiar renunțarea la calitatea sa de numitor comun al valorilor paritare ale valurilor și de unitate de valoare a D.S.T. În acest fel, încetează complet rolul aurului ca etalon în cadrul sistemului monetar internațional, prețul lui oficial este înlăturat, iar țările membre dobândesc dreptul să facă operațiuni de vânzare-cumpărare a aurului la prețul pieței. Aceasta înseamnă că, dintr-o marfă generală și specială, aurul devine o marfă obișnuită; plățile care, potrivit statutului adoptat la Bretton Woods în 1944, se făceau obligatoriu cu aur, după modificările din 1976 se fac numai cu D.S.T. Cu toate acestea, aurul este supus, în continuare, speculațiilor. Începând din anul 1974, D.S.T. sunt definite pe baza „coșului“ **valutar** (v.). Astăzi, se folosește metoda coșului format din cinci monede liber utilizabile (dolar S.U.A., marcă germană, liră sterlină, franc francez, yen japonez), cu scopul de a-i conferi o anumită stabilitate. Potrivit statutului F.M.I., țările membre sunt libere să opteze pentru oricare regim de cursuri valutare ce se practică, inclusiv flotarea cursurilor, să adere la un anumit regim valutar sau să participe la un sistem de valori paritare. Prin aceeași modificare a statutului, s-a stabilit ca fluctuațiile cursurilor bazate pe parități să se facă în limite majorate, de la 2,25% peste și sub paritate la 4,5%. D.S.T. nu sunt un mijloc general de circulație și nici un mijloc de plată direct, ci numai unul indirect, având sfera limitată la diverse operațiuni între băncile centrale ale țărilor membre, ceea ce înseamnă că nu au atributele esențiale ale banilor internaționali veritabili. Sunt autorizate să dețină și să efectueze tranzacții cu D.S.T. următoarele instituții: **Banca Reglementelor Internaționale** (v.), Banca Națională a Elveției și unele bănci regionale de investiții. La operațiunile cu D.S.T. pot participa și diferite alte organe oficiale, cu aprobarea

F.M.I., dar nu și persoane particulare. La originea emiterii D.S.T. a stat ideea creării unei monede internaționale care să prezinte mai multă stabilitate decât monedele naționale și să îndeplinească mai bine funcțiile de etalon și mijloc de rezervă. Emiterea D.S.T. se hotărăște de către conducerea F.M.I., cu o majoritate de 85%. Cuantumul valoric anual de D.S.T. se împarte între statele membre, în raport cu mărimea cotei de participație subscrisă la fond, fără vreo contraprestație din partea beneficiarului. Disponibilitățile rezultate în acest mod se păstrează într-un cont al F.M.I., fiind folosite pentru completarea rezervelor valutare (în aur și valute convertibile), pentru procurarea de valută convertibilă de la o altă țară participantă indicată de F.M.I., pentru răscumpărarea monedei proprii aflate în străinătate, adică reducerea datoriei externe a statului și pentru plata de dobânzi și comisioane la fond. Din sumele alocate în D.S.T. statelor membre, pe baza unui raport procentual, stabilit în funcție de cota de participare la fond, sunt rambursabile, având titlu de credit, numai 30%, celelalte 70% acordându-se cu titlu definitiv. Sumele în D.S.T. se alocă unei țări membre în mod gratuit. Fiind bani de cont, D.S.T. circulă numai prin virament între conturile fondului și cele ale băncilor centrale. În prezent, D.S.T. îndeplinesc următoarele funcții monetare: a) etalon pentru definirea monedelor naționale și al exprimării parităților și cursurilor valutei; b) instrument de rezervă, alături de aur și de valutele convertibile, menit să completeze cerințele de lichiditate; c) mijloc de procurare de valute convertibile, în anumite condiții, prin intermediul F.M.I.; d) mijloc de plată, dar cu o întrebuintare limitată la plata de dobânzi și comisioane pe care deținătorii le datorează F.M.I. După anul 1970 au survenit o serie de schimbări în rolul D.S.T., și anume: a) inițial, obiectivul urmărit a fost acela de a satisface cerințele de lichiditate internațională, în situația în care S.U.A. și-ar fi redus deficitul balanței de plăți. Astăzi, D.S.T. sunt considerate ca un înlocuitor eventual al dolarului, ca un instrument de rezervă, în situațiile în care acesta nu mai îndeplinește condițiile cerute; b) potrivit metodei de evaluare, inițial, unitatea D.S.T. a fost definită printr-o cantitate de aur egală cu cea a dolarului S.U.A., dar fără să fie convertibilă în aur. De la 1 iulie 1974 D.S.T. a fost definit pe baza unui „coș” de 16 valute ale unor țări a căror pondere în comerțul mondial a depășit 1% din total, în perioada 1968-1972, considerându-se că în acest fel ele pot exprima realitățile economice. Modificarea statutului F.M.I., în 1976, prevede ruperea oricărei legături între aur și D.S.T., ceea ce înseamnă că valoarea D.S.T. nu se mai exprimă în aur. Deocamdată, D.S.T. nu li s-a dat o altă definiție, rămânând ca F.M.I. să decidă în viitor metoda de evaluare a D.S.T., astăzi menținându-se metoda coșului mai multor valute (1 D.S.T. = circa 1,25 dolari S.U.A.). Pe baza modificării statutului F.M.I. în 1976, s-au diversificat modalitățile de utilizare a D.S.T., acestea devenind principalul activ de rezervă al sistemului monetar internațional. Schimbarea sistemului de evaluare a permis țărilor membre efectuarea tranzacțiilor directe între ele cu D.S.T., fără vechea intermediere a F.M.I. În prezent, D.S.T. sunt folosite pentru clauzele asiguratorii în contractele internaționale, împotriva riscului pierderilor din fluctuația cursurilor, pentru cotarea unor monede naționale și chiar pentru acordarea de credite de către unele bănci occidentale. Țările care dețin D.S.T. se bucură astăzi de mai multe drepturi deoarece: a) în schimbul D.S.T. se poate obține o sumă echivalentă în valută de la o altă țară membră indicată de F.M.I., care are o balanță a plăților cel puțin echilibrată și dispune de rezerve monetare satisfăcătoare; b) țara căreia i s-au alocat D.S.T. este îndreptățită, în acord cu o altă participantă, să obțină o sumă echivalentă în moneda sa națională deținută însă de cealaltă țară participantă sau să obțină o sumă echivalentă exprimată în moneda țării partenere pentru efectuarea diferitelor operațiuni valutare; c) țara membră parteneră, care pune moneda la dispoziția altei țări membre, primește în schimb o sumă echivalentă exprimată în D.S.T.; d) țările participante pot plăti și primi cu D.S.T. dobânzi, comisioane de la F.M.I.; e) cu D.S.T. pe care le dețin, țările pot răscumpăra moneda lor națională de la fond; f) cu D.S.T. se emit valori mobiliare pe termen lung și se pot garanta unele obligații financiare etc. Țările deținătoare de D.S.T. primesc dobânzi de la F.M.I., în funcție de suma acestora. Pentru

alocările de D.S.T. operate de F.M.I., fiecare țară plătește fondului un comision. D.S.T. prezintă, pe de o parte, o serie de avantaje (sunt emise de un organism internațional, sunt independente și stabile față de situația economică, financiară și valutară a vreunei țări și pot servi mai bine la menținerea unei lichidități internaționale datorită unei dozări echilibrate de emisiune) și, pe de altă parte, unele inconveniente în ceea ce privește utilitatea lor (nu îndeplinesc funcția de monedă internațională decât indirect, prin convertirea lor în valute naționale, nu exclud posibilitatea inflației sau a deflației, nu circulă decât între autoritățile monetare, se poate pierde controlul asupra D.S.T., repartizarea emisiunii D.S.T. proporțional cu cota subscrisă avantajează țările dezvoltate industrial etc.). D.S.T. este un instrument monetar al F.M.I., considerat un concurent al dolarului, menit să înlocuiască aurul, deoarece are următoarele însușiri: este un instrument monetar stabil, față de toate valutele, inclusiv comparativ cu dolarul S.U.A.; este neutru față de economia oricărei țări; asigură mai bine echilibrul rezervelor de mijloace de plată internaționale, deoarece emisiunea acestor instrumente este stabilită de F.M.I., în funcție de necesități; se alocă gratuit țărilor membre ale F.M.I., ceea ce înseamnă că țările respective nu plătesc dobânzi.

DUBLA ASIGURARE, asigurarea de două ori a aceluiași bun, împotriva aceluiași risc și în același timp la două sau mai multe societăți de asigurări. Se poate întâmpla ca, din eroare, un bun să fie asigurat concomitent la doi asigurători, în aceleași valori sau în valori diferite. În caz de daună, asiguratul poate pretinde despăgubirea oricăruia dintre asigurători. Când asiguratul a încasat valoarea mai mică de asigurare de la un asigurător, diferența până la valoarea asigurată cea mai mare o încasează de la celălalt asigurător. În situațiile în care pentru început a încasat despăgubirea de asigurare de la ambii asigurători, asiguratul este obligat să restituie oricăruia dintre asigurători suma primită în plus, respectiv valoarea asigurată mai mică. Rezultă că asiguratul este îndreptățit la despăgubirea convenită pentru cea mai mare valoarea asigurată, însă nu are dreptul să încaseze de două ori despăgubirea. În cazul d.a., oricare dintre societățile de asigurări este obligată să onoreze polița de asigurare până la nivelul valorii asigurate, iar ulterior cele două societăți își fac decontările în așa fel ca fiecare dintre ele să participe egal la plata despăgubirii, indiferent în ce proporție preluaseră riscurile și valoarea de asigurare.

DUBLĂ (MULTIPLĂ) IMPUNERE, impunerea de două ori (în unele cazuri, de mai multe ori) a aceluiași venit sau bun în decursul unui exercițiu financiar dat. Fenomenul d.i. se întâlnește numai la impozitele directe, și anume la impozitele pe venit și la cele pe bunuri (avere). Problema d.i. nu se poate întâlni la impozitele indirecte, întrucât cetățenii unui stat care se află pe teritoriul altui stat, în calitate de cumpărători ai unor mărfuri, suportă aceleași impozite cuprinse în prețuri, ca și cetățenii acelui stat. Ajunși în țara lor, cetățenii respectivi nu mai pot fi ținuți să plătească încă o dată impozitele indirecte pentru mărfurile cumpărate în țara străină. Cel mai adesea, d.i. rezultă din raporturile dintre state cu privire la tratamentul fiscal al resortisanților. În condițiile dezvoltării, intensificării și diversificării relațiilor economice, științifice, financiare, bancare, de asigurări etc. internaționale este necesară și reglementarea relațiilor fiscale dintre state. Această reglementare este necesară deoarece, altfel, unele venituri sau bunuri care aparțin unei persoane juridice sau fizice pot fi impozitate de către organele financiare a două (sau mai multe) state. Este evident că, în aceste condiții, suma totală a impozitelor datorate acestor state este mult mai mare decât impozitul normal datorat, dacă venitul (averea) s-ar realiza dintr-o singură țară. Când veniturile și bunurile sunt impuse de către două state la același tip de impozit și în același exercițiu financiar, are loc o d.i. juridică internațională. D.i. se întâlnește cu deosebire în relațiile fiscale internaționale, ea putând deveni, în anumite situații, o piedică în dezvoltarea relațiilor economice, sociale, științifice, financiare, de asigurări și bancare dintre diferite țări. D.i. este generată de faptul că unele firme, societăți comerciale, persoane fizice cu sediul (domiciliul) într-o țară posedă bunuri sau realizează venituri din diverse surse în altă țară. Instituirea de impozite este un atribut al

fiecărui stat, ceea ce înseamnă că legiferarea, așezarea și încasarea impozitelor aparțin puterii legislative a statului. Fiecare stat are o legislație fiscală, fapt care poate conduce la situația ca același venit sau aceeași avere să fie impus (impusă) în ambele țări, adică atât în țara de origine, cât și în cea de destinație a venitului realizat. **D.i.** trebuie examinată prin prisma particularităților politicii fiscale și ale modalităților de impunere folosite de către diferite state. **D.i.** se poate ivi sub două forme, și anume: a) **voită, intenționată de legiuitor și b) nevoită, neintenționată de legiuitor.** ❖ **D.i. voită** constă în aceea că statul încearcă prin această metodă să îngreuneze (frâneze) concurența capitalului extern într-o ramură economică. ❖ **D.i. neintenționată, întâmplătoare** se întâlnește în cazurile în care nu se urmărește, dar se realizează, prin coincidența diferitelor impozite din aceeași țară și din străinătate, afectarea aceleiași venit sau bun din două țări. Pe plan internațional, în domeniul fiscal se folosesc câteva criterii pe baza cărora se impun veniturile și bunurile, și anume: **•criteriul rezidenței (domiciliului fiscal), •criteriul naționalității și •criteriul originii veniturilor.** Conform criteriului rezidenței (concepția mondială sau globală) se supun impozitului toate veniturile și bunurile persoanelor juridice și fizice de către autoritatea fiscală din țara rezidentului (domiciliul fiscal) sau sediul în statul considerat, fără a se ține seama de faptul dacă veniturile sau bunurile impozabile se obțin ori se află pe teritoriul acelei țări sau de pe teritoriul altor țări. După cum se constată, potrivit acestui criteriu sau acestei concepții, se ține seama de persoana juridică sau fizică în calitatea sa de contribuabil și nu de sursa provenienței veniturilor sau de locul unde sunt situate bunurile. Potrivit **criteriului naționalității**, statul impune pe rezidenții săi care dobândesc venituri sau posedă bunuri din sau în statul respectiv, indiferent dacă aceștia locuiesc sau nu în țara lor. În concordanță cu **criteriul originii veniturilor** (concepția teritorială) impozitul se calculează și se încasează de către organele fiscale din țara în care se realizează veniturile sau se află bunurile, indiferent de rezidența sau de naționalitatea beneficiarilor de venituri sau a proprietarilor de bunuri. După acest criteriu se impun salariile, profitul întreprinderilor, veniturile din profesii libere, dobânzile, dividendele, arenzile, chiriile etc. Potrivit acestui criteriu sau acestei concepții, elementul hotărâtor îl constituie sursa de realizare a venitului sau, după caz, locul unde se află bunurile care sunt sub incidența impozitului și nu beneficiarul venitului sau proprietarul bunului. Aplicarea acestor criterii (concepții) poate să determine ivirea dublei impunerii. De pildă, aplicarea într-o țară a criteriului rezidenței, adică a domiciliului fiscal, iar în alta a criteriului originii veniturilor face ca persoana din prima țară, când dobândește venituri din a doua țară, să plătească impozite pentru aceste venituri în ambele țări, adică să aibă loc dubla impunere, adică persoana în cauză poate să fie impusă în ambele state. În legislațiile statelor, rezidența poate fi definită în mod diferit sau unele persoane au dublă cetățenie; aceste situații pot genera conflicte de interese fiscale. De asemenea, astfel de conflicte fiscale se pot ivi și în modul de determinare a profitului societăților-mamă, care au sucursale sau filiale în alte țări. Spre deosebire de **d.i. economică, d.i. juridică** are caracter internațional ca urmare a criteriilor și concepțiilor diferite adoptate de state (de suveranitățile fiscale) în domeniul impunerii. Ivirea **d.i. juridice internaționale** este consecința suprapunerii a două suveranități fiscale care își exercită independent dreptul de a impune venituri și bunuri de pe teritoriul lor sau care își au originea (sunt situate) pe teritoriul altui stat, dar aparțin contribuabililor care au rezidența pe teritoriul său. **D.i.** are consecințe negative asupra dezvoltării relațiilor economice, sociale, financiare și bancare. De aceea, au fost luate măsuri legislative adecvate de către aproape toate statele pentru evitarea **d.i. internaționale (juridice)**, cum sunt: **•diferite reglementări juridice naționale; •convențiile bi- și multilaterale; •jurisprudența; •cutumele și doctrina.** În vederea prevenirii **d.i.**, fiecare stat stipulează în actele normative fiscale sau în alte norme juridice interne măsuri, prevederi care să prevină impunerea repetată, de către două suveranități fiscale, a veniturilor, bunurilor etc. Așa de pildă, în legislația unor state este cuprinsă prevederea potrivit căreia sunt scutite de impozite anumite venituri realizate peste

graniță de către persoane fizice, scutirea de impozit a profitului obținut de subunitățile unor societăți aflate în afara granițelor țării, în cazul în care acestea se bucură de o anumită autonomie economico-financiară și funcțională. De asemenea, unele state prevăd în reglementările lor naționale scutirea de taxe vamale la exportul de mărfuri pentru valorificarea acestora peste graniță. În același timp, statul poate încasa taxe vamale la exportul unor produse primare pentru a stimula prelucrarea lor în țară (la materii prime, materiale, semifabricate etc.). Adaptarea reglementărilor juridice fiscale la cerințele prevenirii unor impozități repetate are o aplicabilitate limitată, întrucât ea nu este acceptată de multe state; de asemenea, această adaptare nu rezolvă spețele multiple și diferite care se ivesc în practica fiscală. Ca urmare, pentru prevenirea d.i., statele sunt interesate să încheie între ele convenții (v.) sau acorduri bi- sau multilaterale. Fiecare stat este interesat să încaseze impozite în sume absolute cât mai mari. Totuși, aproape toate statele semnează convenții pentru evitarea d.i. și atenuarea consecințelor de inechitate care izvorăsc din ea. Astfel, se acordă reduceri sau scutiri de impozite pentru veniturile dobândite de rezidenții unui stat în străinătate ori se acceptă deducerea din impozitul datorat în țara de reședință a impozitelor plătite de rezidenții unui stat în alte state. Pentru prevenirea d.i. și atenuarea consecințelor sale de inechitate, încă din anul 1921 a fost pusă în discuție pe plan internațional, de Comitetul Financiar al Ligii Națiunilor, problema d.i., iar în 1928 a fost elaborată prima convenție bilaterală. Astfel de convenții au mai fost elaborate în anul 1943 în Mexic, în 1946 la Londra. În anul 1955 au fost adoptate recomandări pentru evitarea d.i. de către Consiliul Organizației Europene de Cooperare Economică. De asemenea, în 1963 și în 1977 au fost date publicității modele de convenții perfecționate de către Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică. În anul 1979, s-a adoptat Convenția-model a ONU pentru evitarea d.i. a veniturilor și a averii. Convenții-model pentru evitarea d.i. au fost adoptate de ONU și în anul 1981, când Secretariatul acestei organizații mondiale a publicat un manual de negocieri ale convențiilor fiscale bilaterale între diverse țări aflate în curs de dezvoltare. Potrivit convențiilor încheiate între state, veniturile realizate din bunuri imobile (exploatare agricolă, forestiere etc.) se impun la plata impozitului în statul contractant în care sunt situate bunurile respective. Tot bunuri imobile se consideră toate accesoriile respective, inventarul viu și mort de pe lângă acestea, uzufructul bunurilor imobile și drepturile la rente variabile sau fixe aferente exploatareii sau concesionării zăcămintelor minerale, izvoarelor și altor bogății minerale. Profiturile care se obțin de către întreprinderile unui stat contractant se impun, de regulă, de către instituțiile fiscale ale acestui stat. În situația în care întreprinderea în cauză își desfășoară activitatea și în celălalt stat contractant unde are un sediu stabil, atunci beneficiile aferente sunt impozabile în statul în care este situat acel sediu. Rezultă că profiturile unei întreprinderi, dobândite de către sediile situate în ambele state care au semnat convenția, se impun în fiecare dintre acele state, proporțional cu profiturile realizate de către sediile respective. Profiturile obținute din exploatarea navelor sau aeronavelor în trafic internațional se impozitează în statul contractant în care se află conducerea societății de transport. În situația în care conducerea efectivă a societății de transport se află la bordul unei nave, sediul este considerat statul contractant al portului de origine al navei, iar dacă acesta nu există, statul în care persoana care exploatează nava are rezidență. Dividendele cuvenite acționarilor de la diferitele societăți comerciale se impun parțial în statul de origine și parțial în cel de destinație, în proporțiile prevăzute în convenția semnată de statele respective. Statul de destinație a dividendelor repartizate este primul îndreptățit să facă impunerea acestora, în timp ce statul de origine a dividendelor are un drept de impunere limitat de regulă la 15% din cuantumul total al dividendelor. Stabilirea proporției de 15% a cotei pentru impunerea dividendelor în țara de origine a acestora se explică prin aceea că acest stat încasează și impozitul pe profitul societății comerciale. Beneficiile realizate de societățile de persoane se cuvin de drept asociațiilor și se impun ca beneficii industriale sau comerciale și nu ca dividende. Veniturile care se obțin sub formă de

dobânzi convenite efectelor publice, obligațiunilor, cambiilor, biletelor la ordin și altor titluri de creanță se impun în ambele state semnatare ale convenției, în proporțiile la care au convenit. Prioritate are și în acest caz statul de destinație a dobânzilor, iar statul de origine percepe un impozit care nu depășește 10% din cuantumul brut al dobânzilor. **Redevențele (v.)** se impun, în mod obișnuit, în ambele state semnatare ale convenției, în proporțiile stabilite de comun acord. Sumele dobândite din vânzarea bunurilor imobile sunt supuse la plata impozitului în statul în care acestea sunt situate. Veniturile obținute din practicarea unei profesii libere – activitatea independentă a medicilor, inginerilor, arhitecților, avocaților, contabililor etc. – se impun fie în statul de origine a veniturilor, în cazurile în care beneficiarul acestora are un sediu stabil pentru exercitarea profesiei libere, fie în statul al cărui rezident este beneficiarul veniturilor. Salariile și alte forme de remunerare a muncii se impun, de regulă, în statul în care se desfășoară activitatea retribuită. Sumele încasate sub forma tantiemelor, a jetoanelor de prezență și a altor forme similare de retribuire pe care rezidentul unui stat contractant le primește în calitate de membru al consiliului de administrație sau de supraveghere a unei societăți, care este rezident al altui stat contractant, se impun în acest din urmă stat. Încasările pe care le realizează artiștii din spectacole de teatru, cinematograful, radio sau televiziune, ca muzicieni, precum și veniturile realizate de sportivi în această calitate în celălalt stat contractant se impun în statul în care se exercită aceste activități. **D.i.** nu este numai o problemă de echitate, ci și o problemă a economiei mondiale. Prevenirea **d.i.** se cere nu numai ca un postulat al științei finanțelor, ci și pentru înlesnirea intensificării raporturilor dintre state. În practica internațională se aplică mai multe metode, procedee tehnice pentru evitarea **d.i.**, în funcție și de principiile inserate în convențiile semnate de state, și anume: **"scutirea totală, "imputarea, "scutirea progresivă, "„creditarea“ obișnuită și " „creditarea“ integrală a impozitului.** În conformitate cu principiul scutirii totale, venitul dobândit de rezidentul unui stat în celălalt stat contractant, în care venitul a fost impus, se deduce în întregime din venitul total impozabil al acestuia în țara de reședință. Deci, dacă venitul realizat în străinătate de rezidentul unui stat s-a impus în acel stat, nu se mai impune în țara de reședință. Conform **principiului imputării**, impozitul se calculează de către statul de reședință plecând de la suma totală a veniturilor subiectului impozabil, inclusiv asupra veniturilor realizate din statul de origine și care sunt impozabile în acest din urmă stat. Din suma impozitului astfel calculat se deduce impozitul plătit în celălalt stat. **Scutirea (exonerarea) progresivă** constă în aceea că venitul realizat de rezidentul unui stat în străinătate se cumulează cu veniturile realizate de acesta în țara de reședință, iar la venitul total astfel determinat se aplică o cotă progresivă corespunzătoare. În calcularea impozitului, cota progresivă astfel determinată se aplică numai asupra veniturii realizate în țara de reședință. Prin urmare, cumularea veniturii realizate în străinătate cu cel dobândit în țara de reședință urmărește doar stabilirea cotei progresive cu care se impune venitul din țara de domiciliu. **Sistemul „creditării“ (impunerii) obișnuite** constă în faptul că impozitul plătit într-un stat străin pentru venitul realizat pe teritoriul acestuia de rezidentul altui stat se scade direct din impozitul datorat în țara de reședință, însă numai până la limita impozitului intern ce revine la un venit egal cu venitul realizat în străinătate. **Sistemul „creditării“ (impunerii) integrale** constă în aceea că impozitul plătit în străinătate pentru veniturile realizate în afara granițelor țării se deduce integral din impozitul datorat în țara de reședință, chiar și în situațiile în care impozitul plătit în străinătate este mai mare decât impozitul aferent aceluiași venit. Cele două sisteme de mai sus recunosc impozitele plătite în străinătate, ceea ce este echivalent cu reducerea cotelor de impozit în mod corespunzător pentru aceste venituri în țara de reședință. Până în prezent, România a încheiat convenții pentru evitarea **d.i.** cu aproape toate țările din Europa, precum și cu multe țări de pe celelalte continente. **V. și evitarea dublei impunerii internaționale; convenție pentru evitarea dublei impunerii.**

DUBLĂ IMPUNERE ECONOMICĂ, impunerea unui venit sau a unui bun cu două sau mai multe impozite și taxe în favoarea unei/unor autorități publice ale statului respectiv în același exercițiu financiar. De pildă, salariul este afectat de impozitul direct și de impozitele indirecte; profitul se impune mai întâi pe numele agentului economic și apoi se impun dividendele care sunt părți din profitul deja impozitat. La anumite produse indigene se aplică mai întâi accizele și apoi taxa pe valoarea adăugată; dacă aceleași produse provin din import, asupra lor se mai aplică un al treilea impozit sub forma taxelor vamale. Impunerea repetată a unor venituri, a unei averi, a unor bunuri indigene sau din import constituie un act de voință, conștient, deliberat al autorităților legislative, care are loc în limitele teritoriale ale statului respectiv. **D.i.e.** afectează principiile echității (dreptății) fiscale și unicității impunerii, diminuând veniturile nominale ale cetățenilor și ale agenților economici. **V.** și **dublă (multiplă) impunere; dublă impunere juridică internațională; convenție pentru evitarea dublei impuneri.**

DUBLĂ IMPUNERE JURIDICĂ INTERNAȚIONALĂ, impunerea veniturilor și a bunurilor de către două state cu același tip de impozit și în același exercițiu financiar. **V.** și **dublă (multiplă) impunere; convenție pentru evitarea dublei impuneri.**

DUCAT, monedă italiană din secolul al XII-lea, din argint, iar ulterior din aur, care a circulat în Evul Mediu și în alte țări din Europa Apuseană. În secolele XIV-XVII a circulat și pe teritoriul țării noastre.

DUMPING, vânzare de mărfuri în alte țări la prețuri foarte scăzute, mult mai joase decât prețurile de pe piața internă și externă, chiar sub costurile de producție, pentru înlăturarea concurenților, pătrunderea și acapararea piețelor externe și înăbușirea industriei țărilor concurente. Monopolurile folosesc pe scară largă politica de **d.**, atât ca mijloc de forțare a exportului, cât și ca instrument de menținere a unor prețuri ridicate pe piața internă. Pierderea (diferența de preț) rezultată din politica de **d.** se compensează prin prime de export, împrumuturi, scutiri de taxe vamale, precum și prin subvenții acordate de la bugetul de stat. După înfrângerea concurenților, monopolurile și statele respective ridică prețurile produselor exportate. Statele care suportă consecințele unei asemenea politici acționează cu **contramăsuri** (mărirea taxelor vamale), declanșând un veritabil război economic. **D.** are ca efect îmbogățirea monopolurilor, scăderea nivelului de trai al cetățenilor și ascuțirea contradicțiilor dintre țări. ❖ **D. valutar**, export de mărfuri la prețuri inferioare celor de pe piața externă (caracteristic crizei economice), pe seama scăderii cursului valutei naționale (devalorizare și depreciere monetară). Posibilitatea practicării **d.v.** apare în momentul când cursul banilor de hârtie scade în raport cu valutele străine într-o măsură mai mare decât puterea lor de cumpărare pe piața internă. **D.v.** este un mijloc inechitabil folosit în concurența internațională, deoarece dezorganizează comerțul internațional, împiedicându-i desfășurarea normală. Ca o **contramăsură la d.v.**, țările introduc tarife vamale speciale „**antidumping**“, stabilesc restricții cantitative în ceea ce privește importul de mărfuri, devalorizează valuta lor națională și duc un adevărat război valutar. Cu toate că F.M.I. a interzis **d.v.**, această politică a continuat să se mai practice. Practicarea **d.v.** o perioadă îndelungată de timp, adică deprecierea și deci subevaluarea monedei naționale în relațiile internaționale, conduce la schimburi neechivalente, fiind dăunătoare țării care duce o asemenea politică. **V.** și **antidumping.**

DUMPING INVERS, practică privind vânzarea unor mărfuri în afara granițelor țării la prețuri mai mari decât cele de pe piața internă, cu scopul de a obține avantajul unei politici de monopol.

DUOPOL, dominația economică a două unități economice mari asupra pieței unuia sau mai multor produse privind oferta acestora ori asupra unei ramuri economice. **D.** se poate prezenta sub mai multe forme. Astfel, poate exista: **duopol pur al ofertei**, când există doi ofertanți și o cerere concurențială; **duopol pur al cererii**, când există doi solicitanți și o ofertă concurențială.

DUOPSON, formă de piață cu concurență imperfectă, în care sfera cererii este restrânsă, existând numai câțiva cumpărători, care impun prețul mărfii conform dorințelor lor.

DUPLICAT, copia unui document; al doilea exemplar al unui act privind diferite operațiuni economice, financiare, bancare, contabile etc., care îndeplinește aceleași condiții de fond și de formă ca și originalul. **D.** este destinat fie să înlocuiască originalul pierdut, fie să servească la justificare sau de „memento“ al originalului. **D.** se deosebește de copie prin aceea că el poate avea valoare ca și originalul, dat fiind că poartă semnătura pusă de autorii lui, ca și originalul. Cu toate acestea, pentru a preveni folosirea separată, de două ori a înscrisului, mai ales atunci când înscrisul se emite de către bănci pentru a confirma primirea sau transmiterea unor sume de bani, **d.** au o circulație precis determinată. Circulație și funcții limitate au și **d.** conosamentelor, warantelor, scrisorilor de trăsură etc. De aceea, pe al doilea, al treilea exemplar etc. se face mențiunea „duplicat“, „triplicat“ etc., arătându-se unde se află originalul. Duplicatelor, triplicatele se deosebesc de copii prin faptul că acestea din urmă sunt semnate de alte persoane și poartă mențiunea „conform cu originalul“.

DURATA ASIGURĂRII, perioadă de timp exprimată în ani, luni, zile și chiar ore, pentru care se încheie asigurarea și sunt valabile raporturile de asigurare. **D.a.** precizează momentul începerii și sfârșitului asigurării, având importanță deosebită în asigurările facultative în care răspunderea asigurătorului începe din momentul intrării în vigoare a asigurării și încetează la expirarea valabilității contractului de asigurare. Asigurarea prin efectul legii nu are termen de valabilitate, ea fiind în vigoare fără întrerupere. Nivelul primelor de asigurare este determinat și în funcție de **d.a.** Pe toată **d.a.** asiguratul și asigurătorul trebuie să-și respecte obligațiile asumate. **V.** și termenul asigurării.

DURATA DE EXECUȚIE A INVESTIȚIILOR, indicator natural al eficienței economice a investițiilor care cuprinde perioada de timp de la începerea lucrărilor până la terminarea lor completă (punerea în funcțiune și predarea obiectelor de investiții către beneficiar). **D.** de **e.** a **i.** cuprinde: ▪ timpul necesar pentru efectuarea lucrărilor privind organizarea de șantier și pregătirea terenului (desecări, defrișări, nivelări etc.); ▪ realizarea lucrărilor de construcții, instalații și montaj al utilajelor care depind de obiectivul de bază; ▪ efectuarea diferitelor probe mecanice, tehnologice, de rodaj; ▪ recepția preliminară a lucrărilor de construcții; ▪ recepția punerii în funcțiune a obiectivului; ▪ atingerea parametrilor tehnico-economici proiectați. Durata de execuție se consideră normală atunci când toate lucrările sunt terminate potrivit prevederilor din deviz și efectivă atunci când se referă la timpul efectiv întrebuințat pentru executarea în întregime a lucrărilor de investiție. **V.** și graficul de eșalonare a investiției.

DURATA DE RECUPERARE A INVESTIȚIEI, indicator sintetic al eficienței economice a investițiilor care arată perioada de timp în care fondurile investite se recuperează prin toate acumulările bănești anuale sau numai prin profitul preconizat a se obține din producția marfă vândută și încasată, după ce obiectul de investiție intră în funcțiune. Recuperarea fondurilor investite constituie o necesitate pentru finanțarea reproducției sociale. Acest indicator se determină raportând valoarea investiției la efectele valorice calculate pe an, astfel:

$$DR = \frac{VI}{Ee},$$

în care:

DR = durata de recuperare a investiției;

VI = valoarea investiției;

Ee = efectul economic (beneficiul anual, venitul net anual, venitul net pe toată durata, venitul actualizat mediu anual, economiile la costurile de producție, aportul valutar etc.).

D. de r. a i. pentru înființarea de noi unități se determină astfel:

$$DR = \frac{VI}{P} \text{ sau } \frac{VI}{VN},$$

în care:

P = profitul;

VN = venitul net.

Când investițiile sunt destinate reutilării, modernizării sau dezvoltării unităților economice existente, **d. de r. a i.** se determină după formulele:

$$DR_b = \frac{VI}{P - P_o},$$

în care:

DR_b = durata de recuperare din beneficiu;

P = profitul anual prevăzut să se realizeze datorită punerii în funcțiune a investiției;

P_o = profitul anual obținut înainte de reutilare, modernizare sau dezvoltare;

$$DR_{vn} = \frac{VI}{VN - VN_o},$$

în care:

DR_{vn} = durata de recuperare din venitul net;

VN = venitul net anual care se va realiza după modernizare;

VN_o = venitul net realizat înainte de modernizare.

Cu cât indicatorul este mai mic, cu atât investiția se consideră mai rentabilă, mai eficientă. De asemenea, pentru ca investiția să fie rentabilă, acest indicator trebuie să aibă o valoare mai mică ori cel puțin egală cu termenul de rambursare a împrumutului contractat pentru investiția respectivă.

DURATA DE SERVICIU CONSUMATĂ, perioada de timp exprimată în ani și luni care s-a scurs din momentul punerii în funcțiune a mijlocului fix până la un moment dat.

DURATA DE SERVICIU EFECTIVĂ, perioadă mai mică sau mai mare de timp decât durata de serviciu normată (v.).

DURATA DE SERVICIU NORMALĂ, perioadă de timp medie determinată, exprimată în ani sau în ani și ore de funcționare, de la punerea în funcțiune a unui mijloc fix în stare nouă până la data când, în funcție de durabilitatea fizică și efectul uzurii morale, acesta trebuie amortizat integral. **D. de s.n.**, deci ritmul uzurii, depinde de natura și de condițiile de exploatare a mijloacelor fixe (mediu umed, corosiv, cu temperaturi înalte etc.), de numărul de ore de funcționare (numărul de schimburi), de calitatea și eficiența reparațiilor capitale, de progresul tehnic, de folosirea noilor tehnologii de fabricație, de posibilitatea achiziționării altor mijloace fixe etc. **D. de s.n.** nu se poate stabili pe fiecare mijloc fix în parte, deoarece aceasta reclamă un mare volum de muncă, un număr considerabil de specialiști și rezultatele tot n-ar fi cele scontate. Din aceste motive, **d. de s.n.** se stabilește pe grupe de mijloace fixe, după o serie de studii și cercetări, când se iau în considerație rezultatele experimentărilor, durata medie de funcționare a mijloacelor fixe, precum și intensitatea și ritmul uzurii fizice și morale. Stabilirea **d. de s.n.** trebuie să fie bine fundamentată tehnic și economic; ea prezintă importanță în calcularea periodică a valorii rămase, în determinarea mărimii uzurii, precum și a mărimii normelor de amortizare.

DURATA DE SERVICIU RĂMASĂ, perioada de timp exprimată în ani și luni în care mijloacele fixe mai pot fi folosite până la expirarea duratei lor normale de serviciu. **V. și durata de serviciu normală.**

DURATA MEDIE A UNUI CIRCUIT, indicator prin care se exprimă gradul de eficiență a folosirii activelor circulante. Acesta se determină raportând numărul de zile din perioada luată în calcul la numărul de circuite sau raportând suma medie a activelor circulante utilizate, înmulțită cu numărul de zile din perioada dată, la valoarea producției realizate, exprimată în costul de producție sau prețul de livrare la care circulă mărfurile între unitățile economice. **D.m.** a unui **c.** se calculează și în felul următor:

$$\frac{\text{Capital circulant folosit}}{\text{Cifra de afaceri}} \cdot 90 \text{ sau } 360.$$

Cu cât acest indicator este mai mic, cu atât activele circulante sunt folosite mai eficient. Trecerea mai rapidă a activelor circulante prin stadiile de aprovizionare tehnico-materială, producție și desfășurare duce la accelerarea vitezei de rotație și la micșorarea normativului necesar îndeplinirii sarcinilor de aprovizionare, producție și desfășurare. **V. și viteza de rotație a activelor circulante.**

DURATA MEDIE A VIEȚII, indicator care evidențiază numărul mediu de ani, determinat pe baza tabelelor de mortalitate, pe care îi va trăi o persoană născută în anul pentru care se calculează acest indicator, dacă ar trăi toată viața în condițiile care determină mortalitatea pe vârste din anul respectiv. **D.m.** a **v.** se determină astfel:

$$E_o^o = \frac{\sum_{i=1}^n T_x}{L_o},$$

în care:

E_0^o = durata medie a vieții;

$\sum_{i=1}^n T_x$ = numărul de ani pe care îl are de trăit un grup ipotetic de supraviețuitori până la dispariția lui completă și care începe viața în anul pentru care se calculează indicatorul;

L_0 = grupul ipotetic al viețuitorilor la vârsta 0.

Acest indicator este folosit în asigurările sociale pentru calcularea pensiilor.

DURATA MEDIE DE VIAȚĂ A OBLIGAȚIUNII, indicator care se determină ca medie aritmetică a ratelor anuale de rambursat, luându-se în calcul numai capitalul încorporat în obligațiune. Se determină după următoarea formulă:

$$\bar{D}_{vo} = \frac{\sum_{t=1}^n C_t \times t}{C},$$

în care:

\bar{D}_{vo} = durata medie de viață a obligațiunii;

t = anul;

n = scadența;

C = capitalul total de rambursat.

Rezultă că: $C = \sum_{t=1}^n C_t$.

V. și cursul obligațiilor.

DURATA NORMALĂ DE RECUPERARE A INVESTIȚIILOR, indicator sintetic de fundamentare a eficienței economice a investițiilor, care indică limitele peste care diferitele variante de investiții nu pot fi acceptate. Acest indicator permite efectuarea primei selecții din diferitele variante de investiții, putându-se lua de la început decizia pentru acceptarea sau respingerea investițiilor.

DURATĂ REZIDUALĂ A OBLIGAȚIUNILOR, timpul, numărul de ani pe care obligațiunile unor categorii de împrumuturi îl mai au până la amortizarea lor (stingerea totală a împrumutului). D.r. a o. prezintă importanță pentru emitenții și subscritorii obligațiilor la împrumuturile cu rată variabilă.

DUZINĂ, grup de douăsprezece obiecte de același fel care formează un tot.

ECART, diferență, decalaj între venituri și cheltuieli, între resurse și destinații etc.

ECHILIBRARE, stabilire a unor proporții între două categorii de elemente, astfel încât ele să formeze termenii unei egalități. **E.** constituie un principiu de bază al planificării economice și financiare. În acest scop, se stabilesc proporții juste între veniturile și cheltuielile bugetare care influențează direct realizarea programului economic și social.

ECHILIBRARE BUGETARĂ, operațiune de mobilizare a mijloacelor bănești disponibile în cadrul bugetului statului și de repartizare a lor pe treptele de bugete locale, în vederea ridicării veniturilor acestora la nivelul cheltuielilor necesare executării integrale și la termenele stabilite a sarcinilor economice și social-culturale pe raza teritorială respectivă. **E.b.** face parte integrantă din ansamblul operațiunilor de planificare bugetară. Realizarea indicatorilor economici pe județe, municipii, orașe și comune necesită trecerea unei părți din veniturile bugetului de stat, care are o bază proprie de venituri provenite de la marile unități economice de importanță națională, la bugetele locale, în scopul echilibrării acestora. Urmărind dezvoltarea proporțională și armonioasă, nu numai a ramurilor economiei naționale, ci și a tuturor județelor, municipiilor, orașelor și comunelor, statul repartizează din bugetul de stat veniturile necesare echilibrării bugetelor locale. Sarcinile **e.b. locale** sunt: •îmbinarea surselor de venituri permanente cu cele sezoniere, pentru ca încasările bugetare să decurgă ritmic; •evitarea golurilor de casă pentru a asigura echilibrarea atât anuală, cât și trimestrială și lunară; •stimularea și cointeresarea organelor locale în vederea dezvoltării economiei și întărirea bazei proprii de venituri a bugetelor locale; •asigurarea autonomiei bugetelor locale etc. După operațiunea de echilibrare a bugetelor locale se trece la echilibrarea bugetară națională prin mobilizarea excedentelor de la bugetele locale și alocarea acestora, împreună cu anumite venituri, la alte bugete locale în vederea echilibrării lor. **V.** și metoda cotelor (sumelor) defalcate din veniturile bugetului de stat; metoda fondurilor de echilibrare interioară a bugetelor locale; metoda subvențiilor de echilibrare.

ECHILIBRU BĂNESCU, componentă de bază a echilibrului economic general (**v.**), proces economic obiectiv ce se desfășoară pe baza cerințelor legii valorii, a legii circulației bănești și a celorlalte legi economice, care exprimă proporționalitatea dintre mijloacele materiale și cele bănești necesare desfășurării producției, repartiției, circulației și consumului. **E.b.** presupune realizarea concordanței între volumul și structura disponibilităților bănești ale populației și economiei naționale, pe de o parte, și quantumul și structura ofertei de bunuri și servicii destinate consumului productiv și neproductiv, pe de altă parte. **E.b.** constituie cea dintâi condiție pentru asigurarea stabilității banilor și pentru realizarea funcțiilor banilor. **E.b.** se asigură prin balanța veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației și a masei monetare și prin alte balanțe materiale și valorice. **E.b.** se înfăptuiește numai dacă există proporțiile și corelațiile necesare în sfera producției materiale; acest echilibru reclamă existența unei concordanțe depline, fundamentate în

economie între cantumul mijloacelor bănești (în cont la bancă și în numerar) ale participanților la producția socială (unități economice și populație), pe de o parte, și fondul de mărfuri (mijloace de producție și bunuri de consum), lucrări executate și servicii prestate, pe de altă parte, astfel încât persoanele juridice și fizice posesoare de resurse bănești să le poată utiliza deplin, fără să se formeze la dispoziția lor sume de bani în numerar sau în cont care să reprezinte o cerere nesatisfăcută, iar partea corespunzătoare din produsul național brut destinată realizării (mijloace de producție și bunuri de consum) să se poată vinde efectiv, fără să se constituie stocuri excedentare. E.b. reclamă existența unei concordanțe depline între fondul de marfă și servicii disponibile, pe de o parte, și resursele bănești libere destinate cumpărărilor de mărfuri și de servicii ale participanților la procesul reproducției sociale, pe de altă parte. Masa bănească deținută de participanți la reproducția socială trebuie să corespundă cerințelor obiective de resurse bănești ale economiei naționale. Aceste două cerințe ale e.b. reprezintă laturi ale aceleiași probleme și sunt interdependente. Egalitatea dintre cerere și ofertă se manifestă ca tendință și are un caracter dinamic, determinat de mutațiile care au loc neîntrerupt în procesele materiale, iar corelația dintre masa de bani și necesarul obiectiv de resurse bănești reprezintă o latură statică a aceleiași probleme. Lipsa acestor concordanțe duce la zdruncinarea echilibrului dintre cerere și ofertă. Un eventual dezechilibru dintre cerere și ofertă determină constituirea unui surplus de resurse bănești în economie. Existența unei mase bănești peste necesarul obiectiv poate exercita o suprasolicitare a fondului de marfă, ceea ce înseamnă o deteriorare a echilibrului dintre cererea și oferta de mărfuri, lucrări executate și servicii prestate. E.b. cuprinde totalitatea corelațiilor, proporțiilor și tendințelor ce se oglindesc la nivelul întreprinderilor, ramurilor și economiei naționale în latura valorică a produsului național brut, în ramurile producției materiale și în sferele reproducției sociale, considerate ca un proces unic exprimat în formă bănească și care se află într-o mișcare continuă. E.b. depinde de situația economico-socială generală a țării, de corelația dintre sectoarele I și II ale economiei naționale, de proporțiile și ritmurile reproducției sociale, precum și de înfăptuirea proporțiilor economice obiective în procesul reproducției sociale. Aceste corelații și proporții se asigură prin: •bugetul de stat; •balanța veniturilor și cheltuielilor bănești ale populației și a masei monetare. Pe lângă condiționarea și influența factorilor economici, e.b. presupune asigurarea unităților economice cu fonduri bănești, determinate în concordanță cu sarcinile lor economice stabilite în bugetul pe care îl întocmesc pe baza cerințelor și particularităților concrete în care își desfășoară activitatea. În condițiile gestiunii economico-financiare și ale autofinanțării, unitățile economice sunt chemate să utilizeze cu eficiență maximă fondurile materiale și bănești de care dispun, să realizeze o producție de calitate, pentru a asigura proporțiile și corelațiile reclamate de e.b. Înfiptuirea e.b. presupune existența unei anumite proporții între circulația bănească fără numerar și cea cu numerar, între fondurile proprii ale unităților economice constituite prin autofinanțare și cele împrumutate, emisiunea de semne bănești, astfel încât să asigure stabilitatea banilor și o circulație bănească sănătoasă, justa prevedere și realizare a veniturilor și cheltuielilor prin intermediul bugetului de stat. E.b. este o oglindire a politicii economico-sociale, financiare, de credit și monetare a statului, a modului de aplicare a mecanismului economico-financiar, a echilibrului balanței de plăți, a modului de constituire și de folosire a fondurilor în cadrul economiei naționale, a accelerării vitezei de rotație a fondurilor de producție, a folosirii și rambursării creditelor, a concordanței dintre venituri și cheltuieli, a accelerării vitezei de rotație a banilor, a respectării corelației dintre creșterea productivității muncii sociale și creșterea veniturilor bănești ale populației, a promovării unei politici științifice în domeniul prețurilor mărfurilor și tarifelor serviciilor, a echilibrării bugetului de stat. Realizarea e.b. este dependentă de modul cum se înfiptuiește e. economic general, financiar, bugetar și valutar, de interacțiunea și de dependența dintre aceste forme de echilibru. E.b. îndeplinește un rol important în înfiptuirea normală a reproducției sociale, în perfecționarea și buna funcționare a

mecanismului economico-financiar, în efectuarea operațiunilor de încasări și plăți în economie, în ridicarea bunăstării poporului. **V. și echilibrul economic general; echilibrul bugetar; echilibrul financiar; echilibrul valutar.**

ECHILIBRU BUGETAR, principiu de bază al politicii financiar-bugetare conform căruia este necesar să existe concordanță, cel puțin o relație de egalitate între veniturile și cheltuielile bugetare. Realizarea e.b. este o cerință a dezvoltării normale a economiei naționale. E.b. se asigură prin baza proprie de venituri bugetare ordinare, curente (impozite, taxe, diverse venituri de la agenții economici, din domeniile publice, din comerțul exterior etc.) și prin destinația productivă a majorității cheltuielilor bugetare, prin concordanța în timp a încasării veniturilor cu efectuarea cheltuielilor. În economia de piață, e.b. constituie problema fundamentală a finanțelor publice și reclamă ca toate cheltuielile bugetare să poată fi finanțate din veniturile bugetare ordinare. E.b. a fost considerat multă vreme o problemă bugetară centrală, un principiu sacru, de aur al activității bugetare; e.b. trebuie respectat în toate stadiile procesului bugetar, adică atât cu prilejul elaborării, cât mai ales în timpul executării veniturilor și cheltuielilor bugetare. Dacă veniturile ordinare nu acoperă cheltuielile, se înregistrează deficit bugetar; acesta se acoperă din noi impozite, împrumuturi de stat interne și externe, emisiune monetară, care conduce la deprecierea monedei naționale, la instalarea și agravarea inflației. Deficitele bugetare pot fi consecința declinului economic, a creșterii cheltuielilor neproductive, militare, a întreținerii vastului aparat de stat, a creșterii cheltuielilor cu datoria publică internă și externă etc. Recurgerea la împrumuturi de stat pentru acoperirea deficitului bugetar conduce la creșterea impozitelor, la instituirea de noi impozite necesare rambursării împrumuturilor și plății dobânzilor aferente. Toate acestea conduc la creșterea cheltuielilor bugetare și, în același timp, la diminuarea veniturilor populației. Creșterea într-un ritm mai accelerat a cheltuielilor față de veniturile bugetare ordinare generează noi deficite bugetare. Politica de echilibrare a bugetului de stat pe calea emisiunii de bani de hârtie (prin inflație) are urmări negative asupra dezvoltării economiei naționale, deoarece crește masa monetară în circulație, fără ca pe piață să existe mărfuri și servicii corespunzătoare. Moneda se depreciază, se agravează inflația, cresc prețurile, scade puterea de cumpărare a banilor. Toate acestea antrenează creșterea deficitului bugetar, pentru a cărui acoperire statul este nevoit să emită și să pună în circulație o nouă masă monetară – tot fără acoperire – ceea ce agravează criza financiară și monetară. Una dintre căile de evitare a deficitului bugetar sau de acoperire a acestuia, de echilibrare a bugetului ordinar o constituie întocmirea unor bugete extraordinare din care se efectuează cheltuieli ce nu puteau fi finanțate din veniturile ordinare. Unele țări au și renunțat să mai întocmească bugete echilibrate, cum este cazul Suediei. În vederea efectuării cheltuielilor bugetare, mai multe state – prin specialiștii lor în materie financiară – analizează veniturile în sensul majorării lor, al instituirii unor noi impozite, al diminuării cheltuielilor, recurg la emisiune de monedă de hârtie, contractează împrumuturi interne și externe, toate acestea antrenând noi și noi consecințe negative. În ultimele decenii, tot mai mulți economiști au susținut teoria deficitului sistematic, ceea ce înseamnă că bugetele de stat se întocmesc, se execută și se încheie cu deficit. Se renunță la echilibrarea anuală și se argumentează elaborarea unor bugete pe mai mulți ani, echilibrate ciclic. În vederea echilibrării bugetelor, se folosesc fonduri de rezervă bugetară în bugetul de stat și în bugetele locale. fonduri de egalizare, amortizarea alternativă. Amortizarea alternativă constă în adoptarea de către stat a normelor de majorare a impozitelor în perioadele de învioreare și avânt ale ciclului economic. Veniturile bugetare astfel constituite sunt folosite pentru rambursarea împrumuturilor de stat contractate pentru acoperirea deficitului bugetar.

ECHILIBRU ECONOMIC GENERAL, proporționalitatea existentă în cadrul sferelor reproducției sociale, precum și între toate componentele acestui proces. E.e.g. apare de fiecare dată ca raport între potențialul economic, pe de o parte, și cerințele de consum productiv, social și

individual, pe de altă parte; el trebuie înțeles ca o unitate organică a laturilor materială, umană și valorică. Componentele e.e.g. sunt: proporțiile necesare în sfera producției, respectiv dintre sectoarele I și II, dintre industrie (cu toate ramurile ei) și agricultură și dintre volumul investițiilor și cuantumul acumulărilor bănești destinate acestui scop. E.e.g. reclamă menținerea proporționalității în sfera consumului populației, între veniturile bănești disponibile ale acesteia pentru cumpărarea de mărfuri, pe de o parte, și cantitatea de mărfuri și servicii, cu prețurile și tarifele lor, pe de altă parte. E.e.g. presupune realizarea corespondenței dintre cererea și oferta de marfă, de forță de muncă și se realizează prin: sistemul de prețuri și tarife, piața forței de muncă, bugetul de stat, credit, comerțul interior și exterior.

ECHILIBRU FINANCIAR, parte componentă și formă de manifestare a echilibrului economic general (v.), care exprimă egalitatea permanentă și corelația deplină dintre resursele financiare (potențiale) necesare realizării obiectivelor economico-sociale stabilite, pentru înfăptuirea eventualelor obiective survenite în cursul anului, inclusiv pentru formarea de rezerve, ridicarea bunăstării poporului și posibilitățile de constituire a acestor resurse. E.f. are la bază relațiile financiare ce se nasc în procesul constituirii, repartizării și utilizării fondurilor bănești de la nivel național și local din țară. Determinarea e.f. are loc numai după stabilirea obiectivelor economice și sociale, după precizarea opțiunilor și priorităților dezvoltării economico-sociale, când se stabilesc resursele materiale și financiare necesare, precum și sursele de formare a lor. La stabilirea e.f. trebuie avute în vedere și resursele financiare necesare pentru realizarea cerințelor suplimentare care pot apărea în cursul anului, adică este necesar să se prevadă anumite rezerve; aceste rezerve pot fi folosite pentru finanțarea unor obiective economice și social-culturale urgente, a unor acțiuni neprevăzute inițial, pentru compensarea eventualelor pagube ce ar putea fi provocate de calamități ale naturii, accidente, pentru lichidarea unor disproporții ce s-ar putea ivi în economia națională etc. E.f. privește cerințele de resurse financiare ale întregii economii naționale, adică ale statului, precum și ale unităților și organizațiilor cooperatiste și private. De asemenea, e.f. cuprinde resursele financiare care se mobilizează și se repartizează – cu ajutorul părghiilor economice, financiare, de credit – pe întreaga economie națională, atât sub formă nerambursabilă, cât și sub formă rambursabilă. La determinarea e.f. se au în vedere resursele bănești care se mobilizează la bugetul statului, cele care rămân la dispoziția unităților economice și instituțiilor pentru autofinanțare, mijloacele bănești temporar disponibile din economia națională care se păstrează în conturi la unitățile bancare, pe de o parte, și cheltuielile finanțate de la bugetului statului, fondurile proprii ale unităților economice care se folosesc pentru autofinanțare și creditele bancare, pe de altă parte. Mecanismul economico-financiar reclamă asigurarea e.f. nu numai la nivel macroeconomic, ci și la nivelul unităților economice, la toate treptele economice. Întărirea gestiunii economico-financiare pune în fața fiecărei unități economice sarcina elaborării bugetului propriu, care este instrumentul de bază al conducerii activității financiare, al analizei și controlului, al asigurării echilibrului financiar al întreprinderii. Gestiunea economico-financiară asigură baza organizatorică pentru realizarea e.f., deoarece unitățile economice sunt preocupate direct de creșterea rapidă a veniturilor, de folosirea cu simț de răspundere a resurselor materiale, umane și financiare, de ridicarea eficienței lor economico-financiare. **Autofinanțarea** (v.) creează o dependență directă între rezultatele economico-financiare ale întreprinderii și fondurile destinate propriei sale finanțări și stimulării personalului, fapt care influențează direct asupra fundamentării e.f. atât la nivelul microeconomic, cât și la nivel macroeconomic. E.f. la nivelul unităților economice constituie baza asigurării e.f. la nivelul economiei naționale. Întreprinderile sunt chemate să desfășoare o activitate calitativ nouă, de înaltă eficiență, să-și creeze resursele financiare necesare compensării costurilor de producție și de circulație, constituirii fondurilor proprii, efectuării vărsămintelor la bugetul statului și rambursării creditelor la scadențele stabilite, astfel încât să se realizeze echilibrul permanent între veniturile și cheltuielile întreprinderii, să se

asigure capacitatea de plată. Realizarea e.f. la nivelul întreprinderilor, ministerelor, ramurilor și economiei naționale presupune o îmbinare judicioasă a resurselor financiare cu cele de credit, stabilirea unor proporții optime între finanțare și creditare. Creditul poate deci să dețină un loc mai mare sau mai mic în realizarea obiectivelor economice, în funcție de cuantumul resurselor financiare, de particularitățile activității economice, de controlul economico-financiar care trebuie efectuat în economie. E.f. este asigurat de: acumulările bănești ale întreprinderilor, amortismentul mijloacelor fixe, veniturile din comerțul exterior, operațiuni cu străinătatea, împrumuturi pe termen lung acordate de stat organizațiilor de stat, private și populației, cheltuielile efectuate de stat pentru sfera neproductivă, alte cheltuieli ale statului, fondul de rezervă la dispoziția statului, diferite cheltuieli efectuate de către unitățile și organizațiile cooperatiste etc. E.f. se realizează cunoscându-se și luându-se în considerare cerințele legilor economice. E.f. nu este o oglindire, o reflectare pasivă a echilibrului economic general, ci contribuie la verificarea și la fundamentarea acestui echilibru, la stabilirea de opțiuni și priorități, la optimizarea proporțiilor, corelațiilor și ritmurilor, la alegerea soluțiilor care să asigure o eficiență economico-socială maximă. Pentru realizarea acestor obiective se folosește sistemul bilanțelor materiale și valorice cu ajutorul cărora se verifică asigurarea e.f., se corelează diferite categorii de surse financiare, în scopul utilizării integrale și cu eficiență înaltă a potențialului economic al țării. E. între resursele de creditare și necesarul de credite se asigură prin diverse calcule, variante, soluții ale bugetului de stat și ale celorlalte planuri financiare, timp în care un rol important revine aparatului financiar-bancar. V. și echilibru bănesc; echilibru bugetar; echilibru economic general; echilibru valutar.

ECHILIBRU VALUTAR, latură a echilibrului financiar (v.) care exprimă egalitatea dintre încasările și plățile în valută ale unei țări, într-o perioadă de timp determinată (lună, trimestru, semestru, an), rezultate din operațiunile de export-import, din turism și prestări de servicii internaționale, din operațiunile necomerciale și financiare, din încasările și plățile valutare determinate de cooperarea economică internațională, din credite externe primite sau acordate altor țări etc. E.v. se asigură, practic, în mai multe valute (mărci germane, lire sterline, dolari etc.), ținându-se seama de sistemul economic al statelor respective, de valutele convenite în efectuarea operațiunilor de încasări și plăți, de regimul valutar care se folosește pe piețele externe sau de convertibilitatea valutilor etc. Cu ajutorul valutilor se achiziționează materii prime deficitare, se importă unele mașini și utilaje necesare modernizării și dezvoltării economiei naționale. E.v. are influențe asupra echilibrului economic și asupra celui financiar. E.v. este realizat și exprimat prin **balanța de plăți (v.)**.

ECHITATE 1. Principiu, trăsătură a moralei de a promova egalitatea și dreptatea socială. 2. Raport între drepturi și îndatoriri. 3. Comportare care are la bază respectarea riguros reciprocă a drepturilor și îndatoririlor, pentru satisfacerea în aceeași măsură a intereselor, a drepturilor și a îndatoririlor fiecărui membru al societății. Realizarea practică a e. depinde în mod obiectiv de natura relațiilor de producție.

ECHITATE FISCALĂ (JUSTEȚEA IMPUNERII), principiu dominant în materie fiscală, care urmărește realizarea dreptății sociale în domeniul impozitelor și taxelor. E.f. reclamă ca plătitorii să contribuie la alimentarea bugetului statului cu impozite și taxe – pe cât posibil – diferențiate în funcție de veniturile pe care le realizează și de averea pe care o posedă. E.f. presupune dreptate și justiție socială în repartizarea sarcinilor fiscale, pe clase și categorii sociale. Aplicarea e.f. presupune impunerea diferențiată a veniturilor și a averii, precum și stabilirea unui minimum de venit neimpozabil. De asemenea, e.f. reclamă ca sarcina fiscală absolută și relativă a fiecărui plătitor să fie stabilită pe baza puterii contributive, adică în funcție de mărimea venitului și a averii contribuabilului; impunerea să fie generală, ceea ce înseamnă că ea trebuie să cuprindă toți

agenții economici și toate păturile și clasele sociale care realizează venituri din aceleași surse sau posedă un anumit fel de avere. Instituirea și aplicarea acestui principiu avea ca scop anularea privilegiilor de care beneficiau nobilii și clerul cu privire la impozitele directe și, în același timp, participarea tuturor supușilor statului la acoperirea cheltuielilor publice, în funcție de veniturile realizate. În decursul timpului, e. în domeniul impozitelor și taxelor a fost înțeleasă și interpretată în mod diferit, de la o țară la alta, de la un guvern la altul, de la o perioadă la alta. Principiul egalității în drepturi a cetățenilor este consfințit de art. 16, alin. 1, din Constituția României, care prevede: „Cetățenii sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări.” De asemenea, Constituția României prevede la art. 53: „Cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și taxe, la cheltuielile publice. Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale. Orice alte prestații sunt interzise, în afara celor stabilite prin lege, în situații excepționale.” Dacă, teoretic, principiul e.f. este ușor de înțeles și de explicat, aplicarea sa în practică întâlnește multe dificultăți, datorită inexistenței unor instrumente și metode clare de cuantificare și de exprimare. E.f. reclamă realizarea simultană și cumulativă a mai multor condiții. Aplicarea impozitelor și taxelor trebuie să fie generală, adică să afecteze toți agenții economici și toate categoriile sociale care realizează venituri din aceeași sursă ori care posedă același fel de avere și de aceeași mărime. În opoziție cu aceasta, poate exista și impunerea parțială, în situația în care unii agenți economici sau unele categorii sociale se bucură de reduceri și chiar de scutiri de impozite. E.f. necesită delimitarea noțiunii de egalitate în fața impozitului de cea de egalitate prin impozit. Egalitatea în fața impozitelor (neutralitatea impozitelor) reclamă ca impunerea să se efectueze în același fel pentru toate persoanele juridice și cele fizice, fără deosebiri de mod de impunere de la o zonă la alta a statului respectiv. De asemenea, egalitatea în fața impozitelor presupune ca impunerea să se facă la fel pentru toate activitățile economice, fără a se ține seama de forma juridică în care sunt organizate și funcționează: întreprinderi de diferite mărimi, producători individuali ș.a. În același timp, egalitatea prin impozite presupune diferențierea sarcinii fiscale de la un subiect impozabil la altul, avându-se în vedere o serie de criterii politice, economice, sociale etc., cum ar fi: natura și quantumul materiei impozabile, situația socială și personală a contribuabilului etc. Prin urmare, egalitatea prin impozit presupune aplicarea unui tratament fiscal diferit, după cum este vorba despre persoane bogate sau sărace, despre cei care realizează venituri din capital, din proprietăți sau din muncă, despre persoane necăsătorite sau căsătorite, cu copii, invalide, în vârstă ș.a.m.d. În aprecierea e.f. trebuie făcută o deosebire netă între egalitatea matematică (aparentă) a sarcinilor fiscale și egalitatea reală (efectivă) a acestor sarcini. În aceste privințe nu este suficient să se aplice un impozit egal la veniturile egale, ci este necesar ca la calcularea și la încasarea impozitului să se aibă în vedere situația fiecărei persoane în parte (necăsătorită, căsătorită, cu sau fără copii, câte persoane are în întreținere, vârsta acestora etc.). Pentru aplicarea corectă a e.f. se pot folosi în mod corespunzător cotele de impunere; sarcinile fiscale ale persoanelor fizice și ale celor juridice trebuie să fie stabilite în funcție de puterea contributivă a fiecăreia; de asemenea, sunt necesare reglementarea și acordarea unui minim neimpozabil în funcție de natura venitului ce cade sub incidența impozitului. precum și stabilirea unor reduceri și scutiri de impozite care să permită satisfacerea cerințelor decente de viață.

ECHITATEA SALARIATULUI, dreptate, omenie, nepărtinire, care presupune evaluarea capacităților angajatului cu justa remunerare. Evaluările echității se bazează pe procedeele comparației sociale, unde angajații singuri compară efortul depus cu ceea ce obțin din acesta. Rezultatul final include remunerarea, înlesniri, responsabilitate înaltă, prestigiu, pe când efortul include orele de lucru prestate, cunoștințele, experiența și calitatea lucrului. Dacă angajatul consideră că există inechitate, pentru a echilibra situația poate ajunge la concluzia că nu a lucrat

atât de bine cum ar fi trebuit; se autoconvinge că alți colegi lucrează mai bine decât el; poate cere majorarea salariului; poate sfârși ziua de lucru mai devreme, micșorând efortul; dacă inechitatea cuprinde mai mulți angajați, aceștia pot provoca grevă etc.

ECHIVALENT GENERAL, marfă cu anumite proprietăți, prin intermediul căreia se exprimă valoarea tuturor celorlalte mărfuri și care mijlocește schimbul lor. La început, când schimbul avea un caracter întâmplător, accidental, produsele se schimbau direct între ele. În acest stadiu al dezvoltării schimbului, rolul de echivalent putea fi îndeplinit de oricare marfă primită în schimbul altei mărfi. Folosirea mai multor mărfuri ce puteau îndeplini acest rol a venit în contradicție cu cerințele pieței, care reclamau trecerea la un echivalent unic. Treptat, pe măsura dezvoltării producției și a schimbului de mărfuri, o anumită marfă, folosită tot mai frecvent pentru schimbarea altor mărfuri, a dobândit rolul de e.g. În stadiul următor al dezvoltării schimbului, rolul de e.g. îl dobândesc, după zone, diferite feluri de mărfuri, ca de exemplu: vitele, blănurile, scoicile, sarea, cerealele, metalele etc. Marfa care îndeplinea acest rol a devenit astfel **marfă-bani**. În forma **bani (v.)**, funcția de echivalent general a dobândit-o definitiv o singură marfă, **aurul (v.)**, care, practic, deține și în prezent un anumit rol.

ECONOMETRIA, știința care unește economia, matematica și statistica. E. exprimă economia în formule matematice.

ECONOMIE, știința alocării și repartizării resurselor.

ECONOMIE DE ÎNDATORARE, societate în cadrul căreia unitățile economice se finanțează, în principal, apelând la creditul bancar și nu la creșterile de capital sau la împrumuturi pe piața financiară și unde chiar băncile se refinanțează masiv de la banca centrală și nu de pe piața monetară. Se constată că e. de î. se opune economiei de piață a capitalurilor.

ECONOMIE DE PIAȚĂ, e. a schimburilor libere, formă modernă de organizare a activității economice, în cadrul căreia oamenii acționează în mod liber, autonom și eficient, în concordanță cu condițiile favorabile și cu regulile dinamice ale pieței, ceea ce face posibilă valorificarea eficientă a resurselor materiale, bănești și umane pentru satisfacerea cerințelor și dorințelor în continuă creștere ale societății și ale membrilor săi. E. de p. este o economie de schimb monetar bazată pe principii concurențiale, în care raportul dintre cerere și ofertă determină prioritățile în producerea, repartizarea și folosirea bunurilor materiale.

ECONOMIE INTERNAȚIONALĂ DE ÎNDATORARE, situație economică internațională în care predomină folosirea creditelor, adică îndatorarea. E.i. de î. este capacitatea sa de a răspunde variațiilor cererilor de împrumut.

ECONOMIE ÎNCHISĂ, e. fără schimburi cu străinătatea, complet independentă și izolată, față de alte țări.

ECONOMIE FINANCIARĂ, activitatea de procurare și de utilizare a resurselor financiare pentru efectuarea cheltuielilor statului și ale celorlalte instituții publice. E.f. are următoarele componente principale: bugetul de stat, bugetele locale, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetele fondurilor speciale, impozitele, taxele, contribuțiile, împrumuturile de stat, cheltuielile publice etc.

ECONOMIE MONETARĂ, e. în care banii reprezintă mijlocul de schimb.

ECONOMIE SOCIALĂ, e. care se ocupă cu multe probleme de importanță socială, cum sunt: salariile, pensiile, condițiile și nivelul de viață, locuințele, salubritatea, ocrotirea copiilor,

bătrânilor, bolnavilor și șomerilor, a familiilor cu venituri mici. De asemenea, e.s. cuprinde instituțiile de învățământ, de binefacere, de asigurări sociale, de asistență socială, precum și reglementările juridice privind aceste categorii de persoane și instituții.

ECONOMIE SOCIALĂ DE PIAȚĂ, doctrină economică, formă de organizare a economiei, care cuprinde elemente de liberalism, dirijism și socialism. Această economie cuprinde: proprietatea privată; libertatea de mișcare, de acțiune și de inițiativă; profitul, ca motivație a oricărei activități economice; piața – cale principală de valorificare a efortului depus. E.s. de p. se sprijină pe două sisteme de reglare: piața și dirijismul (intervenționismul statal).

ECONOMIE SUBTERANĂ, parte a economiei naționale a cărei producție nu este cuprinsă în statistica produsului național brut, fiind astfel ascunsă autorităților statului. Apariția și practicarea e.s. urmăresc înlesnirea evaziunii fiscale, adică eschivarea de la plata impozitului pe profit, pe venit, a taxei pe valoarea adăugată, a accizelor. Și în economia planificată s-a dezvoltat e.s. care urmărește producerea și desfacerea unor bunuri care nu erau produse de sectorul socialist. E.s. deține o pondere importantă în produsul național brut, ca de exemplu: 7% în S.U.A., 15% în Italia, 20% în Ungaria, 22% în Polonia, 30% în Federația Rusă și în România.

ECONOMII, mijloace bănești, financiare, materiale etc. devenite disponibile prin folosirea lor rațională. Realizarea de e. reclamă o administrare chibzuită, evitarea tuturor cheltuielilor neraționale, inutile etc. ❖ **E. bănești ale populației**, parte din veniturile bănești curente încasate și necheltuite, precum și unele rezerve bănești constituite din veniturile anterioare, care urmează să fie cheltuite în viitor în diverse scopuri. **E.b. ale p.** pot fi organizate, atunci când ele se păstrează la case de economii, case de ajutor reciproc, organizații de asigurări, bănci etc., și neorganizate, când se păstrează în numerar de către populație. Formarea și atragerea **e.b. ale p.** sunt determinate de trăsăturile orânduirii sociale și de legile economice obiective care acționează în această orânduire. Relațiile bănești fac posibilă economisirea de bani și înlesnesc mobilizarea acestor economii bănești la C.E.C. Evoluția **e.b. ale p.** la C.E.C. este determinată de influența mai multor factori obiectivi și subiectivi. Factorii obiectivi sunt cei de natură economică și acționează independent de activitatea desfășurată de C.E.C., datorită procesului reproducției sociale. Între factorii obiectivi se află: nivelul și ritmul de dezvoltare economică, succesele înregistrate în dezvoltarea continuă a economiei naționale, în creșterea sensibilă, an de an, a produsului național brut și repartizarea lui pentru fondul de dezvoltare și fondul de consum, creșterea veniturilor bănești ale populației și pe locuitor, ca urmare a perfecționării formelor de salarizare, îmbunătățirea formelor de cointerese materială a oamenilor în ridicarea calificării lor profesionale și în obținerea unor rezultate cât mai bune în muncă, nivelul de dezvoltare a consumului social, modificările care survin în structura consumului populației și în orientarea cererii acesteia, nivelul prețurilor cu amănuntul al mărfurilor de consum și nivelul tarifelor serviciilor; structura pe vârste și pe categorii sociale a populației etc. Factorii subiectivi influențează mai mult indirect economisirile la C.E.C., iar influența lor nu se poate măsura. Printre acești factori se menționează: a) **factorii instituționali**, cum sunt organizarea și funcționarea sistemului bănesc, existența C.E.C. și a altor instituții asemănătoare, secretul operațiunilor, **calitatea activității unităților care primesc, păstrează și restituie aceste depuneri, diversificarea instrumentelor de economisire etc.**; b) **factorii organizatorici**: existența instituției C.E.C. și a rețelei sale amplasate rațional pe teritoriul țării, distanța dintre aceste unități, stabilirea unui orar de lucru coordonat cu timpul liber al cetățenilor, dotarea tehnică a unităților C.E.C., existența unui personal temeinic pregătit etc.; c) **factorii comerciali și juridici**, cum sunt claritatea și stabilitatea reglementării relațiilor dintre C.E.C. și populație, formele și instrumentele de economisire, organizarea și calitatea activității comerciale, serviciile pe care C.E.C. le prestează populației etc.; d) **factorii psihologici**: politica științifică economică, socială, financiară și

monetară a statului, încrederea populației în politica economico-socială a statului, în soliditatea finanțelor, în stabilitatea leului, garantarea de către stat a economiilor depuse și avantajele acordate populației pentru depunerile efectuate, obișnuința, tradițiile populației în ceea ce privește economisirea, necesitatea constituirii anumitor rezerve și cuantumul acestora, situația internațională. Creșterea economiilor bănești ale populației și mărirea duratei de păstrare la C.E.C. sunt rezultatul unei gospodăriri cumpătate și judicioase a banilor, urmarea dorinței de a-și procura mai târziu bunuri personale și de uz casnic de o valoare mai mare sau de folosință îndelungată etc. Mobilizarea economiilor bănești ale populației are o deosebită importanță și pentru menținerea unei juste corelații între masa de monedă în circulație și cantitatea de mărfuri aflate pe piață și a tarifelor serviciilor prestate populației; sub acest aspect, economiile la C.E.C. contribuie la menținerea unei circulații bănești sănătoase și la întărirea puterii de cumpărare a leului. ❖ **E. din reducerea costurilor lucrărilor de investiții**, mijloace bănești obținute prin micșorarea costurilor la lucrările de investiții executate în regie sau în antrepriză, ca urmare a efortului propriu al întreprinderilor beneficiare de investiții sau al efortului întreprinderilor de construcții. În cazul lucrărilor executate în regie, aceste economii constituie o sursă de finanțare a investițiilor care nu se depun la bancă. Economii obținute la lucrările de investiții de către întreprinderile de construcții se înregistrează în contul beneficiilor lor, influențându-le rata rentabilității. **V. și surse de finanțare a investițiilor.**

ECONOMISIRE, act care precede consumul, proces obiectiv, necesar în condițiile atingerii unui anumit nivel de trai, care constă în acumularea de mijloace bănești din veniturile individuale, în scopul efectuării diferitelor cheltuieli viitoare. E. este posibilă datorită condițiilor obiective ale neconcordanței în timp a momentului realizării veniturilor cu cel al folosirii lor, servind la extinderea consumului în viitor la acele bunuri sau servicii care necesită un quantum anumit de mijloace bănești. E. este considerată orice reținere de la cheltuirea veniturilor, din dorința indivizilor de a-și îmbunătăți condițiile de viață. E. este și decizia agenților economici de a amâna consumul, renunțarea temporară la achiziționarea unor bunuri și servicii din veniturile realizate. E. sunt formate din veniturile curente neutilizate și din rezervele de mijloace de plată care vor fi folosite în viitor pentru realizarea unor obiective importante.

ECONOMIST, persoană cu pregătire superioară în științele economice, aptă să examineze, să analizeze și să interpreteze fenomenele și procesele economice, sociale, financiare și bancare, să organizeze și să conducă procesele economico-financiare, să găsească noi căi pentru creșterea continuă a eficienței activității economice și sociale, pentru previziunea și prognozarea economiei finanțelor, creditului, circulației bănești etc. În condițiile actuale, profesia de e. își modifică mereu conținutul, dobândind semnificații noi, determinate de specializările, de procesele majore ale economiei moderne, cum sunt: managementul, finanțele publice, finanțele private, informatica economică și de gestiune, relațiile financiar-valutare internaționale, marketingul etc.

E.C.U. (European Currency Unit), monedă comunitară, convențională, unitate de cont tip „coș“ a Sistemului Monetar European, creată în 1978, față de care valutele țărilor membre (marca germană, lira sterlină, francul francez, florinul olandez, francul luxemburghez, lira irlandeză, lira italiană, francul belgian, coroana daneză) se află într-un raport fix, însă modificabil. Denumirea de E.C.U. a fost preluată de la o monedă franceză care circula în secolul al XIII-lea. E.C.U. este folosit ca instrument de reglementare între băncile centrale, valoare de rezervă și valoare de schimb contra numerar, în cadrul mecanismului de plăți și de credit. E.C.U. s-a născut din ideea contrabalansării inechităților monetare și se formează prin contribuția băncilor centrale cu 20% din activele proprii, în aur și în dolari, având menirea să servească drept instrument de reglementare între băncile centrale. E.C.U. este emis de Fondul European de Cooperare Monetară,

este repartizat între autoritățile monetare ale țărilor participante și circulă între băncile centrale europene și fondul emitent. E.C.U. are menirea principală de a face posibilă coordonarea cursului valutelor din Sistemul Monetar European. Există un curs central al țărilor membre stabilit față de E.C.U. și anumite limite de intervenție stabile $\pm 25\%$ față de cursul central. Dintr-o unitate monetară de cont, de evidență și de referire, E.C.U. poate să devină un mijloc de rezervă. Începând cu anul 1978, E.C.U. a fost folosit în emisiunea de obligațiuni. E.C.U. se bazează pe un coș valutar format din monedele țărilor membre ale Uniunii Economice și Monetare. Valoarea unui E.C.U. este determinată de ponderea participării țărilor respective la comerțul intercomunitar și de mărimea produsului lor național brut. Ponderile respective se pot modifica la fiecare cinci ani sau la cererea unei țări, în situația în care ponderea unei monede bazate pe cursurile respective s-a modificat cu 25% sau mai mult. E.C.U. este, prin urmare, o monedă cu valoare variabilă în funcție de fluctuația cursului de schimb al monedelor europene. În prezent, E.C.U. este o monedă internațională care îndeplinește toate funcțiile tradiționale ale unei monede: unitate de cont, activ de rezervă, instrument de reglementare a plăților, fiind singura unitate monetară care a dobândit statut de euromonedă. E.C.U. este definit potrivit „coșului deschis“, ceea ce înseamnă că în cazul în care Uniunea Economică și Monetară revizuieste componența E.C.U., valoarea tuturor creanțelor și angajamentelor în E.C.U. se schimbă în funcție de componența sa revizuită. Dată fiind stabilitatea relativă a cursului de schimb al E.C.U., acesta joacă un rol tot mai important. E.C.U. a devenit o deviză autonomă, independentă de valutele constitutive ale coșului, cotate pe majoritatea piețelor valutare, pe baza unor cereri și oferte specifice. Valoarea E.C.U. este, în bună măsură, independentă de cea a devizelor care compun coșul. În cadrul sistemului monetar european, E.C.U. este constituit ca un coș în care toate monedele comunitare sunt reprezentate în funcție de importanța economică a țărilor lor. Un curs central în E.C.U. este stabilit pentru fiecare monedă, ceea ce permite calculul cursurilor centrale în toate monedele țărilor membre. În raport cu aceste cursuri centrale bilaterale se poate calcula indicatorul de divergență autorizată între cursul bilateral și cursul pieței, adică 2,25% de o parte și de alta. Instituirea și folosirea E.C.U. au fost aprobate în unanimitate de către șefii de state și guverne ai C.E.E. Cetățenii țărilor membre au multe posibilități de a folosi această monedă. Ei pot deschide conturi bancare în E.C.U., pot plăti cu cecuri în E.C.U. sau pot cumpăra obligațiuni în E.C.U. Nu există nici obligația oficială de a accepta E.C.U. ca modalitate de plată, nici o bancă centrală responsabilă de emisiunea E.C.U., nici hârtie, nici monede de E.C.U. În anumite țări membre C.E.E., ca Belgia, Franța sau Spania, apariția monedelor E.C.U. are un caracter simbolic și demonstrează voința acestor state de a realiza Uniunea Economică și Monetară (U.E.M.). La 9-10 decembrie 1991, la Maastricht (Olanda), șefii de state și de guverne ai țărilor C.E.E. au hotărât ca E.C.U. să ia locul monedelor naționale, ca monedă comunitară unică, până în anul 2000. E.C.U. joacă un rol „cheie“ în Sistemul Monetar European, în cadrul căruia băncile centrale ale țărilor membre sprijină reciproc cursurile lor de schimb. În paralel, s-a dezvoltat în cursul anilor o vastă piață particulară în E.C.U., unde sunt negociate credite bancare, împrumuturi și alte valori mobiliare. De asemenea, E.C.U. este folosit în derularea operațiunilor comerciale internaționale. E.C.U. îndeplinesc un rol important și pe piețele private, utilizându-se pentru emisiuni de împrumuturi, emisiuni de credite interbancare și acordarea de credite particularilor, realizarea decontărilor între întreprinderile multinaționale și în comerțul exterior, precum și pentru unele emisiuni de cecuri și pentru deschiderea conturilor de economii. Pe piața internațională a obligațiunilor, E.C.U. face parte din cele cinci valute principale, alături de dolarul S.U.A., yenul japonez, marca germană și lira sterlină. Mai multe țări din C.E.E., precum și alte țări, au contractat importante împrumuturi în E.C.U. pe piața capitalurilor. În prezent, E.C.U. este nu numai o simplă monedă comunitară, ci, în egală măsură, este și o monedă internațională. Datorită stabilității sale, E.C.U. este apreciată ca o monedă de împrumut sau de credit. Fiind vorba de o monedă de tip „coș“, E.C.U. constituie, de fapt, o medie,

în măsura în care efectele variațiilor diferitelor monede asupra cursurilor de schimb și ratelor dobânzii se „neutralizează“ între ele. Constituind pivotul Sistemului Monetar European, E.C.U. îndeplinește următoarele funcții: *etalon al cursurilor valutare; *punct de referință pentru fixarea cursului-pivot, în raport cu care se calculează marjele de fluctuație autorizate; *punct de referință într-un sistem de alarmă, care să anunțe guvernele să ia măsurile de politică monetară necesare, înainte ca fluctuațiile să atingă nivelurile maxime sau minime ale marjelor autorizate; *unitate de cont în operațiunile de intervenție și de creditare ale Uniunii Economice și Monetare; *unitate de cont pentru plățile între băncile centrale și pentru decontările intervențiilor pe piețele valutare, efectuate pentru susținerea cursurilor de schimb; *unitate de cont pentru acordarea asistenței financiare pe care C.E.E. o acordă țărilor membre care se găsesc într-o situație economică dificilă, respectiv pentru echilibrarea balanței de plăți externe; *mijloc de plată în operațiunile care se efectuează de către autoritățile monetare ale țărilor membre ale Uniunii Economice și Monetare. E.C.U. are unele trăsături similare cu D.S.T. ale Fondului Monetar Internațional (v.), însă rezervele E.C.U. nu sunt repartizate unor țări în mod individual, ci sunt deținute de Fondul European de Cooperare Monetară. E.C.U. nu are caracter independent, întrucât se constituie ca sumă a cantităților ponderate cu cota de participare a valurilor țărilor membre, are o circulație limitată și este dependentă de evoluțiile monedelor țărilor respective, ale cursurilor de pe piață ale monedelor respective pe care ele flotează în mod liber. În prezent, E.C.U. este folosită ca numitor comun în mecanismul cursului valutar, al intervențiilor pe piețele valutare, al tranzacțiilor Fondului European de Cooperare Monetară, precum și ca mijloc de decontare între autoritățile monetare ale țărilor membre ale C.E.E. E.C.U. a fost creat în strânsă legătură cu Sistemul Monetar European (v.), jucând din ce în ce mai mult un rol central în cadrul acestuia. Această funcție a contribuit la intensificarea utilizării E.C.U. chiar pe piețele financiare private. Moneda unică E.C.U. prezintă următoarele avantaje: elimină costurile de conversie a monedelor țărilor membre, înlătură incertitudinile referitoare la cursul de schimb, favorizează fuziunea piețelor de instrumente financiare, piețele se dezvoltă și devin mai lichide. V. și Uniunea Economică și Monetară (U.E.M.).

EFFECT, înscris care constituie titlu de creanță public sau privat.

EFFECT AL INVESTIȚIEI, rezultat al investiției concretizat în creșterea volumului fizic al producției, îmbunătățirea calității produselor, creșterea productivității muncii sociale, reducerea costului produselor etc. E.i. este numai un element al eficienței, el neconfundându-se cu eficiența. Sub aspect economic, e.i. se sintetizează în sporirea productivității muncii sociale și în creșterea produsului național brut. ❖ **E. anual al investițiilor**, beneficiu anual, venit net anual obținut de pe urma unei investiții. V. și **eficiența economică a investițiilor**.

EFFECT BANCAR, înscris tras (emis) de către un agent economic care prezintă garanții de plată (cambie bancară).

EFFECT DE COMERȚ, înscris, titlu de credit (de valoare) a cărui emitere este legată de operațiuni comerciale sau financiare, din care rezultă creanțe reprezentând o sumă determinată pe care debitorul se obligă să o plătească la scadență. Prin e. de c. se constată angajamentul unei persoane, numită **debitor** (v.), de a da sau de a face ceva unei alte persoane, numită **creditor** (v.), la o anumită dată, numită **scadență** (v.). În categoria e. de c. se cuprind: **biletul la ordin** (v.), **cambia** (v.), **cecul** (v.), **mandatul** (v.), **warrantul** (v.), care sunt utilizate în operațiunile economice, comerciale, financiare etc. Plata poate fi cerută și primită de oricare persoană care intră în posesia e. de c., ca și de participanții la emiterea și la transmiterea înscrisului respectiv. E. de c. se deosebește de **bonurile de tezaur** (v.), care constituie instrumente ale operațiunilor financiare publice.

EFFECT DE CREDIT COMERCIAL, poliță care se folosește în relațiile de credit comercial. V. și poliță.

EFFECT FINANCIAR, înscris care se folosește când o cambie sau o altă hârtie de valoare este legată strict numai de operațiuni financiare, de asigurări, bancare.

EFFECT PUBLIC, înscris care reprezintă fie o datorie a statului, a județelor, a comunelor, a corporațiilor publice sau a societăților comerciale, fie o participare la capitalul unei societăți. Din categoria e.p. fac parte: titluri de rentă, obligațiuni de stat, comunale, ale societăților industriale, bonuri de tezaur, scrisuri funciare urbane și rurale, acțiuni, părți sociale etc. În afacerile de bancă sau de bursă, e.p. sunt cunoscute sub numele de **valori mobiliare** și sunt negociabile.

EFFECTE DE STAT 1. Valori negociabile sau hârtii de valoare emise de stat. **2.** Capital imaginar care reprezintă partea din venitul anual afectată pentru plata datoriei publice.

„EFFECTUL DE ÎNTÂRZIERE“ („lag effect“), intervalul de timp dintre momentul acțiunii cauzei de la data exportului, respectiv al importului de mărfuri, și până la data când apare efectul acestor operațiuni de comerț exterior.

EFFECTUL DE PÂRGHIE, e. ce evidențiază gradul în care folosirea resurselor suplimentare contribuie la creșterea rentabilității capitalului propriu. E. de p. acționează în cazul în care angajarea unor resurse noi este avantajoasă, adică atunci când costul resurselor este mai mic sau cel puțin egal cu rentabilitatea economică. E. de p. = $\frac{\text{active}}{\text{capital}}$.

EFFECTUL DE PÂRGHIE AL ÎNDATORĂRII, e. care are loc atunci când rata dobânzii este inferioară ratei de rentabilitate a întreprinderii. Recurgerea la datorie conduce la creșterea ratei de rentabilitate a întreprinderii. Se afirmă că datoria exercită o influență pozitivă de pârghie.

EFICACITATE, calitatea unei acțiuni de a produce rezultatele scontate; opțiune favorabilă, așteptată.

EFICACITATEA IMPOZITULUI, rezultatele pozitive pe care le produce impozitul în activitatea economico-socială atât la nivel macroeconomic, cât și la nivel microeconomic. Pentru ca impozitul să fie eficace, el trebuie astfel legiferat și aplicat încât să stimuleze atât dezvoltarea activității economico-sociale, cât și alimentarea bugetului de stat și a celor locale cu venituri suficiente.

EFICIENȚA ASIGURĂRILOR, formă a eficienței economico-sociale care exprimă raportul dintre rezultatele optime obținute din activitatea de asigurări și cheltuielile (despăgubirile) determinate de refacerea bunurilor distruse sau de plata sumelor asigurate, respectiv rezultatele financiare obținute de societatea de asigurări. Noțiunea de eficiență provine din limba latină, și anume de la verbul „efficiere“, care avea înțelesul de a îndeplini, a rezulta. Altfel spus, eficiența este măsura în care s-a realizat efectul propus. În economia noastră, eficiența economică a asigurărilor trebuie privită atât prin prisma intereselor societății de asigurări, a asiguraților, cât și a intereselor economiei naționale. Pentru societatea de asigurări, asigurările sunt cu atât mai eficiente cu cât – la primele de asigurare date – plata despăgubirilor, a sumelor asigurate și a cheltuielilor administrativ-gospodărești sunt mai mici. Pentru asigurați – la aceleași prime de asigurare plătite – eficiența economică a asigurărilor este cu atât mai ridicată cu cât sumele asigurate, respectiv despăgubirile pe care le primesc sunt de nivel cât mai apropiat de valoarea

reală a bunului distrus și cu cât timpul de la producerea evenimentului asigurat până la primirea sumelor ce reprezintă despăgubirile și sumele asigurate este mai scurt. Se poate afirma că asigurările realizează funcția de eficiență, deoarece societățile de asigurări urmăresc realizarea unui profit. Dacă înregistrează pierderi, societatea de asigurări poate ajunge în situația de faliment. E.a. se analizează și se exprimă cu ajutorul mai multor indicatori, dintre care unii sunt specifici anumitor feluri de asigurări. Eficiența economico-financiară a asigurărilor poate fi examinată în mod științific numai dacă se bazează pe datele oferite de sistemul informațional din domeniul asigurărilor. Pe baza acestor date se pot cerceta, analiza și interpreta rezultatele obținute în domeniul asigurărilor, pot fi identificați factorii care le-au determinat și, de asemenea, se pot stabili căile și măsurile necesare pentru creșterea eficienței. La analiza eficienței activității de asigurări este necesar să se țină seama de un factor specific, care influențează nemijlocit volumul cheltuielilor efectuate de societatea de asigurări cu plata despăgubirilor și a sumelor asigurate, și anume caracterul aleatoriu al fenomenelor generatoare de daune. Din această cauză, analiza eficienței economico-sociale trebuie realizată pe o perioadă de timp cât mai îndelungată, nu mai puțin de 5-10 ani. În acest fel, se pot trage concluzii cât mai bine fundamentate. Cu privire la asigurările facultative, este necesar să se aibă în vedere calitatea și amploarea activității desfășurate de asigurători, contractarea unui număr cât mai mare de asigurări. Extinderea cât mai mult a activității de asigurare, cuprinderea cât mai multor persoane și bunuri în asigurări constituie o premisă a obținerii unei eficiențe ridicate. În vederea caracterizării cât mai complete a eficienței activității de asigurare în toată complexitatea sa, se folosește o gamă largă de indicatori specifici. Principalele căi de creștere a e.a. sunt: ▪îmbunătățirea legislației asigurărilor, extinderea sferei de cuprindere a asigurărilor de persoane, de bunuri și de răspundere civilă; ▪îmbunătățirea raportului dintre veniturile și cheltuielile de asigurare atât la nivel național, cât și la nivelul județelor, municipiilor și orașelor; ▪utilizarea rațională a fondurilor de asigurare, mai ales pentru prevenirea daunelor; ▪reducerea cheltuielilor societății de asigurări; ▪revederea primelor de asigurare și a altor laturi ale asigurărilor; ▪folosirea unor noi stimulente pentru asigurați, menite să ducă la o mai bună pază și îngrijire a bunurilor asigurate; ▪ridicarea la o nouă calitate a întregii activități a asigurătorului; ▪perfecționarea continuă a pregătirii profesionale a tuturor salariaților din domeniul asigurărilor; ▪folosirea mașinilor electronice de calcul pentru mecanizarea și automatizarea operațiunilor de asigurări. Creșterea continuă a e.a. reclamă efectuarea unor studii și analize sistematice, aprofundate, pentru a se depista cauzele care au determinat rezultatele financiare obținute și a se stabili măsurile ce urmează a fi luate pentru perfecționarea activității de asigurare. Creșterea continuă a eficienței asigurărilor și reasigurărilor în valută reclamă intensificarea prospectării pieței internaționale a asigurărilor, strângerea legăturilor cu societățile străine de asigurări și reasigurări, creșterea gradului de cuprindere în asigurări a mărfurilor provenite din import sau destinate exportului, extinderea prestațiilor pe care societatea de asigurări le face ca mandatar contra unui comision în valută pentru societățile străine de asigurări și a operațiunilor de asigurări și reasigurări în valută, administrarea rațională a fondului de asigurare în valută, reducerea continuă a cheltuielilor administrativ-gospodărești etc. V. și indicatori ai eficienței activității de asigurări.

EFICIENȚA ECONOMICĂ A COMERȚULUI EXTERIOR, latură a eficienței activității economice generale care exprimă raportul dintre totalitatea efectelor economice rezultate din participarea țării la diviziunea internațională a muncii și eforturile (cheltuielile sociale) depuse pentru obținerea lor. E.e. a c.e. se concretizează în: promovarea progresului tehnic, dezvoltarea rapidă a economiei, accelerarea reproducției lărgite, creșterea productivității muncii sociale, dezvoltarea proporțională a economiei naționale, extinderea bazei de aprovizionare cu materii prime, valorificarea superioară a resurselor naturale, utilizarea judicioasă a capacităților de

producție, intensificarea dezvoltării economico-sociale a țării, creșterea gradului de calificare a forței de muncă, creșterea produsului național brut, satisfacerea tot mai deplină a cerințelor de trai, ridicarea gradului de civilizație a națiunii. Nivelul eficienței economice este dependent de raportul dintre valoarea națională și valoarea de pe piața externă a mărfurilor care constituie obiectul comerțului exterior; cu cât crește cuantumul produselor exportate, cu atât comerțul exterior are un grad mai ridicat de eficiență. Ridicarea e.e. a c.e. reprezintă una dintre coordonatele de bază ale dezvoltării comerțului exterior al țării noastre și se poate obține pe următoarele căi: "ridicarea calității produselor exportate; "îmbunătățirea structurii comerțului exterior prin creșterea ponderii produselor" cu un grad înalt de tehnicitate; "specializarea unor întreprinderi în producția destinată exportului; "valorificarea superioară a resurselor naturale interne și a celor provenite din import; "folosirea pe scară largă a înlocuitorilor pentru a limita importurile; "creșterea productivității muncii și reducerea cheltuielilor de producție; "efectuarea unei largi publicități pe piața externă; "promovarea unor noi forme, mai avantajoase, de cooperare etc. V. și rentabilitate; rentabilitatea comerțului exterior.

EFICIENȚA ECONOMICĂ A INVESTIȚIILOR, latură a eficienței activității economico-sociale exprimată de raportul dintre rezultatele materiale, valorice (acumulări bănești) și social-politice utile obținute, concretizate în economia de muncă socială, și eforturile depuse de societate pentru realizarea investițiilor. Determinarea acestui raport se face prin stabilirea rezultatelor economico-sociale care se obțin pe o unitate de investiție, cu luarea în considerare a factorului timp și a oportunității investiției. E.e. a i. se determină prin analiza cauzală a factorilor de care depind rezultatele ce se vor obține prin punerea în funcțiune a investiției: sporirea continuă a rentabilității, economisirea fondurilor disponibile, luarea în considerare a faptului că resursele, oricât de bogate ar fi, sunt totuși limitate, a timpului de execuție, a duratei de recuperare (care trebuie să fie cât mai scurtă), a duratei totale de funcționare a mijlocului fix ce urmează a se realiza, valorificarea superioară a resurselor naturale, reducerea pe cât posibil a importurilor etc. Creșterea e.e. a i. depinde de un complex de factori economici și social-politici, care își au izvorul în însăși natura orânduirii sociale. E.e. a i. depinde de: "elaborarea proiectelor la cel mai înalt nivel tehnic, prin folosirea inteligenței și a capacității profesionale naționale; "simplificarea metodologiei de elaborare, avizare și aprobare a documentației tehnice și găsirea unor soluții economicoase de proiectare și de execuție; "luarea măsurilor organizatorice necesare executării raționale și în cel mai scurt timp a construcțiilor; "punerea în producție și realizarea parametrilor proiectați într-o perioadă cât mai scurtă; "amplasarea și stabilirea unor capacități optime de producție a întreprinderilor; "înzestrarea cu utilaje de cea mai înaltă tehnicitate și adoptarea tehnologiei moderne; "folosirea reutilării, modernizării și dezvoltării întreprinderilor existente; "perfecționarea repartizării pe ramuri economice, pe domenii de activitate, și amplasarea teritorială a noilor obiective pe baza bilanțelor de perspectivă etc. O atenție deosebită trebuie acordată reducerii substanțiale a duratei de execuție a construcțiilor, executării unor lucrări de calitate superioară, lichidării tendințelor de gigantism, asigurării ritmicității efectuării investițiilor și urmării intrării în producție, la datele planificate, a fiecărei capacități noi de producție. Soluții economice eficiente se obțin și prin amplasarea instalațiilor în aer liber, ori de câte ori procesul tehnologic permite aceasta, și în special în anumite ramuri (în industria energetică, a petrolului și în chimie), prin concentrarea execuției lucrărilor pe un număr restrâns de șantiere, ceea ce înlătură dispersarea și risipirea eforturilor și a fondurilor pentru investiții, prin reducerea la strictul necesar a construcțiilor, prin folosirea în comun a centralelor electrice, a conductelor de gaze și apă, prin adâncirea specializării, a cooperării și a concentrării producției. E.e. a i. se asigură și prin: "pregătirea din timp a cadrelor calificate necesare producției; "asigurarea bazei de materii prime și

materiale pentru o strictă continuitate a fabricației; ▪extinderea și aprofundarea cercetărilor științifice și tehnice pentru îmbunătățirea permanentă a indicatorilor de funcționare a instalațiilor și obținerea unei calități superioare a produselor și, desigur, nu ultimul dintre acești factori, realizarea unei înalte productivități sociale a muncii (valorică și fizică) și, ca urmare, obținerea unui nivel cât mai scăzut al costurilor de producție. E.e. a i. se reflectă direct în volumul produsului național brut creat; de aceea, este necesar ca ea să formeze obiectul unor preocupări deosebite ale cadrelor din economie. Pentru asigurarea unei eficiențe economice ridicate, ministerele, departamentele, întreprinderile și organele financiar-bancare sunt chemate să studieze și să aprecieze necesitatea, utilitatea și oportunitatea investițiilor. E.e. a i. se obține și pe calea coordonării achiziționărilor de utilaje și instalații din țară și din străinătate pe bază de contracte, evitându-se astfel imobilizarea fondurilor destinate investițiilor. E.e. a i. se exprimă în principal cu ajutorul indicatorilor: **aport valutar al investițiilor (v.)**, **coeficient de eficiență totală a investiției (v.)**; **cost pe unitatea de produs (v.)**; **cost de revenire net (v.)**; **durata de recuperare a investiției (v.)**; **investiție specifică (v.)**.

EFICIENȚA ECONOMICĂ A PRODUCȚIEI AGRICOLE, indicator cu ajutorul căruia se apreciază rezultatele muncii în agricultură, care se determină prin raportarea producției agricole (venitul global și venitul net) la cheltuielile efectuate pentru obținerea lor. Acest indicator se determină efectuându-se următorul calcul:

$$E_{pa} = \frac{PG}{C_m + C_v + I_p} \text{ sau } \frac{PNB}{C_m + C_v + I_p},$$

în care:

- E_{pa} = eficiența producției agricole;
- PG = producția globală;
- C_m = cheltuielile materiale;
- C_v = cheltuieli cu munca vie;
- I_p = partea investițiilor referitoare la cheltuielile de producție;
- PNB = produsul național brut.

La calcularea acestui indicator este necesar să se aibă în vedere și fertilitatea solului pe care este situată unitatea agricolă respectivă. E.e. a p.a. se mai poate exprima și prin indicatorii: ▪sporirea nivelului producției; ▪creșterea venitului global și net calculat la unitatea de cheltuieli cu munca vie; ▪volumul investițiilor; ▪valoarea fondurilor de producție; ▪cuanțumul cheltuielilor de producție etc. Acești indicatori exprimă sintetic creșterea productivității muncii, folosirea rațională a pământului, a fondurilor de producție și a forței de muncă, a mijloacelor bănești etc.

EFICIENȚA ECONOMICĂ A TEHNICII NOI, rezultate economice pozitive, înregistrate ca urmare a introducerii tehnicii noi, concretizate în economia de muncă socială. E.e. a t.n. se calculează raportând rezultatele economice obținute ca urmare a introducerii tehnicii noi la cheltuielile efectuate pentru introducerea acestei tehnici, cu luarea în considerare a factorului timp. Ea se exprimă prin indicatori naturali și valorici, cum sunt: creșterea productivității muncii, economia de timp de muncă, economia de materii prime, materiale, combustibil, energie, sporul de producție, costul unitar, economiile obținute prin reducerea costului de producție. E.e. a t.n. se determină prin următoarele calcule:

$$KEE = \frac{VEE}{TC},$$

în care:

- KEE = coeficientul eficienței economice;
- VEE = valoarea efectelor economice totale exprimate în lei;
- TC = totalul cheltuielilor efectuate pentru introducerea tehnicii noi;

$$DR = \frac{TC}{VEE} = \frac{1}{KEE},$$

în care:

DR = durata de recuperare.

Pentru determinarea eficienței economice se mai poate folosi și indicele creșterii productivității muncii, care se calculează ca raport între productivitatea muncii obținută anterior introducerii tehnicii noi și productivitatea muncii realizată după introducerea acestei tehnici, în aceeași perioadă de timp, pe baza următorului calcul:

$$IPM = \frac{PM_1}{PM_0} \cdot 100,$$

în care:

- IPM = indicele productivității muncii;
- PM₁ = productivitatea muncii realizată după introducerea tehnicii noi;
- PM₀ = productivitatea muncii înregistrată înainte de introducerea tehnicii noi.

EFICIENȚA GLOBALĂ A FONDURILOR DE PRODUCȚIE, formă a eficienței economice determinată prin raportarea sporului producției globale la fondurile de producție folosite. E.g. a f. de p. va fi cu atât mai mare cu cât instalațiile, mașinile, utilajele, materiile prime și materialele vor fi folosite și valorificate mai bine, iar aprovizionarea, producția și desfacerea se vor desfășura ritmic. Pentru determinarea acestui tip de eficiență se folosește indicatorul „producție globală ce revine la o unitate de fonduri de producție“, făcându-se următorul calcul:

$$E_{gap} = \frac{PG}{FP},$$

în care:

- E_{gap} = eficiența globală a fondurilor de producție;
- PG = producția globală obținută;
- FP = fondurile de producție folosite.

Căile de creștere a eficienței sunt: ■îmbunătățirea indicilor de utilizare a fiecărei instalații, mașini și utilaj; ■buna întreținere și prelungirea duratei lor de serviciu; ■valorificarea superioară a materiilor prime, reducerea consumului specific și folosirea înlocuitorilor, fără a afecta calitatea produselor, perfecționarea proceselor de aprovizionare, producție și desfacere, identificarea și valorificarea rezervelor etc. V. și eficiență economică; eficiența economică a investițiilor; eficiența netă a fondurilor de producție.

EFICIENȚA NETĂ A FONDURILOR DE PRODUCȚIE, formă a eficienței economice determinată prin raportarea sporului de venit (sau de produs național brut) la fondurile de producție folosite. Creșterea e.n. a f. de p. reprezintă un factor intensiv al dezvoltării economico-sociale, însă numai dacă dinamica creșterii venitului net (sau a produsului național brut) depășește dinamica cheltuielilor efectuate cu fondurile de producție. Această creștere demonstrează o sporire a producției, a acumulărilor și o intensificare a ritmului dezvoltării economico-sociale a țării. Indicatorii de apreciere a eficienței sunt: a) cuantumul valorii nou create, realizată la o unitate de fonduri de producție, determinat ca raport între valoarea nou creată și fondurile de producție; b) cuantumul venitului net obținut la o unitate de fonduri de producție, numit și rata acumulărilor bănești sau rata rentabilității totale, care se calculează ca raport între acumulările bănești și fondurile de producție; c) cuantumul profitului ce revine la o unitate de fonduri de producție, calculat ca raport între profit și fondurile de producție. **V. și eficiența globală a fondurilor de producție.**

EFICIENȚĂ, rezultatul util, pozitiv, obținut dintr-o activitate; atributul unei cauze de a produce efectul dorit.

EFICIENȚĂ ECONOMICĂ 1. Expresie a raportului dintre rezultatele obținute și cheltuielile (eforturile depuse) efectuate într-o anumită perioadă de timp pentru obținerea lor. 2. Raportul dintre efectele economice, valorice și sociale obținute și eforturile depuse de societate. 3. Categorie economică generală, complexă, care exprimă, în mod cuprinzător, rezultatele ce se obțin în activitatea economico-socială prin gospodărirea judicioasă a tuturor resurselor materiale, umane și bănești și fructificarea tuturor rezervelor în vederea accelerării progresului economiei și culturii, cu implicații asupra tuturor laturilor vieții social-economice. 4. Categorie economică deosebit de importantă care caracterizează rezultatele ce decurg din diferite variante preconizate pentru utilizarea prin consum productiv, individual, vânzarea sau economisirea resurselor umane, materiale și financiare, intrate sau neintroduse în circuitul economic. Noțiunea de eficiență provine din limba latină, anume de la verbul „efficiere“, care avea înțelesul de a îndeplini, a rezulta. Altfel spus, eficiența este măsura în care s-a realizat efectul propus. Definirea eficienței necesită luarea în considerare a cerințelor următoare: să exprime relațiile necesare, cauzale, obiective dintre resursele implicate într-o activitate sau într-un sistem economic și efectele pe care le generează în mod direct; să releve caracterul dinamic al fenomenelor și proceselor economice; să asigure comparabilitatea relațiilor de tip efect-efort ale unei activități cu altele de același gen, care reprezintă fenomene și procese similare; să exprime corelațiile dintre raporturile efect-efort ale activității desfășurate la nivel microeconomic cu cele de la nivel macroeconomic. În categoria de e.e. se disting următoarele elemente: resursele implicate de o activitate; efectele economice generate de folosirea resurselor implicate; timpul în care se folosesc resursele și se obțin efectele respective; spațiul economic în care are loc consumul de resurse și se obțin efectele economice. Cu cât efectele obținute pe o unitate de cheltuieli sunt mai mari, cu atât e.e. este mai ridicată. E.e. are aplicabilitate în toate orânduirile social-economice, deoarece fără o anumită cheltuială de muncă nu se poate obține un anumit rezultat. Revoluționarea factorilor de producție și a relațiilor de producție a determinat mutații însemnate în nivelul e.e. Determinarea și ridicarea continuă a e.e. au dobândit o importanță primordială, deoarece societatea este profund interesată în utilizarea cu eficiență maximă a resurselor materiale, umane și financiare de care dispune, pentru intensificarea progresului economico-social multilateral, urmărind satisfacerea intereselor fundamentale ale întregii societăți și ale fiecărei persoane. Forma generală de exprimare a e.e. este:

$$Ee = \frac{V}{C},$$

în care:

Ee = eficiența economică;

V = volumul valoric anual al producției obținute;

C = cuantumul anual al cheltuielilor de producție.

E.e. trebuie determinată și urmărită atât în sfera producției materiale, cât și în sfera neproductivă. Aprecierea și măsurarea ei se realizează cu ajutorul anumitor indicatori economici, specifici diferitelor domenii de activitate. **E.e.** se urmărește și se determină pe întreprinderi (agenți economici), ramuri economice și pe ansamblul economiei naționale. La nivelul întreprinderilor, **e.e.** se determină cu ajutorul indicatorilor: producția netă la 1 000 de lei mijloace fixe, cuantumul producției globale la 1 000 de lei cheltuieli materiale, productivitatea muncii sociale, profitul la 1 000 de lei mijloace fixe, rata rentabilității, venitul net obținut la 1 000 de lei cheltuieli de producție, acumulări bănești la 1 000 de lei mijloace fixe, cifra de afaceri, aport valutar net la 1 000 de lei mijloace fixe. La nivelul ramurilor economice, **e.e.** se determină și se apreciază în principal cu ajutorul indicatorilor: nivelul productivității muncii sociale, nivelul costului de producție ponderat al ramurii economice pe unitatea de produs, raportul dintre venitul net și fondurile de producție utilizate, raportul dintre sporul de venit net și fondurile de producție utilizate ș.a. La nivelul economiei naționale, **e.e.** se determină cu ajutorul indicatorilor: corelația

dintre creșterea productivității muncii sociale și creșterea fondurilor de producție $\left(\frac{PM_1}{PM_0} > \frac{FP_1}{FP_0} \right)$;

eficiența netă a fondurilor fixe (produsul național brut raportat la valoarea mijloacelor fixe folosite); sporul de produs național brut pe un lucrător $\left(\frac{\Delta PNB}{NL} \right)$; sporul de produs național brut

pe unitatea de investiții $\left(\frac{\Delta PNB}{IT} \right)$; corelația dintre creșterea venitului național și creșterea

produsului social $\left(\frac{VN_1}{VN_0} > \frac{PS_1}{PS_0} \right)$. Pentru ca activitatea economică să fie apreciată ca eficientă, ea

trebuie să îndeplinească următoarele condiții: ▪ să fie concretizată în bunuri materiale, spirituale și servicii care să satisfacă cerințele sociale; ▪ valoarea bunurilor care se obțin din activitatea economică să compenseze cheltuielile efectuate și să se obțină un surplus; ▪ activitatea economică să nu deterioreze echilibrul ecologic. Obținerea unei **e.e.** maxime în toate domeniile de activitate reclamă elaborarea, studierea, compararea și alegerea variantei optime din proiectele existente. În alegerea acestei variante este necesar să se țină seama de toate efectele și implicațiile economico-sociale atât la nivel microeconomic, cât și la nivel macroeconomic, să se aibă în vedere armonizarea întregului efort social pentru înfăptuirea reproducției sociale, ridicarea continuă a bunăstării popoului român. Căile de creștere a **e.e.** sunt: ▪ introducerea progresului științifico-tehnic contemporan; ▪ ridicarea la un nivel calitativ înalt a întregii activități economice și sociale; ▪ creșterea substanțială a productivității muncii; ▪ gospodărirea rațională a fondurilor de producție; ▪ reducerea continuă a cheltuielilor de producție, îndeosebi a celor materiale; ▪ folosirea cu spirit gospodăresc a combustibililor și a surselor energetice; ▪ valorificarea superioară a materiilor prime, reducerea substanțială a cheltuielilor neproductive; ▪ ridicarea calității produselor; ▪ accelerarea vitezei de rotație a fondurilor de producție și de circulație; ▪ înnoirea și modernizarea produselor; ▪ introducerea celor mai înaintate

și eficiente forme de organizare și de conducere; *perfecționarea pregătirii personalului, întărirea ordinii și disciplinei în muncă etc. În măsurarea și aprecierea e.e. trebuie efectuată o analiză aprofundată, causală și multilaterală, pentru a se constata cu ce cheltuieli se obțin respectivele efecte economice și sociale. De asemenea, se efectuează diferite calcule cu scopul de a se stabili ce, cât, unde să se producă, precum și unde și cu cât (la ce preț) să se desfășoare produsele. În acest scop se folosesc mai mulți indicatori, determinându-se raportul dintre optim și eficiență, precum și raportul dintre optimul parțial și cel general. Creșterea e.e. evidențiază o economie de muncă socială, o reducere a cheltuielilor cu factorii de producție pe o unitate de produs.

EFORT VALUTAR, indicator financiar care exprimă gradul de îndatorare față de străinătate. E.v. se calculează cu ajutorul mărimii absolute a serviciului datoriei externe și prin raportul dintre serviciul datoriei externe și încasările din exportul de mărfuri și servicii. În aceste calcule se are în vedere mărimea dobânzilor respective. Este de dorit ca e.v. să fie cât mai mic, deoarece cu cât e.v. este mai mare, cu atât rămân mai mici resursele valutare ale țării necesare plății mărfurilor, lucrărilor și serviciilor importate; V. și amortizarea împrumutului; datorie publică; serviciul datoriei publice externe.

EGALAREA PENSIILOR, prevedere legală și îndreptățire egală la pensie pentru bărbați și femei. E.p. rezultă din principiul „la muncă egală, remunerație egală”. Totuși, sistemul de pensionare prevede că femeile au nevoie de o perioadă de cotizare redusă cu cinci ani față de bărbați. De asemenea, speranța de viață a femeilor este mai mare decât cea a bărbaților cu 5-7 ani, în medie. Prin urmare, femeile se pensionează cu cinci ani mai devreme decât bărbații și primesc pensia pe o perioadă de timp mai mare cu 5-7 ani în medie, cu influențe asupra bugetului asigurărilor sociale de stat.

ELABORAREA BUGETULUI ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT, stadiu inițial al planificării bugetare, care cuprinde activitatea complexă și multilaterală de determinare a veniturilor și a cheltuielilor asigurărilor sociale de stat pe an și pe trimestre, pe baza aplicării principiilor planificării bugetare. Ținându-se seama de orientările date de Guvern, Ministerul Finanțelor, în acord cu Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, ca organe de specialitate, stabilește termenul pentru elaborarea tuturor planurilor financiare, pe baza cărora are loc e.b.a.s. de s. Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale adoptă o serie de măsuri organizatorice menite să asigure efectuarea corectă și la timp a lucrărilor de elaborare a proiectului de buget. Astfel, Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale elaborează instrucțiuni metodologice, în cuprinsul cărora analizează lipsurile constatate în practica bugetară, măsurile pentru lichidarea și preîntâmpinarea lor, precum și modul de întocmire a planurilor financiare de asigurări sociale pentru anul viitor. Ulterior, aceste instrucțiuni sunt trimise, prin casele teritoriale de pensii ale Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, întreprinderilor, instituțiilor, comunelor. Elaborarea proiectului b.a.s. de s. este posibilă numai prin respectarea cu strictețe a legislației de asigurări sociale în vigoare, a indicatorilor social-culturali din programul de dezvoltare economică și socială, a normelor de cheltuieli, a subdiviziunilor clasificăției bugetare, a veniturilor și cheltuielilor etc. Bugetul asigurărilor sociale de stat este constituit din: a) bugetul asigurărilor sociale, elaborat de Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, în care sunt cuprinse veniturile și cheltuielile cu caracter centralizat și b) bugetele pentru realizarea asigurărilor sociale ale caselor teritoriale de pensii, rezultate din concentrarea bugetelor pentru realizarea asigurărilor sociale întocmite de către întreprinderi, instituții și comune. Având în vedere obiectivele programului de dezvoltare economică și socială, modul cum s-a executat bugetul asigurărilor sociale pe perioada expirată, măsurile privind îmbunătățirea activității în domeniul asigurărilor sociale, Casa Națională de

Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, prin organele sale de specialitate, întocmește proiectul de buget, dând, concomitent, indicații organelor subordonate asupra modului cum trebuie întocmite planurile de venituri și cheltuieli pentru asigurările sociale. Lucrările privind e.b.a.s. de s. încep din luna iulie-august a anului de bază. Dat fiind faptul că la această dată bugetul anului în curs este executat numai pe lunile expirate, se determină mai întâi execuția probabilă a bugetului până la finele anului în curs. Determinarea executării preliminate a bugetului până la finele anului se obține pe baza experienței anilor anteriori și a realizării veniturilor și cheltuielilor din perioada expirată a anului în curs. Folosindu-se de execuția preliminară a veniturilor și cheltuielilor, Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale elaborează direct proiectul bugetului asigurărilor sociale de stat. Însoțit de un memoriu explicativ – care oglindește orientările și principiile pe baza cărora a fost întocmit și care justifică, totodată, calculele pe care s-a fundamentat determinarea veniturilor și cheltuielilor, dinamica acestora, aspectele pozitive ale activității financiare de asigurări sociale, deficiențele și măsurile pentru lichidarea și preîntâmpinarea lor – bugetul asigurărilor sociale de stat este înaintat de către Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale Ministerului Finanțelor, pentru verificare și avizare.

ELABORAREA BUGETULUI DE STAT, primul stadiu al planificării bugetare, care cuprinde activitatea complexă și multilaterală de determinare pe an și pe trimestre, pe baze științifice, cu respectarea tuturor principiilor planificării bugetare, a veniturilor și a cheltuielilor bugetului de stat în ansamblu și ale fiecărei verigi din sistemul nostru bugetar. Constituind unul dintre stadiile cele mai importante ale planificării bugetare, e.b. de s. se efectuează cu cunoașterea și luarea în considerare a cerințelor legii valorii, pe baza indicatorilor programului economic și social și în concordanță cu obiectivele politicii economico-sociale și financiare a statului nostru. În procesul e.b. de s. se realizează fundamentarea, coordonarea multilaterală și influențarea reciprocă a indicatorilor cuprinși în buget și indicatorii economici și sociali. În acest scop, bugetul statului se elaborează nu numai cu stabilirea echilibrului dintre venituri și cheltuieli, ci și cu prevederea anumitor rezerve strict necesare și specifice. De elaborarea judicioasă, fundamentată pe baze științifice a bugetului de stat depinde în mare măsură îndeplinirea obiectivelor economice, social-culturale etc. stabilite prin programul de dezvoltare economico-socială. În vederea elaborării la timp a bugetului de stat, Guvernul stabilește termene precise și modul de întocmire a lucrărilor necesare elaborării acestor planuri, pe care le transmite Ministerului Finanțelor. La rândul său, Ministerul Finanțelor stabilește termene și norme metodologice pentru elaborarea bugetelor de către ministere, celelalte organe centrale, consilii locale, întreprinderi și instituții și ia o serie de măsuri organizatorice referitoare la analiza lipsurilor constatate în practica bugetară, măsurile pentru lichidarea și preîntâmpinarea acestor lipsuri, măsuri privind modul de evaluare a veniturilor în concordanță cu indicatorii economici și sociali, modificările aduse clasificății bugetare, modul de elaborare a planurilor financiare etc. E.b. de s. necesită respectarea strictă a legislației financiare în vigoare, a indicatorilor cantitativi și calitativi, a statelor de salarii, a prețurilor și tarifelor stabilite de stat, a subdiviziunilor clasificății bugetare, a veniturilor și cheltuielilor bugetare etc. Pentru elaborarea bugetului, o importanță deosebită o prezintă coordonarea resurselor financiare cu cheltuielile, în cadrul economiei naționale, precum și de a facilita echilibrarea tuturor planurilor financiare și a bugetului de stat, fiind, în același timp, și un mijloc de verificare a corelării și echilibrării planurilor financiare, a concordanței lor cu indicatorii programului economic. Elaborarea judicioasă a bugetului de stat reclamă determinarea în prealabil a executării lui până la sfârșitul anului de bază. Baza de pornire se determină luându-se în considerare executarea de fapt a bugetului pe lunile expirate, la care se adaugă executarea preliminară până la finele anului. Ministerele, întreprinderile și instituțiile întocmesc bugetele lor, iar Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale elaborează proiectul bugetului asigurărilor sociale de stat. Pe baza datelor proprii și a celor primite de la unitățile din subordine,

organele de conducere ale ministerelor și celelalte organe centrale asigură elaborarea proiectului bugetului privind activitatea proprie și activitatea unităților subordonate. Sarcinile prevăzute în bugetele ministerelor etc. și în bugetele locale trebuie să fie mobilizatoare, să ducă la folosirea completă a capacităților de producție, la perfecționarea soluțiilor tehnologice și a calității produselor, la identificarea, mobilizarea și folosirea rezervelor din economia națională etc. Proiectele bugetelor elaborate de ministere, de celelalte organe centrale, însoțite de anexe și note explicative, se înaintează la Ministerul Finanțelor spre a se verifica dacă ele concordă cu indicatorii din programul economic și social. Ministerul Finanțelor examinează – împreună cu reprezentanții respectivi – proiectele de planuri financiare primite și îmbunătățește propunerile de indicatori financiari, orientându-se după analizele și calculele proprii referitoare la cuantumul veniturilor și cheltuielilor bugetului de stat, ținând seama de concluziile desprinse din controalele efectuate asupra executării bugetului statului. Ministerul Finanțelor elaborează bugetul de stat după efectuarea verificărilor de rigoare și după introducerea unor eventuale amendamente. Ministerul Finanțelor întocmește lucrările pregătitoare pentru elaborarea bugetului de stat. Guvernul examinează lucrările prezentate de Ministerul Finanțelor, aduce îmbunătățiri indicatorilor financiari și soluționează eventualele divergențe dintre Ministerul Finanțelor și titularii de plan cu privire la cifrele propuse să fie înscrise în buget și definitivează proiectul bugetului de stat. Proiectele de bugete ale județelor și al municipiului București se supun dezbaterii consiliilor locale. Proiectul bugetului de stat astfel acceptat, însoțit de anexele respective și de expunerea de motive a Ministerului Finanțelor, se înaintează de către Guvern Parlamentului, pentru dezbateri și adoptare. V. și adoptarea bugetului de stat.

ELASTICITATEA IMPOZITELOR, principiu general al politicii fiscale, potrivit căruia impozitele se pot adapta în permanență la cerințele bugetare (la necesitățile de venituri bugetare ale statului). Dacă are loc o creștere a cheltuielilor bugetare, se pot majora în mod corespunzător impozitele și viceversa. E.i. acționează cu deosebire în sensul creșterii impozitelor.

ELEMENTELE ASIGURĂRILOR, noțiuni, termeni, denumiri specifice folosite în domeniul asigurărilor de persoane, de bunuri și de răspundere civilă și care sunt reglementate prin acte normative (legi, decrete, ordonanțe, hotărâri ale Guvernului, ordine, regulamente, instrucțiuni, norme metodologice etc.). Aceste acte normative reglementează raporturile dintre asigurători și asigurați, bunurile și persoanele cuprinse în asigurare, riscurile preluate în asigurare, durata de valabilitate a asigurărilor etc. E.a. sunt: asigurătorul (v.), asiguratul (v.), contractantul asigurării (v.), brokerul de asigurare (v.), beneficiarul asigurării (v.), contractul de asigurare (v.), obiectul asigurării (v.), riscul asigurat (v.), evaluarea în vederea asigurării (v.), norma de asigurare (v.), durata asigurării (v.), cazul asigurat (v.), paguba (v.), despăgubirea de asigurare (v.), franșiza (v.), fondul de asigurare (v.), vârsta de asigurare (v.), reasigurarea (v.), coasigurarea (v.) etc.

ELEMENTELE LEGII IMPOZITULUI, părțile constitutive ale fiecărui act normativ institutor de impozite și alte venituri bugetare. Principalele elemente ale unui act normativ institutor de impozite sunt: ▪denumirea venitului bugetar; ▪plătitorii; ▪obiectul; ▪sursa; ▪modul de impunere și percepere; ▪unitatea de impunere; ▪cotele de impunere; ▪termenele de plată; ▪înlesnirile la plata impozitului; ▪responsabilitatea și drepturile plătitorului etc. Este suficient să lipsească un anumit element pentru ca actul normativ respectiv să devină inoperant.

ELIBERARE DE ACTIVE CIRCULANTE, reducere a cuantumului de active circulante necesare pentru realizarea aceluiași sarcini de producție sau a unor sarcini sporite. Forma concretă a eliberării o constituie prisosurile de active circulante ce apar ca o consecință a creșterii vitezei de

rotație a acestora, a utilizării eficiente și a repartizării lor pe trimestre, în anul curent, de o așa manieră încât sarcinile trimestriale să fie mai mici decât cele din anul de bază. E. de a.c. poate fi sub formă absolută și relativă. Eliberarea absolută constă în îndeplinirea acelorași sarcini cu un cuantum mai mic de active circulante decât în perioada expirată. Activele circulante rămase disponibile se transferă altor întreprinderi din cadrul forului ierarhic superior sau se prelevă la bugetul de stat. Eliberarea relativă are loc în situația în care întreprinderea își îmbunătățește procesul utilizării materiilor prime, materialelor etc., realizând o producție sporită cu același cuantum de active circulante. Eliberarea absolută și cea relativă pot avea loc simultan, la aceeași unitate economică, atunci când cu un cuantum mai mic de active circulante decât în anul de bază se realizează în anul curent o producție mai mare. Activele circulante care se eliberează îmbracă numai forma bănească, întrucât utilizarea lor, chiar în aceeași întreprindere, nu poate să aibă loc decât în această formă.

ELIBERARE DE NUMERAR, operațiune efectuată de către unitățile bancare, prin care se pune la dispoziția unităților economice și a organizațiilor obștești titulare de cont, în vederea plății salariilor, burselor, pensiilor, gratificațiilor, participărilor la beneficii, premiilor, indemnizațiilor, alocației de stat pentru copii etc., o anumită cantitate de numerar (semne bănești). Eliberarea numerarului solicitat de unitățile economice se face din disponibilul contului acestor unități deschis la bancă, în baza **cecului de numerar (v.)** emis de compartimentul financiar-contabil, pe baza altor documente justificative vizate pentru controlul financiar preventiv și aprobate de persoanele competente din unitățile respective. Cu prilejul eliberării numerarului, unitățile bancare efectuează controlul prealabil, potrivit normelor de exercitare a controlului financiar-bancar preventiv. Unitățile solicitatoare au obligația ca, pe cecurile de numerar, pe foile de vărsământ cu **chitanță (v.)** sau pe cupoanele mandatelor poștale în baza cărora se fac remiteri de numerar, să evidențieze sumele respective după sursa de încasări sau scopul plății.

EMBARGO, sistem de măsuri luate de un stat sau de un grup de state prin care se instituie interdicția accesului pe piața proprie a mărfurilor sau a capitalurilor ce provin dintr-o anumită țară sau a exporturilor de mărfuri sau capitaluri proprii către alte țări, ca sancțiune pentru încălcarea anumitor norme sau principii de drept internațional. E. este propriu-zis o măsură de represalii practică în timp de război, dar și în timp de pace. E. a fost și este folosit de unele state pentru exercitarea de presiuni și pentru atingerea anumitor scopuri politice. E. constă și în reținerea de către un stat a navelor comerciale sau a mărfurilor altui stat aflate pe teritoriul său, în cazul în care survine un conflict între statele respective.

EMBLEMĂ, semn grafic figurativ simplu și distinct, însoțit uneori de o deviză, care se amplasează, de regulă, alături de denumirea firmei, are un mare caracter promoțional și exprimă sugestiv obiectul de activitate al unității economice. E. este înțeleasă uneori ca un simbol, ca o figură alegorică reprezentând o colectivitate, un personaj, o corporație, un mod de tratare a clienților etc. E. este semnul sau denumirea scrisă mai întâi în limba română, care deosebește un comerciant de un altul de același gen. Orice e. trebuie să se deosebească de emblemele înscrise în același Registru al Comerțului, pentru același fel de comerț, precum și de emblemele altor comercianți de pe piața pe care comerciantul își desfășoară activitatea. E. se pot folosi pe panouri de reclamă oriunde ar fi așezate, pe facturi, scrisori, note de comandă, tarife, prospecte, afișe, publicații și în orice alt mod, numai dacă sunt însoțite vizibil de firma comerciantului. Dacă e. cuprinde o denumire, mărimea literelor cu care este scrisă firma trebuie să reprezinte cel puțin jumătate din mărimea literelor cu care este scrisă e. V. și firmă; **Registru**l Comerțului.

EMISIUNE, operațiune prin care se pun în circulație bani, acțiuni, obligațiuni, bonuri de tezaur, o serie de mărci poștale etc. **V. și valori mobiliare.**

EMISIUNE BĂNEASCĂ 1. Punere în circulație a banilor de hârtie, a monedelor metalice sau a hârtiilor de valoare fie de către stat, fie de către instituții bancare centrale autorizate în acest scop. 2. Constituire și sporire a capitalului societăților anonime prin punerea în circulație a acțiunilor. Se mai întâlnesc emisiuni de **scrisuri funciare** (v.), de obligațiuni, titluri de rentă a obligațiunilor de stat etc. **E.b.** constă și în crearea de bani scripturali (bani de cont), prin efectuarea de operațiuni bancare corespunzătoare în conturi. Punerea în circulație de către unitățile bancare a unei anumite sume de monedă, peste cea existentă deja în arterele de circulație, se operează în concordanță cu creșterea volumului producției, a cantității mărfurilor date spre vânzare pe piață și a serviciilor prestate, a cantității de monedă existente la unități bancare, C.E.C., întreprinderi etc. Emisiunea se produce numai în limita prevederilor din graficele de încasări și de scoatere de la fondurile de rezervă ale unităților bancare respective, în concordanță cu normele în vigoare, precum și pe baza aprobărilor date de către Banca Națională a României. În țara noastră, e.b. este de competența Băncii Naționale. **E.b.** este influențată de o serie de factori, cum sunt: volumul și cantitatea de mărfuri puse pe piață și de servicii care se prestează populației, veniturile bănești ale populației, sistemul premial al gratificațiilor și al participării salariaților la profituri, soldurile de numerar existente în casierile unităților economice, instituțiilor, unităților bancare, unităților C.E.C. **E.b.** contribuie la realizarea reproducției sociale, asigurând o circulație bănească sănătoasă. În condițiile economiei de piață, masa e.b. mai depinde și de cerințele circulației, de legea cererii și ofertei de monedă. **E.b.** se poate efectua în scopuri economice, prin reșcontarea de către băncile comerciale la banca centrală a efectelor de comerț ale acestora, avansuri pe titluri, cumpărări de valute sau aur sau pentru împrumutarea statului ca să acopere deficitul bugetar. Dacă se emit bani peste necesarul circulației, se creează dezechilibre care, în anumite condiții, pot conduce la inflație. **E.b.** se efectuează pentru acoperirea nevoilor suplimentare de bani generate de creșterea volumului de bunuri și servicii, acoperirea deficitului bugetului de stat și pentru a oferi agenților economici moneda națională în schimbul celei străine. **E.** care depășește nevoile economiei conduce la apariția inflației, expresie a dezechilibrului economic și valoric. **V. și casa de circulație; fonduri de rezervă de bancnotă, monedă metalică și monedă divizionară metalică; circulație bănească; inflație.** ♦ **E. fiduciară**, parte a emisiunii bănești care nu este garantată cu rezerva de metale prețioase a băncii de emisiune.

EMISIUNE DE ACȚIUNI, cale principală de procurare a fondurilor proprii, de constituire, de mărire sau de restructurare a capitalului unei societăți comerciale. De regulă, e. de a. se realizează la paritate, respectiv la un preț egal cu valoarea nominală. Prețul de emisiune a acțiunilor noi nu poate fi mai mic decât valoarea nominală a noilor acțiuni emise și nici mai mare decât cursul de piață al vechilor acțiuni; acest curs se stabilește pe baza raportului dintre cererea și oferta de la bursă. În vederea stabilirii unui preț de emisiune cât mai bine corelat cu valoarea reală a societății emitente, respectiv cu evoluția prognozată a societății și, implicit, cu mărimea dividendului preconizat a se asigura acționarilor, mai ales în primii ani de activitate, este necesară elaborarea unor studii la nivelul societății emitente, care să fie puse la dispoziția potențialilor investitori. Studiile respective, bine documentate, trebuie să ofere investitorilor informații privind perspectivele de profit, structura financiară a societății, relația cost-profit, prognoza evoluției economico-financiare a societății etc. Investitorii care se hotărăsc să subscrie, întocmesc o declarație de subscriere și efectuează imediat vărsămintele de capital în contul societății emitente. Subscriitorii intră imediat în posesia acțiunilor nominative, devenind astfel acționari. În vederea subscrierii, investitorii se adresează fie direct societății emitente, fie unui intermediar abilitat de aceasta pentru plasarea acțiunilor sale. Dacă un investitor subscrie un număr mare de

acțiuni sau dacă acțiunile au forma înscrierii în cont, acțiunile deținute de investitor se pot materializa în **certificatul de acțiuni (v.)**. Creșterea capitalului unei societăți pe acțiuni presupune autorizarea prealabilă de către adunarea generală a acționarilor și se realizează în perioada de timp stabilită de aceasta. Aceste operațiuni formează obiectul pieței primare a acțiunilor. Sporirea capitalului social al unei societăți pe acțiuni se poate realiza pe următoarele căi: a) emisiunea și plasarea de noi acțiuni; b) încorporarea în capitalul social a unei părți sau a întregii rezerve constituite din profitul obținut de societate; c) combinarea emisiunii de noi acțiuni cu încorporarea de rezerve. **V. și acțiune.**

EMISIUNE DE OBLIGAȚIUNI, operațiuni prin care obligațiunile sunt plasate diferiților investitori. E. de o. se realizează pe baza unui contract de împrumut cu caracter unilateral, deoarece condițiile sunt stabilite de emitent și imprimate pe titlurile respective (pe verso-ul acestora), iar pe față sunt prevăzute elemente care relevă condițiile de emisiune. Condițiile de emisiune se referă la forma obligațiunilor, valoarea lor nominală, dobânda acordată creditorilor (sub formă de rată și sub formă absolută înscrisă pe cupoane), modul de rambursare, scadența, suma totală a obligațiunilor și numărul acestora. Prețul de emisiune este suma pe care o plătește cel care subscrie, adică persoana care cumpără obligațiunea direct de la emitentul-debitor. Prețul respectiv poate fi egal cu valoarea nominală (la paritate), mai mare (peste paritate) sau mai mic decât valoarea nominală (sub paritate). Datorită posibilității ca prețul de emisiune să fie fixat sub și peste paritate, dobânda asigurată efectiv de emitent deținătorului obligațiunii poate fi adaptată la nivelul dobânzii medii care există pe piață în momentul plasării titlurilor. Dacă, de pildă, rata medie a dobânzii pe piață este de 10%, iar emitentul a prevăzut inițial o dobândă de 7%, pe care a imprimat-o pe obligațiuni, emisiunea nu va avea succes decât dacă se oferă cumpărătorilor de obligațiuni cel puțin un venit egal cu 10%. Rata care rezultă din raportarea valorii cuponului obligațiunii la prețul de emisiune poartă numele de **rată reală a dobânzii**. Prețul de emisiune a obligațiunii este de fapt suma care, dată cu împrumut la o rată a dobânzii egală cu cea medie existentă pe piață, asigură un venit egal cu cel fix plătit de emitent sub forma dobânzii care are nivelul imprimat pe titlu.

EMISIUNE DE VALORI MOBILIARE, complex de operațiuni prin care emitenții de titluri (societăți pe acțiuni, bănci etc.) oferă pentru subscripție (cumpărare) titluri negociabile. Cei care dețin capital și doresc să-l investească pot achiziționa titluri negociabile existente deja pe piața financiară de la cei care le dețin și doresc să le vândă sau/și achiziționează noi titluri emise pentru subscriere. E. de v.m. pot fi publice (ofertă publică), când se adresează tuturor investitorilor, iar titlurile emise și acceptate se pot negocia la **bursa oficială și la bursele private**, în care titlurile au plasament particular, adică titlurile se achiziționează de către diferiți subscriptori (investitori) și după emisiune titlurile respective nu pot fi cotate la bursă. De asemenea, e. de v.m. pot fi directe, realizate de emitenți pe contul și pe riscul lor, folosind însă concursul intermediarilor, care-și pun ghișeele la dispoziție pentru subscriere. Plasarea în public a emisiunilor de obligațiuni efectuate de stat se poate realiza integral de către stat, prin ghișeele instituțiilor sale financiare, această emisiune fiind cel mai puțin costisitoare, și prin **intermediar financiar**, care, la rândul său, poate opera pe contul și pe riscul emitentului sau pe contul și pe riscul său (intermediarului). În primul caz, intermediarul încasează un comision pentru serviciul de intermediere prestat emitentului. În cel de-al doilea caz, intermediarul cumpără ferm, pe contul și pe riscul său, titlurile de la emitent, la un preț de emisiune scăzut, iar apoi le plasează investitorilor la un preț mai mare, realizând astfel un profit. E. de v.m. prin intermediar se realizează cu deosebire prin plasarea titlurilor prin bursa de valori. Bursa poate fi folosită atât direct de către emitent, cât și de către bănci și alți intermediari financiari. În ambele cazuri se urmărește atent evoluția cursurilor titlurilor existente și cotate la bursă, deoarece o nouă ofertă de titluri care

aparțin aceluiași emitent poate influența scăderea cursului lor la bursă. De regulă, în astfel de cazuri, se întrerup vânzările de titluri și se reiau ulterior, când cursurile cresc. Plasarea titlurilor prin intermediar financiar se folosește pe scară largă pentru emisiunile de titluri străine pe diverse piețe naționale. În România, băncile și alte instituții de credit nu pot practica intermedierea de valori mobiliare pe cont propriu și nici pe contul terților; ele au însă dreptul să participe ca acționari la societăți de valori mobiliare, implicându-se astfel și în emisiunile de valori mobiliare. **V. și bursă; emitent; emitent de titluri de valoare; titlu de stat; titlu de valoare; titlu financiar.**

EMISIUNE PUBLICĂ, lansare, punere în vânzare de noi titluri de valoare, în care instituția emitentă (de exemplu, o autoritate publică centrală sau locală) oferă titlurile respective direct publicului, la un curs stabilit. Dacă se urmărește cotarea titlurilor la bursa de valori, atunci se angajează un intermediar.

EMISIUNEA (LANSAREA) ÎMPRUMUTULUI DE STAT, complex de operațiuni privind legiferarea și plasarea împrumutului de stat. Împrumutul de stat se emite pe baza unei legi care cuprinde următoarele elemente principale: denumirea împrumutului; valoarea totală a împrumutului; valoarea nominală a obligațiilor; dobânda sau/și câștigul; alte avantaje care se acordă deținătorilor de obligațiuni (titluri); modul cum se face plasarea obligațiilor (titlurilor); cursul de emisiune; garanțiile oferite de stat subscriptorilor; termenul de rambursare; mijloacele de stingere sau de reducere a datoriei publice etc. Denumirea împrumutului este dată chiar de titlul legii și, de fapt, arată scopul, destinația lui. De exemplu: „Împrumutul refacerii economiei naționale“, „Împrumutul înzestrării armatei“, „Împrumutul stabilizării monetare“ etc. Valoarea totală a împrumutului de stat poate fi limitată sau nelimitată. Înscrisurile împrumuturilor de stat se pot numi obligațiuni, titluri, efecte publice, hârtii de valoare etc. De regulă, aceste înscrisuri se numesc **obligațiuni**. Suma înscrisă pe obligațiune este **valoarea nominală**, care exprimă mărimea creanței pe care deținătorul trebuie să o încaseze de la stat la scadență sau când iese câștigătoare la tragerea la sorți. La rambursarea împrumutului, statul plătește prezentatorului valoarea nominală a obligațiilor. Deținătorii obligațiilor care doresc să-și recupereze mai devreme banii plasați în împrumuturi de stat le pot vinde la bursă. Prețul la care se vând (cumpără) obligațiunile exprimă **valoarea reală a acestora**. Această valoare poate fi egală, mai mare sau mai mică decât valoarea nominală. Nivelul valorii reale a obligațiilor depinde de **cursul** la care ele se cotează la bursă. **Cursul este „prețul“** cu care se vând și se cumpără obligațiunile (alte înscrisuri) față de valoarea lor nominală. Cursul este determinat de raportul dintre cererea și oferta de capital de împrumut, de nivelul dobânzii și de celelalte avantaje ale împrumutului. Există **cursul de emisiune și cursul liber al pieței, al bursei de valori. Cursul de emisiune** poate fi: **al pari, supra-pari și sub-pari**. **Cursul de emisiune al pari** evidențiază faptul că emisiunea obligațiilor împrumutului se face la valoarea nominală, adică aceea care este înscrisă pe titlu. **Cursul de emisiune supra-pari** arată că emisiunea obligațiilor împrumutului se face peste valoarea nominală. De exemplu, statul poate face o emisiune de 110 lei, cu o dobândă nominală de 10 lei, care se referă la valoarea nominală de 100 de lei. Se constată că dobânda reală este mai mică decât cea nominală, deoarece ea se raportează la cursul de emisiune de 110 lei. **Cursul de emisiune sub-pari** arată că emisiunea obligațiilor împrumutului de stat se face sub valoarea nominală. De pildă, obligațiunea cu valoarea de 100 de lei se emite pe cursul de 90 de lei. Dobânda raportată la cursul de emisiune a titlului este, în acest caz, mai mare decât cea nominală. **Dobânda** poate fi **nominală și reală**. **Dobânda nominală** este aceea pe care statul se obligă să o plătească la valoarea nominală a înscrisurilor emise sub formă de cupon semestrial sau anual, care se detașează și se prezintă spre încasare la instituția bancară centrală sau la o altă instituție stabilită de stat. **Dobânda reală** este suma pe care o încasează subscriptorii unui împrumut, în raport nu cu valoarea nominală a

împrumutului, ci cu valoarea reală plătită de subscripitori. La împrumuturile de stat, rata dobânzii are în general un nivel apropiat de rata dobânzii creditului bancar, fiind stabilită în funcție de cererea și oferta de capital de împrumut. Limita superioară a ratei dobânzii diferă de la o țară la alta, ținându-se seama și de rata inflației. Rata reală a dobânzii care se cuvine subscripitorului la împrumutul de stat se determină după următorul calcul:

$$R_r = \frac{100 + r_n \cdot 100}{D} - 100,$$

în care:

R_r = rata reală a dobânzii;

r_n = rata nominală a dobânzii;

D = deflatorul (indicele de preț al produsului național brut față de anul precedent) din țara subscripitorului.

La împrumuturile contractate în străinătate, lucrurile se prezintă astfel: dacă cresc prețurile produselor exportate de către țara debitoare, dobânda reală este mai mică decât dobânda nominală, fapt care constituie un avantaj pentru țara respectivă. Invers, când prețurile produselor exportate de țara debitoare scad pe piața externă, dobânda reală a împrumutului este mai mare decât dobânda nominală, ceea ce o va dezavantaja. Pentru a face mai atractive subscrierile la unele împrumuturi, statul poate oferi subscripitorilor alte **avantaje** decât dobânda, cum sunt: ▪acordarea de câștiguri; ▪subscrieri prin vârsăminte parțiale și bonificații celor care subscriu anticipat; ▪prime de rambursare; ▪înlesniri fiscale (scutiri sau reduceri de impozite și taxe a veniturilor obținute de la împrumuturile de stat); ▪acceptarea de către stat a unor înscrisuri ale împrumuturilor de stat ca plată a unor impozite datorate de subscripitori; ▪neadmiterea executării silite a înscrisurilor împrumuturilor de stat; ▪garanții împotriva fluctuațiilor monetare; ▪exprimarea împrumutului într-o valută stabilă; ▪legarea monedei împrumutului de conținutul în aur; ▪indexarea împrumutului etc. E.(I) î. de s. se poate face pe următoarele căi: ▪vânzarea directă a înscrisurilor la bursă; ▪vânzarea prin bănci sau consorții bancare; ▪subscriere publică; ▪subscriere publică la licitație etc. **Statul poate oferi creditorilor garanții personale sau materiale. Termenul de rambursare** evidențiază durata de timp pentru care se contractează împrumutul. Împrumuturile de stat pot avea termene precise de rambursare sau pot fi fără asemenea termene (perpetue). Dacă se împrumută de la un mare număr de creditori, statul eliberează acestora anumite înscrisuri. În cazul în care numărul creditorilor este mai restrâns, înscrisurile acestora se înregistrează în **Cartea Datoriei Publice**. Înregistrarea creanțelor în această carte evită cheltuielile cu confecționarea titlurilor, precum și cele cu păstrarea lor la bănci. Inconvenientul constă în faptul că aceste înscrisuri nu pot fi negociate la bursă; cu îndeplinirea anumitor formalități, ele pot fi negociate în afara bursei. În funcție de caracteristicile împrumuturilor și de termenele de rambursare, înscrisurile eliberate de stat poartă denumiri diferite și au unele trăsături specifice. Înscrisurile împrumuturilor de stat pot fi **nominate și la purtător**. Pentru împrumuturile contractate pe termen scurt, statul poate emite **bonuri de tezaur, certificate de datorie, polițe de tezaur, bonuri sau certificate de impozite**. Bonurile de tezaur pot fi lombardate (depuse în gaj) la bănci și vândute la licitație (unde cursurile sunt variabile). Spre deosebire de celelalte înscrisuri, potrivit dreptului cambial, polițele de tezaur pot fi scontate la bănci, se pot executa silit etc. Bonurile sau certificatele de impozite nu sunt purtătoare de dobândă, iar deținătorii lor le pot folosi și pentru plata unor furnituri, a impozitelor etc. Pentru împrumuturile pe termen mijlociu și lung, statul emite **obligațiuni sau titluri de rentă**,

iar pentru cele fără termen statul emite **titluri de rentă perpetuă**. Renta perpetuă rezervă statului facultatea de a rambursa împrumutul primit, fără însă să-l oblige la această rambursare, subscripții având numai dreptul la rentă. Unele înscrisuri ale împrumuturilor de stat sunt cu circulație liberă și pot fi negociate, iar altele nu se pot negocia sau lombarda. V. și **Cartea Datoriei Publice**.

EMITENT, societate pe acțiuni, bancă, stat etc. care emite bancnote, hârtii de valoare, titluri financiare, cu ajutorul cărora își procură capitalul bănesc necesar extinderii activității sale economico-sociale. E. devine astfel debitorul unei obligații de plată față de o altă persoană fizică sau juridică.

EMITENT DE TITLURI DE VALOARE, persoană juridică investită cu competența de a emite titluri de valoare și care își asumă obligația de a recunoaște și de a onora drepturile conferite de acestea, conform clauzelor stipulate pe titlul respectiv și potrivit reglementărilor juridice. E. este și persoana juridică angajată în procedura unei oferte publice. V. și **titlu de valoare**.

EMITEREA GARANȚIILOR DE STAT PENTRU ÎMPRUMUTURI INTERNE, acordarea de garanții de către Ministerul Finanțelor, în numele statului, pentru împrumuturile interne contractate de o persoană juridică de la o instituție creditoare, pentru finanțarea proiectelor sau a activităților de importanță prioritară pentru România sau pentru alte destinații stabilite și aprobate de Guvern. Acordarea g. de s. pentru î. este condiționată de acceptarea de către Ministerul Finanțelor a clauzelor cuprinse în contractele de împrumut încheiate între persoanele juridice care solicită împrumuturi cu garanțiile statului și instituțiile creditoare. Persoanele juridice care pot beneficia de împrumuturi interne cu garanția statului adresează Ministerului Finanțelor o scrisoare prin care formulează cererea de garantare a împrumutului de pe piața internă, însoțită de următoarele documente: ▪documentul în baza căruia se poate verifica încadrarea solicitantului ca beneficiar al prevederilor legale prin care Ministerul Finanțelor este autorizat să acorde garanția statului; ▪proiectul contractului de împrumut care urmează să fie încheiat cu instituția financiară creditoare; ▪proiectul contractului comercial, în cazul în care din împrumutul garantat se vor realiza achiziții de utilaje, tehnologie, bunuri, servicii ori se vor realiza lucrări de construcții-montaj; ▪planul de afaceri; ▪estimarea și fundamentarea surselor de rambursare a împrumutului și de plată a costurilor aferente acestuia, precum și a surselor din care se asigură plata proiectului pentru sumele neacoperite cu împrumutul garantat; ▪lista cu principalii furnizori de la care urmează să se facă aprovizionarea tehnico-materială cu bunurile și serviciile de bază necesare în vederea desfășurării activității economice; ▪analiza pieței de desfacere a produselor și/sau a serviciilor cu nominalizarea principalilor clienți; ▪bilanțul contabil pe cel puțin trei ani anteriori celui în care se solicită garanția statului și situația economico-financiară pentru perioada scursă din anul în curs; ▪raportul de audit, realizat de o firmă ori de o persoană fizică independentă autorizată, asupra activității economico-financiare din anul anterior celui în care se solicită garanția statului, din care să rezulte și referiri cu privire la seriozitatea și la bonitatea persoanei juridice care solicită garanția statului; ▪studiul de fezabilitate și aprobarea acestuia de către autoritățile competente, în cazul investițiilor care se realizează din împrumuturi interne cu garanția statului; ▪analiza comparativă a cel puțin trei oferte primite de la finanțatori diferiți sau/și analiza comparativă a cel puțin trei oferte primite de la furnizori diferiți pentru achiziții de utilaje, tehnologie, bunuri, servicii și executări de lucrări de construcții-montaj. Prin Direcția Generală a Datoriei Publice, Ministerul Finanțelor analizează documentația și, dacă este cazul, solicită propuneri de îmbunătățire pentru care cere acceptul persoanei juridice, urmărind în principal constituirea măsurilor asigurătorii care să reducă la minimum riscul executării garanției. Verificarea și analiza documentației primite de la solicitantul garanției, inclusiv emiterea scrisorii de garanție sau a răspunsului de respingere a cererii de garantare a împrumutului, se fac în termen

de 30 de zile calendaristice de la primirea documentației complete la Ministerul Finanțelor. **V. și împrumuturi interne garantate de stat; scrisoare de garanție pentru împrumuturile contractate pe piața internă de capital.**

EMITEREA TITLULUI DE ÎNCASARE A IMPOZITULUI, înscrierea venitului (bunului) impozabil, a impozitului, a ratelor și a termenelor de plată într-o înștiințare de plată, în baza căreia organul financiar este autorizat să încaseze impozitul. Dacă nu se respectă prevederile înștiințării de plată, se poate emite un ordin de încasare (executare silită) a debitorilor care nu-și achită obligațiile față de bugetul de stat și față de bugetele locale.

ENGINEERING, activitatea desfășurată de organe de specialitate, legată, de regulă, de consulting, constând în elaborarea, la cererea clienților, de proiecte complexe de investiții, de studii tehnico-economice, cu indicarea potențialilor furnizori de mașini necesare procesului tehnologic, acordarea de consultații privind cumpărarea de licențe, formularea condițiilor tehnice ale contractului și uneori chiar negocierea contractelor pentru firma-client, ca și acordarea de asistență tehnică în timpul executării lucrărilor de investiții. **E.** se practică și în relațiile internaționale; a luat o mare dezvoltare după al doilea război mondial. **V. și consulting.**

EROZIUNE MONETARĂ, v. INFLAȚIE.

ESCONTARE, operațiune financiară prin care se diminuează primele încasate anterior la asigurările de viață cu dobândă compusă pe care asigurătorul o obține de la institutele de credit (la care păstrează primele încasate), de la datele încasării primelor de asigurare până în momentul relativ îndepărtat al plății sumei asigurate.

EȘALONARE, operațiune efectuată de către organele financiar-bancare etc., de împărțire a unor sume datorate și de repartizare a lor pe mai multe termene de plată. **E.** se aprobă de către organele financiar-bancare pe baza unei cereri întemeiate prezentate de plătitor. ❖ **E. a plății impozitelor**, fragmentarea impozitului în mai multe părți, urmând ca fiecare tranșă să fie plătită la un anumit termen. ❖ **E. a plății salariilor**, repartizare stabilită anterior plății salariilor, pensiilor, indemnizațiilor, gratificațiilor, beneficiilor etc., care se efectuează de către unitățile economice pe zile, în cadrul lunii, astfel încât eliberările de numerar să se facă eșalonat de către unitățile bancare. **E.** este astfel efectuată încât unitățile economice și instituțiile să aibă timpul necesar pentru calcularea drepturilor bănești provenite din muncă, întocmirea statelor de salarii și ridicarea numerarului de la bancă, să contribuie la organizarea și la desfășurarea circulației banilor.

EȘUARE, împotmolire a navelor maritime în nisip sau într-un loc unde apa nu este destul de adâncă pentru a putea naviga. **E.** este risc asigurat și se acoperă prin asigurarea navelor maritime încheiată conform condițiilor: „cu răspundere pentru pierdere sau avarii“, „fără răspundere pentru avarii“ în afară de cazurile de naufragiu, eșuare, incendiu sau explozie pe bord sau ciocnire, și „cu răspundere numai pentru pierderea totală a navei, inclusiv cheltuielile de salvare“. **V. și asigurarea navelor maritime.**

ETALON, numitor comun, model, mărime, greutate, care servește ca unitate de măsură sub diferite forme și în diferite scopuri. ❖ **E. al prețurilor**, cantitatea de metal prețios (aur sau argint) pe care o conține unitatea bănească a unei țări și care servește la măsurarea valorii de schimb a mărfurilor, respectiv la stabilirea prețurilor. Modificarea valorii metalului prețios atrage după sine schimbarea nivelului general al prețurilor mărfurilor, întrucât valoarea mărfurilor se estimează cu o cantitate mai mare sau mai mică de metal prețios. De aceea, modificarea etalonului prețurilor determină schimbarea nivelului general al prețurilor. ❖ **E. aur („Gold Standard“)**, unitate de

măsură valorică folosită în sistemul „Gold Standard“, în care emisiunea de monedă națională a statului se efectuează în temeiul unui tezaur de aur sau de argint, indiferent de materialul din care este confecționată moneda unitate de măsură valorică a sistemului bănesc în care aurul sau argintul servește ca echivalent general. E.a. are următoarele trăsături: ▪fixarea prin lege a cantității de aur pentru unitatea monetară națională; ▪baterea neîngrădită de monede de aur, în funcție de necesitățile circulației; ▪convertibilitatea liberă și nelimitată a bancnotelor naționale în monede de aur; ▪autoritatea monetară (banca de emisiune) este obligată să dețină o rezervă de aur; ▪circulația liberă a aurului între țări; ▪în circulație se pot afla, pe lângă monedele principale de aur, diferite semne ale aurului (monede de argint, bancnote) convertibile în aur. Datorită conținutului definit în aur al monedelor naționale, raportul valoric dintre monedele diferitelor țări este fix. Pe baza e.a., **balanța de plăți (v.)** se echilibrează oarecum automat. Dacă balanța este deficitară, aurul iese din țară și are ca efect scăderea circulației bănești, provocând reducerea prețurilor; din această cauză, exportul crește, intensificând intrarea aurului până la stabilirea echilibrului și invers. Sistemul e.a. reclamă o disciplină monetară internațională fără nici o subordonare față de vreo putere străină. E.a. a fost adoptat în România în anul 1867, în cadrul bimetalismului, iar din 1890 s-a adoptat în cadrul monometalismului aur. Vreme îndelungată, aurul a stat la baza sistemelor bănești naționale. Astăzi, o serie de economiști occidentali susțin ideea revenirii la e.a., acesta fiind, după concepția lor, singura soluție de înlăturare a crizelor monetare, devenite cronice. ❖ **E. aur-devize („Gold Exchange Standard“)**, formă derivată a etalonului aur (v.), reglementată și acceptată datorită repartiției inegale a aurului între țări și a existenței dificultăților în circulația internă și externă a aurului. Și în sistemul bănesc care are la bază e.a.-d. unitatea monetară a fiecărei țări conține o anumită cantitate de aur. Convertibilitatea se realizează în aur sau în valute care sunt reciproc convertibile, la cursul oficial sau în jurul acestuia. În sistemul e.a.-d., emisiunea de monede a statelor care au monedă-cheie se face pe baza tezaurului de aur, iar emisiunea monetară a statelor cu monedă „obișnuită“ se efectuează pe baza tezaurului care poate fi format și din monedă străină. E.a.-d. a fost introdus ca urmare a recomandărilor făcute de Conferința de la Geneva, din 1922, el funcționând și astăzi în unele țări și este caracterizat prin următoarele trăsături: ▪absența din sfera circulației a aurului și înlocuirea lui în circulația internă prin semne ale valorii; ▪unitatea monetară națională se definește printr-o cantitate de aur sau în funcție de o anumită valută (dolarul); ▪convertibilitatea bancnotelor la alegerea băncilor, în aur sau în valute-aur, adică monede divizionare, bancnote, bani scripturali în valutele convertibile în aur exportabil, la un curs bine definit și durabil al altor țări, dar cu deosebire în dolari S.U.A., considerați ca valută de rezervă a sistemului valutar; ▪există rezerve de mijloace de plată internaționale (aur, valute de rezervă, alte active); ▪fondurile se pot transfera liber sau în anumite condiții (restricții). E.a.-d. a fost așezat la baza sistemului monetar internațional prin **Acordul de la Bretton Woods (v.)**, în anul 1944, fiind abrogat practic în 1971, când s-a suprimat convertibilitatea dolarului în aur. România a adoptat e.a.-d. în anul 1929 și l-a abrogat în anul 1947. Noul statut al F.M.I. prevede înlăturarea de drept a e.a.-d. ❖ **E. aur-lingouri („Gold Bullion Standard“)**, formă derivată și limitată a etalonului aur (unitate de bază a sistemului monetar), potrivit căreia aurul nu mai circulă liber în interiorul țării, deși unitatea monetară continuă să fie echivalentă cu o anumită cantitate de aur, nu mai există libertatea de batere și nici convertibilitatea în monede de aur. În cadrul e.a.-l., aurul este deținut de către emitentul bancnotelor sub formă de lingouri, demonstrându-se prin aceasta că aurul nu mai circulă sub forma monedelor. E.a.-l. se caracteriza prin: ▪unitatea monetară se definea printr-o anumită cantitate de aur; ▪convertibilitatea bancnotelor era limitată, deoarece se putea efectua numai în lingouri și în consecință posibilitatea solicitării convertibilității o aveau numai cei care dispuneau de sume mari, echivalente cu cel puțin un lingou (12,4414 kg); ▪există o rezervă oficială de aur în lingouri; ▪fondurile se puteau transfera în mod liber. E.a.-l. a fost instituit după primul război mondial, ca o consecință a concentrării celei mai mari părți a aurului monetar în mâinile

principalelor țări dezvoltate și datorită piedicilor care s-au pus circulației aurului în interiorul țărilor și între țări. E.a.-l. a avut o importanță limitată; țara noastră l-a adoptat cu prilejul stabilizării din 1929 și a renunțat la el în 1947. ❖ E. aur-monedă („Gold Specie Standard“), formă clasică a monometalismului aur aplicată pe scară largă înainte de primul război mondial, în care există dreptul de liberă batere a monedelor de aur și de circulație liberă a aurului sub formă de monede, atât în interiorul țării, cât și între țări. E.a.-m. avea următoarele caracteristici: ▪ în interiorul țărilor și între țări aurul circula liber, de regulă sub forma monedelor, stabilindu-se astfel egalitatea între valoarea internă și cea externă a metalului galben; ▪ în arterele circulației bănești interne se puteau afla, alături de monede de aur, și monede de argint, bancnote etc.; ▪ monedele de aur se băteau în mod liber, fapt care asigură concordanța între valoarea nominală a monedelor și valoarea comercială (de piață) a aurului; ▪ bancnotele erau liber convertibile în aur. Alături de monedele de aur, în circulația internă se aflau bancnote și diferite alte semne ale valorii, convertibile în aur. Baterea liberă a monedelor de aur făcea ca valoarea nominală a monedelor să fie aceeași cu valoarea comercială (de piață) a aurului pe care îl conțineau. Circulația liberă avea ca rezultat faptul că valoarea metalului prețios într-o țară coincidea cu valoarea lui de pe piața externă. Convertibilitatea biletelor de bancă în monede de aur făcea ca valoarea nominală a biletelor de bancă și valoarea proprie a monedelor de aur să fie iarăși identică. Drept urmare, posesorul unui bilet de bancă putea să-l preschimbe în aur sau într-o altă valută, să-l expedieze în străinătate, să achiziționeze mărfuri și să plătească servicii în altă țară etc. ❖ E. bănesc (monetar sau valoric), unitatea monetară legală (leul, rubla, dolarul, lira sterlină, marca, yenul etc.) care servește ca unitate de măsură a valorii bunurilor și serviciilor economice. Cu ajutorul e.b. se poate face generalizarea celor mai variate mijloace și fenomene economice, printr-o exprimare unitară. Ca etalon de evidență, e.b. servește la: evidența și controlul îndeplinirii costurilor de producție, a cheltuielilor sociale de producție, compararea cheltuielilor reale de producție cu cele planificate pe unitatea de produs; întărirea gestiunii economico-financiare; repartizarea produsului național brut; stabilirea de prețuri unice la mărfurile de aceeași calitate și sortiment; controlul financiar al producției pe ramuri și pe întreaga economie. Necesitatea folosirii e.b. este determinată de acțiunea legii valorii în condițiile existenței producției de mărfuri. ❖ E. cantitativ (natural), unitate de măsură a mijloacelor de producție specifică proprietăților fizice ale acestora. Potrivit proprietăților fizice, mijloacele economice se măsoară cu etaloane de lungime, de suprafață, de volum, de greutate etc. (metrul, metrul pătrat, metrul cub, litrul, kilogramul etc.). Cu e.c. nu se pot măsura decât obiecte omogene. E.c. servește la controlul cantitativ al îndeplinirii programului economic, al producției realizate, al consumului de materiale, al asigurării integrității proprietății publice asupra mijloacelor de producție, la ținerea evidenței operative și a contabilității analitice a mijloacelor economice. ❖ E. convențional natural, unitate de măsură utilizată la exprimarea cantitativă a mai multor produse asemănătoare, printr-un anumit produs, considerat drept unitate de măsură (hantru, zi-lumină etc.). ❖ E. monetar, (v.) e. bănesc. ❖ E. multivalutar, e. exprimat prin mai multe valute și coș valutar (v.). ❖ E. muncă (timp), unitatea de măsură (om-oră, om-zi) a timpului de muncă cheltuită pentru producerea de bunuri. ❖ E. șchiop, e. în care monedele în circulație sunt confecționate numai din aur sau numai din argint.

ETATIZARE, operațiune efectuată de stat, care constă în trecerea unei întreprinderi, bănci, instituții, a unui bun, a unei organizații în proprietatea și sub conducerea statului, fără să se precizeze natura obiectivelor și modul de gestiune.

ETATIZAREA BĂNCII NAȚIONALE A ROMÂNIEI, măsura revoluționară întreprinsă de statul român la 23 decembrie 1946, pentru reorganizarea și luarea în stăpânire a aparatului de credit în scopul limitării și lichidării inflației, a speculei și a sabotajului. Prin e., măsură care a avut un caracter anticapitalist, acțiunile acestei bănci au trecut în proprietatea statului, acesta devenind

singurul acționar, iar acțiunile devenind inalienabile. Conducerea Băncii Naționale a fost încredințată unui nou consiliu de administrație. E., ca măsură care s-a răsfrânt și asupra celorlalte bănci, a constituit un moment și o premisă importantă în reorganizarea și în dezvoltarea activității privind emisiunea și reglementarea circulației bănești, pentru stăvilirea și lichidarea inflației care împiedica refacerea și dezvoltarea economiei naționale, asigurarea dirijării și controlului creditelor, pentru frânarea și lichidarea deficitului bugetar și folosirea resurselor bugetului de stat în scopul finanțării economiei naționale. După e., Banca Națională a contribuit la refacerea și la dezvoltarea economiei naționale, la efectuarea controlului activității tuturor băncilor și instituțiilor de credit și a operat desființarea celorlalte bănci care nu făceau altceva decât să scumpească creditul. Prin e. Băncii Naționale, prin legea pentru controlul utilizării creditelor din 15 iulie 1947 și prin normativele de creditare emise de Banca Națională, statul român a putut dispune în întregime de credite și de aparatul bancar.

E.U.A. (engl. „European Unit of Account“), unitate de cont internațională creată de **Comunitatea Economică Europeană (v.)** în aprilie 1975, având la bază cantități de aur special precizate pentru fiecare dintre cele nouă monede ale țărilor care fac parte din comunitate. La început, valoarea unei E.U.A. era egală cu valoarea inițială a unui D.S.T. (v.). **Banca Europeană de Investiții (v.)** a adoptat această unitate în martie 1975, în scopul ținerii evidenței conturilor.

EURCO (engl. „European Composite Unit“), unitate de cont internațională creată de **Comunitatea Economică Europeană (v.)**, inițial pe baza valorii paritare a monedelor celor nouă state membre (francul francez, lira sterlină, marca germană, lira italiană, francul belgian, coroana daneză, guldenul olandez, lira irlandeză, francul luxemburghez) ponderate în **coș valutar (v.)**, iar mai târziu, pe baza cursurilor centrale ale monedelor statelor membre și pe baza cursurilor de pe piață a monedelor care flotează în mod liber. Această monedă de cont a fost folosită pentru unele emisiuni de obligațiuni.

EURO, monedă unică oficială de la 1 ianuarie 1999, adoptată de unsprezece state membre ale **Uniunii Economice și Monetare (v.)**. Cele 11 țări membre ale zonei **EURO** sunt: Germania, Franța, Italia, Spania, Olanda, Belgia, Luxemburg, Austria, Portugalia, Finlanda și Irlanda, care au renunțat la propriile simboluri monetare, unele vechi de secole, pentru a se dota cu o monedă unică. Patru țări ale Uniunii Europene (Marea Britanie, Danemarca, Grecia și Suedia) nu participă pentru moment la revoluția financiară, menită să elimine fluctuațiile dintre ratele de schimb și ultimele bariere din calea comerțului și a investițiilor. Până la retragerea lor din circulație, monedele naționale vor fi considerate subdiviziuni nezezimale ale **EURO**. Moneda unică europeană se prezintă sub forma a șapte bancnote cu valori cuprinse între 5 și 500 de **EURO** (5, 10, 20, 50, 100, 200 și 500), care sunt diferențiate prin culoarea fiecărei bancnote și prin mărimea lor crescătoare, în funcție de valoarea pe care o reprezintă. De asemenea, s-au pus în circulație opt piese metalice de 1, 2, 5, 20 și 50 de centime, precum și piesele de 1 și 2 **EURO**. Ele au pe față un simbol național pentru fiecare țară, iar reversul lor este comun. **EURO** îi succede Uniunii de Cont Europene (E.C.U.), la o rată de schimb de 1/1. Miniștrii Finanțelor ai țărilor **EURO** au stabilit la 3 mai 1998 ratele de schimb ale monedelor din cadrul UEM astfel: 1 **EURO** va avea valoarea în jur de 6,60 FF, aproape 2 DM sau 2000 LIT. **EURO** devine o mare monedă internațională de rezervă, a cărei rată de schimb a fost la 4 ianuarie 1999 de 1,17 dolari SUA. Politica monetară, care favorizează stabilitatea prețurilor, este stabilită de Banca Centrală Europeană cu sediul la Frankfurt, asistată de 11 bănci naționale.

EUROBĂNCI, bănci comerciale private situate cu deosebire în Europa, dar și pe alte continente, care, alături de operațiunile bancare clasice în monedă națională, efectuează operațiuni în eurovalute și cu alte valute, care s-au extins foarte mult în toate țările occidentale. E. își au sediul în țări și localități unde controlul bancar și impozitarea sunt mai convenabile. V. și eurovalute.

„**EUROCEC**”, mijloc de plată cu sumă limitată, practicat începând din 1969, care constă în plata de către toate băncile, ai căror reprezentanți au participat la Consfătuirea din 1968 (Austria, Olanda, Belgia, Elveția, Liechtenstein, Cipru, Germania, Danemarca, Spania, Franța, Finlanda, Ungaria, Italia, Israel, Republica Irlanda, Luxemburg, Malta, Maroc, Norvegia, Portugalia, Suedia, Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, Iugoslavia), a cecurilor. E. se trage de către o persoană fizică asupra unei bănci din țările menționate la care își are contul deschis. Caracteristica acestui gen de cec constă în aceea că suma poate fi stabilită de către trăgător până la concurența unei limite maxime stabilite de Sistemul Eurocheque. Acesta este un sistem de plată internațional, bazat pe utilizarea a două instrumente: cecul și cartea de garanție. Cartea de garanție se eliberează beneficiarului în momentul cumpărării e., prezentarea ei fiind obligatorie în momentul încasării lui. E. au tipărite pe față, în stânga sau la mijloc, însemne specifice, deasupra cărora se află simbolul țării emitente. Achitarea e. se face la prezentare, avându-se în vedere:

- existența cărții de garanție care se eliberează de către banca emitentă a carnetului de cecuri;
- valabilitatea cărții de garanție. Cărțile de garanție a căror valabilitate a expirat nu se iau în considerație, cecul în cauză putând fi achitat beneficiarului numai după încasarea valorii lui de la banca trasă;
- numele prezentatorului să fie identic cu numele beneficiarului cărții de garanție prezentate, semnătura dată de acesta pe cec trebuind să fie la fel cu specimenul de semnătură existent pe cartea de garanție;
- respectarea valutei în care trebuie emis cecul și a sumei maxime garantate (acestea sunt stabilite de Sistemul Eurocheque); numărul cărții de garanție prezentate trebuie menționat în spațiul special rezervat pe verso cecului. La achitarea e. trebuie să se menționeze în spațiul rezervat data la care a fost achitat prezentatorului. E. este garantat la plată de către banca asupra căreia este tras pentru o perioadă de 20 de zile de la tragere (data plății menționată pe cec), ceea ce înseamnă că cecul trebuie să fie prezentat de către banca din țara emitentă la banca trasă în vederea încasării în cadrul acestui termen. Orice nerespectare a normelor de achitare stabilite de Sistemul Eurocheque, precum și depășirea celor 20 de zile atrag după sine încasarea foarte dificilă a cecului de la banca trasă (cu reținerea unor speze ridicate) sau chiar refuzul plății. E. se utilizează în circuitul turistic sau în decontarea unor operațiuni necomerciale și, foarte rar, în decontarea exporturilor.

EUROCREDIT, formă de credit ce se acordă pe piețele europene, pe termen mediu, de către băncile care acționează în sfera eurovalutelor. La e. dobânda care se încasează poate să fie fixă sau flotantă. Nivelul dobânzii e. se determină prin adăugarea la rata dobânzii de pe piața eurovalutelor a unei marje suplimentare. În prezent, e. constituie o cale principală de mobilizare a capitalurilor pe termen mediu. V. și eurodolari; eurovalută; piața eurocreditelor.

EURODOLARI, dolari aflați în posesia băncilor europene. Aceste fonduri sunt folosite pentru acordarea de împrumuturi pe termen scurt și mediu firmelor străine, precum și pentru operațiunile de arbitraj valutar. E. provin în principal din investițiile americane plasate în străinătate, precum și din depozitele de dolari aflate la băncile vest-europene și aparținând străinilor. Operațiunile cu e. nu sunt supuse restricțiilor și nici controlului efectuat de guvernele europene asupra împrumuturilor și dobânzilor percepute. Alături de aur și devize, e. constituie pentru băncile centrale mijloc de lichiditate internațională. Dată fiind autonomia pieței e. față de guvernele statelor europene, se înlesnește circulația rapidă și fără piedici a unor importante sume de dolari

dintr-o țară într-alta și se îngrădește posibilitatea controlului cursurilor valutare. La originea e. se află deficitul balanței de plăți a Statelor Unite ale Americii, care a alimentat țările cu dolari, precum și politica monetară americană.

EUROOBLIGAȚIUNI, titluri de credit pe termen mediu și lung, exprimate în eurovalute negociabile, emise și puse simultan în circulație pe piețele europene naționale de către un sindicat sau consorțiu bancar internațional, care dau dreptul posesorului la un venit fix anual, numit cupon. E. se emit cu scopul de a dobândi lichidități internaționale concretizate în depozitele de eurovalute; se răscumpără de către emitenți după o perioadă de 10-15 ani. Ca și obligațiunile, e. pot fi comercializate între diferiți posesori, la bursele de valori, ceea ce înseamnă că ele pot fi vândute la un preț care să difere de valoarea nominală, în funcție de cerere și ofertă. Operațiunile de vânzare-cumpărare a e. au loc pe piața internațională de capital, pe termen lung, și dau posibilitatea transformării împrumutului de capital pe termen scurt în împrumut de capital pe termen lung. Față de obligațiunile străine, e. au avantajul că sunt scutite de restricțiile pe care unele țări le impun referitor la împrumuturile contractate în moneda lor națională. E. au următoarele caracteristici: se pun pe piață de către syndicate bancare internaționale, special înființate pentru fiecare emisiune, sau de către consorții la care participă bănci din mai multe țări, iar conducerea sindicatului aparține, de regulă, unei bănci cu sediul în țara emitentă a monedei în care sunt exprimate e.; emisiunea și plasarea e. se efectuează concomitent în mai multe țări; e. se exprimă, în cele mai multe cazuri, într-o altă monedă decât cea a emitentului (debitorului) și a cumpărătorului (creditorului). Rambursarea împrumutului se poate face printr-o singură plată la scadența finală, în tranșe, la scadențe intermediare, de regulă după expirarea perioadei de grație, prin trageri la sorți periodice sau prin răscumpărarea de către împrumutat a e. la bursa de valori. V. și eurocredit; eurodolari; eurovalute; piața euroobligațiunilor.

EUROVALUTE, valute liber convertibile care se află în afara teritoriului și a controlului autorității monetare din țara de origine (de exemplu: dolari, lire sterline, mărci germane etc.) și care sunt deținute de alte bănci decât cele ale țărilor de origine a lor. Denumirea de e. provine de la faptul că, la începutul formării pieței din Europa, valutele respective circulau pe piețele acestor țări. Puterea de cumpărare a e. evoluează asemănător puterii de cumpărare a valutei țării din care au fost emise. Prin e. se formează și se transformă depozitele bancare.

EVALUARE ÎN VAMĂ, operațiune prin care se stabilește valoarea mărfurilor ce se importă și asupra căreia se aplică taxele vamale. E. în v. se efectuează de către administrația vamală a țării din vama respectivă. Există mai multe procedee după care se face e. în v., potrivit Codului de evaluare în vamă. Astfel, în primul rând, se ia în considerare valoarea de tranzacție a mărfii prevăzute în factură, valoarea de tranzacție a diferitelor mărfuri identice sau similare importate în același timp și în aceeași țară ori se folosește pentru început prețul cu care sunt revândute mărfurile importate ori, în fine, se folosește o valoare determinată cu ajutorul prețului materiilor prime la care se adaugă cheltuielile de producție, alte cheltuieli generale și profitul. V. și C.I.F.; C.A.F.; valoare în vamă.

EVALUAREA ACTIVELOR FONDURILOR UNIVERSALE DE PENSII, complex de operațiuni prin care se determină valoarea activelor aparținând fondurilor universale de pensii. E. se face în fiecare zi, cu excepția zilelor nelucrătoare. Fiecare societate de pensii care administrează un fond ce a primit contribuții pentru o perioadă de cel puțin 24 de luni calculează, la sfârșitul ultimei luni a fiecărui trimestru, rentabilitatea pentru ultimele 24 de luni și comunică Comisiei de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii rata de rentabilitate. Rata de rentabilitate a unui fond este definită ca un raport între diferența dintre valoarea medie a unei unități de cont în

ultima zi a lunii care încheie un trimestru și valoarea acelei unități în ultima zi lucrătoare a lunii care precede perioada de 24 de luni, exprimat în procente. Rata medie ponderată de rentabilitate a tuturor fondurilor pentru ultimele 24 de luni este suma produselor dintre rata de rentabilitate a fiecărui fond și ponderea medie a fondului în piața fondurilor. Ponderea medie a fondului în piața fondurilor este media aritmetică dintre ponderea fondului în ultima zi lucrătoare a lunii care precede perioada de 24 de luni și ponderea fondului în ultima zi lucrătoare a ultimei luni din perioada de 24 de luni. Ponderea fondului într-o anumită zi este raportul dintre valoarea activului net al fondului și valoarea activelor nete ale tuturor fondurilor, calculate în aceeași zi. Rata medie ponderată de rentabilitate a tuturor fondurilor se calculează și se publică de către Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii (v.). Dacă rata de rentabilitate a unui fond este mai mică decât rata de rentabilitate minimă a tuturor fondurilor pentru cinci ani consecutivi, Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii are dreptul să retragă licența societății de pensii care administrează fondul respectiv. Rata de rentabilitate minimă a tuturor fondurilor reprezintă cea mai mică valoare dintre rata medie ponderată de rentabilitate a tuturor fondurilor în perioada respectivă, diminuată cu patru puncte procentuale, și 50% din rata medie ponderată de rentabilitate a tuturor fondurilor în perioada respectivă.

EVALUAREA ÎN VEDEREA ASIGURĂRII, complexul de operațiuni cu ajutorul cărora se determină valoarea bunurilor ce urmează să fie cuprinse în asigurare. Nici un bun nu poate fi cuprins în asigurare fără cunoașterea prealabilă a valorii reale a acestuia, deoarece, în caz de daună, **despăgubirea de asigurare (v.)** pe care o acordă asiguratorul se determină pe baza valorii bunului cuprins în asigurare. Operațiunile privind e. în vederea a. trebuie efectuate cu maximum de atenție pentru a nu da naștere la fenomene de sub- sau supraevaluare a a., cu consecințe negative. Evaluarea trebuie astfel efectuată încât valoarea de asigurare să fie cât mai aproape de valoarea reală a bunului, pentru a permite refacerea lui în caz de daună. O evaluare exagerată slăbește interesul asiguratului pentru păstrarea în bune condiții a bunului asigurat. Evaluarea se poate face pe baza prețurilor de vânzare sau de cumpărare; valoarea bunului asigurat poate să coincidă cu valoarea de inventar. Nu poate fi vorba de e. de a. pentru persoane, deoarece viața și capacitatea de muncă a persoanei fizice nu pot fi exprimate în bani. **V. și normă de asigurare; sumă asigurată; valoare de asigurare.**

EVALUAREA MIJLOACELOR FIXE, operațiunea prin care se determină valoarea mijloacelor fixe. Având în vedere că valoarea mijloacelor fixe exercită o influență directă și importantă asupra amortismentului și determină alimentarea fondului de amortizare (v.), este necesar ca evaluarea să se efectueze în mod corect, adică să stabilească o valoare reală. Atât subevaluarea, cât și supraevaluarea au efecte negative asupra nivelului amortismentului (v.), nivelului costurilor de producție, rezultatelor financiare, asupra cuantumului impozitului pe profit. **V. și reevaluarea mijloacelor fixe.**

EVALUAREA OBIECTELOR CREDITE, operațiune de determinare a valorii bunurilor care fac obiectul creditelor bancare, efectuată de către unitățile bancare la acordarea de credite sau la verificarea garanției acestora. Evaluarea acestor bunuri se face la prețul de achiziționare, plus cheltuielile de transport, manipulare etc.

EVALUAREA PAGUBEI, operațiuni efectuate cu participarea asiguratorului, asiguratului, organelor de stat locale, medicului veterinar, martorilor ș.a., după caz, pentru determinarea mărimii valorice a pagubei. **E.p.** este operațiunea imediat următoare **constatării pagubei (v.)**. La **e.p.** se au în vedere: valoarea bunului din momentul survenirii cazului asigurat; diminuarea valorii pagubei cu suma eventualelor recuperări; suma cuprinsă în asigurare în cazul

bunurilor care sunt asigurate numai facultativ; **normele de asigurare (v.)** pentru bunurile care sunt asigurate numai prin efectul legii; **normele de asigurare și suma asigurată** în situațiile în care bunurile sunt asigurate atât prin efectul legii, cât și facultativ. Modul de e.p. se deosebește de la o categorie la alta de bunuri cuprinse în asigurare, precum și în funcție de gradul de avariere a bunurilor. La clădiri și construcții este necesar să se cunoască valoarea reală a acestor bunuri în ziua producerii riscului, precum și valoarea reală a pagubei. Când clădirea avariată sau distrusă nu se mai poate repara, e.p. se determină scăzându-se din valoarea de înlocuire a clădirii uzura și valoarea materialelor care se recuperează. Dacă clădirea a fost complet distrusă și nu au rezultat materiale recuperabile, mărimea pagubei este egală cu valoarea pe care o avea clădirea în momentul producerii riscului asigurat. Dacă un imobil asigurat este distrus parțial și deci acesta se poate repara, paguba este egală cu costul reparației, din care se scade uzura elementelor clădirii sau construcției care au fost înlocuite și valoarea materialelor care se pot recupera. În vederea determinării valorii reale a clădirii, trebuie luate în considerare: tipul de clădire, destinația clădirii, materialele de construcție, vechimea clădirii, modul cum a fost întreținută clădirea etc. Clădirile care aparțin cooperativelor și populației și care sunt avariate sau distruse se despăgubesc potrivit principiului primului risc. Cu prilejul e.p. la culturile agricole și la rodul viilor, este necesar să se stabilească suprafețele de culturi distruse ori vătămate și să se prelimine mărimea daunelor, să se constate dauna în mod definitiv și să se determine mărimea pagubei. Astfel, organele societății de asigurări identifică în primul rând terenurile cu culturile distruse și stabilesc suprafața acestor terenuri, apoi cercetează cauzele și împrejurările în care s-au produs pagubele, analizează realitatea pagubelor și precizează gradul de dezvoltare a culturilor în momentul survenirii daunei. Dat fiind faptul că despăgubirile se plătesc numai pentru pagubele provocate de riscurile cuprinse în asigurare, este necesar ca lucrătorii societății de asigurări să întreprindă și alte măsuri, și anume: să stabilească numărul de plante pe m², prin sondaj, separat pentru plantele distruse de riscurile asigurate și separat pentru plantele distruse de alte cauze necuprinse în asigurarea respectivă, să stabilească măsurile întreprinse de asigurat pentru salvarea culturilor care au rămas după survenirea riscurilor cuprinse în asigurare etc. Pentru culturile agricole, e.p. în mod definitiv se efectuează, de obicei, cât mai aproape de perioada recoltării, deoarece condițiile climaterice pot determina regenerarea parțială a culturilor sau accentuarea pagubelor. Trebuie avut în vedere că unele terenuri cu culturi distruse pot fi reînsămânțate sau replantate. La e.p., organele societății de asigurări determină gradul de distrugere a culturilor, efectuând următorul calcul:

$$G_d \% = \frac{\bar{P}_p - \bar{P}_r}{\bar{P}_p} \cdot 100,$$

în care:

$G_d\%$ = gradul de distrugere a culturii (în procente);

\bar{P}_p = producția medie programată la hectar;

\bar{P}_r = producția medie realizată la hectar pentru cultura calamitată.

Din calculele efectuate, e.p. nu poate să depășească valoarea producției probabile la culturile agricole și rodul viilor pentru daunele produse de riscurile asigurate; de asemenea, nu poate depăși suma asigurată prin efectul legii sau facultativ și nici aceste sume luate împreună (prin efectul legii și facultativ). Pentru culturile calamitate de pe terenurile care nu mai pot fi reînsămânțate sau replantate, în cazul asigurărilor prin efectul legii, e.p. se determină înmulțind suprafața de teren calamitată cu **norma de asigurare (v.)** și după aceea cu gradul de distrugere a culturii:

$$D = S_t \cdot N_a \cdot G_d \%,$$

în care:

- D = cuantumul despăgubirii la asigurarea obligatorie;
 S_t = suprafața de teren (în ha) calamitată;
 N_a = norma de asigurare;
 $G_d\%$ = gradul de distrugere.

Dacă pe terenurile cu culturi calamitate se pot face reînsămânțări sau replantări, cuantumul despăgubirii se determină astfel:

$$D = S_t \cdot N_a \cdot G_d \% \cdot C_r \%,$$

în care:

- $C_r\%$ = cota de reînsămânțare sau replantare.

Există diferite procedee de e.p. și pentru asigurările facultative. Pentru animalele asigurate, e.p. se efectuează avându-se în vedere valoarea animalului accidentat, bolnav sau pierit, folosindu-se în același timp, ca bază de calcul, prețul zilei de pe piața locală sau prețul unui animal asemănător. Cu ocazia e.p. se are în vedere atât valoarea reală a animalului care urmează să fie despăgubit, cât și valoarea recuperărilor respective. Prin valoarea recuperărilor se înțelege valoarea pieii, valoarea cămii, care, eventual, se poate valorifica sau consuma de către asigurat la prețurile respective. Scăzând valoarea recuperărilor din valoarea reală a animalului se obține cuantumul pagubei. Cuantumul despăgubirilor se determină în limita sumelor asigurate prin efectul legii și facultativ luate împreună, fără să poată depăși însă valoarea reală a pagubei. În cazul asigurărilor de animale, compensarea pagubelor parțiale are loc în concordanță cu principiul răspunderii proporționale, ceea ce înseamnă că mărirea despăgubirii este egală cu paguba reală înmulțită cu suma asigurată, totul raportat la valoarea reală a animalului respectiv în momentul survenirii riscului asigurat. E.p. în cazul avarierii autovehiculelor asigurate se efectuează de către organele societății de asigurări, în funcție de starea lor în momentul survenirii riscului asigurat, al producerii pagubei. E.p. și despăgubirea nu pot să depășească: suma asigurată, cuantumul daunei, valoarea autovehiculului în momentul survenirii riscului asigurat. Prin e.p. se determină cuantumul pagubei care cuprinde cheltuielile cu repararea sau înlocuirea părților sau a pieselor avariate, inclusiv manopera, din care se scade valoarea deșeurilor care se pot recupera. Determinarea valorii autovehiculului în momentul survenirii riscului asigurat se face prin scăderea din valoarea din nou a autovehiculului a uzurii corespunzătoare, calculată în funcție de vechime (maximum 75%), condițiile de întreținere, modul de exploatare. La stabilirea gradului de uzură a autovehiculelor proprietate de stat se au în vedere ciclul de exploatare, numărul de kilometri parcurși etc. În toate cazurile, se încheie **actul de evaluare a pagubei (v.)** în vederea compensării daunelor și deci pentru refacerea sau înlocuirea bunului avariat sau distrus.

EVAZIUNE FISCALĂ, sustragerea pe diferite căi și sub orice formă, în parte sau în întregime, de la plata impozitelor, a taxelor și a altor sume datorate bugetului public național și fondurilor speciale extrabugetare de către persoanele juridice și fizice române și străine. Dacă în cazul repercusiunii lupta se dă între contribuabili, unul străduindu-se să arunce impozitul în spatele celuilalt, la e.f. lupta se dă între contribuabil și stat. Între cauzele e.f. se menționează: «existența unor reglementări juridice ambigue, incomplete, evazive, care permit interpretarea legii în sensul

dorit; ▪excesivitatea sarcinilor fiscale care presează asupra contribuabililor; ▪insuficiența educației cetățenești și fiscale; ▪excesul sau exagerările organelor fiscale; ▪existența unor neconcordanțe între actele normative; ▪lipsa unui control riguros, competent, exigent, care să fie efectuat de un personal temeinic pregătit profesional, corect, obiectiv și principal. ❖ **E.f. frauduloasă (fraudă fiscală)**, ascunderea cu bună știință a obiectului impozabil, subevaluarea cuantumului materiei impozabile sau folosirea altor căi de sustragere de la plata impozitelor și a taxelor datorate. Practic, această e. se poate prezenta sub mai multe forme, cum sunt: ▪nedeclararea materiei impozabile; ▪întocmirea unor declarații false de impunere; ▪întocmirea unor documente de plăți fictive; ▪neconducerea sau conducerea unei contabilități defectuoase, nesincere; ▪falsificarea registrelor; ▪ținerea de registre duble; ▪calcularea de amortismente nelegale, exagerate; ▪vânzări fără facturi; ▪falsificarea bilanțului etc. Întrucât este vorba de fraudă fiscală, e.f.f. se sancționează cu amendă sau pe cale penală, după cum este considerată contravenție sau infracțiune. ❖ **E.f. legală**, sustragere, la adăpostul legii, de la plata impozitului, ca urmare a interpretării reglementărilor legale privind completa aplicare a prevederilor legii, aplicarea greșită a legii, prin eludarea legii, intenționată sau fără intenție, astfel încât unele venituri sau părți din ele nu sunt impozitate. De pildă, un contribuabil, din neștiință sau din neatenție, dă o declarație de impunere incompletă sau organele fiscale comit unele erori de calcul al veniturilor și al impozitului. Acest fel de e. nu constituie infracțiune și se sancționează numai cu amendă contravențională. Organele fiscale centrale și locale au sarcina să combată și să prevină e.f. În acest scop, aparatul fiscal trebuie să fie temeinic pregătit profesional și să aibă o comportare corectă, demnă, ireproșabilă, să cunoască toate căile practicării e.f. (legală și frauduloasă), să informeze mai întâi agenții economici asupra conținutului legislației fiscale, să-i îndrume cu privire la modul de ținere a contabilității proprii, la întocmirea documentelor, la completarea declarațiilor de impunere, la calcularea corectă a bazei impozabile, la aplicarea întocmai a cotelor de impozit, să exercite un control riguros, ferm, intransigent, asupra plătitorilor de impozite și, în caz de abateri, să aplice sancțiunile fiscale legale.

EVAZIUNE VALUTARĂ, practicare de către importatori și exportatori a diferitelor mijloace frauduloase cu scopul de a se sustrage de la plata sumelor în valută convenite statului. Sustragerea **devizelor** (v.) convenite statului se practică îndeosebi prin: falsificarea declarațiilor de export-import în care se arată că mărfurile ar fi de calitate inferioară și deci prețurile care se obțin sunt mai mici decât cele reale; compensațiile particulare; tarifele vamale care uneori sunt insuficient de precise; transferuri de devize în și din alte țări cu încălcarea dispozițiilor legale; turism etc.

EVIDENȚA ACCIDENTELOR DE MUNCĂ, înregistrarea proceselor-verbale de cercetare a accidentelor de muncă de către unitatea respectivă, prin completarea unui document-tip. Când persoana care a suferit accidentul a fost trimisă pentru prestarea unei munci la o altă unitate, în baza unui contract, accidentul produs se înregistrează la unitatea care, așa cum prevede contractul, avea obligația să facă instruirea și să ia toate măsurile de asigurare a protecției muncii. În situațiile în care în contract nu sunt stipulate clauze în acest sens, accidentul de muncă se înregistrează la unitatea în folosul căreia s-a depus munca. Dacă accidentul se produce în afara unității, înregistrarea se face la unitatea de stat la care persoana accidentată se află încadrată în muncă. Accidentul suferit de o persoană care îndeplinea o sarcină obștească se înregistrează la unitatea în care a avut loc, iar dacă accidentul a avut loc în afara unei unități, el se înregistrează la unitatea în care persoana accidentată este încadrată în muncă. Accidentele pe care le suportă ucenicii, elevii și studenții care fac practica profesională se înregistrează la unitatea la care aceștia efectuează practica. Când se ivesc controverse cu privire la locul, timpul și calitatea persoanei accidentate, Inspectoratul de Stat teritorial pentru Protecția Muncii hotărăște care unitate să înregistreze accidentul produs. O dată completat documentul-tip, se întocmește fișa de sesizare a accidentelor

de muncă, care se înaintează unității ierarhice superioare și Inspectoratului de Stat pentru Protecția Muncii. Pe întreaga țară, accidentele de muncă sunt înregistrate prin centralizare de către Inspekția de Stat pentru Protecția Muncii. V. și **accident de muncă; declararea accidentelor de muncă; cercetarea accidentelor de muncă.**

EVIDENȚA STATISTICĂ, parte a sistemului de evidență care, în cadrul unităților societății de asigurări, se referă la: bunurile supuse asigurării și primele de încasat la acestea; încasări de prime de asigurare și plăți de despăgubiri și sume asigurate care apar în evidența contabilă analitică etc.

EVIDENȚA TEHNICO-OPERATIVĂ, parte a sistemului de evidență care cuprinde informații curente, în general apropiate de formele de evidență operativă, dar și unele date cu conținut și particularități de ordin tehnic. În domeniul asigurărilor de stat, evidența tehnico-operativă cuprinde: ■evidența documentelor de asigurare aflate în depozit sau asupra titularilor de gestiuni; ■evidența nominală a încasării primelor la asigurările facultative de viață; ■evidența pe organe de inspecție și încasare a primelor din asigurările facultative care se încheie cu populația și servește atât pentru furnizarea de date privind urmărirea îndeplinirii planului trimestrial de venituri pentru calcularea salariilor procentuale, cât și pentru evidența restituirii împrumuturilor care se acordă la asigurările de viață; ■evidența pe unități a primelor de încasat și a celor încasate la asigurarea prin efectul legii a bunurilor aparținând unităților cooperatiste; ■evidența pe unități a asigurării facultative a bunurilor unităților agricole și evidența verificării gestiunilor organelor de încasare a primelor etc.

EVITAREA DUBLEI IMPUNERI INTERNAȚIONALE, legislație și practică fiscală internațională prin care se urmărește evitarea percepției repetate de impozite fie asupra unor mărfuri, fie asupra unor venituri și bunuri de către două sau mai multe state de la același contribuabil, privitor la aceeași materie impozabilă și pentru aceeași perioadă de timp. Dacă o marfă se impune atât în țara exportatorului, cât și în țara importatorului, prețul de desfacere a mărfii se mărește foarte mult, ceea ce înseamnă că se repercutează nefavorabil asupra competitivității activității de comerț exterior. Fiecare stat este interesat să încaseze impozite cât mai mari. Totuși, aproape toate statele semnează convenții pentru e.d.i.i. și pentru atenuarea consecințelor de inechitate care izvorăsc din ea. Astfel, se acordă reduceri sau scutiri de impozite pentru veniturile dobândite de rezidenții unui stat în străinătate sau prin deducerea din impozitul datorat în țara de reședință a impozitelor plătite de rezidenții unui stat în alte state. Pentru e.d.i.i. și atenuarea consecințelor sale de inechitate, încă din anul 1921 a fost pusă în discuție pe tărâm internațional de către Comitetul Financiar de la Liga Națiunilor problema dublei impuneri, iar în 1928 a fost elaborată prima convenție bilaterală. Astfel de convenții au mai fost elaborate în anul 1943 în Mexic și în anul 1946 la Londra. În anul 1955 au fost adoptate recomandări pentru e.d.i.i. de către Consiliul Organizației Europene de Cooperare Economică. De asemenea, în anii 1963 și 1977 au fost date publicității convenții perfecționate de către Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică. Convenții-model pentru e.d.i.i. au fost adoptate de O.N.U. în anul 1981 și în anii următori. Potrivit convențiilor încheiate între state, veniturile realizate din bunuri imobile (exploatare agricole, forestiere etc.) se impun în statul contractant în care sunt situate bunurile respective. Tot bunuri imobile se consideră accesoriile exploatărilor respective, inventarul viu și mort de pe lângă acestea, uzufructul bunurilor imobile și drepturile de rente variabile sau fixe aferente exploatareii sau concesiunii zăcămintelor minerale, izvoarelor și altor bogății naturale. Profiturile care se obțin de către întreprinderile unui stat contractant se impun de regulă de către instituțiile fiscale ale acestui stat. Dacă întreprinderea în cauză își desfășoară activitatea și în celălalt stat contractant unde are un sediu stabil, atunci beneficiile aferente sunt impozabile în

statul în care este situat acel sediu. Rezultă că profiturile unei întreprinderi, dobândite de către sediile situate în ambele state care au semnat convenția, se impun în fiecare dintre acele state, proporțional cu profiturile realizate de către sediile respective. Profiturile obținute din exploatarea navelor sau a aeronavelor în trafic internațional se impun în statul contractant în care se află conducerea societății de transport. În situația în care conducerea efectivă a societății de transport se află la bordul unei nave, sediul este considerat statul contractant al portului de origine a navei, iar dacă acesta nu există, în statul în care persoana care exploatează nava are rezidența. Dividendele cuvenite acționarilor de la diferitele societăți comerciale se impun parțial în statul de origine și parțial în cel de destinație, în proporțiile prevăzute în convenția semnată de statele respective. Statul de destinație a dividendelor repartizate este primul îndreptățit să facă impunerea acestora, în timp ce statul de origine a dividendelor are un drept de impunere limitat, de regulă, la 15% din cuantumul total al dividendelor. Stabilirea cotei de 15% pentru impunerea dividendelor în țara de origine a acestora se explică prin faptul că acest stat încasează și impozitul pe profitul societății comerciale. Beneficiile realizate de societățile de persoane se cuvin de drept asociaților și se impun ca beneficii industriale sau comerciale și nu ca dividende. Veniturile care se obțin sub formă de dobânzi cuvenite efectelor publice, obligațiunilor, cambiilor, biletelor la ordin și altor titluri de creanță se impun în ambele state semnatare ale convenției, în proporțiile convenite. Prioritate are și în acest caz statul de destinație a dobânzilor, iar statul de origine percepe un impozit care să nu depășească 10% din cuantumul brut al dobânzilor. Redevențele se impun, în mod obișnuit, în ambele state semnatare ale convenției, în proporțiile stabilite de comun acord. Sumele dobândite din vânzarea bunurilor imobile sunt supuse la plata impozitului în statul în care acestea sunt situate. Veniturile obținute din practicarea unei profesii libere, ca de exemplu: activitatea independentă a medicilor, inginerilor, arhitecților, avocaților, contabililor etc., se impun fie în statul de origine a veniturilor, în cazurile în care beneficiarul acestora are un sediu stabil în aceste țări pentru exercitarea profesiei libere, fie în cealaltă alternativă, de către statul al cărui rezident este beneficiarul veniturilor. Salariile și alte forme de remunerare a muncii se impun de regulă în statul în care se desfășoară activitatea retribuită. Sumele încasate sub forma tantiemelor, a jetoanelor de prezență și sub alte forme similare de retribuție pe care rezidentul unui stat contractant le primește în calitate de membru al consiliului de administrație sau de supraveghere a unei societăți, care este rezident al altui stat contractant, se impun în acest din urmă stat. Încasările pe care le realizează artiștii din spectacole de teatru, cinematograf, radio sau televiziune, ca muzicieni, precum și veniturile realizate de sportivi, în această calitate, în celălalt stat contractant se impun în statul în care se exercită aceste activități. Dubla impunere nu este numai o problemă de echitate, ci și o problemă a economiei mondiale. Prevenirea dublei impunerii se cere nu numai ca un postulat al științei finanțelor, ci și pentru înlesnirea intensificării raporturilor dintre state. În practica internațională se aplică mai multe metode, procedee tehnice pentru e.d.i.i., în funcție și de principiile inserate în convențiile semnate de state, și anume: **"scutirea totală, "imputarea, "scutirea progresivă, "„creditarea (imputarea) obișnuită“ și "„creditarea (imputarea) integrală“ a impozitului.** În conformitate cu principiul scutirii totale, venitul dobândit de rezidentul unui stat în celălalt stat contractant, în care venitul a fost impus, se deduce în întregime din venitul total impozabil al acestuia în țara de reședință. Deci, dacă venitul realizat în străinătate de rezidentul unui stat s-a impus în acel stat, nu se mai impune în țara de reședință. Conform **principiului imputării**, impozitul se calculează de către statul de rezidență plecând de la suma totală a veniturilor subiectului impozabil, inclusiv asupra veniturilor realizate în statul de origine a veniturilor și care sunt impozabile numai în acest din urmă stat. Din suma impozitului astfel calculat se deduce impozitul plătit în celălalt stat. Scutirea (exonerarea) progresivă constă în aceea că venitul realizat de rezidentul unui stat în străinătate se cumulează cu veniturile realizate de acesta în țara de reședință, iar la venitul total astfel determinat se aplică o cotă progresivă

corespunzătoare. În calcularea impozitului, cota progresivă astfel determinată se aplică numai asupra venitului realizat în țara de reședință. Prin urmare, cumularea venitului realizat în străinătate cu cel dobândit în țara de reședință urmărește doar stabilirea cotei progresive cu care se impune venitul din țara de domiciliu. Sistemul „creditării (imputării) obișnuite“ constă în faptul că impozitul plătit într-un stat străin pentru venitul realizat pe teritoriul acestuia de rezidentul altui stat se scade direct din impozitul datorat în țara de reședință, însă numai până la limita impozitului intern ce revine la un venit egal cu venitul realizat în străinătate. Sistemul „creditării (impunerii) integrale“ constă în aceea că impozitul plătit în străinătate pentru veniturile realizate în afara granițelor țării se deduce integral din impozitul datorat în țara de reședință, chiar și în situațiile în care impozitul plătit în străinătate este mai mare decât impozitul aferent aceluiași venit din țara de domiciliu. Cele două sisteme de mai sus recunosc impozitele plătite în străinătate, ceea ce înseamnă reducerea cotelor de impozit în mod corespunzător pentru aceste venituri în țara de reședință. România a încheiat convenții pentru evitarea dublei impuneri cu aproape toate țările din Europa, precum și cu multe alte țări de pe celelalte continente.

EVITAREA IMPOZITĂRII, folosirea prevederilor și metodelor legale cu scopul de a beneficia de concesiile de impozitare, în așa fel încât să se reducă suma de lei datorată statului ca impozit.

EVITAREA RISCULUI, acțiuni care vizează luarea măsurilor necesare pentru ca anumite fenomene sau evenimente să nu se mai producă. De exemplu, renunțarea, în unele zone, la cultivarea plantelor care au o anumită sensibilitate la temperaturi mai scăzute, la secetă etc. sau renunțarea la creșterea unor specii sau rase de animale sensibile la boli și cultivarea unor plante sau creșterea unor animale mai rezistente, care se adaptează mai bine condițiilor respective. În cazul persoanelor, e.r. se poate realiza prin renunțarea sau ocolirea acelor profesii care conduc mai ușor la îmbolnăviri sau accidente.

EXCEDENT, plus de venituri în raport cu cheltuielile sau de încasări în raport cu plățile.

❖ **E. bugetar**, sumă cu care veniturile depășesc cheltuielile bugetare pe un an bugetar (v.). Încheierea excedentară a bugetului de stat este consecința dezvoltării echilibrate și în ritm susținut a economiei publice și private, a existenței unei baze proprii și sigure de venituri. Uneori, parțial, e.b. se datorește și neexecutării diferitelor lucrări de investiții sau a altor cheltuieli bugetare. E. din bugetul de stat folosește pentru dezvoltarea acțiunilor economice și social-culturale etc. sau ca resursă de creditare a economiei naționale. Excedentul bugetului asigurărilor sociale de stat și soldurile de venituri ale execuției bugetelor locale se reportează în bugetele respective ale anilor următori. Din e. bugetului de stat rămas după lichidarea integrală a datoriei publice, se rezervă anual o cotă de 50% pentru crearea unui fond de tezaur al statului (v.). În general, e.b. este un fapt pozitiv, dar un e. prea mare poate constitui un fenomen negativ.

❖ **E. anual al bugetului local**, plus de venituri rezultat la încheierea exercițiului bugetar, după efectuarea regularizărilor cu bugetul de stat în limita transferurilor din bugetul de stat, care se utilizează în ordine pentru: ▪ rambursarea eventualelor împrumuturi, din anii precedenți sau din anul curent, nelichidate; ▪ plata dobânzilor și a comisioanelor aferente acestora; ▪ constituirea fondului de rulment propriu, cumulat, în limita a 5% din veniturile proprii, inclusiv cotele sau sumele defalcate din unele venituri ale bugetului de stat, realizate prin bugetul propriu în anul respectiv. Fondul de rulment se păstrează într-un cont distinct, deschis fiecărei unități administrativ-teritoriale la unitățile teritoriale ale Trezoreriei Statului, și poate fi utilizat, temporar, pentru acoperirea unor eventuale deficite temporare provenite din decalaje între veniturile și cheltuielile anului curent. La finele anului, fondul de rulment trebuie să se găsească reîntregit în contul distinct, deschis la unitățile de trezorerie; ▪ vărsăminte la fondul de tezaur județean, respectiv al municipiului București.

❖ **E. balanței comerciale**, sumă cu care încasările din export depășesc valoarea importului într-o perioadă de timp determinată (trimestru, semestru, an). În acest caz se înregistrează un surplus, un sold favorabil sau un sold activ. ❖ **E. valutar**, sumă cu care încasările în valută din străinătate depășesc plățile în valută efectuate de o țară într-o anumită perioadă de timp (trimestru, semestru, an).

EXCEDENT BRUT, diferență între valoarea adăugată brută (v.) și suma cuvenită factorului de producție muncă (salariile și celelalte venituri salariale), adică ceea ce rămâne agentului economic (profitul și amortismentul).

EXCEDENT BRUT AL EXPLOĂTĂRII, e. determinat ca diferență între valoarea adăugată și cheltuielile de personal, plus impozite, taxe și alte vărsăminte asimilate. E.b. al e. se poate determina și ca diferență între încasări și cheltuielile de producție (mai puțin amortismentul) și se utilizează pentru măsurarea eficienței întreprinderii. Din e.b. al e. se acoperă: cheltuielile financiare, impozitul pe profit, dividendele, participarea salariaților la profit, dezvoltarea unității economice (efectuarea de investiții) etc.

EXCEDENT DE ACTIVE CIRCULANTE, diferență între existentul de active circulante la data de 31 decembrie a anului curent și normativul trimestrului cu sarcini minime ale aceleiași an. E. de a.c. poate fi rezultatul unei gospodării raționale și eficiente, al reducerii consumurilor specifice, al creșterii vitezei de rotație a activelor circulante și al evitării pierderilor. După determinarea excedentului pe baza bilanțului contabil, se stabilesc cauzele reale care au dus la crearea lui, deoarece pot apărea plusuri care provin, de exemplu, din nevărsarea prisosului și a excedentului de active circulante din perioada precedentă sau din nerepartizarea profitului respectiv la fondurile proprii ale întreprinderii. E. de a.c. al întreprinderii industriale de stat se determină prin bugetul său și se prelevă la bugetul statului.

EXCEDENT (DEFICIT) BRUT AL EXPLOĂTĂRII, e. care reflectă rezultatul economic brut al întreprinderii determinat numai de activitatea de exploatare, nefiind influențat de sistemul de amortizare și de provizioane (v.), politica financiară, politica fiscală și modul de distribuire a dividendelor. E. (d). b. al e. se determină după următorul calcul:

$$E.(d).b. \text{ al } e. = \begin{array}{r} \text{Valoarea} \\ \text{adăugată} \end{array} + \begin{array}{r} \text{Subvenții} \\ \text{de} \\ \text{exploatare} \end{array} - \begin{array}{r} \text{Cheltuieli} \\ \text{cu} \\ \text{personalul} \end{array} - \begin{array}{r} \text{Impozite, taxe} \\ \text{și alte vărsăminte} \\ \text{asimilate} \end{array}$$

E.b. al e. este surplusul monetar potențial degajat de către activitatea de exploatare; poate fi determinat și ca diferență între veniturile de exploatare care generează încasări imediate sau ulterioare și cheltuielile de exploatare care implică plăți imediate sau ulterioare. Veniturile din exploatare urmate de încasări sunt formate din vânzări și subvenții de exploatare. Cheltuielile de exploatare care implică plăți sunt formate din: costul de cumpărare a mărfurilor vândute, consumurile care provin de la terți, impozitele, taxele și vărsămintele asimilate și cheltuielile cu personalul (salariile, asigurările și protecția socială etc.).

EXCEDENT DE DAUNĂ, formă de reasigurare în care reasiguratorul se obligă să plătească reasiguratului despăgubirea numai pentru surplusul de daună și riscurile preluate în asigurare, adică acea parte a daunei care depășește suma fixă a pagubei corespunzătoare riscurilor reținute de reasigurat. Societatea de asigurări folosește e. de d. la reasigurarea maritimă a navelor (casco) și a încărcăturii acestora (cargo). V. și **excedent de sumă asigurată**.

EXCEDENT DE SUMĂ ASIGURATĂ, formă de reasigurare în care reasigurătorul preia riscurile pentru surplusul de sumă cuprinsă în asigurare care depășește **plinul de conservare** (v.). În caz de daună, reasigurătorul plătește reasiguratului despăgubirea numai pentru e. de s.a.

EXCEDENT DE VALOARE, surplus, parte din valoarea potențială pe care un investitor o posedă la zi, în contul său de siguranță, care depășește limita minimă legală impusă de ponderea de siguranță și care se poate utiliza de către investitor potrivit regulamentului de funcționare a contului. Ca urmare, se pot obține împrumuturi în bani sau avansuri pentru efectuarea de tranzacții noi.

EXCEDENT NET, diferență între excedentul brut și amortismentul mijloacelor fixe, care exprimă mărimea profitului. V. și **excedent brut**.

EXCEDENT PLANIFICAT AL BUGETULUI LOCAL, situație în care în bugetele proprii ale unităților teritorial-administrative veniturile proprii aprobate depășesc cheltuielile teritoriale aprobate, inclusiv rezerva bugetară prevăzută.

EXCEDENTUL BUGETULUI ASIGURĂRILOR ȘOCIALE DE STAT, sumă cu care veniturile acestui buget depășesc cheltuielile la încheierea exercițiului bugetar. Excedentele anuale ale bugetului asigurărilor sociale de stat se raportează ca venituri în bugetul anului următor. Disponibilitățile bănești ale asigurărilor sociale de stat sunt purtătoare de dobânzi și pot fi utilizate pentru realizarea de investiții cu caracter social.

EX-DIVIDEND, fără dividend. Persoana cumpărătoare a unui titlu de valoare ex-dividend nu are dreptul să încaseze dividendul în momentul în care se prezintă la plată. În acest caz dividendul se cuvine vânzătorului. Mențiune făcută pe valorile mobiliare care semnifică faptul că dividendul a fost deja plătit. Aceasta înseamnă că achizitorul acțiunii va mai avea dreptul la dividend abia în anul financiar următor.

EXECUTARE CAMBIALĂ, procedură de îndeplinire a drepturilor cambiale care constă în investirea cambiei cu formula executorie și realizarea ei în mod silit. V. și **cambie**; **protest al cambiei**.

EXECUTARE SILITĂ, procedură întreprinsă de creditor sau din oficiu, prin care debitorul, pe baza unui titlu investit cu formulă executorie, este constrâns de către organele de stat să-și îndeplinească obligația față de creditor. ❖ **E.s. a veniturilor bugetare**, încasare obligatorie, efectivă și integrală, după o anumită procedură extraordinară, a veniturilor bugetului de stat neachitate la termen de către unitățile de stat, cooperatiste, obștești, private sau de către populație. Dacă agenții economici nu efectuează vărsămintele din impozitul pe profit, taxa pe valoarea adăugată și alte venituri convenite statului la termenele stabilite, organele financiare pot întocmi dispoziții de încasare cuprinzând sumele datorate, care urmează a fi preluate direct din conturile lor deschise la unitățile bancare. Dispozițiile de încasare sunt titluri executorii pe care organele bancare le onorează fără acceptul debitorului, în ordinea de prioritate stabilită de lege, acționând și asupra disponibilului în valută. Dacă titlurile executorii nu pot fi onorate în aceeași zi, unitățile bancare urmăresc executarea acestora din încasările zilnice realizate în conturile debitorilor, până la lichidarea creanțelor sau până la începerea urmăririi silite a debitorilor. Debitorii au dreptul să înainteze contestații la judecătoria teritorială competentă împotriva măsurilor de executare silită aplicate de organele financiare, potrivit Codului de procedură civilă. Cu trei zile înainte de data stabilită pentru executarea silită, i se trimite debitorului o somație de plată. Veniturile bugetare datorate de populație se execută prin imputație, popriri, executare silită. **E.s. a v.b.** poate avea loc

numai atunci când termenul legal de plată a expirat și suma datorată nu a fost achitată, când există un titlu de creanță (proces-verbale de constatare, de impunere etc.) privind impozitul și taxa respectivă etc. sau când plătitorul a cunoscut în prealabil obligația sa de plată referitoare la sumă și la termen. Creanțele din economie se execută din oficiu pe calea virării sumei din contul plătitorului în contul bugetului statului, pe baza dispoziției de încasare. Procedura executării din oficiu este operativă, simplă și eficace. E.s. a v.b. de la populație privește veniturile, creanțele și bunurile sale mobile și imobile. V. și **imputație; poprire.**

EXECUTAREA BUGETULUI ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT, încasarea integrală și în termenele legale a tuturor veniturilor bugetului, în vederea efectuării cheltuielilor potrivit cuantumului și destinațiilor stabilite. În vederea asigurării executării în bune condiții a veniturilor și a cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat, este necesară repartizarea lor pe trimestre, operațiune de natură să concretizeze sarcinile bugetare pe trimestre, să aducă precizări în legătură cu noile venituri care, eventual, pot fi încasate, reliefând particularitățile fiecărui trimestru pe subdiviziunile clasificăției bugetare; de asemenea, defalcarea trimestrială concretizează mai bine sarcinile trimestriale, identifică deficiențele și conduce la adoptarea promptă de măsuri eficace pentru lichidarea și preîntâmpinarea lor în viitor. Repartizarea pe trimestre a veniturilor și a cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat este de competența Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, însărcinată cu traducerea în fapt a orientărilor Guvernului, ea având loc după adoptarea bugetului de către Parlament. Modificarea alocațiilor bugetare trimestriale este posibilă, în cadrul creditelor bugetare anuale, cu aprobarea Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, pe baza propunerilor **ordonatorilor de credite (v.)**, în cazul când, în trimestrul dat, alocațiile totale ale ordonatorilor sunt insuficiente, precum și atunci când survin modificări ale alocațiilor bugetare trimestriale între bugetele de asigurări sociale. Modificarea alocațiilor bugetare trimestriale are loc și cu aprobarea ordonatorilor principali pe baza propunerilor unităților economice și ale instituțiilor, în cazurile când sunt necesare alocații mai mari pentru unele categorii de cheltuieli dintr-un trimestru, prin micșorarea corespunzătoare, în trimestrul dat, a altor alocații din planurile financiare respective. Executarea în bune condiții a bugetului asigurărilor sociale de stat reclamă stabilirea unor limite minime pentru venituri și a limitelor maxime în ceea ce privește cheltuielile. Limitele minime stabilite pentru venituri urmăresc realizarea integrală și chiar depășirea veniturilor bugetare. Stabilirea limitelor maxime pentru cheltuieli are drept scop efectuarea cheltuielilor bugetare în așa mod încât să se asigure realizarea de economii bugetare, ca urmare a raționalei și chibzuitei administrării a resurselor bugetare. E.b.a.s. de s. presupune încasarea veniturilor și executarea cheltuielilor de asigurări sociale. V. și **deschiderea de credite din bugetul asigurărilor sociale de stat; ordonator de credite.**

EXECUTAREA BUGETULUI DE CHELTUIELI, eliberarea de mijloace bugetare pentru îndeplinirea acțiunilor stabilite. Sumele prevăzute la partea de cheltuieli a bugetului de stat se numesc credite bugetare și sunt utilizate de către ordonatorii de credite, care în procesul executării cheltuielilor fac deschideri, virări, suplimentări, transferări, retrageri și anulări de credite bugetare, aprobă avansuri spre decontare etc. V. și **deschidere de credite din bugetul de stat; ordonator de credite; virare de credite bugetare.**

EXECUTAREA BUGETULUI DE STAT, realizarea integrală și în termenele legale a tuturor veniturilor bugetare în vederea asigurării finanțării acțiunilor cuprinse în partea de cheltuieli, în strictă concordanță cu destinațiile stabilite. Luarea măsurilor de executare a bugetului statului este de competența Guvernului și a consiliilor locale. Guvernul poate introduce modificări în cuantumului și în structura bugetului de stat, în cazurile în care: în cursul anului se fac modificări

la indicatorii economici și sociali sau când modificările decurg din aplicarea măsurilor care privesc perfecționarea conducerii economiei naționale; este autorizat să folosească veniturile realizate în plus în cursul anului pentru finanțarea dezvoltării economice, sociale și culturale a țării și pentru ridicarea standardului de viață al poporului; aprobă cererile justificate de suplimentare de fonduri din partea ministerelor, a altor organe centrale de stat. Suplimentarea se face din fondul de rezervă bugetară, din surplusul de venituri bugetare realizate sau din economiile de cheltuieli bugetare. Periodic, Guvernul examinează rezultatele economico-financiare, pentru aplicarea regimului sever de economii în toate unitățile gestionare. Consiliile locale organizează și îndrumă activitatea organelor locale de specialitate referitoare la stabilirea și la încasarea veniturilor, precum și cu privire la executarea cheltuielilor bugetare, aprobă repartizarea pe trimestre a veniturilor și a cheltuielilor bugetare locale, a indicatorilor financiari anuali ai unităților direct subordonate, utilizează veniturile proprii ale bugetelor locale, încasate peste cele prevăzute, pentru efectuarea unor cheltuieli suplimentare economice și social-culturale, pot modifica bugetele unităților administrativ-teritoriale subordonate și subvențiile respective de echilibrare și, în anumite limite, pot aproba amânări, eșalonări, reduceri și restituiri de impozite și taxe etc. În e.b. de s. un rol important îl au organele financiare și bancare: Ministerul Finanțelor, direcțiile generale ale finanțelor publice și ale controlului financiar de stat din județe și din municipiul București, administrațiile și circumscripțiile financiare, Trezoreria Statului, aparatul bancar etc., care se ocupă cu executarea operativă a bugetului de stat unic. V. și executare de casă a bugetului de stat; ordonator de credite; deschidere de credit din bugetul de stat; virare de credite bugetare.

EXECUTAREA BUGETULUI DE VENITURI, încasarea completă și la timp a tuturor veniturilor bugetului de stat, operațiune care intră în competența Ministerului Finanțelor, a direcțiilor județene ale finanțelor publice, a administrațiilor și circumscripțiilor financiare, a băncilor, a Trezoreriei Statului, a Casei de Economii și Consemnațiuni, a consiliilor locale etc. Executarea veniturilor bugetare necesită respectarea următoarelor norme: nici un impozit, taxă sau alte obligații de natura acestora nu pot fi înscrise în buget și încasate dacă acestea nu au fost stabilite prin lege; legea bugetară anuală aprobă pentru fiecare an lista impozitelor, a taxelor și a cotelor acestora, precum și a celorlalte venituri ale statului care urmează să se încaseze; este interzisă perceperea sub orice titlu și sub orice denumire de contribuții directe sau indirecte, în afara celor stabilite prin lege. Organele financiare supraveghează și controlează în permanență modul cum se desfășoară executarea veniturilor bugetare, utilizând următoarea metodologie: a) **plată directă**, prin care se realizează cea mai mare parte a veniturilor bugetare (impozitul pe profit, impozitul pe dividende, impozitul pe spectacole etc.). Organele financiare controlează dacă veniturile bugetare au fost bine calculate și încasate la timp, modul cum unitățile controlate au realizat indicatorii cantitativi și calitativi din planurile financiare și de producție; b) **reținerea și vărsarea (stopajul la sursă)**, care constă în calcularea, reținerea și vărsarea în contul bugetului statului de către unitățile de stat, cooperatiste și private a impozitului pe salarii datorat pe categorii de plătitori. Se folosește și pentru încasarea impozitului plătit de către oamenii de litere, de artă și de știință, cărăuși etc.; c) **impunerea și perceperea (debitarea)** constau în calcularea impozitelor de către organele financiare, trecerea lor în rolurile fiscale și urmărirea încasării lor. După calculare, aceste organe trimit înștiințările de plată contribuabililor și apoi încasează sumele datorate sau urmăresc realizarea lor. Impunerea și perceperea se folosesc pentru impozitul agricol, pe clădiri etc.; d) **anularea de timbre fiscale și de recipise CEC și ale Trezoreriei Statului** se utilizează pentru realizarea taxelor de timbru de valori mici, în timp ce taxele de timbru în sume mai mari se depun la unitățile CEC, contra eliberării unor recipise.

EXECUTAREA DE CASĂ A BUGETELOR LOCALE, operațiuni prin care se încasează, se păstrează și se eliberează resursele bugetelor locale. E. de c. a acestor bugete se efectuează prin unitățile teritoriale ale Trezoreriei Statului și se evidențiază în conturi distincte: ▪ încasarea veniturilor bugetare pe structura clasificăției bugetare; ▪ finanțarea cheltuielilor în limita creditelor bugetare aprobate și a destinațiilor stabilite; ▪ alte operațiuni financiare ale ordonatorilor de credite bugetare dispuse de aceștia; ▪ încasarea veniturilor extrabugetare și efectuarea cheltuielilor dispuse din acestea, pe instituții publice locale și categorii de resurse financiare; ▪ încadrarea în echilibrul bugetar aprobat. V. și executarea de casă a bugetului de stat.

EXECUTAREA DE CASĂ A BUGETULUI ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT, proces bugetar complex care constă în încasarea, păstrarea și eliberarea resurselor bugetului asigurărilor sociale în vederea efectuării cheltuielilor. Sub aspect tehnico-organizatoric, e. de c. a b.a.s. de s. se desfășurează pe baza sistemului de trezorerie și pe baza sistemului bancar. Executarea prin sistemul de trezorerie constă în aceea că organele financiare de asigurări sociale și alte organe financiare se ocupă cu încasarea, păstrarea și eliberarea mijloacelor bugetare. Executarea prin sistemul bancar constă în efectuarea acestor operațiuni de către organele bancare. E. de c. a b.a.s. de s. are la bază următoarele principii: a) delimitarea atribuțiilor organelor care dispun de mijloacele bugetare de atribuțiile celor care se ocupă efectiv cu încasarea, păstrarea și eliberarea resurselor bugetare. Acest principiu înlesnește exercitarea controlului bancar asupra respectării disciplinei financiare în domeniul veniturilor și al cheltuielilor; b) unitatea de casă, conform căreia veniturile fiecărui buget pentru asigurările sociale sunt concentrate integral la organul de casă respectiv, într-un singur cont, din care se eliberează mijloacele necesare acoperirii cheltuielilor, ceea ce conduce la efectuarea cheltuielilor potrivit prevederilor bugetare în cuantumul și la termenele stabilite. În calitate de organ principal al e. de c. a b.a.s. de s., Banca Comercială Română încasează veniturile bugetului, le înregistrează și le păstrează în conturile respective, eliberează mijloacele bănești necesare efectuării cheltuielilor, operează defalcări din veniturile aparținând unităților economice, instituțiilor, pentru organele Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, în vederea executării cheltuielilor centralizate, ține evidența veniturilor și a cheltuielilor bugetare, întocmește periodic dări de seamă asupra mersului executării de casă a bugetului, controlează încasarea veniturilor și utilizarea judicioasă a creditelor bugetare eliberate – în conformitate cu destinația prevăzută în buget – precum și utilizarea rațională a fondului de salarii etc. Efectuând operațiunile de casă, unitățile bancare verifică legalitatea actelor de plăți, a cheltuielilor, și supraveghează soldul de credite libere din bugetul asigurărilor sociale de stat. Banca este ajutată în unele cazuri de alte organe de casă, de Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, de Ministerul Transporturilor, de unitățile C.E.C. etc. Operațiunile efectuate de organele auxiliare ale e. de c. a b.a.s. de s. sunt în această privință sub directa îndrumare a Băncii Comerciale Române, la care se concentrează, în cele din urmă, toate încasările și care efectuează toate plățile.

EXECUTAREA DE CASĂ A BUGETULUI DE STAT, complex de operațiuni care privesc încasarea, păstrarea și eliberarea de mijloace bugetare pentru efectuarea cheltuielilor. Aceste operațiuni se fac pe baza sistemului de trezorerie și prin sistemul bancar. Executarea prin sistemul de trezorerie constă în faptul că organele și instituțiile speciale ale Ministerului Finanțelor, ale administrațiilor și circumscripțiilor financiare, Trezoreria Statului se ocupă cu încasarea, păstrarea și eliberarea mijloacelor bugetare. Executarea prin sistemul bancar constă în efectuarea acestor operațiuni de către unitățile bancare. La baza executării de casă a bugetului statului stau următoarele principii: a) delimitarea atribuțiilor organelor care dispun de mijloacele bugetare de atribuțiile celor care execută încasarea, păstrarea și eliberarea de resurse bănești ale bugetului de stat. Acest principiu înlesnește exercitarea controlului bancar asupra respectării

disciplinei financiare în domeniul veniturilor și al cheltuielilor bugetare; b) unitatea de casă, potrivit căreia veniturile fiecărei verigi a sistemului bugetar sunt concentrate în întregime într-un singur cont la organul de casă respectiv, de unde se eliberează apoi mijloacele necesare pentru efectuarea cheltuielilor, fiind interzisă efectuarea de plăți direct din veniturile bugetare încasate. Unitatea de casă asigură efectuarea cheltuielilor în conformitate cu prevederile bugetare și nu în funcție de locul și de termenele de încasare a veniturilor. Principalul organism care se ocupă cu executarea de casă a bugetului de stat este Trezoreria Statului, care încasează veniturile fiecărui buget și le păstrează în conturi, eliberează mijloacele bănești necesare efectuării cheltuielilor, face defalcări din veniturile bugetelor superioare pentru bugetele subordonate, ține contabilitatea veniturilor și a cheltuielilor bugetare, întocmește dări de seamă periodice asupra executării de casă a bugetului, încasează, păstrează și eliberează mijloacele extrabugetare etc. În unele operațiuni ea este ajutată de băncile comerciale, de administrațiile și de circumscriptiile financiare, de casierii comunale, de unitățile C.E.C. și de alte organe. E. de c. a b. de s., a bugetelor locale și a bugetelor fondurilor speciale care se realizează prin Trezoreria Statului sau prin unitățile bancare trebuie să asigure: încasarea integrală și la timp a veniturilor bugetare; efectuarea cheltuielilor dispuse de ordonatorii de credite, în limita creditelor bugetare și a destinațiilor aprobate legal; încasarea veniturilor extrabugetare și efectuarea plăților dispuse din acestea și a fondurilor speciale care se realizează prin Trezoreria Statului sau prin unitățile bancare, trebuie să asigure: încasarea integrală și la timp a veniturilor bugetare; efectuarea cheltuielilor dispuse de ordonatorii de credite, în limita creditelor bugetare și destinațiilor aprobate legal; încasarea veniturilor extrabugetare și efectuarea plăților dispuse din acestea și a fondurilor speciale prin conturi distincte, pe instituții publice și pe categorii de resurse; gestionarea datoriei publice interne și externe prin urmărirea împrumuturilor guvernamentale interne și externe și folosirea acestora, precum și a celor garantate de stat, potrivit destinației prevăzute în contracte, rambursarea ratelor la scadență și plata dobânzilor, a comisioanelor și a spezelor aferente; efectuarea altor operațiuni financiare în contul organelor administrației publice centrale și locale. Prin Trezoreria Statului se pot efectua și următoarele operațiuni: a) păstrarea disponibilităților reprezentând contravaloarea în lei a ajutoarelor externe nerambursabile, primite atât pe baza acordurilor și a înțelegerilor guvernamentale, cât și de la organisme internaționale, și utilizarea acestora pe bază de hotărâri ale Guvernului, potrivit destinațiilor stabilite de donatori sau pentru cheltuieli de capital în sectoarele publice și economice; b) efectuarea de plasamente financiare pe termen din disponibilitățile aflate în contul general al Trezoreriei Statului prin Banca Națională a României.

EXECUTAREA GARANȚILOR DE STAT PENTRU ÎMPRUMUTURI EXTERNE,

realizarea practică a garanțiilor de stat pentru împrumuturile externe. Dacă beneficiarul de împrumut extern garantat de stat nu poate asigura integral sau parțial, la termenele scadente, sumele necesare în vederea rambursării împrumutului, plății dobânzilor și/sau a altor costuri aferente împrumutului extern garantat de stat, acesta comunică Ministerului Finanțelor situația respectivă și prezintă motivația și documentele justificative cu 15 zile lucrătoare înainte de termenele de plată convenite. În cazul în care beneficiarul împrumutului extern cu garanția statului nu își îndeplinește obligațiile de plată stipulate în acordul de împrumut, instituția externă creditoare înștiințează în scris Ministerul Finanțelor, în vederea exercitării obligației de garant. Înștiințarea cuprinde rata de capital, valoarea dobânzii și alte costuri care urmează să fie rambursate instituției creditoare. Pe baza documentelor de mai sus, Ministerul Finanțelor inițiază procedura de plată la extern a sumelor datorate. Folosindu-se de documentele primite de la garantat și de la creditorul extern, Ministerul Finanțelor, prin direcțiile de resort, elaborează documentația necesară efectuării plății la extern, potrivit normelor privind administrarea și utilizarea fondului de risc pentru credite externe contractate cu garanția statului. Sumele achitate de Ministerul Finanțelor, în calitate de garant, pentru împrumuturile externe garantate se recuperează de la beneficiarii împrumuturilor externe, potrivit convențiilor încheiate și/sau

acordurilor de recuperare care urmează să fie încheiate între beneficiarii de împrumut și Ministerul Finanțelor. Ministerul Finanțelor este obligat să urmărească recuperarea integrală și la termenele stabilite a sumelor datorate de beneficiarii de împrumuturi ca urmare a plăților efectuate la extern de către minister, în calitate de garant, inclusiv prin procedura executării silită, iar sumele recuperate de la beneficiarii respectivi reprezintă venituri la fondul de risc pentru garanțiile de stat privind împrumuturi externe, pentru reîntregirea acestuia. **V. și garanție de stat pentru împrumuturile externe; fondul de risc pentru împrumuturile externe garantate de stat.**

EXECUTAREA GARANȚILOR DE STAT PENTRU ÎMPRUMUTURI INTERNE, transpunerea în practică a garanțiilor de stat stabilite pentru împrumuturile interne acordate. În cazul în care o persoană juridică al cărei împrumut este garantat de stat nu poate asigura resursele necesare în vederea rambursării ratelor scadente, plății dobânzilor și a altor costuri aferente împrumutului garantat, aceasta înștiințează Ministerul Finanțelor cu 15 zile lucrătoare înainte de data scadenței, cu prezentarea fundamentată a cauzelor obiective care au determinat situația creată. După ce banca întreprinde toate demersurile de recuperare prevăzute în contractul de împrumut pentru a recupera sumele datorate de împrumutat, garanția emisă de Ministerul Finanțelor devine exigibilă și se poate iniția procedura de executare a acesteia. Banca în favoarea căreia s-a emis scrisoarea de garanție înștiințează în scris Ministerul Finanțelor, în termenii și în condițiile prevăzute în scrisoarea de garanție, despre intenția ei de a proceda la executarea scrisorii de garanție se asigură din fondul de risc pentru **împrumuturile interne garantate de stat (v.)**. Dacă obligațiile de plată în executarea scrisorii de garanție sunt mai mari decât disponibilitățile fondului de risc, inclusiv alocațiile de la bugetul statului prevăzute pentru alimentarea fondului de risc, diferența se asigură prin contractarea unui împrumut intern de stat, care devine datorie publică internă. Plățile în executarea scrisorilor de garanție se fac prin Trezoreria Statului, în baza documentației de fundamentare întocmite de Direcția Generală a Datoriei Publice din cadrul Ministerului Finanțelor. Sumele plătite de Ministerul Finanțelor în urma executării scrisorilor de garanție pentru împrumuturi interne se recuperează de la persoanele juridice garantate pentru împrumuturile interne respective, în strictă concordanță cu clauzele asigurătorii prevăzute în contractele de împrumut și în convențiile de garanție, precum și în condițiile și la termenele cuprinse în actele adiționale, încheiate între garant și garantat, la convențiile de garanție pentru aceste împrumuturi interne. Pentru toate sumele plătite de Ministerul Finanțelor în urma executării scrisorilor de garanție în contul împrumuturilor interne, persoanele juridice garantate se înregistrează de Ministerul Finanțelor ca debitori la fondul de risc pentru împrumuturi interne garantate de stat, iar persoanele juridice garantate înregistrează în evidențele lor sumele datorate garantului – Ministerul Finanțelor – în calitate de creditor pentru fondul de risc. În cazurile în care garantatul motivează temeinic lipsa temporară a capacității de plată, Ministerul Finanțelor poate aproba, prin acte adiționale la convențiile de garanție, eșalonarea la plată a sumelor datorate de debitorii respectivi sau înlesniri la plata majorărilor de întârziere. Ministerul Finanțelor are obligația să urmărească recuperarea integrală și la termenele stabilite a sumelor datorate de persoanele juridice ca urmare a executării scrisorilor de garanție pentru împrumuturi interne, inclusiv prin procedura executării silită, iar sumele recuperate de la debitorii garantați se fac venit la fondul de risc pentru împrumuturi interne garantate de stat. **V. și convenție de garanție pentru împrumuturi interne cu garanția statului; scrisoare de garanție pentru împrumuturi contractate pe piața internațională de capital.**

EXECUTAREA OBLIGAȚIEI, înfăptuirea de către debitor a prestației la care este obligat față de creditorul său, în concordanță cu prevederile legale sau contractuale. Dacă e.o. se efectuează de bunăvoie, înseamnă că se face plata. Dacă e.o. nu se face de bunăvoie, creditorul are dreptul să solicite executarea silită (v.).

EXECUȚIE BUGETARĂ, activitate complexă desfășurată de organele financiare, bancare, de Trezoreria Statului pentru încasarea veniturilor bugetare și efectuarea cheltuielilor aprobate prin bugetul de stat, bugetele locale și bugetul asigurărilor sociale de stat.

EXERCİTIU BUGETAR, perioadă de timp pentru care se elaborează, se dezbate, se aprobă, se execută și se încheie bugetul public național. E.b. este, de regulă, anual și coincide cu anul calendaristic. Toate operațiunile efectuate în cursul unui an în contul unui buget aparțin exercițiului corespunzător de execuție a bugetului respectiv. Pentru toți agenții economici și alți contribuabili, anul financiar are aceeași durată ca și e.b. Execuția bugetară se încheie la data de 31 decembrie a fiecărui an. Orice venit neîncasat și orice cheltuială neefectuată până la 31 decembrie se va încasa sau se va plăti, după caz, în contul bugetului pe anul următor. Creditele bugetare neutilizate până la încheierea anului sunt anulate de drept. În unele țări, în timpul anului bugetar nu se pot realiza toate veniturile și cheltuielile ce rezultă din executarea bugetului; de aceea, s-a recurs la o perioadă de timp în care să se poată lichida toate conturile unui an financiar, adică se acordă un termen de grație de 2-6 luni. Această perioadă complementară, în care continuă încasarea veniturilor și efectuarea cheltuielilor prevăzute în bugetul statului, împreună cu anul bugetar de 12 luni, alcătuiește e.b. Prin urmare, e.b. poate fi egal sau mai mare cu câteva luni decât anul bugetar. V. și **anualitatea bugetului; an bugetar**.

EXERCİTIU FINANCIAR, perioadă de timp, de regulă un an, în care sunt stabilite rezultatele financiare ale unui agent economic, ale statului.

EXIGIBIL, plătit imediat, devenit scadent; venit bugetar care poate fi imediat pretins de organele financiar-bancare, căruia i se poate cere imediat executarea, în caz de nevoie chiar prin procedura executării silite.

EXIGIBILITATEA TAXEI PE VALOAREA ADĂUGATĂ, data de când se datorează taxa pe valoarea adăugată, data de la care organul fiscal are dreptul să pretindă plătitorului achitarea acestei taxe la bugetul de stat. În funcție de felul operațiunilor, e.t. pe v.a. ia naștere la următoarele date: *data efectuării livrării de bunuri mobile, a transferului proprietății bunurilor imobiliare și a prestării serviciilor; *data înregistrării declarației vamale, în cazul importurilor de bunuri, sau data recepției de către beneficiari, pentru serviciile din import; *data livrării bunurilor către beneficiari, în cazul operațiunilor efectuate prin intermediari sau consignație; *data emiterii documentelor în care se consemnează preluarea unor bunuri achiziționate sau fabricate de agentul economic în vederea folosirii sub orice formă sau pentru a fi puse la dispoziția altor persoane fizice sau juridice; *data colectării monedelor din mașină pentru mărfurile vândute cu plata prin mașini automate. V. și **taxa pe valoarea adăugată**.

EXPANSIUNEA CREDITULUI, extinderea de către bănci a sferei creditului într-un ritm superior celui de creștere a producției, ceea ce contribuie la forțarea supraproducției și face inevitabilă apariția crizelor. E.c. contribuie la dezvoltarea speculațiilor la bursa de mărfuri și la urcarea prețurilor de către monopoluri. Băncile de emisiune stimulează e.c. cu ajutorul politicii „banilor ieftini“ și al extinderii emisiunii de bancnote. Dobânzile scăzute sunt însoțite de ridicarea cursului hârtiilor de valoare, iar emisiunea exagerată a bancnotelor neconvertibile și a cecurilor duce la creșterea inflaționistă a prețurilor mărfurilor. V. și **teoria expansiunii creditului**.

EXPERT, persoană cu pregătire superioară într-o anumită specialitate, desemnată de către organe competente să cerceteze o anumită problemă, o cauză, un dosar și să se refere în scris cu privire la situația constatată. Noțiunea de e. provine din limba latină, în care „**peritus**“ are sensul de experimentat, cunoscător. Cuvintele „**artis peritus**“ desemnau un om experimentat în domeniul

științei, al artei etc.; „experior“ însemna a dovedi, a învedera, iar „expertus“ avea sensul persoanei cu multă experiență care proba, demonstra ceva. Folosirea e. este necesară deoarece nu se poate pretinde juriștilor să aibă cunoștințe universale. E. este un auxiliar al justiției. ❖ E. al bursei, persoană fizică, membru și chiar salariat al bursei, care are autorizația să conducă tranzacțiile din cadrul unui post ce se află în sala de tranzacții. E. are următoarele atribuții principale: ▪menține ordinea pe piață prin aplicarea normelor de licitație; ▪ține evidența tranzacțiilor care se efectuează în cadrul postului; ▪efectuează ajustările necesare de prețuri cu ocazia diviziunii sau a plății dividendelor; ▪extrage din evidența ordinele expirate, execută vânzări în absență; ▪intervine în tranzacții pentru a încuraja piața. ❖ E. de evaluare 1. Persoană specializată în evaluarea bunurilor. 2. Împuternicit și reprezentant al unei societăți de asigurări, specialist în evaluarea avariilor suferite de mărfuri, mijloace de transport etc. V. și expertiză de evaluare. ❖ E. financiar-contabil, auxiliar al justiției, persoană cu studii superioare de finanțe și contabilitate, care activează în cadrul unei unități economice, instituții sau este pensionar, are un stagiu în activitatea financiar-contabilă sau de cercetare științifică de cel puțin cinci ani, se bucură de o reputație deosebită, are certificat de cazier judiciar eliberat de organele de poliție din care rezultă că nu a fost condamnat pentru infracțiuni (fals, uz de fals, abuz în serviciu, furt, delapidare etc.) și promovează examenul respectiv. E.f.-c. colaborează cu organul juridic care a dispus efectuarea expertizei financiar-contabile (v.), precum și cu organele de control, cu conducerile unităților economice, cu alți experți și răspunde de întocmirea expertizei financiar-contabile, potrivit normelor legale și în termenul stabilit. E.f.-c. nu poate depune în aceeași cauză ca martor, aceste două calități fiind incompatibile; dacă el cunoaște unele aspecte ale cauzei, va depune ca martor, renunțând la calitatea de expert. E.f.-c. trebuie să se abțină sau poate fi recuzat de una dintre părți în următoarele situații: ▪este rudă apropiată cu persoane implicate în cauza respectivă; ▪face parte din personalul unității a cărei activitate este supusă expertizării; ▪este încadrat cu contract de muncă la organul superior sau la o unitate subordonată; ▪a făcut parte din acest personal în perioada când s-a produs prejudiciul; ▪are calitatea de organ de control; ▪a efectuat controlul în cauza care se expertizează. ❖ E. judiciar, persoană cu studii juridice corespunzătoare, cu împuternicire specială, competență în domeniul respectiv și îndreptățită, potrivit actelor normative, să ia parte la efectuarea expertizelor dispuse de organele judiciare. ❖ E. oficial, persoană cu temeinice cunoștințe de specialitate într-un anumit domeniu, care are ca atribuții de serviciu efectuarea expertizelor contabile, financiare, tehnice sau medico-legale.

EXPERTIZA AVARIEI, cercetarea avariei bunurilor asigurate, efectuată de experți oficiali ceruți de asigurător sau de proprietarul bunurilor asigurate în vederea stabilirii naturii și mărimii avariilor, precum și a cauzelor și a împrejurărilor în care s-au produs. Experții întocmesc un raport în care consemnează toate constatările cu privire la avarie. V. și raport de avarie.

EXPERTIZA DE EVALUARE, totalitatea lucrărilor efectuate și consemnate în raportul întocmit de expertul în evaluare în legătură cu cele constatate referitor la bunurile cuprinse în asigurare. În realizarea e. de e., expertul trebuie să țină seama de starea reală a bunurilor, de prețurile de înregistrare sau de cele de pe piață, după caz. V. și expert de evaluare.

EXPERTIZA DE PROTECȚIE SOCIALĂ, cercetare cu caracter de specialitate efectuată la cererea salariatului, a patronului, a managerului. Lucrare de specialitate cu conținut tehnic (expertiză tehnică) sau financiar-contabil (expertiză contabilă) realizată de un specialist în domeniul de activitate respectiv, atestat pe baza studiilor, a cunoștințelor acumulate din experiența în specialitate, întocmită pe baza informațiilor obiective despre obiectul, fenomenul, procesul expertizat, prin care se demonstrează dacă se lucrează în domeniul respectiv în concordanță cu standardele naționale și internaționale și dacă deciziile luate au fost cele mai raționale. Prin e.

elaborată, expertul pune la dispoziția managerului cunoștințele sale în domeniu pentru a-i spori sursa de putere personală și pozițională. Pentru subalternii managerului, expertul creează o imagine de multă credibilitate. E. este deci un instrument de protecție socială, atât pentru manager, cât și pentru subalternii săi.

EXPERTIZAREA MEDICALĂ A CAPACITĂȚII DE MUNCĂ, examinarea, expertizarea medicală a persoanei accidentate sau bolnave și încadrarea ei într-un grad de invaliditate, în vederea stabilirii pensiei corespunzătoare. E.m. se face de către comisiile de expertiză medicală și de recuperare a capacității de muncă de pe lângă cabinetele și oficiile de expertiză medicală și de recuperare a capacității de muncă care funcționează în cadrul policlinicilor teritoriale, în următoarea componență: șeful cabinetului sau oficiului de expertiză medicală și de recuperare a capacității de muncă, în calitate de președinte; un medic de specialitate a afecțiunii principal invalidante a bolnavului, ca membru; un medic de medicina muncii sau un medic de întreprindere, de preferință din unitatea în care bolnavul a prestat ultima activitate profesională, ca membru. Rezultatul expertizării este consemnat în decizia de încadrare sau de respingere a încadrării într-un grad de invaliditate.

EXPERTIZĂ, examinarea efectuată pe baza documentelor contabile de către unul sau mai mulți experți, în temeiul desemnării sale (lor) de către un organ de stat sau la cererea părților, pentru lămurirea unei cauze, a unei situații sau probleme. Rezultatul expertizei poate servi ca mijloc de probă. E. se deosebește de control; ea urmează controlului. ❖ E. de evaluare, complex de lucrări consemnate în raportul întocmit de expertul de evaluare, referitoare la bunurile cuprinse în asigurare. În efectuarea e. de e., expertul ține seama de starea reală a bunurilor și folosește prețurile de înregistrare sau de piață, după caz. V. și expert. ❖ E. extrajudiciară (amiabilă), e. solicitată de părțile interesate, care însă nu se găsesc în stare de cercetare sau judecată. E.e. se practică la cererea persoanelor interesate în cunoașterea și aprecierea situației economico-financiare a unei firme, precum și a măsurilor care trebuie luate pentru redresarea situației economico-financiare. Astfel de e. se efectuează și pentru cunoașterea garanțiilor ce pot fi oferite de întreprinderea care solicită diferite credite. ❖ E. filatelică, e. solicitată de organele judiciare în cazuri de trucaje sau falsificări de timbre în dauna persoanei colecționare sau a statului, în scopul stabilirii valorii unor colecții de timbre sau a unor timbre. E.f. se efectuează de către specialiști în domeniul filateliei, membri ai organizațiilor filatelice, cu o experiență îndelungată. ❖ E. financiar-contabilă, mijloc scris de probă, de dovadă, reglementat prin acte normative, realizat de unul sau mai mulți experți, dispus de organul juridic din proprie inițiativă sau la cererea uneia dintre părți pentru lămurirea unor împrejurări de fapt, ce reclamă cunoștințe de specialitate în domeniul respectiv. E.f.-c. se efectuează prin birourile locale (județene și al municipiului București) din cadrul direcțiilor financiare și prin biroul central de expertize contabile din Ministerul Finanțelor. E.f.-c. cuprinde întreaga activitate economică, financiară și contabilă, examinarea problemelor făcându-se numai pe bază de documente legale. E.f.-c. poate avea ca obiective examinarea situației gestionare a unei unități, mărimea prejudiciului provocat, persoanele răspunzătoare de producerea prejudiciului, de încălcarea disciplinei economice, financiare, de casă, de credit, valutară etc., modul cum s-au derulat contractele economice, determinarea și suportarea penalităților în cazul nerespectării clauzelor contractuale, litigii de muncă, diferite litigii între persoane fizice etc. E.f.-c. trebuie să-și fundamenteze concluziile numai pe documente legale și pe respectarea actelor normative care reglementează activitatea domeniului respectiv și nu pe presupuneri ori păreri personale care nu au la bază documente oficiale. ❖ E. judiciară, e. dispusă de organele de anchetă penală ori de către instanțele de judecată pentru dosarele în curs de cercetare, anchetă ori judecată. Solicitarea acestei e. poate avea loc numai dacă dosarul cauzei este trimis spre cercetare, anchetă

sau judecată. De regulă, e.j. se solicită de către una dintre părți în timpul cercetării, anchetării sau judecării cauzei respective. ❖ **E. obligatorie**, lucrare prevăzută de actele normative ca fiind obligatorie (de exemplu, expertiza contabilă în cazuri de lipsuri în gestiune, în caz de deces al unei persoane).

EXPERTUL ASIGURĂTORULUI, persoană care are o înaltă pregătire de specialitate și care își desfășoară activitatea în numele și în contul unei instituții sau societăți de asigurări. E.a. procedează la constatarea daunelor, a împrejurărilor și a cauzelor care le-au determinat și contribuie nemijlocit la elucidarea problemelor care ajung în fața instanțelor judecătorești. Totodată, e.a. participă la rezolvarea eventualelor diferende care pot să apară între asigurător și asigurat, în legătură cu daunele asigurate ca urmare a acțiunii riscurilor asigurate. Raportul de expertiză întocmit de e.a. se opune raportului încheiat de expertul asiguratului, motiv pentru care el trebuie să fie concis și temeinic argumentat. Dacă asiguratul este nemulțumit de raportul de expertiză întocmit de e.a., are dreptul să solicite o contraexpertiză, care va fi efectuată de specialiști numiți de comun acord de către asigurător și asigurat. Asiguratul poate opta pentru contraexpertiza judiciară, care se efectuează de către experți numiți de instanțele judecătorești.

EXPORT, ansamblul operațiunilor de vânzare a produselor proprii ale unei țări într-o altă țară, de investire în străinătate de bunuri sau valori și de prestări de servicii contra plată. Sub aspectul modului cum este organizat exportul se disting: **e. direct**, care poate fi integrat, atunci când producătorul vinde direct consumatorului final, sau export delegat, atunci când în operațiunile de comerț apar unii intermediari; **e. indirect**, când este realizat de o firmă specializată care cumpără de la producător mărfurile, pe care le exportă apoi pe contul și pe riscul său; **e. invizibil** care cuprinde totalitatea serviciilor ce se prestează altor state și diferitelor persoane juridice sau fizice din alte țări și care cuprinde: încasări din turism, transporturi, asigurări, licențe, servicii bancare, dobânzi, dividende etc. E. se consideră realizat din momentul prezentării la bancă a documentelor de încasare a contravalorii mărfurilor primite de la clienții externi. Producția pentru export, precum și efectuarea exporturilor trebuie să se realizeze astfel încât să asigure resursele necesare pentru importuri și sporirea rezervelor în valută ale statului, să conducă la îmbunătățirea continuă a eficienței economice, a rentabilității unităților producătoare și de comerț exterior, la creșterea produsului național brut și, pe această bază, la consolidarea puterii de cumpărare a monedei naționale, atât pe plan intern, cât și în raport cu alte monede. ❖ **E. de capital**, plasarea de capital într-o altă țară decât țara de origine, în scopul obținerii de profituri cât mai ridicate. E. de c. îmbracă în principal două forme: a) e. de c. **productiv**, care constă în înființarea de noi întreprinderi sau în achiziționarea unor întreprinderi existente în străinătate; b) e. de c. **de împrumut**, respectiv de împrumuturi de stat și particulare cu o anumită dobândă și pe un anumit termen. În realizarea e. de c., băncile țărilor monopoliste acționează pe mai multe căi, cum sunt: extinderea relațiilor de credit în afara granițelor țării, cu concursul sucursalelor și al băncilor create în străinătate; acordarea de credite întreprinderilor și statelor străine; organizarea de subscrieri și plasări de obligațiuni și acțiuni în diferite țări străine; acordarea de credite și sprijin financiar sub diferite forme întreprinderilor transnaționale. E. de c. este urmarea dominației monopolurilor în principalele țări și într-un număr de țări bogate, în care capitalul acumulat a atins asemenea proporții încât au format „un surplus“ de capital. În loc ca acest capital să fie folosit în extinderea investițiilor de capital în interiorul țării exportatoare și pentru ridicarea nivelului de trai al poporului din țara respectivă, se urmează calea e. de c. către țările slab dezvoltate, de unde se obțin profituri ridicate. E. de c. este practicat pentru cucerirea de noi piețe de materii prime sau de desfacere ori pentru expansiune și dominație economică și politică asupra țărilor importatoare de

capital. Ca urmare a e. de c., se ascut lupta de concurență și rivalitatea dintre marile țări pentru extinderea sferelor de influență, pentru investirea de capital și are ca efect intensificarea dezvoltării inegale a țărilor. ❖ **E. invizibil**, încasări care provin din serviciile prestate diferitelor state și cetățenilor lor. E.i. cuprinde practic încasările de la turiștii străini, din transporturi pentru străinătate, servicii poștale, de asigurări și reasigurări, servicii bancare etc.

EXPUNERE LA PROIECTUL DE LEGE PENTRU ADOPTAREA BUGETULUI DE STAT, raport care cuprinde modul cum a decurs executarea preliminară a bugetului de stat pe anul în curs și execuția definitivă pe anul precedent, analizează veniturile și cheltuielile bugetare ale anului curent, structura, ponderea și destinația principalelor cheltuieli bugetare, examinează activitatea ministerelor, băncilor, organelor locale în materie bugetară, menționându-se deficiențele constatate, măsurile propuse pentru lichidarea și preîntâmpinarea lor, precum și căile de urmat în vederea obținerii unei eficiențe cât mai ridicate a activității economico-financiare. E. la p. de l. pentru a.b. de s. se prezintă de către ministrul Finanțelor, în numele Guvernului, în fața deputaților și a senatorilor din Parlament, în vederea dezbaterii și adoptării bugetului de stat. V. și **adoptarea bugetului de stat; bugetul de stat; legea pentru adoptarea bugetului de stat; sistem bugetar.**

EXTRABUGETAR, despre venituri și cheltuieli, care nu sunt cuprinse în bugetul de stat. Se găsesc în anumite cazuri la unele instituții bugetare. V. și **mijloace extrabugetare.**

EXTRAS DE CONT, situație contabilă sintetică în care sunt înregistrate toate intrările și ieșirile de bani, precum și soldul contului respectiv, într-o anumită perioadă de timp. Document bancar care se eliberează pe numele titularului de cont pentru certificarea tuturor operațiunilor de încasări și plăți efectuate prin contul său.

EXTRAS DIN BALANȚA DE VERIFICARE, document întocmit de compartimentul financiar-contabil al societății de asigurări. Conține informații referitoare la conturile noi folosite pe baza soldurilor conform bilanțului. Documentul se întocmește într-un exemplar și se folosește la crearea fișierului de conturi sintetice și lunar la apariția de conturi noi.

EXTRAS DIN JURNALUL DE BORD, document care poate fi întâlnit în cadrul asigurării cargo (v.), fiind utilizat pentru dovedirea producerii daunei în timpul transportului pe mare. În e. din j. de b. trebuie să se regăsească elementele esențiale consemnate în jurnalul de bord, în legătură cu întâmplările ivite în timpul transportului, care au condus la producerea daunelor la încărcătură.

EXTRASUL CONTULUI PARTENERULUI STRĂIN, document întocmit de compartimentul financiar-contabil al societății de asigurări. Conține informații referitoare la situația financiară a partenerului străin în relațiile cu societatea de asigurări la un moment dat, soldul, prime, comisioane, sinistrări, despăgubiri, participare-beneficiere, depozit eliberat, depozit constituit, remize etc. Documentul se întocmește în două exemplare, unul pentru partenerul străin, celălalt rămânând la administrația centrală.

F.A.B. STOWED, clauză stipulată în contractul de transport, care prevede ca predarea mărfii de către vânzător să se facă la bordul navei, iar marfa să fie stivuită în hambare pe cheltuiala acestuia.

FACILITATE DE PLATĂ, ușurare, înlesnire pe care o instituție financiară, de asigurări, bancară etc. o acordă contribuabililor, clienților lor, pentru a efectua anumite plăți la aceste instituții sau, după caz, pentru a avea acces la fondurile lor.

FACTORI DE PRODUCȚIE, totalitatea resurselor materiale, financiare și umane care se folosesc în procesul reproducerii sociale. F. de p. sunt: pământul, munca și capitalul. Unii economiști includ în f. de p. și capacitatea antreprenorială.

FACTORING 1. Formă a cooperării bancare internaționale în care, pe baza unei convenții intervenite între părți, un organism specializat prestează anumite servicii privind problemele financiare, acordă credite pe termen scurt (până la 3-4 luni), efectuează operațiuni bancare de casă specializate (încasări, plăți, decontări), ținerea contabilității etc. pentru participanții la producerea, exportarea și importarea de mărfuri sau servicii. F. are următoarele avantaje: ■face posibilă încasarea sigură a facturilor, mai puțin comisionul, de la un singur partener; ■prezintă garanția plății furnizorului; ■simplifică cheltuielile de contabilizare și de urmărire a clienților. 2. Operațiuni prin care firme specializate se angajează să încaseze facturile neîncasate de către societățile comerciale contra unui comision. V. și cooperare bancară internațională.

FACTURĂ, document, act justificativ întocmit de compartimentul comercial al unei unități economice, în care se consemnează cu exactitate cantitatea, calitatea și felul mărfurilor, prețul unitar și total etc. și care stă la baza operațiunilor de vânzare, cumpărare, decontare sau servește ca document de informare vamală, fiscală etc. ❖ F. consulară, document emis de un consulat pentru admiterea mărfurilor în țara pe care o reprezintă; în f. se arată valoarea lor reală pentru a se împiedica evaziunea fiscală pe calea subevaluării la vamă. F.c. este vizată de consulat, care încasează taxele consulare potrivit unui tarif. ❖ F. de expediție, document care însoțește mărfurile pe timpul transportului. În f. se menționează felul și sortimentul mărfurilor, prețul, felul ambalajului, greutatea fiecărui colet, mijlocul de transport cu care se transportă marfa, numele, prenumele și adresa vânzătorului și a cumpărătorului etc. ❖ F. de navlu, document întocmit de armator sau de reprezentantul său în care se stipulează suma navlului ce trebuie să o plătească navlositorul pentru mărfurile ce se transportă pe navă. V. și navlu. ❖ F. fiscală, document fiscal emis de furnizor, care cuprinde următoarele elemente: datele de identificare a furnizorului și a cumpărătorului, numărul de înregistrare la Registrul Comerțului, codul fiscal, sediul, contul, banca, autorizația de comercializare, numărul facturii, data, avizul de însoțire a mărfii, cursul de

schimb în vigoare – euro, cota de T.V.A., numărul curent, denumirea produsului, unitatea de măsură, cantitatea, prețul cu amănuntul, prețul de livrare unitar fără T.V.A., valoarea la prețul de livrare, valoarea T.V.A., acciza specifică, acciza ad-valorem, acciza totală (acciza specifică + acciza ad-valorem), semnăturile furnizorului și cumpărătorului, date privind expediția etc. Pe fiecare f.f. se înscrie calitatea agenților economici, atât a furnizorului, cât și a cumpărătorului de produse, respectiv cea de producător intern, importator, comerciant en gros sau en detail. Fiecare transport de produse trebuie să fie în mod obligatoriu însoțit de f.f., cu excepția transferurilor de produse între gestiuni. În lipsa f.f., se consideră că marfa are proveniență ilicită. Comisarii Gărzii Financiare pot opri mijloacele de transport pentru verificarea documentelor de însoțire a mărfii. V. și acciză; taxa pe valoarea adăugată. ♦ F. protestabilă, instrument de credit asemănător cu cambia (v.), care poate fi protestat cu aceleași formalități, procedură și consecințe în caz de neplată. F.p. stă la baza acordării de credite furnizorului pentru mobilizarea creanțelor, credite care sunt garantate prin transmiterea creanțelor furnizorului către bancă. Creditul acordat pe f.p. prezintă pentru bancă aceeași siguranță ca și în cazul scontului (v.) și al efectelor de comerț (v.). În caz de nerambursare a creditului la scadență, factura poate fi protestată ca și efectele de comerț. Dacă într-un anumit termen de la primirea mărfurilor și a facturii cumpărătorul nu trimite refuzul său către furnizor, factura este considerată acceptată și, în caz de neplată, devine protestabilă în aceleași condiții ca și efectele comerciale. F.p. se poate întocmi și folosi numai între comercianți sau între comercianți și industriași; ea nu poate fi folosită de către meseriași, agricultori, cooperative etc. În vederea scontării, f.p. se introduce în bancă o dată cu biletul la ordin (v.) întocmit de către furnizor. Cu scontul obținut se creditează contul furnizorului la bancă.

FALIMENT 1. Stare de insolvabilitate a unei persoane fizice sau juridice recunoscută de către o instanță judecătorească; procedură de executare silită aplicabilă pentru lichidarea (vânzarea) avutului unei întreprinderi comerciale, industriale etc., în situația în care aceasta ajunge în stare de insolvabilitate, și repartitia între creditori a sumei rezultate din vânzare, precum și lichidarea pasivelor (creanțe, ipoteci, gajuri). 2. Instituție juridică reglementată de lege cu scopul de a asigura administrarea și lichidarea, în interesul creditorilor respectivi, a patrimoniului unei persoane juridice sau al unei persoane fizice, care are calitatea de agent economic și se află în imposibilitatea de a-și achita datoriile asumate în legătură cu actele economice și financiare încheiate în nume propriu. Încetarea plăților de către un agent economic conduce la dezorganizarea sa economico-financiară și juridică. Aceasta contribuie la apariția unor blocaje financiare și economice care perturbă activitatea multor alți agenți economici. Blocajele financiare sunt urmarea insolvabilității unor agenți economici – societăți comerciale și regii autonome – care nu-și pot acoperi cheltuielile din venituri proprii. Legiuitorul a dat f. trei sensuri, care constituie și trăsăturile f.: a) s-a considerat că agentul economic a provocat o dezordine economico-socială și financiară, dându-se f. un caracter infamant; b) întrucât agentul economic nu a știut să-și conducă întreprinderea, trebuie lipsit de bunurile sale; c) pentru a fi compensate pierderile aduse intereselor generale ale societății, trebuie vegheat ca ceea ce-i rămâne agentului economic să fie repartizat creditorilor săi. În condițiile actuale se urmărește salvarea întreprinderii, fie preventiv, fie în procesul economic. Salvarea preventivă reprezintă practic o redresare economică și financiară. F. urmărește să permită unei persoane îndatorate să se libereze de obligațiile sale pentru a fi în măsură să desfășoare o activitate de la început și stabilirea unei egalități între creditori cu privire la partajarea bunurilor debitorului. Declararea unei persoane în stare de faliment presupune că ea a comis un act din care să rezulte că va fi foarte probabil în imposibilitate să-și stingă datoriile. Codul comercial român (art. 695 și 696) prevede că este în stare de faliment persoana juridică sau fizică ajunsă în situația de încetare a plăților pentru datoriile sale economico-financiare; această situație nu poate rezulta însă din orice fel de act, cum ar fi, de exemplu, refuzul unor plăți pe care debitorul de bună-credință îl consideră întemeiat nu poate constitui o probă de încetare a plăților.

F. este, de regulă, consecința luptei de concurență. Pentru a fi posibilă declararea stării de f. este necesar ca debitorul să înceteze plățile. F., indiferent de existența unei **bancruțe (v.)**, simple sau frauduloase, comportă prin el însuși o nuanță de degradare socială a debitorului căruia i se aplică așa-numita notă infamantă a falimentului, care se manifestă prin suspendarea exercitării drepturilor cetățenești și a celor profesionale, publicitatea numelui falitilor etc. Ca urmare a f., nu mai are loc stingerea datoriilor față de creditori, din cauza insolvabilității debitorilor. Încetarea plăților ca urmare a f., care se extinde considerabil în timpul crizei economice, determină crahuri de bursă și bancare, ducând la anarhie și crize în sistemul bănesc. ❖ **F. întreprinderilor** au drept urmare diminuarea salariilor, extinderea șomajului etc. F. poate fi voluntar și involuntar. ❖ **F. voluntar** constă în faptul că persoana în cauză își recunoaște starea de f. în fața instanței judecătorești și lasă la latitudinea acesteia rezolvarea situației create. ❖ **F. involuntar** are loc atunci când unul sau mai mulți creditori prezintă instanței judecătorești o plângere privind neonorarea la termen, de către debitor, a obligațiilor de plată. Starea de f. se rezolvă, în genere, prin două modalități, și anume: a) modalitatea reorganizării, situație provizorie în care falimentarului i se permite să posede în continuare bunurile pe care le deține. În aceste situații, sub controlul instanței judecătorești, are loc reconcilierea cu creditorii și reprogramarea plăților; b) modalitatea lichidării, situație când instanța judecătorească numește un executor care, într-o anumită perioadă de timp, se ocupă de lichidarea completă a bunurilor falimentarului și de achitarea datoriilor acestuia, potrivit ordinii de prioritate stabilite de lege. **Procedurile prefalimentare** sunt următoarele: unul sau mai mulți creditori înștiințează instanța judecătorească despre situația dificilă în care se află firma respectivă, care înstrăinează în condiții dezavantajoase avutul ce-l are. Instanța judecătorească poate dispune prezentarea reprezentantului firmei în camera de consiliu și depunerea registrelor, a bilanțului contabil și a listei nominale cu toți creditorii pe care îi are, cu indicarea scadențelor respective. Dacă sesizările creditorilor se găsesc întemeiate sau când – fără motiv temeinic – reprezentantul firmei (patronul în cauză) nu se înfățișează, instanța poate, dacă apreciază de cuviință, înaintea oricărui dispoziții pe care le-ar lua referitoare la punerea în stare de faliment, să numească pe unul sau mai mulți creditori care să verifice registrele și să supravegheze regularitatea operațiunilor pe care le efectuează firma. Dacă majoritatea creditorilor relevă că situația economico-financiară a firmei nu le mai inspiră teamă, plățile efectuându-se cu regularitate la scadență, aceste măsuri preventive încetează. În caz contrar, măsurile preventive încetează, însă se declară starea de faliment. **Falimentul se declară** prin hotărâre judecătorească, pronunțată după ce falitul a făcut o declarație în fața instanței judecătorești, ori după cererea motivată a unuia sau mai multor creditori sau chiar din oficiu. Declarația falitului are anexate bilanțul și registrele de comerț pe care le-a condus. Bilanțul indică și estimează cu aproximație toate bunurile imobile și mobile ale falitului, starea datoriilor și a creanțelor, numele, prenumele și domiciliul fiecărui creditor, cauza fiecărei datorii, contul de profit și pierderi, precum și situația cheltuielilor personale ale falitului și ale familiei sale în timpul desfășurării activității economico-sociale și financiare. Fiecare creditor poate cere instanței competente declarația de faliment a debitorului, însă numai cu probarea încetării plăților. În cazul în care încetarea plăților este notorie ori dacă aceasta rezultă din alte fapte precise, instanța poate declara falimentul din oficiu, iar dacă va considera necesar, va putea asculta mai întâi pe falit. Declarația falimentului se face prin hotărâre judecătorească, în care se menționează numele și prenumele judecătorului sindic chemat să administreze f., să dispună punerea sigiliilor, să fixeze un termen până când creditorii să prezinte la grefa sindicatului declarația creanțelor lor, să stabilească ziua și ora la care se va proceda – la tribunal – la verificarea creanțelor. Sentința pronunțată este executorie provizoriu, fiind supusă căilor de atac; această sentință interzice falitului, din ziua pronunțării sale, dreptul de a administra bunurile sale, inclusiv pe cele dobândite în timpul falimentului. Acțiunile proprii falitului pot fi exercitate numai de către judecătorul sindic, excepție făcând cele care privesc drepturi exclusiv personale sau care n-au

legătură cu f. Sentința prin care se declară f. suspendă, însă numai față de masa creditorilor, curgerea dobânzilor, a creanțelor negarantate prin ipotecă, gaj etc. Imediat după declanșarea stării de faliment, creanțele contra falitului rămân fixate în mâinile ultimului purtător; creanțele care se află în circulație în alte țări rămân fixate în mâinile ultimului purtător din țara falitului. De asemenea, prin sentința declarativă de faliment ori prin altă sentință pronunțată ulterior, instanța stabilește provizoriu, din oficiu sau la cererea celui interesat, ziua încetării plăților. Dacă nu există o dată expres fixată, încetarea plăților se consideră că a avut loc în ziua pronunțării sentinței care a declarat f. sau în ziua morții falitului ori în cea a retragerii din activitate, dacă f. a fost declarat în urma survenirii acestor evenimente. În toate cazurile, încetarea plăților nu se poate stabili la o dată mai îndepărtată de trei ani față de datele respective. Împotriva sentinței care stabilește provizoriu data încetării plăților se poate face contestație la instanța care a pronunțat-o, însă ea trebuie notificată cu cel puțin opt zile înainte de verificarea creanțelor. Contestațiile împotriva sentinței se discută în contradictoriu cu judecătorul sindic și se soluționează printr-o singură sentință. Actele, operațiunile și plățile făcute de falit în urma sentinței declarative de f. sunt nule de drept. De asemenea, sunt nule de drept, față de masa creditorilor: toate actele de înstrăinare cu titlu gratuit făcute cu șase luni înainte de data încetării plăților; plata datoriilor neajunse la scadență, făcute după data încetării plăților, fie în bani, fie prin cesiune (v.), vânzare, compensație etc.; toate înstrăinările cu orice titlu, însă numai de bunuri mișcătoare, făcute de falit în interval de șase luni înainte de epoca încetării plăților, către soția sau soțul falitului, către rudele sale în linie directă și către rudele colaterale sau prin alianță până în gradul al patrulea. Actele, plățile și înstrăinările făcute în fraudă creditorilor, în orice timp ar fi fost făcute, trebuie să fie anulate. Dacă starea de falit a fost declarată după moarte sau dacă falitul decedează după declarația de faliment, soția (soțul), fiii și moștenitorii săi pot să se prezinte în persoană sau prin mandatar, în locul defunctului, la constituirea bilanțului, la examinarea registrelor și la întreaga procedură a falimentului. În cazul unei societăți comerciale, f. se declară de către instanța judecătorească teritorială în care societatea își are sediul. Când are loc falimentul unei societăți pe acțiuni sau în comandită pe acțiuni, actele de procedură se îndreaptă contra administratorilor, directorilor și lichidatorilor, care sunt obligați să compare în fața judecătorului sindic, când sunt chemați să procure informațiile necesare întocmirii și verificării bilanțului și pentru identificarea cauzelor și a împrejurărilor falimentului, fiind ascultați ca reprezentanți legali ai societății falite. **Consecințele declarării falimentului.** Imediat după declarația de faliment ori cel mai târziu în termen de 24 de ore, judecătorul sindic procedează la punerea sigiliilor. Dacă debitorul a ascuns sau a sustras, fie chiar și parțial, din activ, instanța de judecată poate dispune punerea sigiliilor, din oficiu sau la cererea insistentă a unuia sau a unor creditori, înainte de declarația de faliment. Dacă judecătorul sindic apreciază, registrele falitului nu se pun sub sigiliu, însă ele trebuie parafate, încheindu-se un proces-verbal în care se consemnează starea lor. Cambiile, celelalte titluri de credit care au scadență scurtă sau care urmează să se prezinte la acceptare, precum și actele pentru care ar fi necesar să se întocmească acte conservatoare pot fi ridicate de judecătorul sindic. Judecătorul sindic efectuează inventarierea bunurilor falitului în prezența acestuia ori citându-l, potrivit legii. Inventarul cuprinde obligatoriu descrierea întregului activ al falitului și trebuie să fie subscris de către toți cei care au participat la întocmirea lui. Pentru întocmirea cât mai corectă a inventarului, judecătorul sindic poate apela și la un expert desemnat de instanța de judecată. După întocmirea inventarului, judecătorul sindic se constituie depozitar judiciar al mărfurilor, banilor, titlurilor de creanțe și celorlalte bunuri ale falitului. Având aprobarea instanței, judecătorul sindic poate lua orice măsură de realizare a pazei bunurilor falimentului pentru care s-a constituit depozit judiciar. Baniii inventariați se depun la Casa de Economii și Consemnațiuni, iar recipisa se anexează la dosarul de la instanța de judecată. După aplicarea sigiliilor, pe baza bilanțului, a registrelor și a altor informații, judecătorul sindic întocmește un tabel cu toți creditorii falitului. De asemenea, înștiințează în scris pe fiecare creditor,

cu relevarea dispozițiilor din sentința declarativă de faliment referitoare la prezentarea declarațiilor creanțelor și la verificare. Judecătorul sindic trebuie să invite pe falit în fața sa pentru examinarea registrelor, pentru cunoașterea conținutului lor și pentru certificarea stării în care se află, încheierea și semnarea lor făcându-se în prezența sa. Judecătorul sindic mai îndeplinește următoarele atribuții: ▪ încasează creanțele falitului și dă chitanță; ▪ încheie toate actele conservatoare privind drepturile falitului față de debitorii săi și ia asupra bunurilor înscrispția ipotecară care nu ar fi fost înscrisă de falit; ▪ poate fi autorizat de instanță să vândă bunurile supuse alterării sau deprecierei valorii lor ori a căror conservare ar fi costisitoare, iar vânzarea se poate face numai prin licitație publică, în urma unei expertize dispuse de instanța de judecată. Continuarea de către falit a activității economico-financiare, în totalitate sau în parte, poate avea loc numai cu încuviințarea majorității creditorilor verificați, care determină timpul, limitele și condițiile acesteia. În acest scop, se desemnează și persoana sub răspunderea căreia va putea continua activitatea. Instanța de judecată adoptă o încheiere, atât pentru vânzări, cât și pentru eventuala continuare a activității, care se publică în Monitorul Oficial. Judecătorul sindic raportează lunar instanței despre modul cum a administrat falimentul. Creditorii f. sunt chemați să prezinte declarația creanțelor și titlurile din care derivă acestea, în termenul stabilit de sentința definitivă de f. Secretarul arhivar al grefei sindicatului instanței de judecată întocmește, pe baza declarațiilor creanțelor depuse de creditori, un tabel pe care îl prezintă judecătorului sindic cu cinci zile înainte de ziua fixată pentru verificarea creanțelor. Judecătorul sindic examinează acest tabel și poate, din oficiu sau la cererea unuia ori mai multor creditori, să dispună ca, în ziua stabilită pentru verificare, să fie de față și falitul. La data stabilită de sentința declarativă a f. pentru verificarea creanțelor, judecătorul sindic procedează în contradictoriu cu cei interesați la verificarea tuturor creanțelor. Verificarea se efectuează în ordinea înscrierii creditorilor în tabel, prin confruntarea titlurilor prezentate cu registrele și cu documentele falitului. Falitul are dreptul să se opună la admiterea oricăreia dintre creanțe. Creanțele necontestate sau cele pe care toți cei interesați le recunosc ca întemeiate sunt admise la masa falimentului. Eventualele contestații se rezolvă de către judecătorul sindic, care apoi vizează creanțele admise, relevând și suma acestora. Sub supravegherea instanței de judecată, judecătorul sindic procedează la lichidarea activului falitului, încasând creanțele, procedând la vânzarea averii mobile și imobile, în termen de zece zile de la pronunțarea hotărârii adoptate cu privire la contestațiile verificate. În situația în care, în intervalul de timp de mai sus, se face o propunere de concordat, apreciindu-se oportună amânarea vânzării, judecătorul sindic poate fi autorizat de instanță să suspende vânzarea, fără să prejudicieze dreptul de urmărire a creditorilor amanetari, privilegiați sau ipotecari. De asemenea, vânzarea se suspendă și atunci când creditorii decid să se continue activitatea falitului. Înainte de efectuarea vânzării, instanța de judecată procedează la evaluarea bunurilor prin numirea unor experți. Sumele de bani aparținând f. se repartizează, cu aprobarea instanței, între creditori, mai întâi celor gajiști sau care au un alt privilegiu. Ceea ce rămâne se împarte între toți creditorii, proporțional cu creanțele lor verificate. Pentru aceasta, judecătorul sindic prezintă lunar instanței o situație a f. și a banilor disponibili care urmează să fie repartizați. Judecătorul sindic întocmește statul de repartitie care devine executoriu numai prin ordonanța instanței judecătorești. O dată cu terminarea repartizării sumelor provenite din averea mobilă și imobilă a falitului, procedura f. este considerată închisă. ❖ **F. bancar**, f. provocat, de regulă, de falimentul întreprinderilor industriale și comerciale. În timpul crizelor economice, multe întreprinderi încetează rambursarea împrumuturilor, are loc ridicarea masivă a depunerilor din bănci, iar ca urmare a faptului că resursele multor bănci nu sunt în stare să satisfacă cererile depunătorilor, se înregistrează crahul bancar. V. și crah bancar; moratoriu; concordat; reabilitarea falitului.

FALIT, comerciant care se află în stare de faliment (v.).

FALS (lat. „falsus“), inexact, eronat, neadevărat, contrafăcut, neautentic.

FALS INTELECTUAL, falsificarea unui act oficial, cu prilejul întocmirii acestuia de către un salariat care se află în exercitarea atribuțiilor de serviciu, prin atestarea unor fapte sau împrejurări care nu corespund adevărului sau prin omiterea cu bună știință a unor date sau împrejurări.

FALS ÎN ÎNSCRISURI SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ, falsificarea, modificarea, contrafacerea conținutului, semnăturii sau alterarea într-un mod sau altul a unui înscris sub semnătură privată, pe care făptuitorul îl folosește personal sau îl încredințează altei persoane pentru folosire în vederea producerii unor efecte juridice, economice, financiare, bancare etc.

FALS MATERIAL ÎN ÎNSCRISURI OFICIALE, infracțiune care constă în contrafacerea conținutului actului, a semnăturii sau în modificarea în orice mod – ștersături, modificări, adăugiri etc. – a unui înscris oficial.

FALSIFICARE, acțiune prin care se denaturează adevărul. F. poate fi făcută prin acele mijloace care sunt susceptibile de a contraface un bun, înscris, un semn sau o alterare în substanța și forma acestora. ♦ **F. de monede sau alte valori**, faptă încriminată de legea penală; infracțiune care constă în falsificarea de monedă, cecuri, titluri de credit, timbre, mărci poștale, bilete sau foi de călătorie etc., emise de instituțiile de credit și de celelalte organe competente, și punerea în circulație a valorilor falsificate sau deținerea lor în vederea punerii în circulație.

FAPT ADMINISTRATIV, acțiunea de primire, conservare, manipulare, fructificare și control exercitată asupra valorilor încredințate unei persoane, numită administrator. F.a. care influențează cantitativ și valoric mijloacele economice se urmăresc cu ajutorul conturilor și constituie, în consecință, fapte contabile. F.a. se datorează unor cauze economice (vânzări, cumpărări etc.), unor cauze juridice (operațiunile care dau naștere la obligații sau drepturi) sau unor cauze naturale (încechirea vinului, alterarea untului etc.). După natura modificărilor pe care le suferă mijloacele economice, aceste fapte pot fi **modificative** (care au ca efect sporirea sau micșorarea mijloacelor economice), **permutative** (când provoacă numai o schimbare în forma mijloacelor) și **mixte** (când se produc modificări în forma și în mărimea mijloacelor economice).

FAPTE DE COMERȚ, acte și operațiuni prin săvârșirea cărora se nasc raporturi juridice reglementate prin legile comerciale. Codul comercial român relevă că f. de c. sunt următoarele: ▪cumpărarea de produse sau de mărfuri spre a se revinde, fie în natură, fie după ce se vor fi lucrat sau pus în lucru, ori numai spre a se închiria; ▪cumpărarea, cu scopul de a le revinde, de obligațiuni ale statului sau de alte titluri de credit circulând în comerț; ▪contractele de report asupra obligațiunilor de stat sau altor titluri de credit circulând în comerț; ▪cumpărările sau vânzările de părți sau de acțiuni ale societăților comerciale; ▪orice întreprindere (activitate organizată și desfășurată în anumite condiții și cu o anumită finalitate) de furnituri; ▪întreprinderile de spectacole publice; ▪întreprinderile de comisoane, agenții și oficii de afaceri; ▪întreprinderile de construcții; ▪întreprinderile de manufactură și imprimerie; ▪întreprinderile de editură, librărie și obiecte de artă, când vinde altcineva decât autorul sau artistul; ▪operațiunile de bancă și de schimb; ▪operațiunile de mijlocire (samsarie) în afaceri comerciale; ▪întreprinderile de transport de persoane sau de lucruri, pe apă sau pe uscat; cambiile și ordinele în produse sau mărfuri; ▪construcția, cumpărarea, vânzarea și revânzarea de tot felul de vase pentru navigație interioară și exterioară și tot ceea ce privește echiparea, armarea sau aprovizionarea unui vas; ▪expedițiile maritime, închirierile de vase, împrumuturile maritime și toate contractele privitoare la comerțul pe mare și la navigație; ▪asigurările terestre, chiar mutuale, în contra daunelor și asupra vieții; ▪asigurările, chiar mutuale, contra riscurilor navigației; ▪depozitele pentru cauză de comerț; ▪depozitele în docuri și antrepozite, precum și toate operațiunile asupra recipiselor de depozit

(warante) (v.) și asupra scrisorilor de gaj, eliberate de ele. De asemenea, Codul comercial român consideră f. de c. și celelalte contracte și obligațiuni ale unui comerciant, dacă nu sunt de natură civilă sau dacă respectivul contract nu rezultă din însuși actul. F. de c. pot fi obiective, dacă sunt determinate și produc efecte în temeiul legii, independent de calitatea persoanei (comerciant sau necomerciant) care le săvârșește, **subiective**, dacă dobândesc caracter comercial datorită săvârșirii lor de către o persoană care are calitatea de comerciant, și **mixte**.

F.A.S. (engl. „Free Alongside Ship“ = franco lângă navă), clauză de livrare a unei mărfi, potrivit căreia vânzătorul suportă toate cheltuielile și riscurile până când livrează marfa lângă navă, la data pe care a ridicat-o cumpărătorul în portul de încărcare convenit și la data fixată, precum și cheltuielile cu ambalajul obișnuit. În această situație, cumpărătorul plătește mărfurile și suportă toate cheltuielile cu angajarea vasului, încărcarea, transportul și asigurarea mărfurilor.

FĂRĂ AVARIE, clauză folosită în asigurările maritime, potrivit căreia asigurătorii nu asigură nici un fel de riscuri pentru avarii comune și nici pentru avarii particulare. Deținătorii polițelor de asigurare cu această clauză beneficiază de despăgubire numai în cazul daunei totale.

FEDERALISM FISCAL, sistem fiscal (de impozitare și de taxare) și de efectuare a cheltuielilor publice, în care atribuțiile de așezare și de încasare a impozitelor, a taxelor și de control asupra efectuării raționale și eficiente a cheltuielilor publice sunt împărțite între guvernul federal (central) și guvernele locale. Cele mai multe state occidentale practică f.f. Competențele încasării impozitelor, ale alocării resurselor financiare și cele ale controlului financiar sunt stabilite în funcție de ierarhia și de atribuțiile guvernelor statelor federale respective.

FEDERAȚIA INTERNAȚIONALĂ A INTERMEDIARILOR DE ASIGURĂRI (INTERNATIONAL FEDERATION OF INSURANCE INTERMEDIARIES), organism internațional constituit din 47 de asociații naționale ale agenților și brokerilor (v.) de asigurări, înființat în anul 1996, cu sediul la Bruxelles, care armonizează punctele de vedere ale membrilor în vederea realizării obiectivelor comune și al elaborării de statistici referitoare la tendințele piețelor din statele membre.

FEDERAȚIA SINDICALĂ MONDIALĂ (F.S.M.), organizație sindicală internațională puternică, cea mai reprezentativă, care a luat ființă în anul 1945, la cel dintâi Congres Mondial al Sindicatelor, care s-a desfășurat la Paris. F.S.M. cuprinde sindicatele din diferite țări ale lumii și duce o luptă asiduă pentru înfăptuirea unității de acțiune a sindicatelor din întreaga lume – fără nici o discriminare – pentru apărarea drepturilor lor economice și sociale, pentru apărarea păcii și pentru realizarea colaborării între popoare. F.S.M. are ca organ suprem de conducere Congresul Mondial al Sindicatelor. În interiorul F.S.M. sunt organizate și funcționează uniuni internaționale ale sindicatelor pe ramuri de activitate, care poartă numele de departamente profesionale. Sindicatele din România fac parte din F.S.M. încă din 1945 și desfășoară o susținută activitate pentru realizarea țelurilor sindicale.

FICTIV, imaginat, inexistent, aparent, fals. V. și **capital fictiv**.

FIDEJUSIUNE, contract accesoriu, unilateral, consensual, cu titlu gratuit, prin care o persoană numită fidejutor se obligă față de un creditor să execute obligația unui debitor al acestuia, dacă debitorul nu ar executa-o singur.

FILIALĂ, unitate operativă teritorială a **Băncii Naționale a României** (v.), a **Băncii Agricole** (v.), a celorlalte bănci, a **Căsei de Economii și Consemnațiuni** (v.) etc., care efectuează toate operațiunile ce îi sunt transmise în competență pe raza teritorială ce îi este stabilită.

FILODORMĂ, sumă de bani sau un alt folos material prețios, primit ori plătit, direct sau indirect, pentru arătarea și sprijinirea persoanei căreia urmează a i se închiria o suprafață locativă ori pentru consimțirea la închirierea sau la schimbul unei suprafețe locative. Pretinderea, primirea sau plata filodormei constituie o infracțiune sancționată de legea penală.

FINANȚARE, punere la dispoziția persoanelor juridice sau fizice a fondurilor bănești, din anumite resurse și în condiții bine determinate, pentru scopuri precise și cu titlu nerambursabil.

❖ **F. bugetară**, alocare de mijloace bănești din bugetul de stat, la dispoziția unităților economice de stat, a instituțiilor publice etc., de regulă cu titlu definitiv, pentru destinații precis stabilite anticipat și în concordanță cu gradul de realizare a obiectivelor stabilite. F.b. se efectuează din bugetul de stat și din bugetele locale, pentru dezvoltarea economiei naționale, realizarea acțiunilor social-culturale, apărare națională și funcționarea organelor statului. **V. și principiile finanțării bugetare.**

❖ **F. directă**, procurare de resurse financiare de către un agent economic de la un alt agent economic prin vânzarea-cumpărarea de titluri financiare. Vânzătorul își procură resurse financiare în schimbul titlului emis. La rândul său, cumpărătorul face un plasament, obținând titlul respectiv. În unele cazuri, agenții economici se adresează unor intermediari, care au dreptul să intervină pe piață. Prin urmare, f.d. constă în schimbul direct și simplu între vânzători și cumpărători.

❖ **F. externă**, procurare de fonduri nerambursabile sau rambursabile, din afara unei unități economice sau a unei țări. De regulă, f.e. reprezintă procurarea de resurse în valută din alte țări sau de la diferite instituții financiare internaționale. Prin f.e., agenții economici obțin capital social din emisiunea de acțiuni sau recurg la împrumuturi (emiterea de obligațiuni) pentru a-și finanța activitatea. F.e. este folosită pentru dezvoltarea economică sau pentru operațiunile de export-import. **V. și valută.**

❖ **F. extrabugetară**, alocare de fonduri din alte surse decât cele bugetare, cum sunt mijloacele extrabugetare ale instituțiilor publice centrale și locale, resursele unităților și ale organizațiilor cooperatiste, private, obștești și chiar ale populației.

❖ **F. indirectă**, operațiune prin intermediul căreia agentul economic își procură resurse financiare de la bancă sub forma creditului bancar. Este o f.i. deoarece pentru ca banca să ofere resurse financiare agentului economic, de regulă, mobilizează disponibilitățile temporare de capital din economie prin emisiune de monedă etc.

❖ **F. legată**, f. externă potrivit căreia acordarea convenită a resurselor financiare este condiționată de finanțator de cumpărarea de mărfuri de pe piața țării finanțatorului. F.l. este în fapt o tehnică de expansiune a exportului din țara care face finanțarea.

❖ **F. proprie**, procurare de mijloace bănești necesare desfășurării normale a activității unei unități gestionare, din fondurile ei proprii. **V. și autofinanțare.**

FINANȚARE COMPENSATORIE, procedură financiară internațională potrivit căreia țările în curs de dezvoltare care, datorită exportului masiv de materii prime, obțin venituri în scădere, reflectate în deficitele balanței lor comerciale, beneficiază de împrumuturi din diverse surse pentru compensarea dezechilibrului rezultat din plățile externe. F.c. a început să se practice după al doilea război mondial ca o formă de sprijinire a țărilor în curs de dezvoltare. F.c. se practică de către Fondul Monetar Internațional, fiind o formă de ajutor financiar pentru țările în curs de dezvoltare.

FINANȚARE „PE UȘA DIN DOS“, finanțare din surse voalate, mod de procurare a resurselor financiare prin care o agenție guvernamentală din S.U.A. mai bine împrumută bani de la Trezoreria S.U.A., decât să solicite fonduri de la Congres. În ultima perioadă de timp, tot mai multe agenții federale au recurs la această finanțare ascunsă.

FINANȚARE PRIN ÎMPRUMUT, finanțare prin contractarea de împrumuturi pe termen lung pentru efectuarea cheltuielilor de capital. Pe această cale, costul total al capitalului poate fi redus. J.M. Keynes susținea că, pentru a stimula economia într-o perioadă de recesiune, guvernul trebuie să-și asume un deficit bugetar și să recurgă la împrumuturi pe termen scurt, mediu și lung.

FINANȚAREA ACTIVITĂȚII SOCIETĂȚILOR DE PENSII, surse și procedură de efectuare (acoperire) a cheltuielilor societăților de pensii. Practic, f.a.s. de p. se realizează prin perceperea de comisioane în modalitățile următoare: a) deducerea unei anumite cote din contribuțiile plătite, care nu poate depăși 12% din valoarea acestora, cu condiția ca această deducere să se facă înainte de convertirea contribuțiilor în unități de cont; b) deducerea unei anumite cote din valoarea activelor nete administrate într-o lună, care nu poate depăși 0,08% din valoarea acestora în luna respectivă; c) deducerea unei anumite sume din suma existentă în contul unui membru, care nu poate depăși valoarea a trei contribuții lunare ale persoanei respective, în cazul în care s-a efectuat un transfer de plăți către un alt fond înainte ca membrul să fi contribuit la fondul care efectuează transferul de plăți pe o perioadă de cel puțin 24 de luni. Comisionul se calculează la ultima dată de evaluare a activelor fondului din luna curentă, iar suma rezultată se plătește conform clauzelor contractului de administrare încheiat cu fondul. Comisioanele se reduc sau se mai încasează în cazul în care capitalul social al societății de pensii a scăzut sub minimul legal și când societatea de pensii a intrat în procedura de lichidare. Orice modificare a comisioanelor se comunică membrilor cu cel puțin șase luni înainte de a intra în vigoare. Cheltuielile legate de efectuarea tranzacțiilor pentru achiziționarea sau transferul activelor unui fond și sumele plătite brokerilor se suportă de societatea de pensii (v.): De asemenea, costurile de administrare a fondului se suportă de societatea de pensii care îl administrează. **V. și contribuții pentru fondul universal de pensii.**

FINANȚAREA DIN BUGETELE CONSILIILOR LOCALE, punerea la dispoziția întreprinderilor și a instituțiilor de importanță locală, prin organele financiar-bancare, potrivit prevederilor bugetelor locale, a mijloacelor bugetare corespunzătoare. **F.** se face treptat, în concordanță cu alocațiile bugetare și în funcție de îndeplinirea sarcinilor stabilite.

FINANȚAREA DIN BUGETUL DE STAT, punerea la dispoziția întreprinderilor și a instituțiilor publice, prin ordonatorii principali, a mijloacelor bugetare corespunzătoare prevederilor din bugetul de stat. Ordonatorii de credite primesc f. de la buget potrivit alocațiilor trimestriale aprobate și în raport cu îndeplinirea sarcinilor operative și cu utilizarea mijloacelor acordate anterior.

FINANȚAREA INSTITUȚIILOR PUBLICE, punerea la dispoziția instituțiilor publice, pe baza bugetului lor, a mijloacelor bănești corespunzătoare efectuării unui anumit volum de cheltuieli. **F.** se face sub forma deschiderii de credite bugetare sau sub forma alimentării cu fonduri bănești a instituțiilor publice. Finanțarea cheltuielilor curente și de capital ale instituțiilor publice se asigură în felul următor: ▪integral din bugetul de stat sau din bugetele locale, în funcție de subordonare; ▪din veniturile extraordinare și din alocațiile acordate de la bugetul de stat sau de la bugetele locale, în funcție de subordonare; ▪integral din veniturile extrabugetare; ▪din fondurile speciale, pentru anumite cheltuieli stabilite de lege a se finanța din aceste fonduri. Instituțiile publice finanțate integral de la buget varsă veniturile realizate la bugetul de stat sau la bugetele locale, în funcție de subordonare. Instituțiile mai pot folosi pentru desfășurarea și extinderea activității lor mijloace materiale și bănești primite de la persoane juridice și fizice, prin transmitere gratuită. Finanțarea cheltuielilor unor instituții publice, cu deosebire din sectorul social-cultural, indiferent de subordonare, se asigură atât din bugetul de stat, cât și din unele bugete locale, numai în cazurile în care, prin legea bugetară anuală, se stabilesc categoriile de cheltuieli care se finanțează din fiecare buget. Excedentele rezultate din executarea bugetelor instituțiilor publice se regularizează la sfârșitul anului cu bugetul de stat, cu bugetele locale sau cu bugetele fondurilor speciale, în limita sumelor primite de la acestea. Indiferent de sistemul de finanțare și de subordonare, instituțiile publice efectuează operațiunile de încasări și plăți prin unitățile teritoriale

ale Trezoreriei Statului în raza cărora își au sediul și la care au deschise conturi de venituri, cheltuieli și disponibilități. Le este interzis instituțiilor publice să efectueze operațiunile de încasări și plăți prin băncile comerciale.

FINANȚAREA INTRODUCERII TEHNICII NOI, fonduri alocate pentru finanțarea cheltuielilor necesare asimilării unor produse și instalații noi, introducerii procedeele tehnologice noi sau modernizării produselor și procedeele tehnologice existente în producție, pentru finanțarea cercetării cu caracter aplicativ și de dezvoltare, destinate să ducă la asimilarea de noi produse și instalații etc.

FINANȚAREA INVESTIȚIILOR EXECUTATE ÎN ANTREPRIZĂ, punerea la dispoziția întreprinderilor specializate în construcții-montaj (antreprenorilor), din contul beneficiarului de investiții, pe baza documentației de proiect și a devizului, a fondurilor necesare realizării lucrărilor de investiții. F. se deschide pe baza unui contract încheiat între beneficiar și antreprenor, în care sunt stabilite raporturile curente între cele două părți, drepturile și obligațiile lor, clauzele referitoare la finanțarea, executarea și decontarea lucrărilor de investiții. Unitățile bancare exercită un control riguros asupra îndeplinirii clauzelor contractuale și asupra întregului ansamblu de relații dintre antreprenor și beneficiar. V. și admiterea la finanțare a investițiilor.

FINANȚAREA INVESTIȚIILOR EXECUTATE ÎN REGIE, f. care se efectuează pe măsura executării lucrărilor de investiții de către însuși beneficiarul acestora. F. se realizează pe elemente de cheltuieli, indiferent de quantumul lor, respectiv pe măsura prezentării la bancă a documentelor care atestă achiziționarea de materiale, utilaje, efectuarea transporturilor, a cheltuielilor de regie, plata salariilor personalului etc. Unitățile bancare controlează sistematic utilizarea fondurilor destinate realizării acestor investiții.

FINANȚE 1. Parte a relațiilor social-economice exprimate în formă bănească, care se folosesc în procesul repartizării produsului național brut și cu ajutorul cărora se formează, se repartizează și se gestionează fondurile bănești ale statului și ale agenților economici necesare realizării reproducerii sociale, a acțiunilor social-culturale, satisfacerii celorlalte cerințe comune ale societății și ale cetățenilor țării. **2.** Știință care studiază relațiile social-economice bănești ce se folosesc în procesul constituirii, repartizării și folosirii fondurilor financiare, bugetare și extrabugetare, metodele de gestionare a resurselor financiare, modalitățile de determinare și de urmărire a impozitelor, a taxelor și a veniturilor nefiscale, procedura de determinare și de efectuare a cheltuielilor de natură financiară, pe obiective și beneficiari, procesul de alcătuire, dezbateri, executare și încheiere a bugetului public național (a bugetului de stat, a bugetelor locale, a bugetului asigurărilor sociale de stat, a bugetelor fondurilor speciale extrabugetare, a bugetului Trezoreriei Statului). De asemenea, știința finanțelor studiază căile de echilibrare a categoriilor de bugete, compensarea eventualelor goluri temporare de casă și de finanțare a deficitelor bugetare, organizarea și efectuarea controlului financiar, lansarea, plasarea, folosirea și rambursarea împrumuturilor de stat, metodele de planificare și de prognoză financiară, criteriile de stabilire a opțiunilor financiare, metodele de cuantificare a eficienței economice și sociale etc. Pe scurt, știința finanțelor are ca obiect studiarea modului de gestionare a finanțelor publice și private. Noțiunea de f. provine de la cuvântul latinesc „finare“, care înseamnă a termina, a încheia în general, iar într-un sens restrâns, a aranja o afacere, a termina un diferend prin mijlocirea banului, o acțiune judecătorească sau o hotărâre a justiției, în legătură cu plata unei sume de bani. Ulterior, de la acest cuvânt s-a format „financia“ și, mai târziu, „financia pecuniaria“, care înseamnă a încheia o tranzacție patrimonială prin plata unei sume de bani, în genere, și îndeosebi o amendă în baza unei cărți de judecată. Se presupune că aceste expresii derivă de la cuvântul „finis“, utilizat

adesea în sensul de termen de plată. Romanii foloseau cuvântul „**fiscus**“ pentru coșul în care se depuneau dările încasate. Franța a întrebuițat încă din secolul al XV-lea expresiile „**hommes de finances**“ și „**financiers**“ pentru denumirea arendașilor de impozite și a persoanelor care încasau impozitele regelui. Franța folosea în secolele al XV-lea și al XVI-lea noțiunea de „**finance**“, care avea înțelesul unei sume de bani, al unui venit al statului, iar „**les finances**“ însemna gospodăria publică, patrimoniul statului. Tot în secolele al XV-lea și al XVI-lea, în limba germană se foloseau expresiile „**finanz**“, care însemna o plată în bani, și „**finanzen**“, care avea înțelesul de cămătări, încasatori de bani. În țara noastră, încă din secolul al XIX-lea s-a folosit noțiunea de **fisc** ce avea înțelesul de organ financiar care încasa impozitele, taxele, amenzile etc. Cu timpul, prin finanțe în sens larg se înțelegeau veniturile și cheltuielile bugetare, creditul, operațiunile bancare și de bursă, relațiile cambiale, obligațiunile și creanțele bănești etc., ceea ce însemna relațiile și resursele bănești. Instituirea primelor elemente de finanțe și, mai ales, a finanțelor din zilele noastre constituie rezultatul unui proces istoric complex și îndelungat, care a cuprins întreaga viață economică și socială. F. nu au existat întotdeauna. Ele au apărut pe o anumită treaptă de dezvoltare a societății omenești, au evoluat de la o orânduire social-economică la alta, conținutul economic, funcțiile și rolul lor fiind determinate de modul de producție respectiv. F. au apărut atunci când, ca urmare a accentuării diviziunii sociale a muncii, care a condus la creșterea productivității muncii, la sporirea producției, la dezvoltarea până la un anumit nivel a relațiilor marfă-bani, a economiei de schimb, a apărut proprietatea privată, s-a afirmat inegalitatea de avere, societatea s-a scindat în clase sociale antagoniste, care aveau contradicții de neîmpăcat. În aceste condiții s-a ivit necesitatea creării unor instituții care să apere proprietatea privată, să protejeze interesele celor avuți, să garanteze interesele stăpânilor de sclavi. Astfel a apărut statul care avea de îndeplinit funcția internă și pe cea externă. Apariția și formarea organelor statului și, o dată cu acestea, instituirea forței publice au făcut necesară procurarea de resurse materiale și bănești destinate întreținerii acestui aparat. Pentru întreținerea acestei forțe publice este nevoie de contribuția cetățenilor, de impozite, de taxe etc. În orânduirea comunei primitive, în care exista proprietatea comună asupra mijloacelor de producție și asupra produselor, când nu apăruseră încă banii și nu fusese instituită forța publică, n-au existat f.; ele au apărut în perioada destrămării comunei primitive, concomitent cu nașterea societății sclavagiste, au evoluat, luând o oarecare dezvoltare în feudalism, extinzându-se mult în societatea capitalistă, ca și în orânduirea socialistă. Formele concrete de manifestare a finanțelor s-au deosebit de la o orânduire social-economică la alta și chiar de la un stat la altul – în cadrul aceleiași orânduiri – conținutul lor economic fiind determinat de modul de producție respectiv, ale cărui amprente le purtau. În etapa actuală de tranziție la economia de piață, f. au dobândit un conținut nou, ele îndeplinind funcții radical deosebite de acelea ale finanțelor formațiunilor anterioare. Necesitatea f. este determinată de existența statului, care are de îndeplinit sarcini, funcții și atribuții importante în ceea ce privește organizarea și conducerea activității economico-sociale naționale, dezvoltarea factorilor de producție, a învățământului, a culturii, ocrotirea sănătății, înfăptuirea asigurărilor și a protecției sociale, apărarea independenței și suveranității țării, adică satisfacerea cerințelor generale ale societății și ale membrilor săi. Pentru ca statul să-și îndeplinească prerogativele și funcțiile sale este necesară mobilizarea la dispoziția sa a unei părți din produsul național brut sub formă bănească, să-și formeze și să utilizeze anumite fonduri bănești, cu alte cuvinte este necesară existența și folosirea finanțelor, dezvoltarea și întărirea lor continuă, perfecționarea atât a instrumentelor financiare, cât și a formelor și a metodelor activității financiare. Statul român folosește banii, finanțele, creditul etc. deoarece acestea sunt strâns legate de repartitia produsului național brut. Proprietatea publică, cooperatistă, privată și cea personală, autonomia decizională și gestiunea economică a unităților economice, diviziunea socială a muncii fac ca produsul național brut să se exprime, să se repartizeze și să circule în cea mai mare măsură sub formă de mărfuri. Existența în această

perioadă a producției de mărfuri, a acțiunii legii valorii în contextul celorlalte legi economice, precum și necesitatea obiectivă a utilizării valorii și în primul rând a banilor constituie una dintre cauzele obiective ale existenței finanțelor în societatea noastră. Producția de mărfuri și acțiunea legii valorii, în condițiile acțiunii celorlalte legi economice, reclamă ca producția și repartitia produsului național brut să se efectueze nu numai în formă naturală, ci – în mare măsură – și sub formă valorică, adică exprimate în unități bănești. Utilizarea formelor valorii prezintă o deosebită importanță, deoarece cu ajutorul lor sunt cointeresați agenții economici și cetățenii în folosirea judicioasă a resurselor materiale, de muncă și bănești pentru creșterea productivității muncii sociale, reducerea costurilor de producție, sporirea producției, ridicarea calității acesteia și obținerea unor rezultate economico-sociale superioare, a unor profituri corespunzătoare. F. au un caracter istoric: după cum au apărut pe o anumită treaptă de dezvoltare a societății umane, au evoluat, s-au perfecționat de la un mod de producție la altul, de la un stat la altul, tot așa se consideră că ele au să dispară atunci când n-au să mai existe cauzele care le-au dat naștere și nu va mai fi necesară existența lor. F. sunt o parte a relațiilor social-economice exprimate în formă bănească, născute și folosite în procesul repartitiei produsului național brut, și cu ajutorul cărora se formează, se repartizează și se gestionează fondurile bănești ale statului și ale agenților economici necesare realizării reproducerii sociale, a acțiunilor social-culturale, satisfacerii celorlalte cerințe comune ale societății și ale cetățenilor țării. Prin intermediul f. se execută controlul financiar. Se poate spune că f. se prezintă sub formă bănească, însă nu toate relațiile bănești sunt f., ci numai acelea cu ajutorul cărora statul și agenții economici își constituie, repartizează și administrează fondurile lor bănești. Pentru o delimitare mai precisă, între noțiunea de bani și cea de f., se precizează că numai acele relații bănești sunt f. care constituie un transfer de produs național brut (și nu o schimbare a formelor valorii) de la agenții economici și populație către stat și viceversa, precum și transferurile bănești care se efectuează între instituțiile financiare. Transferul părții de produs național brut la fondurile financiare ale statului constituie un transfer corespunzător al puterii de cumpărare și se efectuează în scopul satisfacerii unor cerințe comune ale societății. Agenții economici și persoanele fizice care plătesc un impozit nu dobândesc prin aceasta un drept de creanță asupra statului. F. cuprind și relațiile bănești prin care se alimentează, se gestionează și se utilizează fondurile proprii ale agenților economici. O altă trăsătură caracteristică a f. constă în aceea că resursele bănești mobilizate la fondurile bănești nu presupun, din partea statului, acordarea unei contraprestații directe, imediate sau individualizate. Bunăoară, sumele plătite ca impozite, contribuții etc. nu sunt rambursabile în mod direct, adică nu presupun un contraserviciu direct și imediat din partea statului. Impozitele încasate de la populație au însă un caracter reversibil (restituibil), revenind întregii populații (însă nu direct și individualizat în raport cu impozitele plătite); de asemenea, sumele primite de către persoanele fizice de la bugetul de stat, de la bugetele locale sau de la bugetul asigurărilor sociale de stat sub formă de burse, pensii, diferite indemnizații și ajutoare etc. sunt definitive, nerambursabile. În general, relațiile financiare se caracterizează prin nerambursabilitate, ceea ce înseamnă că, de regulă, transferurile respective efectuate sub formă bănească către și de la fondul bugetar al statului se fac în mod definitiv. O excepție de la această regulă o constituie subscrierile la împrumuturile de stat, depunerile de garanții efectuate de persoanele care gestionează bani sau alte valori publice, garanțiile depuse de administratorii și cenzorii societăților comerciale etc. Formele concrete de manifestare a finanțelor sunt: impozitul pe profit, taxa pe valoarea adăugată, celelalte impozite, taxele, subscrierile la împrumuturile de stat, contribuțiile pentru asigurările sociale de stat, primele de asigurare, cheltuielile cu realizarea acțiunilor social-culturale, cheltuielile pentru economia națională, cheltuielile cu organele statului, cu ordinea publică și pentru apărarea națională, despăgubirile de la asigurările de bunuri, plata de sume asigurate în cazul persoanelor, repararea prejudiciilor terțelor persoane în situația asigurărilor de răspundere civilă etc. Relațiile

bănești existente în interiorul unităților economice, între stat, pe de o parte, și agenții economici și populație, pe de altă parte, în procesul repartizării produsului național brut și în cadrul căruia se constituie, se repartizează și se utilizează fondurile bănești ale unităților economice și fondurile statului necesare satisfacerii cerințelor generale ale societății și rezolvării unor cerințe sociale ale cetățenilor reprezintă tocmai conținutul economic al finanțelor. În același timp, există și alte relații bănești care nu sunt relații financiare, ca de exemplu: ▪organizarea circulației bănești din țară; ▪formarea prețurilor, operațiunile de vânzare-cumpărare de mărfuri; ▪prestările de servicii; ▪retribuirea personalului; ▪folosirea banilor ca instrument de evidență și control asupra măsurării muncii și consumului; ▪relațiile bănești dintre cetățeni etc. Cu toate că aceste grupe de relații bănești nu sunt finanțe, în anumite momente o parte a acestora se transformă în relații financiare. Spre exemplu, din relațiile bănești de vânzare-cumpărare, la un moment dat o parte alimentează fondurile proprii ale agentului economic, iar o altă parte îmbracă forma impozitului pe profit, a taxei pe valoarea adăugată, a contribuției pentru asigurările sociale, care se încasează la bugetul public național etc. Se constată că, în măsura respectivă, relațiile bănești de vânzare-cumpărare se transformă în relații financiare. Desigur, are loc și fenomenul invers, acela al transformării relațiilor financiare în relații bănești, anume atunci când fondurile constituite se folosesc pentru achiziționarea de mijloace fixe (mașini, instalații, mijloace de transport etc.) și active circulante (materii prime, materiale, combustibil etc.). Prin urmare, în economie are loc un proces continuu și complex de transformare a relațiilor bănești în relații financiare și viceversa. Unii economiști includ în sfera finanțelor și relații de credit, menționând că atât relațiile financiare, cât și cele de credit au aceeași natură economică – exprimă relații social-economice bănești – și au un scop comun – sprijinirea cu fonduri a dezvoltării economice și social-culturale a țării. Aceste considerente nu îndreptățesc includerea relațiilor de credit în finanțe, deoarece toate categoriile social-economice au aceeași natură economică și sunt subordonate unicului scop – dezvoltarea economică și socială a țării. În același timp, este necesar să se aibă în vedere că, pe lângă trăsăturile comune relațiilor financiare și celor de credit, între ele există și deosebiri importante. Astfel, în timp ce, prin intermediul finanțelor, resursele bănești sunt mobilizate, repartizate și folosite, cu titlu definitiv, fără prestarea unui echivalent, direct și imediat, împrumuturile se acordă pentru o durată de timp bine determinată, sunt deci rambursabile și purtătoare de dobândă. Între finanțe și credit există așadar deosebiri evidente care, fără a mai examina și alte aspecte, nu îngăduie prezentarea lor ca fiind identice.

FINANȚE LOCALE, relații bănești prin intermediul cărora se alimentează, se repartizează și se utilizează cu eficiență maximă fondurile bănești pe plan local, adică la dispoziția consiliilor locale, județene, a municipiului București, ale municipiilor, orașelor și comunelor. De asemenea, f.l. cuprind relațiile bănești privind fondul silvic, veniturile realizate de unele instituții și reținute pentru autofinanțare, contribuția bănească pentru electrificare și finanțele unităților economice locale (întreprinderi industriale, de construcții-montaj, comerciale etc.). Fondurile bănești astfel constituite sunt cuprinse în bugetele locale sau în diferite planuri financiare distincte; prin intermediul lor se exercită un control sistematic asupra eficienței activității economico-sociale pe plan local. Finanțele locale sunt corelate cu finanțele centrale.

FINANȚE PRIVATE, relații social-economice bănești prin intermediul cărora întreprinderile, societățile de asigurări, băncile private etc. își constituie, repartizează și utilizează fondurile de resurse financiare. F.p. cuprind veniturile, cheltuielile, creanțele și obligațiile, împrumuturile primite sau acordate, primele de asigurare care se încasează, plățile de despăgubiri și sume asigurate etc. Agenții economici cu capital privat își procură resursele financiare necesare din activitatea și din rezultatele economice proprii, precum și de pe piața financiară, pe baze contractuale, prin confruntarea pe piața de capital a cererii și ofertei. Agenții economici privați nu pot folosi constrângerea pentru mobilizarea de resurse temporar disponibile, dar pot aplica măsuri

de executare silită a prevederilor contractuale; de asemenea, nu pot influența în mod legal moneda națională, ci numai o folosesc. F.p. au ca obiect modul și proporțiile constituirii capitalului social la nivelul agenților economici, repartizarea profiturilor pentru cerințe de creștere economică, remunerarea acționarilor, modalitățile de efectuare a plasamentelor în cazurile în care apar unele lichidități temporare sau cu caracter îndelungat, mobilizarea operativă a creanțelor și stingerea obligațiilor față de terți etc. Relațiile financiare private se desfășoară pe baza prevederilor deciziilor adoptate de către consiliile de administrație și a contractelor economice sau financiare încheiate cu terții. Ele nu suferă nici o ingerință din partea statului, care nu urmărește – în domeniul privat – decât problemele fiscale. Conținutul, structura și modul de organizare a f.p. urmăresc desfășurarea unei activități economico-sociale rentabile, realizarea de profit și aplicarea unei strategii optime de dezvoltare a fiecărui agent economic. F.p. se confruntă cu probleme de echilibru financiar, în sensul că fluxurile de ieșire nu pot avea loc decât în limita fluxurilor de intrare. Între acestea se stabilește un echilibru inițial care trebuie urmărit pe parcurs. F.p. sunt reglementate și de dreptul comercial. V. și finanțe; finanțe publice.

FINANȚE PUBLICE, relații social-economice bănești prin intermediul cărora statul, unitățile sale administrativ-teritoriale și alte instituții de drept public își constituie și își folosesc fondurile de resurse financiare; f.p. cuprind veniturile (impozite, taxe, contribuții, împrumuturi de stat etc.), cheltuielile, datoriile pe care acestea le au etc. Resursele financiare publice se procură de la agenții economici și de la persoanele fizice prin măsuri coercitive care se iau de către autoritățile publice și, în mică măsură, pe baze contractuale. În situațiile în care instituțiile publice centrale și locale nu efectuează cheltuielile programate, nu se pot lua măsuri de executare silită împotriva statului. Statul are posibilitatea să întreprindă anumite măsuri referitoare la moneda națională în care se formează fondurile publice și în care se efectuează operațiunile de încasări și plăți. F.p. se folosesc pentru satisfacerea cerințelor generale ale societății, cum sunt: finanțarea învățământului, a ocrotirii sănătății, a asigurărilor sociale de stat, a instituțiilor guvernamentale, a Parchetului, a instanțelor judecătorești, precum și a instituțiilor de ordine publică (Poliție, Jandarmerie) și de apărare națională. F.p. sunt gestionate în concordanță cu prevederile dreptului administrativ și ale celui public și se confruntă cu probleme de echilibru financiar. Aceasta înseamnă că fluxurile financiare care se îndreaptă către visteria statului, provenind de la diverși plătitori – persoane juridice și fizice – sunt stabilite de autoritățile publice competente prin legi, decrete etc., dobândind astfel un caracter obligatoriu, fără contraprestație directă, imediată și fără titlu rambursabil. În același timp, fluxurile financiare care se îndreaptă de la fondurile bugetare către diverși beneficiari – persoane juridice și fizice – se realizează în scopuri, cuantumi și la termene determinate prin acte normative ale organelor legislative sau executive ale statului. Prin acte normative ale autorității publice se reglementează gestionarea finanțelor publice, raporturile dintre unitățile publice și dintre acestea și cele private, atribuțiile și răspunderile celor care mănuiesc bani și alte valori publice. În acest fel, finanțele publice dobândesc o reglementare juridică, fondurile financiare constituite devin patrimoniu public, iar cheltuirea lor este de competența și de răspunderea organelor administrației centrale și locale de stat, potrivit prevederilor legale. Organizarea finanțelor publice, folosirea instrumentelor financiare de către organele de stat pentru intervenția în domeniile economic, social, cultural sau politic definesc, de fapt, politica financiară a statului într-o anumită perioadă de timp. Activitatea privind finanțele publice cuprinde elaborarea, dezbateră, aprobarea, executarea și încheierea **bugetului public național (v.)**, stabilirea și perceperea impozitelor, a taxelor și a altor venituri ale statului și utilizarea mijloacelor financiare ale organelor puterii legislative, judecătorești și executive; de asemenea, ea cuprinde controlul asupra modului de folosire a mijloacelor materiale și bănești care aparțin companiilor naționale, regiilor autonome, societăților comerciale cu capital de stat, instituțiilor publice și asupra capitalului social al statului în societățile comerciale.

FINANȚE REPUBLICANE, relații bănești prin intermediul cărora se alimentează, se repartizează și se utilizează, cu eficiență maximă, fondurile bănești la nivel republican, adică la dispoziția organelor supreme ale puterii și administrației de stat, precum și la nivelul ministerelor și al instituțiilor centrale. Fondurile respective sunt cuprinse în bugetul republican, în bugetul asigurărilor sociale de stat, în bugetul asigurărilor de bunuri și de persoane, în planurile pentru mijloace extrabugetare la nivelul ministerelor etc. Prin f.r. se exercită controlul riguros asupra eficienței activității economico-sociale la nivel republican. V. și **politică financiară**.

FINANȚE SOCIALISTE, relații social-economice bănești cu ajutorul cărora statul socialist, întreprinderile sale, unitățile și organizațiile cooperatiste își constituie, își repartizează, își utilizează și își controlează fondurile financiare. Întrucât mijloacele de producție sunt proprietate colectivă – de stat sau de grup – f.s. au o sferă foarte largă.

FINANȚELE AGENȚILOR ECONOMICI, v. FINANȚELE ÎNTRINDERILOR DE STAT.

FINANȚELE COOPERATIVELOR DE CONSUM ȘI DE CREDIT, relații bănești cu ajutorul cărora se formează, se repartizează și se utilizează fondurile bănești necesare desfășurării normale a activității acestor cooperative și satisfacerii cerințelor personalului și ale membrilor cooperatori. F.c. de c. și de c. cuprind și relațiile bănești prin care se alimentează fondurile uniunilor cooperativelor și cele ale statului. Prin intermediul lor se exercită controlul asupra întregii activități a cooperativei de consum și de credit.

FINANȚELE COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI, relații bănești prin mijlocirea cărora se formează, se repartizează și se utilizează fondurile bănești necesare înfăptuirii reproducției sociale și satisfacerii unor nevoi ale membrilor cooperatori. Prin intermediul acestor finanțe se alimentează fondurile uniunilor cooperativelor meșteșugărești, ale bugetul statului și se exercită controlul asupra întregii activități economice a acestor cooperative.

FINANȚELE INSTITUȚIILOR PUBLICE, relații social-economice bănești prin intermediul cărora instituțiile publice își constituie, își gestionează resursele bănești, își exercită controlul financiar asupra activității lor și realizează relațiile cu bugetul de stat sau cu bugetele locale, în funcție de subordonarea lor. Cheltuielile de investiții și cheltuielile curente ale instituțiilor publice se finanțează din următoarele surse: ▪integral din bugetul de stat sau din bugetele locale, după caz, în funcție de subordonare; ▪veniturile extrabugetare și alocațiile acordate de la bugetul de stat sau de la bugetele locale, în funcție de subordonare; ▪integral din veniturile extrabugetare; ▪fondurile speciale pentru anumite cheltuieli. Instituțiile publice mai pot folosi pentru desfășurarea și extinderea activității lor mijloace materiale și bănești primite în mod gratuit de la persoane juridice și fizice, cu respectarea destinațiilor stabilite de donator. Instituțiile publice finanțate integral de la buget varsă veniturile realizate la bugetul de stat sau la bugetele locale, după caz. Unele instituții publice realizează venituri din chirii, taxe, manifestări culturale, concursuri artistice, publicații, impresariat, exploatarea filmelor, prestații editoriale, consultații și servicii medicale, studii, proiecte, prestări de servicii, lucrări, exploatarea unor bunuri, valorificări de produse din activități proprii etc. Veniturile extrabugetare ale instituțiilor publice se încasează, se administrează, se contabilizează și se utilizează de instituțiile publice în cauză, în conformitate cu legea finanțelor publice. Finanțarea cheltuielilor unor instituții publice, în special în domeniul social-cultural, indiferent de subordonare, se asigură atât din bugetul de stat, cât și din bugetele unor unități administrativ-teritoriale, numai în cazurile în care, prin legea bugetară anuală, se stabilesc categoriile de cheltuieli care se finanțează din fiecare buget. Excedentele care rezultă din execuția bugetelor instituțiilor publice se regularizează la sfârșitul anului cu bugetul de stat, cu

bugetele locale sau cu bugetele fondurilor speciale, după caz, în limita sumelor primite de la acestea. Soldurile anuale care rezultă din executarea bugetelor instituțiilor publice finanțate integral din venituri extrabugetare rămân la dispoziția acestora și se folosesc în anul următor cu aceleași destinații. Bugetele instituțiilor publice finanțate din venituri extrabugetare se prezintă distinct ca anexă la bugetul centralizat al ordonatorului principal de credite. Operațiunile privind finanțarea investițiilor instituțiilor publice se efectuează prin unitățile teritoriale ale Trezoreriei Statului, pe baza listei de investiții, a documentației tehnice, a fondurilor aprobate pentru cheltuieli de capital.

FINANȚELE ÎNTREPRINDERILOR DE STAT, relații bănești cu ajutorul cărora se formează, se repartizează și se utilizează fondurile bănești necesare desfășurării întregii activități economice a întreprinderilor; prin intermediul lor se exercită concomitent controlul asupra activității economico-financiare. F.î. de s. sunt corelate pe diverse căi cu toate verigile sistemului financiar și de credit. În funcție de particularitățile organizării și ale desfășurării activității întreprinderilor și a ministerelor, precum și în funcție de modul de gospodărire a mijloacelor fixe și circulante de care acestea dispun, f. pot să îmbrace următoarele forme concrete: ▪finanțarea și creditarea mijloacelor fixe; ▪finanțarea și creditarea activelor circulante; ▪constituirea fondului de amortizare și utilizarea acestuia pentru finanțarea investițiilor; ▪reîntregirea activelor circulante din încasările rezultate din vânzarea mărfurilor și din prestarea serviciilor; ▪formarea și repartizarea profitului creat în unitățile respective; ▪constituirea de fonduri și alocarea unei părți din acestea întreprinderilor subordonate pentru diverse scopuri productive etc. Prin intermediul finanțelor, întreprinderile industriale de stat își constituie, repartizează și utilizează următoarele fonduri: ▪fondul de dezvoltare; ▪fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social; ▪fondul de participare a salariaților la profit; ▪fondul pentru acțiuni sociale; ▪fondul pentru cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducerea progresului tehnic; ▪fondul pentru protecția muncii; ▪fondul de rulment; ▪fondul de risc; ▪fondul pentru calificarea, recalificarea și specializarea personalului etc.

FIRMĂ, numele sau denumirea sub care un comerciant își exercită comerțul și sub care semnează. F. unui comerciant persoană fizică se scrie în primul rând în limba română și se compune din numele comerciantului scris în întregime sau din numele și inițiala prenumelui acestuia. Nici o mențiune care ar putea induce în eroare asupra naturii sau întinderii comerțului ori situației comerciantului nu poate fi adăugată firmei. Se pot face mențiuni care să arate mai precis persoana comerciantului și felul comerțului său. F. unei societăți în nume colectiv trebuie să cuprindă numele a cel puțin un asociat, cu mențiunea „societate în nume colectiv“ scrisă în întregime. F. unei societăți în comandită simplă trebuie să cuprindă numele a cel puțin un asociat comanditat, cu mențiunea „societate în comandită“ scrisă în întregime. Dacă numele unei persoane străine de societate figurează, cu consimțământul său, în firma unei societăți în nume colectiv ori în comandită simplă, aceasta devine răspunzătoare nelimitat și solidar de toate obligațiile societății. Aceeași regulă este aplicabilă și comanditarului al cărui nume figurează în firma unei societăți în comandită. F. unei societăți pe acțiuni se compune dintr-o denumire proprie, de natură a o deosebi de firma altor societăți și trebuie însoțită de mențiunea scrisă în întregime „societate pe acțiuni“, „S.A.“ ori, după caz, „societate în comandită pe acțiuni“. F. unei societăți cu răspundere limitată se compune dintr-o denumire care trebuie să arate obiectul de activitate și care trebuie însoțită de mențiunea scrisă în întregime „societate cu răspundere limitată“ sau „S.R.L.“ F. sucursalei sau a filialei din România a unei societăți străine trebuie să cuprindă și mențiunea sediului principal din străinătate. Orice f. nouă trebuie să se deosebească de cele existente. Oficiul Registrului Comerțului refuză înscrierea unei f. care, fără a introduce elementele de deosebire, poate produce confuzie cu alte firme înregistrate. Nici o f. nu poate cuprinde o denumire întrebunțată de comercianții din sectorul public. Dobânditorul cu orice titlu al

unui fond de comerț poate să continue activitatea sub f. anterioară numai dacă menționează în cuprinsul ei calitatea de succesori, dacă proprietarul precedent ori moștenitorii săi au consimțit expres. Această dispoziție nu se aplică societăților în nume colectiv, în comandită simplă, societăților pe acțiuni și în comandită pe acțiuni. Păstrarea f. precedente este permisă societății cu răspundere limitată, fără menționarea raportului de succesiune. F. nu poate fi înstrăinată separat de fondul de comerț la care este întrebuințată. V. și **Registrul Comerțului; Oficiul Registrului Comerțului.**

FISC, instituție a statului investită cu dreptul de a așeza, de a încasa și de a urmări plata impozitelor și a taxelor datorate statului de către contribuabili.

FISCALISM, politică fiscală practică de către unele state; se manifestă în esență prin creșterea excesivă a încasărilor de impozite și taxe de la populație, având drept consecință scăderea nivelului de trai al populației.

FISCALITATE, totalitatea reglementărilor juridice care stabilesc încasarea veniturilor statului prin impozite directe și indirecte, taxe, în procesul distribuirii și al redistribuirii produsului național brut, de la persoanele juridice și de la cele fizice.

$$\text{Gradul de fiscalitate} = \frac{\text{Total impozite și taxe}}{\text{Produsul național brut}}$$

FIȘA DE CALCUL AL AMORTISMENTULUI MIJLOACELOR FIXE, document financiar-contabil întocmit anual de către unitățile economice de stat. Această fișă cuprinde valoarea de inventar a mijloacelor fixe existente în unitate la începutul anului, mișcările (intrările sau ieșirile din funcțiune) în cursul anului, valoarea de inventar a mijloacelor fixe existente la sfârșitul anului, rata de recuperat din valoarea mijloacelor fixe scoase din funcțiune înainte de amortizarea lor integrală și fondul de amortizare corespunzător. F. servește la recalcularea anuală a amortismentului și la regularizarea acestuia. V. și **amortizare; normă de amortizare.**

FIȘA DE GESTIONARE A CREDITULUI EXTERN, document bancar care cuprinde următoarele elemente: a) date de identificare a creditului, cum sunt: ▪beneficiarul creditului; ▪acordul de împrumut încheiat cu banca; ▪suma totală a creditului; ▪data acordării creditului; ▪data intrării în vigoare; ▪termenul limită de utilizare; ▪natura creditului (pe termen scurt, mediu sau lung); b) date despre credit: ▪data primei plăți; ▪soldul existent în cont; ▪suma rambursată (cumulat); ▪data scadenței următoare; ▪suma de rambursat la scadența următoare, rate restante (cumulat); ▪data ultimei treceri la restanță; c) date despre dobândă: ▪rata dobânzii curente; ▪data plății dobânzii următoare; ▪dobânda curentă plătită (cumulat); ▪data la care se calculează dobânda curentă; ▪dobânzi restante, data ultimei treceri la restanță; ▪ultima sumă trecută la restanță; d) date despre comisioane: ▪negociere; ▪gestiune; ▪neutilizare: ▪procent de comision; ▪data la care se calculează; ▪comisioane plătite cumulat; ▪comisioane de plată la scadența următoare; ▪data scadenței; ▪comisioane restante; ▪data ultimei treceri la restanță; e) acreditive totale deschise pe client: ▪numărul acestora; ▪valoarea totală; ▪sold la plăți în cadrul creditului. De asemenea, acest document cuprinde observații cu privire la posibilitățile de rambursare.

FIȘA DE PENSIONARE, document care sintetizează datele necesare stabilirii dreptului la pensie, întocmit de către întreprinderile și instituțiile publice, de către cooperativele meșteșugărești pentru lucrătorii (cooperatorii) lor, de către întreprinderi private etc. sau de către comisiile de pensii și asigurări sociale de pe lângă consiliile comunale, pentru agricultori, în vederea pensionării. F. de p. se întocmește cu datele din carnetul de muncă, respectiv cu datele din carnetul de pensii și asigurări sociale necesare pensionării, adică: numele și prenumele persoanei

încadrate în muncă, data și locul nașterii, locul de muncă, grupa de muncă, vechimea în muncă, salariul tarifar și alte venituri salariale etc., și se înaintează împreună cu carnetul de muncă și cu dosarul de pensionare organului de pensii, în vederea stabilirii cuantumului pensiei. **V. și carnet de muncă; decizie de pensionare; dosar de pensionare.**

FIȘA DE RECLACULARE A AMORTISMENTULUI, document financiar-contabil întocmit de unitățile economice la sfârșitul anului pentru determinarea amortismentului aferent mijloacelor fixe care au depășit normativul în ore de funcționare pe întregul an calendaristic. **F. de r. a a.** se întocmește pentru mijloacele fixe a căror durată de serviciu normată este exprimată atât în ani, cât și în ore de funcționare. Fișa cuprinde denumirea mijloacelor fixe, codul de clasificare, numărul de inventar, depășirea normativului anual în ore de funcționare, norma de amortizare în lei pe ora de funcționare și diferența de amortisment care urmează a fi virată. Această diferență se determină înmulțind numărul anual de ore de funcționare, reprezentând depășirea normativului anual, cu norma de amortizare stabilită în lei pe ora de funcționare a mijlocului fix. **V. și amortizare.**

FIȘA PLAFOANELOR DE DECONTARE PENTRU INVESTIȚII, document primar întocmit de către titularii de investiții, pe feluri de investiții (finanțate sau creditate), în cadrul căruia sunt menționate, pe de o parte, investițiile din competența de aprobare a Guvernului, iar pe de altă parte, pe titulari, celelalte investiții la care se prevăd plafoanele respective.

FIȘA PLĂȚILOR PLAFONATE, document întocmit trimestrial de către unitățile bancare pentru unitățile economice care au conturi la băncile respective, în care se înregistrează plățile plafonate efectuate; pe baza fișei se exercită controlul permanent asupra respectării disciplinei de casă cu privire la operațiunile cu numerar. Plățile în numerar plafonate cuprind plăți pentru cheltuieli de deplasare și alte plăți. Plafonul în limita căruia băncile pot elibera numerar sau pot efectua viramente în acest scop se comunică fiecărei unități economice de către organele ierarhic superioare pe baza unei scrisori vizate de organele bancare. Unitatea economică prezintă această scrisoare la bancă, iar pe baza ei se înregistrează în fișă suma-plafon aprobată, numărul și data scrisorii de comunicare. **F.p.p.** cuprinde: ▪denumirea unității economice; ▪numărul contului; ▪capitolul de cheltuieli și un număr de coloane privind data, explicația, plafonul, realizările și soldul. În coloana de realizări se înregistrează sumele care se eliberează în numerar, cele care se remit în alte localități prin bancă sau prin poștă și plățile efectuate prin virament. Plafonul pentru deplasări poate fi reîntregit în același trimestru cu avansurile neutilizate și restituite. În cazul în care plafonul pentru deplasări nu a fost utilizat într-un trimestru, sumele nu se reportează în trimestrul următor. **V. și plăți plafonate.**

FIȘĂ FISCALĂ, document fiscal tipizat întocmit de către plătitorii de salarii, care conține informații pe baza cărora se calculează impozitul pe salarii al fiecărui angajat. **F.f.** cuprinde: ▪datele personale ale contribuabilului; ▪mențiunile referitoare la deducerile personale; ▪veniturile din salariile obținute și impozitul reținut și virat la bugetul de stat în cursul anului; ▪prezum și rezultatul regularizării impozitului plătit pe venitul anual sub formă de salarii. Până la completarea f.f. cu datele personale necesare acordării deducerilor personale suplimentare, salariații beneficiază de deducerea personală de bază, iar angajatorii efectuează apoi regularizarea veniturilor salariale. Plătitorii de venituri sunt obligați să completeze f.f. pe întreaga durată a plății salariilor, recalculării și regularizării anuale a impozitului pe salarii. Plătitorul de salarii este obligat să păstreze f.f. pe toată durata angajării și să transmită câte o copie pentru fiecare an organului fiscal competent și salariatului până în ultima zi a lunii februarie a anului curent pentru anul fiscal expirat. Datele personale din f.f. se completează pe bază de documente justificative. Deducerile personale suplimentare pentru persoanele în întreținere se acordă pe bază de declarație pe proprie

răspundere a contribuabilului, însoțită de documente justificative. Neîntocmirea și nedeplinirea în termen de f.f. la organul fiscal competent constituie contravenție și se sancționează cu amendă contravențională. **V. și impozitul pe venitul anual global.**

FIXING, operațiune prin care pe piețele intermitente se stabilesc zilnic, la o anumită oră, cursurile oficiale ale valutilor sau/și prețul aurului la bursa de valori. Cotarea unei monede pe piață. Operațiunea se desfășoară în cadrul instituției bursiere în fiecare zi lucrătoare, de către agenți autorizați, în temeiul dispozițiilor de vânzare-cumpărare primite de la clienți. **F.** este și procedura de determinare a cursului valutar în țările în care nu sunt organizate și nu funcționează burse de valori. La realizarea **f.** participă cele mai mari bănci care acționează pe piața valutară din țara respectivă, asigurându-se astfel o mare concentrare a cererii și ofertei de valută. Se folosesc două căi de stabilire a **f.**, și anume: a) calea stabilirii **f.** între cele mai mari bănci de pe piața respectivă, fără să se realizeze tranzacții în timpul determinării acestuia; b) stabilirea **f.** prin intervenții practice ale băncilor. Cotarea fiecărei valute se face prin „strigare“, adică prin sistemul pieței deschise, în așa fel ca, în final, să se ajungă la un curs echilibrat, unic. Cursul stabilit în acest fel este publicat sub denumirea de **fixing**. Acest curs este preluat de bănci ca punct de plecare în efectuarea operațiunilor lor. **F.** se publică sub forma unei cotații (**v.**) unice și este baza de executare a ordinelor clienților din țara respectivă; comisioanele băncilor se adaugă la vânzare și se deduc la cumpărare. Cu toate acestea, o valută poate să aibă două cursuri, și anume: a) un curs oficial, stabilit de autoritatea monetară; b) un curs liber, stabilit pe piață, care evoluează în jurul cursului oficial, după fluctuația cererii și ofertei privind valuta respectivă.

FIZIOCRAȚII, școală economică dezvoltată în Franța, în secolul al XVIII-lea, legată în principal de numele lui **F. Quesnay** și **J. Turgot**. Fiziocrații au criticat teoria mercantilistă care susținea că bogăția este creată de schimb, de comerț. Fiziocrații considerau agricultura ca singura sursă a întregii avuții, opunându-se oricărei intervenții a statului în activitățile economice și declarându-se cu deosebire împotriva impozitării, pe care o considerau o impunere indirectă și ineficientă a pământului. Fiziocrații au criticat mercantilismul, au anticipat utilitarismul, influențând astfel economia clasică și cu deosebire pe **Adam Smith**.

FLORIN, monedă de aur și de argint care a circulat și pe teritoriul țării noastre până în secolul al XIX-lea. În prezent, **f.** este unitatea bănească a Olandei.

FLOTARE A CURSURILOR VALUTARE, cotarea liberă a valutilor pe piața valutară, fără ca băncile centrale să fie obligate să intervină pentru susținerea vreunui nivel al cursurilor valutilor. Acest sistem de **f.** face ca fiecare valută să fie dependentă de evenimentele economice și monetare din fiecare țară, precum și de cele de pe piața internațională. Concomitent, pot avea loc influențe negative, speculative. **F.c.v.** poate fi concertată, situație în care mai multe state își coordonează flotarea monedelor lor inclusiv față de monedele din afara acestor țări, și liberă (neconcertată), în cadrul căreia flotarea se realizează în funcție de cererea și oferta de pe piața valutară. Date fiind trăsăturile **f.c.v.**, este necesar ca decontările să se efectueze într-un timp cât mai scurt. **V. și curs; curs valutar.**

FLOTARE IMPURĂ, **f.** parțial controlată, mod de flotare a cursului/ratei de schimb care nu este total liberă, din cauza intervenției din când în când, a băncii centrale, cu scopul de a modifica rata de schimb în funcție de nivelul pe care l-ar avea pe piața liberă. Aceasta înseamnă că banca centrală poate interveni pe piața valutară oricând dorește să o influențeze. **V. și curs de schimb valutar; piață valutară.**

FLOTARE LIBERĂ, curs valutar care flotează absolut liber, fără influența sau intervenția vreunei autorități monetare. F.l. se întâlnește foarte rar pe piața valutară. V. și **flotare a cursurilor valutare**; **flotare impură**; **curs de schimb valutar**; **pieță valutară**.

FLUXURI BRUTE DE CAPITAL, suma totală a intrărilor de capital, în decurs de un an, într-o țară în curs de dezvoltare. V. și **fluxuri nete de capital**.

FLUXURI (MIȘCARE) DE CAPITAL, deplasarea, trecerea sub diferite forme a unor fonduri bănești dintr-o țară în alta ca o consecință a efectuării operațiunilor de decontare, de împrumut, de transfer al unor depozite bancare etc. F.(m) de c. se reflectă în balanța de plăți. V. și **fluxuri nete de capital**.

FLUXURI FINANCIARE, totalitatea relațiilor care se stabilesc între bugetul de stat, bugetele locale și bugetul asigurărilor sociale de stat, pe de o parte, și agenții economici cu capital de stat, pe de altă parte, prin care aceștia din urmă fac vârsăminte la aceste bugete și primesc alocații sub diverse forme de la bugetele respective. Relații se întrețin și cu băncile, societățile de asigurări etc. F.f. există și în relațiile pe care le au agenții economici cu capital mixt, privat, unitățile cooperatiste, instituțiile etc. Complexitatea și formele concrete ale f.f. depind de formele de organizare a unităților economice și a instituțiilor, de performanțele economice, de programul de investiții, precum și de politica economico-socială și financiară a statului.

FLUXURI NETE DE CAPITAL, diferențe dintre intrările totale de capital, înregistrate în decursul unui an, într-o țară în curs de dezvoltare și ieșirile totale de capital din aceeași perioadă de timp, sub forma plății ratelor anuale scadente și a dobânzilor aferente. V. și **anuitate**; **datorie publică**; **datorie publică externă**; **fluxuri brute de capital**; **serviciul datoriei externe**.

FOAIE DE VÂRSĂMÂNT CU CHITANȚĂ, document pe baza căruia titularii de cont depun la casieria unității bancare o sumă de bani în numerar. Imprimatul este format din două file: foaia de vârsământ și chitanța. Aceste documente nu pot fi trimise la casieria băncii prin intermediul clienților. La primirea f. de v. cu c. și a numerarului, casierul verifică exactitatea documentelor și încasează numerarul pe baza monetarului. F. de v. rămâne la casierul băncii, iar chitanța se eliberează depunătorului. Casierii eliberează chitanța numai după numărarea prealabilă a banilor. V. și **case de încasări**.

FOARFECA PREȚURILOR, indicator care exprimă deteriorarea raportului dintre dinamica prețurilor produselor de bază și prețul produselor manufacturate, primele înregistrând dinamici care rămân mereu în urma prețurilor produselor manufacturate. F.p. se utilizează și pentru caracterizarea dinamicii prețurilor de export pentru mărfurile produse în țările în curs de dezvoltare și a prețurilor mărfurilor de import din țările dezvoltate.

F.O.B. (engl. „Free on Board“ = franco la bord), clauză, uzanță referitoare la determinarea locului și a momentului în care, concomitent cu trecerea mărfii de la vânzător la cumpărător, are loc transferarea cheltuielilor și a riscurilor pe care le implică livrarea. F.O.B. poate fi clauza unui contract de export în care exportatorul plătește pentru expedierea mărfurilor din portul de îmbarcare și încărcarea lor pe vapor sau în cala avionului. De asemenea, exportatorul plătește prima pentru asigurarea mărfurilor până în acest moment. După aceea, cheltuielile cu transportul și cu asigurarea mărfurilor sunt suportate de cumpărător. V. și **vânzare F.O.B.**

FOND 1. Totalitate a resurselor bănești care aparțin unei unități economice de stat, cooperatiste, private, unui departament, minister, consiliu local sau statului și care sunt destinate a fi folosite în vederea atingerii unui anumit scop. **2.** Expresie valorică a surselor de proveniență a

mijloacelor economice. Unitățile economice de stat dispun pentru îndeplinirea sarcinilor ce le revin din programul de dezvoltare economică și socială de mijloacele economice necesare. Ansamblul acestor mijloace aflate în administrarea unei întreprinderi este cu totul separat de acela al altor întreprinderi de stat, ca și de acela al organelor sale ierarhice. De aici decurge și obligația întreprinderilor de a avea contabilitate proprie, conturi de profit și pierderi separate și de a încheia bilanțuri independente. În contabilitatea întreprinderii, aceleași mijloace de producție apar atât sub aspectul componenței, când sunt numite „mijloace“, cât și sub aspectul provenienței, respectiv al sursei lor de procurare, în care caz poartă numele de „fonduri“. Separarea acestora în mijloace și fonduri se datorează faptului că întreprinderea, în calitate de administratoare a unei părți din avuția națională, trebuie să țină, pe de o parte, o evidență a existenței și a folosirii acestor mijloace în conformitate cu programul de dezvoltare economică și socială, iar pe de altă parte, trebuie să evidențieze și obligațiile, respectiv răspunderea întreprinderii față de stat. În acest mod, mijloacele de producție, sub aspectul componenței lor, constituie instrumentele active cu ajutorul cărora se desfășoară activitatea întreprinderilor. Din punctul de vedere al practicii economice, în contabilitatea întreprinderii, mijloacele și sursele au un caracter distinct, fiind elemente de activ și de pasiv, în timp ce economia politică atribuie mijloacelor, atât sub aspectul componenței, cât și sub cel al provenienței lor, o definiție unică, și anume aceea de fonduri. Sursele de proveniență a mijloacelor întreprinderii pot fi de la stat, de la alte întreprinderi, din sursele proprii ale întreprinderii, din credite bancare etc. Din punctul de vedere al surselor de proveniență, fondurile întreprinderii se grupează în **fonduri proprii și asimilate, fonduri atrase și împrumutate, fonduri cu destinație specială**. Noțiunile de fonduri proprii și fonduri împrumutate sunt specifice numai fondurilor, nu și mijloacelor, deoarece în contabilitate pentru fondurile proprii se țin conturi separate de cele ale fondurilor împrumutate, în timp ce la conturile de mijloace se înregistrează la un loc mijloacele procurate din fonduri proprii cu cele procurate din mijloace împrumutate. Compartimentul financiar-contabil urmărește și controlează formarea și utilizarea acestor fonduri ținând seama de particularitățile lor, având sarcina de a furniza informațiile necesare conducerii întreprinderii și organelor ierarhic superioare, cu privire la mișcarea acestora.

FOND ATRAS, sume de bani introduse temporar în circuitul economic al întreprinderii. Ele provin de la alte întreprinderi, instituții sau persoane fizice, din amortismente, impozite, vărsăminte din profit etc. Aici se includ, de exemplu, datoriile întreprinderii față de terți, care, datorită faptului că se achită la o anumită scadență, se pot utiliza până atunci de întreprinderea în cauză. Potrivit normelor existente, aceste fonduri s-au redus sensibil, deoarece acum sumele datorate sunt reținute direct de către bancă pentru a fi achitate potrivit destinației lor.

FOND BĂNESC, f. care se constituie sub formă bănească, centralizat sau necentralizat, și care se utilizează pentru îndeplinirea funcțiilor sale. **F.b.** se formează, se repartizează și se utilizează cu ajutorul pârghiilor financiare și ale celor de credit: impozite, prime de asigurare, contribuții pentru asigurările sociale, taxe, cheltuielile pentru finanțarea economiei naționale și a activităților social-culturale, mobilizarea disponibilităților bănești din conturile întreprinderilor de la bancă, acordarea de credite pe termen scurt, pe termen lung etc. ❖ **F.b. centralizat** se constituie la dispoziția organelor statului și cuprinde: fondul asigurărilor sociale de stat și cooperatiste, fondul asigurărilor sociale pentru sănătate, fondul asigurărilor de persoane, de bunuri și de răspundere civilă, fondul pentru acordarea de credite pe termen scurt, fondul pentru acordarea de credite pe termen lung, fondul constituit prin mobilizarea economiilor bănești ale populației. ❖ **F.b. necentralizat** se constituie și se utilizează în cadrul unităților economice de stat, cooperatiste, mixte și private.

FOND CENTRALIZAT DE REZERVĂ SAU DE ASIGURARE, f. ce se constituie atât în natură, cât și în bani și se utilizează, în principiu, pentru unitățile de stat. F.c. de r. sau de a. se formează în principal de la bugetul statului și din resursele bănești ale unor ramuri și departamente, alimentându-se pe seama resurselor centralizate ale societății, de regulă fără participarea unităților economice. Din grupa acestor fonduri fac parte: ■rezervele materiale de stat (materii prime, semințe, alimente, utilaje etc.); ■rezerva bugetară constituită din bugetul de stat; ■fondurile de rezervă constituite la nivelul departamentelor economice; ■fondurile de rezervă bugetară aflate la dispoziția primăriilor județene și a municipiului București; ■excedentul bugetar care se creează în cursul anului; ■fondul pentru acoperirea cheltuielilor determinate de calamitățile naturii. Toate fondurile de rezervă constituite de către stat în mod centralizat sunt folosite tot centralizat, însă, de regulă, numai pentru refacerea bunurilor distruse de calamități ale naturii, accidente etc., aparținând unităților care sunt proprietate a întregii națiuni. O parte a fondurilor centralizate de rezervă se folosește pentru finanțarea unor acțiuni noi, neprevăzute, sau pentru suplimentarea unor acțiuni planificate. Ca urmare, aceste fonduri îndeplinesc de regulă două funcții, și anume: a) de asigurare și b) de rezervă. Prima funcție asigură reproducția simplă, iar a doua funcție asigură reproducția lărgită. F.c. de r. sau de a. are un asemenea volum încât acoperă într-o măsură mult mai mare pagubele provocate de calamități ale naturii, accidente etc. V. și fond de rezervă.

FOND CU DESTINAȚIE SPECIALĂ, f. care se creează din profitul întreprinderii sau din alte surse și care capătă o destinație stabilită chiar din momentul constituirii lui, din această cauză el neputând fi utilizat în alte scopuri. Schimbarea destinației pentru care a fost creat constituie o încălcare a disciplinei financiare. F. cu d.s. se constituie din profitul întreprinderii numai sub rezerva îndeplinirii indicatorilor economici și a reducerii costurilor de producție. Din categoria fondurilor cu destinație specială fac parte fondul pentru mica mecanizare, finanțări și încasări cu scop special ș.a.

FOND DE ACUMULARE, parte a produsului național brut folosită pentru realizarea reproducției lărgite, constituirea de noi mijloace fixe și active circulante, extinderea și modernizarea celor existente etc.

FOND DE AMORTIZARE, parte componentă a fondului de dezvoltare (v.), reprezentând recuperarea valorică treptată a uzurii fizice și morale a mijloacelor fixe, prin includerea amortismentului respectiv în costul produselor fabricate. Mărimea f. de a. depinde de cuantumul valoric al mijloacelor fixe și de rata amortizării (normele de amortizare). F. de a. își poate îndeplini funcțiile numai dacă: mijloacele fixe sunt corect evaluate, dacă normele de amortizare reflectă cât mai exact uzura fizică și morală, iar cuantumul său face posibilă înlocuirea mijloacelor fixe scoase din funcțiune. Menirea principală a f. de a. este să asigure înlocuirea la timp a mijloacelor fixe uzate sau demodate, scoase din funcțiune, să stimuleze reducerea cheltuielilor de producție și a costurilor de producție. F. de a. poate constitui și o sursă de finanțare a reproducției lărgite a mijloacelor fixe, de introducere a progresului tehnic ca urmare a sporirii productivității muncii în ramurile care produc mijloace fixe și a procurării de noi mijloace fixe perfecționate, mai ieftine, cu proprietăți tehnico-economice și cu parametri tehnico-funcționali superiori, care asigură un randament mai înalt și deci o extindere a producției. De asemenea, ca urmare a posibilității de funcționare a mijloacelor fixe peste durata lor normată de serviciu, în decursul mai multor cicluri de producție, a recuperării treptate a uzurii și a păstrării fondului disponibil în cont la bancă, acesta poate fi folosit temporar ca sursă de creditare a economiei naționale. Realizarea tuturor acestor obiective reclamă calcularea justă și folosirea cu simț de răspundere, cu eficiență maximă a f. de a. pentru dezvoltarea mai rapidă și reînnoirea calitativă a mijloacelor fixe uzate, ținând seama de cerințele științei și de progresul tehnic. Subevaluarea sau supraevaluarea f. de a. au consecințe negative, deoarece denaturează costurile de producție,

rezultatele financiare, cuantumul impozitului pe profit și bugetul investițiilor. F. de a. se calculează în mod diferit, în funcție de normele de amortizare care se folosesc. Normele de amortizare proporționale au trei variante, și anume: proporționale în timp, proporționale pe unitatea de produs și proporționale pe km sau pe 1 000 de km. Dacă se folosesc normele de amortizare proporționale în timp sau liniare, f. de a. anual este constant și se determină astfel:

$$F_a = \frac{VMAT \cdot N_a}{100},$$

în care:

VMAT = valoarea medie anuală totală sau valoarea mijloacelor fixe care trebuie amortizate;
 N_a = norma de amortizare.

Când se folosesc normele de amortizare proporționale pe unitatea de produs, f. de a. anual se calculează astfel:

$$F_a = P_a \cdot N_a,$$

în care:

P_a = producția anuală exprimată în unități fizice (m^3 , tone etc.).

În cazul folosirii normelor de amortizare pe km (1.000 de km), f. de a. anual se calculează în felul următor:

$$F_a = \frac{\overline{VI} \cdot PA \cdot N_a}{100},$$

în care:

\overline{VI} = valoarea medie a unui autovehicul;

PA = parcursul anual exprimat în mii de km pentru autovehiculele care au o valoare medie egală.

Când unitatea economică folosește norma unică de amortizare, f. de a. anual se calculează astfel:

$$F_a = \frac{VMAT \cdot N_u}{100},$$

în care:

N_u = norma unică de amortizare.

În practica financiară mondială se folosesc normele regresive de amortizare cu două variante: normă constantă și normă descrescătoare. În cazul normei regresive constante, f. de a. anual se calculează astfel:

$$F_a = \frac{VR \cdot N_a}{100},$$

în care:

VR = valoarea anuală a mijloacelor fixe rămasă neamortizată, care se determină prin scăderea în fiecare an a fondului de amortizare din valoarea de inventar.

Dacă se folosesc normele regresive descrescătoare, atunci baza de calcul a fondului de amortizare este valoarea constantă de inventar pe toată durata normată a mijloacelor fixe. Caracterul regresiv al amortizării este dat de norma de amortizare care se micșorează de la an la an. Formula generală de calculare a *f. de a.* este următoarea:

$$F_a = \frac{VI \cdot N_a}{100},$$

Potrivit acestei modalități de calcul, *f. de a.* descreește an de an și se determină astfel:

$$F_{a1}, F_{a2}, \dots, F_{an} = \frac{VI \cdot N_{a1}, N_{a2}, \dots, N_{an}}{100}.$$

Pentru calcularea *f. de a.*, în practica financiară mondială se folosesc și normele progresive de amortizare, potrivit cărora valoarea de inventar a mijloacelor fixe rămâne constantă pe toată durata lor normată de serviciu. Progresivitatea se asigură prin normele de amortizare care cresc de la un an la altul. Formula generală de calculare a *f. de a.* este următoarea:

$$F_a = \frac{VI \cdot N_a}{100}.$$

Potrivit acestui sistem de amortizare, *f. de a.* crește în fiecare an și se calculează astfel:

$$F_{a1}, F_{a2}, \dots, F_{an} = \frac{VI \cdot N_{a1}, N_{a2}, \dots, N_{an}}{100}.$$

V. și amortizare; normă de amortizare; normă de amortizare descrescătoare; normă de amortizare pe km; normă de amortizare progresivă; normă de amortizare proporțională în timp; normă unică de amortizare; normă analitică de amortizare; valoare medie anuală a mijloacelor fixe; valoare rămasă.

FOND DE ASIGURARE, *f.* ce se constituie anual, descentralizat, pe baze științifice, pe principiul mutualității, numai sub formă bănească, din primele de asigurare încasate de la asigurați (unități agricole, cooperativele meșteșugărești, cooperativele de consum și de credit, alte unități de stat, private, obștești, populație, societăți românești de comerț exterior, TAROM, NAVROM, persoane juridice și fizice din alte țări) și din reasigurări. De asemenea, *f. de a.* se constituie din comisioane de reasigurare și din participarea societății de asigurări la profitul reasigurătorilor, din despăgubirile încasate de la reasigurători etc. **F. de a.** are următoarele caracteristici: constituie o rezervă bănească, centralizată, care se formează prin încasarea primelor de asigurare de la asigurați potrivit principiului mutualității; o dată constituit, el devine proprietate a societății de asigurări și are o destinație specială, adică este folosit pentru finanțarea măsurilor de prevenire a daunelor, refacerea bunurilor avariate sau distruse, plata sumelor asigurate etc. **F. de a.** se compune din fondul curent, care este format dintr-o parte a primelor de asigurare încasate în anul de gestiune potrivit prevederilor bugetului asigurătorului, folosit pentru plata despăgubirilor și a sumelor asigurate din anul respectiv, și **fondul de rezervă**, care se constituie prin alocări din diferența dintre veniturile și cheltuielile anuale ale societății de asigurări. **F. de a.** se utilizează pentru plata despăgubirilor și a sumelor asigurate, în caz de pagube provocate bunurilor asigurate sau a producerii de accidente, pentru repararea unor prejudicii de care asigurații din țară răspund potrivit legii, pentru finanțarea unor acțiuni de prevenire și de combatere a daunelor, pentru constituirea fondului de rezervă în lei și în valută, a rezervei de prime la asigurările de persoane etc. O parte a

acestui fond se folosește pentru plata despăgubirilor către asigurații străini, plata primelor de reasigurare către reasiguratorii din străinătate, plata de comisioane de reasigurare și părți din beneficii acordate reasiguraților, achitarea despăgubirilor cuvenite reasiguraților externi etc. În economia de piață, când societățile de asigurări sunt în concurență și când inflația atinge o rată imprevizibilă și greu de controlat, rezultatele obținute pe baza datelor statistice nu mai sunt suficiente. În aceste condiții, este necesar să se efectueze un studiu mai aprofundat, pe baze științifice, care să țină seama nu numai de factorii aleatori de risc, ci de toți ceilalți factori de influență, de raportul dintre sursele de constituire și mărimea f. de a., dintre frecvența și intensitatea riscurilor, precum și de raportul dintre f. de a. disponibil la un moment dat și cuantumul despăgubirilor și al sumelor asigurate care trebuie plătite la acea dată. Astfel de calcule previzionare trebuie efectuate pe mai mulți ani. În acest scop, fiecare societate de asigurări trebuie să efectueze studii bine fundamentate privind: *numărul de asigurați care ar putea solicita la un moment dat despăgubiri și sume asigurate; *numărul asiguraților cărora li se întocmește dosarul de daune; *numărul celor cărora li se face efectiv plata; *durata medie de lichidare a daunelor, respectiv timpul de la înștiințarea daunei și până la primirea efectivă a despăgubirilor și a sumelor asigurate. Efectuând aceste studii, se cunoaște partea disponibilă din f. de a. care poate fi folosită în alte scopuri. Utilizarea acestui fond se face de către societatea de asigurări. F. de a. contribuie nu numai la realizarea producției simple, ci și la înfăptuirea reproducției lărgite, la creditarea economiei naționale; din acest fond se finanțează inclusiv cheltuielile generale (v.) și specifice (v.) de administrație etc. Constituirea, repartizarea, folosirea eficientă și controlul asupra f. de a. revin societății de asigurări.

FOND DE ASIGURARE CURENT, f. constituit la dispoziția asiguratorului din primele de asigurare încasate, din asigurările prin efectul legii și din cele facultative, în cursul anului curent. Dacă pagubele produse bunurilor asigurate de riscurile cuprinse în asigurare nu pot fi acoperite din f. de a.c., atunci se apelează la **fondul de rezervă** (v.) al asiguratorului.

FOND DE ASIGURARE ÎN VALUTĂ, f. constituit la dispoziția societății de asigurări, din primele încasate în legătură cu asigurările și reasigurarile în valută. Acest fond este utilizat pentru plata despăgubirilor privind asigurările în valută, pentru plata primelor de reasigurare – când societatea de asigurări apare în calitate de reasigurat – pentru despăgubirile și comisioanele de reasigurare pe care societatea de asigurări le plătește reasiguraților, atunci când apare în calitate de reasigurator etc.

FOND DE CONSOLIDARE, f. constituit în întreprinderile agricole prin alimentarea anuală cu anumite cote din profiturile realizate; se păstrează la unitatea bancară într-un cont special deschis pe numele întreprinderii, denumit „Cont de decontare privind fondul de consolidare“. F. se utilizează pentru finanțarea unor investiții de mai mică amploare, însă deosebit de importante, cu efecte economice imediate, menite să contribuie la întărirea economică a acestor întreprinderi, la creșterea productivității muncii, la sporirea volumului producției agricole, la reducerea costurilor de producție și la obținerea de rezultate financiare cât mai bune. Din acest fond se finanțează investițiile întreprinderii agricole referitoare la mecanizarea lucrărilor agricole, dezvoltarea producției vegetale, dezvoltarea sectorului zootehnic etc. Partea f. de c. neconsumată în cursul anului curent se reportează în anul următor. Departamentul Agriculturii din Ministerul Agriculturii și Alimentației poate redistribui o parte din fondul format între alte întreprinderi agricole cu capital de stat.

FOND DE CONSUM, partea cea mai mare din produsul național brut destinată asigurării retribuiri membrilor societății după cantitatea, calitatea, importanța socială și rezultatele muncii prestate, participarea la profit, precum și retribuția socială sub forma acoperirii cheltuielilor pe care societatea le efectuează din bugetul de stat și din fondurile proprii ale unităților de stat în scopul

satisfacerii cerințelor comune și personale, materiale și spirituale ale întregului popor (învățământ, ocrotirea sănătății, cultură, artă etc.). Acest fond se constituie în procesul repartii (distribuirii și redistribuirii) produsului național brut. F. de c. este o categorie comună tuturor orânduirilor sociale, mărimea, structura și natura sa economică fiind determinate de conținutul relațiilor de producție și de nivelul de dezvoltare economică. F. de c. constituie rezultatul muncii și este destinat satisfacerii cerințelor materiale și spirituale ale membrilor societății.

FOND DE CONSUM INDIVIDUAL, partea cea mai importantă a fondului de consum, care se constituie și se repartizează între membrii societății potrivit cerințelor legii economice a repartii după muncă. Destinat stimulării materiale a membrilor societății, f. de c.i. are un rol important în creșterea productivității muncii, în valorificarea superioară a resurselor materiale, în reducerea costurilor de producție și în sporirea produsului național brut. În f. de c.i. sunt cuprinse salariile, primele și premiile, participarea la profit în raport cu contribuția fiecăruia la dezvoltarea întreprinderii, cu activitatea depusă și cu vechimea în unitate, gratificațiile, veniturile în bani și în natură, resursele create în gospodăriile personale și individuale, diferite alte forme de repartie etc. Acest fond este folosit de către fiecare cetățean pentru satisfacerea nevoilor sale și ale membrilor săi de familie. V. și fond de consum; fond de consum social.

FOND DE CONSUM SOCIAL, parte a fondului de consum care se constituie și se utilizează de către stat în mod centralizat, pe grupe de populație, pe acțiuni, pe domenii de activitate, pe județe, municipii, orașe etc. De acest fond beneficiază, direct sau indirect, întreaga societate, sub forma diferitelor încasări bănești, a anumitor servicii gratuite sau cu tarif redus etc. Din f. de c.s. se efectuează cheltuielile social-culturale (învățământul de toate gradele, ocrotirea sănătății, asigurările sociale de stat și cooperatiste, cultură, artă, educație fizică, sport etc., alocații de stat pentru copii, ajutorul mamelor singure și al soțiilor militarilor în termen, se ocrotesc minorii, se plătesc bursele elevilor și studenților, pensii, indemnizații și ajutoare de asigurări sociale, se suportă trimiteri la tratament balnear și odihnă etc., se asigură întreținerea și funcționarea organelor puterii și administrației de stat, a justiției, a procuraturii, a forțelor armate etc. F. de c.s. se repartizează populației în afara veniturilor individuale și, de regulă, fără a se lua în considerare munca prestată de fiecare persoană. V. și fond de consum; fond de consum individual.

FOND DE DEZVOLTARE (ACUMULARE), parte a produsului național brut destinată creării condițiilor materiale care să asigure reproducția socială, perfecționarea producției pe baza tehnicii celei mai înalte, precum și pentru crearea condițiilor necesare creșterii nivelului de trai material și cultural al poporului. F. de d.(a.) cuprinde în structura sa: fondul destinat lărgirii producției; fondul pentru construcții social-culturale; fondul de amortizare, fondul de rezervă și de asigurare. Din f. de d.(a.) se finanțează investițiile productive, creșterile de active circulante, precum și investițiile din sfera neproductivă.

FOND DE ECHILIBRARE BUGETARĂ, mijloace bănești mobilizate la nivelul treptelor administrative teritoriale superioare (județe, municipiul București etc.), provenite din plusurile de venituri de la bugetele excedentare subordonate, și repartizate sub formă de subvenții bugetelor subordonate care au venituri inferioare nivelului cheltuielilor lor. V. și echilibrare bugetară.

FOND DE INVESTIȚII, f. creat din anul 1990 prin comasarea fondului de dezvoltare al întreprinderii cu fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social. Sursele f. de i. sunt: ▪disponibilitățile din anii precedenți la fondurile de investiții ale întreprinderilor; ▪beneficiile peste plan din anul 1989, repartizate în 1990 la fondurile de investiții ale întreprinderilor; ▪sume rezultate din valorificarea mijloacelor fixe scoase din funcțiune; ▪amortismul mijloacelor fixe; ▪sume repartizate din profitul anului curent în limitele stabilite

de fiecare unitate economică după deducerea din masa profitului a obligațiilor datorate bugetului de stat; •alte surse de investiții, eventual credite bancare pe termen mediu și lung. F. de i. se folosește pentru finanțarea lucrărilor de investiții.

FOND DE ÎNLOCUIRE, parte a valorii produsului național brut destinată înlocuirii materiale și valorice a bunurilor consumate în procesul de producție într-o anumită perioadă de timp. F. de î. este menit să asigure continuitatea procesului de producție și să compenseze mijloacele de muncă a căror valoare se transmite treptat, pe măsura uzurii, în valoarea noului produs, precum și obiectele muncii, a căror formă materială și mărime valorică se cuprind în întregime în noul produs. Fondul, deși constituie o categorie economică a reproducției simple, el îndeplinește practic și un rol de acumulare, datorită faptului că introducerea progresului tehnic în procesul de producție are drept rezultat reducerea normelor de consum al obiectelor muncii și diminuarea valorii noilor mijloace fixe. În acest fel, o parte din mijloacele de producție consumate în perioada curentă poate deveni în perioada viitoare o resursă a reproducției lărgite.

FOND DE PENSII, f. care se constituie în timp la dispoziția organelor de asigurări sociale, prin încasarea contribuțiilor de asigurări sociale de la agenți economici, instituții și de la persoane fizice asigurate. Din f. de p. se plătesc diferite pensii (pentru munca prestată și limită de vârstă, de invaliditate, de urmaș etc.).

FOND DE PREMIERE, f. ce se constituie la nivelul întreprinderilor pe seama profitului, din subvenții sau din economii realizate la subvenții, în condițiile realizării indicatorilor stabiliți. Din acest fond se acordă personalului premii anuale, premii pentru economii de materiale și manoperă, pentru depășirea sarcinilor la export și reducerea importurilor, precum și pentru obținerea unor rezultate deosebite în activitatea din timpul anului. Asemenea fonduri se constituie la toate unitățile organizate pe baza gestiunii economico-financiare, cu condiția îndeplinirii sau depășirii programului de producție, a realizării reducerii costului de producție sau a cheltuielilor de circulație, a realizării și depășirii profitului etc.

FOND DE REZERVĂ, f. care se constituie la nivel macroeconomic din produsul național brut și care este destinat formării unor stocuri sub forma mijloacelor de producție și a bunurilor de consum pentru compensarea unor cerințe neprevăzute ale societății. Acest f. de r. cuprinde numai creșterea rezervelor care aparțin statului. F. de r. se constituie și de către agenții economici din profitul realizat, în vederea dezvoltării activității economico-sociale și pentru acoperirea unor riscuri și cerințe neprevăzute anterior.

FOND DE REZERVĂ BUGETARĂ, f. constituit în fiecare an din veniturile bugetare și prevăzut la partea de cheltuieli a bugetului de stat și în bugetele locale. Cuantumul acestui fond se stabilește o dată cu elaborarea și adoptarea bugetului de stat și a celor locale, fiind destinat suplimentării, în cazuri justificate, a creditelor bugetare aprobate pentru finanțarea unor acțiuni și servicii noi intervenite în cursul anului, în cazul unor calamități ale naturii etc.

FOND DE REZERVĂ LIBER VĂRSAT, totalul sumelor cu care membrii societății mutuale au contribuit la constituirea resurselor acesteia. V. și societate mutuală de asigurări.

FOND DE RISC, f. bancar care se constituie de către societățile bancare în vederea acoperirii eventualelor credite care nu mai pot fi recuperate. Fondul se constituie din profiturile brute prin aplicarea unei cote de 0,5% asupra totalului creditelor acordate, din profiturile nete și din alte surse.

FOND DE RULMENT 1. Sursă de finanțare a procurării sistematice a activelor circulante, parte a resurselor financiare a agentului economic care finanțează permanent activele circulante. 2. Indicator ce se utilizează în analiza economico-financiară a agentului economic. F. de r. se constituie din capitaluri proprii și din împrumuturi pe termen mediu și lung și trebuie să aibă un nivel optim, bine fundamentat, adică o mărime strict necesară care să angajeze costuri minime de capital (dividende pentru f. de r. propriu și dobânzi pentru f. de r. împrumutat) și să asigure echilibrul financiar. F. de r. se poate determina în sumă absolută sau în raport cu volumul de activitate economică a agentului economic. De regulă, f. de r. se calculează în raport cu volumul activității și cu deosebire în număr de zile-cifră de afaceri. Astfel, în raport cu volumul de activitate, se efectuează următorul calcul:

$$\frac{F. \text{ de r. } \cdot 100}{\text{Cifră de afaceri}}$$

iar în funcție de numărul de zile – cifră de afaceri, calculul este următorul:

$$\frac{F. \text{ de r. } \cdot 360}{\text{Cifră de afaceri}}$$

F. de r. este considerat și o marjă de siguranță pentru gestiunea financiară, în situația în care creditorii solicită rambursarea împrumuturilor pe termen scurt. În funcție de strategia agentului economic, f. de r. poate fi stabilit ca o medie în acoperirea necesarului financiar al exploatării, la un nivel inferior sau superior al acestui necesar. Unii economiști consideră că f. de r. trebuie să fie propriu, total și permanent. Mărimea f. de r. evidențiază partea capitalului permanent utilizat pentru finanțarea activelor circulante. F. de r. brut este diferența dintre capitalul total (C_t) și activele imobilizate (A_i), ceea ce înseamnă că el reprezintă partea din capitalul agentului economic folosită pentru finanțarea activelor circulante:

$$FRB = C_t - A_i.$$

F. de r. net (financiar) se determină prin deducerea din f. de r. brut a datoriilor pe termen scurt (DTS):

$$FRN = (C_t - A_i) - DTS.$$

F. de r. net (financiar) este deci partea din capitalul permanent folosită pentru finanțarea activelor circulante. F. de r. se folosește și de bănci cu ocazia analizelor care se efectuează în privința cererilor de credite ale clienților. V. și active circulante; necesar al fondului de rulment.

FOND DE RULMENT (AL BUGETULUI LOCAL), f. care se constituie în fiecare an în bugetul local din soldul anual excedentar al bugetului local respectiv după ce s-au rambursat eventualele împrumuturi nelichidate din anii precedenți, după ce s-a făcut plata dobânzilor la aceste împrumuturi și după ce din suma rămasă s-a rezervat și s-a vărsat o cotă de 50% la fondul de tezaur județean sau al Capitalei. F. de r. propriu se poate utiliza temporar pentru acoperirea unor eventuale goluri de casă, a unor decalaje între veniturile și cheltuielile bugetare ale anului curent, pentru acoperirea provizorie a cheltuielilor aprobate până la încasarea veniturilor prevăzute, pentru autofinanțare și pentru echilibrarea bugetelor proprii. F. de r. se păstrează în contul de disponibil al bugetului fiecărei unități administrativ-teritoriale și nu poate depăși 45% din veniturile proprii aprobate prin bugetul local respectiv. Diferența care depășește această limită se varsă la fondul de tezaur (v.) județean, respectiv al municipiului București.

FOND DE TEZAU AL JUDEȚULUI ȘI AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI, f. care se constituie la nivelul fiecărui județ și al municipiului București din veniturile încasate peste cele prevăzute în bugetele respective, în măsura în care acestea depășesc 2% din totalul veniturilor. Veniturile realizate în plus, dar până la limita de 2%, constituie excedente planificate ale acestor bugete. De asemenea, f. de t. se alimentează cu o cotă de 50% din soldurile anuale excedentare ale bugetelor locale, precum și cu sumele care depășesc limitele fondului de rulment (5% din veniturile proprii ale bugetelor locale). În cazuri justificate, Ministerul Finanțelor poate prevedea în bugetul de stat alocații pentru constituirea sau majorarea, după caz, a fondurilor de teaur ale județelor și al Capitalei. Prin f. de t. se acordă împrumuturi temporare pentru acoperirea eventualelor decalaje temporare care se pot ivi în cursul anului între cheltuielile și veniturile bugetelor proprii ale comunelor, orașelor, municipiilor, sectoarelor municipiului București, județelor și Capitalei. Împrumuturile se acordă de către consiliile locale ale județelor și al Capitalei și trebuie rambursate până la data de 31 decembrie a exercițiului bugetar. În cazuri excepționale, când împrumuturile nu se rambursează până la finele anului datorită lipsei de disponibilități bugetare, acestea se prevăd a fi rambursate din bugetele anilor următori, în termen de până la 18 luni, cu o dobândă stabilită de Ministerul Finanțelor, care se încasează la f. de t. județean sau al Capitalei. F. de t. ale județelor și al Capitalei se păstrează în Trezoreria Statului, cu dobândă negociată. În limita unei cote de 50%, din soldul efectiv al fondurilor de teaur județene și al Capitalei existent la finele anului precedent se pot finanța unele obiective de investiții din raza teritorială a județului sau a municipiului București, din domeniile gospodăriei comunale și transporturilor. Sumele alocate din f. de t. pentru finanțarea unor obiective de investiții și rămase nefolosite până la finele anului se reportează pe anul următor și se utilizează în continuare cu aceleași destinații, iar cele rămase disponibile după finalizarea obiectivelor de investiții se restituie ca f. de t. Pentru aceste fonduri se întocmesc anual conturi de execuție, care se supun spre aprobare, o dată cu contul de execuție a bugetului județului, respectiv al Capitalei.

FOND DE TEZAU AL STATULUI, f. al statului care se constituie din excedentul bugetului de stat într-o cotă de 50%. F. se păstrează într-un cont special la Banca Națională, cu dobândă negociată între aceasta și Ministerul Finanțelor, și se utilizează cu aprobarea Parlamentului. Până la utilizare, disponibilitățile f. de t. pot fi plasate sub formă de depozit financiar cu dobândă. Pentru acest f. se întocmesc conturi de execuție anuale care se supun aprobării o dată cu contul general anual de execuție a bugetului de stat. Curtea de Conturi și Ministerul Finanțelor verifică periodic constituirea și folosirea acestui fond.

FOND DESCHIS DE INVESTIȚII, f. de investiții ce se constituie prin contract de societate civilă și care cuprinde totalitatea atât a contribuțiilor bănești la acest fond, printr-o ofertă publică continuă de titluri de participare ce evidențiază drepturi de proprietate la fond, cât și a activelor achiziționate prin investirea unor astfel de resurse sub forma unui portofoliu diversificat de valori mobiliare transferabile. F.d. de i. se constituie sub denumiri, cum sunt: Fondul Mutual al Oamenilor de Afaceri, Fondul Mutual Dacia Felix ș.a. și prezintă următoarele caracteristici: a) nu are personalitate juridică, reprezentând totalitatea contribuțiilor bănești la acest fond printr-o ofertă publică permanentă de titluri de participare, care evidențiază drepturi de participare la fond, pe de o parte, și a activelor achiziționate prin investirea unor astfel de resurse sub forma unui portofoliu diversificat de valori mobiliare, pe de altă parte; b) titlurile emise pentru constituirea f. d. de i. sunt nominative, nu sunt transferabile prin andosare sau pe alte căi, nu sunt înscrise la cota bursei de valori și poartă denumiri cum sunt: certificate de investitor, titlu de participare, unități de investiții etc.; c) întrucât nu are personalitate juridică, f.d. de i. trebuie să încheie un contract de administrare a acestuia cu o societate autorizată de administrare a investițiilor. Societatea respectivă asigură evidența membrilor f. și a titlurilor emise de acesta, subscrise și distribuite, suportă cheltuielile de

constituire a fondului de publicitate, asigură reglementarea internă a acestuia, decide asupra plasamentelor în valori mobiliare și în alte active și administrează investițiile; d) fiind un fond comun de plasament, acest f. are aceleași prevederi referitoare la intrarea și ieșirea din fond a persoanelor care doresc acest lucru, în sensul că stabilește o perioadă de 30 de zile de la data efectuării vărsămintelor, pentru intrarea în f., și de 10 zile, pentru soluționarea cererii de retragere din fond. Membrii inițiali ai unui f.d. de i. încheie un contract de administrare a acestuia cu o societate autorizată de administrare a investițiilor. Prin reglementări interne se definesc obiectivele de investiții ale f.d. de i. și se stabilesc procedurile de desfășurare a activităților în vederea atingerii unor astfel de obiective potrivit regulilor stabilite de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare (v.). Autorizarea prealabilă care se eliberează de C.N.V.M. este condiționată de examinarea: constituirii legale a activității de administrare; reglementărilor interne a f.d. de i.; contractului de administrare; alegerii, de către societatea de administrare a investițiilor, a unei societăți de depozitare. F.d. de i. nu emit alte valori mobiliare în afara titlurilor de participare. Cu aprobarea C.N.V.M., reglementările f.d. de i. pot conține norme potrivit cărora respectiva societate de administrare poate împrumuta temporar fonduri în numele și pe contul f. aflat în administrare sa cu următoarele condiții: a) volumul total al datoriilor f.d. de i. să nu depășească în nici un moment 10% din valoarea activelor sale nete; b) fondurile să fie împrumutate exclusiv în scopul plății prețului de răscumpărare a titlurilor de participare supuse răscumpărării, al plății prețului de emisiune a valorilor mobiliare subscrise în cadrul dispozițiilor referitoare la drepturile de preemțiune ale respectivului emitent, prevăzute în contractul de societate; c) fondurile împrumutate să fie rambursate integral, în termen de 30 de zile de la data respectivului împrumut; d) nici un fel de speze sau comisioane să nu fie percepute de către societatea de administrare, în legătură cu sau ca urmare a unui astfel de împrumut. V. de titlu de participare.

FOND EFECTIV DE SALARIZARE, totalitatea sumelor achitate drept salarii muncitorilor și personalului tehnico-administrativ al întreprinderii, într-o anumită perioadă de timp.

FOND ÎMPRUMUTAT, resurse bănești (suplimentare) procurate de unitățile economice de la bancă, peste cele proprii, pe diferite termene și utilizate pentru procurarea de active circulante, pentru mică mecanizare, investiții etc. Acest f. se formează pe seama mijloacelor bănești disponibile existente în economia națională. Prin intermediul lor, organele bancare exercită un control riguros asupra activității desfășurate de către unitățile economice solicitatoare.

FOND MUTUAL, formă instituționalizată prin care se concentrează resursele bănești temporar disponibile ale agenților economici și ale persoanelor fizice în vederea investirii capitalului astfel constituit în activitatea economico-socială internă și internațională sau în titluri de valoare. Altfel spus, f.m. reprezintă o sumă de bani constituită din depunerile individuale ale persoanelor fizice și juridice care s-au decis să cumpere titluri de participare (certificatul de investitor) după cunoașterea prospectului de emisiune (v.). Titlurile de participare se pun în vânzare de către societatea de administrare. Membrii inițiali ai unui f.m., constituiți în Consiliul de încredere, încheie un contract de administrare cu o societate specializată care dispune de capacitate organizatorică și de specialiști pentru gestionarea eficientă a fondului constituit. Pentru a obține o rentabilitate superioară investițiilor individuale, societatea de administrare stabilește o politică de investiții și efectuează plasamente, pe baza analizelor proprii, în diferite titluri financiare și în valori mobiliare, precum și în titluri de stat, obligațiuni, acțiuni ale societăților comerciale ș.a. Plasamentele sunt efectuate de administrator pe baza politicii de investiții prezentate în prospectul de emisiune și sub supravegherea Consiliului de încredere, care reprezintă interesele depunătorilor. Rezultă că societatea de administrare nu poate face ce vrea cu banii depunătorilor, ci este obligată să respecte regulile stabilite prin contractul de administrare, prospectul de emisiune și

reglementările interne aprobate de Consiliul de încredere și Comisia Națională a Valorilor Mobiliare (v.). Veniturile din plasamente pot fi: dobânzi pentru depozitele bancare și plasamentele în titluri financiare; dividende pentru acțiunile aflate în portofoliu; câștiguri de capital pentru acțiunile vândute. Veniturile din plasamente, care se reinvestesc continuu, majorează permanent valoarea totală a f.m. (sau activul net) și valoarea titlului de participare (certificatul de investitor) pe care societatea de administrare îl răscumpără de la depunătorul care dorește să se retragă din fond. Depunătorul care se retrage din f.m. primește la retragere valoarea la zi a titlului de participare. Diferența dintre valoarea cu care a cumpărat certificatul de investitor și valoarea pe care o primește la răscumpărarea acestuia reprezintă venitul investitorului. Din f.m. nu se pot face investiții cu grad ridicat de risc, pentru a se preîntâmpina posibilitatea de pierdere a capitalului în operațiuni riscante cu titluri financiare sau mărfuri. Este cunoscut faptul că oricărei investiții financiare îi este asociat un anumit risc. Reducerea riscului investițional depinde de capacitatea profesională a celui care administrează investiția respectivă. În cazul f.m., reducerea riscului investițional se realizează prin activitatea administratorului, care este o societate comercială specializată și autorizată în acest sens. F.m. prezintă următoarele avantaje: asigură o gestiune profesională; realizează diversificarea portofoliului; asigură lichiditatea și o rentabilitate superioară.

FOND MUTUAL BALANSAT (ECHILIBRAT), f. din care capitalul se investește numai în domeniile de activitate care asigură securitatea depunerilor clienților, chiar dacă profitul realizat de investitor este mai scăzut decât în diferite alte tipuri de fond mutual.

FOND MUTUAL CU EMISIUNE CONTINUĂ (NEDETERMINATĂ), f.m. care poate emite acțiuni în număr nelimitat. În cele mai multe cazuri, acțiunile fondului au formă înregistrată sau contabilă. De asemenea, acțiunile au un circuit închis și continuu de vânzare-cumpărare între investitor și fond și nu se pot tranzacționa la bursă sau pe piața titlurilor financiare.

FOND MUTUAL CU EMISIUNE PREDETERMINATĂ, f. pentru care organul de stat competent aprobă emisiunea unui număr fix de titluri financiare. Acțiunile f. pot fi tranzacționate atât la bursă, cât și în afara ei.

FOND MUTUAL DE CREȘTERE, f.m. care face investiții în societăți comerciale care se află în faza de dezvoltare și care în mod obișnuit nu acordă dividende, însă acțiunile lor înregistrează creșteri importante ale capitalului.

FOND MUTUAL PENTRU VENIT, f.m. care investește în societăți comerciale și domenii care oferă investitorilor dividende și dobânzi ca surse importante de profit. De regulă, prețul acțiunilor acestor societăți nu înregistrează creșteri spectaculoase pe piața financiară.

FOND MUTUAL SPECIALIZAT, f.m. care investește capital în domenii de activitate cu specialitate strictă ori în zone geografice specifice cu potențial deosebit de dezvoltare și obținere de profit.

FOND PENTRU CHELTUIELI ÎN PERIOADA DE GARANȚIE, f. constituit din bonificația primită de la societățile de comerț exterior, pentru asigurarea funcționării aparatelor, mașinilor etc. pe durata de garanție, și din încasarea taxelor incluse în prețul de vânzare cu amănuntul la unele produse de folosință îndelungată (televizoare, motociclete, automobile, aspiratoare etc.).

FOND PENTRU INOVAȚII, f. care se constituie prin includerea unei cote lunare în cheltuielile de producție sau în cheltuielile de administrație și de conducere și care este destinat să acopere cheltuielile pentru desăvârșirea inovațiilor, pentru concursuri și premii atribuite inovatorilor etc.

FOND PENTRU INTRODUCEREA TEHNICII NOI, f. constituit la nivelul ministerelor, al consiliilor județene și al municipiului București, prin includerea unei cote diferențiate în costul de uzină al produselor întreprinderilor subordonate. F. pentru i.t.n. se utilizează pentru asimilarea de noi produse, instalații sau modernizarea celor existente, pentru introducerea de noi procedee tehnologice sau perfecționarea celor existente, pentru producerea de prototipuri, pentru cercetări în vederea dezvoltării întreprinderii etc. Unitățile bancare pot acorda întreprinderilor credite cu dobândă redusă până la formarea acestui fond, precum și în situațiile în care fondul deja constituit nu acoperă temporar cheltuielile cu obiectivele din planul tehnic și de cercetare. Dobânzile percepute pentru aceste credite se includ în cheltuielile generale ale întreprinderii. Includerea cotei pentru constituirea acestui f. în costul de producție al întreprinderilor din cadrul organizației superioare asigură utilizarea lui rațională și determină întreprinderile și organizațiile centrale din cadrul ministerului și al consiliilor locale respective să ia cele mai eficiente măsuri pentru a se obține produse de calitate superioară cu prețuri cât mai reduse.

FOND PENTRU ÎNTREȚINEREA CREȘELOR ȘI CĂMINELOR DE ZI, v. **FONDUL PENTRU ACȚIUNI SOCIALE**.

FOND PENTRU ORGANIZAREA ȘANTIERULUI, totalitatea sumelor încasate de la beneficiarii de lucrări de investiții care au ca destinație acoperirea cheltuielilor necesitate de organizarea șantierului. Fondul se reîntregește cu sumele rezultate din demontarea sau demolarea construcțiilor și a amenajărilor provizorii.

FOND PENTRU RECLAMĂ COMERCIALĂ, f. creat la întreprinderile comerciale cu ridicata, în limita planificată din totalul cheltuielilor de circulație, și calculat pe baza unei cote procentuale repartizate de organul lor tutelar. Fondul se utilizează pentru acoperirea cheltuielilor făcute cu: *expunerea și prezentarea mărfurilor în vitrine și magazine; *expoziții de mărfuri cu și fără vânzare; *prezentare de modele noi; *reclamă în presă, la radio și la televiziune, reclame luminoase etc.

FOND REÎNNOIBIL AL O.N.U., f. instituit de Adunarea Generală a O.N.U. în decembrie 1973 pentru exploatarea resurselor naturale și administrat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (P.N.U.D.). Din acest f. se finanțează asistența tehnică necesară țărilor în curs de dezvoltare pentru descoperirea și determinarea volumului și a calității resurselor minerale, precum și pentru estimarea valorii economice a acestora. Potrivit modului de funcționare, țările care primesc asistență în acest scop se angajează să contribuie la reînnoirea (reconstituirea) resurselor financiare ale f., în situațiile în care rezultatele explorărilor conduc la începerea extracției în următorii 30 de ani. În asemenea cazuri, cota de participare este de 2% din valoarea producției anuale realizate, pe timp de 15 ani. Pe această cale de alimentare, f. devine autonom în următorii 20 de ani. Până în prezent, f. se alimentează din contribuțiile voluntare ale unor țări cum sunt: Belgia, Olanda, Canada, Irak, Japonia, S.U.A. ș.a.

FOND SPECIAL, v. **FOND CU DESTINAȚIE SPECIALĂ**.

FOND SPECULATIV, f. pentru investiții cu grad înalt de risc, dar și cu profit ridicat.

FOND STATUTAR, echivalent valoric al mijloacelor fixe în totalitatea lor și al celei mai mari părți a activelor circulante puse la dispoziția întreprinderii gratuit și în folosință permanentă din fondul social al statului, în vederea îndeplinirii sarcinilor stabilite. La dotarea cu mijloace de producție se are în vedere faptul că mijloacele fixe puse la dispoziția întreprinderii integral nu pot fi

transmise decât cu autorizația statului, iar activele circulante decât pe măsura necesităților, pentru asigurarea stocului minim de materii prime și materiale, de producție neterminată, de produse finite și de mărfuri, pentru efectuarea cheltuielilor aferente perioadelor viitoare de gestiune etc.

FOND UNIVERSAL DE PENSII, f. care se constituie pe baza contractului de societate civilă particulară, încheiat de fond cu toți membrii săi și administrat de o societate de pensii. Resursele f. se constituie din sumele provenite din contribuțiile membrilor săi și din sumele rezultate din investirea acestor contribuții. Participarea la fond a fiecărui membru este determinată de valoarea sumelor din contul acestuia. Un fond are cel puțin 150 000 de membri. El poate fi administrat numai de o societate de pensii care îl reprezintă în raporturile cu terții, inclusiv în fața instanțelor judecătorești. Sediul fondului este același cu cel al societății de pensii care îl administrează. Un fond nu poate fi declarat în stare de faliment. Contractul de societate civilă se aprobă de **Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii**. (v.) în termen de zece zile de la depunerea acestuia. În relațiile cu societatea de pensii, fondul este reprezentat de **consiliul de coordonare**, format din șapte membri titulari și șapte membri supleanți. Mandatul membrilor consiliului de coordonare încetează în următoarele situații: ▪deces; ▪demisie; ▪condamnare penală privativă de libertate; ▪încălcarea prevederilor contractului de societate civilă, constatată de Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii. Locul rămas vacant se completează cu un membru supleant. Consiliul de coordonare este competent să semneze, în numele fondului, contractul de administrare cu societatea de pensii. Contractul de administrare poate fi modificat numai după aprobarea scrisă a Comisiei de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii. F.u. de p. funcționează în baza autorizației Comisiei de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii, care o eliberează în baza unei cereri formulate de societatea de pensii ce urmează să-l administreze, la care se anexează: a) actul constitutiv al societății de pensii; b) proiectul contractului de administrare care urmează să fie încheiat între fond și societatea de pensii; c) proiectul contractului care urmează să fie încheiat cu custodele; d) contractul de societate civilă încheiat între membrii inițiali ai fondului; e) proiectele documentelor de aderare la fond; f) studiul de fezabilitate bazat pe studii de piață referitoare la numărul membrilor fondului care urmează să fie recrutați în primii doi ani și mijloacele care se vor utiliza pentru aceasta; g) dovada plății taxei pentru cererea de autorizare. În urma analizării cererii și a documentației anexate, Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii aprobă sau respinge cererea. Decizia de respingere a cererii de autorizare poate fi atacată la instanța judecătorească competentă.

FONDATOR, persoană fizică sau juridică participantă la înființarea și la organizarea unei societăți pe acțiuni, asociații sau fundații. F. sunt răspunzători solidar și nelimitat față de obligațiile pe care le contractează pentru constituirea societății, asociației sau fundației.

FONDUL ACTIVELOR CIRCULANTE, f. care se constituie și se utilizează în cadrul întreprinderilor de stat. F.a.c. se alimentează în fiecare an cu disponibilul existent la începutul anului, cu o parte din profitul anual realizat în limita unei cote anuale din creșterea activelor circulante totale și a ratelor ce urmează să se restituie bugetului statului, din sumele primite de întreprinderile noi pentru acoperirea necesarului de active circulante în primul an de activitate. Cota anuală din creșterea activelor circulante totale care se acoperă din profit se stabilește concomitent cu elaborarea, dezbateră și adoptarea programului economic și a bugetului de stat. F. se utilizează pentru asigurarea necesarului de active circulante, dimensionate în corelație cu sarcinile stabilite pe baza normelor de stocuri și a normativelor de active circulante legal aprobate. Partea din acest f. rămasă neutilizată la finele anului se reportează pe anul următor. V. și **fondul de rezervă bugetară la dispoziția Guvernului**.

FONDUL ANTREPRENORIAL ROMÂNNO-AMERICAN, corporație particulară, non-profit, care sprijină sectorul particular (îndeosebi întreprinderile mici și mijlocii), pornind de la un capital inițial de 50 de milioane \$. Banii au fost alocați de Congresul S.U.A. și provin din taxele percepute de la contribuabilii americani. F. are sediul la Washington și susține investiții în sectorul particular românesc. Împrumuturile acordate sunt purtătoare de dobândă. F. nu numai că se va autofinanța, dar poate atrage resurse financiare din alte întreprinderi, fie particulare, fie de stat, sau de la alte corporații internaționale. Principiul funcționării este flexibilitatea și deschiderea față de toate posibilitățile existente în economia românească. Activitatea se desfășoară sub conducerea managerilor, a consilierilor financiari și a unui personal propriu cu calificare și experiență financiar-bancară. În perspectivă, f. va crea numeroase locuri de muncă. Succesul recuperării investițiilor făcute de f. depinde de modul cum vor fi aleși clienții.

FONDUL ASIGURĂRILOR DE VIAȚĂ, f. distinct în care se înregistrează (în conturi separate) toate veniturile (primele de asigurare) și cheltuielile aferente asigurărilor de viață. Societatea de asigurări conduce contabilitatea f.a. de v. pentru identificarea operativă a activelor și a obligațiilor aferente acestuia. Activele aferente f.a. de v. garantează siguranța absolută a asiguraților care au contracte de asigurări de viață și se folosesc numai în raport cu obligațiile aferente acestui fond. Este interzisă crearea de sarcini – gaj sau ipotecă – asupra oricărui activ care aparține f.a. de v. Societatea de asigurări poate să schimbe, la un preț de piață rezonabil, unele active care aparțin acestui fond cu alte active care îi aparțin, precum și să utilizeze activele aferente fondului în alte scopuri, dacă dovedește în scris Comisiei de Supraveghere a Asiguraților (v.) că valoarea activelor utilizate depășește valoarea totală a obligațiilor f.a. de v. Dacă în urma unei hotărâri judecătorești o societate de asigurări intră în procedura de lichidare, asigurații acesteia beneficiază de prioritate asupra activelor societății de asigurări și au întâietate față de toți ceilalți creditori, imediat după plata cheltuielilor de lichidare. În cazul lichidării unei societăți de asigurări care înainte de lichidare exercita sau a fost autorizată să exercite o activitate de asigurări de viață, activele reprezentând f.a. de v. sunt folosite numai pentru achitarea obligațiilor față de asigurații care au polițe de asigurare de viață. V. și asigurări de viață.

FONDUL AURULUI, acord intervenit în octombrie 1961 între S.U.A., Anglia, Belgia, Elveția, Franța, R.F. Germania, Italia și Olanda, în baza căruia s-a format un stoc de aur în sumă de 250 de milioane de dolari, prețul lui fiind stabilit la 35 de dolari uncia. F. era conceput ca un mijloc de menținere a prețului aurului stabilit pe piața din Londra. În acest scop, Banca Angliei a fost desemnată drept mandatară a acestui f. Datorită cererii crescânde de aur și greutății menținerii stabile a prețului acestuia, convenit anterior, f.a. s-a autodizolvat.

FONDUL BUNĂSTĂRII SOCIALE, f. ce se constituie din fondul de consum propriu-zis și din acea parte a fondului de acumulare care se folosește nemijlocit pentru îmbunătățirea continuă a condițiilor generale ale existenței societății (construcția de locuințe, cheltuielile cu protecția mediului înconjurător etc.). F.b.s. oglindește fidel structura nivelului de trai, cuprinzând și laturile principale ale calității vieții. V. și fond de acumulare; fond de consum; fond de consum individual; fond de consum social.

FONDUL CU CAPITAL DE RISC, instituție care se ocupă cu plasamente în valori mobiliare, constituit prin Ordonanța Guvernului României nr. 20/1998 ca fond închis de investiții prin atragerea resurselor bănești de la persoane fizice și de la persoane juridice de drept privat, române și străine. F. cu c. de r. se poate înființa ca societate civilă particulară fără personalitate juridică sau ca societate de investiții, organizată ca societate comercială pe acțiuni. Cei care constituie acest fond în forma juridică de societate civilă particulară desemnează, prin contractul de

societate, un consiliu de încredere format din 3-7 membri ai fondului. Aceștia aleg din rândul lor, cu majoritate simplă de voturi, un președinte. Fiecare membru al consiliului de încredere dispune de un vot. Dacă membrii consiliului au exprimat un vot care a condus la balotaj, atunci votul președintelui este decisiv. F. cu c. de r. înființat sub aspect juridic ca societate civilă particulară încheie prin consiliul de încredere și cu avizul Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare (v.) contracte cu societăți de administrare a investițiilor și cu societăți de intermediere financiară.

FONDUL DE COOPERARE MONETARĂ AL C.E.E., f. instituit în anul 1973 în cadrul Comunității Economice Europene, constituit din cotele de participare ale țărilor membre și utilizat pentru intervenția pe piețele valutare în vederea menținerii cursului valutei lor naționale în limitele stabilite de flotarea concertată a sistemului vest-european. Acest f. a fost conceput ca o măsură importantă și necesară în vederea realizării uniunii economice și monetare a țărilor membre ale C.E.E. Încercările de armonizare a politicilor economice și monetare au determinat apariția mai multor crize în sistemul vest-european de flotare concertată a valutei respective.

FONDUL DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ AL ÎNTREPRINDERII CU CAPITAL DE STAT, f. care se constituie și se pune la dispoziția întreprinderilor cu capital de stat, în limita cheltuielilor de investiții stabilite pe baza prevederilor anuale ale bugetului (excepție făcând dezvoltările importante prevăzute de lege, construcțiile de locuințe și alte investiții cu caracter social), precum și în limita ratelor scadente ale creditelor bancare primite pentru finanțarea investițiilor, inclusiv dobânzile aferente acestor credite. Acest f. se alimentează în fiecare an cu disponibilul existent la începutul anului, cu o parte din amortismentul aferent mijloacelor fixe, cu alte resurse ale întreprinderii pentru finanțarea investițiilor, cum sunt cele provenite din valorificarea materialelor, pieselor și agregatelor rezultate în procesul de scoatere din funcțiune a mijloacelor fixe, după compensarea cheltuielilor ocazionate de asemenea operațiuni, cu o cotă din profit în limita prevederilor anuale ale bugetului privind investițiile care se finanțează din fonduri proprii, cu cota corespunzătoare investițiilor rămase neacoperite din amortizări și din alte resurse. Din f. astfel constituit se finanțează investițiile productive, se rambursează ratele scadente la creditele bancare pentru investițiile din anii anteriori și se plătesc dobânzile aferente creditelor bancare pentru investiții. Partea din acest f. rămasă disponibilă la sfârșitul anului se reportează pe anul următor.

FONDUL DE ECHIPAMENT AL ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE, f. constituit de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite în anul 1966, care urma să se alimenteze din contribuțiile voluntare ale țărilor dezvoltate. Din acest fond O.N.U. trebuia să acorde împrumuturi cu dobândă redusă țărilor în curs de dezvoltare sau să acorde diferite donații acestor țări pentru efectuarea de investiții. Inițierea instituirii acestui fond a aparținut țărilor în curs de dezvoltare. Practic, acest fond nu s-a creat, deoarece țările dezvoltate n-au depus contribuții voluntare.

FONDUL DE GARANTARE A CREDITULUI RURAL, f. menit să stimuleze asigurarea creditării fermierilor, a societăților agricole etc. La constituirea f. a avut un aport substanțial Comunitatea Europeană (în cadrul programului PHARE). Principalii acționari sunt băncile comerciale din România. Prin acest f. este facilitat accesul la credite chiar în condițiile în care solicitanții nu pot oferi în totalitate garanții. F. de g. a c.r. este menit să acorde garanții pentru împrumuturile pe termen mediu și lung contractate de întreprinzătorii mici și mijlocii care nu au surse colaterale adecvate și nici experiența necesară pentru a coopera cu instituții de credit pe care să se bazeze valoarea credibilității lor bancare. F. poate oferi garanții la împrumuturi pentru: ▪dezvoltarea economiei rurale; ▪investiții în producția agricolă, inclusiv creșterea animalelor și a păsărilor; ▪preluarea și distribuirea produselor agricole; ▪investiții pentru dezvoltarea infrastructurii. Plafonul maxim pentru garanție este de 500 de milioane de lei; acesta poate fi depășit cu aprobarea

Consiliului de administrație al Fondului numai în cazul unor proiecte mari și cu eficiență deosebită. Pentru garanțiile acordate, f. percepe un comision de 0,3% care se aplică la valoarea garanției solicitate de bancă și care este plătit o singură dată, în momentul solicitării garanției. De asemenea, se percepe un comision de garantare de 3% aplicat la soldul anual al garanției existente la sfârșitul anului și plătit anual. Acest f. prezintă astăzi o importanță deosebită, deoarece fermierii particulari nu au garanții suficiente.

FONDUL DE GARANTARE A DEPOZITELOR ÎN SISTEMUL BANCAR, f. înființat prin Ordonanța Guvernului României nr. 39/1996, având ca scop garantarea rambursării depozitelor constituite la societățile bancare, de către deponenți, persoane fizice, în cazurile în care aceste depozite devin indisponibile, în limita unui plafon de garantare stabilit pe deponent, inclusiv dobânda. Fondul se constituie din: • contribuția inițială a societății bancare de 1% din capitalul social subscris; • contribuțiile anuale și speciale ale societăților bancare echivalente cu 0,3% din totalul depozitelor persoanelor fizice; • împrumuturi; • venituri din lichidarea creanțelor sale; • venituri din investirea resurselor fondului; • alte venituri (donații, subvenții bugetare etc.). Toate băncile din România și sucursalele băncilor străine din țara noastră sunt obligate să-și constituie acest fond. Plafonul de garanție se modifică în fiecare semestru prin indexarea lui cu indicele prețurilor de consum calculat de Institutul Național de Statistică și Studii Economice. Depozitele garantate se plătesc din fond în cazul în care o bancă nu le mai poate rambursa, ca urmare a unor cauze legate direct de situația sa financiară, ce au făcut ca Banca Națională a României – potrivit legii – să hotărască revocarea autorizației de funcționare și instanța judecătorească să declare banca în stare de faliment. Nu sunt garantate: • depozitele membrilor consiliilor de administrație, comitetelor de direcție și comisiilor de cenzori de la societățile bancare care apelează la intervenția fondului; • depozitele experților contabili însărcinați cu expertizarea bilanțului contabil al societății bancare; • depozitele persoanelor fizice care dețin mai mult de 5% din capitalul băncii; • depozitele soților, rudelor și afiniilor persoanelor menționate mai sus, până la gradul al doilea; • alte persoane care se află în relații speciale cu banca.

FONDUL DE INTERVENȚIE PENTRU ÎNLĂTURAREA EFECTELOR CALAMITĂȚILOR NATURII, f. care se constituie anual în bugetul de stat, la dispoziția Guvernului, fiind prevăzut la partea de cheltuieli a bugetului. F. este destinat compensării daunelor care ar putea fi provocate bunurilor aparținând agenților economici și populației de forțele distructive ale naturii. Din acest f. se finanțează lucrări operative de înlăturare a efectelor unor calamități ale naturii și pentru acordarea de sprijin financiar familiilor sinistrate.

FONDUL DE PROTEJARE A ASIGURAȚILOR, f. care se constituie prin aplicarea unei cote de 0,5% asupra volumului de prime brute încasate de societățile de asigurări din activitatea de asigurări și de reasigurări, cu excepția asigurărilor de viață. Din acest fond se plătesc despăgubirile și sumele asigurate datorate asiguraților în caz de faliment al societăților comerciale din domeniul asigurărilor. Gestionarea f. de p. a a. se face de către Ministerul Finanțelor prin Comisia de Supraveghere a Asiguraților (v.). Eventualele disponibilități rămase nefolosite până la finele anului se reportează în anul următor cu aceleași destinații.

FONDUL DE REZERVĂ AL ASIGURĂRILOR, parte a fondului de asigurare constituit în lei și în valută, pe baza unor calcule statistico-matematice, destinat achitării despăgubirilor de asigurare și a sumelor asigurate în cazurile când acestea depășesc fondurile prevăzute în acest scop. F. se formează în fiecare an prin alocarea unei părți din diferența dintre veniturile și cheltuielile anuale ale societății de asigurări. Practic, f. de r. este nelimitat în ceea ce privește cuantumul în care se constituie, datorită răspunderilor mari pe care și le asumă societatea de

asigurări la asigurările prin efectul legii și la cele facultative. F. are un caracter aleatoriu, deoarece pagubele depășesc uneori cu mult fondul curent de asigurare (în unele zone riscurile pot fi mult mai frecvente și mai intense decât cele luate în considerare la stabilirea primelor de asigurare). După constituirea integrală a fondului statutar al societății de asigurări, o parte din diferența dintre venituri și cheltuieli alimentează numai f. de r. Când se utilizează fondul de rezervă și în situațiile în care acest fond este mai mic de un miliard de lei, partea rezultată din diferența dintre venituri și cheltuieli se repartizează pentru reconstituirea acestui f. până la atingerea nivelului avut anterior utilizării. F. de r. are un caracter dinamic, deoarece nivelul său crește proporțional cu valoarea bunurilor asigurate, cu răspunderile asumate și cu eficiența obținută în activitatea de asigurări. Întrucât din acest fond se compensează daunele și sumele asigurate care depășesc prevederile, el creează condițiile necesare pentru ca societatea de asigurări să-și poată onora atât obligațiile pe care le are față de asigurați, cât și pe cele privind prelevarea impozitului la bugetul statului. F. de r. asigură autonomia acestei instituții în îndeplinirea obligațiilor sale interne și externe și contribuie la înfăptuirea gestiunii economico-financiare, la dezvoltarea activității de asigurări și la ridicarea eficienței lor economico-sociale. F. de r. se păstrează într-un cont special la bancă, constituind o sursă importantă de creditare a economiei naționale. V. și fond de asigurare.

FONDUL DE REZERVĂ AL CASEI DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI, f. care se formează și se alimentează din profitul realizat de C.E.C., până la atingerea unui anumit nivel față de totalul depunerilor; este destinat acoperirii eventualelor pierderi ale acestei instituții.

FONDUL DE REZERVĂ AL SOCIETĂȚII PE ACȚIUNI, f. care se constituie în fiecare an cu o cotă de 5% din profitul societății prevăzut în bilanțul anual, până când va atinge minimum a cincea parte din capitalul social. Dacă după constituire f. de r. se micșorează din orice cauză, el se completează în aceleași condiții. De asemenea, se include în f. de r., chiar dacă acesta a atins a cincea parte din capitalul social, excedentul ce se obține din vânzarea acțiunilor la un curs mai mare decât valoarea lor nominală, cu condiția ca acest excedent să nu fie întrebuințat la acoperirea cheltuielilor de emisiune sau să nu fie destinat amortizărilor.

FONDUL DE REZERVĂ BUGETARĂ LA DISPOZIȚIA CONSILIULUI LOCAL, JUDEȚEAN ȘI AL CONSILIULUI GENERAL AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI, f. care se înscrie în bugetele respective în cotă de până 5% din totalul cheltuielilor. F. se utilizează pe baza hotărârilor consiliilor respective pentru finanțarea acțiunilor și a sarcinilor intervenite în cursul anului, precum și pentru combaterea efectelor unor calamități ale naturii. Acest f. poate fi majorat în cursul anului de către consiliile respective din disponibilitățile de credite bugetare care nu mai sunt necesare până la finele anului.

FONDUL DE REZERVĂ BUGETARĂ LA DISPOZIȚIA GUVERNULUI, f. care se constituie anual în partea de cheltuieli a bugetului de stat la dispoziția Guvernului, fără să aibă vreo destinație stabilită inițial. Acest f. se utilizează pe bază de hotărâri ale Guvernului pentru suplimentarea, în cazuri justificate, a unor credite bugetare aprobate prin buget, în vederea finanțării acțiunilor și a sarcinilor noi și urgente intervenite în cursul anului în bugetul de stat și în bugetele locale, cu menținerea echilibrului bugetar, care nu au fost prevăzute inițial sau care au fost programate cu sume mai mici decât necesitățile ce intervin în cursul anului, în vederea acoperirii unor pierderi provocate de calamități ale naturii, accidente etc. Alocarea de sume din acest fond pentru bugetele locale se face prin majorarea sumelor defalcate din impozitul pe salarii sau a transferurilor de la bugetul de stat către bugetele locale, după caz. Cu creditele bugetare (v.) anulate se majorează f. de r.b. la dispoziția Guvernului. V. și rezervă bugetară.

FONDUL DE REZERVĂ DE DAUNE 1. Parte a fondului de asigurare constituit în lei și în valută, pe baza unor calcule statistico-matematice, destinat achitării despăgubirilor de asigurare în cazurile când acestea depășesc fondurile prevăzute în acest scop. F. se formează în fiecare an prin alocarea unei părți din diferența dintre veniturile și cheltuielile anuale ale societății de asigurări. Practic, f. de r. este nelimitat în ceea ce privește cuantumul în care se constituie, datorită răspunderilor mari pe care și le asumă societatea de asigurări prin efectul legii și facultative. F. are un caracter aleatoriu, deoarece pagubele depășesc uneori cu mult fondul curent de asigurare (în unele zone riscurile pot fi mult mai frecvente și mai intense decât cele luate în considerare la stabilirea primelor de asigurare). F. de r. are un caracter dinamic, deoarece nivelul său crește proporțional cu valoarea bunurilor asigurate, cu răspunderile asumate și cu eficiența obținută de societatea de asigurări în activitatea sa. Întrucât din acest fond se compensează daunele care depășesc prevederile, el creează condițiile necesare pentru ca societatea de asigurări să-și poată onora atât obligațiile pe care le are față de asigurați, cât și pe cele privind prelevarea impozitului pe profit la bugetul statului. F. de r. face posibilă realizarea funcțiilor societății de asigurări, asigură autonomia acestei instituții în îndeplinirea obligațiilor sale interne și externe, contribuie la înfăptuirea gestiunii economico-financiare, la dezvoltarea activității de asigurări și la ridicarea eficienței lor economico-sociale. Acest fond se păstrează într-un cont special la bancă, constituind o sursă importantă de creditare a economiei naționale. V. și fond de asigurare.

FONDUL DE REZERVĂ DIN BUGETUL ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT, f. care se constituie anual din veniturile bugetului asigurărilor sociale de stat, în limita unei cote de până la 3%. F. de r. cumulat pe mai mulți ani nu poate depăși nivelul cheltuielilor prevăzute pentru anul bugetar respectiv. F. de r. se utilizează pentru acoperirea prestațiilor de asigurări sociale în situații temeinic motivate sau a altor cheltuieli ale sistemului public național de asigurări sociale. F. de r. disponibil se reportează pe anul următor și se folosește pentru acoperirea eventualei deficit curent al bugetului asigurărilor sociale de stat.

FONDUL DE RISC PENTRU GARANȚII EXTERNE ȘI ÎMPRUMUTURI SUBSIDIARE, f. care se constituie de către Ministerul Finanțelor pentru riscurile financiare ce decurg din garantarea de către stat a împrumuturilor externe contractate de societățile comerciale și companiile naționale, din acordarea de împrumuturi subsidiare societăților comerciale și companiilor naționale și din împrumuturile externe contractate direct de către stat. F. se administrează în regim extrabugetar și se alimentează din sumele încasate sub formă de comisioane de la beneficiarii de împrumuturi externe garantate, din dobânzile încasate la disponibilitățile acestui fond, din penalitățile aplicate pentru neplata în termen a comisioanelor datorate și din alte surse. F. se poate completa de la bugetul de stat, în limita sumelor aprobate cu această destinație. În funcție de nivelul serviciului datoriei publice externe din fiecare an – pentru împrumuturile contractate de companiile naționale și societățile comerciale cu garanția statului – de sumele datorate anual la extern în cadrul garanțiilor emise, se asigură din bugetul de stat completarea în mod corespunzător a fondului de risc. Gradul minim de expunere reprezintă raportul dintre fondul de risc și serviciul datoriei publice externe pentru împrumuturile contractate de companiile naționale și de societățile comerciale cu garanția statului și se stabilește la 1/10. Sumele datorate la f. de r. de către beneficiarul împrumutului extern garantat se determină de către Ministerul Finanțelor prin aplicarea unor cote procentuale negociabile, diferențiate în funcție de bonitatea financiară a beneficiarului, de perioada de grație și de cuantumul ratei medii de rambursare. Cuantumul sumelor datorate la f. de r., termenele de vărsare și celelalte obligații care revin beneficiarului împrumutului se prevăd în convenția sau în acordul de subîmprumut cu Ministerul Finanțelor. Ministerul Finanțelor urmărește constituirea resurselor de rambursare de către beneficiarii împrumuturilor externe garantate de stat, ține evidența creanțelor statului

provenite din executarea garanțiilor acordate și acționează pentru recuperarea lor de la debitori. Având calitatea de garant al împrumuturilor externe în numele statului, Ministerul Finanțelor evaluează riscurile financiare, oportunitatea și condițiile de emiteră a garanției pentru a nu afecta credibilitatea financiară a statului român pe plan internațional, participă la negocierea acordurilor și a altor instrumente juridice internaționale prin care se contractează împrumuturi externe garantate de stat. **V. și împrumuturi externe; datorie publică externă.**

FONDUL DE RISC PENTRU GARANȚII INTERNE, f. ce se constituie pentru acoperirea riscurilor financiare care pot surveni din garantarea de către stat a creditelor bancare contractate de agenții economici și de băncile comerciale. Acest f. se alimentează din următoarele surse: ▪comisioane plătite de beneficiarii de împrumuturi garantate de stat; ▪dobânzile acordate la disponibilitățile f. de r. pentru g.i. păstrate în bancă și din plasamente; ▪penalizările aplicate pentru neplata în termen a comisioanelor; ▪sumele prevăzute în bugetul de stat cu această destinație, care se stabilesc și se aprobă anual, în funcție de gradul minim de expunere la risc și de cuantumul celorlalte surse de alimentare a fondului de risc. În baza aprobărilor date de Guvern, Ministerul Finanțelor este autorizat să garanteze, în numele și în contul statului, credite bancare interne pe termen scurt, mediu și lung, contractate de agenții economici și de băncile comerciale pentru următoarele obiective: ▪realizarea programelor de restructurare aprobate de organele și autoritățile legal constituite; ▪constituirea stocurilor la principalele produse strategice necesare economiei naționale, stabilite de Guvern; ▪realizarea lucrărilor agricole; ▪producția cu ciclu lung de fabricație destinată exportului; ▪realizarea unor obiective de investiții de interes național. Acordarea garanțiilor este condiționată de acceptarea de către Ministerul Finanțelor a clauzelor prevăzute în contractele de credit încheiate între agenții economici și băncile comerciale. Agenții economici sunt răspunzători de constituirea resurselor necesare rambursării ratelor scadente și acoperirii costurilor aferente creditelor bancare garantate de stat. Sumele aflate ca depozite în f. de r. se plasează de Ministerul Finanțelor, avându-se în vedere siguranța, lichiditatea și rentabilitatea lor. De asemenea, sumele din depozitele acestui fond sunt destinate achitării obligațiilor generate de garanțiile de stat pentru împrumuturi interne. F. de r. pentru g.i. se gestionează de Ministerul Finanțelor în regim extrabugetar, prin contul general al Trezoreriei Statului. **V. și datorie publică internă.**

FONDUL DE RISC PENTRU ÎMPRUMUTURILE EXTERNE CONTRACTATE DE STAT ȘI SUBÎMPRUMUTATE UNOR PERSOANE JURIDICE, f. care se constituie în scopul acoperirii riscurilor financiare ce decurg din acordurile subsidiare încheiate de Ministerul Finanțelor cu unele instituții financiare sau agenți economici ca utilizatori finali ai împrumuturilor externe. Acest f. de r. se alimentează cu: a) sumele încasate de la utilizatorii finali ai împrumuturilor externe, reprezentând comisionul de risc negociat ca o cotă procentuală aplicată asupra valorii împrumutului efectiv angajat de la creditorul extern; b) sumele încasate drept comision de risc de la instituțiile financiare și/sau de la utilizatorii finali de împrumuturi externe destinate proiectelor de investiții sau importurilor stabilite de Guvern; c) dobânzile obținute din plasamentele sumelor aflate în depozite având ca proveniență fondul de risc pentru împrumuturi externe contractate direct de stat; d) sumele reprezentând încasări din majorările de întârziere aplicate pentru neplata în termen a comisionului de risc; d) sumele încasate de la debitorii rezultați, ca urmare a efectuării plății la extern de către Ministerul Finanțelor pentru împrumuturile externe în contul utilizatorilor finali de împrumuturi externe pentru proiecte de investiții și importuri stabilite de Guvern. Pe baza informațiilor primite de la persoanele juridice beneficiare de împrumuturi externe și a evidențelor ținute în cadrul Ministerului Finanțelor, compartimentul de profil din cadrul acestuia întocmește semestrial raportul privind modul de constituire și de utilizare a f. de r., care se prezintă conducerii ministerului. **V. și împrumut de stat extern; împrumuturi externe garantate de stat; garanție de stat pentru împrumuturile externe.**

FONDUL DE RISC PENTRU ÎMPRUMUTURILE EXTERNE GARANTATE DE STAT, f. menit să acopere riscurile financiare care pot decurge din garantarea de către stat a împrumuturilor externe. Veniturile acestui fond se formează, inclusiv în valută, din următoarele surse: a) sumele încasate de la beneficiarii de împrumuturi externe cu garanția statului, reprezentând comisionul de risc negociat ca o cotă procentuală asupra valorii împrumutului garantat, comision care se include în convențiile ce se încheie între garant și garantat; b) dobânzile obținute din plasamentele sumelor aflate în depozite având ca proveniență f. de r. pentru î.e.g. de s.; c) sumele rezultate din încasările ce reprezintă majorări de întârziere aplicate pentru neplata la termen a comisionului de risc; d) sumele încasate de la debitorii rezultați ca urmare a efectuării plății la extern de către Ministerul Finanțelor în calitate de garant; e) sumele primite de la bugetul de stat în completarea fondului; f) alte resurse legal constituite cu această destinație. Gestionarea f. se efectuează de Ministerul Finanțelor, în regim extrabugetar, prin contul general al Trezoreriei Statului. Pe baza informațiilor primite de la persoanele juridice beneficiare de împrumuturi externe și a evidențelor ținute în cadrul Ministerului Finanțelor, Direcția Generală a Datoriei Publice din cadrul acestuia întocmește semestrial raportul privind modul de constituire și de utilizare a f. de r. pentru î.e.g. de s., care se prezintă pentru informare și aprobare conducerii ministerului. V. și **garanție de stat pentru împrumuturile externe**.

FONDUL DE RISC PENTRU ÎMPRUMUTURILE INTERNE GARANTATE DE STAT, f. care se constituie pentru acoperirea riscurilor financiare ce decurg din garantarea de către stat a unor astfel de împrumuturi, ca urmare a executării scrisorilor de garanție de către băncile în favoarea cărora au fost emise scrisorile de garanție. Resursele f. de r. sunt: a) sumele încasate de la persoanele juridice garantate de Ministerul Finanțelor, reprezentând comisionul de risc negociat ca o cotă procentuală aplicată asupra valorii împrumutului garantat sau efectiv angajat de la o bancă și care se cuprinde în convenția de garanție încheiată între garant și garantat; b) dobânzile obținute din plasamentele sumelor aflate în depozite, reprezentând disponibilități ale f. de r. pentru garanțiile de stat aferente împrumuturilor interne, după deducerea din acestea a alocațiilor de la bugetul de stat. Disponibilitățile f. de r. se pot plasa de Ministerul Finanțelor la bănci selecționate pe criterii de siguranță; c) sumele reprezentând încasări din majorările de întârziere aplicate pentru neplata în termen a comisionului de risc; d) sumele primite de la bugetul de stat în completarea f. de r.; e) sumele recuperate de Ministerul Finanțelor de la persoanele juridice pentru care a garantat; f) alte surse. Disponibilitățile f. de r. se păstrează în cont la Banca Națională a României pe numele Ministerului Finanțelor. Din f. de r. se pot efectua numai plățile care rezultă din executarea scrisorii de garanție. Gestionarea f. de r. se face de Ministerul Finanțelor, în regim extrabugetar, prin contul general al Trezoreriei Statului. Evidența f. de r. se organizează la Ministerul Finanțelor și la fiecare persoană juridică contractantă de împrumuturi interne cu garanția statului, precum și la bănci. Pe baza informărilor primite de la persoanele juridice garantate și a evidențelor din cadrul Ministerului Finanțelor, Direcția Generală a Datoriei Publice întocmește semestrial raportul privind modul de constituire și de utilizare a f. de r., care se prezintă pentru informare și aprobare conducerii Ministerului Finanțelor.

FONDUL DE RISC ȘI DE ACCIDENT PENTRU PROTECȚIA SOCIALĂ A PERSOANELOR HANDICAPATE, f. care se constituie și se folosește în România pe baza Legii nr. 53/1992 pentru protecția specială a persoanelor handicapate. Sursele de constituire a f. sunt: a) o cotă de 1% aplicată asupra fondului de salarii realizat lunar de regii autonome, societăți comerciale, organizații cooperatiste, de organizații economice străine cu sediul în România, de reprezentanțele din România ale societăților străine care angajează personal român și de persoanele fizice care folosesc muncă salariată; b) donații ale persoanelor fizice și a celor juridice din țară și din străinătate, cu respectarea destinațiilor stabilite de donatori; c) o subvenție de la

bugetul de stat din fondul de rezervă bugetară la dispoziția Guvernului, pentru completarea f. în situația în care celelalte surse nu sunt acoperitoare. Pe lângă sursele menționate mai sus, acest fond mai poate fi alimentat și cu sumele ce se plătesc de unitățile cu mai mult de 250 de salariați, care refuză să angajeze persoane handicapate al căror număr să reprezinte cel puțin 3% din totalul salariaților. Sumele respective reprezintă valoarea salariilor calculate la nivelul salariului minim brut pe țară care s-ar fi achitat persoanelor handicapate. F. de r. și de a. se folosește pentru protecția specială a persoanelor handicapate sub multiple forme, cum sunt: ▪ asigurarea asistenței medicale prin acordarea gratuită de medicamente, tratament în unități medico-sanitare și stațiuni, proteze, aparate ortopedice, dispozitive de mers, aparatură și materiale ajutoare compensatorii, pentru cei cu un venit mediu lunar pe o persoană aflată în întreținere mai mic decât salariul de bază minim brut pe țară indexat, precum și asistența medicală gratuită la domiciliu pentru persoanele nedeplasabile; ▪ scutirea de plata taxelor de abonament pentru deținătorii de aparate de radio și televizoare celor asimilabili gradului I de invaliditate (de acest drept beneficiază și familiile care au în întreținere astfel de persoane); ▪ reducerea prețului biletelor de intrare la spectacole, muzee, manifestări artistice și sportive, în aceleași condiții ca și cele pentru elevi, studenți și militari în termen; ▪ prioritate la instalarea postului telefonic și scutirea de plata taxelor de instalare, transferare și abonament telefonic, precum și de costul unui număr de impulsuri telefonice, gratuitatea transportului urban cu mijloace de transport în comun pentru persoanele asimilabile gradului I și II de invaliditate, gratuitatea transportului interurban în limita a 12 călătorii în țară, dus-întors pe un an, la alegere, cu trenul clasa a II-a, cu autobuzele sau navele pentru transportul fluvial sau maritim de persoane, aparținând unităților cu capital integral de stat, pentru cei asimilabili gradului I de invaliditate; ▪ acordarea unui salariu la nivelul salariului minim brut lunar al asistentului social cu pregătire medie, pe toată durata handicapului, persoanei care are în îngrijire, în supraveghere și care acordă ajutor permanent minorului sau adultului handicapat. De asemenea, din f. de r. și de a. se acordă persoanei adulte inapte de muncă din cauza handicapului un ajutor special lunar în valoare de 50% din salariul de bază minim brut pe țară indexat, pe toată durata handicapului, dacă nu are alte venituri proprii, cu excepția pensiei de urmaș (cei cu venituri până la acest cuantum primesc diferența până la nivelul ajutorului special, iar pentru afecțiuni care creează handicap ireversibil, ajutorul se stabilește pe toată durata vieții); nevăzătorii beneficiază de un venit lunar sub forma unei pensii sociale (v.) la nivelul salariului de bază minim brut pe țară indexat, indiferent de vârsta și de veniturile realizate din salarii, pe toată durata handicapului celor asimilabili gradului I de invaliditate, și de 50% din cuantumul stabilit pentru aceștia persoanelor asimilabile gradului II de invaliditate; ▪ persoanele nevăzătoare care cumulează salariul cu pensia pentru limită de vârstă, pensia I.O.V.R. sau pensia pentru pierderea capacității de muncă pot opta pentru acestea sau pentru pensia socială. Nevăzătorii care nu desfășoară activitate salarizată cumulează pensia socială cu una dintre celelalte pensii. Tot din acest f., beneficiază copiii handicapati, până la împlinirea vârstei de 18 ani, aflați în întreținerea familiei, beneficiază de alocația de stat pentru copii în cuantumul prevăzute de lege, majorate cu 100%, precum și de cheltuielile ocazionate de plata drepturilor respective. F. de r. și de a. se gestionează de Secretariatul de Stat pentru Handicapați și are regimul fondurilor speciale. Disponibilitățile din resursele proprii ale f. sunt purtătoare de dobândă. Disponibilitățile f. înregistrate la finele anului se varsă la bugetul de stat în limita subvenției acordate, iar diferența rămasă se reportează pe anul următor.

FONDUL DE RULMENT 1. Formă a fondului de rezervă pentru producție (v.).

2. Expresia valorică a materiilor prime, materialelor etc. specifice profilului unităților agricole, strict necesare pentru continuarea normală a procesului de producție. 3. F. constituit în cadrul asociațiilor de locatari prin depunerea de către fiecare membru al asociației a unei sume stabilite de adunarea generală, care să fie suficientă pentru acoperirea cheltuielilor comune lunare, calculate la nivelul lunii cu cele mai mari cheltuieli dintr-un an. F. de r. se folosește numai pentru efectuarea

cheltuielilor de întreținere a părților și a instalațiilor comune, stabilite ca obligații legale ce revin chiriașilor (locatarilor), pentru plata consumurilor de apă și de energie electrică la părțile de folosință comună, a încălzirii centrale etc. Lunar, acest f. se reîntregește cu plata de către membrii asociației a cotelor de contribuție la cheltuielile comune. Evidența acestui f. se ține pe partizi și pe fiecare membru al asociației. Contribuțiile pentru alimentarea f. de r. se restituie în momentul în care membrii asociației de locatari nu mai au această calitate.

FONDUL DE RULMENT AL UNITĂȚII ADMINISTRATIV-TERITORIALE, parte din excedentul anual bugetar definitiv al fiecărei unități administrativ-teritoriale, care se păstrează la unitățile teritoriale ale Trezoreriei Statului și care poate fi utilizată temporar, cu aprobarea consiliului local, județean sau a Consiliului General al Municipiului București, după caz, pentru acoperirea unor goluri de casă provenite din decalajele dintre veniturile și cheltuielile anului curent, precum și pentru acoperirea definitivă a eventualului deficit bugetar rezultat la finele exercițiului bugetar. F. de r. poate fi utilizat și pentru finanțarea unor investiții din competența autorităților administrației publice locale și pentru dezvoltarea serviciilor publice locale în interesul colectivității.

FONDUL DE SPRIJIN, f. înființat în mai 1976 și este gestionat de **Fondul Monetar Internațional** (v.) ca mandatar. Resursele f. de s. provin parțial din beneficiile obținute din vânzările de aur ale F.M.I., din valutele vândute, donate sau împrumutate acestui fond, din veniturile produse de investiții și împrumuturi și din rambursarea împrumuturilor. Sunt țări care au contribuit la majorarea resurselor acestui fond. România a acordat f. de s. un împrumut pe timp de zece ani, care a reprezentat 10% din partea care i se cuvine din beneficiile obținute din vânzarea aurului. F. de s. are menirea să furnizeze asistență suplimentară țărilor în curs de dezvoltare, mai sărace, pentru echilibrarea balanței lor de plăți. Ca să beneficieze de asistență financiară din f. de s., o țară membră a F.M.I. trebuie să îndeplinească unele condiții: să se afle pe lista aprobată pentru a fi sprijinită în perioada respectivă; să fie calificată pentru asistență. Beneficiază de acest fond țările care au un venit național pe locuitor de sub 650 de dolari. Pentru împrumuturile acordate, dobânda este de 0,5% pe an, iar rambursarea se face în zece rate semestriale începând cu al șaselea an de la data folosirii împrumutului. V. și termen de grație; zile de grație.

FONDUL DE STAT DE REZERVĂ PENTRU REPARAREA LOCUINȚELOR ÎN CAZ DE CALAMITĂȚI ALE NATURII, f. care se constituie din resursele bănești ale statului, din diferite alte resurse și este destinat reparării locuințelor proprietate de stat și a persoanelor fizice, avariate de calamități ale naturii.

FONDUL DE STAT ÎN VALUTĂ, f. care cuprinde valutele liber convertibile neangajate ale statului român și care face parte din rezervele de stat. F. se alimentează prin prelevări din încasările provenite din exporturi de mărfuri, prestări de servicii etc. F. de ș. în v. este intangibil, plățile din disponibilitățile fondului făcându-se numai din dispoziția șefului statului. F. se păstrează la Banca Națională a României.

FONDUL EUROPEAN DE COOPERARE MONETARĂ (F.E.C.O.M.), f. special al Comunității Europene creat în anul 1973, care a avut menirea să promoveze apropierea politicilor valutare ale țărilor membre ale C.E.E. și prin care s-au pus bazele sistemului de marje monetare dirijate ale comunității, denumit „șarpele monetar european“. F. acționează prin **Banca Reglementelor Internaționale** (v.) ca agent de clearing pentru tranzacții de debitare și de creditare provenite din intervenția monedelor Comunității pe piețele bursiere. Băncile centrale participante la **Sistemul Monetar European** (v.) depun la F.E.C.O.M. 20% din deținerile lor în aur și 20% în depozitele în dolari și primesc echivalentul în E.C.U. F.E.C.O.M. ține contabilitatea

în E.C.U. Pentru a-și onora angajamentele, fiecare bancă centrală poate să-și utilizeze activele în E.C.U. care îi sunt transferate în cont de F.E.C.O.M., contra unei depuneri de 20% din rezervele sale în aur sau în dolari. V. și E.C.U.; EURO; „sarpele monetar“ vest-european.

FONDUL EUROPEAN DE DEZVOLTARE, instituție economico-financiară regională, creată în anul 1963 pe baza Convenției dintre Comunitatea Economică Europeană și țările asociate, care are ca scop promovarea dezvoltării economice și sociale a acestor țări. Practic, F.E. de D. realizează lucrări de investiții privind infrastructura, lucrări cu caracter social, acordă împrumuturi pe termen lung pentru investiții economice și sociale, finanțează operațiuni de asistență tehnică, acordă diferite subvenții, avansuri pentru susținerea unor acțiuni privind prețurile produselor tropicale, diversificarea producției etc.

FONDUL EUROPEAN DE ORIENTARE ȘI GARANTARE AGRICOLĂ (F.E.O.G.A.), f. creat în cadrul Comunității Economice Europene în scopul finanțării politicii agricole comunitare, parte a bugetului C.E.E., instituit la 20 aprilie 1962. F. este destinat asigurării resurselor pentru finanțarea obiectivelor politicii agrare comunitare. Alimentarea f. se face cu 90% din taxele mobile percepute la import, care asigură circa 50% din veniturile fondului; diferența se completează din contribuția statelor membre. F. are ca obiectiv finanțarea acțiunilor destinate ameliorării structurilor agricole din țările membre ale C.E.E. În acest scop, se acordă subvenții producătorilor agricoli care urmează să întreprindă acțiunile respective. Subvențiile pot reprezenta până la 25% din cuantumul total al investiției care urmează a fi realizată de producătorul respectiv, iar producătorul trebuie să contribuie cu cel puțin 30% din valoarea investiției. Principalul scop al f. este asigurarea unor prețuri minime garantate pentru producătorii agricoli comunitari, precum și protejarea acestora față de concurența străină. Pentru atingerea acestor obiective, f. finanțează: cheltuielile pentru organizarea pieței comune agricole, inclusiv cheltuielile pentru stocurile excedentare care depășesc necesarul de consum; sumele compensatorii cu caracter monetar; restituirile la export care se cuvin producătorilor agricoli comunitari ca diferență între prețurile comunitare mai mari și prețurile mai mici la care sunt exportate produsele agricole în diferite țări.

FONDUL FIDUCIAR, f. care se constituie dreptat în cadrul Fondului Monetar Internațional (v.), începând din anul 1976, din beneficiile obținute de pe urma vânzării libere pe piață, eșalonat, prin licitații periodice, a unei șesimi din stocul său de aur. Din resursele f.f. se acordă credite avantajoase ori se fac donații țărilor cel mai slab dezvoltate sau în curs de dezvoltare.

FONDUL FUNCİAR, totalitatea terenurilor, inclusiv suprafețele ocupate de ape, indiferent de destinația lor și de domeniul căruia îi aparțin (public sau privat). Pământul este indispensabil oricărei activități umane, este strict necesar pentru existența unei națiuni, pentru avuția națională. Indiferent de forma de proprietate, pământul constituie avuția întregii națiuni. F.f. este principalul mijloc de producție în agricultură și silvicultură și necesar oricărei activități umane. Această importanță bogăție națională trebuie apărată, conservată, protejată și folosită rațional. Evidența f.f. al țării se realizează prin cadastru funciar.

FONDUL INTERNAȚIONAL DE DEZVOLTARE AGRICOLĂ (F.I.D.A.), agenție, organizație specializată a O.N.U., cu personalitate juridică internațională, înființată în 1974, cu sediul la Roma. Obiectivul fundamental al F.I.D.A. este mobilizarea și folosirea de resurse financiare în condiții favorabile pentru susținerea proiectelor de dezvoltare a agriculturii, creșterea producției agroalimentare în vederea rezolvării problemelor alimentației în țările în curs de dezvoltare. F.I.D.A. furnizează mijloace financiare cu deosebire pentru realizarea de proiecte și programe privind crearea, dezvoltarea și îmbunătățirea sistemelor de producție alimentară și

agricolă și pentru întărirea politicilor și a instituțiilor conexe în cadrul priorităților și strategiilor naționale din țările în curs de dezvoltare. F. este alimentat din resursele țărilor dezvoltate membre ale F.A.O. și ale celor exportatoare de petrol. În principal, resursele F.I.D.A. se formează din contribuțiile țărilor membre, din dobânzile încasate pentru împrumuturile acordate și din efectuarea de operațiuni pe piața financiară. După modul de participare la alimentarea f., există trei categorii de membri, și anume: a) țări dezvoltate donatoare; b) țări producătoare de petrol membre ale O.P.E.C.; c) țări donatoare, dar care în anumite condiții pot fi și beneficiare. Statele din primele două categorii plătesc contribuțiile în mod obligatoriu în valută convertibilă. Țările din a treia categorie plătesc contribuțiile în mod voluntar în moneda lor națională. Din F.I.D.A. se acordă împrumuturi în condiții mai avantajoase decât pe piața financiară, uneori donații, burse, sprijin cu personal specializat, seminte selecționate etc. În structura organizatorică a F.I.D.A. se află un consiliu al guvernatorilor, un consiliu de administrație, un președinte, secretariatul și personalul necesar îndeplinirii funcțiilor operative stabilite. România a sprijinit crearea acestui fond și a contribuit la alimentarea lui din anul 1976. F.I.D.A. are relații cu O.N.U., cu organizațiile sale specializate și în special cu F.A.O.

FONDUL MINISTERULUI TRANSPORTURILOR PENTRU COMPENSAREA CHELTUIELILOR DETERMINATE DE CALAMITĂȚILE NATURII, formă a fondului de rezervă sau de asigurare care se alimentează cu prioritate față de celelalte destinații din beneficiile realizate până când fondul atinge un anumit plafon. Fondul se utilizează pentru compensarea la unitățile de cale ferată în subordine a cheltuielilor determinate de calamități ale naturii, cum sunt: refacerea liniilor, podurilor și tunelurilor, instalațiilor de telecomunicații, clădirilor înzestrate cu instalații și diferite alte lucrări legate de siguranța circulației etc. **V. și fond de rezervă; fond de asigurare.**

FONDUL MONETAR EUROPEAN, f. creat în cadrul Acordului Monetar European, cu următoarele destinații: a) furnizarea de credite țărilor contractante cu care acestea să facă față dificultăților temporare ale balanței de plăți; b) înlesnirea tranzacțiilor dintre valutele și zonele valutare ale părților contractante, făcând posibilă dispunerea de mijloace de finanțare temporară și reglarea periodică a creanțelor; c) negocierea diferitelor acorduri de schimb între băncile centrale și reducerea marjelor de fluctuație ale cursurilor monedelor europene de 0,75% între ele. **V. și sistemul monetar european.**

FONDUL MONETAR INTERNAȚIONAL (F.M.I.), organism internațional specializat, de cooperare în domeniul valutar-financiar, care funcționează pe lângă O.N.U., cu largi responsabilități în domeniile economic, monetar și financiar. A fost înființat la 31 decembrie 1945, în urma hotărârii adoptate de Conferința Monetară și Financiară a Națiunilor Unite și Asociate de la Bretton Woods, din 1944, și a intrat efectiv în funcțiune la data de 1 martie 1947. Inițial, au aderat la F.M.I. toate țările, cu excepția celor comuniste. Astăzi, cuprinde un număr de 146 de țări; România a fost admisă ca membră în acest organism la 15 decembrie 1972. La această organizație poate să adere și să devină membră cu drepturi depline oricare țară, chiar dacă nu este membră a O.N.U. Inițial, rolul F.M.I. a fost acela de a facilita funcționarea sistemului comercial și monetar internațional postbelic prin sprijinul acordat țărilor membre în asigurarea echilibrului balanțelor de plăți, asigurarea convertibilității monedelor, care să creeze condiții favorabile dezvoltării comerțului internațional. Organizația are ca scop promovarea cooperării economice și financiare internaționale, menținerea stabilității relațiilor valutare și participarea activă la înlăturarea cauzelor care generează devalorizări monetare, acordarea de credite pentru echilibrarea balanțelor de plăți, înfăptuirea unui tratament egal în regimul plăților internaționale, folosirea unui sistem de plăți care să înlesnească dezvoltarea comerțului internațional, finanțarea dezvoltării economico-sociale etc. Pentru realizarea acestor obiective, F.M.I. pune la dispoziția țărilor membre fonduri valutare sub

formă de credite pe termen scurt și mediu, în vederea acoperirii unor deficite temporare ale balanțelor de plăți, fără ca statele respective să ia măsuri care să împietzeze asupra dezvoltării lor economice. Resursele financiare ale F.M.I. sunt formate din subscripțiile și vărsămintele de capital ale țărilor membre, efectuate integral la aderare, în aur sau în valute convertibile, ori în concordanță cu noile prevederi ale statutului, în valute acceptate de F.M.I. sau în D.S.T., care se virează la fond în proporție de 25% în aur și de 75% în monedă națională. Începând din 1979, cota de 25% care trebuia vărsată în aur se poate depune în deize cu utilizare internațională sau în D.S.T. Aceasta este tranșa de rezervă pe care țara o poate utiliza necondiționat, spre deosebire de tragerile obișnuite care se justifică prin necesitatea echilibrării balanței de plăți. La anumite intervale de timp au loc revizuirea acestor cote și majorarea lor, în sensul că se aplică unele procente uniforme sau se aduc unele corecturi. De la înființarea F.M.I. și până astăzi au avut loc nouă majorări ale cotelor-părți ale țărilor membre. Ca urmare, resursele ordinare au crescut de la 7,6 miliarde D.S.T. în 1945, la 39 de miliarde în 1979, la 90 de miliarde în 1985 și la 135 de miliarde în 1991. Resursele F.M.I. se pot completa și prin lărgirea aranjamentelor generale de împrumut sau prin vânzări de aur. Cotele de participare se stabilesc în funcție de produsul național brut, de rezervele în aur și în deize, de volumul exportului și al importului. Cotele depuse în aur și în valute convertibile se păstrează la depozitarii desemnați de F.M.I., iar cele în monedă națională se păstrează la Banca Națională a țării respective. Capitalul F.M.I. era la 1 ianuarie 1973 de 29 168,6 miliarde de dolari la cursul de 35 de dolari pentru o uncie de aur fin. Statele membre pot primi credite în schimbul unor sume în monedă națională, echivalente cu creditele primite în valută. Creditele se obțin în tranșe anuale egale cu 25% din cota de participare; cumulat, aceste cote nu pot depăși plafonul de 125% în raport cu cota de participare. Din 1952 s-a instituit sistemul aranjamentelor „stand-by”, în cadrul cărora țările pot primi în cursul unui an credite însumând mai multe tranșe. Creditele se rambursează în aur, în deize libere sau în moneda națională care a fost pusă la dispoziția F.M.I. în momentul acordării creditelor solicitate. Fiecare țară este obligată ca, în cazul când i-au crescut rezervele valutare, să răscumpere la sfârșitul anului financiar al fondului (30 aprilie) acele sume în monedă națională care depășesc 75% din cota de participare. Începând din anul 1979, F.M.I. acordă asistență țărilor în curs de dezvoltare pe baza existenței a patru elemente principale, și anume: a) elaborarea unui program de macrostabilizare economică; b) determinarea obiectivelor și a politicilor naționale în acest sens, cu definirea criteriilor cantitative de realizare; c) eșalonarea tragerilor în funcție de necesitățile efective; d) consultări periodice cu experții F.M.I. Ministerul Finanțelor din țara noastră este autorizat să realizeze operațiunile și tranzacțiile cu F.M.I., să exercite toate drepturile și să îndeplinească toate obligațiile ce-i revin față de această organizație. La cererea Ministerului Finanțelor, toate operațiunile cu F.M.I. se efectuează de către Banca Națională a României. Ca membră a F.M.I., țara noastră ia parte la adoptarea deciziilor, a obținut dreptul de aderare la **Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (v.)**, a luat parte la dezbaterile privind elaborarea reformei sistemului monetar internațional, obține credite curente exprimate în valutele altor țări membre sau în cumpărări de D.S.T. din resursele F.M.I., oferind în schimb o sumă echivalentă în lei, în condiții convenabile față de piață. Obținerea acestor credite presupune o utilizare a lor în concordanță cu obiectivele organizației; solicitarea trebuie să fie determinată de evoluția balanței de plăți și de rezerva valutară internațională a țării noastre, iar cererea de credite să se încadreze în tranșele stabilite. De asemenea, țara noastră are dreptul și a beneficiat efectiv de alte credite în valută în cadrul finanțării compensatorii, menită să facă față unor goluri temporare de încasări sau plăți în plus în cadrul balanței de plăți, determinate de cauze imprevizibile (creșterea prețurilor externe la produsele principale din import, reducerea exportului de produse agricole din cauza unor calamități naturale, reducerea prețurilor externe la produsele cu mare pondere în exportul țării noastre etc.). În același timp, România trebuie să îndeplinească condițiile statutare cum sunt

subscrierea și vărsarea integrală a cotei de participare la capital, convenirea cu F.M.I. asupra cursului reprezentativ al leului față de dolarul SUA în raporturile cu F.M.I., furnizarea unor informații și date publicabile în țara noastră cu caracter economic și financiar (produsul național brut, cuantumul comerțului exterior pe relații etc.), transmiterea reglementărilor din țară referitoare la comerțul exterior și utilizarea valutei. F.M.I. este condus de Consiliul guvernatorilor, constituit din câte un guvernator și un supleant, numiți de guvernele statelor membre pe o perioadă de cinci ani. Consiliul guvernatorilor delegă o parte din atribuțiile sale Consiliului de administrație, care este format din 20 de directori executivi (administatori), din care cinci sunt numiți de țările care au cele mai mari cote de participare, ceilalți fiind aleși de celelalte țări membre. Directorii executivi aleg, la rândul lor, pe directorul general al organizației. Statutul F.M.I. a fost modificat, până în prezent, de două ori: prima modificare, care a avut loc la 28 iulie 1969, a introdus unele prevederi referitoare la D.S.T., iar a doua, din ianuarie 1976, prin deciziile sesiunii de la Kingston (Jamaica), a adus importante schimbări de fond care aveau să îi permită F.M.I. să se adapteze la noile condiții internaționale în care se desfășoară activitatea economică, valutară și financiară. În noile condiții, când pe piețele occidentale se practică flotarea generalizată a cursurilor valutare, F.M.I. – potrivit prevederilor noului statut – adoptă principii noi de îndrumare a politicii în domeniul cursurilor valutare a țărilor membre. Fiecare țară membră este liberă să practice unul dintre regimurile valutare existente (inclusiv pentru flotarea cursurilor), însă sub supravegherea organizației, pentru a se evita, în acest fel, folosirea cursurilor valutare în direcția practicării unei concurențe neloiale față de celelalte țări membre. În ultimii 15-20 de ani, F.M.I. și-a orientat activitatea în direcția gestionării crizei datoriilor externe ale țărilor în curs de dezvoltare. V. și Dreptul Special de Tragere.

FONDUL NAȚIONAL DE GARANTARE PENTRU PENSII, f. constituit de societățile de pensii și de furnizorii de anuități în vederea garantării contribuțiilor plătite de membri și a anuităților plătite de furnizorii de anuități. Activele fondului se constituie din contribuțiile plătite de societățile de pensii, care reprezintă un procent din valoarea activului net al fondului administrat de societatea respectivă, și din veniturile realizate din investirea acestor contribuții. Contribuția se plătește din profitul anual brut al societății de pensii sau din resurse proprii, dacă societatea de pensii nu realizează profit în anul respectiv. F.n. de g. pentru p. se stabilește prin reglementări ale Comisiei de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii, astfel încât valoarea totală a activelor fondului să nu fie mai mare de 0,1% din valoarea activului net al tuturor fondurilor universale de pensii, cu condiția ca obligațiile unui fond să nu depășească această valoare totală. Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii (v.) stabilește modalitatea de plată a contribuțiilor, data la care se efectuează plățile, administrarea și modul de investire a activelor, periodicitatea evaluării fondului, precum și alte măsuri care să asigure buna funcționare a acestui fond. Dacă un membru al fondului înștiințează societatea de pensii despre faptul că se retrage din fond, aceasta informează imediat Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale cu privire la suma existentă în contul membrului fondului la ultima dată de evaluare. În termen de 30 de zile de la primirea înștiințării, Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale calculează contribuțiile care au fost plătite de persoana respectivă la toate fondurile la care eventual a fost vreodată membru, luând în considerare transferurile de plăți, inclusiv cele efectuate în calitate de beneficiar. În vederea efectuării calculelor respective se solicită societății de pensii care administrează fondul la care este membru persoana respectivă să pună la dispoziție informații privind contribuțiile și transferurile de plăți făcute de acea persoană la acel fond și la toate fondurile la care, eventual, a fost membru. Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale aplică un procent la fiecare dintre contribuțiile plătite pentru a reflecta inflația prețurilor intervenite între data plății și data retragerii și a unui profit minim anual de 1% și, de asemenea, calculează o deducere pentru a reflecta valoarea comisioanelor achitate de

fonduri în perioada respectivă. Dacă valoarea calculată este mai mare decât valoarea sumei comunicate de societatea de pensii, atunci f.n. de g. pentru p. achită imediat în contul membrului respectiv o sumă egală cu diferența dintre cele două valori, în așa fel încât persoana respectivă să primească anuitatea care i se cuvine. În situația în care un furnizor de anuități nu plătește anuitățile sau dacă un fond nu plătește sumele fixe sau ratele corespunzătoare într-un termen de trei luni de la prima dată la care trebuie făcute aceste plăți, iar **Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii** decide că aceste plăți nu mai pot fi făcute, atunci se plătește o garanție de către f.n. de g. pentru p. Plata garanției se face în același timp cu plata pensiilor prin sistemul public de pensii. Valoarea garanției nu poate depăși 60% din salariul mediu net pe economie la momentul respectiv. Dacă plățile datorate de un fond sau de un furnizor de anuități au loc după plata garanțiilor, cel care a încasat sumele (plățile) trebuie să returneze imediat, prin sistemul public de pensii, sumele primite ca plată a garanțiilor. Administrarea f.n. de g. pentru p. se face de către un comitet de administrare, constituit din președintele Comisiei de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii, care este președintele comitetului de administrare, din câte un reprezentant al fiecărei societăți de pensii și al fiecărui furnizor de anuități, în situația în care aceștia nu sunt organizați ca societăți de pensii, și din doi membri, reprezentanți ai organizațiilor sindicale și patronale, nominalizați de Consiliul Economic și Social.

FONDUL NAȚIONAL DE SOLIDARITATE, f. special constituit și gestionat de Ministerul Muncii și Solidarității Sociale pe principiul solidarității naționale cu scopul de a reduce sărăcia în familiile care se află în situații de extremă dificultate. Resursele financiare ale f.n. de s. sunt: taxele de timbru social; sponsorizări regăsite în cheltuielile agenților economici; donații ale persoanelor fizice și juridice din țară și din străinătate; venituri financiare provenite din dobânzi la conturi curente și de depozit ale fondului, la titluri de stat, bonuri de tezaur și hârtii de valoare asimilabile, precum și venituri provenite din operațiuni financiar-bancare; alte surse atrase. Disponibilitățile f.n. de s. se păstrează într-un cont deschis la o bancă comercială, cu care se încheie convenție în acest sens, pe seama direcțiilor generale de muncă și protecție socială teritoriale. Sumele datorate, reprezentând valoarea timbrului social, se constituie și se virează lunar, până la data de 5 a lunii următoare lunii expirate, de către persoanele juridice sau fizice care le încasează în contul fondului. Întârzierea în virarea sumelor reprezentând valoarea timbrului social se sancționează cu o majorare a sumelor datorate cu 0,30% pentru fiecare zi de întârziere. F.n. de s. se utilizează pentru: completarea fondurilor destinate plății alocațiilor ce se acordă beneficiarilor Legii nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii, ai Legii nr. 67/1995 privind ajutorul social, al Legii nr. 119/1997 privind alocația suplimentară pentru familiile cu copii; plata alocațiilor de solidaritate care se acordă unor categorii de persoane cu majorarea cuantumurilor drepturilor de mai sus; acordarea de microcredite persoanelor fizice care desfășoară activități pe cont propriu, aducătoare de venituri, în vederea întreținerii materiale; efectuarea cheltuielilor de întreținere în instituții de asistență socială; pentru alte prestații și servicii sociale care se acordă prin acte normative de protecție socială, în limita sumelor disponibile; efectuarea cheltuielilor de administrare a fondului. Alocațiile de solidaritate se acordă, pe bază de cerere, următoarelor categorii de persoane: a) persoanelor neîncadrate în muncă și care nu îndeplinesc condițiile pentru a beneficia de formele de protecție socială acordate potrivit Legii nr. 1/1991 privind protecția socială a șomerilor și integrarea lor profesională sau potrivit Legii nr. 2/1995 privind pensionarea anticipată, cu vârsta de minimum 50 de ani, femeile, și de 55 de ani, bărbații, care fac dovada că au solicitat agenției pentru ocupare și formare profesională încadrarea în muncă și care au venituri nete pe persoană ce nu depășesc 50% din salariul minim brut pe țară; b) familiilor cu copii minori, atunci când susținătorul sau susținătorii legali nu îndeplinesc condițiile pentru a beneficia de formele de protecție socială prevăzute de Legea nr. 1/1991, care nu au venituri și care dovedesc că au solicitat un loc de muncă și nu au refuzat nejustificat oferta sau recomandarea agenției;

teritoriale pentru ocupare și formare profesională; c) ocrotirea copiilor minori, orfani de ambii părinți sau abandonați, rămași în gospodăria familială sau aflați în instituții de asistență socială; d) sprijinirea persoanelor cu handicap de gradul I sau II, al căror venit net pe persoană nu depășește 50% din salariul minim brut pe țară; e) protecția orfanilor proveniți din instituții de ocrotire, în vârstă de peste 18 ani, fără venituri din muncă, până în momentul încadrării în muncă; f) sprijinirea pensionarilor ale căror pensii nu provin din contribuții de asigurări sociale, cu venituri medii lunare de persoană mai mici de 50% din salariul minim brut pe țară; g) protecția minorilor de vârstă școlară care provin din familii ale căror venituri pe fiecare membru de familie nu depășesc 50% din salariul minim brut pe țară, pe toată perioada studiilor. Titularul alocației de solidaritate este obligat să comunice, în scris, direcției generale de muncă și protecție socială teritoriale orice modificare cu privire la veniturile și la numărul membrilor de familie, în termen de 30 de zile de la apariția acesteia. Acordarea alocațiilor de solidaritate se face de către direcțiile generale de muncă și protecție socială teritoriale, pe baza cererii și a anchetei sociale efectuate de oficiile de asistență socială. Ordonatorul principal de credite pentru f.n. de s. este ministrul Muncii și Solidarității Sociale, iar ordonatorii secundari sunt directorii generali ai direcțiilor generale de muncă și protecție socială. **V. și ordonator de credite; taxe de timbru social.**

FONDUL NAȚIONAL PHARE, f. din care se acordă ajutoare nerambursabile pe care Uniunea Europeană le acordă, după anul 1990, tuturor țărilor foste comuniste cu scopul de a scurta perioada de tranziție la economia de piață și, în final, de a îndeplini condițiile de aderare la această Uniune. Acordarea de ajutoare din F.N.P. necesită îndeplinirea unor condiții, cum sunt: stabilirea unor programe concrete de folosire a ajutoarelor, folosirea de resurse proprii ale țării în aceleași scopuri, îmbunătățirea legislației economico-financiare, utilizarea rațională a creditelor externe, reorganizarea controlului financiar, accelerarea ritmului reformei economice, întărirea administrației publice românești.

FONDUL NAȚIUNILOR UNITE DE DEZVOLTARE A CAPITALULUI, organism special instituit de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în anul 1966 cu scopul de a înlesni creșterea economică a țărilor în curs de dezvoltare, prin completarea surselor existente de asistență de capital prin granturi și împrumuturi. Sumele alocate sunt destinate realizării proiectelor de dezvoltare rurală. **V. și grant.**

FONDUL NAȚIUNILOR UNITE PENTRU COPII (U.N.I.C.E.F.), f. instituit în decembrie 1946 având menirea de a ajuta copiii și, în mod deosebit, pe cei din țările aflate în război. Acest f. se constituie din diferite contribuții voluntare ale statelor dezvoltate, precum și din diferite donații efectuate de unele organizații și persoane fizice. Din acest f. se acordă ajutoare pentru îmbunătățirea condițiilor de viață ale copiilor și adolescenților din țările în curs de dezvoltare, furnizându-le alimente, îmbrăcăminte, medicamente etc. Adunarea Generală a O.N.U. a adoptat o hotărâre prin care U.N.I.C.E.F. s-a transformat într-un program de lungă durată menit să acorde asistență în ceea ce privește alimentația, educația, ocrotirea sănătății, asigurările sociale. Începând din septembrie 1971, în România funcționează Comitetul Național Român pentru U.N.I.C.E.F., organ consultativ care contribuie la intensificarea colaborării cu U.N.I.C.E.F.

FONDUL PENTRU ACȚIUNI SOCIALE, f. care se constituie la dispoziția întreprinderilor și se utilizează pentru satisfacerea cerințelor de ordin social ale personalului. Acest fond se alimentează cu o cotă din profit, în limita sumelor prevăzute cu această destinație stabilită pentru fiecare acțiune, pe baza normelor și a normativelor în vigoare, cu o cotă de până la 5% din fondul de participare la profit, cu contribuțiile diferențiate plătite de salariați pentru obținerea билетelor de tratament balnear și odihnă, cu contribuțiile minime ale părinților pentru întreținerea copiilor în

creșe și grădinițe. F. pentru a.s. are următoarele destinații: *trimiteri la tratament balnear și odihnă; *regia și hrana la creșele și grădinițele care funcționează pe lângă unitățile economice; *regia și alte cheltuieli la cantinele-restaurant; *întreținerea, repararea și alte cheltuieli cu căminele salariaților, cheltuielile cu întreținerea și funcționarea dispensarelor medicale din cadrul întreprinderii și diferite alte cheltuieli de ordin social.

FONDUL PENTRU CERCETARE-DEZVOLTARE, f. special destinat finanțării programelor naționale de cercetare-dezvoltare, inclusiv cercetarea fundamentală, din domeniul tehnic, de prospecțiuni și lucrări geologice de cercetare pentru descoperiri de zăcăminte noi, subvenționarea literaturii tehnice și științifice, a activității de informare-documentare și acțiuni de promovare a rezultatelor cercetării românești, precum și cheltuieli de capital, inclusiv pentru „Casa Academiei”. F. pentru c.-d. se constituie din contribuția agenților economici, indiferent de forma de organizare și de tipul de proprietate, cu excepția celor scutiți prin lege de plata impozitului pe profit, prin aplicarea unei cote asupra încasărilor realizate, după deducerea taxei pe valoarea adăugată și a accizelor. Atât cuantumul, cât și cota de contribuție a agenților economici se stabilește în fiecare an prin legea bugetului de stat. Agenții economici nu datorează contribuția la f. pentru c.-d. pentru produsele, serviciile și activitățile subvenționate de la bugetul public național. Agenții economici au obligația să vireze lunar sumele datorate la acest f., dar nu mai târziu de sfârșitul lunii următoare. Sumele se virează la dispoziția Ministerului Cercetării și Tehnologiei. Nevirarea în termen a contribuției se penalizează cu 0,15% pentru fiecare zi de întârziere. Gestionarea f. se face de către Ministerul Cercetării și Tehnologiei. Stabilirea priorităților de cercetare și desemnarea executanților temelor se fac pe bază de programe de cercetare-dezvoltare de către Colegiul Consultativ pentru Cercetare Aplicativă și Dezvoltare prin comisiile sale de specialitate, din care fac parte și reprezentanți ai ministerelor și ai departamentelor. Disponibilitățile fondului se păstrează în cont la bancă și sunt purtătoare de dobânzi. Nivelul dobânzilor se negociază și constituie resurse ale f. pentru c.-d.

FONDUL PENTRU CONSTRUCȚII DE LOCUINȚE ȘI ALTE INVESTIȚII CU CARACTER SOCIAL, f. care se constituie și se utilizează pentru construirea de locuințe necesare personalului, construirea și dotarea căminelor, creșelor, grădinițelor, cantinelor-restaurant, cluburilor, precum și pentru finanțarea altor investiții cu caracter social. F. se constituie în limita cheltuielilor destinate acestor obiective, care se stabilesc pe baza prevederilor anuale din buget, precum și în limita ratelor scadente din creditele bancare primite în completare, inclusiv dobânda aferentă acestor credite. Acest f. se alimentează cu disponibilul existent la începutul anului, cu amortismentele aferente locuințelor și celorlalte mijloace fixe cu caracter social, cu sumele rezultate din valorificarea mijloacelor fixe cu caracter social scoase din funcțiune după compensarea cheltuielilor efectuate în acest scop, cu veniturile realizate din manifestări culturale, într-o cotă din profitul realizat, precum și cu alte venituri.

FONDUL PENTRU PLATA AJUTORULUI DE ȘOMAJ, A AJUTORULUI DE INTEGRARE PROFESIONALĂ ȘI A ALOCAȚIEI DE SPRIJIN, f. care se constituie din următoarele surse: a) o cotă de 5% aplicată asupra fondului de salarii realizat lunar, în valoare brută, de persoanele fizice și juridice române și străine cu sediul în România, care angajează personal român, precum și din veniturile declarate în contractele de asigurări sociale de către persoanele fizice autorizate să presteze o activitate individuală și asociațiile familiale care își desfășoară activitatea în mod legal; b) o contribuție de 1% din salariul de bază lunar de încadrare brut, plătită de salariații persoanelor fizice și juridice care angajează personal salariat; c) o contribuție de 1% din venitul lunar în valoare brută, obținut din munca prestată de către membrii cooperatori; d) o subvenție de la bugetul de stat pentru completarea fondului în vederea efectuării

plăților. Sumele necheltuite într-un an calendaristic se raportează pe anul următor în cadrul fondului. Întârzierea în plata sumelor cuvenite acestui fond se sancționează mai întâi cu o majorare de 0,2% pentru fiecare zi de întârziere, dar nu mai mult decât totalul sumelor datorate. Majorările sunt o sursă de alimentare a fondului. Neplata în termen a contribuțiilor datorate pentru alimentarea acestui fond, precum și a majorărilor de întârziere, dă dreptul direcțiilor teritoriale ale Ministerului Muncii și Solidarității Sociale să dispună poprirea sumelor respective din conturile agenților economici, prin introducerea de dispoziții de încasare, care constituie titluri executorii, pe care organele bancare sunt obligate să le execute fără acordul prealabil al debitorilor. Dacă lipsesc disponibilitățile bănești în conturile bancare, lichidarea creanțelor se face prin aplicarea procedurii de executare silită. F. se utilizează pentru: ▪plata ajutorului de șomaj, a ajutorului de integrare profesională și a alocației de sprijin; ▪acoperirea unor cheltuieli pentru calificarea, recalificarea și perfecționarea profesională a șomerilor, a celor care beneficiază de ajutorul de integrare profesională și de alocație de sprijin; ▪utilizarea unei părți de până la 10% din dobânda constituită la fondul pentru plata ajutorului de șomaj, precum și din veniturile obținute de pe urma prestațiilor realizate de oficiile forțelor de muncă și de centrele de calificare și de recalificare a șomerilor, pentru dezvoltarea bazei materiale a acestor oficii și centre, pentru reparații la clădiri și la alte mijloace fixe din dotarea acestora, precum și pentru cheltuieli de personal; ▪acordarea unor credite în condiții avantajoase, cu o dobândă de 50% din dobânda bancară negociată trimestrial, pentru înființarea și dezvoltarea de întreprinderi mici și mijlocii, în scopul creării de noi locuri de muncă, în special pentru șomeri. Pentru aceasta, Banca Națională a României transferă o parte din fondul pentru plata ajutorului de șomaj ca depozit în băncile comerciale indicate de Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, în contul și la dispoziția acestuia. F. se păstrează într-un cont al Ministerului Muncii și Solidarității Sociale deschis la Banca Națională a României, este gestionat de aceasta și este purtător de dobândă. V. și ajutorul de șomaj; ajutor de integrare profesională; alocație de sprijin; șomer; șomaj.

FONDUL PENTRU PROCURĂRI DE MIJLOACE MATERIALE, f. constituit în cadrul asociației de locatari, prin contribuția membrilor asociației, în raport cu suprafața utilă pe care o deține potrivit hotărârii adunării generale. F. este destinat cumpărării de mijloace materiale necesare asociației, altele decât cele cuprinse în cheltuielile administrativ-gospodărești (mobilier, utilaje, diferite unelte etc.). Sumele necheltuite se restituie membrilor asociației în termenul stabilit de comitetul asociației. Comitetul asociației ține evidența acestui f. pe fiecare acțiune în parte și pe membrii asociației. V. și fondul de rulment; fondul pentru reparații.

FONDUL PENTRU PROTECȚIA MUNCII, f. care se constituie în fiecare unitate economică prin includerea în costurile de producție a cheltuielilor privind măsurile de protecție a muncii, cu o parte din beneficii și cu alte resurse. Acest fond se folosește pentru finanțarea acțiunilor de protecție a muncii, instruirea angajaților asupra respectării normelor de protecție a muncii etc. V. și accident de muncă; protecția muncii.

FONDUL PENTRU PROTECȚIA VICTIMELOR STRĂZII, f. care se constituie pe seama unei cote procentuale ce se aplică asupra volumului de prime brute încasate pentru asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto de către societățile comerciale de asigurări autorizate. F. se folosește pentru protecția victimelor accidentelor de circulație auto soldate cu vătămări corporale sau decese, în care autorul a rămas neidentificat și autovehiculul este neasigurat ori societatea la care autovehiculul este asigurat se află în stare de faliment. F. se constituie și se administrează de către Biroul Asigurărilor de Autovehicule, care stabilește și cota de alimentare a acestui f. cu avizul prealabil al Ministerului Finanțelor.

FONDUL PENTRU REPARAȚII, f. care se constituie în baza hotărârii adunării generale a asociației de locatari din contribuția lunară a proprietarilor (persoane fizice), proporțional cu cota parte de proprietate pe care o dețin, separat de **fondul de rulment** (v.). F. pentru r. se folosește exclusiv pentru executarea lucrărilor de întreținere, reparare și înlocuire la părțile și instalațiile de folosință comună ale imobilului, determinate ca obligații legale ale proprietarilor persoane fizice. Evidența acestui fond se ține pe partizi, distinct, pentru fiecare membru al asociației, într-un registru special. După efectuarea cheltuielilor, f. se reîntregește pe seama contribuției lunare a fiecărui membru. La încetarea calității de locatar, sumele rămase necheltuite se restituie persoanelor care le-au plătit, însă numai după reținerea cotelor de reparații datorate la zi. V. și **fondul pentru procurări de mijloace materiale**.

FONDUL PROPRIETĂȚII DE STAT (F.P.S.), instituție publică investită cu personalitate juridică, cu caracter comercial și financiar care deține pentru început 70% din acțiunile și părțile sociale ale societăților comerciale, atribuite și transmise prin acte de transmitere reglementate. F.P.S. asigură gestionarea și vânzarea acțiunilor și a părților sociale deținute de stat; își desfășoară activitatea și ia decizii pe baza principiilor comerciale. Organizarea și funcționarea F.P.S. sunt reglementate prin Legea nr. 58/1991, prin H. G. nr. 254/1992 și prin H. G. nr. 643/1992. F.P.S. are următoarele obligații: ▪administrează și gestionează acțiunile și părțile sociale deținute de statul român în societățile comerciale; ▪exercită drepturile și obligațiile care îi revin în calitate de acționar al societăților comerciale; ▪întocmește și supune spre aprobare programul anual de privatizare; ▪stabilește criteriile de performanță minimă pentru societățile comerciale și politicile lor de dividende potrivit prevederilor acordului acționarilor; ▪adoptă măsuri pentru reducerea participării statului la capitalul social al societăților comerciale până la privatizarea completă a acestora; ▪adoptă măsuri în vederea vânzării de acțiuni ale societăților comerciale în beneficiul salariaților și al membrilor conducerii societăților comerciale; ▪acordă credite pentru cumpărarea de acțiuni și active ale societăților comerciale în cadrul privatizării acestora etc. F.P.S. își încetează activitatea în momentul realizării integrale a privatizării societăților comerciale cu capital de stat. Conducerea F.P.S. este asigurată de un consiliu de administrație constituit din 17 membri, numiți pe cinci ani și care pot fi revocați de președintele României, de Biroul Permanent al Senatului, de Biroul Permanent al Adunării Deputaților și de Guvern. Dintre membrii săi, consiliul de administrație alege un președinte și un vicepreședinte. Președintele îndeplinește hotărârile consiliului de administrație. Activitatea curentă a F.P.S. este condusă de un director general executiv, numit de președinte cu acordul consiliului de administrație.

FONDUL ROMÂN DE GARANTARE A CREDITELOR PENTRU ÎNTREPRINZĂTORII PRIVAȚI ȘI SPRIJINIREA PRIVATIZĂRII PRIN CUMPĂRAREA DE ACTIVE, f. constituit în scopul promovării și dezvoltării întreprinderilor cu capital privat. Statul român, prin Ministerul Finanțelor, a contribuit la acest f. cu suma de 5 miliarde de lei, cu acoperire din influențele favorabile rezultate din reevaluarea stocurilor de metale prețioase. Contribuția (aportul) statului se administrează de către Agenția Națională pentru Privatizare și Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii, care reprezintă statul în exercițiul tuturor drepturilor și îndeplinirea obligațiilor ce îi revin în această calitate. F. se mai constituie pe seama acțiunilor cumpărate de către societățile comerciale bancare și de asigurări, de organisme neguvernamentale românești și străine, precum și de agenți economici români și străini. F. are ca principal obiect de activitate asigurarea parțială a garanțiilor directe și indirecte pentru credite de investiții contractate de întreprinzători români, persoane fizice sau juridice cu capital privat, în vederea sprijinirii acestora în minimizarea costului creditului. Cheltuielile inițiale de constituire a f. s-au suportat din bugetul Agenției Naționale pentru Privatizare și Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii.

FONDUL ROMÂNNO-AMERICAN PENTRU INVESTIȚII, corporație privată americană, non-profit, cu un capital de 50 de milioane de dolari, acordat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională. F. a fost înființat pentru a încuraja crearea și extinderea în România a întreprinderilor mici și mijlocii. Consiliul de administrație al F.R.-A. pentru I. este numit direct de către Casa Albă, iar corporația are birouri la București și Washington.

FONDUL SOCIAL EUROPEAN, f. special al Uniunii Europene destinat îmbunătățirii condițiilor de ocupare a forței de muncă din țările membre prin acordarea de asistență financiară lucrătorilor care se califică, se recalifică sau se mută în alte zone și, cu deosebire, celor ale căror locuri de muncă au fost desființate ca urmare a funcționării pieței unice.

FONDUL SPECIAL AL BĂNCII DE EXPORT-IMPORT A ROMÂNIEI, f. care se constituie în lei și în valută, în vederea stimulării activității de comerț exterior, prin operațiunile de finanțare, garantare, asigurare și reasigurare ce se efectuează în numele și pe contul statului. F. se alimentează din primele de asigurare încasate, din daunele recuperate și din resurse de la bugetul statului și se utilizează pentru acoperirea despăgubirilor convenite asiguraților. V. și Banca de Export-Import a României (EXIMBANK).

FONDUL SPECIAL DE PROMOVARE ȘI DESFĂȘURARE A TURISMULUI ÎN ROMÂNIA, f. care se constituie din următoarele surse: contribuția pentru turism de 3% plătită de agenții economici deținători de capacități de cazare, indiferent de forma de proprietate, asupra veniturilor încasate pentru servicii turistice, inclusiv de alimentație publică, oferite în pachet pe bază de bilet, precum și de agențiile de turism, indiferent de forma de proprietate, asupra veniturilor proprii încasate, sub formă de comision din activitatea turistică. De asemenea, f. se alimentează cu veniturile încasate de Oficiul de Autorizare și Control în Turism și de Oficiul de Promovare a Turismului stabilite prin hotărâre a Guvernului, cu o parte din venitul net al Institutului Național de Formare și Management pentru Turism stabilită de Ministerul Turismului, precum și din sponsorizări. F. este destinat finanțării, parțiale sau totale, a programelor și a activităților de dezvoltare și de promovare a produselor turistice, respectiv a programelor și a activităților de marketing, promovare, reprezentare și informare turistică, în țară și în străinătate, de creare și dezvoltare de produse turistice și alte activități în conformitate cu politica națională în acest domeniu. F. pentru turism se repartizează astfel: 70% pentru acțiunile de marketing și de promovare și 30% pentru acțiunile de dezvoltare și de creare de produse turistice. Disponibilitățile f. de la finele anului se reportează pe anul următor cu aceleași destinații. F. se gestionează de Ministerul Turismului.

FONDUL SPECIAL DE SOLIDARITATE SOCIALĂ PENTRU PERSOANELE CU HANDICAP, f. care se constituie și se folosește pentru protecția persoanelor cu handicap. F. se constituie din următoarele surse: a) o cotă de 3% aplicată asupra fondului de salarii realizat lunar, inclusiv asupra câștigurilor realizate lunar de către colaboratori persoane fizice, de către agenții economici, organizațiile cooperatiste, organizațiile economice străine cu sediul în România, reprezentanțele autorizate în România ale persoanelor juridice străine care angajează personal român și de persoanele fizice care utilizează muncă salariată; b) penalități și majorări datorate pentru neplata în termen a obligațiilor la acest fond; c) donații ale persoanelor fizice și juridice din țară și din străinătate, cu respectarea destinațiilor stabilite de donatori; d) sumele datorate de societățile comerciale, regiile autonome, societățile și companiile naționale, de alți agenți economici care nu angajează persoane cu handicap; e) o subvenție de la bugetul de stat pentru completarea fondului, dacă este cazul. Pentru nerespectarea obligațiilor privind alimentarea fondului se percep penalități și majorări de întârziere ca la impozite și taxe. Contravențiile se

sanctionează cu amenzi care se fac venit la bugetul statului. F.s. de s.s. pentru p. cu h. se constituie și se folosește pentru finanțarea programelor de protecție a persoanelor cu handicap. El este gestionat de Secretariatul de Stat pentru Persoanele cu Handicap și se aprobă anual prin legea bugetului de stat. Disponibilul fondului, înregistrat la finele anului, se varsă la bugetul de stat în limita subvenției acordate. Diferența rămasă se reportează pe anul următor cu aceleași destinații.

FONDUL SPECIAL PENTRU DEZVOLTAREA ȘI MODERNIZAREA DRUMURILOR PUBLICE, f. menit să asigure completarea surselor de finanțare necesare construcției, modernizării, administrării, întreținerii și reparării drumurilor publice. Acest fond se constituie prin aplicarea unei cote de 25% asupra prețului cu ridicata, exclusiv accizele pentru carburanții auto livrați la intern de către producători, sau, după caz, asupra valorii în vamă pentru carburanții auto importați, prin aplicarea unei cote de 5% asupra prețului cu ridicata, exclusiv accizele, pentru autovehiculele și remorcile livrate de către producătorii din țară și destinate vânzării pe piața internă, cu excepția tractoarelor și a mașinilor agricole, pentru care se aplică o cotă de 5% începând cu data de 1 ianuarie 1998, și prin aplicarea unei cote de 5% asupra valorii în vamă a autovehiculelor și a remorcilor importate. Aplicarea cotelor de mai sus se reflectă în nivelul prețurilor cu ridicata și al prețului cu amănuntul, fără să intre în baza de impozitare a taxei pe valoarea adăugată. De asemenea, f. se alimentează prin plata de către proprietarii de autovehicule și remorci, persoane juridice și persoane fizice, a unor sume fixe anuale diferențiate în funcție de categoria autovehiculelor și de capacitatea cilindrică a motorului, cărora li se eliberează documentul care atestă dreptul de utilizare a drumurilor publice, denumit *rovignetă*. Obligația calculării și vărsării sumelor prin aplicarea cotelor de 25% și de 5% revine producătorilor și importatorilor, persoane juridice și persoane fizice; suma datorată se stabilește la data livrării de către producător și la data întocmirii formalităților de vămuire pentru produsele din import și se plătește până la 25 ale lunii următoare celei în care a fost stabilită. Obligația vărsării sumelor fixe anuale revine tuturor proprietarilor de autovehicule și remorci, persoane fizice și persoane juridice, indiferent de data achiziționării și trebuie achitată până la data de 31 martie a fiecărui an. Neplata în termen a sumelor datorate se sancționează prin aplicarea de majorări pentru fiecare zi de întârziere. La controlul în trafic efectuat de către organele abilitate ale Ministerului de Interne, conducătorii auto sunt obligați să prezinte documentul care atestă dreptul de utilizare a drumurilor publice. Dacă nu se prezintă documentul, se reține certificatul de înmatriculare a mijlocului de transport și se aplică o amendă care este de zece ori mai mare decât suma fixă anuală datorată. Nu datorează această taxă instituțiile publice și agenții economici care efectuează transport de călători în comun, proprietarii autovehiculelor și ai remorcilor radiate din circulație sau neutilizate temporar în construcții sau în agricultură, ca urmare a întreruperii activității productive din cauza lipsei finanțării, investițiilor, caracterului sezonier, calamităților sau condițiilor meteorologice nefavorabile. Durata radierii din circulație sau a neutilizării temporare nu trebuie să fie mai mică de trei luni în cursul unui an. De asemenea, sunt exceptate de la plata taxei persoanele handicapate proprietare ale unui singur autoturism sau ale unei singure autoutilitare amenajate pentru handicapați. Persoanele juridice și persoanele fizice achizițoare de autovehicule și remorci după data de 1 ianuarie 1997 sunt exceptate de la plata taxei anuale în sumă fixă pe o perioadă de un an calendaristic de la data înscrierii în circulație. F. se repartizează astfel: 65% pentru drumurile naționale și 35% pentru drumurile județene și comunale și se folosește exclusiv în scopurile pentru care a fost creat. Disponibilul acestui fond existent la finele anului se reportează cu aceeași destinație pentru anul următor. Ministerul Transporturilor controlează constituirea și folosirea acestui fond.

FONDUL SPECIAL PENTRU SĂNĂTATE, f. care se constituie din contribuția persoanelor juridice și fizice, din taxe asupra activității dăunătoare sănătății și din veniturile realizate de unitățile medico-sanitare și se folosește pentru finanțarea ocrotirii sănătății. Resursele

de constituire a f. sunt: ▪cota de 2% datorată de persoanele juridice și fizice care utilizează personal salariat, aplicată asupra câștigului brut realizat de salariați (această cotă este inclusă în contribuția de asigurări sociale); ▪cota de 10% din valoarea încasărilor realizate de persoanele juridice din acțiunile publicitare la produsele din tutun, la țigări și la băuturi alcoolice; ▪cota de 1% din valoarea veniturilor realizate de persoanele juridice din vânzări de produse din tutun, țigări și băuturi alcoolice; ▪contribuția diferențiată în funcție de veniturile realizate de persoanele fizice care nu sunt cuprinse într-un sistem de asigurări sociale. Astfel, persoanele ale căror venituri brute sunt mai mici de 50 000 de lei lunar (600 000 de lei anual) contribuie cu o cotă de 2% din veniturile realizate, dar nu mai puțin de 2% din salariul minim brut pe țară. Persoanele ale căror venituri brute depășesc 50 000 de lei lunar (600 000 de lei anual) contribuie cu o cotă de 4% din veniturile realizate. Pensionarii, șomerii și persoanele care nu pot realiza venituri, precum și membrii de familie aflați în întreținerea acestora (copiii, soțul/soția, elevii, studenții) și alte categorii prevăzute de lege, pe baza actelor doveditoare, se scutesc de plata contribuției. Acest f. se mai alimentează cu venituri realizate de unitățile medico-sanitare provenite din: ▪consultații, tratamente și altele asemănătoare; ▪acordarea de asistență medicală; ▪diferite prestații medico-sanitare; ▪examene medicale și psihologice pentru obținerea de certificate medicale; ▪prestații, tratamente și proceduri de balneofizioterapie; ▪întreruperea cursului sarcinii; ▪contribuția lunară a părinților sau a tutorilor legali pentru copiii lor întreținuți în creșe; ▪cota de 8% din veniturile realizate în policlinicile cu plată; ▪taxe pentru organizarea de examene și concursuri pentru personalul medico-sanitar; ▪închirieri și locații de gestiune; ▪taxe pentru examenele medico-legale; ▪activitatea unităților de cercetare; ▪alte venituri. Plata contribuțiilor de mai sus se face, după caz, prin virament sau în numerar. Persoanele juridice și fizice plătesc contribuțiile trimestrial, până în ziua de 15 ale lunii următoare trimestrului expirat. Întârzierea în plată se sancționează cu o majorare de 0,2% pentru fiecare zi de întârziere, dar nu mai mult decât cuantumul sumei datorate. Persoanele necuprinse într-un sistem de asigurări sociale plătesc contribuția până la data de 10 a lunii următoare. Toate contribuțiile se concentrează la direcțiile sanitare, care virează sumele încasate la Ministerul Sănătății, lunar, până la data de 10 a lunii următoare. Din f. realizat, Ministerul Sănătății finanțează acțiunile de ocrotire a sănătății prin unitățile sanitare, cum sunt: rambursarea costurilor medicamentelor, servicii ambulatorii acordate pensionarilor, compensarea a 75% din costul medicamentelor pentru șomeri și familiile lor și a 50% din costul medicamentelor pentru persoanele necuprinse în asigurările sociale, cu condiția să cotizeze la acest fond. La finele anului, disponibilitățile f. se reportează pe anul următor și se folosesc în aceleași scopuri.

FONDURI ATRASE, resurse bănești suplimentare constituite la dispoziția agenților economici, peste cele proprii, care provin din credite acordate de bănci pentru completarea activelor circulante și pentru satisfacerea altor cerințe economice cum sunt: investiții, rețehnologizări, noi soluții tehnologice. F.a. se constituie în principal din disponibilitățile bănești temporare din economia națională.

FONDURI CIRCULANTE, expresie bănească a acelei părți a activelor circulante aflate în sfera producției, care se consumă într-un singur ciclu de producție și își transferă integral valoarea asupra noilor produse obținute. În structura f.c. se cuprind materiile prime, materialele și semifabricatele, combustibilii, piesele de schimb, semifabricatele, produsele în curs de fabricație etc. Creșterea continuă a volumului de f.c. în economia noastră reclamă folosirea cât mai rațională a lor, astfel încât să se asigure intensificarea reproducției sociale, creșterea eficienței activității economice, satisfacerea crescândă a nevoilor consumatorilor.

FONDURI DE CIRCULAȚIE, expresia bănească a acelei părți a activelor circulante aflate în sfera circulației sub forma produselor finite în depozit sau în expediție, a mărfurilor livrate, dar neîncasate, și a mijloacelor bănești aflate în cont la bancă sau în casa de bani a unității economice.

FONDURI DE PRODUCȚIE 1. Părți importante din averea națională a unei țări. 2. Elementele materiale folosite de unitățile economice în procesul de producție, care cuprind fondurile constituite din totalitatea mijloacelor de producție (mijloace fixe și active circulante) ale unităților economice. F. de p. constituie o categorie economică importantă. 3. Totalitatea resurselor materiale și bănești de care dispun unitățile economice și pe care trebuie să le folosească eficient pentru realizarea obiectivelor lor economice, sociale și financiare.

FONDURI DE REZERVĂ DE BANCNOTE, MONEDĂ METALICĂ ȘI MONEDĂ DIVIZIONARĂ METALICĂ, rezervă de bilete de bancă și monedă metalică, păstrată în centrala Băncii Naționale a României, în sucursalele și în filialele acesteia, în vederea efectuării operațiunilor de emisiune și de retragere a banilor din arterele circulației monetare. Aceste fonduri mai au menirea de a servi la înlocuirea cupiurilor uzate în procesul circulației, precum și la reglarea structurii pe cupiuri a masei monetare aflate în circulație. Quantumul, plafonul fiecărui fond de rezervă, se stabilește anterior de către centrala băncii pentru fiecare sucursală și filială, separat pentru bancnote și pentru moneda metalică. Unitățile bancare sunt obligate să respecte și să supravegheze cu strictețe limitele acestor fonduri. Pe baza unor grafice lunare stabilite în prealabil și cu repartizare pe zile au loc retrageri și, respectiv, vărsăminte la fondurile de rezervă. Zilnic, filialele comunică sucursalelor, iar acestea centralei băncii, modul cum au decurs aceste operațiuni și cum sunt folosite și respectate limitele fondurilor de rezervă. V. și casa de circulație; emisiune bănească; retragerea banilor din circulație.

FONDURI FIXE, parte importantă a fondurilor de producție (v.), exprimată valoric, aparținând unităților de stat, cooperatiste și private, care participă la mai multe cicluri de producție cu întreaga lor valoare de întrebuințare și care se consumă și își transferă valoarea, în mod treptat, asupra noilor produse. Valoarea f.f. care se transferă asupra noilor produse nu poate fi mai mare decât propria lor valoare pe care o pierd treptat. Sub aspect material, f.f. sunt concretizate în mijloace de muncă (clădiri, mașini, instalații, mijloace de transport etc.), reprezentând cea mai importantă componentă a averii naționale și constituind aparatul de producție al unităților economice.

FONDURI FIXE CU DESTINAȚIE SOCIALĂ, parte componentă a f.f. ale unităților economice și ale instituțiilor, care nu au destinație productivă (școli, spitale, dispensare, locuințe, cantine, creșe, grădinițe pentru copii, teatre, biblioteci, cluburi, săli de sport, pavilioane administrative, utilajele și instalațiile aferente acestora etc.), dar care participă la satisfacerea cerințelor social-culturale ale membrilor societății. F.f. cu d.s. au aceleași caracteristici ca fondurile fixe (v.).

FONDURI MUTUALE, societăți care au drept scop plasamentul avantajos al fondurilor depuse de diferite persoane, în schimbul cărora acestea primesc titluri de participare. Aceste societăți nu au personalitate juridică. Un astfel de fond încheie un contract de administrare cu o societate autorizată în administrarea investițiilor. Prin urmare, f.m. constituie o posibilitate de investire a banilor de către persoane fizice sau juridice, o formă de economisire, o alternativă a celorlalte variante: cec, depozite bancare, acțiuni, obligațiuni etc. Deocamdată, în România, primul f.m. a fost înființat în decembrie 1993 (Fondul Mutual al Oamenilor de Afaceri – F.M.O.A.), care a emis titluri de participare sub denumirea de certificate de investitor. F. este administrat de o societate pentru administrarea fondurilor de investiții. Plasamentele sunt efectuate

de administrator pe baza politicii de investiții prezentate în prospectul de emisiune și sub supravegherea consiliului de încredere, care reprezintă interesele depunătorilor. Societatea de administrare a f.m. nu poate face ce vrea cu banii depunătorilor, ci este obligată să respecte regulile stabilite prin contractul de administrare, prospectul de emisiune și reglementările interne aprobate de consiliul de încredere și de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare. Veniturile din plasamente pot fi de trei categorii: dobânzi pentru depozitele bancare și plasamente în titluri financiare; dividende pentru acțiunile aflate în portofoliu; câștiguri de capital pentru acțiunile vândute. Veniturile din plasamente, care se reinvestesc continuu, majorează permanent valoarea totală a f.m. (sau activul net) și valoarea titlului de participare (certificatul de investitor) pe care societatea de administrare îl răscumpără de la depunătorul care dorește să se retragă din fond. Oricărei investiții financiare îi este asociat un anumit risc. Reducerea riscului investițional depinde de capacitatea profesională a celui care administrează respectiva investiție. În cazul f.m., reducerea riscului investițional se realizează prin activitatea administratorului, care este o societate comercială specializată și autorizată pentru o asemenea activitate. Astfel, principalele avantaje ale f.m. sunt: a) **gestiunea profesională a banilor depuși**, la un preț relativ scăzut. Analiza diverselor posibilități de plasament nu poate fi făcută eficient decât de persoane specializate; b) **diversificarea portofoliului** pentru diminuarea riscului. Resursele f.m. sunt plasate în mai multe categorii de titluri și în mai multe sectoare. Această diversificare oferă o securitate sporită banilor depuși și astfel depunătorul este mai puțin vulnerabil la fluctuațiile pieței financiare. Un investitor individual nu poate ajunge la o diversificare a portofoliului ca în cazul f.m. decât dacă dispune de o sumă foarte mare de bani; c) **lichiditatea**. F.m. este un plasament lichid, deoarece permite depunătorului să-și răscumpere certificatul de investitor oricând dorește, primind banii conveniți în maximum cinci zile; d) **rentabilitatea superioară**. F.m. oferă depunătorului o rentabilitate interesantă, permițându-i să-și rotunjească veniturile și să-și reducă în același timp riscurile la minimum. Rentabilitatea superioară care se obține la f.m. se explică prin faptul că o sumă mare de bani investită într-un activ financiar poate aduce un venit superior. Depunătorul care se retrage din f.m. primește la retragere valoarea la zi a certificatului. Diferența dintre valoarea cu care a cumpărat certificatul de investitor și valoarea pe care o primește la răscumpărarea acestuia reprezintă venitul investitorului. De exemplu, în Cehia funcționează sute de f.m., care nu numai că au avut un rol esențial în privatizare, dar, în prezent, constituie o puternică forță economică în această țară, deoarece dețin procente importante de capital în fiecare întreprindere privată. Conceptul de f.m. provine din Marea Britanie și datează din secolul al XIX-lea. La sfârșitul anului 1800, după războiul civil american, organismele de investiții din Marea Britanie și din Scoția au contribuit la relansarea economiei S.U.A. Sumele investite în fondurile de plasament american de către investitorii britanici au sprijinit finanțarea fermelor, a căilor ferate și a întreprinderilor locale. Pe plan internațional, f.m. au cunoscut o creștere continuă, atât ca număr, cât și ca volum al operațiunilor financiare. În anii 1980-1990, ponderea f.m. în toate variantele de investiții personale a crescut de la 5% la 35%, în timp ce ponderea acțiunilor deținute de persoane particulare a scăzut de la 71% la 49%. Concomitent, a crescut importanța f.m. în asigurarea cu resurse a economiei naționale, în pofida băncilor comerciale. De exemplu, în 1992, f.m. participau cu 11% în totalul resurselor economiei naționale, față de numai 2% în 1975, în timp ce participarea băncilor comerciale a scăzut de la 37% la 27%. Se constată tendința de creștere continuă a ponderii f.m. în totalul resurselor economiei mondiale.

FONDURI PROPRII, totalitatea resurselor materiale și bănești care aparțin unităților economice, constituite pe seama profitului, a amortismentului și a altor surse și pe care acestea le folosesc în vederea realizării obiectivelor prevăzute în programele lor economice și financiare.

F.p. sporesc sistematic, cantitativ și calitativ, ca urmare a repartizării unei părți din profitul realizat pentru alimentarea fondurilor respective necesare autofinanțării. În economia de piață, f.p. cuprind valoarea netă a unei afaceri, care, de regulă, constă din capitalul vărsat, rezerve disponibile și profituri nete acumulate și nedistribuite. Dacă proprietarul a folosit credite, acestea trebuie rambursate din resursele proprii. V. și **fondul de dezvoltare economică al întreprinderii cu capital de stat; fondul activelor circulante; fondul pentru acțiuni sociale; fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social.**

FONDURI SOCIAL-CULTURALE, parte din venitul net al societății repartizată direct sau indirect întregii populații, sub diverse forme, cum sunt servicii prestate în mod gratuit sau cu tarif redus, diferite încasări bănești etc. F.s.-c. se constituie și se folosesc la nivelul unităților economice de stat, cooperatiste, private, al instituțiilor, al organizațiilor obștești, al ramurilor economice și la nivelul întregii economii naționale. Din f.s.-c. se finanțează acțiunile social-culturale, cum sunt: ▪ învățământul de toate gradele; ▪ bursele elevilor, studenților și doctoranzilor; ▪ cultura și arta; ▪ educația fizică și sportul; ▪ ocrotirea sănătății; ▪ alocațiile de stat pentru copii; ▪ ajutoarele care se acordă soțiilor militarilor în termen; ▪ indemnizația de naștere; ▪ asigurările sociale (pensii, indemnizații, trimeri la tratament balnear și la odihnă); ▪ ajutorul social; ▪ asistența socială (pensii I.O.V.R., alte pensii și ajutoare etc.). F.s.-c. au un rol important în reproducerea forței de muncă, în dezvoltarea aptitudinilor fizice și intelectuale ale membrilor societății, în creșterea nivelului de trai material și spiritual al poporului.

FONDURI VALUTARE, rezerve formate din aur și valută națională sau străină, cu scopul de a influența cursurile valutare.

FONDURILE ASIGURĂRILOR SOCIALE PENTRU SĂNĂTATE, fonduri ce se constituie din contribuția asiguraților, din contribuția persoanelor juridice și a celor fizice care angajează personal salariat, din subvenții de la bugetul de stat și de la bugetele locale, precum și din alte surse. Aceste fonduri se constituie la dispoziția Casei Naționale a Asiguraților pentru Sănătate și la dispoziția caselor de asigurări de sănătate județene și a municipiului București. Persoana asigurată este obligată să plătească o contribuție lunară la asigurările sociale pentru sănătate, stabilită într-o cotă de 7% care se aplică asupra tuturor veniturilor brute. Contribuția datorată de persoanele juridice și fizice care angajează personal salariat este stabilită în cotă de 7% aplicată asupra fondului de salarii lunar. Contribuția pentru asigurările sociale de sănătate datorată de pensionari, de beneficiarii ajutorului de șomaj și ai alocației de sprijin, precum și de persoanele care lucrează pe bază de convenții civile se reține o dată cu plata drepturilor bănești asupra cărora se calculează contribuția, de către cei care calculează plata acestor drepturi. Contribuția se virează casei de asigurări de sănătate la care este arondată persoana respectivă. Persoanele care nu sunt salariate, dar au obligația să-și asigure sănătatea, comunică veniturile impozabile direct casei de asigurări de sănătate în a cărei rază teritorială își desfășoară activitatea, în vederea stabilirii contribuției de 7% pentru asigurările sociale de sănătate. Următoarele categorii de persoane sunt asigurate obligatoriu, cu scutirea de plata contribuției: persoanele care se află în concediu medical sau în concediu pentru îngrijirea copilului bolnav în vârstă de până la șase ani. Pentru aceste persoane, contribuția se suportă din bugetul asigurărilor sociale de stat; persoanele care satisfac serviciul militar; persoanele care execută o pedeapsă privativă de libertate sau arest preventiv; persoanele ce fac parte dintr-o familie care beneficiază de ajutor social, în conformitate cu Legea nr. 67/1995. Pentru primele trei categorii de persoane, contribuția datorată asigurărilor sociale de sănătate se suportă de către bugetul statului. Contribuția datorată de persoanele de mai sus se stabilește prin aplicarea cotei de 7% asupra sumei reprezentând valoarea a două salarii minime

brute pe țară. Angajatorii și asigurații au obligația de a plăti contribuția pentru asigurările sociale de sănătate, iar dacă nu respectă această obligație, datorează majorări pentru perioada de întârziere, egale cu majorările aferente pentru întârzierea achitării impozitelor. Dacă nu se achită în termen contribuțiile datorate fondurilor asigurărilor sociale pentru sănătate, Casa Națională de Asigurări pentru Sănătate, prin organismele sale, aplică măsurile de executare silită pentru încasarea sumelor cuvenite bugetului asigurărilor sociale pentru sănătate și a majorărilor de întârziere. În cazul în care contribuția nu se achită în termen de o lună de la data scadenței, Casa Națională de Asigurări pentru Sănătate introduce dispoziția de încasare silită. Obligația virării contribuției revine celui care angajează persoane salariate. F.a.s. pentru s. se utilizează pentru: plata medicamentelor și a serviciilor medicale acordate; cheltuieli de administrare și de funcționare, într-o cotă de cel mult 5%; fondul de redistribuire, într-o cotă de 7%; fondul de rezervă, într-o cotă de 5%. Disponibilitățile fondurilor rămase nefolosite la finele anului se reportează în anul următor și au aceleași destinații. **V. și asigurările sociale pentru sănătate.**

FONDURILE CASEI DE AJUTOR RECIPROC A PENSIONARILOR (C.A.R.P.), resurse bănești care se constituie (se alimentează) trimestrial din cotizațiile lunare încasate de la membrii C.A.R.P. și din alte surse, pe baza bilanțului, care este recalculat pe întreaga perioadă de la începutul anului; se folosesc pentru satisfacerea cerințelor membrilor și ale casei. În cadrul casei se constituie și se utilizează următoarele fonduri: ■fonduri pentru împrumuturi care se folosesc pentru acordarea de împrumuturi membrilor casei; ■fonduri pentru ajutoare nerambursabile, care se constituie dintr-o cotă din încasările reprezentând contribuțiile lunare ale membrilor, stabilită de adunarea generală, și care se folosesc pentru acordarea de ajutoare nerambursabile membrilor casei; ■fonduri pentru activități cultural-științifice, care se constituie din veniturile realizate din organizarea diferitelor activități cultural-artistice și de agrement și dintr-o cotă din încasările reprezentând contribuțiile lunare ale membrilor, stabilită de adunarea generală. Din aceste fonduri se fac: ■cheltuieli pentru bibliotecă, cercuri formații artistice, excursii etc.; ■fonduri pentru investiții, care se constituie dintr-o cotă stabilită de adunarea generală din încasările lunare, cu a cărei aprobare se pot finanța următoarele acțiuni: amenajarea și dotarea unor spații necesare activității casei, activităților cultural-artistice, prestărilor de servicii; construirea, amenajarea și dotarea unor unități proprii de tratament balnear; construirea, amenajarea și dotarea unor cămine de pensionari; achiziționarea de autobuze și de microbuze de către o singură casă sau prin asocierea mai multor case de ajutor reciproc al pensionarilor, cu încuviințarea primăriei consiliului județului (municipiului București). Pentru realizarea acestui obiectiv se pot solicita și unele contribuții speciale ale membrilor casei, cu aprobarea prealabilă a adunării generale și a Direcției de Muncă și Protecție Socială; fonduri pentru cheltuieli generale, care se constituie din veniturile rămase după constituirea celorlalte fonduri. Din aceste fonduri se efectuează toate celelalte cheltuieli ale casei de ajutor reciproc a pensionarilor. Adunarea generală poate hotărî ca din disponibilitățile fondului pentru cheltuieli generale să se suplimenteze celelalte fonduri ale casei. Disponibilitățile în numerar ale casei se păstrează în conturi curente la Casa de Economii și Consemnațiuni. Toate documentele care angajează fondurile și bunurile casei se aprobă de președintele consiliului de conducere ori prin delegație de către secretar, însă numai după ce au fost vizate de contabilul-șef pentru controlul financiar preventiv.

FONDURILE PROPRIETĂȚII PRIVATE (F.P.P.), societăți comerciale pe acțiuni, persoane juridice înființate prin Legea privatizării societăților comerciale nr. 58/1991, care a prevăzut înființarea a cinci fonduri ale proprietății private. F.P.P. au fost constituite ca fonduri mutuale, ale căror drepturi, obligații și mod de organizare și de funcționare au fost reglementate

prin statutul-cadru din Ordonanța nr. 10/1992. F.P.P. au deținut 30% din capitalul social al societăților comerciale proprietate a statului. În anul 1997, aceste fonduri au fost transformate în societăți de investiții financiare. F.P.P. au avut menirea să creeze cadrul juridic necesar transformării proprietății de stat în proprietate privată. F.P.P. a emis certificate de proprietate în mod gratuit cetățenilor români îndreptățiți. Fiecare F.P.P. a fost condus de către un consiliu de administrație constituit din șapte membri, din rândul cărora au fost aleși un președinte și un vicepreședinte.

F.O.R. (engl. „Free on Railway“ = franco vagon sau camion), condiție privind încheierea contractului de vânzare-cumpărare a mărfurilor de export-import, atunci când acestea sunt transportate pe uscat. Conform condiției F.O.R., răspunderea vânzătorului încetează o dată cu încărcarea mărfii în vagon sau în camion. Încheierea contractului de cumpărare a mărfurilor de import conform condiției F.O.R. este avantajoasă deoarece face posibilă încheierea asigurării la o societate de asigurări din România, ceea ce permite evitarea plății primelor de asigurare în valută, așa cum s-ar întâmpla în cazul în care asigurarea ar fi încheiată la o societate de asigurări din străinătate.

FORFETAR, impozit, taxă, preț etc. stabilit anticipat într-o sumă globală și invariabilă.

FORFETARE (fr. „forfait“ = învoială) 1. Impozite și taxe locale stabilite în sumă globală și invariabilă. 2. Modalitate modernă de finanțare a comerțului exterior care utilizează, în mod combinat, mai multe tehnici bancare bazate pe operațiunile cunoscute de scontare. Practic, f. este o operațiune de vânzare-cumpărare de creanțe, concretizate în titluri de credit, în cadrul căreia cumpărătorul (forfetorul) renunță să întreprindă acțiunea în regres față de creditorul precedent. Vânzătorul titlului de credit rămânând răspunzător numai pentru legalitatea creanței. În asemenea situații, riscurile economice și eventualele riscuri politice trec asupra cumpărătorului; riscurile care privesc realizarea normală a contractului (tranzacția comercială propriu-zisă) rămân în seama exportatorului. Față de operațiunile obișnuite ale tehnicii bancare de scontare, f. face posibilă refinanțarea exportatorilor care au oferit credite pe baza unui instrument de plată sau care au acordat credite cu scadențe ce depășesc 90 zile, dar nu mai mult de șapte ani, și care oferă o taxă globală de scontare stabilită dinainte de către cumpărător de comun acord cu vânzătorul titlurilor de credit. În procedura derulării unei operațiuni de f. se cuprind tratativele dintre exportator și forfetor asupra costurilor și calculației ce se folosesc la încheierea tranzacțiilor comerciale, în care scop exportatorul prezintă partenerului său date referitoare la valoarea contractului, valuta de calcul, valoarea creditului care urmează să se sconteze, numele și țara importatorului, condițiile de plată (felul creanțelor) și perioada de finanțare, garanțiile (garanții bancare, acreditive, avaluri, trate, bilete la ordin etc.), persoana juridică garantă, ordonatorul acreditivului, numele, prenumele și adresa avalistului, felul mărfii, termenul de livrare și data depunerii documentației cerute în vederea finanțării. Pe baza acestor elemente și în funcție de stadiul tratativelor, forfetorul – dacă este solicitat – indică nivelul scontului și al comisionului. Prețul plătit de vânzătorul creanțelor (exportatorul) reprezintă costul f., acesta fiind bazat pe mai multe variabile, principala fiind costul finanțării de către forfetor, care, practic, este egal cu dobânda de pe piața eurovalutelor din intervalul de timp de la f. cambiei sau a altor efecte de comerț până la scadența lor, plus o anumită marjă care să acopere riscurile preluate de forfetor și cheltuielile administrative. F. este operațiunea care permite exportatorului recuperarea sumelor de la bancă înainte de scadență sau transformarea unei vânzări pe credit într-o vânzare la vedere. În mod obișnuit, la operațiunile de f. recurg vânzătorii pe credit din contractele internaționale, cu scopul încasării înainte de scadență a prețului mărfurilor exportate. F. se practică mai ales de instituțiile financiare specializate, de băncile comerciale și în mai mică măsură de societățile de asigurări. F. prezintă dezavantajul că prețul

operațiunilor respective este mult mai ridicat decât la formele obișnuite de refinanțare a creditelor-cumpărător. Din costul f., o parte care depășește dobânda la creditul primit de cumpărător se include de către exportator în prețul mărfurilor. Operațiunile de f. care se pot efectua în țara noastră, atât pentru importul, cât și pentru exportul de mașini și utilaje, se fac prin bancă. V. și aval; avalist; discont; scont; scontare.

FORMAREA BRUTĂ DE CAPITAL FIX, proces de creștere a capitalului fix prin alocarea unei părți din venituri, precum și prin folosirea în acest scop a amortismentului. Formele concrete ale f.b. de c.f. sunt: creșterea valorii bunurilor de folosință îndelungată, cumpărarea de întreprinderi, achiziționarea și construirea de locuințe de către populație. F.b. de c.f. se determină prin luarea în calcul a bunurilor de folosință îndelungată nou achiziționate de pe piață sau pe care întreprinderile le-au obținut pentru autoconsumul productiv. F.b. de c.f. se determină adunând amortismentele la **formarea netă de capital fix (v.)**.

FORMAREA NETĂ DE CAPITAL FIX, sporirea bunurilor de echipament, altele decât cele de înlocuire a echipamentelor productive uzate, demodate sub aspect tehnic. La determinarea f.n. de c.f. se au în vedere numai achiziționările de bunuri pentru producție. F.n. de c.f. se obține scăzând amortismentele din **formarea brută a capitalului fix (v.)**.

FORMĂ DE DECONTARE, modalitate, operațiune bancară prin care se virează mijloacele bănești din și în conturile unităților economice deschise la bancă, în urma căreia se sting drepturile și obligațiile pecuniare dintre părți. Unitățile economice pot folosi ca forme de decontare **acceptarea (v.)** și **acreditivul (v.)**. Formele de decontare sunt determinate de diversitatea relațiilor economice existente între unitățile economice, de complexitatea activității lor; ele fac posibilă adaptarea decontărilor la specificul producției, repartiției și circulației produsului național brut. V. și **decontarea prin acceptare**.

FORME DE PROTECȚIE A OAMENILOR ȘI A BUNURILOR ÎMPOTRIVA FORȚELOR DISTRUCTIVE ALE NATURII ȘI ACCIDENTELOR, modalități de prevenire și de combatere a fenomenelor aleatorii și a accidentelor producătoare de daune, folosite de oameni, și anume: a) prevenirea sau evitarea riscului; b) limitarea pagubelor provocate de riscurile produse; c) crearea de rezerve pe seama resurselor proprii în vederea compensării eventualelor pagube; d) trecerea riscului pe seama unei societăți de asigurări. a) **Prevenirea sau evitarea riscului presupune luarea de măsuri care să facă imposibilă producerea anumitor riscuri**. În acest sens, pe diverse domenii de activitate, se dau câteva exemple. În agricultură: renunțarea la cultivarea, în unele zone, a plantelor care sunt foarte sensibile la secetă, la grindină, la atacurile unor dăunători și cultivarea altor plante mai rezistente. De asemenea, renunțarea la creșterea unor specii de animale în zonele în care se înregistrează frecvent anumite epizootii. Un alt exemplu este evitarea practicării unor profesii sau meserii pentru a nu se contracta anumite boli profesionale. Concomitent, se iau anumite măsuri profilactice. În domeniul silviculturii sunt necesare măsuri de protecție a pădurilor, neadmiterea exploatării neraționale a pădurilor (defrișările și incendierile pentru sporirea suprafețelor agricole conduc la modificarea climei, cu consecințe grave pentru echilibrul ecologic). Despăduririle conduc la scăderea debitelor râurilor, la reducerea debitelor lacurilor de acumulare ale hidrocentralelor, la creșterea temperaturii, la apariția secetei. Ca urmare a producerii acestor fenomene, este necesară respectarea cu strictețe a programelor de exploatare rațională a pădurilor, de regenerare și de reîmpădurire. De asemenea, sunt necesare regularizarea torenților, crearea perdelelor de protecție, combaterea dăunătorilor pădurii, prevenirea incendiilor. Cu toate că seceta nu se poate evita, efectele ei pot fi totuși atenuate prin aplicarea unui program complex de irigații și de îmbunătățiri funciare, prin folosirea unei agrotehnici adecvate condițiilor

de climă, relief și sol. Pentru prevenirea inundațiilor provocate de râurile țării și de Dunăre, sunt necesare construirea și întreținerea de diguri care să protejeze localitățile și culturile de furia apelor ieșite din matcă, crearea bazinelor de rezerve de apă necesare în viitor etc. Prevenirea bolilor și a epizootiilor presupune aplicarea de tratamente profilactice pentru oameni și animale. Incendiile se pot preveni prin luarea măsurilor tehnice și organizatorice în stadiile de proiectare, executare și exploatare a construcțiilor industriale, social-culturale și gospodărești, precum și a mijloacelor de transport. Se recomandă folosirea materialelor neinflamabile, izolarea cablurilor electrice, înzestrarea clădirilor cu furtunuri de apă, dotarea clădirilor cu extincatoare, programarea clădirilor cu mai multe scări de acces, constituirea unităților de pompieri, dotarea cu autocisterne etc. Efectele negative ale cutremurelor de pământ pot fi limitate prin proiectarea și realizarea construcțiilor în așa fel încât acestea să reziste seismelor, respectarea nivelului de înălțime pe tipuri de construcții și pe zone, instalarea de seismografe. Accidentele rutiere ar putea fi reduse prin: îmbunătățirea sistemelor de frânare, repararea drumurilor publice, creșterea gradului de aderență a pneurilor, iluminarea șoselelor pe timpul nopții, purtarea centurilor de siguranță, respectarea regulilor de circulație (evitarea alcoolului, a oboselii la volan, respectarea vitezei legale, a priorităților etc.).

b) **Limitarea pagubelor provocate de riscurile produse reclamă** ca, după producerea riscului sau chiar înainte de încheierea lui, persoanele interesate să ia măsuri care să reducă la minimum efectele dezastruoase ale acestuia. Ca exemple se menționează: limitarea extinderii incendiilor și stingerea lor; localizarea epizootiilor și lichidarea focarelor epizootice; aplicarea de tratamente curative; sacrificarea animalelor nevindicabile; ridicarea de diguri; săparea de șanțuri pentru scurgerea apei; degajarea persoanelor de sub dărâmături în caz de cutremur și acordarea de asistență medicală; luarea de măsuri pentru oprirea scurgerii țițeiului în mare; stăvilirea mării negre etc.

c) **Crearea de rezerve pe seama resurselor proprii în vederea acoperirii eventualelor pagube** necesită constituirea de către agentul economic a unui fond de rezervă, pe care să-l folosească pentru compensarea pagubelor provocate de calamități ale naturii și de accidente.

d) **Trecerea riscului pe seama unei societăți de asigurări** constă în aceea că persoana fizică sau juridică amenințată de un risc plătește o sumă de bani (primă de asigurare) unei societăți de asigurări, iar aceasta se angajează să suporte dauna, adică să plătească despăgubirea sau suma asigurată. Agenții economici și persoanele fizice pot folosi una sau câteva dintre căile menționate mai sus pentru combaterea riscurilor; aceasta depinde de condițiile concrete ale persoanelor fizice și juridice interesate, de puterea lor economică, de efortul financiar care trebuie făcut etc. Trecerea riscului pe seama unei societăți de asigurări se folosește atunci când celelalte măsuri nu pot fi luate în considerare din motive legate de natura și de mărimea riscului, de situația economică a persoanei fizice și a celei juridice interesate, de eficiența metodelor folosite etc. Când calamitățile naturii se produc, este necesară luarea unor măsuri economice pentru compensarea daunelor pricinuite de acestea economiei naționale, pentru reluarea și continuarea activității economico-sociale. Întrucât nu se cunoaște nici momentul producerii calamităților naturii, a accidentelor sau a unor fenomene întâmplătoare și nici intensitatea acestora, este necesar ca în permanență societatea omenească să dispună de fonduri de rezervă și de asigurare cu ajutorul cărora să poată compensa pagubele care i-ar fi provocate.

V. și asigurare; fond de asigurare; fond de rezervă; fondul de rezervă al asigurărilor.

FORTUIT, eveniment apărut pe neașteptate, întâmplător, în mod neprevăzut.

FORTĂ MAJORĂ (lat. vis major), împrejurare imprevizibilă, independentă de culpa debitorului, care îl împiedică să-și execute obligațiile și care n-a putut fi înlăturată: **f.m.** are drept efect exonerarea acestuia de răspundere pentru neexecutare. **F.m.** poate să fie un fenomen natural

(cutremur, inundație, incendiu etc.), social (răscoală, revoluție, război) etc. De asemenea, **f.m.** este situația în care cineva nu poate acționa sau proceda așa cum ar dori, din cauza unor împrejurări constrângătoare. **F.m.** este și o clauză care se stipulează în contractele de societate, în contractele de livrare sau de prestări de servicii încheiate între două sau mai multe părți. **V. și caz fortuit.**

FORWARD (engl. „la termen“), operațiune la bursă potrivit căreia livrarea mărfurilor, transmiterea acțiunilor și, într-o anumită măsură, plata lor se vor efectua la un termen viitor, bine stabilit.

F.O.T. (engl. „Free on Truck“ = franco vagon), **v. și F.O.B.**

FRAHT, document folosit în transporturile feroviare sau aeriene de mărfuri. În **f.** se menționează mărfurile care se transportă, expeditorul și destinatarul, stația de destinație și traseele de transport. **F.** constituie dovada încheierii contractului de transport, a predării mărfii către căraș și a respectării termenului de expediere a mărfii. **F. aerian** este de două feluri, și anume: a) **f. aerian consolidat**, care se folosește pentru transporturile aeriene; acestea înglobează transporturile mici cu aceeași destinație, iar taxele de transport sunt mai mici; b) **f. aerian de casă**, care se folosește pentru transportul aerian al mărfurilor de tonaj mare și pe baza căruia expeditorul mărfii poate încasa contravaloarea acesteia de la bancă. **V. și scrisoare de trăsură.**

FRANCO, noțiune utilizată în operațiunile comerciale, prin care se indică plata cheltuielilor aferente unei mărfi până în momentul expedierii ei. **F.** arată limitele în care cumpărătorul este exonerat de cheltuielile directe de încărcare, transport și chiar de asigurare a mărfurilor, aceste cheltuieli fiind incluse în prețul mărfurilor. **F.** înseamnă că prețul mărfurilor, cheltuielile de încărcare, de asigurare și de transport până într-un anumit loc sunt incluse în prețul de vânzare. ❖ **F. la bord** (**F.O.B.** = engl. „Free on Board“), uzanță comercială utilizată în comerțul internațional maritim, prin care se înțelege că în prețul mărfii sunt cuprinse și cheltuielile cu transportul acesteia din portul de expediție până la bordul vasului, după care toate cheltuielile, inclusiv cele referitoare la asigurarea maritimă, îl privesc pe cumpărător. ❖ **F. cheu**, uzanță comercială de vânzare a mărfurilor, potrivit căreia mărfurile se livrează la cheu. În conformitate cu această clauză, vânzătorul este obligat să pună mărfurile la dispoziția cumpărătorului pe cheu, în portul stabilit și la data stipulată în contractul de vânzare-cumpărare, timp în care suportă toate cheltuielile (taxele vamale, de export și alte riscuri). Cumpărătorul preia toate riscurile și cheltuielile după ce mărfurile respective i-au fost puse la dispoziție de către vânzător. ❖ **F. domiciliu**, clauză de vânzare în care prețul de vânzare cuprinde toate cheltuielile de transport, de asigurare etc. până la domiciliul cumpărătorului. ❖ **F. fabrică**, clauză referitoare la condițiile de livrare a mărfurilor, potrivit căreia vânzătorul este obligat să suporte cheltuielile legate de vânzarea mărfii până în momentul punerii lor la dispoziția cumpărătorului. Potrivit acestei clauze, cumpărătorul are obligația să preia mărfurile imediat ce-i sunt puse la dispoziție în locul și la termenul stipulat în contract, să achite prețul lor, să suporte toate cheltuielile de transport, de asigurare, taxele vamale etc. Clauza **f.f.** este convenabilă vânzătorului care predă mărfurile din depozitul său direct cumpărătorului, pe spezele și riscurile acestuia. Inconvenientul pentru vânzător constă în aceea că nu poate include în preț cheltuielile de transport și de asigurare pentru care ar încasa valută. În uzanțele comerciale se mai practică: **f. gară**, **f. transport**, **f. vagon gară** etc. ❖ **F. vamă**, vânzare în care prețul cuprinde și taxele vamale și asigurarea care sunt astfel suportate de vânzător.

FRANȘIZĂ, partea stabilită în prealabil din cuantumul pagubei care va fi suportată de asigurat. **F.** poate fi condiționată sau necondiționată și se poate stabili în procente sau în sumă absolută din suma asigurată sau din daună. În cazul **f. condiționate**, asiguratorul este scutit de răspundere pentru dauna care nu depășește suma **f.** și o suportă integral dacă dauna depășește

această sumă. La **f. necondiționată**, asigurătorul plătește suma daunei rămasă după scăderea **f. F.** mai poate fi **deductibilă și atinsă**. În primul caz, asigurătorul nu compensează procentul sau suma stabilită din cuantumul daunei, ci numai acea parte care depășește **f.** În cel de al doilea caz, despăgubirea nu se plătește dacă volumul pagubei se situează până la limita sumei **f.**; dacă acest volum depășește suma **f.**, atunci despăgubirea se suportă integral de către asigurător. Se constată că, în ambele cazuri, asigurătorul nu acordă despăgubirea pentru daunele al căror cuantum nu depășește limitele **f.** La asigurările cu **f.** primele tarife sunt mai mici. În mod obișnuit, **f.** se practică în asigurările privind transporturile internaționale de mărfuri, în asigurarea navelor maritime, în asigurarea de răspundere civilă etc. pentru evitarea cheltuielilor cu constatarea, evaluarea pagubelor, stabilirea și plata despăgubirilor aferente daunelor mici, lipsite de importanță. ❖ **F. obișnuită** se utilizează în asigurările maritime atunci când în avaria particulară se aplică **f. uzuală** pentru bunul cuprins în asigurare.

FRAUDĂ, act de rea-credință, inducere în eroare, înșelare (cu privire la calitatea unei mărfi, prin sustragere de la plata impozitelor sau a taxelor etc.), în scopul dobândirii de foloase sau de câștiguri ilicite prin provocarea de pagube.

FRAUDĂ FISCALĂ, sustragere de către persoanele juridice sau fizice de la plata impozitelor și a taxelor prin falsă declarare sau nedeclararea unor venituri impozabile, sustrăgându-se astfel parțial sau total de la plata impozitelor datorate statului. **F.f.** constă în încălcarea legislației fiscale, prezentarea de informații și declarații false cu privire la veniturile impozabile, vânzări de mărfuri fără factură, contabilitate incorect condusă, falsuri etc. **V.** și **evaziune fiscală**.

FRÂNĂ FISCALĂ, efect al inflației asupra ratelor de impozit medii și efective. În condițiile unui sistem de impozitare pe venit progresiv și neindexat, rata impozitului crește atunci când veniturile monetare cresc, cu toate că veniturile reale nu pot crește. Crescând veniturile nominale, câștigătorii de venit sunt trecuți la tranșe superioare de venit la care ratele (cotele) de impozit sunt mai mari. Efectul acestui sistem de impozitare este descurajarea, deprimarea activității economico-sociale, demobilizarea contribuabilului. Prevenirea **f.f.** necesită revederea corespunzătoare a cotelor impozitului progresiv pe venit. **V.** și **grad de fiscalitate**.

FRECVENȚA RELATIVĂ DE REALIZARE A INDICELUI DE DESPĂGUBIRE, element care intră în calculul dispersiei (**v.**) și al **abaterii medii pătratice** (**v.**), el influențând nivelul **adaosului de risc** (**v.**). **F.r.** de **r.** a **i.** de **d.** se calculează pe baza formulei:

$$f_k = \frac{x_k}{n}$$

în care:

f_k = **f.r.** de **r.** a **i.** de **d.** în anul **k**;

x_k = numărul bunurilor despăgubite în anul **k** ($k = 1, 2, \dots, n$);

n = numărul bunurilor despăgubite în întreaga perioadă luată în calcul.

FRECVENȚĂ, noțiune utilizată în domeniul asigurărilor pentru a arăta dacă anumite fenomene sau evenimente se produc sau nu cu o anumită regularitate în cadrul unei perioade determinate de timp. Acest lucru este important deoarece pot fi acceptate ca **riscuri asigurate** (**v.**) numai acele fenomene sau evenimente care, printre altele, îndeplinesc și condiția de a avea o anumită frecvență, deci o anumită regularitate în producere. Fenomenele sau evenimentele care se produc cu o frecvență foarte mare nu pot fi acceptate ca **riscuri asigurate**, fiindcă conduc la plata

unor despăgubiri de volum mare și presupun prime de asigurare cu nivel ridicat, astfel încât asigurarea nu prezintă interes nici pentru asigurător, nici pentru asigurat. Dacă un fenomen sau eveniment se produce cu o frecvență foarte scăzută, atunci el nu prezintă interes pentru a fi acoperit prin asigurare.

FUGĂ A CAPITALURILOR, transfer anarhic de capitaluri dintr-o țară în alta, în vederea plasării lor în acțiuni rentabile. Această mișcare este provocată în primul rând de instabilitatea economică și politică, caracteristică îndeosebi perioadelor de criză, când are loc devalorizarea valurilor, și în al doilea rând de tendința unora de a se eschiva de la plata impozitelor și de la controlul valutar din țara de origine. În mod obișnuit, această fugă are loc sub forma transferului capitalurilor de împrumut sau a aurului în conturile băncilor străine (se poate produce și prin exportul de contrabandă al mărfurilor, al aurului, al bancnotelor) și are drept efect micșorarea resurselor bancare, a rezervelor de aur și intensificarea instabilității balanței de plăți a țării respective.

FUGĂ DE BANI, fenomen specific în perioadele de inflație acută, când banii de hârtie se devalorizează puternic, iar deținătorii lor caută să-i transforme cât mai repede în valori materiale reale. Încercând să evite pierderile cauzate de deținerea unor sume mari de bani în aceste perioade, posesorii lor cumpără masiv diferite mărfuri, mărind nejustificat cererea acestora și implicit ridicarea prețurilor. Aceasta are drept urmare nu mărirea vitezei de circulație a banilor, ceea ce ar atrage după sine micșorarea masei monetare aflate în circulație, ci aglomerarea arterelor circulației bănești, agravând astfel inflația.

FUMĂRIT, dare percepută în Țara Românească în secolul al XVII-lea pe clădirea fiecărei prăvălii și pe așezările pescarilor din bălțile Dunării. În Moldova, f. se încasa pe casa fiecărui contribuabil, iar mai târziu pentru fiecare coș de fum.

FUNCȚIA COMERCIALĂ A UNITĂȚII ECONOMICE, activitățile care contribuie la realizarea legăturilor unității cu mediul ambiant, astfel încât să se procure resursele necesare desfășurării activității și desfacerii mărfurilor, lucrărilor și serviciilor.

FUNCȚIA CONTABILĂ A UNITĂȚII ECONOMICE, activitățile desfășurate de serviciul contabilității privind întocmirea, primirea și înregistrarea documentelor contabile, ținerea registrelor, întocmirea balanței de verificare, a bilanțului contabil, a contului de profit și pierderi, examinarea acestora, propunerea de măsuri corespunzătoare consiliului de administrație pentru perfecționarea activității economice, sociale și financiare.

FUNCȚIA CREDITULUI BANCAR DE MOBILIZARE, REPARTIZARE ȘI UTILIZARE A DISPONIBILITĂȚILOR BĂNEȘTI (FUNCȚIA DISTRIBUTIVĂ), f. care realizează mobilizarea – prin intermediul aparatului bancar – a resurselor bănești temporar disponibile aparținând diferitelor unități economice și a economiilor bănești ale populației și redistribuirea lor prin acordarea sub formă de împrumuturi, pe un timp determinat, a acestor resurse bănești altor agenți economici, ramuri, sectoare economice, domenii de activitate, producătorilor independenți și altor persoane fizice care au nevoie de mijloace bănești suplimentare într-o anumită perioadă de timp. Resursele bănești temporar disponibile mobilizate și folosite ca izvor de acordare a creditelor sunt: ▪disponibilitățile temporare de capital care se află sub formă inactivă în conturile agenților economici deschise la unitățile bancare; ▪fondul de amortizare destinat finanțării investițiilor, păstrat în cont la bancă pe tot timpul cât este disponibil; ▪disponibilitățile bănești ale bugetului de stat și ale bugetelor locale rezultate din execuția bugetară curentă, păstrate în conturi la unitățile bancare și provenite din veniturile încasate și necheltuite și

din eventualele excedente din anii anteriori; ■fondurile asigurărilor sociale; ■fondurile proprii ale sindicatelor și ale celorlalte organizații obștești; ■sumele rezultate din încasarea primelor de asigurare prin efectul legii și facultative de la agenții economici și de la populație de către societățile de asigurări, care sunt păstrate în conturi la bănci până la survenirea riscurilor; ■rezervele de casă ale firmelor păstrate în conturi bancare; ■economii bănești ale populației constituite în diferite scopuri și depuse la Casa de Economii și Consemnațiuni sau la băncile comerciale, care și-au lărgit și diversificat operațiunile; ■fondurile proprii ale băncilor (fondul statutar, fondul de rezervă etc.); ■emisiunea de monedă efectuată de Banca Națională, cu respectarea tuturor regulilor circulației bănești, ca ultimă sursă, dacă izvoarele de creditare menționate mai sus nu sunt suficiente. Această funcție a creditului bancar constă și în acordarea de împrumuturi agenților economici și persoanelor fizice în vederea folosirii lor productive, eficiente, precum și pentru satisfacerea diferitelor cerințe suplimentare, temporare și neprevăzute. Îndeplinind această funcție, creditul contribuie la creșterea puterii de acțiune productivă a capitalului, folosește capitalul latent și participă la sporirea produsului național brut, a avuției naționale. Se poate spune că, prin această funcție, creditul transformă disponibilitățile bănești sterile în capitaluri productive. Prin intermediul acestei funcții, creditul înlesnește orientarea elastică și operativă a capitalurilor disponibile spre investițiile din ramurile și domeniile de activitate mai eficiente. De asemenea, prin funcția distributivă, creditul face posibilă adaptarea promptă a capitalului la cerințele pieței interne și externe, contribuie la concentrarea și la centralizarea capitalului. Creditul transformă economiile în investiții. Economistul englez **J. M. Keynes** a subliniat că, în economia de piață dezvoltată, echilibrul macroeconomic se realizează prin ecuația: economii = investiții. Fiecare persoană poate economisi o parte mai mică sau mai mare din veniturile sale, desigur în funcție și de modul cum își gestionează câștigurile. Dacă economiile realizate nu sunt investite, ele reprezintă doar o teaurizare nefolositoare, un factor dezechilibrant și deprimant pentru dezvoltarea economico-socială. Nu orice persoană are trăsături de întreprinzător și nu oricine își poate asuma riscurile de investitor, nu are calitățile care se cer, sau dacă le are, nu le poate folosi neavând capitalul necesar. Creditul poate însă procura capitalul necesar investitorului; de asemenea, creditul contribuie la constituirea firmelor mici și mijlocii, promovarea ale inovației și invenției, favorizează concurența, fiind un important factor al creșterii economice.

FUNCȚIA DE CERCETARE-DEZVOLTARE A UNITĂȚII ECONOMICE, totalitatea activităților care se desfășoară în cadrul unității economice pentru realizarea obiectivelor privind emiterea de noi idei și transformarea ideilor în acțiuni folositoare dezvoltării viitoare.

FUNCȚIA DE CONTROL, pârghie importantă a conducerii sociale, expresie a democrației. Controlul constituie o latură importantă, cu valențe multiple în ansamblul conducerii generale a întregii activități. Activitatea de conducere, în orice domeniu, presupune mai întâi elaborarea deciziei, stabilirea măsurilor care urmează a fi luate și apoi exercitarea controlului asupra modului cum sunt aplicate; aceste două laturi se află într-o unitate dialectică, indisolubilă. Ignorarea f. de c. ar diminua eficiența actului conducerii și ar lăsa la voia soartei finalitatea deciziilor și hotărârilor. Controlul constituie o formă de participare democratică a cetățenilor la conducerea statului. ❖ **F. de c. a creditului bancar**, f. care se exercită cu prilejul acordării, folosirii și restituirii creditelor. La prezentarea cererilor de credite, unitățile bancare controlează justa calculare a necesarului de credite și stabilirea cât mai exactă a duratei de utilizare a lor. Controlul bancar prin credite cuprinde aprovizionarea, producția și desfacerea. Banca verifică nu numai folosirea creditelor, ci și existența garanției materiale și utilizarea mijloacelor proprii. Modul de realizare ritmică de către fiecare unitate economică a programului de producție sub aspect cantitativ, calitativ și pe sortimente. Unitățile bancare controlează folosirea judicioasă a tuturor mijloacelor materiale, a resurselor bănești, a forței de muncă, evitarea imobilizărilor de

fonduri, realizarea sarcinilor de creștere a productivității muncii, de reducere a costurilor de producție și a cheltuielilor de circulație, calitatea produselor, realizarea producției nete și a producției fizice, creșterea rentabilității, dacă s-au luat măsuri eficiente pentru accelerarea vitezei de rotație a activelor circulante, respectarea clauzelor contractuale, întărirea disciplinei financiare și de credit, rambursarea creditelor la scadență, întărirea gestiunii economico-financiare. Controlul bancar prin intermediul creditului este chemat să sesizeze operativ apariția fenomenelor negative și să-și aducă prompt contribuția la stabilirea căilor de lichidare și de preîntâmpinare a neajunsurilor. Prin intermediul creditului trebuie accentuată latura preventivă a controlului bancar în faza premergătoare acordării fondurilor și efectuării plăților. Efectuând controlul prin intermediul creditului, unitățile bancare se preocupă de desprinderea concluziilor asupra proceselor de aprovizionare, producție și desfacere, intervenind activ pentru desfășurarea normală a activității economice, pentru identificarea și punerea în valoare a rezervelor etc.; în funcție de toate aceste elemente, unitățile bancare hotărăsc asupra acordării, folosirii și rambursării creditelor. Controlul prin intermediul creditului a condus la creșterea atribuțiilor și a răspunderilor unităților bancare în viața economică. Acest control contribuie la realizarea concordanței permanente între mișcarea resurselor materiale și mișcarea resurselor bănești în procesul înfăptuirii reproducției sociale.

FUNCȚIA DE CONTROL ȘI DE EVALUARE A UNITĂȚII ECONOMICE, activitate sistematică prin care se realizează controlul financiar preventiv și operativ-curent menit să asigure legalitatea și eficiența activității economico-sociale și financiare a unității, prin care se compară obiectivele stabilite cu cele realizate, se identifică și se înlătură deficiențele constatate, se stabilesc rezultatele obținute.

FUNCȚIA DE COORDONARE A ACTIVITĂȚII UNITĂȚII ECONOMICE, activitate complexă prin care se armonizează deciziile și acțiunile personalului unității și al subunităților sale, în contextul sistemului organizatoric și al previziunilor stabilite anterior. Această funcție trebuie să asigure unității economice suplețea, flexibilitatea, adaptabilitatea și creativitatea strict necesare în economia de piață.

FUNCȚIA DE EMISIUNE MONETARĂ A CREDITULUI, punere în circulație prin intermediul creditului a biletelor de bancă și a monedei metalice efective sau scripturale, precum și a altor instrumente de plată (cecul, viramentul, trata etc.). Aceste instrumente au condus la diminuarea masei numerarului și la creșterea în măsură considerabilă a monedei scripturale. În acest mod se reduc cheltuielile de circulație a banilor. Instrumentele de plată folosite pe calea creditului fac față în condiții optime creșterii considerabile a volumului tranzacțiilor economice.

FUNCȚIA DE ORGANIZARE, activitatea de management care stabilește și delimitează procesele de muncă fizică și intelectuală, componentele acestora, repartizarea pe posturi, compartimente, servicii, birouri în vederea realizării optime a obiectivelor stabilite.

FUNCȚIA DE PERSONAL A UNITĂȚII ECONOMICE, activitate privind determinarea necesarului de forță de muncă, ocuparea posturilor cu personalul corespunzător, stabilirea anuală a concediilor de odihnă, salarizarea, calcularea vechimii în muncă, perfecționarea calificării profesionale a angajaților etc.

FUNCȚIA DE PREVIZIUNE A UNITĂȚII ECONOMICE, activitate cu ajutorul căreia se determină obiectivele principale ale unității economice, căile care pot fi folosite pentru atingerea lor, resursele materiale, umane și financiare, prognozarea desfacerii mărfurilor, a lucrărilor și a serviciilor, prevederea rezultatelor financiare etc.

FUNCȚIA DE PRODUCȚIE A UNITĂȚII ECONOMICE, totalitatea activităților de bază, auxiliare și de servire prin care se produc mărfurile, se execută lucrările și se prestează serviciile contractate.

FUNCȚIA DE SUPRAVIEȚUIRE, valoarea medie a numărului de persoane din numărul inițial care ajung să atingă vârsta de x ani. Această $f.$ se utilizează în asigurările de persoane. **V. și asigurări de persoane; tabele de mortalitate.**

FUNCȚIA FINANCIARĂ A UNITĂȚII ECONOMICE, manifestare a conținutului și a destinației finanțelor unității economice în procesul economico-social, când se furnizează și se gestionează resursele de capital sau bănești ale agentului economic. Această funcție oferă conducerii unității economice mai mulți indicatori financiari de urmărire și de control care contribuie la orientarea întregii activități din întreprindere. **F.f.** este îndeplinită de către compartimentele: financiar, contabilitate, casa. Ca tendință, toate problemele financiare se rezolvă de către directorul financiar (vicepreședintele) al unității. **F.f.** cuprinde în principal două mari categorii de activități, și anume: a) încasarea sau plata de numerar, contractarea de asigurări, folosirea creditelor etc., care conduc la anumite rezultate financiare; b) contabilitatea, analiza costurilor, prelucrarea datelor, elaborarea bugetului, care prezintă o importanță hotărâtoare. **F.f.** are responsabilități, cum sunt: apărarea patrimoniului agentului economic, diviziunea muncii între diverse compartimente funcționale, verificarea și controlul, stabilirea unor linii de comunicație între compartimente, între șeful compartimentului financiar și consiliul de administrație, echilibrul între încasări și plăți, stabilirea concordanței cu structura organizației, descentralizarea operațiunilor, prelucrarea datelor, relațiile financiare cu publicul, îmbunătățirea permanentă a metodologiei, organizarea de perspectivă și prognozarea.

FUNCȚIE DE GESTIUNE, complex de operațiuni de primire, păstrare și eliberare de produse aflate în administrarea, folosirea sau deținerea unei unități economice. **V. și gestionar.**

FUNCȚIILE ASIGURĂRILOR DE PERSOANE, DE BUNURI ȘI DE RĂSPUNDERE CIVILĂ, manifestare a conținutului și a menirii asigurărilor în viața economică și socială. Asigurările îndeplinesc următoarele funcții: a) funcția de compensare a pagubelor pricinuite de calamități ale naturii și de accidente și plata sumelor asigurate; b) funcția de prevenire a riscurilor și a daunelor; c) funcția de repartitie (financiară); d) funcția de control. a) **Funcția de compensare a pagubelor pricinuite de calamități ale naturii și de accidente pentru asigurările de bunuri și de răspundere civilă și de plată a unor sume asigurate în asigurările de persoane** constă în plata despăgubirilor, onorarea obligațiilor în cazul asigurărilor de răspundere civilă și plata sumelor asigurate, când este vorba de asigurări de persoane, în cazurile în care în viața persoanelor asigurate intervin anumite evenimente. Încă de la apariția lor, asigurările au îndeplinit această funcție pe plan național și internațional. Îndeplinind această funcție, asigurările contribuie la refacerea bunurilor avariate sau distruse, la repararea prejudiciilor de care asigurații răspund potrivit legii și plătesc sume în cazul în care se produc anumite evenimente ce afectează integritatea corporală și chiar viața persoanelor asigurate. b) **Funcția de prevenire a riscurilor și a daunelor.** Fiecare societate de asigurări are în programul său de activitate măsuri complexe pentru prevenirea, limitarea și combaterea riscurilor și a daunelor. Pierderile mari nu fac decât să sărăcească agenții economici, cetățenii și colectivitatea în ansamblu. De aceea, interesul este să se elimine sau cel puțin să se reducă pagubele. Asigurații sunt chemați să întreprindă măsuri de prevenire a daunelor. Astfel, în cazul incendiilor, asigurații care nu iau măsuri de securitate, de protecție și de prevenire plătesc prime ridicate și chiar amenzi. Dacă se fac vinovați de producerea

daunelor, nu numai că ei nu primesc despăgubiri, dar sunt și sancționați. În schimb, asigurații care iau cele mai eficiente măsuri pentru prevenirea daunelor (incendiilor) beneficiază de importante reduceri la plata primelor de asigurare. Funcția de prevenire a daunelor se realizează prin finanțarea măsurilor de prevenire a daunelor de pe urma calamităților naturii și a accidentelor (construirea de diguri pentru protecția împotriva inundațiilor, executarea lucrărilor de împăduriri, plantarea perdelelor de protecție, irigații, desecări, finanțarea unor programe educaționale pentru asigurați etc.), prin stabilirea condițiilor de asigurare care să-l oblige pe asigurat la o conduită preventivă permanentă (participarea asiguratului la acoperirea unei părți din daună, decăderea din dreptul de despăgubire în cazul neîndeplinirii măsurilor de prevenire, de limitare și de combatere a pagubelor etc.). c) **Funcția de repartitie (financiară)** se înfăptuiește în procesul repartitiei produsului național brut, când se constituie, se repartizează și se utilizează fondul de asigurare. Primele de asigurare încasate de societățile de asigurări de la agenții economici asigurați și de la persoanele fizice reprezintă relații de repartitie a produsului național brut. În situațiile în care asigurații sunt persoane juridice și fizice române, plata (încasarea) primelor de asigurare constituie o repartitie de produs național brut pe plan intern. Primele de asigurare încasate (plătite) de persoane juridice și fizice străine reprezintă relații de repartitie a produsului național brut pe plan internațional. În cadrul acestei funcții, fondul de asigurare este folosit în primul rând pentru finanțarea acțiunilor și a măsurilor de prevenire, de limitare și de combatere a daunelor. Această funcție constă și în repartizarea și utilizarea fondului de asigurare în scopul compensării pagubelor la bunurile asiguraților și al plății sumelor asigurate în cazul asigurărilor de persoane. În măsura în care din fondul de asigurare se refac bunurile ce aparțin asiguraților români (din țară), se realizează o repartitie de produs național brut pe plan național, iar dacă se despăgubesc bunurile asiguraților străini (din afara granițelor țării), se realizează o repartitie de produs național brut pe plan internațional. Funcția de repartitie are anumite laturi sau forme de manifestare, și anume: creează oportunități pentru apărarea avuției naționale, refacerea bunurilor avariate sau distruse de calamitățile naturii sau de accidente, în scopul desfășurării normale și fără întreruperi a procesului de producție, contribuind la creșterea producției, la realizarea reproducției simple și chiar lărgite; de asemenea, contribuie la repararea unor prejudicii, de producerea cărora asigurații sunt răspunzători; societățile care înfăptuiesc asigurările trebuie să ia măsuri pentru prevenirea accidentelor și a deceselor timpurii ale persoanelor asigurate, iar prin plata sumelor asigurate contribuie la crearea unor condiții materiale de viață mai bune pentru asigurați și pentru succesorii acestora; asigurările contribuie la finanțarea acțiunilor de prevenire și de combatere a daunelor, precum și la atenuarea efectelor distructive ale forțelor naturii, ale accidentelor și ale epizootiilor (se efectuează lucrări de desecări, de irigații, se plantează perdele de protecție, se fac împăduriri etc.) și la educarea asiguraților în spiritul grijii pentru conservarea bunurilor proprietate publică, privată și personală. Asigurații care iau cele mai bune măsuri de prevenire a pagubelor beneficiază de recompense și de reducerea primelor de asigurare, iar persoanele care se fac vinovate de producerea daunelor sunt sancționate, neacordându-li-se despăgubirile sau sumele asigurate. Organele de asigurări finanțează măsuri de prevenire a daunelor (prevenirea și combaterea incendiilor, a inundațiilor, a epizootiilor etc.). Întrucât există o neconcordanță în timp între momentele încasării primelor de asigurare și momentele plății despăgubirilor și a sumelor asigurate, decalaj foarte important în asigurările de viață, dar și în cazul altor asigurări, societățile de asigurări și reasigurări încasează sume foarte importante pe care le plasează pe piața capitalului, în scopul obținerii unor venituri suplimentare și al creșterii siguranței afacerilor. În ultimele două decenii, societățile de asigurări au acordat o atenție deosebită următoarelor probleme: *primelor de asigurare; *cheltuielilor de administrație; *cheltuielilor cu propaganda asigurărilor; *amortimentelor; *impozitelor; *taxelor;

*plasamentelor de capital în diferite afaceri etc. Prin plasamentele efectuate, asigurările contribuie la creditarea economiei naționale, la creșterea valorii adăugate, la echilibrarea balanței de plăți. d) **Funcția de control** se realizează de către organele de specialitate ale societăților de asigurări în vederea identificării cauzelor producătoare de daune, precum și asupra constituirii, repartizării și gestionării judicioase a fondului de asigurare. Controlul poate fi: preventiv, concomitent și postoperativ. Funcția de control urmărește așezarea și încasarea corectă a primelor de asigurare, determinarea despăgubirilor și a sumelor asigurate în concordanță cu prevederile legale și contractuale. Această funcție a asigurărilor urmărește și identificarea cauzelor generatoare de daune, sesizând asigurații asupra pagubelor care puteau fi prevenite, pentru a se lua, pe viitor, măsurile adecvate în vederea evitării lor.

FUNCȚIILE ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT, modalități de exprimare a conținutului economico-social, a instrumentelor și a menirii asigurărilor sociale de stat în viața socială a societății noastre. Asigurările sociale de stat îndeplinesc o funcție de repartitie și una de control. **F. de repartitie** constă în mobilizarea unei părți din produsul național brut pentru constituirea fondurilor bănești ale asigurărilor sociale de stat, în repartizarea și utilizarea acestor fonduri pentru ocrotirea obligatorie – sub diverse forme – a salariaților, a pensionarilor, a membrilor lor de familie și a altor categorii de cetățeni, precum și pentru efectuarea de investiții în stațiunile balneoclimaterice. Contribuțiile pentru asigurările sociale plătite de unitățile economice proprietate de stat și de către instituțiile publice constituie o distribuire de produs național brut, deoarece încasarea acestor contribuții nu schimbă forma de proprietate asupra sumelor respective. Contribuțiile încasate de la unitățile cooperatiste, private și de la cetățeni pentru trimiterile la tratament și odihnă în stațiunile balneoclimaterice, pentru pensia suplimentară, contribuțiile persoanelor care folosesc personal casnic, de îngrijire a blocurilor de locatari etc. reprezintă o redistribuire de produs național brut, deoarece încasarea acestor contribuții conduce la schimbarea formei de proprietate (din proprietate personală, sumele încasate devin proprietate de stat). În măsura în care din fondurile asigurărilor sociale se plătesc pensii, indemnizații, ajutoare, trimiteri la tratament balneoclimateric etc., se realizează o redistribuire de produs național brut, iar în măsura în care se finanțează investițiile din stațiunile balneare, are loc o distribuire de produs național brut. **F. de control** se exercită (preventiv, operativ-curent și posterior) asupra constituirii, repartizării și utilizării judicioase a fondurilor asigurărilor sociale de stat. **V. și asigurări sociale de stat.**

FUNCȚIILE BANILOR, manifestarea menirii banilor în procesul producției, repartiției, circulației și utilizării produsului național brut. Banii îndeplinesc următoarele funcții: a) mijloc de calcul, etalon monetar, măsură a valorii, instrument al tranzacțiilor; b) mijloc de circulație; c) mijloc de plată; d) mijloc de tezurizare și creare de rezervă a puterii de cumpărare; e) bani universali. a) **Funcția de mijloc de calcul, etalon monetar, măsură a valorii, instrument al tranzacțiilor.** Prima funcție a banilor a fost cea de măsură a valorii, de etalon al prețurilor, de calcul, care se realizează sub formă abstractă. Banii îndeplinesc această funcție în mod ideal; cu alte cuvinte, atunci când se exprimă bănește diferite cheltuieli sociale de producție, nu este necesară prezența banilor. În astfel de cazuri este suficient ca banii să existe în societate, în genere, și deci nu se impune prezența lor fizică. Realizarea acestei funcții necesită ca și banii să fie comensurați sau măsurabili. Banii îndeplinesc funcția de calcul (de măsură a valorii) deoarece ei sunt un mijloc de evidență generală a cheltuielilor sociale de producție încorporate în mărfuri și servesc, în același timp, la măsurarea valorii tuturor mărfurilor. Banii sunt apti să îndeplinească această funcție datorită faptului că sunt semne ale valorii, reprezintă o anumită valoare. Îndeplinind funcția de calcul, banii sunt folosiți pentru măsurarea cheltuielilor, pentru

determinarea costului de producție, a prețului, a profitului, a eficienței activității economice și sociale. De asemenea, în această calitate, banii exprimă realizarea reproducerii sociale, participă activ la toate procesele complexe ale realizării produsului național brut, la distribuirea și la redistribuirea acestuia, sunt un mijloc de control asupra respectării disciplinei economice, financiare, bancare etc. În vederea determinării mărimii prețurilor se stabilește **etalonul monetar**. În toate domeniile de activitate există o unitate de măsură, convenabilă ca dimensiune și invariabilă, adică stabilă, cum sunt de exemplu, metrul pentru lungimi, kilogramul pentru greutate, litrul pentru capacități etc. Ca unitate de măsură a prețurilor, etalonul monetar (bănesc, valoric) trebuie, de asemenea, să fie o mărime convenabilă și stabilă. Etalonul monetar se definește din punctul de vedere al valorii și al materiei adoptate ca bază a sistemului bănesc. **Etalonul monetar** (bănesc sau valoric) este unitatea monetară legală (leul, dolarul, lira sterlină, rubla, marca germană, yenul etc.) care servește ca unitate de măsură a valorii bunurilor și serviciilor. Cu ajutorul etalonului monetar se poate face generalizarea celor mai variate mijloace și fenomene, printr-o exprimare unitară. Etalonul monetar servește la evidența și la controlul costurilor de producție, la compararea cheltuielilor reale de producție, la întărirea gestiunii economice, la repartizarea produsului național brut, la exprimarea (stabilirea) prețurilor mărfurilor, la efectuarea controlului financiar etc. În evoluția istorică au existat: etalonul marfă, etalonul metalic – bimetalism, monometalism, etalonul aur-devize, etalonul aur-lingouri, etalonul aur-monedă, etalonul dolar, etalonul putere de cumpărare. În condițiile etalonului aur, **valoarea unității monetare** se exprimă într-o anumită cantitate teoretică de aur acceptată ca unitate de măsură. Astăzi, când țările au renunțat la etalonul aur, valoarea monedei pe piața internă este dependentă de puterea sa de cumpărare. De mai mulți ani, de la etalonul aur s-a trecut la etalonul valutar. Cele mai multe țări își raportează moneda națională la dolar. Țările din zona lirei sterline și a francului își raportează moneda națională la aceste valute. Alte țări definesc valoarea monedei naționale prin raportarea la un coș de valute. Unele țări își raportează monedele naționale direct la D.S.T. (**Dreptul Special de Tragere**) (v.). Aprecierea valorii monetare se efectuează avându-se în vedere mai mulți factori. În anii trecuți, în România, pentru stabilirea valorii leului s-a avut în vedere media cursurilor de revenire a mărfurilor exportate. În ultimii ani am avut un curs oficial al leului care s-a stabilit de către Banca Națională a României pe baza hotărârilor Guvernului României. Astăzi, cursul leului se stabilește în mod liber pe piața valutară, prin casele de schimb valutar. În același timp, în țară există și cursul de la bursa neagră. Când moneda este convertibilă, valoarea monedei, cursul său valutar, se stabilește potrivit legilor pieței. b) **Funcția banilor de mijloc de circulație**. Prin îndeplinirea acestei funcții, banii mijlocesc procesul circulației mărfurilor. Desfășurarea reproducerii sociale reclamă buna organizare a circulației produsului național brut. Prin intermediul banilor, mărfurile trec – ca urmare a actului de vânzare-cumpărare – de la producător la consumator. Cu ajutorul funcției de mijloc de circulație se realizează trecerea valorii din forma marfă în forma bani și viceversa, înfăptuindu-se metamorfoza schimbului M-B-M. În realizarea acestei funcții, banii apar în mod nemijlocit. Dacă operațiunile se efectuează prin virament sau transfer electronic, nu este necesară prezența banilor efectivi. c) **Funcția banilor de mijloc de plată**. În economia de piață această funcție a dobândit o largă dezvoltare. Nu în toate cazurile circulația banilor corespunde cu circulația mărfurilor. Banii îndeplinesc funcția de mijloc de plată tocmai datorită separării în timp a circulației mărfurilor de realizarea prețului acestora. Cu alte cuvinte, banii pot să circule fie înainte, fie după mișcarea valorilor materiale. Îndeplinind această funcție, banii sunt folosiți la plata salariilor și a altor drepturi ale cetățenilor, la rambursarea creditelor bancare, la plata impozitelor de către agenții economici. De asemenea, funcția banilor de mijloc de plată intervine în raporturile populației cu statul, și anume la plata

impozitelor, a primelor de asigurare, la rambursarea împrumuturilor, la plata chiriei și a diferitelor servicii, cum sunt: apa, lumina, abonamentele la radio, la televizor etc. F.b. ca m. de p. intervine și în raporturile dintre persoanele fizice, precum și în relațiile populației cu agenții economici, cu instituțiile etc. Principalele plăți dintre agenții economici se efectuează prin viramente în și din conturile deschise la unitățile bancare. Îndeplinind această funcție, banii servesc sistemul financiar-bancar, contribuie la realizarea reproducerii sociale, la întărirea gestiunii economice și constituie un instrument de control al activității economice, sociale și financiare. d) **Funcția banilor de mijloc de teaurizare și creare de rezervă a puterii de cumpărare.** Încă din cele mai vechi timpuri, s-a manifestat obiceiul de a acumula bani, cu ajutorul cărora se procurau în viitor bunuri și servicii. Acumularea de bani, cu deosebire bani de aur sau argint, pentru o perioadă de timp mai îndelungată, cu un scop anumit, poartă numele de **teaurizare**. Banii teaurizați nu pot produce nici alți bani, nici bunuri, reprezentând cel mult o acumulare potențială, dar neproductivă și inertă. În lumea contemporană, teaurizarea și-a pierdut importanța în cea mai mare măsură. Astăzi, banii nu mai au valoare intrinsecă, iar pentru a aduce profit, pentru a contribui la creșterea bogăției sociale, ei nu mai sunt păstrați de către fiecare posesor, ci sunt fructificați prin punerea lor în circulație, prin plasarea lor în investiții, în producție, în afaceri, în comerț etc. În perioada convertibilității bancnotelor în aur, băncile de emisiune aveau obligația să-și constituie rezerva de aur în tezaurile lor. Astăzi, această obligație nu mai există. Totuși băncile centrale mai păstrează unele rezerve de aur pentru situații economice deosebite care pot apărea pe plan intern și internațional. Deși teaurizarea nu mai este la modă, constituirea unor rezerve de bani este o necesitate firească. Desfășurarea normală a procesului de producție și de circulație a mărfurilor, ca și a celorlalte activități, reclamă în permanență constituirea unor rezerve (disponibilități) bănești. Rezervele bănești sunt legate de expansiunea sau de contracția producției, de cerințele circulației mărfurilor, de evoluția prețurilor, a tarifelor, de depășirea unor situații neprevăzute, de nesincronizarea dintre încasări și plăți, de incertitudinea viitorului etc. Formarea de rezerve bănești este legată și de dezvoltarea relațiilor de credit, a sistemului bancar. Persoanele fizice care realizează economii nu mai teaurizează banii după sistemul clasic, ci îi depun la Casa de Economii și Consemnațiuni, la bănci, de unde primesc dobândă; banii astfel depuși sunt fructificați de oamenii întreprinzători. Rambursarea împrumuturilor la scadență, stingerea obligațiilor contractuale reclamă, de asemenea, constituirea rezervelor bănești. Lipsa sau insuficiența rezervelor bănești, a mijloacelor de plată îl pune pe debitor în imposibilitatea de a-și onora obligațiile față de creditorii săi, provocând astfel un blocaj financiar în lanț, ceea ce poate determina mari căderi ale cursurilor la bursă, falimente, crahuri bancare, criză economică și financiară. Rezervele bănești trebuie să aibă un nivel optim, avându-se în vedere ca puterea de cumpărare a banilor să fie apărută de nivelul general stabil al prețurilor. Orice bun material poate constitui o rezervă a puterii de cumpărare. Unele bunuri conservă puterea de cumpărare pe termen lung mult mai bine decât banii, dacă se are în vedere deprecierea banilor, inflația. e) **Funcția de bani universală.** În relațiile internaționale, banii îndeplinesc funcțiile de măsură a valorii, mijloc de circulație, mijloc de plată și activ de rezervă. Practic, banii sunt utilizați pentru mijlocirea schimburilor economice, a turismului, pentru export și investiții în străinătate, pentru transferul de tehnologii, pentru repartizarea profiturilor, acordarea și rambursarea împrumuturilor externe, pentru asigurări, reasigurări etc. În relațiile internaționale, plățile se efectuează și sub formă de clearing (compensație) la nivelul unei țări față de altă țară. Decontările între țări se efectuează în deize libere pe baza prețurilor mondiale. În relațiile internaționale, banii devin valută și sunt folosiți în derularea acestor relații; în aceste relații, banii întruchipează muncă omenească socială. După încetarea existenței banilor de aur, funcția de bani universală este îndeplinită de valutele

convertibile (dolarul SUA, lira sterlină, marca germană, francul francez, yenul japonez etc.). F.b. sunt îndeplinite în bune condiții dacă masa bănească în circulație este în echilibru cu cerințele economiei naționale, respectiv cu buna desfășurare a activității economico-sociale. Sintetic, se poate spune că, atât pe plan intern, cât și în relațiile internaționale, banii îndeplinesc următoarele funcții: a) unitate de calcul (etalon al valorii); b) instrument de rezervă a valorii; c) mijloc de plată (intermediar al schimburilor).

FUNȚIILE BENEFICIULUI, manifestarea conținutului beneficiului, a destinațiilor și a rolului său în îndeplinirea activității economico-sociale F.b. sunt următoarele: sursă principală de constituire a fondurilor proprii; izvor principal de îndeplinire a gestiunii economico-financiare; pârghie economico-financiară importantă de realizare a autonomiei funcționale, de întărire a autoconducerii, de îndeplinire a autofinanțării; mijloc de stimulare a personalului în ansamblu și a membrilor fiecărui colectiv; important izvor de alimentare a bugetului statului cu venituri; instrument de conducere a activității; mijloc eficace de control din partea organelor financiar-bancare și a celor ierarhic superioare asupra modului de gospodărire a resurselor materiale și bănești; indicator sintetic de apreciere a rezultatelor economico-financiare și a eficienței activității.

FUNȚIILE BUGETULUI ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT, manifestarea conținutului și a destinației bugetului asigurărilor sociale de stat în procesul activității economico-sociale; bugetul asigurărilor sociale de stat îndeplinește o funcție de repartitie și o funcție de control. **V. și funcțiile asigurărilor sociale de stat; asigurări sociale de stat.**

FUNȚIILE BUGETULUI DE STAT, manifestare a conținutului și a destinației bugetului de stat în procesul reproducerii sociale. În țara noastră, bugetul de stat îndeplinește o funcție de repartizare și o funcție de control. **Funcția de repartizare** constă în mobilizarea, repartizarea și utilizarea unei părți însemnate din produsul național brut și chiar din averea națională. Prin buget, statul participă la distribuția primară a produsului național brut și la redistribuirea lui. **Funcția de control** a bugetului de stat se exercită concomitent cu încasarea veniturilor și cu efectuarea cheltuielilor bugetare; controlul se exercită asupra creării, repartizării și utilizării produsului național brut și asupra averii naționale. **V. și funcțiile finanțelor.**

FUNȚIILE CREDITULUI, v. FUNCȚIA CREDITULUI BANCAR DE MOBILIZARE, REPARTIZARE ȘI UTILIZARE A DISPONIBILITĂȚILOR BĂNEȘTI; FUNCȚIA DE CONTROL A CREDITULUI BANCAR; FUNCȚIA DE EMISIUNE MONETARĂ A CREDITULUI.

FUNȚIILE FINANTELOR, manifestare a conținutului și a destinației finanțelor în procesul reproducerii sociale, examinate în acțiunea, legătura și influența reciprocă pe care o au cu fenomenele și procesele economice în care ele se manifestă în mod concret. Manifestarea fiecărei funcții a finanțelor nu este totdeauna aceeași; ea se modifică în raport cu sarcinile statului în etapa dată. Finanțele îndeplinesc o funcție de repartitie și una de control. **Funcția de repartitie** constă în mobilizarea la fondurile bănești ale statului și la fondurile unităților economice a unei părți din produsul național brut (și chiar din averea națională) și în repartizarea și utilizarea acestor fonduri pentru îndeplinirea reproducerii sociale și satisfacerea celorlalte nevoi comune ale societății cu titlu definitiv, nerambursabil și fără contraprestație directă. Această funcție este legată de crearea, repartizarea, circulația și utilizarea produsului național brut. Repartitia produsului național brut prezintă anumite particularități determinate de existența în țara noastră a proprietății publice, cooperatiste, private și personale. Procesele de distribuție și de redistribuire, ca părți componente

ale procesului de repartitie, se realizează concomitent și se întrepătrund, iar asupra lor se exercită funcția de control. V. și control financiar; distribuirea produsului național brut; redistribuirea produsului național brut.

FUNCȚIILE PREȚURILOR, manifestare a conținutului și a rolului prețurilor în funcționarea mecanismului economico-financiar național. Prin intermediul prețurilor trebuie să se asigure lărgirea schimburilor de mărfuri pe piața internă și externă, o circulație bănească sănătoasă și ridicarea nivelului de trai al poporului român. În economia de piață, prețurile îndeplinesc următoarele funcții: a) **instrument sintetic de măsură a cheltuielilor și a rezultatelor schimbului**. Având la bază cheltuielile de muncă socială, ținând seama de cerințele legii valorii, prețurile au calitatea de instrument general de măsură pentru economia națională, care să permită ca raportul dintre cerere și ofertă să se stabilească pe bază de echivalente, ținând seama de munca socială încorporată în mărfuri; b) **instrument de conducere**, care constă în folosirea prețurilor ca instrumente de realizare a politicii economice a statului. Prețurile se folosesc pentru stabilirea și exprimarea sintetică a proporțiilor între ramurile și subramurile economiei naționale, fundamentarea deciziilor economico-financiare și întărirea gestiunii economice, repartizarea rațională a forței de muncă pe ramuri economice, servesc la cuantificarea contribuției ramurilor și a domeniilor de activitate la realizarea și la repartizarea produsului național brut și a venitului național pentru dezvoltarea economico-socială și consum. Prețurile contribuie la înfăptuirea repartitiei (distribuirii și redistribuirii) produsului național brut între ramuri, subramuri, domenii de activitate, în profil teritorial, între diferitele categorii ale populației; c) **pârghie a politicii statului**, care constă în aceea că prețurile concurențiale constituie o parte integrantă a politicii economice, fiind un instrument de folosire eficientă a resurselor materiale, de introducere a progresului tehnic, de îmbunătățire a calității produselor, de orientare a consumului productiv și neproductiv, de stimulare a folosirii înlocuitorilor, de restrângere sau de stimulare a consumului unor produse etc. prin abaterea într-o anumită măsură a prețurilor de la valoarea mărfurilor. De asemenea, prețurile asigură resursele financiare necesare fiecărei ramuri, stimulează întreprinderile să introducă progresul tehnic etc.; d) **instrument de recuperare a cheltuielilor de producție și de stimulare a întreprinderilor și a personalului în realizarea programului economic și în creșterea eficienței economice**. Reflectând cerințele legii valorii, ale pieței, prețurile trebuie să permită recuperarea cheltuielilor sociale efectuate pentru obținerea produselor. Prețurile mijlocesc recuperarea cheltuielilor, realizarea veniturilor întreprinderilor, obținerea profitului și deci constituie o cerință a gestiunii economico-financiare. Ele îi stimulează pe producătorii și pe consumatorii produselor, îmbinând interesele personale și colective cu interesele generale ale dezvoltării societății. De asemenea, trebuie să stimuleze luarea măsurilor pentru creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție și a cheltuielilor de circulație, aprovizionarea pieței cu mărfuri etc. La export, prețurile sunt folosite ca instrumente de înfăptuire a politicii de colaborare și de cooperare cu alte țări, ca pârghii de creștere a eficienței comerțului exterior etc.

FUNCȚIILE PROFITULUI, v. FUNCȚIILE BENEFICIULUI.

FUNGIBIL, bun, produs care poate fi înlocuit cu altul de același fel, cu aceleași proprietăți, pentru executarea unei obligații. Bunuri f. sunt cerealele, anumite metale și, uneori, chiar produse finite.

FURNIZOR, persoană fizică sau juridică a cărei principală sarcină constă în aprovizionarea cu materiale, produse sau mărfuri a altor persoane fizice sau juridice. Aprovizionările se fac de către întreprinderile furnizoare pe bază de contracte economice încheiate direct cu întreprinderile cumpărătoare sau prin organele legale de stat sau private.

FUTURE, contract de tranzacție a unui lot de titluri financiare sau de mărfuri, executat în viitor și la un preț ferm, prestabilit. Contractul f. obligă pe investitor să încheie și să achite prețul tranzacției la data executării. Persoana care posedă un contract f. are libertatea de a vinde acest contract altui investitor, oricând înainte de data executării lui.

FUTURE MARKET, categorie de piață financiară pe care se tranzacționează anumite valori (vânzare-cumpărare) la un anumit termen. Pe această piață se cade de acord pentru tranzacționarea unei anumite cantități de valori financiare, la un anumit preț și la o viitoare dată specificată. Efectuarea operațiunilor pe această piață necesită o profundă cunoaștere a pieței și o specializare deplină. Contractul „future“ se deosebește de contractele obișnuite, el implicând și un avans, ca și la contractul comercial. Pe piața „future“, tranzacțiile au un caracter eminentamente nepersonal, cumpărătorul și vânzătorul nu se cunosc și nu știu precis nici data și nici locul „livrării“. De regulă, un contract „future“ este cumpărat în ultima zi dinaintea tranzacției și cuprinde acordul prin care cumpărătorul se declară de acord să accepte o sumă de valori pe termen scurt, livrarea urmând să se facă la un anumit preț „în viitor“. Tranzacțiile „future“ sunt importante pentru că creează posibilitatea cumpărătorilor de valori pe termen lung să se protejeze împotriva unor creșteri ale ratei dobânzilor de pe piață, fapt care face ca prețul acestor valori să se reducă. Întrucât cumpărătorii garantează plata unei anumite rate a dobânzilor în viitor, își reduc riscul cumpărării, chiar în condițiile diminuării corespunzătoare a câștigului potențial. În acest fel, riscul este plasat intermediarilor tranzacțiilor, care îl acceptă voluntar, garantând prețul future pentru viitorul vânzător, în speranța că acesta va obține un profit ridicat.

FUZIUNE, contopire, unire a două sau mai multe unități economice, bănci, societăți de asigurări, instituții, în una nouă, cu un patrimoniu, acțiuni, sediu, cont și personalitate juridică nouă.

FUZIUNE VERTICALĂ, contopire, unire a două unități economice care produc mărfuri ce țin de stadii diferite ale aceluiași proces de producție.

FUZIUNEA SOCIETĂȚILOR COMERCIALE, contopire a două sau mai multor societăți comerciale în una singură, cu respectarea anumitor reguli. F.s.c. se hotărăște de fiecare societate în parte, cu îndeplinirea anumitor formalități. Bilanțul întocmit în acest scop de fiecare societate se depune, concomitent cu cererea de înscriere a hotărârii de fuziune, la Registrul Comerțului pentru înregistrare. Societatea care încetează să mai existe în urma fuziunii depune, pentru înscrierea la Registrul Comerțului, o declarație asupra modului în care a hotărât să stingă pasivul propriu. F. poate avea efect numai de la trei luni de la publicarea în Monitorul Oficial.

FUZIUNEA SOCIETĂȚILOR DE ASIGURĂRI, crearea unei noi societăți de asigurări din două sau mai multe societăți distincte, prin dizolvarea și lichidarea lor în acest scop sau prin absorbirea activului și a pasivului societăților fuzionate de către societatea de asigurări absorbantă (încorporantă). F. are loc, de regulă, între societățile anonime pe acțiuni și constituie o consecință a concentrării capitalului; este practică mai ales de către marile monopoli.

G

GAJ, garanție reală, modalitate de garantare a onorării obligațiilor contractuale, prin depunerea de către un debitor la dispoziția creditorului său a unui bun mobil corporal (produse, mărfuri) sau necorporal (acțiuni, titluri de creanță etc.), drept garanție pentru plata la termenul convenit a unei datorii sau pentru executarea unei lucrări. Dacă datoria nu este onorată la scadență, bunul gajat se poate valorifica de către creditor prin licitație publică. Sub aspect juridic, g. constituie un contract accesoriu, unilateral, real și constitutiv de drepturi reale, prin care un debitor remite creditorului un bun mobil pentru garantarea datoriei sale. Din contractul de g. ia naștere în favoarea creditorului un drept real accesoriu, și anume dreptul de g. Acest drept nu-i dă posibilitatea creditorului să folosească bunul gajat, dar îi conferă dreptul de preferință și un drept de urmărire asupra acestuia. În mod obișnuit, orice datorie poate fi garantată prin g. și orice bun mobil poate fi dat în g. (amanetat), cu excepția monedelor străine, a medaliilor comemorative și a altor bunuri supuse unui regim juridic special, reglementat prin acte normative. Contractul de g. trebuie încheiat în scris, cu dată certă și cu specificarea sumei datorate de debitor, precum și a bunurilor amanetate (gajate), arătându-se, printre altele, natura bunurilor, cantitatea și calitatea acestora, precum și alte elemente care să individualizeze bunurile respective și creanța pe care debitorul o datorează. Pentru a fi valabil și opozabil față de terți, contractul de g. trebuie înregistrat la notarul public de la domiciliul debitorului, la care se păstrează un exemplar. Contractul de g. trebuie să mai întrunească următoarele elemente definitorii: persoana care constituie g. trebuie să fie proprietarul bunului ce se gajează și să aibă capacitatea de a-l înstrăina (părinții și tutorii nu pot gaja bunurile minorului sau interzisului, decât cu încuviințarea prealabilă a autorității tutelare); de regulă, bunul gajat se predă creditorului. cu unele excepții; părțile pot conveni ca bunul gajat să fie dat în păstrarea unei terțe persoane alese de ele; creditorul gajist este obligat să păstreze și să conserve bunul gajat și să-l restituie debitorului după achitarea integrală a creanței garantate, împreună cu fructele și veniturile bunului, care se cuvin debitorului proprietar, ele neputând fi folosite de creditorul gajist; debitorul este obligat să restituie creditorului cheltuielile pe care eventual le-a făcut pentru conservarea sau repararea bunului gajat; dacă debitorul nu-și achită datoria la scadență, creditorul poate să pună în executare contractul de g., cerând instanței judecătorești fie să dispună scoaterea bunului gajat la vânzare prin licitație publică și satisfacerea cu prioritate, din prețul obținut, a creanței sale. fie să atribuie lucrul gajat creditorului, ca plată a datoriei. Legislația interzice ca în contractul de g. să se stabilească diferite clauze care să dea creditorului posibilitatea de a-și însuși bunul gajat fără a se adresa instanței judecătorești. Ca orice drept accesoriu, g. se stinge o dată cu plata datoriei. Dacă datoria se plătește parțial, aceasta nu atrage stingerea parțială a g., care se stinge numai la plata integrală a datoriei, inclusiv a dobânzilor și a cheltuielilor datorate de debitor. Dreptul real de garanție care rezultă din g. se naște și există numai dacă lucrul s-a remis, respectiv dacă a fost predat și a rămas în posesia creditorului. În cazul în care creditorul a fost deposedat prin furt sau prin pierderea bunului gajat, el poate să redobândească posesia acestuia printr-o acțiune specială intentată împotriva celor care l-au deposedat. Legislația prevede două forme de g., și anume: g. cu deposedare și g. fără deposedare. **G. cu deposedare** se poate constitui asupra: ▪depozitelor în valută convertibilă aflate în conturile

personale ale membrilor asociați sau ale garanților agentului economic; ▪obiectelor din metale prețioase, expertizate legal și evaluate la prețul de achiziție; ▪titlurilor de valoare formate din acțiunile și obligațiunile cotabile la bursă, precum și din cambii și bilete la ordin care se iau în limita a 90% din valoarea lor. **G. fără deposedare** se constituie asupra: ▪bunurilor mobile patrimoniale, de natura materiilor prime, materialelor, semifabricatelor și produselor finite sau mărfurilor; ▪elementelor evaluate la prețurile de achiziție, din care se deduce o marjă de risc de 20%; ▪bunurilor mobile care urmează a se procura din credite, de natura materiilor prime, materialelor, semifabricatelor și mărfurilor, evaluate la preț de achiziție, din care se deduce o marjă de risc de 20%; ▪bunurilor mobile de natura mijloacelor fixe la valoarea rămasă, dacă gradul de uzură nu depășește 50%, valoare din care se deduce o marjă de risc de 20%; ▪bunurilor de natura mijloacelor fixe ce urmează a se procura din credite.

GAJIST, persoană (fizică sau juridică) care acordă împrumuturi pe baza gajului. **V. și gaj; garant.**

GARANT, persoană fizică, întreprindere, instituție etc. care garantează cu veniturile sau cu averea sa obligațiile unui debitor față de creditor. Practic, **g.** este un mijlocitor între debitor și creditor, pentru situația în care debitorul nu-și onorează obligațiile față de creditor.

GARANT DE EMISIUNI, persoană juridică, instituție financiară sau bancară care acceptă să preia asupra sa un risc al emisiunii de titluri sau o parte a acestuia în schimbul unei plăți numită primă de asigurare. De regulă, băncile de plasament sau de emisiuni garantează noile emisiuni de acțiuni prin aceea că, dacă o emisiune de acțiuni nu este preluată în totalitate de către public, garanții preiau ceea ce rămâne din emisiunea respectivă. **V. și acțiune.**

GARANTAREA CREDITELOR, cantitatea corespunzătoare de bunuri materiale sau de resurse financiare prevăzută să se realizeze în perioadele viitoare, cu care se garantează și din care se rambursează creditul. Practic, **g.c.** se face cu documentele care atestă existența bunurilor respective sau a veniturilor ce se vor realiza. Bunurile materiale constituite drept garanție rămân în posesia unității economice debitoare, care are obligația să le folosească eficient și să le conserve în bune condiții. La unitățile economice care au primit un credit trebuie să se găsească în orice moment – peste fondurile proprii – bunuri materiale egale sub aspect valoric, cu creditul primit de la bancă sau să existe certitudinea realizării resurselor financiare din care să se restituie creditul. **G.c.** constituie o condiție indispensabilă pentru folosirea acestuia în concordanță cu destinațiile stabilite. **G.** ușurează exercitarea controlului de către bancă asupra utilizării productive a creditului, conform destinației stabilite, precum și asupra rambursării acestuia la scadență. **G.c.** are o mare importanță pentru circulația bănească, deoarece stabilitatea leului depinde în primul rând de cantitatea mereu sporită de mărfuri pusă pe piață, de cuantumul și de tarifele serviciilor care se prestează. În unele țări, **g.c.** este înțeleasă și ca un fel de asigurare prin care o asociație de garantare a creditelor oferă garanție în caz de nerespectare a contractelor de credite. Spre exemplu, dacă un debitor nu poate oferi o garanție pentru creditul solicitat, chiar dacă are o situație financiară bună, atunci o asociație de garantare a creditului îl poate ajuta să obțină un credit de la o bancă. Totuși, acest tip de **g.c.** se întâlnește foarte rar.

GARANTAREA EMISIUNILOR DE OBLIGAȚIUNI FAȚĂ DE DEPRECIEREA MONEDEI DE PLATĂ, măsuri pe care debitorul-emitent de obligațiuni le întreprinde pentru a contracara creșterea inflaționistă a prețurilor pe durata valabilității obligațiunilor. Emisiunile de obligațiuni sunt forme de investiții, de regulă, pe termen lung. În acest timp, puterea de cumpărare a monedei în care este exprimată obligațiunea poate să scadă, uneori mult sau foarte mult. Desigur,

nu toate titlurile negociabile în care investitorii își plasează capitalurile sunt la fel de vulnerabile față de deprecierea monedei. De pildă, acțiunile sunt titluri cu venituri variabile, în funcție de rezultatele financiare ale societății emitente. De asemenea, acțiunile nu au o scadență pentru rambursarea capitalului investit, ceea ce înseamnă că nu suportă un risc semnificativ al instabilității monedei. Dar plasamentele în obligațiuni, cu deosebire cele cu dobândă fixă, sunt foarte vulnerabile la deprecierea monedei, la inflație. Aceasta deoarece venitul fix încasat anual și suma încasată nu vor mai avea la data plății aceeași putere de cumpărare pe care o aveau la data emisiunii obligațiunilor, diminuându-se, practic, proporțional cu rata inflației. Ca urmare a acestei situații, pentru a menține interesul investitorilor în achiziționarea de obligațiuni, este necesară g.e. de o. de către debitorii emitenți. Dar, în practică, astfel de garanții se întâlnesc foarte rar. Datorită acestui fapt, în perioadele de creștere inflaționistă a prețurilor, investitorii preferă acțiunile, deoarece dividendele pe care de acestea le conferă se indexează permanent la noul curs al puterii de cumpărare a monedei. Statul care contractează împrumuturi poate oferi investitorilor în acțiuni următoarele garanții împotriva variațiilor puterii de cumpărare a monedei: garanții de schimb; clauza aur; indexarea. Folosirea oricăreia dintre aceste clauze presupune recalcularea sumei la data plății, în funcție de rata inflației. Împrumuturile cu garanție de schimb prevăd recalcularea sumelor de plată, adică a ratei anuale de rambursat din capital și a dobânzii, în raport cu modificarea cursului de schimb dintre moneda de plată și o valută străină de referință, considerată a fi mai stabilă; clauza aur presupune recalcularea sumelor de plată în funcție de modificarea prețului aurului, fie că acesta se află sub forma unor piese bătute sau sub forma aurului lingouri; indexarea asigură recalcularea sumei de plată în funcție de evoluția prețurilor anumitor produse sau de evoluția cursurilor valorilor mobiliare din țară. **V. și acțiune; obligațiune.**

GARANTAREA EUROOBLIGAȚIUNILOR ÎMPOTRIVA RISCULUI VALUTAR, măsură necesare pentru contracararea riscurilor care decurg, pentru investitori, din exprimarea obligațiunilor într-o monedă străină. Subscriptorii au riscul de pierdere a unei părți din capitalul subscris, din cauza deprecierei sau a devalorizării externe a monedei în care debitorul (împrumutatul) urmează să-și achite datoria la scadență și să plătească periodic dobânda. Acest risc, **numit risc valutar,** s-a amplificat o dată cu generalizarea sistemului cursurilor fluctuante, fapt care a condus la creșterea importanței asigurării împotriva riscului de schimb valutar. Când se folosesc împrumuturi sub forma obligațiunilor străine, prevenirea riscului valutar se realizează prin exprimarea și plata datoriei în moneda creditorului. Dar în cazul euroemisiunilor plasate simultan pe mai multe piețe internaționale nu se mai poate folosi această cale de evitare a efectelor riscului valutar. În asemenea situații, creditorilor li se plătește periodic dobânda și li se restituie – la scadență – împrumutul în valuta convenită. Întotdeauna creditorii schimbă sumele primite în monedă națională. Dacă moneda de plată se depreciază, la schimbarea valutei în moneda națională creditorii pot să înregistreze pierderi. Ca urmare, protecția contra riscului valutar este o condiție necesară pentru ca emitentul euroobligațiunilor să asigure succesul împrumutului. De aceea, majoritatea împrumuturilor contractate sub forma emisiunilor de obligațiuni internaționale sunt însoțite de clauze de consolidare valutară, denumite clauze monetare, cum sunt **clauza menținerii valorii (v.) și clauza de opțiune (v.).**

GARANTAT, persoană juridică, agent economic care primește un împrumut de la o instituție creditoare, pe baza unei scrisori de garanție emisă de Ministerul Finanțelor. **V. și împrumut de stat; datorie publică internă; datorie publică externă.**

GARANȚIA PERSONALĂ, angajamentul ce și-l ia o persoană, de a plăti în situația în care debitorul se află în incapacitate de plată. **G.** este **simplă,** în situația în care garantul este îndreptățit asupra îndeplinirii obligației asumate, când are dreptul să ceară executarea mai

întâi a debitorului (dacă există mai mulți garanți, fiecare răspunde potrivit obligației asumate). **G. solidară**, când garantul este obligat să plătească, simultan și chiar înaintea debitorului, dacă acesta are capacitate de plată redusă; de asemenea, răspunderea poate fi pentru unu sau unu pentru toți.

GARANȚIE 1. Angajamentul unei persoane, instituții sau întreprinderi, numită **garant**, de a asigura unei alte persoane, instituții sau întreprinderi folosința în bune condiții a unui obiect sau realizarea unui drept, în cazul în care debitorul principal nu-și îndeplinește obligația. **2.** Angajamentul oficial al debitorului acceptat de creditor ca asigurare că datoria contractată va fi achitată. **3.** Cale, instrument de asigurare a executării unei obligații. Garantul răspunde de daunele la care ar fi expusă persoana, instituția sau întreprinderea garantată. În lipsa unei clauze speciale, vânzătorul răspunde față de cumpărător de orice tulburare, evicțiune sau viciu ascuns al lucrului vândut. **4.** Titlu financiar negociabil acordat investitorilor de către emitent sub forma gratificațiilor, care permite cumpărarea de acțiuni comune la un preț prestabilit, într-un viitor determinat. Termenul de executare a garanțiilor este de până la câțiva ani, motiv pentru care ele sunt considerate investiții pe termen lung. ❖ **G. a creditelor**, **g. solicitată** debitorului (cumpărătorului) de bancă sau de furnizor, care se poate prezenta sub următoarele forme: înființarea de gajuri, ipoteci, scrisori de garanție bancară, eliberarea tratelor etc. și prin care se garantează rambursarea creditului (plata mărfurilor la scadență). **V. și gaj.** ❖ **G. bancară**, girul băncii pentru clientul său, care-i dă acestuia posibilitatea să obțină credit de la o terță persoană. **G.b.** presupune obligația asumată de bancă, în caz de neplată la termen de către client a sumelor împrumutate, de a restitui împrumutul din resursele sale. Garanția se dă în schimbul unei asigurări corespunzătoare. **G.b.** este obligația pe care și-o asumă banca pentru ca, în cazul în care cumpărătorul nu efectuează la timp plățile, să le execute ea. Unitățile bancare admit **g.b.** numai pentru întreprinderile care desfășoară o activitate economică bună, având astfel posibilitatea să își recupereze sumele plătite în cel mai scurt timp. Banca poate aplica dobânzi penalizatoare cumpărătorilor care nu-și creează disponibilitățile necesare în conturi. Plățile efectuate de bancă în cadrul **g.b.** se află în afara creditelor de care beneficiază unitățile economice cumpărătoare. ❖ **G. de avarie comună**, sumă de bani depusă de primitorii de mărfuri pentru a compensa contribuția acesteia la avaria comună. **G. de a.c.** se depune înainte de întocmirea compromisului de avarie și de primirea mărfurilor. Când obligația de contribuție se semnează și de către asiguratorii mărfurilor, armatorii renunță, de regulă, la depunerea garanției. Cuantumul garanției se stabilește de **dispașori** (v.) și reprezintă, cu aproximație, suma cu care va contribui marfa fiecărui primitor la avaria comună. Pentru a-și îndeplini atribuțiile respective, dispașorii primesc de la armatori contractul de transport, conosamentul, actele de cheltuieli, evaluarea mărfurilor asigurate, actele de expertiză privind evaluarea navei avariate, evaluarea avariei navei și a mărfurilor. **V. și compromis.** ❖ **G. în aur**, utilizare de către băncile de emisiune a rezervei de aur drept garanție a biletelor de bancă puse în circulație. În condițiile liberului schimb al bancnotelor în aur, acesta constituia pentru deținătorii bancnotelor garanția schimbului. La emisiunea bancnotelor neconvertibile, **g. în a.** încetează să mai îndeplinească acest rol. În prezent, importanța **g. în a.** se reduce numai la faptul că ea limitează, într-o anumită măsură, emisiunea de bancnote peste necesități. ❖ **G. de fidelitate**, **g.** care se stabilește pe fiecare persoană, separat pentru diferite posturi sau în general pentru toți salariații societății comerciale în cauză. **G. generală** este larg folosită, cu deosebire pentru asigurarea băncilor comerciale, a uniunilor de credit, a societăților de asigurări și reasigurări, a altor instituții financiare. Această **g. de f. generală** este, în fapt, obligatorie pentru toate instituțiile financiare și, practic, se asigură contra fraudei și necinstei salariaților, furtului pe durata transportului, înșelăciunii, falsificării valutelor, precum și împotriva răpirilor. ❖ **G. în contul de siguranță**, valoarea bunurilor sau a titlurilor financiare depuse de investitor drept garanție, pentru a obține creditul necesar efectuării de tranzacții specifice contului. ❖ **G. în numerar**, cont cu ajutorul căruia se ține evidența garanțiilor

în numerar emise de societatea de asigurări în operațiunile de asigurări și reasigurări în valută. Cont în afara bilanțului; în debitul contului se înregistrează garanțiile în numerar emise de societatea de asigurări, iar în creditul contului, garanțiile care au expirat. ❖ **G. în scrisori depuse**, cont cu ajutorul căruia se ține evidența garanțiilor în scrisori emise de societatea de asigurări, în operațiunile de asigurări și reasigurări în valută. ❖ **G. materială**, prezentarea de către debitor a unor bunuri materiale de valoare sau a unor documente – drept colateral al împrumutului – ca dovadă concretă a bunei sale intenții de a-și achita datoriile către creditor. ❖ **G. morală**, simpla promisiune de plată, bazată pe renumele și bonitatea de care se bucură debitorul față de creditor. ❖ **G. personală**, obligație asumată printr-un document (chitanță, bilet la ordin etc.), de către o persoană numită **garant**, sub forma unei scrisori de garanție, a unui contract sau sub alte forme, de a plăti o anumită sumă de bani creditorului, în cazul în care debitorul pentru care și-a dat garanția nu onorează plata față de creditor. **G. reală**, depunerea unei sume de bani sau a unui bun în mâinile creditorului sau ale unei terțe persoane din care să se stingă obligațiile debitorului față de creditor. **V. și cauțiune; garant.**

GARANȚIE DE STAT PENTRU ÎMPRUMUTURILE EXTERNE, angajament asumat în contul și în numele statului de către Ministerul Finanțelor față de creditorii externi de a plăti acestora o anumită sumă, în situația neexecutării obligațiilor de plată ale debitorilor. Această **g.** reprezintă o obligație indirectă a statului român, care se execută în cazul în care beneficiarul împrumutului nu poate să achite, în întregime sau parțial, împrumutul, dobânda și/sau alte costuri stabilite în concordanță cu clauzele acordului de împrumut extern. În numele și în contul statului, Ministerul Finanțelor, în calitate de garant, evaluează riscurile financiare, oportunitatea și condițiile de emiteră a garanției, pentru a nu afecta credibilitatea financiară a statului, și participă, în baza mandatului primit de la Guvern, la negocierea acordurilor și a altor instrumente juridice internaționale prin care angajează sau se contractează împrumuturi externe direct de către stat. Valoarea totală a garanțiilor de stat pentru împrumuturi externe care pot fi contractate într-un an calendaristic trebuie să se încadreze în **plafonul de îndatorare publică externă (v.)**. **G. de s.** pentru **î.e.** este o obligație indirectă a statului român care se exercită în cazul în care beneficiarul împrumutului nu are capacitatea să achite, parțial sau în întregime, împrumutul, dobânda și alte costuri stabilite prin contractul privind împrumutul extern. Operațiunile privind realizarea angajamentelor de datorie publică externă se efectuează de către Ministerul Finanțelor, care în acest scop încheie convenții cu băncile comerciale și cu beneficiarii împrumuturilor contractate. Ministerul Finanțelor și Banca Națională a României realizează supravegherea generală a execuției de casă a angajamentelor de datorie publică externă. Situația **g. de s.** este evidențiată în **registru** **garanțiilor de stat externe (v.)**. Emiterea **g. de s.** pentru **î.e.** este condiționată de acceptarea de către Ministerul Finanțelor a clauzelor prevăzute în contractele de împrumut semnate de persoanele juridice și instituțiile creditoare. Între Ministerul Finanțelor, în calitate de garant, și persoana juridică ce contractează un împrumut cu garanția statului, în calitate de garantat, se încheie o **convenție** în care sunt stipulate drepturile și obligațiile părților semnate, inclusiv cele referitoare la plata comisionului de risc. În baza convenției încheiate, Ministerul Finanțelor emite o **scrisoare de garanție** în favoarea instituției creditoare. Banca de Export-Import a României examinează documentația economică și financiară prezentată de persoana juridică solicitantă a **g. de s.** pentru **î.e.** Pe baza acestei examinări, Ministerul Finanțelor determină gradul de risc, care se exprimă în procente și este acceptat de minister dacă nivelul lui nu depășește 10% din valoarea împrumutului. Având în vedere **gradul de risc** astfel determinat, Ministerul Finanțelor stabilește **cuantumul comisionului de risc (v.)** care trebuie virat în contul **fondului de risc (v.)** de către beneficiarul împrumutului garantat. Suma datorată se determină prin aplicarea cotei procentuale la valoarea împrumutului garantat. Dacă beneficiarul **g. de s.** nu-și îndeplinește obligațiile de plată stipulate în **acordul de împrumut**, instituția creditoare înștiințează Ministerul Finanțelor, în scris, în vederea exercitării funcției de **garant**. În înștiințare se menționează: rata de capital, valoarea

dobânzii și celelalte costuri care urmează să fie rambursate instituției creditoare, potrivit acordului de împrumut. De asemenea, beneficiarul garanției de stat îl informează în scris, în timp util, pe garant despre lipsa disponibilităților bănești necesare achitării sumelor. În baza acestei documentații, Ministerul Finanțelor transferă instituției creditoare prin Banca Națională a României sumele scadente. Valabilitatea g. de s. pentru î.e. încetează în următoarele cazuri: împrumutul acoperit de garanție a fost rambursat în totalitate de către beneficiarul acestuia; Ministerul Finanțelor efectuează plata sau plățile în totalitate către instituția creditoare străină în numele garantatului; termenul de valabilitate stipulat în scrisoarea de garanție a expirat. Stingerea obligațiilor care decurg din contractul de împrumut determină încetarea valabilității scrisorii de garanție. După ce Ministerul Finanțelor a efectuat plata (plățile) convenită, potrivit g. de s., beneficiarul împrumutului trebuie să ia toate măsurile pentru a restitui Ministerului Finanțelor sumele plătite, potrivit prevederilor convenției încheiate anterior. Ministerul Finanțelor are dreptul la acțiune de regres prin subrogare în drepturile creditorului. De asemenea, Ministerul Finanțelor întreprinde măsurile necesare pentru recuperarea sumelor plătite ca rezultat al executării g.; în acest scop, el are prioritate asupra activelor și veniturilor beneficiarului împrumutului extern. Sumele astfel recuperate constituie venituri care reîntregesc fondul de risc. V. și împrumut de stat extern; fondul de risc pentru garanții externe și împrumuturi subsidiare; rambursarea împrumuturilor publice externe.

GARANȚIE DE STAT PENTRU ÎMPRUMUTURILE INTERNE 1. Angajament asumat

în contul și în numele statului de către Ministerul Finanțelor față de creditorii de a plăti acestora echivalentul împrumuturilor, în cazul neexecutării obligațiilor de plată de către agenții economici și autoritățile publice. 2. Obligație indirectă a statului român, care se execută în cazul în care garantatul nu are capacitatea să achite integral sau parțial împrumutul, dobânda și alte costuri aferente împrumutului respectiv, în condițiile prevăzute în contractul de împrumut încheiat între bancă și beneficiarul de împrumut și în convenția de garanție încheiată între Ministerul Finanțelor, în calitate de garant, și persoana juridică garantată. G. interne se emit în monedă națională. Pentru împrumuturile interne exprimate în monedă națională, contractate de persoane juridice de la o instituție creditoare în vederea finanțării proiectelor sau a altor activități de importanță prioritară pentru România, Ministerul Finanțelor este autorizat să emită garanții în limita și în cuantumul aprobat de Guvern sau de Parlament. Emiterea garanțiilor de stat pentru împrumuturi interne este condiționată de acceptarea de către Ministerul Finanțelor a clauzelor cuprinse în contractele de împrumut încheiate între persoanele juridice și instituțiile creditoare. Ministerul Finanțelor – în calitate de garant – și persoana juridică ce contractează un împrumut cu garanția statului – în calitate de garantat – încheie o convenție în care sunt stipulate drepturile și obligațiile părților semnatare, inclusiv cele referitoare la plata comisionului de risc. În baza acestei convenții, Ministerul Finanțelor emite în favoarea instituției creditoare o scrisoare de garanție, în care se menționează termenii și condițiile de acordare a garanției. Când o g. de s. pentru un î.e. devine exigibilă, statul este obligat să efectueze către instituția creditoare plata sau plățile datorate de debitorul garantat potrivit prevederilor scrisorii de garanție emise. Dacă obligațiile de plată depășesc disponibilitățile fondului de risc și sumele prevăzute în bugetul de stat în acest scop, iar plata sau plățile sunt asigurate prin contractarea unui împrumut de stat, numai în această situație și doar pentru suma neacoperită g. de s. pentru împrumuturi este convertită în datorie publică internă. În cazul în care beneficiarul împrumutului nu-și îndeplinește obligația de plată prevăzută în contractul de împrumut, iar instituția creditoare a întreprins toate măsurile prevăzute în contract, în lege și în scrisoarea de garanție pentru a i se face plățile care-i sunt datorate, atunci instituția creditoare poate prezenta Ministerului Finanțelor o cerere de plată, pe baza căreia acest minister urmează să plătească potrivit garanției de stat pentru împrumutul intern. Cererea de plată cuprinde: ratele de împrumut restante, valoarea dobânzii, alte costuri și data plăților care urmează a fi făcute instituției creditoare de către Ministerul Finanțelor potrivit prevederilor scrisorii de

garanție. După verificarea exactității elementelor din scrisoarea de garanție, Ministerul Finanțelor transferă suma sau sumele solicitate de instituția creditoare, în decurs de 30 de zile bancare de la data depunerii cererii. G. de s. pentru f.i. încetează în următoarele cazuri: împrumutul acoperit de garanție a fost achitat în totalitate de beneficiarul acestuia; Ministerul Finanțelor a efectuat plata sau plățile, în totalitate, instituției creditoare în numele garantatului; termenul de valabilitate prevăzut în scrisoarea de garanție a expirat. Stingerea tuturor obligațiilor care decurg din contractul de împrumut atrage după sine încetarea valabilității scrisorii de garanție, care se restituie emitentului (Ministerului Finanțelor) în termen de zece zile de la încetarea garanției de stat. Dacă Ministerul Finanțelor a efectuat plăți determinate de execuția garanției de stat pentru un împrumut intern, beneficiarul împrumutului are obligația să restituie Ministerului Finanțelor echivalentul cheltuielilor efectuate de acesta, potrivit prevederilor convenției încheiate cu beneficiarul împrumutului. Ministerul Finanțelor are în acest caz dreptul la acțiune de regres prin subrogare în drepturile creditorului. De asemenea, Ministerul Finanțelor are prioritate asupra activelor și veniturilor beneficiarului împrumutului intern pentru recuperarea sumelor plătite în contul garanției de stat. Cu sumele astfel recuperate se întregeste fondul de risc. V. și **datorie publică**.

GARANȚII ASIGURATORII PENTRU CREDITE BANCARE, g. prealabile solicitate de bancă la acordarea creditelor, care să acopere valoarea creditelor solicitate de agentul economic. Astfel de g. pot fi: **gajul asupra unor bunuri**, care poate fi cu sau fără deposedare. **Gajul fără deposedare** poate fi instituit asupra unor mașini, utilaje și alte bunuri materiale de folosință îndelungată care nu sunt afectate de creanțe în favoarea altor persoane juridice și fizice și care se pot valorifica. **Gajul cu deposedare** are ca obiect titluri de valoare (acțiuni, obligațiuni), metale prețioase etc. care se preiau în custodie; **garanții bancare** emise de bănci sau instituții financiare și de credit din țară și din străinătate agreeate de banca română; **depozite în lei sau în valută** existente în cont la bancă; **bunuri achiziționate** din credite și asigurate la societățile de asigurări; ipoteca asupra unor bunuri imobile (clădiri, construcții, terenuri), precum și asupra unor mașini, utilaje și instalații fixate în spații; la această formă de g. se apelează atunci când celelalte forme nu asigură acoperirea creditelor. Pe baza analizelor cu rezultate favorabile acordării creditelor, banca negociază cu agenții economici solicitanți de împrumuturi: cuantumul creditului, durata de timp pentru care se acordă acesta, termenul de rambursare, nivelul ratelor (anuale, trimestriale și lunare), dobânda, perioada de grație, modalitățile de acordare (integral, la o anumită dată, sau eșalonat), eșalonarea rambursării, nivelul dobânzii curente și al celei majorate etc. După aprobarea creditului de către bancă se încheie contractul de credite, care trebuie respectat de ambele părți. Pentru neutilizarea creditului la datele și în sumele stabilite prin contract, banca stabilește și împrumutatul plătește un comision. Creditele nerambursate la scadență se trec la credite restante, pentru care se plătesc dobânzi majorate. V. și **principiile creditării bancare**.

GARANȚII REALE, g. care cuprind: **reținerea**, **gajul**, **ipoteca** și **privilegiul**. Creditorul poate exercita dreptul de **reținere** a unui bun corporal, proprietate a debitorului, până când acel bun n-a fost achitat integral. Este însă necesar ca bunul corporal reținut de creditor să aibă o legătură cu creanța, iar creanța trebuie să fie certă și exigibilă. **Gajarea** se realizează prin actul pe baza căruia debitorul remite creditorului un bun spre a garanta creditul. Gajarea se poate realiza cu sau fără deposedare. Când gajarea se face fără deposedare, debitorul oferă creditorului un titlu de recunoaștere a gajului. În virtutea gajării, creditorul titular al gajului are unele drepturi, și anume: de preferință, adică de a fi plătit înaintea altor persoane dacă bunul se vinde, de urmărire (în cazul în care se schimbă proprietarul), de reținere, adică de păstrare a bunului care constituie obiectul gajului, și de vânzare. **Ipoteca** este actul prin care debitorul acordă creditorului dreptul asupra unui bun imobil (teren, clădire) și cu publicitate. Ipoteca atribuie creditorului dreptul de preferință și de urmărire a bunului ipotecat. Ipoteca poate fi **legală**, adică prevăzută de lege, convenită prin

contract sau **judiciară**, respectiv instituită de instanțele judecătorești. **Privilegiul** reprezintă dreptul conferit prin lege creditorilor de a avea prioritate în a încasa suma datorată de debitor, în cazurile în care dispun de o garanție asupra unor bunuri ale debitorului. Creditorul privilegiat dispune de dreptul de preferință, ca și de dreptul de urmărire.

GARDA FINANCIARĂ, instituție publică financiară, constituită dintr-un corp de control financiar militarizat, înarmat, neîncasarmat, investit cu prerogativele necesare activității de poliție economică și care funcționează în cadrul **Ministerului Finanțelor** (v.). Competența **G. F.** vizează controlul **operativ și inopinat în legătură cu:** aplicarea și executarea legilor fiscale și a reglementărilor vamale, urmărind împiedicarea evaziunii fiscale, adică a oricărei sustrageri sau eschivării de la plata impozitelor și taxelor; respectarea normelor de comerț, urmărind să împiedice activitățile de contrabandă și orice procedee interzise de lege; orice alte atribuții și activități date în competența ei. **G. F.** desfășoară zilnic sau la anumite perioade controale de specialitate, fără să fie necesar un ordin special, precum și acțiuni care se execută numai în baza ordinelor sau a delegațiilor speciale date de Ministerul Finanțelor. În vederea îndeplinirii atribuțiilor de serviciu, organele **G. F.** au dreptul: *să efectueze controale în localurile și dependențele în care se produc, se depozitează, se comercializează bunurile sau se desfășoară activități care fac obiectul impozitării; *să verifice existența și autenticitatea documentelor justificative pe timpul transportului, precum și în locurile de desfășurare a unor activități de producție, prestări de servicii, acte și fapte de comerț, când există indicii de sustragere de la îndeplinirea obligațiilor fiscale sau de realizare a unor procedee nelegale; *să verifice registrele și orice alte documente din care rezultă îndeplinirea obligațiilor fiscale; *să efectueze percheziții în localuri publice sau particulare – case, dependențe, curți și grădini *dacă există indicii că în aceste locuri sunt ascunse mărfuri sau instalații cu care se fabrică produse fără îndeplinirea obligațiilor fiscale sau dacă se comit alte fraude fiscale; *să confişte – potrivit prevederilor legii – obiectele sau produsele, corpuri delictive, sustrate de la plata impozitelor și taxelor sau a căror fabricație și desfacere sunt interzise, precum și să ridice documentele care pot servi la dovedirea fraudelor sau a contravențiilor descoperite; *să constate contravenții și să aplice sancțiunile corespunzătoare potrivit competențelor legale; *să sesizeze organele de urmărire penală în legătură cu infracțiunile constatate cu ocazia exercitării atribuțiilor de serviciu; *să poarte uniformă, să păstreze, să folosească și să facă uz de armamentul și de mijloacele din dotare, potrivit prevederilor legii. **G. F.** este comandată de un **comisar general**, a cărui activitate este coordonată de comandamentul gărzii, condus de un secretar sau subsecretar de stat din Ministerul Finanțelor. Comandamentul **g.** este alcătuit din conducătorii direcțiilor de impozite și taxe, Direcției Generale a Controlului Financiar de Stat, Direcției Generale a Regiilor Publice și Participațiilor Statului, Direcției Generale a Vănilor, Inspecției Generale de Prețuri și Tarife, precum și comisarul general al Gărzii Financiare. Membrii **G. F.** sunt funcționari publici și au următoarele grade: comisar-șef, comisar principal I și comisar principal II. La angajare, membrii **G. F.** depun jurământul solemn pentru respectarea și aplicarea întocmai a normelor legale.

G.A.T.T., v. ACORDUL GENERAL PENTRU TARIFE ȘI COMERȚ.

GESTIONAR, persoana încadrată în muncă având ca atribuții principale de serviciu primirea, păstrarea, manipularea – chiar și temporară – și eliberarea de valori materiale sau bănești. Întrucât prin bunuri se înțeleg atât bunurile materiale, cât și cele bănești sau oricare alte valori, se consideră **g.** și casierii, mânăuitorii de timbre etc. Încadrarea în funcția de gestionar presupune, pe lângă îndeplinirea condițiilor obișnuite pentru încadrarea în muncă a unei persoane, îndeplinirea unor condiții suplimentare, cum sunt: constituirea unor garanții în numerar, afectarea unor bunuri imobile sau mobile de folosință îndelungată, asumarea unor obligații din partea unor terțe persoane etc., toate acestea pentru garantarea compensării eventualelor pagube care ar putea fi provocate avutului obștesc; prezentarea de către viitorul **g.** a unei dovezi eliberate de unitatea la care a lucrat

anterior, din care să rezulte dacă a produs pagube avutului public, de ce natură au fost acestea și dacă persoana în cauză le-a compensat; avizul scris și motivat al celorlalți gestionari, dacă va participa la o gestiune comună. Nesocotirea de către g. a normelor juridice referitoare la gestionarea bunurilor încredințate atrage, după caz, răspunderea materială, disciplinară, administrativă, civilă sau penală. Utilizarea, însușirea sau traficarea de către g., în folosul său sau pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri din avutul public pe care îl gestionează se pedepsește pe cale penală. În practica economică se întâlnesc mai multe categorii de g., și anume: g. accidental, g. de drept, g. temporar etc.

GESTIONAREA DATORIEI PUBLICE INTERNE, EXTERNE ȘI A GARANȚIILOR DE STAT, complex de operațiuni referitoare la: contractarea împrumuturilor interne și externe, organizarea și conducerea evidenței în conturi speciale, modalitățile de rambursare a datoriei publice, calcularea și plata dobânzilor și a spezelor datorate, a câștigurilor și a altor cheltuieli legate de împrumuturi, administrarea fondului de risc pentru garanții interne și a fondului de risc pentru garanții externe. G.d.p. se exercită de către Guvern prin Ministerul Finanțelor (în cadrul căruia există Trezoreria Publică), precum și de către beneficiarii de împrumuturi. Ministerul Finanțelor este singurul emitent și administrator al datoriei publice și are competența să stabilească balanța zilnică a contului general al Trezoreriei, viitoarele niveluri ale cerințelor de lichiditate, scadența datoriei publice, costurile cu dobânda, câștigurile etc. și refinanțarea sau diminuarea datoriei publice. În contul general al Trezoreriei Statului se concentrează toate veniturile din care se efectuează plățile în numele statului. G.d.p. se realizează prin sisteme și mecanisme de lansare a titlurilor de stat, inclusiv a bonurilor de tezaur. G.d.p. interne se realizează de către Ministerul Finanțelor și constă în: contractarea împrumuturilor de stat, organizarea și ținerea evidenței prin conturi speciale, rambursarea datoriei publice, calculul și plata dobânzii, a comisioanelor și a spezelor datorate, precum și efectuarea altor operațiuni specifice, inclusiv cele care decurg din gestionarea fondului de risc pentru garanții interne. Pentru finanțarea deficitului bugetar pe anul 1992, când încă nu luase ființă Bursa de Valori, Ministerul Finanțelor a efectuat, pe cont propriu, o emisiune de titluri de stat destinate populației. Ulterior, mecanismul de lansare a împrumuturilor de stat a fost organizat la Banca Națională a României pe baza unei convenții încheiate între aceasta și Ministerul Finanțelor. B.N.R. a funcționat ca agent al statului. La subscripțiile care s-au organizat în anii următori au avut și au acces băncile comerciale în nume propriu sau pe contul diferiților investitori. Titlurile emise sunt purtătoare de dobândă, calculată la un preț al titlurilor cu discount (v.). Discountul este reducerea care se acordă cumpărătorului de titluri financiare. G.d.p. externe cuprinde operațiunile referitoare la derularea împrumuturilor externe primite de la organisme financiar-bancare internaționale. În acest scop s-au perfectat acorduri de împrumuturi cu Banca Națională a României, cu băncile comerciale și cu beneficiarii împrumuturilor respective. Beneficiarii de împrumuturi poartă răspunderea pentru gestionarea și utilizarea împrumuturilor externe, precum și a împrumuturilor subsidiare acordate din împrumuturile contractate direct de stat, ca și pentru constituirea resurselor necesare rambursării ratelor scadente și plății dobânzilor, comisioanelor și spezelor aferente. În administrarea datoriei publice interne, externe și a garanțiilor de stat, Ministerul Finanțelor are următoarele competențe: examinează și evaluează cuantumul împrumuturilor, astfel încât nivelul de îndatorare să corespundă cerințelor României; ține evidența contabilă a datoriei publice interne, externe și a garanțiilor de stat; controlează derularea împrumuturilor garantate de stat; supraveghează lichiditățile din contul general al Trezoreriei Statului pentru a avea o balanță corespunzătoare; întocmește în fiecare an contul general al datoriei publice (separat pe datoria publică internă și pe cea externă) și îl prezintă Guvernului pentru examinare. Ministerul Finanțelor conduce registre în care înregistrează datoria publică internă, externă și garanțiile de stat pentru împrumuturile externe. Registrele cuprind date referitoare la situația datoriei publice interne și externe, la scrisorile de garanție și la valoarea acestora, precum și la nivelul dobânzilor, comisioanelor și altor costuri ale împrumuturilor. V. și datorie publică; datorie publică externă.

GESTIUNE 1. Totalitatea operațiunilor de administrare (primire, păstrare și manipulare) a valorilor materiale și bănești efectuate de un gestionar (v.), pe o anumită perioadă de timp. **2.** Răspunderea păstrării corespunzătoare a bunurilor și a administrării fondurilor unei persoane juridice sau fizice. **3.** Totalitatea bunurilor încredințate cuiva în vederea administrării lor. **G.** implică menținerea unui echilibru permanent între funcțiile specializate ale întreprinderii și elementele lor componente. Nu trebuie să se considere că numărul gestionarilor ar corespunde cu numărul gestiunilor, deoarece pot fi mai multe gestiuni date în primire unui singur gestionar sau poate fi o singură g. dată în primire mai multor gestionari.

GESTIUNE BANCARĂ, complex de operațiuni referitoare la atragerea capitalului disponibil de la agenții economici și de la populație în conturile bancare sau titluri negociabile, plătibile la vedere ori la termen, în vederea păstrării, gestionării, precum și în acordarea de credite solicitanților. **G.b.** cuprinde numeroase operațiuni care să asigure permanența bancară, eficiența activității bancare, precum și apărarea tuturor intereselor și drepturilor bancare. Indiferent de forma capitalului și de natura statului, băncile urmăresc reducerea cheltuielilor, evitarea riscurilor și realizarea unui profit cât mai mare.

GESTIUNE ECONOMICĂ, categorie economică în care se cuprind operațiuni privind gospodărirea, administrarea și valorificarea patrimoniului unei unități economice încredințată unei persoane, numită **administrator**. **G.e.** presupune pentru agentul economic concurență, competiție tehnologică și la nivelul metodelor de conducere, capacitate de adaptare la cerințele pieței. **G.e.** presupune nu numai atragerea fondurilor necesare deschiderii sau dezvoltării unei afaceri, dar și planificarea evoluției afacerii, precum și evaluarea rezultatelor, urmărind sporirea veniturilor. **G.e.** reprezintă, în mod legic și într-o formă generalizată, întreg sistemul de relații economice, sociale și financiare dintre stat și unitățile economice, dintre unitățile economice și dintre unitățile economice și lucrătorii lor. Astfel de relații își găsesc aplicarea în unitățile economice care folosesc cu maximum de eficiență mijloacele economice aflate la dispoziția lor, realizând rezultate rentabile prin recuperarea cheltuielilor din veniturile proprii, deci prin obținerea unui venit maxim. În expresie sintetică, **g.e.** constă în desfășurarea de către unitățile economice a unei activități rentabile care să le permită să-și constituie mijloacele bănești necesare finanțării activității lor productive. Premisa **g.e.**, respectiv obiectivul ei, îl formează totalitatea mijloacelor de producție care se află la dispoziția unităților economice pentru desfășurarea activității de producție, iar esența gestiunii o constituie eficiența economică maximă care trebuie să justifice și să constituie mobilul acestei activități. **G.e.** este condiționată de forma de proprietate (de stat, cooperatistă sau privată), de specificul activității economice, de locul pe care îl ocupă unitățile economice în structura economiei, de etapa de dezvoltare economico-socială a societății și se caracterizează prin următoarele trăsături: **În primul rând, g.e.** presupune autonomia funcțională a unităților economice în ceea ce privește exercitarea atribuțiilor în legătură cu administrarea și cu utilizarea mijloacelor de producție și a drepturilor și sarcinilor relative la constituirea și la utilizarea cu maximum de eficiență a mijloacelor de producție. Unitățile economice au anumite atribuții, astfel încât deciziile privind problemele macroeconomice să fie rezervate organelor de conducere superioară ale economiei naționale. Sub aspectul autonomiei, întreprinderile de stat se împart în întreprinderi cu personalitate juridică și întreprinderi fără personalitate juridică. Întreprinderile cu personalitate juridică elaborează programe de activitate proprii, exercită drepturi și atribuții privind constituirea și utilizarea fondurilor proprii și împrumutate potrivit planurilor lor financiare, își organizează o contabilitate proprie, încheie bilanț propriu și sunt înregistrate la Registrul Comerțului. La întreprinderile fără personalitate juridică, dar cu **g.e.** internă, o parte dintre atribuții sunt exercitate de unitatea superioară care poartă răspunderea pentru activitățile pe care le exercită în folosul întreprinderilor subordonate. **În al doilea rând, g.e.** presupune cointeresarea și

răspunderea materială, atât individuală, cât și colectivă. În afară de salariu, cointeresarea materială se manifestă și sub forma participării salariaților la profit, în premii pentru economiile realizate, pentru depășirea sarcinilor de export etc. Cointeresarea individuală implică și răspunderea materială a întregii unități, completată cu răspunderea materială personală a salariaților. În al treilea rând, g.e. presupune controlul financiar-bancar la toate nivelurile, în ceea ce privește îndeplinirea programelor de producție și de desfacere, de valorificare superioară a mijloacelor de producție, realizarea bugetului, asigurarea integrității proprietății publice asupra mijloacelor de producție etc. Dezvoltarea spiritului de ordine, disciplină și răspundere în gospodărirea fondurilor implică organizarea și funcționarea unui control financiar și bancar sistematic, determinat de existența relațiilor unităților economice cu bugetul statului și cu verigile sistemului de credit. **V. și gestiune financiară; autonomie funcțională; răspundere materială; cointeresare materială; control financiar.**

GESTIUNE FINANCIARĂ, latură esențială a gestiunii economice, principiu fundamental pe baza căruia funcționează unitățile economice și cu autonomie funcțională și financiară. G.f. cuprinde totalitatea relațiilor financiare pe care unitatea economică le are în legătură cu formarea, dezvoltarea, repartizarea și utilizarea fondurilor cu maximum de eficiență, în vederea obținerii și utilizării raționale a rezultatelor financiare. G.f. cuprinde relațiile bănești de constituire a fondurilor proprii, dimensionate la strictul necesar prin înzestrarea unității economice de stat, la înființare, cu cuantumul minim de active circulante, finanțarea investițiilor de la bugetul de stat și pe calea autofinanțării, efectuarea de plăți la bugetul de stat sub forma impozitului pe profit, a taxei pe valoarea adăugată, a altor taxe, vărsarea prisosului resurselor de finanțare a investițiilor și ale celui de active circulante în vederea redistribuirii sau la bugetul de stat, utilizarea unei părți din profit pentru autototare etc. Totodată, g.f. cuprinde și relațiile bănești generate de solicitarea, utilizarea eficientă și rambursarea creditelor bancare, precum și a acelor relații bănești referitoare la modul de utilizare a fondurilor și de realizare a veniturilor. G.f. cuprinde, practic, totalitatea deciziilor și a activităților care participă la reglarea fluxurilor financiare, la gospodărirea resurselor financiare ale unităților economice. G.f. este menită să asigure așadar unității economice fondurile necesare cu care să-și desfășoare activitatea cu costuri cât mai mici, să obțină rezultate financiare superioare și să mențină echilibrul financiar. G.f. necesită efectuarea unui control sistematic asupra activității economice și financiare. **V. și gestiune economică.**

GESTIUNE FRAUDULOASĂ, pricinuirea, cu rea credință, de pagube unei persoane juridice sau fizice, de către persoana căreia i s-a încredințat o gestiune, cu prilejul conservării și administrării bunurilor.

GESTIUNEA NUMERARULUI, complex de măsuri privind procurarea, păstrarea, administrarea și folosirea numerarului în condiții optime, cu eficiență maximă. Pentru gestionarea optimă a numerarului trebuie să se aibă în vedere următoarele elemente: sursele și destinația numerarului, analiza numerarului, utilizarea surplusului de numerar, asigurarea rezervelor de numerar, repartizarea numerarului, controlul numerarului. G.n. în mod eficient necesită: asigurarea în perioadele cu cele mai mari cheltuieli a unui numerar suficient, satisfacerea obligațiilor de plată asumate prin contracte, precum și a celor stipulate în legislația privind impozitele, taxele, dobânzile, dividendele etc., efectuarea rațională a cheltuielilor de capital, stabilirea unui interval suficient de timp până la scadența plăților, pentru ca agentul economic să poată negocia încasările și plățile, crearea unei reputații cât mai bune printre bănci, creditorii, societăți de asigurări etc. în privința promptitudinii și a respectării termenelor de onorare a obligațiilor de plată, preocuparea pentru valorificarea convenabilă a mărfurilor etc. G.n. reclamă o analiză temeinică a surselor de constituire a numerarului, care, practic, reprezintă o previziune a încasărilor și a plăților în bani

efectivi. Această analiză se face pe baza planului de încasări și plăți pe termen scurt, mediu și lung, numit bugetul numerarului.

GESTIUNEA PORTOFOLIULUI DE VALORI MOBILIARE, totalitatea metodelor, principiilor și instrumentelor de administrare și de rentabilizare a respectivelor active financiare, de trecere de la structuri mai puțin eficiente ale portofoliului la alte structuri cu grad de eficiență mai ridicat.

GESTIUNEA TREZORERIEI AGENTULUI ECONOMIC, complex de operațiuni, activitate permanentă și responsabilă prin care agentul economic își procură și utilizează rațional și eficient în cursul anului resursele financiare necesare onorării obligațiilor scadente, precum și plasamentele bănești temporare pe care le efectuează. În trezoreria agentului economic se intersectează toate operațiunile financiare care rezultă din desfășurarea întregii sale activități. În trezorerie se intercondiționează toate încasările și plățile întregului an, indiferent dacă se referă la activitatea curentă sau la investițiile pe termen lung. **G.t.a.e.** a dobândit o importanță considerabilă în procesul organizării și conducerii, ca urmare a transformărilor intervenite în viața economică, cum sunt: evoluția ratei dobânzii, a cursului de schimb valutar, a riscului determinat de aceste variabile, elaborarea și folosirea unor instrumente economice și financiare care fac posibilă o mai bună gestionare a riscului. **T.** este elementul esențial și, concomitent, principala constrângere a gestiunii financiare a agentului economic, deoarece aici se concretizează rezultatele financiare ale activității și respectarea cerințelor echilibrului financiar. Nu în toate cazurile un agent economic care încheie activitatea și contabilizează profit are și o trezorerie pozitivă, ca urmare a decalajului dintre înregistrarea în contabilitate a veniturilor și a cheltuielilor și scadența încasărilor și a plăților, decalaj care în unele cazuri poate fi hotărâtor pentru soarta financiară a agentului economic. Acordarea unei importanțe tot mai mari gestionării trezoreriei este determinată de fenomene specifice instabilității economice la nivel macro- și microeconomic, cum sunt: creșterea ratei inflației, a ratei dobânzii, reducerea ratelor de rentabilitate, scăderea gradului de autofinanțare. **T.** trebuie să asigure lichiditatea. Agentul economic are nevoie de lichiditate pentru efectuarea tranzacțiilor sale, pentru onorarea obligațiilor de plată scadente. Nivelul încasărilor ca fluxuri monetare depinde de nivelul veniturilor, de politica de credite furnizor, de politica de credite bancare dusă de agentul economic. **T.** este chemată să determine și să asigure un nivel minim de încasări în măsură să evite riscul incapacității de plată, riscul încasărilor insuficiente care duc la amânarea plăților și la reeșalonarea plăților suplimentare datorită creșterii dobânzilor și a cuantumului obligațiilor față de stat etc. **V.** și **trezoreria agentului economic; trezoreria generală a statului; trezorerie; trezorer.**

GHILDE, asociații negustorești din care făceau parte cu deosebire negustorii avuți; se organizau în vederea apărării (asigurării) reciproce împotriva concurenței și în lupta cu feudații. **G.** apărau interesele marilor negustori care monopolizau comerțul și dețineau un loc important în administrația orașelor. Ele s-au dezvoltat în perioada secolelor XII-XV și au dispărut o dată cu dezvoltarea relațiilor de producție și, în special, a relațiilor comerciale internaționale.

GHIȘEU DE SCHIMB VALUTAR, birou organizat în cadrul societăților comerciale de turism, indiferent de forma de proprietate (cu capital de stat, mixt sau privat), care dețin hoteluri sau alte spații de cazare pentru turiști străini ori unități prestatoare de servicii turistice internaționale, în vederea încasării din schimbul valutar a sumelor de lei pentru prestațiile turistice (cazare și servicii suplimentare) efectuate turiștilor străini. **G.** de s.v. efectuează următoarele operațiuni: cumpărări de valută efectivă (în numerar), în valutele convertibile cotate la Banca Națională a României, și de cecuri de călătorie de la turiști străini, reprezentând contravaloarea în

lei a serviciilor prestate acestora. Cumpărările de valută se efectuează la cursul de fixing în lei din ziua operațiunii, stabilit prin lista de cursuri a Băncii Naționale a României. Pentru operațiunile de cumpărare de valută, g. de s.v. întocmesc **buletine de schimb valutar (v.)**. G. de s.v. mai efectuează restituiri de valută efectivă (în numerar), numai către turiștii care au efectuat schimbul valutar la ghișeul respectiv și numai în limita serviciului turistic achitat, dar neprestat. Pentru suma în valută restituită, g. de s.v. întocmește o notă de restituire de valută, în care se menționează numărul și data buletinului de schimb inițial și a dovezii de neprestare de servicii. Pentru operațiunile de cumpărări și restituiri de valută, g. de s.v. pot percepe comisioane de până la 5%. Sumele în valută cumpărate de g. de s.v. se cedează integral, contra lei, la cursul zilei, băncii comerciale la care societatea comercială de turism are contul deschis. Depunerea sumelor la bancă se face pe bază de specificație valutară, în termen de cel mult două zile lucrătoare de la data încasării.

GIR 1. Operațiune prin care un titlu de credit circulă de la un beneficiar la altul. **2.** Formă specială de transmitere a unei cambii, cec, trată, bilet la ordin sau conosament, care constă în inserarea pe versoul acestora a unei formule ce exprimă voința actualului posesor de a se transmite și remite titlul de credit noului posesor (numele noului beneficiar), ordinul de a se plăti, data și semnătura fostului (ultimului) proprietar. **3.** Contract cambial care se încheie între **girant (v.)** și **giratar (v.)**. G., fiind scris pe versoul hârtiilor de valoare, se numește din această cauză „andosament“. Prin g. se transmite proprietatea hârtiei de valoare și se garantează plata sumei prevăzute în ea; noul proprietar (devenit prin g.) dobândește calitatea de creditor al sumei stipulate în hârtia de valoare. G. este necondiționat, iar atunci când prevede numai o parte din sumă este nul. G. este și o garanție pentru acceptarea și plata cambiei. Girantul se obligă la acceptare și plată, în cazul în care trasul ar refuza acceptarea și plata, devenind în acest fel debitor de regres solidar cu ceilalți debitori cambiali. Girantul poate să se elibereze de obligația de garanție numai dacă în textul g. inserează formula „fără garanție“ ori „fără obligo“. ❖ **G. de întoarcere**, g. în baza căruia beneficiarul girează în favoarea trasului, a trăgătorului ori a altui obligat, care poate și el gira din nou cambia. Dacă g. s-a făcut în favoarea trasului acceptant al cambiei, iar la scadență aceasta se află în mâinile sale, trasul este în același timp debitor și creditor cambial, situație în care cambia se stinge pe calea confuziunii. Când trasul nu a acceptat cambia, are numai calitatea de giratar, fiind îndreptățit să pretindă plata de la girant și de la trăgător. Dacă g. s-a făcut în favoarea trăgătorului, și trasul a acceptat cambia, trăgătorul poate pretinde plata de la tras. Când însă trasul nu a acceptat cambia, ea se stinge, trăgătorul devenind creditor și debitor al girantului. ❖ **G. după protest**, g. dat după dresarea protestului de neplată ori după expirarea termenului pentru dresarea protestului, ceea ce conduce la efectele unei cesiuni. ❖ **G. fără garanție**, g. în temeiul căruia girantul este eliberat de orice garanție de acceptare sau de plată, fiind responsabil numai de existența creanței. ❖ **G. în alb**, g. care constă numai în semnătura fostului beneficiar (cedentului) al cambiei și dată fără să se indice numele și prenumele noului beneficiar (al cambiei), în care caz cambia circulă ca titlu la purtător. Beneficiarul cambiei girate astfel poate să completeze g. cu numele său ori al altei persoane sau să înmâneze cambia unei terțe persoane, fără să completeze g. în a. Posesorul cambiei cu g. în a. poate să-l completeze cu numele său, cu numele altei persoane căreia îi predă cambia, poate să dea un nou g. în a. ori să gireze cambia la ordinul altei persoane sau, în fine, să predea cambia unei terțe persoane, fără să o gireze ori fără să completeze g. în a. **V. și titlu.** ❖ **G. la purtător**, g. care conține formula „plățiți purtătorului“, ceea ce înseamnă că, practic, este un g. în alb. ❖ **G. „nu la ordin“**, g. care are efect translativ, însă pe baza lui giratarul nu dobândește dreptul să gireze cambia, iar girantul rămâne răspunzător pentru acceptarea și plata cambiei numai față de giratarul său, ceea ce înseamnă că el nu devine responsabil față de acele persoane cărora cambia le-ar fi fost girată ulterior. ❖ **G. pentru încasare**, g. dat în scopul de a investi pe giratar (ca reprezentant sau mandatar al girantului) cu dreptul de a încasa – la scadență

sau chiar mai înainte de aceasta – suma stipulată în cambie; dacă debitorul refuză plata, giratarul are dreptul să îndeplinească formalitățile și procedura necesară, în vederea realizării drepturilor cambiale. **G.** pentru **î.** se dă sub formule cum sunt: „pentru încasare“, „pentru acoperire“, „pentru procură“. Întrucât prin acest **g.** giratarul nu dobândește drepturile create prin titlul de credit, ci are numai calitatea de mandatar al girantului, el nu poate transmite cambia prin gir, ci își poate numai substitui, în calitatea aceasta, o altă persoană, prin mijlocirea unui nou **g.** pentru **î.** Potrivit acestei forme de **g.**, giratarul este obligat să exercite toate drepturile ce rezultă din cambie în numele girantului. De asemenea, debitorii cambiali îi pot opune toate excepțiile care se pot opune girantului. ❖ **G. plin, g.** care cuprinde numele noului beneficiar (giratar), după mențiunea „plăți la ordinul ... (numele noului beneficiar)“, semnătura ultimului beneficiar și data girului. ❖ **G. simulat, g.** potrivit căruia părțile cad de acord să nu se transmită cambia, girantul rămânând mai departe adevăratul ei posesor, iar giratarul fiind doar un posesor aparent al cambiei. Corespunzător **g.s.** între girant și giratar se pot stabili raporturi de mandat, de gaj etc. **G.s.** se folosește atunci când părțile voiesc să evite ca debitorul să se poată prevala de excepțiile pe care le au împotriva girantului; de asemenea, pentru a evita sustragerea valorii cambiei de la urmărirea creditorilor girantului. Giratarul este obligat să exercite toate drepturile cambiale, să-l informeze pe girant despre sumele încasate, fiind răspunzător față de girant pentru orice daună produsă din vina sa. În această formă de **g.**, girantul nu are obligația de garanție față de giratar, între aceștia neexistând raporturi cambiale. **G.s.** produce în raporturile externe toate efectele unui **g.** adevărat, în sensul că giratarul este sub aspectul formal deplin legitimat, plata care i se face este valabilă și are dreptul să înstrăineze cambia în mod valabil.

GIRANT, persoană care transmite cambia unei alte persoane, numită **giratar**, prin girarea (andosarea) ei. Dacă trasul nu onorează cambia, biletul la ordin, posesorul acestora are dreptul să ceară plata sumei respective de la unul sau de la toți giranții anteriori, inclusiv de la trăgător, toți fiind solidar răspunzători față de tras. Dreptul de a executa pe toți giranții anteriori, inclusiv pe trăgător, poartă numele de „drept de regres sau de recurs“. Trăgătorii și giranții care nu vor să fie atacați în regres, în situațiile în care nu se face plata, scriu deasupra girului „fără recurs“, situație în care cambia devine dubioasă. **V.** și **bilet la ordin; cambie; gir; trată.**

GIRARE, v. ANDOSARE.

GIRATAR, persoană căreia i s-a transmis o cambie, un bilet la ordin, un cec de către girant – prin gir – și a primit-o, devenind, prin aceasta, beneficiarul ei. **V.** și **cambie; gir.**

GLOABĂ 1. Amendă aplicată în Țara Românească și în Moldova pentru săvârșirea de delikte sau de crime, în evul mediu. **2.** Taxă specială care se pretindea pentru redeschiderea unui proces. În Moldova, această taxă se numea **zavescă.**

GOL DE ACTIVE CIRCULANTE, v. COMPLETARE DE ACTIVE CIRCULANTE; PIERDERE DE ACTIVE CIRCULANTE.

GOL TEMPORAR DE CASĂ, lipsă temporară de venituri care poate să apară în cursul anului în bugetele proprii ale comunelor, orașelor, municipiilor și sectoarelor municipiului București. Pentru acoperirea lor, se pot acorda împrumuturi temporare din fondurile de tezaur. Au dreptul să aprobe astfel de împrumuturi consiliile județene și Consiliul General al Municipiului București, cu avizul prealabil al direcțiilor generale ale finanțelor publice și controlului financiar de stat. Din aceleași fonduri și în aceleași condiții se pot acorda împrumuturi și în cazul în care **g.t.** de **c.** apar în bugetele proprii ale județelor și al municipiului București. Împrumuturile acordate se rambursează până la data de 31 decembrie a fiecărui exercițiu bugetar. Dacă, în situații

excepționale, împrumuturile nu se rambursează până la finele anului din cauza lipsei de disponibilități bugetare, acestea se prevăd a fi rambursate din bugetele anilor următori, în termen de până la 18 luni, cu o dobândă a cărei limită maximă se stabilește de către Ministerul Finanțelor și se încasează la fondul de tezaur al județului, respectiv al municipiului București. **V. și fond de tezaur al statului; fond de tezaur al județului și al municipiului București.**

GOLD EXCHANGE STANDARD, v. ETALON.

GOLD STANDARD, v. ETALON.

GRAD DE ACOPERIRE A IMPORTURILOR PRIN EXPORTURI, indicator cu ajutorul căruia se determină și se apreciază evoluția comerțului exterior (importul și exportul de mărfuri) pe o anumită perioadă de timp, de regulă pe un an. Acest indicator se determină astfel:

$$G. \text{ de a. a i. prin e.} = \frac{VE}{VI} \cdot 100,$$

în care:

VE = valoarea exportului;

VI = valoarea importului.

Acest indicator și alți indicatori fac posibile analiza evoluției comerțului exterior și luarea măsurilor corespunzătoare.

GRAD DE ACOPERIRE PRIN ASIGURARE, indicator privind asigurările de bunuri, care evidențiază, în procente, în ce raport se află suma asigurată față de valoarea reală a bunului asigurat. **G. de a. prin a.** se calculează pe baza formulei:

$$G_a = \frac{S_a}{V_r} \cdot 100,$$

în care:

G_a = gradul de acoperire prin asigurare, exprimat în procente;

S_a = suma asigurată;

V_r = valoarea reală a bunului în momentul încheierii asigurării.

Acest indicator este semnificativ numai dacă se calculează separat pentru fiecare bun cuprins în asigurare. Cu cât **g. de a. prin a.** se apropie mai mult de 100, cu atât există o garanție mai mare că, în caz de producere a riscului, asiguratul va avea dreptul la o despăgubire mai apropiată de valoarea pagubei.

GRAD DE AVARIE, indicator ce consemnează procentul, măsura în care au fost avariate anumite bunuri asigurate, ca urmare a producerii riscurilor acoperite prin asigurare. **G. de a.** apare ca un element care intervine în calculul **despăgubirii de asigurare** (v.). De exemplu, în cazul producerii unor pagube la mărfurile de import, despăgubirea de asigurare se stabilește prin înmulțirea sumei asigurate cu gradul de avarie, iar acesta din urmă se obține pe baza formulei:

$$G_a = \frac{P_{ma}}{P_{mb}} \cdot 100,$$

în care:

- G_a = gradul de avarie, exprimat în procente;
- P_{ma} = prețul intern al mărfii avariate;
- P_{mb} = prețul intern al mărfii respective în stare bună.

GRAD DE CUPRINDERE ÎN ASIGURARE, indicator care se utilizează pentru aprecierea nivelului de dezvoltare a asigurărilor facultative. **G. de c. în a.** se calculează pe baza formulei:

$$G_c = \frac{n}{N} \cdot 100,$$

în care:

- G_c = gradul de cuprindere în asigurare;
- n = numărul bunurilor sau persoanelor asigurate;
- N = numărul bunurilor sau persoanelor asigurabile.

G. de c. în a. se poate utiliza pentru aprecierea nivelului de dezvoltare a asigurărilor facultative, atât la fiecare unitate teritorială a asigurătorului, cât și la nivelul întregii instituții de asigurare. Cu cât **g. de c. în a.** se apropie mai mult de 100, cu atât se realizează o dispersare mai bună a riscului și se creează condiții mai bune pentru ca asigurătorul să poată obține un raport mai favorabil între despăgubirile plătite și primele încasate la asigurarea respectivă.

GRAD DE DISTRUGERE, element care intervine în calculul despăgubirii de asigurare la culturile agricole, rodul viilor și livezilor. Modul de calcul al **g. de d.** diferă, după cum este vorba de culturi agricole de pe terenuri care au fost sau urmează să fie reînsămânțate sau replantate, sau de culturi agricole de pe terenuri care nu au fost sau nu urmează să fie reînsămânțate sau replantate. În cazul culturilor de pe terenuri care au fost sau urmează să fie reînsămânțate sau replantate, **g. de d.** se calculează astfel:

$$G_d = \frac{N_{pd}}{N_{pe}} \cdot 100,$$

în care:

- G_d = gradul de distrugere, exprimat în procente;
- N_{pd} = numărul mediu de plante (pe m^2 sau liniar) distruse sau vătămate de riscuri asigurate;
- N_{pe} = numărul total de plante (pe m^2 sau liniar) existente înainte de producerea riscului asigurat.

La culturile de pe terenuri care nu au fost sau nu urmează să fie reînsămânțate sau replantate – aparținând unităților agricole – **g. de d.** se calculează în modul următor:

$$G_d = \frac{\bar{Q}_p - \bar{Q}_r}{\bar{Q}_p} \cdot 100,$$

în care:

- \bar{Q}_p = producția medie programată la hectar;
- \bar{Q}_r = producția medie obținută la hectar pe suprafața calamitată.

GRAD DE FISCALITATE, indicator macroeconomic care exprimă mărimea impozitelor și taxelor sau presiunea fiscală. Se determină astfel:

$$G. \text{ de f. } = \frac{VS}{PNB} \cdot 100,$$

în care:

VS = veniturile statului ce provin din impozite, taxe etc.

PNB = produsul național brut.

Cu cât acest indicator este mai mare, cu atât fiscalitatea este mai ridicată. G. de f. trebuie corelat cu unii indicatori macroeconomici, ca de exemplu cu ritmul creșterii economice, relevând măsura în care nivelul fiscalității constituie un impuls pentru activitatea economică sau, dimpotrivă, un element de stagnare sau chiar de regres economic. V. și **fisc; fiscalitate; fiscalism; presiune fiscală; principiile generale ale impozitării.**

GRAD DE FRUCTIFICARE A ACTIVELOR, indicator ce comensurează și relevă eficiența cu care sunt folosite activele de către un agent economic, o bancă, o societate de asigurări etc. Acest indicator se determină astfel:

$$F_a = \frac{VT}{AT},$$

în care:

F_a = gradul de fructificare a activelor;

VT = venituri totale;

AT = active totale.

Cu cât acest indicator este mai mare, cu atât activele sunt folosite mai eficient.

GRAD DE INVALIDITATE, măsură în care o persoană și-a pierdut capacitatea de muncă din cauza unui accident sau a unei boli. În raport cu condițiile de la locul de muncă și cu pierderea capacității de muncă, există trei grade de invaliditate, și anume: **invaliditate de gradul I**, care se caracterizează prin pierderea totală a capacității de muncă, a capacității de autoservire, de autoconducție sau de orientare spațială, invalidul necesitând îngrijire și supraveghere permanentă din partea altei persoane; **invaliditate de gradul II**, caracterizată prin pierderea totală a capacității de muncă, cu posibilitatea invalidului de a se autoservi, de a se autoconduce și de a se orienta spațial, fără ajutorul altei persoane; **invaliditate de gradul III**, care se caracterizează prin pierderea a cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, și invalidul poate presta aceeași muncă, însă cu un program redus, sau o altă muncă mai ușoară. Încadrarea persoanelor în unul dintre cele trei grade de invaliditate se face ținându-se seama de următoarele criterii de bază: natura, gravitatea, particularitățile și evoluția bolii, precum și influența acesteia asupra capacității de muncă; posibilitățile de recuperare a capacității de muncă, în raport cu natura muncii prestate; elementele care pot conduce la agravarea bolii în cazul continuării activității. Normele și criteriile pe baza cărora se face încadrarea în gradele I, II și III de invaliditate se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, inițiată de Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, împreună cu Ministerul Sănătății, la propunerea Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale. Încadrarea sau neîncadrarea într-un grad de invaliditate se face prin decizie emisă de medicul specializat în expertiză medicală și recuperarea capacității de muncă, denumit **medic expert al asigurărilor sociale**. Decizia emisă de medicul expert poate fi contestată la casa teritorială de pensii în termen de 30 de zile de la comunicare. La soluționarea contestației, casa teritorială de pensii poate consulta Institutul Național de Expertiză Medicală și Recuperare a Capacității de Muncă.

Contestația se rezolvă în termen de 30 de zile de la înregistrare. Decizia casei teritoriale de pensii dată în soluționarea contestației poate fi contestată la instanța judecătorească competentă în termen de 30 de zile de la comunicarea acesteia. Decizia de încadrare într-un grad de invaliditate necontestată în termen rămâne definitivă.

GRAD DE ÎNDATORARE, indicator care exprimă raportul dintre datoriile agentului economic și capitalurile proprii ale acestuia. G. de î. este de două feluri, și anume: **generală și financiară**. G. de î. **generală** se determină astfel:

$$G_{ig} = \frac{\Sigma D}{C_{pn}} \cdot 100,$$

în care:

G_{ig} = gradul de îndatorare generală;

ΣD = totalul datoriilor;

C_{pn} = capitaluri proprii nete.

G. de î.g. este considerat bun până la 60%, satisfăcător între 60-100% și necorespunzător peste 100%. G. de î. **financiară** se calculează după următoarea relație:

$$G_{if} = \frac{\Sigma Df}{C_{pn}} \cdot 100,$$

în care:

G_{if} = gradul de îndatorare financiară;

ΣDf = datorii financiare totale;

C_{pn} = capitaluri proprii nete.

G. de î.f. este considerat bun până la 30%, satisfăcător între 30-70% și necorespunzător peste 70%.

GRAD DE UZURĂ A AUTOVEHICULULUI, element în funcție de care se stabilește valoarea autovehiculului la data producerii riscului asigurat. Pentru autovehiculele aparținând organizațiilor de stat, g. de u. se calculează pe baza formulei:

$$G_u = \frac{P}{N} \cdot 100,$$

în care:

G_u = gradul de uzură fizică a autovehiculului, exprimat în procente;

P = parcursul, exprimat în km echivalenți, realizat de autovehiculul respectiv de la începerea ciclului de exploatare în care se află și până la data producerii evenimentului asigurat;

N = norma de parcurs stabilită – pe mărci și tipuri de autovehicule – de către Ministerul Transporturilor, pentru ciclul de exploatare respectiv.

Dacă autovehiculul avariat avea efectuate – înainte de data producerii riscului asigurat, în cadrul ciclului de exploatare respectiv – reparații curente, inclusiv înlocuirea unor părți componente, atunci g. de u. fizică a autovehiculului se calculează pe baza formulei:

$$G_{ur} = K \cdot \frac{P}{N} \cdot 100,$$

în care:

G_{ur} = gradul de uzură fizică, recalculat;

K = coeficientul de corecție a uzurii, care se obține făcând raportul $\frac{A-a}{A}$, în care A este

valoarea din nou a autovehiculului avariata, iar a costul total al reparațiilor curente, inclusiv al înlocuirilor de părți componente, executate înainte de producerea riscului asigurat. Pentru autovehiculele aparținând altor persoane decât organizațiilor de stat, gradul de uzură a autovehiculelor este stabilit de asigurător, pe baza vechimii în exploatare și a numărului de kilometri parcurși. De menționat că $g.$ de $u.$ a $a.$ se ia în calcul pentru stabilirea valorii autovehiculului la data producerii riscului asigurat numai dacă nivelul acestuia nu depășește 75%.

GRADUL DE ACOPERIRE A DAUNEI, indicator care poate fi utilizat pentru aprecierea eficienței asigurării de bunuri din punctul de vedere al asiguratului. $G.$ de $a.$ a $d.$ ne arată, în procente, în ce raport se află **despăgubirea de asigurare** ($v.$) față de paguba produsă de riscul asigurat. Pentru calcularea $g.$ de $a.$ a $d.$ se poate utiliza formula:

$$G_{ad} = \frac{D_a}{D} \cdot 100,$$

în care:

G_{ad} = gradul de acoperire a daunei (în procente);

D_a = despăgubirea de asigurare;

D = dauna produsă de riscul asigurat.

Acest indicator trebuie calculat separat pentru fiecare bun asigurat. Nivelul $g.$ de $a.$ a $d.$ diferă în funcție de principiul de răspundere (de acoperire) care se aplică la un bun asigurat sau altul. $V.$ și **răspundere proporțională; răspundere după primul risc; răspundere limitată.**

GRADUL DE ECONOMICITATE A OPERAȚIUNILOR DE EXPORT, indicator al eficienței exportului de mărfuri, determinat prin raportarea economiei sau a pierderii de muncă socială națională, obținută din exportarea unei mărfi, la prețul său extern, după formula:

$$GEE = \frac{P_{ee} \cdot CL - CMS}{P_{ee}},$$

în care:

GEE = gradul de economicitate a operațiunilor de export;

P_{ee} = prețul extern al mărfii exportate, exprimat în lei-valută;

CL = cursul de revenire-limită, exprimat în lei sau în lei-valută;

CMS = cheltuiala de muncă socială națională pentru producerea mărfii respective, exprimată în lei.

Acest indicator evidențiază economia sau pierderea de muncă socială națională cu care se obține o unitate valutară la export. $V.$ și **curs de revenire; gradul de economicitate a operațiunilor de import.**

GRADUL DE ECONOMICITATE A OPERAȚIUNILOR DE IMPORT, indicator al eficienței importului de mărfuri, determinat prin raportarea economiei sau a pierderii de muncă socială națională, obținută de pe urma importului unei mărfi, la prețul extern al mărfii importate exprimat în lei-valută, potrivit formulei:

$$GEI = \frac{CMS - P_{ei} \cdot CL}{P_{ei}},$$

în care:

GEI = gradul de economicitate a operațiunilor de import;

CMS = cheltuiala de muncă socială internă pentru producerea mărfii respective, exprimată în lei;

P_{ei} = prețul extern al mărfii importate, exprimat în lei-valută;

CL = cursul de revenire-limită.

G. de e. a o. de i. evidențiază economia sau pierderea de muncă socială determinată de înstrăinarea unei unități valutare. Cu cât acest indicator este mai mare decât zero, cu atât produsele importate sunt mai eficiente sub aspect financiar-valutar. Prin însumarea algebrică a nivelului gradului de economicitate cu cursul de revenire-limită se obține cursul de revenire al operațiunii de import date. V. și curs de revenire; gradul de economicitate a operațiunilor de export.

GRADUL DE PRELUCRARE A MATERIILOR PRIME, indicator al eficienței activității economice instituit prin mecanismul economico-financiar, care exprimă în ce măsură se valorifică superior materiile prime, materialele, combustibilul etc.; se determină prin raportarea valorii materiilor prime la valoarea produselor finite obținute. Cu cât acest indicator este mai mic, cu atât gradul de prelucrare a materiilor prime este mai ridicat.

GRADUL DE UTILIZARE A CAPACITĂȚILOR DE PRODUCȚIE, indicator ce exprimă măsura în care sunt folosite capacitățile de producție. Acest indicator se calculează raportând producția reală la producția potențială. Indicatorul acesta se determină de către unitățile economice, pe ramuri economice și chiar pe întreaga economie națională.

GRADUL DE VALORIFICARE A MATERIILOR PRIME, indicator economic care exprimă cât de eficientă este valorificarea pe plan extern a materiilor prime. Formula de calcul al indicatorului este următoarea:

$$G_v = \frac{PE}{MP},$$

în care:

G_v = gradul de valorificare a materiilor prime;

PE = prețul de export în lei;

MP = valoarea în prețuri mondiale a materiilor prime.

GRAFICUL DE EȘALONARE A INVESTIȚIEI, document de plan al investițiilor întocmit de proiectantul general, de comun acord cu beneficiarul, antreprenorul general și furnizorii de utilaje, și însușit de organele lor superioare. G. cuprinde: elaborarea documentației, data de începere, eșalonarea și durata de execuție a lucrărilor, organizarea șantierului, lucrările de construcții-montaj și celelalte lucrări de bază ale investiției, procurarea și montarea utilajelor, efectuarea probelor tehnologice, intrarea în funcțiune și realizarea parametrilor tehnico-economici

proiectați ai noii capacități de producție. În grafic se prevăd fazele de desfășurare a lucrărilor, în așa fel încât să permită realizarea investiției într-un timp cât mai scurt, asigurându-se folosirea în condiții optime și neîntrerupte a forței de muncă, a utilajelor etc. O elaborare judicioasă și fundamentată a graficului, urmată de respectarea riguroasă a termenelor de execuție, prezintă o deosebită importanță pentru încheierea lucrărilor și intrarea la timp în funcțiune a obiectivelor respective. **V. și durata de execuție a investițiilor.**

GRAFICUL MODIFICĂRII NUMERARULUI ÎN CIRCULAȚIE, instrument de urmărire operativă a modului în care se realizează sarcina punerii sau a retragerii din arterele circulației bănești a numerarului. În grafic se înregistrează zilnic vărsămintele și retragerile efective de la fondul de rezervă, ceea ce oferă conducătorilor filialelor și sucursalelor bancare posibilitatea stabilirii numerarului în circulație și a orientării muncii, în vederea realizării planului de încasări și plăți în numerar. **G.** se întocmește lunar de către filiale și sucursale bancare, cu defalcare pe chenzine. Pentru întocmirea **g.** se folosesc indicatorii planului de încasări și plăți în numerar. **G.** se aprobă de centrala Băncii Naționale, care stabilește plafoane de alimentare a caselor de circulație din fondul de rezervă (v.), precum și plafoane ale casei de circulație (v.), care constituie limite maxime ale numerarului ce se poate păstra în casa de circulație de la o zi la alta și care servește la efectuarea plăților cu numerar în primele ore ale dimineții, până când se realizează încasări.

GRANT, alocație financiară anuală pentru cercetare științifică; donație de sprijin, subvenție.

GRATIFICAȚIE, recompensă bănească acordată la sfârșitul anului persoanelor încadrate în muncă, peste salariul obișnuit, pentru îndeplinirea și depășirea în bune condiții a sarcinilor ce le revin.

GREVĂ DE ZEL, grevă parțială care se realizează prin încetinirea producției și nu prin încetarea totală a activității. Salariații îndeplinesc numai sarcinile înscrise în fișele de post sau în alte programe de activitate. În acest fel, lucrătorii afectează în bună măsură eficiența muncii, însă, respectând normele principale ale muncii, sunt exonerați de eventuale sancțiuni din partea patronului.

GREVĂ FISCALĂ, formă de protest fiscal al unor grupe de întreprinderi sau categorii sociale de populație, materializat prin amânarea (refuzul) pe un termen nedeterminat a plății tuturor obligațiilor fiscale. **G.f.** se poate datora unor condiții economico-sociale dificile sau unei presiuni fiscale prea mari. **G.f.** de proporții și de durată poate bloca efectuarea unor cheltuieli bugetare.

GREVĂ PATRONALĂ (LOCK-OUT), închiderea întreprinderii de către patron pentru a încerca să-i oblige pe salariați să accepte condițiile impuse de el.

GROP, colet care, de regulă, are dimensiuni mici și al cărui conținut este constituit din valută străină, cecuri în monedă străină, valori mobiliare, efecte publice.

GRUPĂ DE MUNCĂ, clasificare, încadrare sau grupare a locurilor de muncă în funcție de condițiile, complexitatea, gradul de solicitare și importanța muncii, de influența factorilor nocivi, precum și de intensitatea acestor factori. Locurile de muncă se încadrează în grupele I, II sau III de muncă. În **grupa I de muncă** se încadrează locurile de muncă în condiții speciale, cum sunt: unitățile miniere, pentru personalul care își desfășoară activitatea în subteran cel puțin 50% din

timpul normal de muncă în luna respectivă; activitatea de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare, zonele I și II de expunere la radiații; aviația civilă, pentru personalul navigant pe: avioane turboreactoare și turbopropulsoare de transport, avioane clasice de transport public, avioane clasice folosite în misiuni sanitare sau de specialitate, elicoptere și avioane utilitare, aeronave-prototipuri la încercare în zbor. Tot în grupa I de muncă se încadrează echipajele de recepție în zbor ale aeronavelor, instructorii în școli, cursuri și aerocluburi pe avioane clasice, avioane turboreactoare sau turbopropulsoare, personalul de încercare în zbor a aeronavelor noi, de serie, personalul navigant de control în zbor, personalul tehnic care execută recepția și controlul tehnic în zbor al aeronavelor, instructorii în școli, cursuri și aerocluburi de zbor fără motor, personalul de parașutism profesionist. De asemenea, în grupa I de muncă se cuprinde activitatea artistică desfășurată de balerini, dansatori, acrobați, jongleri, clovni, călăreți de circ, dresori de animale sălbatice, soliști vocali de operă și de operetă, instrumentiști la instrumente de suflat, cascadori. În grupa a II-a sunt cuprinse locurile de muncă la care există condiții deosebite. În această grupă se încadrează cu caracter permanent: minerii și celelalte categorii de personal care lucrează în subteran la minele de sare; personalul care execută drenuri la adâncimi mai mari de 8 m; personalul navigant din aviația civilă care realizează cel puțin 50% din numărul de ore de zbor prevăzute la grupa I de muncă (salturi sau sărituri); sudorii care lucrează în interior la nave, cazane, conducte, cilindri de locomotive, stâlpi metalici închiși, bazine și alte instalații închise; personalul care execută operațiuni periculoase la fabricarea, încercarea, recepția, verificarea și manipularea munițiilor și a elementelor cu explozivi de sensibilitate mică; personalul care execută operațiuni de curățire de canale subterane, coșuri industriale, canale de fum, canale de la unități de celuloză, instalații din rafinării, în interiorul cisternelor, rezervoarelor, tancurilor și conductelor petroliere; personalul care execută ermetizări de cabine de avioane cu reacție; personalul din sala mașinilor (cazanelor și motoarelor) de pe nave oceanice, maritime, fluviale și de pe navele care execută lucrări legate de forajul marin; personalul de pe navele de pescuit în apele maritime și oceanice (exclusiv personalul auxiliar); personalul care execută lucrări de manipulare și stivuire în săli de congelare și camere frigorifice cu temperatura sub minus 25° C; personalul artistic din instituțiile de stat care îndeplinește funcțiile de solist vocal de operă sau operetă, instrumentist la instrumente de suflat, artist de circ cu activitate de călărie sau dresuri de animale sălbatice etc. Personalul de la toate celelalte locuri de muncă se încadrează în grupa a III-a de muncă. Locurile de muncă din grupele I și II care au condiții deosebite și speciale, dar care pot fi îmbunătățite prin măsuri tehnice sau organizatorice, se încadrează temporar în aceste grupe și se revizuiesc anual, în raport cu îmbunătățirea condițiilor de muncă. Numărul locurilor de muncă ce se încadrează temporar, până la îmbunătățirea condițiilor de muncă, în grupele I sau II de muncă se stabilește anual în limita numărului maxim aprobat prin programul de dezvoltare economică și socială, prin ordin comun al Ministerului Muncii și Solidarității Sociale, Ministerului Sănătății și sindicatelor din țara noastră. Dacă datorită măsurilor luate, condițiile în care se desfășoară activitatea la locurile de muncă prevăzute temporar în grupele I sau II de muncă s-au îmbunătățit ori s-au normalizat, unitățile economice au obligația să le încadreze în grupa de muncă corespunzătoare. Încadrarea personalului în grupele I și II se face în limita numărului maxim de persoane aprobat anual, defalcat pe ministere, alte organe centrale și consilii județene și al municipiului București, pentru programul de dezvoltare economică și socială în modul următor: pentru locurile de muncă cu caracter permanent, numărul se stabilește în raport cu personalul necesar realizării producției programate; pentru locurile de muncă cu un caracter temporar, numărul se stabilește în raport cu prevederile programelor de măsuri pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă sau ale documentațiilor tehnico-economice. Organele centrale și locale, întreprinderile, instituțiile, cooperativele etc. au obligația să ia măsurile convenite pentru îmbunătățirea continuă a condițiilor de muncă, pentru prevenirea accidentelor și a îmbolnăvirilor

profesionale, pentru respectarea normelor de igienă și protecție a muncii, pentru apărarea vieții și sănătății personalului în procesul de producție. Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, Ministerul Sănătății și sindicatele sunt obligate să supravegheze și să controleze modul cum sunt respectate normele de igienă și de securitate a muncii, îmbunătățirea condițiilor de la locurile de muncă, încadrarea personalului în grupele de muncă, și informează anual Guvernul asupra măsurilor luate și rezultatelor obținute în ceea ce privește îmbunătățirea condițiilor de muncă.

„**GULERE ALBE**“, salariați care nu prestează muncă fizică și care au o activitate legată de atribuții de autoritate. Practic, prin „g.a.“ sunt desemnați salariații care desfășoară alte activități decât muncă productivă.

GUVERNUL ROMÂNIEI, organ suprem al puterii executive (administrative) care, potrivit programului său de guvernare acceptat de Parlament, asigură realizarea politicii economice și financiare interne și externe a țării și exercită conducerea generală a administrației publice. În îndeplinirea atribuțiilor sale, G.R. cooperează cu organismele economice și sociale interesate; el adoptă hotărâri și ordonanțe. Hotărârile se emit pentru organizarea executării legilor. Ordonanțele se emit în temeiul unei legi speciale de abilitare, în limitele și în condițiile prevăzute de aceasta. G.R. exercită conducerea generală a activității executive în domeniul finanțelor publice pe întregul teritoriu al țării, urmărind dezvoltarea echilibrată a ramurilor economiei naționale. G.R. conduce, coordonează și controlează activitatea ministerelor și a celorlalte organe administrative centrale, a organelor locale ale administrației de stat, elaborează proiectul bugetului de stat, întocmește raportul general cu privire la realizarea bugetului și contul general anual de execuție a bugetului de stat, pe care le supune spre dezbateră și adoptare Parlamentului, și stabilește măsurile pentru îndeplinirea lor. G.R. aprobă trimestrial limitele emisiunii de monedă, examinează periodic situația financiară a economiei naționale, pe ramuri economice și pe domenii de activitate, analizează mersul executării veniturilor și cheltuielilor bugetului public național, studiază executarea celorlalte planuri financiare. De asemenea, stabilește măsurile care urmează a fi luate pentru realizarea resurselor financiare necesare dezvoltării economico-sociale a țării, se preocupă de realizarea și de menținerea echilibrului financiar, monetar și valutar, de continua întărire a rolului finanțelor și creditului, de îndeplinirea unei circulații bănești sănătoase și de obținerea eficienței maxime în toate domeniile de activitate. G.R. este autorizat să elaboreze programe de măsuri pentru întărirea răspunderii în gestionarea banului public, cu privire la creșterea productivității muncii, reducerea cheltuielilor de producție și, în primul rând, a celor materiale, utilizarea integrală a capacităților de producție, raționalizarea cheltuielilor administrativ-gospodărești, îndeplinirea gestiunii economice și a autofinanțării, aplicarea unui regim strict de economii, creșterea eficienței economice, combaterea oricărei forme de risipă, să introducă modificări în volumul și structura veniturilor și a cheltuielilor bugetare, în concordanță cu măsurile care se iau în economie, să utilizeze în cursul anului veniturile realizate peste cele prevăzute inițial pentru finanțarea unor acțiuni noi referitoare la dezvoltarea economico-socială a țării, să exercite conducerea generală și controlul asupra instituțiilor centrale, financiare și bancare etc. G.R. răspunde de recuperarea creanțelor externe ale statului român rezultate din activitatea de comerț exterior, de cooperare economică internațională și din alte activități derulate în baza acordurilor guvernamentale.

HANTRU, unitate de măsură convențională folosită în agricultură, reprezentând un hectar de arătură normală, la o adâncime de 18-20 cm, și pe un sol care are o rezistență medie. **H.** exprimă volumul lucrărilor mecanizate (cheltuielile cu carburanți, lubrifianți și alte cheltuieli cu tracțiunea mecanică) necesare pentru executarea arăturii, folosindu-se în acest scop anumiți coeficienți de transformare. **H.** este utilizat în programarea, finanțarea și decontarea lucrărilor agricole.

HAOS VALUTAR, dezorganizare de lungă durată a relațiilor valutare, legată de crahul bancar, bursier, inflație, devalorizarea valutei și de lupta pentru piețele de desfacere, cu ajutorul **dumpingului valutare** (v.) etc. **V.** și crah; crah bancar; crah bursier.

HARACI, dare, tribut anual pe care țările vasale îl plăteau Imperiului Otoman (sultanului). Moldova, Transilvania și Țara Românească au plătit întâia oară **h.** în anul 1415, apoi în 1456 și în 1542. **H.** anual se plătea în patru rate; o rată era numită **seama cea mică**.

HÂRTIE DE VALOARE, înscris care atestă participarea la formarea unui capital sau la acordarea unui împrumut (acțiune, cambie, obligațiune, bancnotă, cec, certificat de depozit, titlu de credit etc.) și care dă proprietarului sau posesorului său dreptul de a-și însuși o parte din profit sub formă de dividend sau de a încasa dobândă. **H. de v.** se deosebesc prin natura juridică a dreptului consemnat, prin forma concretă în care se materializează, ca și prin modul de transmitere între posesori. Având în vedere forma în care se materializează și modul cum circulă, **h. de v.** pot fi: **la purtător**, care nu cuprind numele și prenumele beneficiarului (proprietarului), iar dreptul de creanță îl are posesorul, putând fi transmise de la o persoană la alta fără îndeplinirea vreunei formalități, ceea ce înseamnă că pot circula prin simpla cesiune de creanță; **la ordin**, care au indicat pe ele numele primului posesor și care poartă mențiunea că plata se poate face și la ordinul acestuia, respectiv al unei terțe persoane indicate de el pe titlu; ele circulă prin andosare, respectiv prin înscrierea numelui noului beneficiar pe versoul titlului; **nominative**, care cuprind în conținutul lor numele și prenumele proprietarului (creditorului) căruia trebuie să i se facă plata, aceste **h. de v.** putând fi transmise prin cesiune de creanță numai dacă sunt îndeplinite anumite condiții și se realizează o serie de formalități, respectiv prin menționarea în registrele emitentului. Din punctul de vedere al modului de emisiune există: **h. de v. care se emit în serie**, caz în care toate au formă identică, fiecare titlu cuprinzând o parte a dreptului de creanță total, și **h. de v.**

emise separat. Ținând seama de funcțiile pe care le îndeplinesc în economie există: **h. de v. cu care se face finanțarea pe termen scurt** (biletul la ordin, cambia, certificatul de depozit, conosamentul, recipisa-warrant etc.); **h. de v. cu care se face finanțarea pe termen lung** (acțiunile, obligațiunile etc.); **h. de v. care conferă deținătorului securitatea contra unui anumit risc**, prin faptul că sunt negociabile. În funcție de venitul pe care îl conferă creditorului există: **h. de v. cu venit fix** și **h. de v. cu venit variabil**. Având în vedere natura dreptului încorporat, **h. de v. pot fi comerciale și necomerciale**. Cele comerciale cuprind titlurile ce exprimă un drept real asupra mărfurilor care se află în depozite, cum este recipisa-warrant, sau pe vase și aeronave (conosamentul) sau titlurile care constată o creanță comercială a deținătorului, cum este cazul efectelor de comerț. **H. de v. necomerciale** cuprind titluri de creanță ce rezultă din operațiuni financiare pe termen scurt, care se numesc **instrumente monetare**, pe termen lung, numite **instrumente de capital**, și instrumente create pentru apărarea deținătorului contra riscurilor de capital, valutare și de dobândă. Având în vedere natura dreptului încorporat în titlu există: **h. de v. care încorporează un drept de creanță asupra unei sume de bani**, care cuprind efectele de comerț (biletul la ordin, cambia și cecul), efectele publice (bonuri de tezaur, obligațiuni și rente), biletele sau bonurile de casă, obligațiile societăților comerciale, libretele de economii etc.; **h. de v. care reprezintă un drept real**, care se mai numesc și titluri reprezentative (scrisoarea de trăsură, conosamentul, recipisa-warrant etc.); **h. de v. care asigură deținătorului dreptul de asociat**, cum este cazul acțiunilor. **H. de v. se negociază**, de regulă, în cadrul burselor de valori. Falsificarea **h. de v.** este aspru pedepsită de legile penale. **H. de v.** reprezintă un capital fictiv. **V. și acțiune; bilet de bancă (bancnotă); cambie; capital fictiv; obligațiune; titlu.**

HÂRTIE MONEDĂ, instrument de schimb; mijloc legal de plată și de circulație; ban juridic, care înlocuiește moneda metalică și moneda de hârtie, bilet emis de către stat sau de banca de emisiune, titlu de credit al statului, fără acoperire în metal prețios și fără obligația de a fi convertit, la vedere, nepurtător de dobândă și care circulă pe baza cursului forțat. **H.m.** are un curs legal, dar forțat, ceea ce înseamnă că trebuie să fie acceptată la plată de către toți cetățenii statului respectiv; posesorii ei nu pot cere convertirea în monedă metalică. **V. și bani.**

HÂRTIE TIMBRATĂ, hârtie specială, a cărei utilizare reprezintă o formă de încasare fiscală. Se fabrică de către organele de stat și se folosește la întocmirea diferitelor acte (de vânzare-cumpărare a bunurilor, de arendare etc.). Astfel de acte se pot întocmi și pe hârtie obișnuită, care însă trebuie timbrată corespunzător.

HEDGING (engl.), operațiune de contracarare a riscurilor ce pot decurge din oscilațiile prețurilor la bursele de mărfuri, din variațiile prețurilor de comerț exterior sau ale cursurilor de schimb. **H.** se folosește în relațiile comerciale și financiare internaționale pentru protejarea exportatorilor, ale căror mărfuri contractate la export se pot scumpi până la termenul stipulat al livrării. Spre a contracara astfel de riscuri, exportatorii achiziționează respectivele mărfuri imediat ce au contractat exportul și le exportă la termenul stabilit. În cazul în care, pe parcurs, prețul mărfurilor contractate a scăzut până la termenul de export, exportatorul va câștiga dacă le-a procurat la un preț mai mic, respectiv la prețul existent pe piață în momentul încheierii contractului de export, și va pierde dacă între timp prețul mărfurilor achiziționate a scăzut. Operațiuni de acest gen se efectuează cu valute pe piețele valutare, precum și la bursele de valori cu acțiuni și alte hârtii de valoare, ținând seama de cursul lor.

HEDGER, persoană care are calitatea de negociator în operațiunile de hedging, în care se urmărește limitarea riscului prin efectuarea de operațiuni diverse. **V. și hedging.**

HEGEMONIE VALUTARĂ, conducere, dominare, subordonare a valutei unor țări slab dezvoltate din punct de vedere economic și politic, dar aflate în sfera de influență a capitalului, de către țări puternic dezvoltate.

HIPERINFLAȚIE, inflație foarte puternică, galopantă, autoîntreținută, cumulativă și progresivă. În perioada h., oamenii își pierd încrederea în monedă și practică schimbul direct de produse. H. este dominată de o dezordine economică și socială și are numai efecte negative, dezechilibrante. V. și inflație.

HOLDING, formă de monopol organizat ca o societate pe acțiuni și, foarte rar, ca o societate cu răspundere limitată; asociație a mai multor participanți independenți – firme, companii – care-și desfășoară fiecare activitatea sub o conducere unică. H. este folosit pentru dominarea și controlul monopolist al altor întreprinderi sau grupuri financiare. Capitalul societății este format din aportul în acțiuni proprii ale întreprinderilor participante, căreia i se atribuie toate acțiunile, majoritatea sau cel puțin pachetul de control ale fiecăreia din întreprinderile participante. Pentru acțiunile aduse ca aport la constituirea societății, proprietarul lor primește acțiuni ale h. Formal, în h., fiecare întreprindere participantă își menține autonomia ei nominală. De fapt, h., dispunând cel puțin de pachetul de control, devine atotputernic, activitatea de aprovizionare, de producție, financiară etc. fiind – pentru toți participanții – stabilită de către h., care-și impune punctul de vedere la fiecare consiliu de administrație al întreprinderilor participante.

HOPȘA, formă inițială, rudimentară, de asigurare a animalelor în cazuri de accidente, practică în țara noastră cu mult timp înaintea secolului al XIX-lea. Dacă o vită dintr-o comună era accidentată, aceasta era sacrificată și carnea ei era distribuită între locuitorii comunei, fiecare plătiind o sumă de bani pentru partea care îi revenea. În acest fel, proprietarul animalului sacrificat își acoperea, parțial sau total, dauna suferită.

HOT MONEY (engl. – „bani fierbinți“), denumire adoptată și folosită pe plan internațional pentru caracterizarea capitalurilor care circulă repede de la o țară la alta, cu scopul de a fi speculate. Nu orice capital care circulă de la o țară la alta este denumit h.m., ci numai acela care în această mișcare urmărește obținerea unor profituri mari din simpla sa circulație internațională. Desigur, circulația rapidă a capitalurilor dintr-o țară în alta are efecte negative asupra echilibrului piețelor valutare, deoarece capitalul respectiv trebuie convertit prin mijlocirea piețelor de schimb. Asemenea operațiuni de schimb valutar pot provoca crize în relațiile valutar-financiare internaționale. Mișcarea capitalurilor reclamată de investițiile productive sau de alte scopuri economice este necesară, utilă, exercitând o influență pozitivă asupra dezvoltării economico-sociale, în timp ce operațiunile cu h.m. nu sunt necesare și au efecte dăunătoare. Și în secolul al XIX-lea s-au practicat, operațiuni cu h.m., însă ele au culminat în perioada interbelică și mai ales în deceniile 1960 și 1970. Operațiunile cu h.m. se pot prezenta sub diferite forme: depunerea de valută în cont la o bancă din străinătate, cu scop speculativ; achiziționarea de titluri pe termen lung, negociabile pe diferite piețe financiare; cumpărarea de creanțe și pe termen scurt asupra unor debitori nerezidenți; operațiunile financiare efectuate, de regulă, de către nerezidenți etc. În condițiile economiei capitaliste, fenomenul h.m. nu poate fi înlăturat; acest fenomen va putea fi înlăturat numai în condițiile instaurării unei ordini economice internaționale și ale adoptării unui nou sistem monetar internațional. V. și bani.

IERTAREA DATORIEI, v. REMITERE DE DATORIE.

IGIENA MUNCII, subramură a medicinei și igienei care studiază mediul de muncă și modificările fiziologice ale organismului uman în timpul procesului de muncă, în vederea stabilirii unor norme fiziologice și a ansamblului de măsuri care să asigure menținerea capacității de muncă și a sănătății personalului. I.m. are ca scop prevenirea factorilor de risc al bolilor profesionale, a accidentelor de muncă, a poluării mediului înconjurător, preîntâmpinarea tulburărilor de adaptare la muncă, stabilirea măsurilor pentru realizarea ambianței optime de muncă, controlul medico-social al factorilor psihologici care influențează randamentul muncii, acordarea primului ajutor în caz de accident de muncă etc.

ILEGAL, act sau acțiune care nesocotește prevederile legii sau care este interzis de lege.

ILUZIA BANILOR, efect iluzoriu al revendicărilor salariale, care creează imaginea falsă că o creștere a salariilor ar fi în avantajul salariaților, când, în realitate, prețurile cresc concomitent în aceeași proporție sau chiar cu mai mult decât au crescut salariile.

IMOBILIZARE DE ACTIVE CIRCULANTE, scoatere din circuitul economic a activelor circulante, ca urmare a folosirii lor incomplete și ineficiente sau a schimbării destinației pentru care au fost achiziționate. În i. de a.c. se cuprind: reținerile, plățile și cheltuielile efectuate din activele circulante în locul resurselor destinate acestor scopuri, respectiv întrebuințarea activelor circulante pentru investiții sau reparații capitale; sumele plătite în plus din activele circulante ca: amortismentele, datoriile debitorilor, diferite pierderi neprevăzute etc. I. de a.c. cuprinde, în sens larg, orice achiziționare de valori materiale inutile și excedentare, precum și schimbarea destinației activelor circulante.

IMOBILIZARE DE FONDURI, acțiune prin care anumite mijloace bănești și materiale ale unităților economice (stocuri supranormative de active circulante, mărfuri livrate și neîncasate la timp, avansuri acordate și nejustificate etc.) sunt scoase, practic, din circuitul economic, fiind consecința unei gestiuni economice necorespunzătoare. I. de f. sunt urmarea nerealizării producției, a realizării neritmice a sarcinilor, a depășirii ciclurilor de producție, a nerespectării tehnologiilor de fabricație, a aprovizionării peste stocurile normate, a fabricării unor produse fără desfacere asigurată etc.

IMOBILIZĂRI PE TERMEN LUNG, bunuri, valori destinate să servească o perioadă îndelungată de timp în activitatea unității economice, fără să se consume după prima utilizare. I. pe t.l. cuprind: a) imobilizări corporale, b) imobilizări necorporale, c) imobilizări financiare. a) **Imobilizările corporale** cuprind mijloacele fixe (acele bunuri care îndeplinesc cumulativ două

condiții, și anume: au o durată de utilizare mai mare de un an; au o valoare de intrare mai mare decât cea prevăzută de lege, respectiv 1 000 000 de lei). Mijloacele fixe cuprind: clădiri; construcții speciale; mașini, utilaje și instrumente de lucru; instalații de măsură și control; mijloace de transport; animale; plantații, unelte, inventar gospodăresc și alte mijloace de muncă. b) **Imobilizările necorporale** cuprind: cheltuielile de constituire, taxe, cheltuieli de înmatriculare; cheltuieli privind emisiunea și vânzarea de obligațiuni și acțiuni; cheltuieli cu prospectarea pieței, publicitate – toate acestea amortizabile într-o perioadă de cel mult cinci ani; cheltuieli de cercetare-dezvoltare pentru perfecționarea unor lucrări, obiective de cercetare pe cont propriu sau achiziționate din afară (amortizabile în cinci ani); concesiuni și alte drepturi similare, brevete, licențe, mărci de fabrică și de comerț aduse ca aport sau achiziționate (care se amortizează pe durata utilizării lor în unitatea economică); fonduri comerciale care nu figurează în patrimoniu, dar care concură la menținerea și la dezvoltarea potențialului unității economice și cuprind clientela, vadul comercial, debușeele, reputația (acestea nu se amortizează); alte imobilizări necorporale concretizate în programe informatice create în unitatea economică sau achiziționate, care se amortizează pe durata utilizării. c) **Imobilizările financiare** cuprind: titluri de participare, care sunt drepturi sub formă de acțiuni sau alte titluri de valoare la capitalul altor întreprinderi și care îi permit deținătorului să exercite un control și să realizeze profit; titluri imobilizate în activități de portofoliu și alte titluri imobilizate care îi permit deținătorului să obțină venituri financiare fără să intervină în gestiunea financiară a unității economice emitente; creanțe imobiliare formate din creanțe legate de participării prin acordarea de împrumuturi unității economice la care se dețin titluri de participare; creanțe din împrumuturi pe termen lung, acordate terților pe bază de contracte; creanțe din garanțiile și cauțiunile depuse de unitatea economică la terți. I.f. nu sunt supuse amortizării.

IMPACTUL IMPOZITĂRII, influența modului de impozitare asupra contribuabililor persoane fizice și juridice, care sunt obligați să plătească impozitul la bugetul de stat sau local, după caz. Impozitarea poate exercita o influență pozitivă, în sensul stimulării contribuabilului, sau, dimpotrivă, o influență negativă, descurajând activitatea contribuabilului. În unele cazuri, impozitarea are un caracter neutru. Totul depinde de modul cum se determină baza impozabilă (v.), de nivelul cotelor de impozit, de aplicarea corectă a legislației fiscale. Unii contribuabili încearcă să se sustragă pe diverse căi de la suportarea impozitului, practicând repercusiunea impozitelor (v.) și chiar evaziunea fiscală (v.).

IMPORT, achiziționarea dintr-o țară a unui bun sau a unui serviciu pentru a fi consumat în țara importatoare. Importul de bunuri reprezintă import de „vizibile“, iar importul de servicii reprezintă import de „invizibile“.

IMPORT ȘI EXPORT DE VALUTĂ, trecerea peste graniță, reglementată de lege, a valorilor valutare de către persoane care vin sau pleacă din țară.

IMPOZABIL, venit, bun material (mobil sau imobil) care poate fi sau este supus la plata unui impozit. V. și bază impozabilă; obiectul impunerii.

IMPOZIT, categorie istorică apărută o dată cu statul și strâns legată de acesta. I. este plata (contribuția) bănească obligatorie, generală și definitivă (nerambursabilă), directă sau indirectă, efectuată atât de persoane fizice, cât și de persoane juridice din veniturile și averea lor la bugetul statului sau la bugetele locale, în cuantumul și la termenele prevăzute de lege, fără obligația din partea statului de a presta plătitorului un echivalent direct și imediat, necesar pentru satisfacerea cerințelor societății. Constituția României prevede la art. 138 următoarele: „Impozitele, taxele și orice alte venituri ale bugetului de stat și ale bugetului asigurărilor sociale de stat se stabilesc numai prin lege. Impozitele și taxele locale se stabilesc de consiliile locale sau județene, în

limitele și în condițiile legii.“ Legea nr. 72/1996 privind finanțele publice prevede la art. 2 următoarele: „**Impozitele, taxele și alte venituri ale statului, precum și normele și normativele de cheltuieli pentru instituțiile publice se aprobă prin lege.**“ Nici un impozit, nici o taxă sau alte obligații asemănătoare nu pot fi prevăzute în buget și încasate dacă n-au fost reglementate prin acte normative. Este strict interzisă perceperea sub orice titlu și sub orice denumire de contribuții directe sau indirecte, în afara celor stabilite prin acte normative. Încasarea de impozite, taxe etc. fără existența unui suport juridic constituie infracțiune fiscală și se pedepsește pe cale penală. Instituirea impozitelor și a celorlalte venituri bugetare este un drept exclusiv al statului, exercitat de organele puterii centrale, prin Parlament și, în unele cazuri, de către Guvern. Pe baza legilor adoptate de către Parlament, Guvernul emite hotărâri prin care se fixează anumite cote de impozit, se acordă înlesniri la plata impozitelor, se stabilesc, eventual, unele termene de plată a impozitelor etc., dacă acestea n-au fost prevăzute de lege. În temeiul abilitării primite din partea Parlamentului României, în timpul vacanțelor parlamentare Guvernul poate emite ordonanțe prin care instituie unele impozite, contribuții, taxe etc. Aceste ordonanțe se supun însă dezbaterii și adoptării lor de către Parlament în prima sa sesiune. De asemenea, în temeiul legilor, hotărârilor și ordonanțelor menționate și în spiritul acestor acte normative, Ministerul Finanțelor emite ordine, instrucțiuni și norme metodologice în materie de impozite și taxe. Așezarea și perceperea de venituri bugetare fără suport juridic constituie o infracțiune gravă, pedepsită cu asprime de legile penale. I. este un element component al circuitului economic și îndeplinește trei funcții principale, și anume: a) **financiară**, prin care se asigură venituri bugetului de stat și bugetelor locale; b) **economică**, fiind un element component al economiei publice și private, al mecanismului economico-financiar; c) **politico-socială**, prin care se redistribuie unele venituri ale agenților economici și grupelor de populație, adică, în fapt, se redistribuie o parte a produsului național brut. I. este un instrument (pârghie) important pentru înfăptuirea politicii economice, sociale și financiare a statului. I. are următoarele trăsături principale: statul nu este obligat să presteze plătitorului de impozit un echivalent direct și imediat; mărimea i. se determină în funcție de natura și de mărimea venitului impozabil sau a averii; termenele de plată a i. sunt stabilite în prealabil prin lege și concordă cu sau urmează perioadelor de realizare a veniturilor impozabile; fiecare i. trebuie să aibă o reglementare juridică. I. se pot clasifica în mai multe categorii, și anume: a) i. care se plătesc de către persoane fizice și de către persoane juridice; b) i. pe venituri, pe clădiri, pe consum; c) i. proporționale, progresive și regresive; d) i. curente (permanente), ordinare și extraordinare; e) i. de bază și complementare; f) i. cu incidență directă și cu incidență indirectă. I. se pot prezenta **după modul cum sunt așezate și încasate** astfel: i. directe (reale și personale) și i. indirecte (pe cheltuieli). **Din punctul de vedere al materiei impozabile**, există: i. pe venit, i. pe avere și i. pe cheltuieli. **Din punctul de vedere al provenienței**, se disting: i. care provin de la companiile naționale, regiile autonome, societățile comerciale cu capital de stat și instituțiile publice, i. care provin de la unitățile și organizațiile cooperatiste, i. care se încasează de la întreprinderile mixte, private, întreprinzători particulari, i. care se încasează de la populație. **Din punctul de vedere al caracterului**, există: i. ordinare (obișnuite, normale, cu caracter de regularitate, de permanență) și i. extraordinare (neobișnuite). **Din punctul de vedere al apartenenței bugetare**, există: i. care se încasează la bugetul de stat și i. care se încasează la bugetele locale.

IMPOZIT AD VALOREM. i. care se calculează pe valoare, la valoarea unei tranzacții. Practic, acest impozit se calculează prin aplicarea cotei de impozit asupra prețului de vânzare. V. și taxa pe valoarea adăugată.

IMPOZIT AGRICOL, formă de impunere a unităților agricole și a populației deținătoare de terenuri agricole. V. și impozitul pe venitul agricol.

IMPOZIT ASUPRA CONSUMULUI, i. indirect, cuprins în prețul de vânzare al mărfurilor, executărilor de lucrări și prestărilor de servicii suportat de cumpărători. Acest i. afectează nivelul de viață al populației. V. și **impozit indirect**.

IMPOZIT CEDULAR, formă a i. pe venit practicat în unele țări și în România, prin legea din august 1921, care se calcula pe baza împărțirii venitului în șapte categorii, denumite **cedule**, în funcție de proveniența venitului, și prin aplicarea unor cote proporționale, diferențiate în funcție și de natura venitului.

IMPOZIT CONTINGENTAT, i. care se stabilește anticipat într-un an, cu o anumită sumă, pentru fiecare ramură a economiei naționale sau/și pentru fiecare unitate administrativ-teritorială.

IMPOZIT DE BURSĂ, i. indirect generat de negocierea valorilor mobiliare la bursă. Obiectul impozabil îl constituie valoarea titlurilor negociate, la cursul la care a fost încheiată tranzacția, la vedere sau la termen. I. se calculează în cote proporționale asupra sumei brute a negocierii sau asupra sumei ce reprezintă prima cedată. În cazul operațiunilor la vedere și la termen poate fi folosită aceeași cotă de impunere (de pildă, de la 2 până la 4‰), iar pentru operațiunile de report, o cotă mai redusă (de până la 1-1,5‰). Se acordă unele facilități dacă suma brută a negocierii depășește anumite limite. I. se înscrie într-un registru fiscal condus de fiecare agent de schimb și este controlat de organele financiare.

IMPOZIT DECLARATIV, i. care se calculează pe baza declarației contribuabilului.

IMPOZIT DE COTITATE, formă de i. stabilit prin cote fixe sau procentuale. separat pe fiecare contribuabil sau pe fiecare obiect impozabil.

IMPOZIT DE REGULARIZARE, formă de i. instituit în țara noastră în 1970, având menirea de a regla **rata rentabilității** (v.) în limite normale, pe produse, și de a face din beneficiu un indicator real de apreciere a activității întreprinderilor, care să contribuie la întărirea **gestiunii economico-financiare** (v.). I. de r. s-a plătit de către unitățile economice de stat cărora li s-au stabilit prețuri de calcul în special pentru mijloacele de producție. El reprezenta diferența dintre prețul de producție și prețul de calcul (costul de producție mediu pe ramură, plus beneficiul corespunzător unei rate a rentabilității medii pe produse de 10-15%), care se preleva la bugetul de stat. Prin instituirea acestui i. s-au realizat următoarele obiective: reglarea ratei rentabilității pe produse și completarea în acest fel a impozitului pe circulația mărfurilor; determinarea prețurilor de calcul și asigurarea unui nivel corespunzător de preț și de acumulări la produsele noi; utilizarea acestui impozit ca instrument de control asupra justei stabiliri și aplicări a prețurilor de calcul; prelevarea unei părți din venitul net la bugetul de stat. I. de r. a avut un caracter tranzitoriu; terminarea reșezării generale și intrarea în vigoare a noilor prețuri de producție au făcut inoperant acest i. de la 1 ianuarie 1977. V. și **preț de calcul**.

IMPOZIT DE REPARTIȚIE (DE CONTINGENTARE), formă de i. stabilit inițial la valoarea totală a obiectelor impozabile și apoi repartizarea sumei i. rezultat pe obiectele și pe subiectele impozabile.

IMPOZIT DE STAT, plată obligatorie efectuată de populație către stat și destinată acoperirii cheltuielilor necesare îndeplinirii funcțiilor organelor statului. Structura și mărimea i. depind de natura social-economică a societății și de tipul de stat.

IMPOZIT DIRECT, cea mai veche formă de impunere; percepere periodică (lunară, trimestrială, semestrială sau anuală) de sume bănești, direct și nominal de la persoanele fizice și de la cele juridice, pe baza venitului constatat sau asupra valorii bunurilor care le aparțin. I.d. se calculează în cote proporționale, în cote progresive sau în cote regresive și cuprind toate clasele și grupele sociale de populație, precum și agenții economici care dobândesc venituri sau posedă avere (bunuri imobiliare). În decursul timpului, i.d. au fost așezate și încasate în funcție de nivelul de dezvoltare economică, fiind stabilite pe diferite bunuri materiale, diverse activități, pe venituri sau pe avere. În prima parte a secolului al XX-lea, i. stabilite pe bunuri materiale și pe diverse activități (adică i. de tip real) au fost înlocuite treptat cu i. pe venituri – salarii, rentă, profit – și cu cele pe avere – mobilă sau imobilă – adică i. de tip personal, care au determinat ca printre plătitorii de i. să apară marea masă a țăranilor, muncitorilor și funcționarilor. Întrucât i.d. sunt nominative, reglementate în funcție de mărimea venitului sau a averii și au termene de plată stabilite și cunoscute în prealabil, ele sunt preferabile față de i. indirecte. Nici un impozit nu constituie un avantaj pentru contribuabil. Dar, prin comparație cu impozitele indirecte, i.d. prezintă următoarele avantaje: constituie un venit sigur pentru stat, dinainte cunoscut, pe care se poate baza în anumite intervale de timp; îndeplinesc deziderate de justiție fiscală, deoarece sunt exonerate veniturile necesare minimului de existență, au în vedere natura și mărimea venitului sau a averii impozabile și țin seama de sarcinile familiale; sunt ușor de calculat și de perceput. I.d. prezintă și următoarele dezavantaje: nu sunt agreabile plătitorilor; se consideră că nu ar fi productive; conducerea statului nu are interes să devină nepopulară prin mărirea acestor i.; pot conduce la abuzuri în ceea ce privește așezarea și încasarea impozitelor. V. și **impozitul pe profit; impozitul pe salarii; impozitul pe venitul agricol.**

IMPOZIT FINAL, i. stabilit asupra categoriilor de venituri impuse separat și care nu se includ în venitul anual global impozabil, ca de exemplu: impozitul pe dividende. impozitul pe dobânzi, impozitul pe veniturile din jocuri de noroc, din premii și prime în bani și/sau în natură, impozitul pe salarii dintr-o singură sursă, impozitul pe venitul agricol, alte venituri impozabile. V. și **impozitul pe venitul anual global.**

IMPOZIT FUNCİAR, i. de tip real așezat și încasat asupra pământului. În secolul trecut, când pământul reprezenta principala formă a bogăției și cel mai important factor de producție, în multe țări din Europa a fost instituit i.f. (pe pământ). La început, suma i.f. datorat statului se determina în funcție de suprafața terenurilor; aceasta era metoda cea mai simplă, care s-a practicat multă vreme în diferite țări. Această metodă era necorespunzătoare, conducea la un i. inechitabil, deoarece terenurile erau de o fertilitate diferită, aveau un randament diferit, nu se ținea seama de capitalul investit și de munca agriculturului. Ulterior, impunerea s-a făcut și după inventarul viu și mort, adică după numărul de vite de muncă, de unelte, în funcție de prețul pământului. Mai târziu, impunerea s-a făcut după repartitia terenurilor în diferite clase cu tarife speciale (după bonitate), ținându-se seama de cantitatea de produse agricole obținute, după randament. I. se percepea sub formă de dijmă, a zecea parte sau mai mult, în natură. Când existau fermierii generali, arendașii de i.f. percepeau dijma în natură, o vindeau și dădeau statului arendă, care putea fi fixă, globală sau proporțională. I.f. s-a calculat apoi după valoarea productivă a terenurilor, evaluată în funcție de media recoltelor pe un anumit număr de ani. În legislația modernă, i.f. se determină după randamentul mediu, care este o metodă mai simplă de calcul, i. fiind stimulator pentru producător. S-a folosit și se utilizează chiar și în prezent metoda indiciilor, care constă în măsurarea terenurilor, combinată cu o prezumție asupra inventarului. Un progres în așezarea și încasarea i.f. l-a constituit introducerea **cadastrului** (v.). Cadastrul constă în descrierea și inventarierea terenurilor din fiecare localitate, trecerea lor într-un registru, precizarea suprafeței de teren, a

valorii fiecărei parcele de teren, cu menționarea veniturilor realizate de pe terenurile respective; pe baza cadastrului se calcula i.f. Cadastrul a fost folosit nu numai pentru i.f., ci și pentru alte impozite cadastrale. V. și impozit; impozit direct; impozit real; impozitul pe venit agricol.

IMPOZIT INDIRECT (PE CHELTUIELI), prelevare de sume bănești de la populație prin adăugarea unor cote de i. la prețurile mărfurilor, în special la cele de consum, la lucrări și la servicii. I.i. se încasează de la toate persoanele cumpărătoare de produse grevate de aceste i., indiferent de veniturile, averea sau situația personală a contribuabililor, din care cauză ele apar ca fiind suportate în egală măsură de către toate categoriile sociale. I.i. este stabilit în cote proporționale sau în sumă fixă pe unitatea de măsură a mărfurilor. În felul acesta se creează falsă impresie că i.i. ar fi suportate în egală măsură de către toate categoriile sociale și că, deci, sarcinile fiscale s-ar repartiza în mod echitabil. În realitate, repartizarea i.i. pe subiectele impozabile are loc nu pe baza veniturilor realizate, ci în funcție de consumul personal al fiecărui membru al societății. Din cauza discrepanței dintre mărimea veniturilor diferitelor categorii sociale, făcând raportul între veniturile și cheltuielile diferitelor grupe de populație se constată că i.i. au un pronunțat caracter regresiv. Cu cât o persoană obține venituri mai mici, este mai săracă, cu atât suportă un i.i. relativ mai mare, deoarece fiecare persoană are nevoie aproximativ de aceleași produse; aceasta înseamnă că persoanele cu venituri mici și mijlocii suportă în fapt greul i.i. Caracterul inechitabil al i.i. rezultă și din faptul că ele nu prevăd un minimum de venit neimpozabil, nu cuprind înlesniri pentru cei care au copii sau alte persoane în întreținere (în acest din urmă caz, i.i. suportat este și mai mare, deoarece persoanele respective au nevoie de mai multe produse). I.i. provoacă greutăți mari familiilor mai sărace comparativ cu cele bogate. Întrucât i.i. afectează în principal bunurile de consum necesare populației, ele sunt nedrepte, inechitabile, diminuează veniturile celor săraci și creează privilegii pentru cei bogați. I.i. se virează la bugetul statului, în mod obișnuit, de către industriași și comercianți, însă sunt suportate de către consumatori, fiind cuprinse în prețurile mărfurilor și în tarifele lucrărilor și serviciilor. I.i. sunt necunoscute de către cetățeni în ceea ce privește mărimea lor, ele fiind camuflate în prețuri, fără ca plătitorul să-și dea seama, să observe, să simtă că plătește aceste i. Unele teorii fiscale apreciază că i.i. ar avea un caracter benevol, voluntar, și că, prin urmare, cetățenii ar avea posibilitatea să plătească sau nu i. respective. Practic însă, aceste i. nu pot fi evitate, deoarece cetățenii au nevoie de mărfurile de larg consum strict necesare vieții lor. Dacă i.i. ar afecta numai obiectele care sunt cu adevărat de lux, care nu sunt indispensabile vieții, atunci i. aferent ar putea fi evitat. Prin i.i. statul exercită o constrângere economică, fiziologică asupra contribuabililor. Alți economiști susțin că i.i. sunt resurse importante ale bugetului statului, deoarece, fiind incluse în prețurile bunurilor de larg consum, se suportă treptat de către consumatori, fără ca aceștia să simtă că, o dată cu cumpărarea mărfurilor, plătesc în prețurile acestora și i.i. Pentru persoanele cu venituri modeste, plata i., oricât de secționată ar fi, afectează serios condițiile lor de viață. Mai mulți economiști din diverse țări susțin că i.i. sunt eficiente, adică ușor și sigur de încasat, sunt elastice, ceea ce înseamnă că pot fi lesne majorate, au caracter „anestezic“ pentru faptul că cetățenii nu ar reacționa imediat atunci când le suportă. În perioadele de declin economic, de criză și depresiune, i.i. periclitează veniturile bugetare ale statului, conduc la deficite bugetare, fapt ce determină recurgerea la impozite și taxe extraordinare. I.i. limitează consumul unor produse dăunătoare, nocive și stimulează consumul altor produse. În unele țări, i.i. ajung să depășească chiar 50% din totalul veniturilor bugetului de stat. I.i. se prezintă sub următoarele forme: **accize (v.); taxa pe valoarea adăugată (v.); monopolul fiscal de stat (v.); taxe vamale (v.)** etc. Ponderea impozitelor indirecte în bugetul de stat al României și în totalul veniturilor bugetare ale altor state se poate vedea din tabelele următoare:

Evoluția cuantumului și a ponderii impozitelor indirecte în veniturile totale ale bugetului de stat al României în anii 1991-2000*

Explicații	1991	1992	1993	1994	1995
Veniturile bugetare totale - miliarde lei -	496,778	1 363,884	3 792,352	8 860,117	14 684,3
Impozite indirecte - miliarde lei -	200,508	502,456	1 773,935	3 768,406	5 867,7
% față de totalul veniturilor bugetare	40,36	38,84	46,78	42,53	40,0
% față de 1991	100	250,59	884,72	1 879,43	2 926,42
Explicații	1996	1997	1998	1999**	2000**
Veniturile bugetare totale - miliarde lei -	16 981,6	40 277,9	75 417,3	86 884,4	112 188,3
Impozite indirecte - miliarde lei -	8 162,7	22 278,6	44 700,5	56 226,1	86 128,0
% față de totalul veniturilor bugetare	47,07	55,31	58,34	64,71	76,77
% față de 1991	4 071,0	11 112	22 293,6	28 041,8	42 954,9

Sursa: Datele absolute sunt preluate din Anuarul statistic al României pe anii 1991-1999.

* Legea bugetului de stat pe anul 1999, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, anul XI, nr. 97, din 8 martie 1999.

** Legea bugetului de stat pe anul 2000, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, anul XII, nr. 195, din 5 mai 2000.

Datele relative au fost calculate de autor.

Ponderea impozitelor indirecte și a taxelor generale asupra consumului în totalul veniturilor bugetare*

Țara	Total impozite indirecte		Impozite generale asupra consumului	
	1980	1988	1980	1988
AUSTRALIA	31	28	5	9
AUSTRIA	31	32	20	21
BELGIA	26	25	17	17
CANADA	32	30	11	15
FINLANDA	39	37	21	24
FRANȚA	30	29	21	20
GERMANIA	27	25	17	16
GRECIA	41	45	13	25
ITALIA	26	28	16	15
JAPONIA	16	13	-	-
OLANDA	25	26	16	17
NORVEGIA	35	37	18	20
PORTUGALIA	45	48	16	20
SPANIA	21	31	20	17
SUEDIA	24	24	13	13
ELVEȚIA	20	19	9	10
TURCIA	39	31	14	23
MAREA BRITANIE	29	31	14	16
S.U.A.	17	17	7	8

* Sursa: Statistiques de recettes publiques des pays membres de l'OCDE, 1956-1989, Paris, 1989.

Ponderile impozitelor indirecte (i.i.) și ale taxelor generale asupra consumului (t.g.c.) în totalul veniturilor fiscale ale statului, în unele țări, în anii 1986, 1990 și 1995

- în % -

Nr. crt.	Țara	1986		1990		1995	
		I.I.	T.G.C.	I.I.	T.G.C.	I.I.	T.G.C.
Țări dezvoltate							
1	ELVEȚIA	18,7	9,3	18,5	10,1	18,7	10,2
2	JAPONIA	14,0	...	14,1	4,3	16,6	5,3
3	NORVEGIA	38,1	18,2	37,1	18,8	32,0	17,7
4	DANEMARCA	34,3	20,0	33,7	20,7	32,1	19,4
5	GERMANIA	23,7	9,8	25,1	10,4	26,3	9,2
6	AUSTRIA	33,9	21,0	33,0	20,8	27,5	15,4
7	SUA	17,8	...	17,4	...	18,0	...
8	FRANȚA	30,2	20,0	29,5	18,8	27,2	17,2
9	SUEDIA	27,1	14,0	25,4	14,9	26,3	15,9
10	OLANDA	25,6	16,2	26,4	16,5	25,8	14,7
11	CANADA	34,8	13,2	27,7	14,4	27,8	15,5
12	ITALIA	25,4	14,5	28,0	14,7	28,3	15,4
13	MAREA BRITANIE	30,8	16,0	30,2	17,1	34,1	19,1
14	SPANIA	31,6	14,7	30,0	16,0	28,0	15,5
15	GRECIA	42,8	17,2	44,1	26,2	42,0	22,1
16	PORTUGALIA	45,4	12,6	46,3	19,6	44,6	24,2
Țări în curs de dezvoltare							
1	EMIRATELE ARABE UNITE	86,3	...	94,1	...	93,1	...
2	ARGENTINA	49,8	37,6	30,5	15,3	27,7	15,8
3	BRAZILIA	30,7	3,9	32,8	7,7	29,8	7,1
4	MEXIC	69,5	15,7	60,3	20,9	53,5	16,1
5	TURCIA	44,5	23,3	35,2	20,1	55,6	32,7
6	COLUMBIA	49,5	22,2	62,0	30,3	59,0	40,4
7	TUNISIA	62,7	17,6	60,8	9,9	57,6	9,9
8	MAROC	65,8	26,1	64,0	24,6	65,1	24,0
9	FILIPINE	68,6	8,5	62,8	10,1	65,3	11,2
10	INDONEZIA	35,2	17,5	32,7	19,4	37,6	25,2
11	EGIPT	39,4	-	37,6	-	37,6	-
12	R.D. CONGO	57,1	11,3	68,2	7,11	55,6	5,6
13	SRI LANKA	81,5	30,5	82,9	33,1	81,2	30,7
14	INDIA	84,6	0,8	83,7	0,9	77,2	0,1
15	ETIOPIA	58,5	10,1	56,0	10,3	64,4	29,6

Notă: Ierarhizarea țărilor s-a făcut în ordinea descrescătoare a P.I.B. pe locuitor, în anul 1995, în dolari SUA (la cursul de schimb).

... = lipsă date.

Sursa: Government Finance Statistics Yearbook, 1997.

IMPOZIT INDIRECT NET, i.i. din care s-au scăzut subvențiile de exploatare. Prin subvenții de exploatare se înțeleg alocațiile de la bugetul de stat, fără echivalent, pentru firmele private, acordate cu scopul de a stimula producția și/sau pentru a menține prețurile și tarifele.

IMPOZIT ÎN CASCADĂ, formă de impozit indirect (pe cifra de afaceri) perceput în unele țări, care se încasează în toate stadiile ciclului de producție și de circulație a mărfurilor, adică la fiecare vânzare-cumpărare. Întrucât i. în c. se aplică de fiecare dată în fiecare stadiu de producție și de circulație asupra prețului care cuprinde deja impozit, i. în c. se încasează cumulativ. Prin urmare, de câte ori au loc tranzacții de vânzare-cumpărare, de atâtea ori se încasează și impozit indirect. I. în c. are efecte negative asupra prețurilor, conduce la impunerea repetată a produselor, reduce veniturile reale ale populației și contribuie la scăderea nivelului de trai al populației cu venituri mici și medii. V. și **taxa pe valoarea adăugată**.

IMPOZIT ÎN NATURĂ, i. în produse introdus în Rusia, în 1921, și stabilit asupra gospodăriilor țărănești (în schimbul predării obligatorii a surplusurilor de produse agricole). Această măsură a făcut ca țăranii să dea statului cantități mai mici de produse în comparație cu situația în care se predau obligatoriu surplusurile de produse agricole. După ce țăranii își achitau î. în n., surplusurile care le rămăneau se vindeau liber la prețurile care se formau pe piață. Instituirea i. în n. a avut ca scop asigurarea strictului necesar pentru aprovizionarea angajaților și armatei, iar perceperea lor se efectua în funcție de puterea economică a contribuabilului.

IMPOZIT GLOBAL, formă de impunere în care i. se calculează la venitul total al contribuabilului, indiferent de sursele de proveniență a acestuia.

IMPOZIT GLOBAL ASUPRA VENITULUI, formă de impunere în care i. se calculează asupra întregului venit al contribuabilului. Practicarea unei asemenea forme de impunere permite organelor fiscale să determine cu mai multă exactitate venitul impozabil și puterea de plată a plătitorului.

IMPOZIT LOCAL, i. care se încasează la bugetele consiliilor locale, ale județelor și al municipiului București și care se folosesc pentru finanțarea cheltuielilor acestor bugete. În prezent, bugetele locale au următoarele i.: i. pe profit de la regiile publice autonome locale; i. pe venitul agricol; i. pe venitul realizat din exercitarea unor profesii libere; i. pe venitul realizat din lucrări literare, de artă și științifice; i. pe veniturile asociațiilor familiale; i. pe clădiri; i. pe terenurile ocupate de clădiri și alte construcții; i. pe veniturile realizate din închirieri de imobile etc. Majoritatea i.l. provin de la populație. Cu toate că bugetele locale au un mare număr de i. și taxe, cuantumul lor este cu mult sub cerințele financiare ale acestor bugete. De aceea, în vederea echilibrării acestor bugete se pun la dispoziție din bugetul de stat transferuri de fonduri și sume defalcate din impozitul pe salarii.

IMPOZIT PE BENEFICIU, formă de prelevare la bugetul de stat a unei părți din venitul net al societății, instituită în România la 1 ianuarie 1977. Prin acest i. se reglează **rata rentabilității** (v.) unităților economice în așa fel încât să se stimuleze folosirea cu eficiență maximă a mijloacelor materiale și bănești, intensificarea vitezei de rotație a fondurilor, reducerea sistematică a costurilor de producție și a cheltuielilor de circulație. I. pe b. avea același conținut economic ca impozitul pe circulația mărfurilor și se plătea de către întreprinderile și centralele din industria de stat a căror rată a rentabilității medii anuale planificate era mai mare de 15%. Obiectul impozabil era beneficiul planificat corespunzător unei rate a rentabilității de peste 15%. Beneficiul realizat peste plan nu era impozabil. Cotele de i. erau progresive, diferențiate în funcție de nivelul ratei rentabilității medii anuale planificate a unităților economice, începând de la 3% pentru o rată a rentabilității de 15,01-17% și până la 61% pentru o rată a rentabilității de 39,1-40%. Unitățile economice planificate cu o rată medie anuală a rentabilității mai mare de 40% prelevau la bugetul de stat întregul beneficiu corespunzător unei rate a rentabilității de peste 15% ca i. pe b. I. se calcula asupra beneficiului din întreaga activitate și se preleva la bugetul statului chenzinal, în

proporție de 1/6 din suma i. planificată trimestrial. Începând de la 1 ianuarie 1979, acest i. a fost abrogat, unele dintre funcțiile sale fiind preluate de prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete. **V. și impozit pe circulația mărfurilor.**

IMPOZIT PE BENEFICIUL SOCIETĂȚILOR MIXTE, i. ce se plătea de către societățile mixte care ființau pe teritoriul României; se calcula cu o cotă de 30% asupra beneficiului anual impozabil. Beneficiul anual impozabil se determina ca diferență între suma totală a veniturilor încasate și cuantumul total al cheltuielilor; din beneficiul astfel rezultat se deducea suma reprezentând cota cu care se alimenta fondul de rezervă. Se puteau acorda scutiri de i. pe perioada rămasă până la finele anului în care începea realizarea de beneficii impozabile sau, pentru următorii doi ani, i. se putea reduce cu 50%. Beneficiul asociatului străin, reinvestit în aceeași societate sau în alte societăți mixte cu participare românească pe o perioadă de minim cinci ani, beneficia de o reducere de i. de 20%. Nerespectarea normelor cu privire la plata i. se sancționa cu majorări, amenzi, virarea sumei din contul societății mixte în contul bugetului de stat etc.

IMPOZIT PE CAPITALURILE BĂNEȘTI, i. de tip real care se calcula pe baza sumei dobânzilor pe care împrumutatul le plătea pentru capitalul luat cu împrumut sau ținând seama de cuantumul dobânzilor pe care creditorul le încasa pentru capitalul acordat cu împrumut. Instituirea acestui i. a fost urmarea dezvoltării industriei și comerțului, care a determinat extinderea relațiilor de credit, a activității bancare, precum și a comerțului cu hârtii de valoare. Astfel, s-a constituit o categorie de oameni care plasează capitalurile bănești ce le aparțin în operațiuni speculative. **I.** pe c.b. a avut un randament scăzut deoarece împrumutatul și împrumutătorul făceau declarații de impunere nesincere pentru a se sustrage de la plata i. **V. și impozit; impozit direct; impozit real.**

IMPOZIT PE CÂȘTIGURILE DIN CAPITAL, i. care se percepe pe diferența pozitivă dintre prețul de vânzare și prețul de cumpărare al valorilor mobiliare, diminuată, după caz, cu comisioanele datorate intermediarilor. În cazul transferului dreptului de proprietate asupra părților sociale, venitul supus impunerii este câștigul obținut ca urmare a vânzării părților sociale. Câștigul din vânzarea părților sociale se determină ca diferență între valoarea de vânzare și valoarea nominală. **I.** se calculează prin aplicarea unei cote de 1% asupra câștigului de capital din vânzarea valorilor mobiliare, precum și asupra câștigului din vânzarea părților sociale. Obligația calculării, reținerii și virării impozitului pe veniturile sub forma câștigurilor de capital revine intermediarilor sau altor plătitori de venit, după caz. În cazul câștigului obținut ca urmare a transferului dreptului de proprietate asupra părților sociale și al câștigului de capital obținut din operațiunile de vânzare-cumpărare de valori mobiliare prin societățile închise, obligația calculării și reținerii i. revine dobânditorului de părți sociale sau de valori mobiliare în momentul încheierii tranzacției, pe baza contractului semnat de părți. Termenul de plată a i. pentru plătitorii de venituri către bugetul de stat este până la data la care se depun documentele privind transcrierea dreptului de proprietate asupra părților sociale sau valorilor mobiliare la Registrul Comerțului sau în registrul acționarilor, după caz, operațiune care nu se poate efectua fără justificarea virării i. la bugetul statului. Pentru veniturile care reprezintă câștiguri de capital din tranzacții efectuate pe piața de capital, i. se calculează și se reține în momentul înregistrării câștigului la data efectuării tranzacției. La tranzacțiile cu acțiuni primite de persoanele fizice, cu titlu gratuit, în cadrul programului de privatizare în masă, valoarea nominală a acestora este asimilată cu prețul de cumpărare, la prima tranzacționare. Pierderile înregistrate din transferul de proprietate asupra valorilor mobiliare și părților sociale nu se compensează cu câștigul realizat din astfel de operațiuni de vânzare-cumpărare. **I.** calculat, reținut și virat este final. Acest i. se virează la bugetul statului până la data de 25 a lunii următoare celei în care a fost reținut. **V. și impozit final; societate de valori mobiliare; societate închisă; valori mobiliare.**

IMPOZIT PE CIFRA DE AFACERI, i. indirect (taxă generală pe vânzări) instituit după primul război mondial fiind așezat asupra deverului total al întreprinderilor industriale și comerciale. Dacă se are în vedere stadiul la care se încasează, i. pe c. de a. putea fi cumulativ (multifazic) sau unic (monofazic). Impozitul cumulativ constă în impunerea mărfurilor la toate verigile prin care acestea trec de la producător până când ajung la consumator, ceea ce determină încasarea unui impozit cu atât mai mare cu cât marfa trecea prin mai multe verigi. Acest impozit mai poartă numele de impozit în cascadă sau în piramidă. Impozitul unic (monofazic) constă în încasarea lui o singură dată, indiferent prin câte verigi trece marfa până când ajunge la consumator. Acest impozit se încasează fie la vânzarea mărfurilor de către producător, purtând numele de taxă de producție, fie la vânzarea mărfurilor prin comerțul cu ridicata sau cu amănuntul, când poartă numele de impozit pe circulație sau impozit pe vânzare. Dacă se ține seama de baza de calcul, i. pe c. de a. putea avea forma impozitului pe cifra de afaceri brută și a impozitului pe cifra de afaceri netă. În primul caz, impozitul se determină prin aplicarea cotei de impozit asupra valorii totale a mărfurilor vândute, ceea ce înseamnă, că de fapt se calculează impozit și asupra impozitelor plătite la verigile anterioare, ducând la o fiscalitate ridicată. În al doilea caz, impozitul se calculează numai asupra diferenței dintre prețul de vânzare și prețul de cumpărare, adică numai asupra valorii adăugate, ceea ce este mai echitabil. **V. și impozit pe circulația mărfurilor; taxa pe valoarea adăugată; impozit indirect.**

IMPOZIT PE CIRCULAȚIA MĂRFURILOR 1. Forma principală de impozit indirect constând în prelevarea la bugetul de stat a unei părți din venitul net al societății creat în unitățile productive și care se realizează prin prețul de livrare. 2. Cale de alimentare a bugetului de stat cu venituri. **I. pe c.m.**, ca element component al valorii mărfurilor și deci al prețului de livrare al acestora, reprezintă partea din valoarea produsului creată în sfera producției materiale. Așezarea acestui **i.** în prețurile produselor depinde de politica de stabilire a prețurilor, care poate fi: sub valoare, la valoare sau peste valoarea acestora. **I. pe c.m.** era un instrument de reglare a ratei rentabilității produselor întreprinderilor și ramurilor economiei naționale, de folosire rațională a fondurilor de producție, de creștere a eficienței economice, un important instrument de control și de întărire a disciplinei economico-financiare, corespunzător cerințelor **gestiunii economice și financiare (v.)**. **I. pe c.m.** se plătea de întreprinderile de stat și ale cooperăției meșteșugărești diferențiat, pentru încasările obținute din vânzarea mărfurilor, executările de lucrări sau prestările de servicii, pentru încasările din vânzarea mărfurilor prin alimentația publică etc., și devine exigibil după valorificarea lor. El se calcula, după caz, cu cote procentuale proporționale, cote fixe pe unitatea de măsură și ca diferență între **prețul de livrare (v.)** și **prețul de producție (v.)**. De la plata acestui impozit se acordau anumite înlesniri menite să stimuleze activitatea unităților economice care lucrau în condiții deosebite, activitatea atelierelor școlare, a unităților productive ale Crucii Roșii din România, a unităților de prelucrare a deșeurilor, să încurajeze activitatea cooperativelor de orbi, de invalizi etc. La stabilirea termenelor de plată se ținea seama de mărimea încasărilor, de distanța și de mijloacele de transport folosite până la banca la care se făcea depunerea sumelor. Neplata la timp se sancționa cu majorări, amenzi etc. Acest **i.** a fost abrogat.

IMPOZIT PE FUM, una dintre cele mai vechi forme de impozit direct folosit pentru impunerea clădirilor în orânduirea feudală. **I. pe f.** se calcula pe numărul de sobe și de coșuri din gospodărie.

IMPOZIT PE PATENTĂ, i. perceput încă din feudalism asupra veniturilor din activitățile industriale, comerciale și din profesiile libere. **I.** se stabilea după anumite criterii exterioare, ca de exemplu: natura întreprinderii (atelier, fabrică, comerț etc.), mărimea capitalului, numărul lucrătorilor, capacitatea de producție, forța motrice, mărimea localității în care se desfășura

activitatea etc. I. pe p. a fost instituit ca urmare a dezvoltării manufacturilor, industriei, comerțului și profesiilor libere, fapt care a determinat creșterea numărului meșteșugarilor, industriașilor, comercianților și liber-profesioniștilor. V. **impozit**; **impozit real**.

IMPOZIT PE PRODUS, pârghie financiară instituită în țara noastră de la 1 ianuarie 1977, în vederea reglării ratei rentabilității unor produse (țigarete). Natura economică a i. pe p. era similară cu aceea a impozitului pe circulația mărfurilor. Obiectul impozabil îl constituia volumul desfacerilor din produsul respectiv. I. se stabilea în sumă absolută pe unitatea de măsură (de exemplu, pe mia de țigarete) și diferențiat în funcție de calitatea produsului. I. pe p. se calcula și se plătea pe baza realizărilor efective din perioada pentru care acesta se datora și se preleva la bugetul statului, chenzinal, pe măsura realizării lui prin prețuri. Plata i. pe p. se făcea direct din rezultatele financiare obținute de unitățile industriale plătitoare. Întârzierea plății i. atrăgea după sine aplicarea unei majorări de 0,05% asupra sumei datorate, pentru fiecare zi de întârziere. Începând de la 1 ianuarie 1979, i. pe p. a fost abrogat, una dintre funcțiile lui fiind preluate de prelevarea pentru societate a unei părți din valoarea producției nete.

IMPOZIT PE TERENURI, i. perceput de la persoane fizice sau juridice posesoare de terenuri pe care se află sau nu clădiri. Cotele de impozit erau fixe pe m², diferențiate pe patru categorii de localități și trei clase de terenuri, după modul de folosință a acestora. I. pe t. se plătea în două rate semestriale egale. De la acest i. se acordau numeroase scutiri.

IMPOZIT PE VENIT, forma de bază a **impozitelor directe** (v.) care se încasează de la persoane fizice și juridice (salarii, câștiguri, profituri etc.).

IMPOZIT PE VENITURILE COOPERATIVELOR DE CONSUM, plată datorată bugetelor locale de cooperativele de consum, uniunile județene și Centrocoop pentru beneficiile prevăzute în bilanțul contabil. Cooperativele de consum au plătit un i. calculat cu o cotă proporțională de 25% până la 1 ianuarie 1991, când acest i. a fost abrogat.

IMPOZIT PE VENITURILE COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI, plată datorată bugetului de stat de către cooperativele și uniunile cooperativei meșteșugărești asupra beneficiului prevăzut în bilanțul contabil. Cotele de i. erau progresive, fiind stabilite în funcție de creșterea ratei rentabilității. I. se calcula de cooperativă și se plătea în rate trimestriale. Se acordau importante înlesniri cooperativelor și secțiilor de invalizi, de orbi etc. I. s-a abrogat la 1 ianuarie 1991.

IMPOZIT PE VENITURILE POPULAȚIEI, plată obligatorie datorată bugetului de stat sau bugetelor locale de către oamenii de litere, artă și știință, meseriași, liber-profesioniști etc., pentru veniturile realizate lunar sau anual. Cu toate că veniturile bugetare încasate din economie au crescut an de an, statul român folosește impozitele de la populație ca o sursă de venit pentru finanțarea dezvoltării economico-sociale a țării noastre. Pe lângă faptul că aceste impozite constituie o sursă de venituri pentru bugetul statului, ele îndeplinesc încă un important rol economic și social. În același timp, impozitele încasate de la populație constituie un mijloc de stimulare a producției micilor producători. Prin modul de așezare și încasare a i. pe v.p. au fost și sunt stimulați și recompensați inventatorii și inovatorii. În orânduirea noastră, cetățeanul știe că are atât drepturi, cât și îndatoriri față de stat; între acestea din urmă se află și obligația de a participa – în funcție de veniturile realizate – la acoperirea cheltuielilor făcute în interesul întregii societăți. În ultima perioadă de timp, i. pe v.p. au devenit un instrument mai activ în ceea ce privește promovarea principiilor echității în domeniul veniturilor populației; populația contribuie diferențiat în funcție de capacitatea sa economică reală la formarea fondurilor bănești ale statului necesare dezvoltării economico-sociale a țării. I. pe v.p. sunt folosite de stat pentru redistribuirea unei părți

din produsul național brut în concordanță cu politica economico-financiară a statului; cu ajutorul lor, veniturile mari sunt supuse unei impuneri mai accentuate, iar persoanele care realizează venituri mici plătesc impozite mai reduse sau sunt scutite de impozite. Transformările care au avut loc în țara noastră datorită victoriei Revoluției din decembrie 1989 au dus la schimbarea corespunzătoare atât a naturii, cât și a structurii impozitelor și taxelor încasate de la populație. I. pe v.p. își mențin numai forma exterioară veche, conținutul lor fiind determinat de esența relațiilor de producție și de cerințele legilor economice care acționează în societate. Izvorul impozitelor încasate de la populație îl constituie veniturile realizate din muncă. I. pe v.p. au la bază principiile unicității, potrivit căruia veniturile populației se impun o singură dată, și progresivității, conform căruia cota de impozit crește pe măsura creșterii venitului impozabil. I. pe v.p. sunt folosite pentru construcția economică, socială și culturală; de aceea, ele revin plătitorilor pe calea finanțării învățământului, artei, culturii, ocrotirii sănătății, asigurărilor sociale, asistenței sociale etc. de care populația beneficiază în mod gratuit sau cu plata parțială. Reversibilitatea impozitelor și taxelor încasate de la populație confirmă teza conform căreia „... direct sau indirect, producătorul beneficiază, în calitate de membru al societății, de ceea ce i se reține ca persoană particulară”. I. pe v.p. îl plătesc salariații, oamenii de litere, de artă și știință, meseriașii, liber-profesioniștii, persoanele care realizează venituri din închirierea de bunuri imobile sau mobile ș.a. Obiectul impozabil îl constituie veniturile realizate din activitățile respective. Cotele de impozit sunt progresive și se stabilesc în funcție de felul și de mărimea venitului impozabil, pe categorii de plătitori. Impozitul se plătește în momentul obținerii venitului sau în rate la câteva termene în cursul anului, după caz. De la plata impozitului se acordă reduceri, scutiri, amânări, eșalonări etc. V. și impozitul pe venitul agricol; impozitul pe salarii.

IMPOZIT PE VENITURILE REALIZATE DIN ÎNCHIRIERI DE IMOBILE, plată obligatorie datorată de către persoanele fizice și juridice care realizează venituri din închirieri și subînchirieri de clădiri, camere mobilate sau nemobilate, terenuri etc., în mod permanent ori sezonier, direct sau prin organizațiile de turism. Cota de i. este progresivă, ajungând la 40%. Venitul anual impozabil asupra căruia se aplică aceste cote se determină prin scăderea din chiria brută a i. pe clădiri și a celui pe terenurile aferente clădirii sau părții de clădire închiriate. Din veniturile realizate din închirieri și subînchirieri de camere mobilate prin agențiile de turism se scade, înainte de deducerea cheltuielilor forfetare, comisionul reținut de aceste agenții. Se scutesc de i. veniturile anuale provenite din închirieri și subînchirieri care, după scăderea impozitului pe clădiri și a impozitului pe terenuri, nu depășesc un nivel minim.

IMPOZIT PERSONAL (SUBIECTIV), i. care privește în mod direct persoana contribuabilului și se calculează fie pe baza venitului lui global, fie pe diferitele sale surse de venituri grupate pe clase, cu luarea în considerare a pasivului și a sarcinilor sale familiale. Se presupune că la i.p. se face distincție între ceea ce încasează persoana și ceea ce are de plată ca subiect impozabil. Trecerea de la impozitul real la i.p. s-a făcut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului al XX-lea în diverse țări. Cel mai vechi i.p. a fost **capitația**, care era stabilită pe cap de locuitor, în sumă fixă. A doua formă a i.p. a constituit-o **impozitul pe clase**, care apare cu timpul, când se face o mai mare deosebire între viața satului și viața orașului. În perioada concentrării meseriilor la oraș, când se dezvoltă comerțul, se instituie **impozitul pe clase de venituri**. Forma cea mai perfecționată a i.p. este **impozitul pe venit**. Trecerea de la impozitele reale la i.p. a fost reclamată de mai multe cauze. Astfel, întrucât inițial muncitorii nu dispuneau de proprietăți funciare, clădiri sau capitaluri mobiliare, ei nu datorau impozite reale. Creșterea cheltuielilor statului necesită introducerea unor noi i. De aceea, statul a instituit impunerea directă a muncitorilor și a funcționarilor care obțineau venituri (salarii) din muncă. Întrucât i. indirecte erau tot mai apăsătoare pentru persoanele cu venituri mici, s-a ivit

necesitatea trecerii la i.p. Ca urmare a problemelor sociale apărute în domeniul politicii fiscale, statul a trebuit să țină seama de situația materială și personală a contribuabililor, să stabilească un minimum de venit neimpozabil, să acorde unele înlesniri la plata impozitelor pentru cei cu familii numeroase, să țină seama de datoriile pe care contribuabilii le aveau față de instituțiile de credit, precum și să legitimeze impunerea în funcție de mărimea venitului sau a averii, cu alte cuvinte să treacă de la impunerea proporțională la cea progresivă. Toate acestea au însemnat de fapt trecerea la i.p. Formele principale ale i.p. sunt: impozitele pe venit și impozitele pe avere. V. și **impozit; impozit direct; impozit indirect.**

IMPOZIT REAL (OBIECTIV), i. așezat pe obiecte, pe bunuri materiale (pământ, fabrici, imobile, magazine etc.), indiferent de situația personală a plătitorului, fără a ține seama de persoana însăși a acestor plătitori, de situația și de sarcinile lor familiale. I.r. mai poartă denumirea de i. obiectiv sau pe produs, întrucât se așează asupra venitului brut dat de obiectul impozabil, fără a avea vreo legătură cu situația contribuabilului. Prin urmare, i.r. fac abstracție de persoana care posedă, care folosește bunul, considerând bunul (obiectul) ca producător de venit. Întrucât se ia în considerare numai bunul distinct, se nesocotește situația personală a subiectului posesor al bunului, acest tip de i. nu face posibilă scăderea datoriilor pe care contribuabilul le are. Din aceste motive, i.r. creează stări de inechități fiscale. Așadar, un proprietar împovărat de datorii plătește aceleași impozite ca și cel liber de orice sarcină. Se constată că doi contribuabili cu putere de contribuție inegală plătesc un impozit egal. Cele mai răspândite i.r. pe plan internațional au fost cele privind impunerea pământului, a clădirilor, a diferitelor activități neagricole, precum și a circulației capitalului bănesc. Unele i. de tip real se practică și în prezent în diferite țări în curs de dezvoltare, precum și în țări dezvoltate. V. și **impozit; impozit direct; impozit personal.**

IMPOZIT SUPRAPUS, i. încasat de către organele locale prin adăugarea unor cote la impozitele directe (v.) încasate de către stat.

IMPOZIT UNIC, formă de așezare și încasare a impozitului pe cifra de afaceri perceput de unele state care încearcă să evite impunerea în cascadă (repetată) a produselor. I.u. nu exclude așadar, în unele cazuri, cumularea impozitelor indirecte în prețurile mărfurilor. De exemplu, materiile prime se impozitează separat, iar dacă au fost utilizate la fabricarea unor produse, acestea se impun încă o dată. Evitarea impunerii repetate se poate realiza prin aplicarea taxei pe valoarea adăugată (v.).

IMPOZIT UNIC PE ENERGIE, i. susținut în Franța după al doilea război mondial, care urma să se aplice asupra energiei prin substituirea lui tuturor impozitelor declarative (care se calculau pe baza declarației plătitorilor). I.u. pe e. urma să se aplice asupra surselor de energie-hidrocarburi, cărbune, gaze naturale, electricitate, energie hidrolică, atomică etc. – justificându-se prin aceea că nici o marfă nu se poate obține decât prin consum de energie și că astfel impozitul respectiv ar fi cuprins în preț și, prin urmare, ar fi plătit de către toți consumatorii. Susținătorii impozitului pe energie considerau că prin acest impozit unic s-ar simplifica și ieftini aparatul fiscal (deoarece s-ar renunța la declarațiile și la evidența sistemului de impunere), că ar fi mai bine cuprinsă materia impozabilă, că s-ar efectua mai ușor și mai eficace controlul fiscal, că s-ar preîntâmpina evaziunea și celelalte fraude fiscale. Dar, după cum era de așteptat, i.u. nu s-a putut aplica în practică. Motivarea că impozitul pe energie ar preveni evaziunea fiscală s-a dovedit a fi neîntemeiată, deoarece sunt numeroase posibilități de a voala consumul de energie, de a substitui o sursă de energie cu alta. I.u. prezenta multe alte neajunsuri, printre care și imposibilitatea de a așeza și încasa un impozit progresiv pe venit, în funcție de cuantumul venitului impozabil, ceea ce însemna că i.u. pe e. devenea de fapt un impozit regresiv, ar fi fost dezavantajate persoanele cu

venituri mici etc. La timpul lor, fiziocrații au susținut ideea introducerii unui i.u. așezat și încasat asupra produsului net al agriculturii. O dată cu dezvoltarea mării industrii, s-a susținut teza așezării unui impozit unic asupra materiilor prime. Numărul de impozite practicate de un stat depinde de condițiile politice, economice și sociale existente în țara respectivă, de nivelul de dezvoltare economică, precum și de politica economico-socială și financiară a statului în perioada dată. Nu numărul de impozite este important, ci modul cum sunt reglementate, influența lor asupra dezvoltării economice, sociale, asupra situației finanțelor țării, asupra echilibrului bugetar, asupra condițiilor de viață ale oamenilor. Soluția folosirii mai multor feluri de impozite și taxe care să alimenteze fondurile financiare a fost adoptată de majoritatea statelor, deoarece permite o adaptare a impozitelor la natura agenților economici, la mărimea veniturilor impozabile, asigurând diferențierea și echitatea impunerii.

IMPOZITARE CUMULATĂ, calcularea impozitului pentru toate veniturile în bani și în natură obținute din același loc de muncă, prin însumarea lor pe luna respectivă și aplicarea asupra lor a cotelor progresive de impozit.

IMPOZITARE SEPARATĂ, calcularea impozitului separat pentru veniturile obținute pe fiecare loc de muncă, respectiv pentru veniturile realizate în cadrul altor unități decât unitatea deținătoare a cărții de muncă.

IMPOZITE CONTINGENTATE, i. stabilite anticipat într-un anume quantum pentru fiecare ramură a economiei sau pentru fiecare unitate teritorial-administrativă.

IMPOZITE PE CIRCULAȚIA AVERII, i. care se percep pe transmiterea drepturilor de proprietate. În această categorie de impozite se află: impozitul pe donații, impozitul pe succesiune, impozitul pe circulația capitalurilor, impozitul pe circulația efectelor comerciale, impozitul pe hârtii de valoare (acțiuni, obligațiuni).

IMPOZITUL ASUPRA ACTIVULUI NET, i. care are ca obiect toată averea mobilă și imobilă ce o deține un subiect impozabil. Plătitori ai acestui impozit pot fi persoane juridice și persoane fizice.

IMPOZITUL DE BURSĂ, impozit cu caracter indirect generat de negocierea valorilor mobiliare. Obiectul i. este valoarea titlurilor negociate la cursul stabilit în tranzacția încheiată la vedere sau la termen. I. se calculează prin aplicarea unei cote proporționale asupra sumei brute a negocierii ori asupra sumei reprezentând prima cedată. Atât pentru operațiunile la vedere, cât și pentru cele la termen se poate practica aceeași cotă de impozitare, care diferă de la 2% la 4%, iar pentru operațiunile de report cota este numai de 1-1,5%. În cazul în care suma brută a negocierii depășește o anumită limită, se pot acorda înlesniri fiscale, reducându-se în special cota de impozit. Fiecare agent de schimb înscrie impozitul într-un registru fiscal, care este controlat de organul fiscal teritorial.

IMPOZITUL PE CLĂDIRI, i. local care se plătește de către persoanele fizice, persoanele juridice, asociațiile familiale, asociațiile agricole, unitățile economice ale unor persoane juridice, precum și cele ale organizațiilor politice și obștești, instituțiilor publice, fundațiilor etc., unităților de cult, filialelor, sucursalelor și reprezentanțelor autorizate să funcționeze pe teritoriul României, cele care aparțin persoanelor fizice și juridice străine și altele similare. I. se plătește anual de către persoanele fizice și juridice care au clădiri în proprietate, indiferent de locul unde acestea sunt situate și de destinația ce li se dă. Pentru clădirile proprietate de stat care se află în administrarea sau în folosința contribuabililor, i. pe c. se datorează de către cei care le au în administrare sau în folosință. În cazul clădirilor care constituie fondul locativ de stat, i. se datorează de către unitățile

care le administrează. La calcularea *i.* se au în vedere atât clădirile care se află în funcțiune, cât și cele care se află în rezervă. Se impun, de asemenea, clădirile aflate în funcțiune, chiar dacă au fost amortizate integral; în acest caz, *i.* se calculează pe baza valorii cu care au fost înscrise în evidență. Clădirile noi dobândite în cursul anului, indiferent sub ce formă, se impun cu începere de la data de întâi a lunii următoare celei în care acestea au fost dobândite. În asemenea cazuri, *i.* se calculează pe numele noului contribuabil, proporțional cu perioada de timp rămasă până la finele anului. În vederea determinării valorii impozabile a clădirii, se înmulțește numărul de m^2 ai clădirii cu valoarea impozabilă pe m^2 , care este normată și diferențiată pe mediul urban și rural, precum și în funcție de felul materialelor de construcție, instalații, încălzire etc. *I.* se calculează înmulțind cota de impozit cu valoarea clădirii. Cotele de impozit sunt proporționale, diferențiate pe categorii de plătitori și pe destinația clădirilor. Astfel, pentru persoanele fizice din mediul urban cota este de 0,2%, iar pentru ceilalți plătitori din mediul rural cota este de 0,1%. Pentru persoanele juridice cota este cuprinsă între 0,5% și 1%. În cazul contribuabililor persoane fizice, *i.* se calculează de către organul fiscal local pe baza declarației de impunere depuse de proprietarul clădirii. Ceilalți plătitori calculează singuri *i.* pe baza declarației de impunere care se depune la organele fiscale teritoriale și se verifică de către acestea. *I.* anual se plătește trimestrial, în rate egale, până la data de 15 inclusiv a ultimei luni din trimestru. De la plata *i.* se acordă unele înlesniri. Astfel, sunt scutite de plata *i.* clădirile instituțiilor publice, cu excepția celor folosite în alte scopuri; clădirile care sunt considerate monumente istorice, arheologice și de arhitectură, precum și muzeele și casele memoriale, excepție făcând spațiile acestora folosite în alte scopuri; clădirile care prin destinație constituie lăcașuri de cult, aparținând cultelor recunoscute de lege. De asemenea, sunt scutite de *i.* clădirile veteranilor, invalizilor și văduvelor de război. Clădirile sau părțile de clădiri demolate, distruse și cele transmise în administrarea sau proprietatea altor contribuabili, în cursul anului, se scad de la impunere cu începere de la data de întâi a lunii următoare celei în care s-au produs aceste schimbări. Neplata la timp a *i.* se sancționează pentru început cu o majorare de 0,3% pentru fiecare zi de întârziere, care se aplică asupra sumei întârziată în plată. Dacă *i.* nu a fost calculat și plătit sau dacă a fost subevaluat, se poate recalcula retroactiv pe doi ani față de data constatării. Contribuabilii nemulțumiți de așezarea și încasarea *i.* pot face contestație, în termen de 30 de zile de la data primirii înștiințării de plată, la direcția generală a finanțelor publice și a controlului financiar de stat județeană sau a municipiului București, după caz, care este obligată să o rezolve în termen de 30 de zile de la înregistrare. În vederea soluționării contestațiilor se cere avizul consiliului local. Contribuabilii nemulțumiți de soluția primită pot face plângere, în termen de 30 de zile de la primirea deciziei, la Ministerul Finanțelor care o soluționează în termen de 40 de zile. Soluția dată de Ministerul Finanțelor poate fi atacată cu plângere în termen de 15 zile de la comunicare, la judecătoria teritorială, ca instanță ultimă. Înaintarea contestației și a plângerii nu suspendă urmărirea și încasarea *i.* Plățile făcute între timp în plus se compensează sau se restituie. Contestațiile se timbrează cu 2% din suma contestată, iar plângerile cu 1%. Dacă contestațiile și plângerile se admit, taxa de timbru plătită se restituie. Se consideră contravenții următoarele fapte:

- depunerea cu întârziere a declarației de impunere;
- nedeținerea declarației de impunere;
- sustragerea de la impunere a unor clădiri supuse impozitării.

Contravențiile se constată și se aplică de către organele fiscale teritoriale. Încălcarea prevederilor legale atrage răspunderea disciplinară, contravențională, materială, civilă sau penală, după caz.

IMPOZITUL PE DIVIDENDE LA SOCIETĂȚILE COMERCIALE, *i.* ce se plătește de către societățile comerciale începând din noiembrie 1991, indiferent de natura capitalului social, și care este calculat asupra dividendelor convenite acționarilor sau asociaților. *I.* se calculează cu cota de 5% și se prelevă la bugetul de stat. La societățile comerciale cu capital integral sau majoritar de stat, dividendele care urmează a fi impozitate se determină prin deducerea din profitul rămas după plata impozitului pe profit a fondului de participare a salariaților la profit, în cotă de până la 10%,

a cotei de participare a managerului la profit, precum și a sumelor pentru constituirea resurselor proprii de finanțare, în proporție de până la 50%. Agenții economici cu capital integral sau majoritar privat pot să aplice aceste cote în funcție de hotărârile adunărilor generale ale acționarilor sau asociațiilor convocate pentru aprobarea bilanțului și a contului de profit și pierderi. Societățile comerciale sunt obligate să calculeze corect și să vireze la bugetul de stat i. pe d. o dată cu plata efectivă a dividendelor către acționarii sau asociații societății. În situația în care dividendele sunt distribuite, dar nu au fost plătite acționarilor sau asociațiilor până la finele anului în care s-a aprobat bilanțul și contul de profit și pierderi, termenul de plată al i. pe d. este până la 31 decembrie a anului respectiv. Plata i. pe d. se efectuează în lei. Dacă plata dividendelor se face în valută, i., majorările de întârziere, precum și eventualele amenzi se virează în lei proveniți din schimbul valutar, la cursul în vigoare la data efectuării schimbului. Întârzierea în virarea i. se sancționează cu o majorare de 0,3% pentru fiecare zi de întârziere, calculată începând cu ziua lucrătoare imediat următoare expirării termenului de plată, până la data plății efective a impozitului, inclusiv. Constatarea, controlul, urmărirea și încasarea i. pe d., precum și majorările de întârziere aferente se efectuează de organele financiare locale. Acestea au dreptul să controleze operațiunile care au ca scop evitarea sau diminuarea plății i. pe d., precum și să rețină extrase sau fotocopii ale documentelor care pot constitui dovezi în determinarea obligației fiscale. Sumele plătite în plus se restituie sau se compensează cu alte obligații fiscale ale plătitorului. Nu se admit compensări ale i. pe d. cu eventualele creanțe deținute de persoane juridice asupra statului, altele decât cele de natură fiscală. Termenul de prescripție pentru stabilirea și plata i. pe d. este de cinci ani de la expirarea termenului de plată. Cererile pentru restituirea sau compensarea i. pe d. nu pot fi depuse după expirarea celor cinci ani. Salariații organelor financiare, inclusiv persoanele care nu mai au această calitate, sunt obligați să păstreze secretul asupra informațiilor pe care le dețin ca urmare a exercitării atribuțiilor de serviciu. Informațiile referitoare la o persoană fizică sau juridică în legătură cu dividendele și cu i. aferente se pot transmite numai în următoarele situații: altor autorități cu atribuții fiscale, în scopul realizării unor obligații ce decurg din aplicarea unei legi fiscale; autorităților fiscale ale altei țări în baza unei convenții pentru evitarea dublei impuneri; autorităților judiciare competente. Persoana care primește informații fiscale este obligată să păstreze secretul asupra informațiilor primite. Toate informațiile referitoare la o persoană fizică sau juridică constituie secret profesional și pot fi transmise altei persoane fizice și juridice numai cu consimțământul scris al acesteia. Plătitorul nemulțumit de modul cum organul financiar i-a calculat i. poate face cerere de revizuire a impunerii la direcția generală a finanțelor publice și a controlului financiar județean sau a municipiului București, după caz. Cererea motivată și însoțită de acte doveditoare trebuie făcută în scris, în termen de 20 de zile de la data primirii de către plătitor a înștiințării de plată. Organele financiare județene și ale Capitalei au obligația ca, în decurs de 30 de zile de la data înregistrării cererii de revizuire, să se pronunțe printr-o decizie motivată care se comunică plătitorului de impozit. Împotriva acestei decizii se poate face contestație la Ministerul Finanțelor, care este obligat să se pronunțe printr-o decizie motivată în termen de 40 de zile de la înregistrarea contestației. Decizia dată de Ministerul Finanțelor poate fi contestată la Curtea de Apel din raza teritorială a contestatorului, iar împotriva hotărârii Curții de Apel se poate face recurs la Curtea Supremă de Justiție în termen de 15 zile de la comunicare. Pe timpul cât durează soluționarea cererilor de revizuire și a contestațiilor se suspendă executarea silită a 50% din impozitul contestat. Pentru această perioadă se calculează majorări de întârziere. Impozitul rămas de plată după revizuire și contestare trebuie plătit în termen de cinci zile. Cererile de revizuire suportă o taxă de timbru de 2%, iar contestațiile se timbrează cu 1% din suma impozitului contestată.

IMPOZITUL PE DONAȚII, i. pe circulația averii între vii. Acest i. are menirea să prevină eludarea impozitului pe succesiune pe calea efectuării de donații de avere în timpul vieții.

IMPOZITUL PE ENERGIE, i. care urma să se aplice în Franța, după al doilea război mondial, asupra surselor de energie (hidrocarburi, cărbune, gaze naturale, electricitate, energie hidroelectrică, atomică etc.), justificându-se prin aceea că nici o marfă nu se poate obține decât prin consum de energie și că astfel impozitul respectiv ar fi cuprins în preț și, prin urmare, ar fi plătit de către toți consumatorii. Susținătorii i. pe e. considerau că prin acest impozit unic s-ar simplifica și s-ar reduce costurile aparatului fiscal (deoarece s-ar renunța la declarațiile de impunere), că ar fi mai bine cuprinsă materia impozabilă, că s-ar efectua mai ușor și mai eficace controlul fiscal, că s-ar preîntâmpina evaziunea și celelalte fraude fiscale. După cum era de așteptat, i. pe e. nu s-a putut aplica în practică. Motivarea că impozitul pe energie ar preveni evaziunea fiscală s-a dovedit a fi neîntemeiată, deoarece sunt numeroase posibilități de a voala consumul de energie, de a substitui o sursă de energie cu alta. Dar impozitul unic pe energie prezenta și multe alte neajunsuri, și anume: nu se putea așeza și încasa un impozit progresiv pe venit, în funcție de cuantumul venitului impozabil, ceea ce însemna că, în fapt, i. pe e. devenea un impozit regresiv; ar fi fost dezavantajate persoanele cu venituri mici etc.

IMPOZITUL PE FONDUL TOTAL DE RETRIBUIRE AL UNITĂȚILOR DE STAT, plată obligatorie care se calcula asupra fondului de retribuire pentru personalul lor de către unitățile economice și instituțiile de stat și se vira la bugetul de stat începând din iulie 1977. Fondul total de retribuire care constituia obiectul acestui i. cuprindea retribuițiile tarifare, indemnizațiile, premiile și orice alte drepturi legale convenite pentru munca prestată. Dacă o parte din retribuiție se acorda în natură, aceasta se evalua în bani, folosindu-se prețurile cu amănuntul; când aceste prețuri nu erau stabilite, se foloseau prețurile de contractare sau de achiziție. Suma astfel rezultată se includea în fondul total de retribuire. Nu se includeau în fondul total de retribuire impozabil diurnele de deplasare sau de detașare, indemnizațiile de transferare sau de instalare, drepturile de autor și de colaborator extern, retribuițiile pentru prestarea de servicii pe bază de contracte civile sau alte lucrări pentru care nu există contracte de muncă reglementate juridic, retribuițiile și alte drepturi acordate nevăzătorilor invalizi de gradul I sau II. Calcularea i. se efectua prin înmulțirea fondului total de retribuire cu cota de i., care era proporțională și diferențiată pe ramuri, subramuri și activități economico-sociale, ea variind între 14,5 și 17,5%. Virarea i. la bugetul de stat se făcea lunar, o dată cu plata drepturilor bănești de retribuiție convenite pentru chenzina a doua a fiecărei luni. Dacă plata drepturilor de retribuire se făcea la alte perioade decât chenzinal, atunci i. se vira la bugetul de stat o dată cu ultima plată a drepturilor de retribuiție pentru luna respectivă. În caz de neplată a i. sau de calculare incorectă a acestuia, el se putea recalcula retroactiv pe un an de la data constatării, diferența respectivă vărsându-se la buget în termen de cinci zile. De asemenea, i. plătit în plus se compensa ori se restituia din oficiu sau la cerere, retroactiv pe o perioadă de un an. Întârzierea în plata i. atrăgea după sine plata unei majorări de 1% pentru fiecare lună sau fracțiune de lună de întârziere. Organele financiar-bancare puteau dispune virarea i. întârziat la plată din contul plătitorului în contul bugetului de stat. Nerespectarea normelor juridice care reglementau plata acestui i. atrăgea, după caz, răspunderea disciplinară, contravențională, materială, civilă sau penală. Organele financiare din unitățile de stat erau obligate să controleze calcularea corectă și plata la termenele stabilite a acestui i. Unitățile bancare eliberau sumele pentru plata drepturilor de retribuiție convenite personalului în luna respectivă numai după primirea și verificarea documentelor de virare a i. la buget, depuse de unitățile de stat. Impunerea fondului total de retribuire simplifica tehnica impunerii. Retribuițiile fiind nete, neafectate de i., permiteau salariaților cunoașterea nemijlocită a drepturilor bănești pe care trebuia să le primească pentru munca prestată și să controleze fără dificultăți determinarea corectă a acestora. Acest i. a urmărit micșorarea bazei de calcul a pensiei.

IMPOZITUL PE MOȘTENIRE, impozit așezat în China pe toate bunurile mobile și imobile, precum și pe titlurile de proprietate. I. urmărește reducerea disparităților dintre venituri, ameliorarea distribuției bunurilor și veniturilor în societate, compensarea deficiențelor în colectarea impozitelor pe venit și prevenirea fraudelor fiscale.

IMPOZITUL PE PĂMÂNT, i. stabilit în unele țări într-o sumă globală pe unitatea administrativ-teritorială în cauză, iar apoi pe gospodăriile locuitorilor. În alte țări, impozitul se determină separat pe fiecare contribuabil. Mărimea i. pe p. se determina în funcție de suprafața și fertilitatea solului, precum și în funcție de starea socială a cetățenilor, iar nobilii și clerul erau scutiți de impozite directe.

IMPOZITUL PE PROFIT, i. direct care se încasează de la toți agenții economici, indiferent de forma de capital, și de la întreprinzătorii particulari. Ca urmare a reorganizării agenților economici din țara noastră sub forma regiilor autonome, a societăților comerciale etc., a fost necesară adaptarea corespunzătoare a instrumentelor financiare și fiscale prin intermediul cărora se realizează veniturile bugetului de stat și ale bugetelor locale. Până în anul 1990 inclusiv, impozitul a fost stabilit în mod diferențiat. Astfel, unitățile economice de stat au plătit impozit pe beneficiu stabilit în cote progresive pe tranșe de rentabilitate, unitățile cooperăției meșteșugărești au plătit un impozit pe venit stabilit în cote progresive mai accentuate tot pe trepte de rentabilitate, iar unitățile cooperăției de consum și de credit și cele ale organizațiilor obștești au plătit un impozit pe venit, calculat cu o cotă proporțională de 25% din venit. Acest sistem de impunere a determinat ca la același profit obținut de agenții economici din diferite domenii de activitate, aceștia să plătească un impozit diferit. Pentru evitarea acestei situații, începând cu anul 1991 s-a creat un cadru juridic unitar care să asigure o participare echitabilă a agenților economici la formarea veniturilor statului în funcție de mărimea și de natura profitului obținut, instituindu-se i. pe p. care se plătește la bugetul de stat sau la bugetele locale, după caz, de către: ▪persoanele juridice române, pentru profitul impozabil obținut din orice sursă, atât din România, cât și din străinătate; ▪persoanele juridice străine care desfășoară activități printr-un sediu permanent în România, pentru profitul impozabil aferent aceluși sediu permanent; ▪persoanele juridice și cele fizice străine care desfășoară activități în România ca parteneri într-o asocierie ce nu dă naștere unei persoane juridice, pentru toate veniturile rezultate din activitatea desfășurată în România; ▪asocierile de persoane fizice române și persoane juridice române care nu dau naștere unei persoane juridice, pentru veniturile realizate în România, cât și în străinătate. În acest caz, impozitul datorat se calculează, se reține și se plătește de către persoana juridică; ▪instituțiile publice, pentru veniturile extrabugetare din activitățile economice pe care le desfășoară. Contribuabilii se impun pe un an fiscal. Anul fiscal al fiecărui contribuabil coincide cu anul calendaristic. Dacă un contribuabil se înființează, se reorganizează prin divizare, comasare, fuziune sau lichidare în cursul unui an fiscal, perioada impozabilă este partea din anul fiscal în care contribuabilul a existat. Profitul impozabil se determină ca diferență între veniturile obținute din livrarea bunurilor mobile, prestarea serviciilor și executarea lucrărilor, din vânzarea bunurilor imobile, inclusiv din câștiguri din orice sursă, și cheltuielile efectuate pentru realizarea acestora, dintr-un an fiscal, din care se scad veniturile neimpozabile și la care se adaugă cheltuielile nedeductibile. În vederea determinării profitului impozabil se iau în calcul toate câștigurile din orice sursă, inclusiv cele realizate din investițiile financiare. Dacă livrările de bunuri mobile și vânzările de bunuri imobile se efectuează în baza unui contract de vânzare cu plata în rate (și în cazul contractului de leasing financiar), valoarea ratelor scadente se înregistrează la venituri impozabile, la termenele prevăzute în contracte. La determinarea profitului impozabil, cheltuielile sunt deductibile numai dacă sunt aferente realizării veniturilor sau dacă sunt considerate deductibile potrivit prevederilor legale în vigoare. Dacă o cheltuială este aferentă mai multor activități, ea se repartizează corespunzător pe

activitățile respective. În calcularea profitului impozabil sunt deductibile următoarele categorii de cheltuieli: ▪cheltuielile efectuate pentru realizarea bunurilor livrate și a bunurilor imobile vândute în baza unui contract de vânzare cu plata în rate sunt deductibile la aceleași termene scadente prevăzute în contractele încheiate între părți, proporțional cu valoarea ratei înregistrate în valoarea totală a livrării; ▪în cazul contractelor de leasing, utilizatorul deduce chiria pentru contractele de leasing operațional sau amortizarea și dobânzile pentru contractele de leasing financiar; ▪amortismentul se calculează în conformitate cu actele normative în vigoare; ▪cheltuielile efectuate pentru popularizarea numelui unei persoane juridice, a unui produs sau serviciu, utilizând mijloacele de informare în masă, precum și costurile asociate producerii materialelor necesare pentru difuzarea mesajelor publicitare sunt cheltuieli deductibile la calculul profitului impozabil în baza unui contract scris; ▪cheltuielile determinate de efectuarea unor lucrări de intervenție pentru reducerea riscului seismic al clădirilor și locuințelor aflate în proprietate sau în administrare potrivit reglementărilor legale în vigoare, care prezintă clasa I de risc seismic, sunt deductibile la data efectuării lor; ▪cheltuielile privind transportul și cazarea salariaților, ocazionate de delegarea, detașarea și deplasarea acestora în țară și în străinătate, sunt deductibile la nivelul sumelor efective, constatate cu documente justificative; ▪cheltuielile reprezentând tichetele de masă acordate angajaților în limitele valorii nominale prevăzute de Legea nr. 142/1998 privind acordarea tichetelor de masă sunt deductibile la calculul profitului impozabil potrivit prevederilor legii bugetare anuale. De asemenea, sunt neimpozabile următoarele venituri: ▪dividendele primite de către o persoană juridică română de la o altă persoană juridică română sau străină; ▪diferențele favorabile de valoare a titlurilor de participare înregistrate ca urmare a încorporării rezervelor, a beneficiilor sau a primelor de emisiune ori prin compensarea unor creanțe la societatea la care se dețin participațiile; ▪veniturile, respectiv cheltuielile rezultate din anularea datoriilor sau din încasarea creanțelor, după caz, ca urmare a transferului de acțiuni sau de părți sociale de la Autoritatea pentru Privatizare și Administrarea Participațiilor Statului; ▪rambursările de cheltuieli nedeductibile, precum și veniturile rezultate din anularea provizioanelor pentru care nu s-a acordat deducerea sau veniturile realizate din stornarea ori recuperarea unor cheltuieli nedeductibile. Deducerea impozitului pe profit plătit în străinătate se efectuează la cursul de schimb al pieței valutare, comunicat de Banca Națională a României la încheierea anului financiar, iar diferențele de curs până la data plății efective sunt cheltuieli deductibile. Pentru impozitele plătite reprezentând rețineri la sursă asupra veniturilor de natura dividendelor, redevențelor, dobânzilor sau altor venituri similare, deducerea se efectuează la cursul de schimb al pieței valutare, comunicat de Banca Națională a României în ziua precedentă plății. Există unele cheltuieli care nu se deduc din venituri la determinarea profitului impozabil, cum sunt următoarele: ▪cheltuielile cu impozitul pe profit, inclusiv cele reprezentând diferențe din anii precedenți sau din anul curent, precum și impozitele plătite în străinătate. Sunt nedeductibile și impozitele cu reținere la sursă plătite în numele persoanelor fizice și juridice nerezidente pentru veniturile realizate din România; ▪amenzile, confiscările, majorările de întârziere și penalitățile datorate către autoritățile române, potrivit prevederilor legale, altele decât cele prevăzute în contractele economice; ▪amenzile, penalitățile sau majorările datorate către autoritățile străine sau în cadrul contractelor economice încheiate cu persoane nerezidente în România; ▪cheltuielile de protocol care depășesc limita de 1% aplicată asupra diferenței dintre totalul veniturilor și cel al cheltuielilor aferente, inclusiv accizele, mai puțin cheltuielile cu impozitul pe profit și cheltuielile de protocol înregistrate în cursul anului; ▪cheltuielile cu diurna care depășesc limitele legale stabilite pentru instituțiile publice; ▪sumele utilizate pentru constituirea sau majorarea rezervelor peste limita legală, cu excepția celor create de bănci în limita a 2% din soldul creditelor acordate și a fondului de rezervă, potrivit Legii bancare nr. 58/1998, a rezervelor tehnice ale societăților de asigurări și reasigurări conform prevederilor legale în materie, precum și a fondului de rezervă, în limita a 5% din profitul contabil

anual, până când acesta va atinge a cincea parte din capitalul social subscris și vărsat. Sunt nedeductibile și sumele utilizate pentru constituirea sau pentru majorarea rezervelor de către societățile de asigurări și reasigurări pentru contractele cedate în reasigurare; *sumele pentru constituirea provizioanelor peste limitele legale; *sumele care depășesc limitele cheltuielilor considerate deductibile, potrivit legii bugetare anuale; *cheltuielile privind bunurile de natura stocurilor constatate lipsă din gestiune sau degradate și neimputabile, precum și pentru activele corporale pentru care nu au fost încheiate contracte de asigurare, taxa pe valoarea adăugată aferentă acestor cheltuieli, taxa pe valoarea adăugată aferentă bunurilor, altele decât cele din producția proprie acordată salariaților sub forma unor avantaje în natură, precum și taxa pe valoarea adăugată nedeductibilă aferentă cheltuielilor care depășesc limitele prevăzute de lege; *cheltuielile de asigurare care nu privesc activele corporale și necorporale ale contribuabilului, inclusiv asigurările de viață ale personalului angajat; *orice cheltuieli făcute în favoarea acționarilor sau a asociaților, inclusiv dobânzile plătite în cazul contractelor civile, în situația în care nu sunt impozitate la persoana fizică; *sumele angajate la nivelul contractului de asociere în participație în favoarea partenerului contractual, sub forma unor sume fixe sau cote procentuale raportate la venit, altele decât cele rezultate pe baza decontului întocmit; *cheltuielile de conducere și cheltuielile de administrare înregistrate de un sediu permanent care aparține unei persoane fizice sau juridice străine, indiferent de faptul că s-au efectuat în statul în care se află sediul permanent sau în altă parte, care depășesc 10% din salariile impozabile ale sediului permanent în România; *cheltuielile înregistrate în contabilitate pe baza unor documente care nu îndeplinesc, potrivit Legii contabilității nr. 82/1991, cu modificările ulterioare, condițiile de document justificativ; *cheltuielile înregistrate de societățile agricole, constituite în baza Legii nr. 36/1991 privind societățile agricole și alte forme de asociere în agricultură, pentru dreptul de folosință a terenului agricol adus de membrii asociați peste cota de distribuție din producția realizată din folosința acestuia, prevăzută în contractul de societate sau de asociere; *cheltuielile de sponsorizare peste limitele prevăzute de normele legale în vigoare; *cheltuielile cu dobânzile aferente împrumuturilor, altele decât cele acordate de bănci și de alte persoane juridice autorizate, care depășesc dobânzile active (medii) ale băncilor, comunicate de Banca Națională a României; *cheltuielile cu serviciile, inclusiv de management sau de consultanță, în situația în care nu sunt justificate de un contract scris și pentru care nu pot fi verificați prestatorii în legătură cu natura acestora. Nu sunt deductibile serviciile facturate de persoane fizice și juridice nerezidente, în situația în care plata acestora determină pierdere la nivelul unui exercițiu financiar sau în situația în care aceste servicii nu sunt aferente activității entității din România. În același sens se analizează și furnizările de bunuri și de servicii între persoanele juridice controlate în comun sau care participă sub orice formă la conducerea ori la controlul beneficiarului acestora; *cheltuielile determinate de diferențele nefavorabile de valoare ale titlurilor de participare, înregistrate la societatea la care se dețin participațiile, cu excepția celor determinate de vânzarea-cumpărarea acestora. Profitul impozabil și impozitul pe profit se calculează și se evidențiază trimestrial, dar cumulativ de la începutul anului fiscal. Persoanele juridice străine care desfășoară activități printr-un sediu permanent în România și persoanele juridice și fizice străine care desfășoară activități în România ca parteneri într-o asociere ce nu dă naștere unei persoane juridice, pentru toate veniturile rezultate din activitatea desfășurată în România, datorează impozitul pe profit în țara noastră, dacă venitul este: a) atribuit unui sediu permanent din România al unei persoane juridice nerezidente. Prin sediu permanent se înțelege locul prin intermediul căruia orice activitate a unei persoane juridice și fizice străine este, total sau parțial, condusă direct sau prin intermediul unui agent dependent. Sediul permanent cuprinde: un loc de conducere, un sediu secundar, un birou, o sucursală, o agenție, o fabrică, un magazin, un atelier, o mină, un punct petrolier sau de extracție a gazelor, o carieră etc. De asemenea, devin sediu permanent (dacă au o durată mai mare de 12 luni) șantierele de construcții, activitățile de

supraveghere, consultanță etc. Sediul permanent nu include: folosirea de spații pentru depozitare sau distribuire de mărfuri; menținerea unor stocuri de mărfuri și bunuri care aparțin de unele activități, doar pentru stocarea și distribuirea acestora; menținerea unor stocuri de mărfuri aparținând unei activități etc. Prin rezident se înțelege o persoană juridică română sau orice persoană fizică domiciliată în sau care are un domiciliu stabil în România ori care este prezentă în România pentru o perioadă sau perioade care depășesc în total 183 de zile în orice perioadă de 12 luni începând sau sfârșind în anul calendaristic respectiv; b) venitul este plătit persoanelor juridice sau fizice nerezidente pentru serviciile prestate în România; c) venitul este obținut din sau în legătură cu proprietăți imobiliare situate în România, inclusiv închirierea unei asemenea proprietăți în scopul utilizării și câștigul obținut prin înstrăinarea unui drept asupra unei astfel de proprietăți; d) venitul este plătit ca urmare a exploatarea resurselor naturale localizate în România, inclusiv câștigul obținut din vânzarea unui drept aferent unor asemenea resurse naturale; e) venitul este obținut din înstrăinarea unui drept de proprietate; f) câștigul este realizat din înstrăinarea de către un rezident român, persoană juridică, a unei proprietăți situate în străinătate, alta decât activele aferente desfășurării unei activități în afara teritoriului României; g) venitul este obținut din dobândă în cazul în care: datoria este garantată cu proprietăți imobiliare situate în România; debitorul este o persoană juridică sau o persoană fizică rezidentă în România; creditul se referă la o afacere desfășurată în România. În vederea reflectării reale a profitului impozabil al sediului permanent, se scad numai cheltuielile aferente realizării veniturilor acestuia, precum și toate cheltuielile deductibile ca la contribuabilii români. Cotele de impozit sunt proporționale. Astfel, pentru agenții economici, cota (standard) este de 25%. Profitul impozabil al unei persoane juridice străine realizat printr-un sediu permanent în România se impozitează cu o cotă adițională de impozit pe profitul acesteia de 6,2%. Contribuabilii care obțin venituri din activitatea barurilor de noapte, a cluburilor de noapte și a cazinourilor plătesc un impozit calculat prin aplicarea unei cote adiționale de 25% asupra părții din profitul impozabil care provine din aceste activități. De asemenea, cota adițională o aplică și persoanele fizice și juridice asupra veniturilor proprii de aceeași natură, realizate în baza contractelor de asociere în participație. Banca Națională a României plătește un impozit pe profit calculat prin aplicarea unei cote de 80% asupra veniturilor rămase după scăderea cheltuielilor deductibile și alimentarea fondului său de rezervă. Orice majorare a capitalului social efectuată prin încorporarea rezervelor, precum și a profiturilor, cu excepția rezervelor legale și a diferențelor favorabile din reevaluarea patrimoniului, se impozitează cu o cotă de 10%. Contribuabilii care încasează printr-un cont bancar din România venituri în valută din exportul bunurilor realizate din activitatea proprie, direct sau prin contract de comision, precum și din prestări de servicii, plătesc un impozit pe profit calculat prin aplicarea unei cote de 5% pentru partea din profitul impozabil care corespunde ponderii acestor venituri în totalul veniturilor. Reducerea se calculează lunar, iar sumele aferente acesteia se repartizează ca surse proprii de finanțare. Sunt exceptate (scutite) de la plata impozitului pe profit: ▪Trezoreria Statului, pentru operațiunile din fondurile publice derulate prin contul general al trezoreriei; ▪instituțiile publice, pentru fondurile publice constituite potrivit Legii nr. 72/1996 privind finanțele publice; ▪unitățile economice fără personalitate juridică ale organizațiilor de nevăzători, de invalizi și ale asociațiilor persoanelor cu handicap; ▪fundațiile testamentare; ▪cooperativele care funcționează ca unități protejate, special organizate; ▪unitățile care aparțin cultelor religioase, pentru veniturile obținute din producerea și valorificarea obiectelor și produselor necesare activității de cult, potrivit Legii nr. 103/1992 privind dreptul exclusiv al cultelor religioase de a produce obiecte de cult; ▪instituțiile de învățământ particular acreditate, precum și cele autorizate; ▪asociațiile de proprietari constituite ca persoane juridice potrivit Legii locuinței nr. 114/1996, pentru veniturile obținute din activitățile economice, care sunt utilizate pentru îmbunătățirea confortului și a eficienței clădirii, pentru întreținerea și repararea proprietății comune. De la plata impozitului pe

profit se acordă următoarele reduceri: ■contribuabilii care au un număr de peste 250 de salariați și au creat locuri de muncă protejate, special organizate, și care angajează cel puțin 3% persoane care sunt considerate handicapate sub aspectul capacității lor fizice și intelectuale beneficiază de o reducere a impozitului pe profit proporțională cu ponderea persoanelor respective în totalul salariaților angajați; ■cu 50% pentru profitul folosit în anul fiscal curent în vederea modernizării tehnologiilor de fabricație sau la extinderea activității în scopul obținerii de profituri suplimentare, precum și pentru investiții destinate protejării mediului înconjurător, care se concretizează în active corporale și necorporale amortizabile, după consumarea celorlalte surse de finanțare a investițiilor, inclusiv a creditelor pentru investiții. Sumele echivalente reducerii se folosesc cu aceeași destinație. Reducerile de mai sus se calculează lunar, cumulat de la începutul anului, excepție făcând unitățile cu handicapați, la care se calculează numai lunar. Suma totală a reducerilor menționate mai sus nu poate depăși 50% din impozitul pe profit determinat înainte de aplicarea reducerilor. Pierderea anuală, stabilită prin declarația de impozit pe profit, se recuperează din profiturile impozabile obținute în următorii cinci ani. Nu se recuperează pierderea fiscală înregistrată de persoana juridică, în cazul în care are loc divizarea sau fuziunea. Dividendele primite de o persoană juridică română de la o altă persoană juridică română nu sunt supuse impozitului pe profit. Profitul companiilor naționale și al regiilor autonome care rămâne după plata impozitului pe profit se repartizează în felul următor: o cotă de până la 10% pentru stimularea salariaților, inclusiv pentru plata managerului în limita a trei salarii, iar din partea rămasă, minimum 50% se varsă la bugetul de stat sau local, după caz, iar restul se utilizează pentru constituirea resurselor proprii de finanțare. Vărsământul la bugetul de stat sau local, după caz, se efectuează până la data de 15 mai a anului fiscal următor. Pentru stimularea agenților economici privați în investirea de capital în domeniile prioritare ale economiei românești în ceea ce privește producerea de bunuri materiale, aceștia au beneficiat de scutire de impozit pe profit. Astfel, unitățile din industrie, agricultură și construcții au fost scutite de impozit pentru o perioadă de cinci ani de la data înființării. Unitățile din domeniul explorării și exploatarei resurselor naturale, al comunicațiilor și transporturilor au fost scutite de impozit timp de trei ani de la data înființării. Unitățile prestatoare de servicii au beneficiat de scutire de impozit pentru o perioadă de un an de la data înființării, iar cele cu profil comercial au fost scutite de impozit pentru o perioadă de șase luni de la data înființării. Aceste înlesniri nu s-au acordat companiilor naționale, regiilor autonome și societăților comerciale cu capital integral de stat. Au fost scutite de plata impozitului pe profit investițiile străine în felul următor: ■investițiile efectuate în industrie, agricultură și construcții pentru o perioadă de cinci ani de la data începerii activității productive; ■investițiile efectuate în domeniul explorării și exploatarei resurselor naturale, al comunicațiilor și transporturilor, pentru o perioadă de trei ani de la data începerii activității respective; ■investițiile efectuate în comerț, turism, servicii bancare și de asigurări, precum și în orice alte prestări de servicii, pentru o perioadă de doi ani de la data începerii activității. După expirarea perioadelor de mai sus s-au acordat reduceri de la plata impozitului pe profit reprezentând de la 25% până la 50%. Profitul care rămâne la dispoziția societăților comerciale cu participare străină sau cu capital integral străin după plata impozitului pe profit se impune cu o cotă de 10%, dacă acest profit se transferă în străinătate. Plata impozitului pe profit se efectuează trimestrial, până la data de 25 inclusiv a lunii următoare celei pentru care se calculează impozitul. Banca Națională a României și societățile bancare au obligația să plătească în contul impozitului pe profit, pentru luna decembrie a fiecărui an fiscal, o sumă egală cu impozitul datorat pe luna noiembrie a aceluiași an, până la data de 25 ianuarie inclusiv a primei luni din trimestrul următor, cu excepția Băncii Naționale a României și a societăților bancare, care efectuează plăți lunare, până la data de 25 ianuarie inclusiv a anului viitor, urmând ca regularizarea pe baza bilanțului contabil să se efectueze până la termenul prevăzut pentru depunerea bilanțului contabil. Ceilalți contribuabili au obligația să plătească în

contul impozitului pe profit pentru trimestrul IV, până la data de 25 ianuarie inclusiv a anului următor, o sumă egală cu impozitul calculat și evidențiat pe lunile octombrie și noiembrie, iar pe luna decembrie adaugă o sumă echivalentă cu impozitul calculat pe luna noiembrie, urmând ca regularizarea pe baza bilanțului contabil să se efectueze până la termenul prevăzut pentru depunerea lui. În timpul anului fiscal, contribuabilii au obligația să depună declarația de impunere până la termenul de plată a impozitului inclusiv, iar după definitivarea impozitului pe profit pe baza bilanțului contabil anual depun declarația de impunere pe anul fiscal expirat până la termenul prevăzut pentru depunerea bilanțului contabil. **Contribuabilii sunt răspunzători pentru calculul impozitului declarat și pentru depunerea în termen a declarației de impunere.** Dacă organele financiare consideră că stabilirea impozitului pe profit nu a fost făcută legal, acestea fac un nou calcul al impozitului și comunică în scris contribuabilului modul de stabilire a acestuia. Impozitul pe profit se calculează de către organele financiare și în cazul în care contribuabilul nu a completat declarația de impunere sau nu a furnizat informațiile necesare pentru a determina obligația fiscală. Contribuabilii au sarcina să dovedească faptul că organele financiare nu au calculat impozitul în mod corect; de asemenea, au obligația, în continuare, să depună declarația de impunere. Contribuabilii sunt obligați să plătească impozitul pe profit calculat de organele financiare, pe baza înștiințării de plată, la data și în locul stabilit în înștiințare. În asemenea cazuri, organul fiscal competent poate încheia un acord scris cu contribuabilii în baza căruia acestora le este permis să plătească impozitul pe profit în rate și, respectiv, profitul net al companiilor naționale, dacă acordul facilitează încasarea integrală a impozitului. **Impozitul pe profit se plătește în lei.** În cazurile în care încasarea veniturilor de către beneficiarii de venit se face în valută, plata impozitului, a eventualelor majorări de întârziere și a amenzilor se efectuează în lei proveniți din schimbul valutar la cursul în vigoare la data plății. Dovada acestor plăți se face cu documentul de plată la extern de către contribuabilii care au obligația de a calcula, de a reține și de a vărsa impozitul aferent veniturilor în valută la societatea bancară la care are deschis contul în valută, însoțit de documentele de schimb valutar. **Întârzierea în plata impozitului se sancționează cu majorări de întârziere.** De asemenea, majorarea se plătește și de către organul financiar pentru sumele încasate în plus ca impozit și nerestituite în termenul legal. Constatarea, controlul, urmărirea și încasarea impozitelor și a majorărilor de întârziere aferente se efectuează de organele fiscale din subordinea direcțiilor generale ale finanțelor publice și controlului financiar de stat județene și a municipiului București. **Inspectorul fiscal sau un alt angajat al unei unități fiscale autorizat în acest scop are dreptul să intre în orice incintă de afaceri a contribuabilului sau în alte incinte deschise publicului, fără o înștiințare prealabilă, în scopul determinării obligațiilor fiscale ale acestuia sau al încasării impozitelor datorate și neplătite la termen.** În aceste scopuri, accesul este permis în timpul orelor normale de serviciu, iar în afara acestora, numai cu autorizarea scrisă a conducerii unității financiare, justificată de necesitatea controlului. De asemenea, **inspectorul fiscal sau un alt angajat al unei unități fiscale autorizat în acest sens are dreptul să intre în locuință (dar numai cu consimțământul contribuabilului sau al proprietarului ori în baza unei hotărâri judecătorești), în scopul determinării obligației fiscale a contribuabilului sau al încasării impozitelor datorate și neplătite la termen.** **Inspectorul fiscal sau un alt angajat al unității fiscale împuternicit să efectueze verificarea impozitului are dreptul: *să ia un extras sau să facă o copie a oricărui document sau a oricărei înregistrări contabile; *să rețină orice document sau orice element material care poate constitui o probă sau o dovadă în determinarea obligațiilor fiscale ale contribuabilului; *să solicite ajutorul, cooperarea și asistența contribuabilului sau a persoanelor care îl reprezintă. Pentru determinarea obligațiilor fiscale, organele financiare au dreptul să controleze: *operațiunile care au ca scop evitarea sau diminuarea plății impozitelor; *operațiunile efectuate în numele contribuabilului, dar în favoarea asociaților, acționarilor sau persoanelor care acționează în numele acestora; *datoriile asumate de contribuabil în contul unor**

împrumuturi făcute sau garantate de acționari, asociați sau de persoane care acționează în numele acestora, în vederea reflectării reale a operațiunii; ▪distribuirea, împărțirea, alocarea veniturilor, deducerile, creditele sau reducerile între doi sau mai mulți contribuabili ori acele operațiuni contractate direct sau indirect de persoane care au interese comune, în scopul prevenirii evaziunii fiscale și pentru reflectarea reală a operațiunii. Dacă ultima zi de plată a impozitului sau de depunere a documentelor cerute de lege este nelucrătoare, sumele, respectiv documentele se consideră depuse în termen dacă se depun în ziua lucrătoare imediat următoare. O declarație, o contestație sau orice alt document este considerat ca fiind completat și transmis organelor fiscale la data înregistrării, iar în cazul transmiterii prin poștă se ia în considerare data de pe ștampila poștei. Pe bază de cerere, organele fiscale, în lipsa altor datorii scadente ale contribuabilului, restituie sumele plătite în plus, împreună cu majorările de întârziere aferente. Restituirea sau compensarea se poate face și din oficiu de către organele fiscale, fără o cerere de restituire prealabilă, situație în care nu se mai datorează majorări de întârziere. În acest caz, este înștiințat și contribuabilul. **Nu se pot efectua compensări** ale impozitului cu alte creanțe deținute de contribuabili asupra statului, altele decât cele de natură fiscală. **Prescripția** pentru stabilirea impozitului pe profit este de cinci ani de la data la care a expirat termenul de depunere a declarației de impunere. Cererile pentru compensarea sau restituirea de plăți de impozit peste suma datorată nu pot fi făcute după cinci ani de la data obligației depunerii declarației de impunere. **Salariații organelor fiscale**, inclusiv persoanele care nu mai au această calitate, **sunt obligați să păstreze secretul** asupra informațiilor pe care le dețin ca urmare a exercitării atribuțiilor de serviciu referitoare la contribuabili. Cu privire la situația unui contribuabil, informațiile pot fi transmise numai în următoarele cazuri: ▪altor autorități cu atribuții fiscale, în scopul realizării unor obligații ce decurg din aplicarea unei legi fiscale; ▪unei autorități din domeniul muncii și protecției sociale care face plăți de asigurări sociale sau alte plăți similare; ▪autorităților fiscale ale altei țări, în baza unei convenții pentru evitarea dublei impuneri; ▪autorităților judiciare competente. Informația cu privire la un contribuabil poate fi transmisă și altei persoane numai cu consimțământul contribuabilului. Încălcarea obligației de păstrare a secretului fiscal se pedepsește pe cale penală. Dacă un contribuabil consideră că impunerea făcută de un organ fiscal este incorectă, el poate face **cerere de revizuire** a acesteia la direcția generală a finanțelor publice și a controlului financiar de stat județeană sau a municipiului București, după caz. Cererea se face în scris, în termen de 20 de zile de la data când contribuabilul a primit înștiințarea de plată a impozitului. Cererea trebuie să fie bine motivată și însoțită de acte doveditoare. Direcția Generală a Finanțelor Publice și a Controlului Financiar de Stat este obligată ca, în termen de 30 de zile de la data înregistrării cererii de revizuire, să se pronunțe printr-o decizie motivată, care se comunică contribuabilului. Împotriva acestei decizii contribuabilul poate face **contestație** la Ministerul Finanțelor în termen de 20 de zile, acesta fiind obligat să se pronunțe printr-o decizie motivată în termen de 40 de zile de la înregistrarea contestației; decizia se comunică și plătitorului. Termenul de soluționare a cererii de revizuire a impunerii făcute la organul fiscal, înregistrată la direcția generală a finanțelor publice și a controlului financiar de stat județeană sau a municipiului București, precum și a contestațiilor înregistrate la Ministerul Finanțelor începe să curgă de la data la care contribuabilul a depus documentația, potrivit normelor stabilite de Ministerul Finanțelor pentru soluționarea cauzelor. Decizia emisă de Ministerul Finanțelor poate fi contestată la Curtea de Apel teritorială de domiciliu a plătitorului, în termen de 15 zile. Împotriva hotărârii Curții de Apel se poate face recurs la Curtea Supremă de Justiție, în termen de 15 de zile de la comunicare. Impozitul și majorările de întârziere rămase de plată în urma revizuirii și a contestațiilor trebuie plătite de către contribuabil în termen de cinci zile de la data luării la cunoștință sub semnătură. Cererile de revizuire se timbrează cu 2% din suma impozitului și a majorărilor contestate. Contestațiile se timbrează cu 1% din suma contestată. Când cererea de revizuire sau contestația a avut câștig de

cauză total sau parțial, taxa de timbru se restituie corespunzător. În afară de **majorări** se pot aplica și **amenzi contravenționale**. Sunt considerate **contravenții fiscale** următoarele fapte, afară de cazul în care, potrivit legii penale, nu sunt considerate **infrațiuni**: ▪depunerea cu întârziere de până la 30 de zile, inclusiv, a declarației de impunere se sancționează cu o amendă egală cu 1% din impozitul datorat; ▪depunerea declarației de impunere peste termenul de 30 de zile, precum și nefurnizarea informațiilor necesare pentru a determina obligația fiscală se sancționează cu amendă egală cu 2% din suma impozitului datorat; ▪neplata în întregime a impozitului stabilit la data prevăzută se sancționează cu amendă egală cu 3% din impozitul neplătit; ▪neplata impozitului stabilit prin reținere la sursă se sancționează cu o amendă de 100% din impozitul ce trebuie reținut și vărsat. Nedepunerea în termenul prevăzut a declarației de impunere, în cazul contribuabililor care nu înregistrează profit, se sancționează cu o amendă de 0,1% din cifra de afaceri aferentă perioadei pentru care nu s-a depus declarația. Constatarea contravențiilor și aplicarea amenzilor se fac de către organele fiscale teritoriale ale Ministerului Finanțelor. Amenzile trebuie plătite în termen de cinci zile de la rămânerea definitivă a proceselor-verbale de constatare și de sancționare a contravențiilor. O altă sancțiune ce se poate aplica este **executarea silită**, care constă în virarea sumei impozitului întârziat în plată pe baza dispoziției organului fiscal, din contul contribuabilului în contul bugetului de stat. În cazuri de abateri grave se aplică pedeapsa penală. În unele țări, profitul se impune în mod diferit, în funcție de politica lor economică, socială și financiară din perioada respectivă. Astfel: a) unele state diferențiază cotele de impunere în funcție de forma de proprietate asupra capitalului social, cum este cazul în Bulgaria; b) cotele de impunere sunt diferențiate în funcție de natura activităților din care se formează profitul, cum este spre exemplu în Franța, Germania, Ucraina, Bulgaria ș.a.; c) diferențierea cotelor de impunere în funcție de mărimea întreprinderii, apreciată prin prisma cifrei de afaceri, cum este, spre exemplu, cazul Marii Britanii; d) se practică aplicarea unor cote de impunere sau suplimentarea cotelor principale cu cote aferente bugetelor locale, cum se practică în Austria, Canada, Finlanda, Norvegia, Portugalia, Bulgaria ș.a.; e) se practică utilizarea unei cote unice pentru impunerea profitului, indiferent de sursa lui de formare; f) se folosesc cote separate pentru impunerea primelor de asigurare, la societățile sau companiile de asigurări. Politicile fiscale în domeniul impozitării profitului în unele țări se pot constata din analiza următoarelor cote de impunere:

Țara	Cota de impozit	Domeniul de activitate, felul venitului taxabil, destinația impozitului
BULGARIA	52%	- la întreprinderi de stat, din care: 40% la bugetul central, 10% la bugetul local și 2% în buget special
	42%	- întreprinderi de subordonare locală, din care: 40% la bugetul local și 2% la un fond special
	40-49%	- pentru societăți private, societăți cu capital străin
	70%	- pentru bănci, CEC
UCRAINA	22%	- pentru societățile din industrie și agricultură
	65-75%	- la societățile din lichidități, spectacole, leasing, jocuri de noroc și intermediere;
	15%	- pentru dividende, dobânzi, redevențe, transporturi de mărfuri
	22%	- altele.
RUSIA	13%	- la nivel federal
	22%	- la nivel regional
	(43%-cotă maximă) 35%	

Țara	Cota de impozit	Domeniul de activitate, felul venitului taxabil, destinația impozitului
FRANȚA	34%	- pentru câștigurile din capital pe termen lung - pentru unități din agricultură sau cele cu activități imobiliare
	18%	
	24%	
	10%	
GERMANIA	50%	- cotă standard - cotă redusă pentru societățile care au un alt sistem de impunere (asociații, trusturi, fonduri) - cotă specială pentru veniturile din reclamă, care se aplică canalului 2 al Televiziunii Germane
	46%	
	7,4%	
MAREA BRITANIE	33%	- cotă principală
	25%	- cotă pentru societățile mici
UNGARIA	40%	
POLONIA	40%	
AUSTRALIA	39%	
AUSTRIA	30%+12,9%	local
BELGIA	39%	
CANADA	28.84(23,84)+12,9(11,9)%	federal
DANEMARCA	38%	
FINLANDA	23%+17,2%	local
GRECIA	46(40)%	
ITALIA	36%	
JAPONIA	37,5%	
LUXEMBURG	33,33%	
OLANDA	35%	
NOUA ZEELANDĂ	33%	
NORVEGIA	27,8%+23%	local
PORTUGALIA	36%+3,6%	local
SPANIA	35%	

IMPOZITUL PE SALARII, i. ce se plătește de către persoanele fizice române și străine care realizează pe teritoriul României venituri sub formă de salarii. Se consideră realizate pe teritoriul României salariile în bani și în natură primite de angajați de la persoanele juridice și de la cele fizice care au sediul sau domiciliul pe teritoriul țării noastre, precum și salariile primite din străinătate de persoanele care își desfășoară activitatea în România. Nu se impozitează în țara noastră salariile și indemnizațiile în valută, stabilite în quantum net, plătite de instituțiile publice românești personalului român care își desfășoară activitatea în cadrul misiunilor diplomatice, oficiilor consulare și altor forme de reprezentare a României în străinătate. Venitul lunar impozabil cuprinde totalitatea sumelor primite în cursul unei luni, realizate din salarii. Veniturile din salarii cuprind toate veniturile în bani și/sau în natură obținute de o persoană fizică ce desfășoară o activitate în baza unui contract individual de muncă, indiferent de perioada la care se referă, de denumirea veniturilor sau de forma sub care ele se acordă, inclusiv indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă, de maternitate și pentru concediul privind îngrijirea copilului în vârstă de până la doi ani. Sunt asimilate salariilor în vederea impunerii: ▪ indemnizațiile din activități desfășurate ca urmare a unei funcții de demnitate publică, stabilite potrivit legii; ▪ drepturile de soldă lunară, indemnizații, prime, premii, sporuri și alte drepturi ale cadrelor militare, acordate pe baza legii; ▪ indemnizația lunară brută, precum și suma din profitul net convenită administratorilor la companii naționale, societăți comerciale la care statul sau o autoritate

a administrației publice locale este acționar majoritar, precum și la regiile autonome; *sumele primite de membrii fondatori ai societăților comerciale constituite prin subscripție publică; *veniturile realizate din încadrarea în muncă datorită încheierii unei convenții civile de prestări de servicii; *sumele primite de reprezentanții în adunarea generală a acționarilor, în consiliul de administrație și în comisia de cenzori; *sumele primite de reprezentanții în organisme tripartite, potrivit legii; *alte drepturi și indemnizații de natură salarială. Venitul brut din salarii reprezintă suma veniturilor realizate de salariat pe fiecare loc de realizare a venitului. Venitul net din salarii se determină prin deducerea din venitul brut a următoarelor cheltuieli: *contribuțiile reținute pentru pensia suplimentară, pentru protecția socială a șomerilor, pentru asigurările sociale de sănătate și pentru asigurările sociale de stat; *deducerile personale de bază și suplimentare; *o cotă de 15% din deducerea personală de bază, acordată cu titlu de cheltuieli profesionale, o dată cu deducerea personală de bază la același loc de muncă. Beneficiarii de venituri din salarii datorează un impozit lunar reprezentând plăți anticipate, care se calculează și se reține la sursă de către plătitorii de venituri. I. lunar pe veniturile din salarii se calculează astfel: la locul unde se află funcția de bază, prin aplicarea cotelor de impozit asupra tranșelor de venituri, asupra bazei de calcul determinate ca diferență între venitul net din salarii aferent unei luni și deducerile personale acordate pentru luna respectivă; pentru veniturile obținute în celelalte cazuri, prin aplicarea cotelor de impozit asupra bazei de calcul determinate ca diferență între venitul brut și contribuția la asigurările sociale de sănătate, pe fiecare loc de realizare a acestora. Cotele de impozit sunt progresive, începând cu 18% la un venit lunar de până la 1 259 000 de lei și ajungând la 40% la un venit lunar de peste 6 867 000 de lei.

Tranșele de impozitare a salariilor care se aplică de la 1 ianuarie 2001

Nr. crt.	Venitul lunar impozabil (lei)	Impozitul lunar (lei)
1.	până la 1 259 000	18%
2.	1 259 001–3 090 000	226 620 + 23% pentru ceea ce depășește suma de 1 259 000 lei
3.	3 090 001–4 921 000	647 750 + 28% pentru ceea ce depășește suma de 3 090 000 lei
4.	4 921 001–6 867 000	1 160 430 + 34% pentru ceea ce depășește suma de 4 921 000 lei
5.	peste 6 867 000	1 822 070 + 40% pentru ceea ce depășește suma de 6 867 000 lei

Fracțiunile de până la 499 de lei inclusiv rezultate din calculul impozitului se neglijează, iar fracțiunile de peste 499 de lei se rotunjesc la 1 000 de lei. Veniturile sub formă de salarii și alte drepturi salariale primite de angajați pentru munca prestată în afara funcției de bază și a unității deținătoare a cărții de muncă se impozitează separat, pe fiecare loc de muncă, cu cotele de impozit de mai sus. Pentru salariile și alte drepturi salariale în valută, i. datorat se calculează prin transformarea în lei, la cursul de schimb valutar în vigoare în ultima zi a lunii pentru care se face plata, după care i. se calculează prin aplicarea cotelor de mai sus. Apoi impozitul se retransformă în valută, se reține și se virează la bugetul de stat. În vederea moderării creșterii salariilor, a frânării procesului inflaționist și a șomajului, s-a instituit un i. suplimentar care se aplică asupra depășirii fondului de salarii admisibil. Regiile autonome și societățile comerciale cu capital de stat la care salariile se stabilesc prin negociere determină fondul ce poate fi destinat plății salariilor în raport cu producția sau volumul de activitate prevăzut a se realiza, cu reducerea costurilor de producție și sporirea eficienței prin creșterea productivității muncii, care să asigure desfășurarea unei activități rentabile și stabilirea prin contractele de muncă a unor salarii diferențiate în raport cu calificarea, complexitatea sarcinilor ce revin postului și rezultatele obținute, fără a fi limitate. În cazul depășirii fondului de salarii admisibil la unitățile economice cu capital de stat, i. suplimentar ajunge până la 500%. Se scutesc de plata i. pe s. următoarele categorii de persoane: elevii, studenții și doctoranzii pentru bursele pe care le primesc; invalizii de gradul I și II, veteranii de război și văduvele nerecăsătorite ale veteranilor de război, precum și persoanele handicapate

definite astfel potrivit legii privind protecția specială a persoanelor încadrabile în gradul I sau II de invaliditate, pe baza certificatelor emise de comisiile de expertiză medicală și de recuperare a capacității de muncă, dacă invaliditatea împiedică exercitarea profesiei sau a funcției. Scutirea de la plata impozitului se acordă numai pentru veniturile realizate de salariați (handicapați) la unitatea la care au funcția de bază; urmașii eroilor-martiri ai Revoluției anticomuniste din decembrie 1989, răniții, precum și pensionarii de invaliditate care și-au pierdut parțial sau total capacitatea de muncă în lupta pentru victoria Revoluției; pensionarii, pentru pensiile de până la 2 375 000 de lei lunar; militarii în termen, elevii și studenții militari, pentru drepturile bănești pe care le primesc; corespondenții de presă străini, pentru salariile pe care le primesc, sub condiția reciprocității; persoanele fizice străine care desfășoară în România activități de consultanță în cadrul unor acorduri de finanțare gratuită încheiate de Guvernul român cu alte guverne sau organizații internaționale guvernamentale sau neguvernamentale. Ministerul Finanțelor poate acorda, în cazuri temeinic justificate, eșalonări sau amânări la plata i. pe s. și reeșalonări, reduceri sau scutiri la plata majorărilor de întârziere. I. pe s. se calculează, se reține și se plătește lunar, o dată cu plata chenzinei a doua. Dacă plătitorul are cont la bancă, i. se reține și se virează o dată cu ridicarea sumelor pentru plata celei de-a doua chenzine. Unitățile bancare sunt obligate să verifice, cu ocazia ridicării sumelor pentru plata salariilor în țară sau în străinătate, reținerea și virarea la bugetul de stat a i. pe s. Dacă i. s-a reținut în plus, acesta se restituie salariaților respectivi de plătitorul acestora în termen de 30 de zile de la data constatării plusului. Restituirea sumelor reținute în plus se face pe o perioadă de trei ani în urmă de la data reținerii. I. pe s. nereținut la timp sau în cuantumul legal se reține de plătitorul salariilor de la salariații respectivi pe o perioadă de trei ani în urmă. Reținerea se face în rate egale în cel mult 12 luni de la data constatării. Dacă i. pe s. nu mai poate fi recuperat de la salariatul în cauză, acesta se suportă de plătitorul salariului. Întârzierea în plata i. se sancționează cu o majorare de 0,25% pentru fiecare zi de întârziere, aplicată asupra impozitului întârziat în plată. Persoanele juridice și cele fizice care folosesc salariați sunt obligate să depună semestrial la organul financiar pe raza căruia își au sediul sau domiciliul o dare de seamă privind calcularea, reținerea și virarea la bugetul de stat a i. pe s. Organele fiscale teritoriale competente sunt obligate să controleze calcularea corectă, reținerea și virarea la timp a i. pe s. Dacă există convenții pentru evitarea dublei impuneri sau alte acorduri internaționale la care România este parte, se aplică prevederile din convențiile și acordurile respective referitoare la i. pe s. Constituie contravenție următoarele fapte, dacă nu sunt considerate infracțiuni: refuzul de a pune la dispoziția organelor fiscale documentele privind modul de calculare, reținere și virare la bugetul de stat a i. pe s.; nedepunerea în termen de 15 zile de la încheierea semestrului a dării de seamă privind calcularea, reținerea și virarea i. pe s. Contravențiile se sancționează cu amendă. Ministerul Finanțelor și organele sale teritoriale au sarcina să constate contravențiile și să aplice amenzi corespunzătoare în termen de trei ani de la data săvârșirii faptelor respective. Actele de constatare întocmite de către organele împuternicite să constate și să aplice amenzi constituie titluri executorii, după rămânerea lor definitivă. Unitățile bancare pun în aplicare aceste titluri fără acceptul plătitorilor. Salariații nemulțumiți de modul cum agenții economici și persoanele fizice le calculează și le rețin i. pe s. se pot adresa direct acestora, în termen de 30 de zile de la data reținerii i., pentru revederea și clarificarea problemelor referitoare la determinarea venitului lunar și a i. de plată. Față de decizia adoptată de agentul economic, salariatul poate depune contestație în termen de 30 de zile la direcția generală a finanțelor publice și a controlului financiar de stat pe raza căreia își are sediul agentul economic. Contestația se rezolvă în termen de 30 de zile de la înregistrare. Împotriva deciziei acestui organ se poate face apel la Ministerul Finanțelor care, în cel mult 40 de zile de la înregistrare, este obligat să-l soluționeze. Soluția dată de minister este definitivă și se comunică salariatului în cauză. Contestațiile și apelurile privind i. pe s. sunt scutite de plata taxei de timbru.

IMPOZITUL PE SPECTACOLE, i. indirect datorat la bugetul local de către persoanele juridice și cele fizice autorizate să organizeze, cu plată, manifestări culturale, artistice și sportive. I. se datorează pentru încasările obținute din aceste manifestări, indiferent de modul de încasare a sumelor (prin vânzarea de bilete, abonamente, prin virament) sau de locul unde sunt organizate manifestările respective. Plătesc i. pe s. persoanele juridice și cele fizice autorizate, care organizează permanent sau întâmplător spectacole cu plată. Astfel, sunt plătitoare ale acestui i. instituțiile publice artistice de spectacole (teatrele de operă și balet, de operetă, muzicale, de estradă, satirico-muzicale, de varietăți, de păpuși, filarmonicile, orchestrele simfonice, orchestrele și tarafurile populare, fanfarele, ansamblurile de cântece și dansuri, circurile etc.). De asemenea, plătesc i. pe s. agenții economici autorizați să organizeze manifestări artistice, sportive, hipice, reprezentații cinematografice etc. Mai plătesc acest i. instituțiile, organizațiile obștești, societățile comerciale, asociațiile, fundațiile, cluburile care organizează în mod ocazional spectacole cu plată, precum și persoanele fizice autorizate să organizeze, cu plată, spectacole de teatru, de operă, filarmonice, de circ, cinematografice, competiții sportive interne și internaționale, videoteci, discoteci, indiferent dacă activitatea este permanentă sau întâmplătoare. Plătitori ai acestui impozit sunt și agenții de impresariat artistic și sportiv (persoane fizice și juridice, precum și alți plătitori nenominalizați). Obiectul impozabil îl constituie sumele bănești încasate din vânzarea билетelor de intrare și a abonamentelor la spectacole, manifestări culturale și celelalte acțiuni impozabile. În încasările brute sunt incluse și încasările care provin din pariurile la cursele de cai. Din totalul încasărilor brute se deduce valoarea timbrului literar, cinematografic, teatral, muzical, folcloric și al artelor plastice. Timbrele reprezintă o anumită cotă din prețul unui bilet vândut la spectacolele organizate în țară și se adaugă la prețul respectiv. Timbrele care se aplică pe biletele de intrare la spectacole sunt: timbrul cinematografic în valoare de 2% din prețul unui bilet; timbrul teatral care reprezintă 5% din prețul unui bilet; timbrul muzical și timbrul folcloric în valoare de 5% din prețul biletului și de 2% din prețul fiecărui disc, tipărituri, casete video și audio înregistrate. I. este inclus în prețul билетelor de intrare la spectacole și este suportat de persoanele fizice care cumpără biletele. Calcularea i. se efectuează prin aplicarea unor cote proporționale asupra bazei impozabile (valoarea încasărilor rezultate din vânzarea билетelor de intrare și a abonamentelor), care sunt următoarele:

Spectacole	Cota de impozit
De teatru, de operă, filarmonice și de circ	2%
Cinematografice	5%
Festivaluri, concursuri, cenacluri, serate, recitaluri sau alte asemenea manifestări	5%
Competiții sportive interne	2%
Competiții sportive internaționale	5%
Activități distractive și artistice organizate de videoteci și discoteci	10%

I. pe s. se virează la bugetele județelor și al municipiului București; consiliile locale pot majora acest i. cu până la 40%. Virarea impozitului datorat la bugetele locale se efectuează chenzinal, în termen de trei zile de la expirarea chenzinei pentru spectacolele organizate la sediu. Pentru spectacolele organizate în deplasare, în turneu sau ocazionale, plata i. se face în ziua următoare celei în care a avut loc spectacolul. Dacă ziua de plată este nelucrătoare, i. se plătește în ziua lucrătoare imediat următoare. Pentru încasările din spectacole organizate la sediu, plata i. se face prin virament în contul bugetului local, în baza dispoziției de plată, iar pentru cele organizate în deplasare sau în turneu în afara județului sau a municipiului București, plata se face în numerar la organele financiare pe teritoriul cărora au avut loc spectacolele, pe bază de chitanță, care este

documentul justificativ pentru plata i. Obligația și răspunderea pentru calcularea corectă și plata la timp a i. revin organizatorilor de spectacole. Plătitorii de i. au obligația să înregistreze biletele de intrare la organele financiare pe raza cărora au loc spectacolele, să afișeze tarifele de intrare la casele de vânzare a билетelor și la locul de desfășurare a spectacolelor și să conducă evidența contabilă a încasărilor. Sumele rezultate din încasările de la spectacolele organizate în scopuri umanitare sunt scutite de i. dacă sunt cedate în scop umanitar. Ministerul Finanțelor poate aproba reduceri și scutiri de plată a majorărilor de întârziere. Neplata la termen a i. se sancționează cu o majorare de 0,12% pentru fiecare zi de întârziere. Organele teritoriale ale Ministerului Finanțelor controlează periodic calcularea corectă și plata la timp a i. și dispun regularizarea diferențelor constatate, precum și aplicarea de amenzi contravenționale. Plătitorii i. pot înainta contestații potrivit procedurii generale.

IMPOZITUL PE TERENURI OCUPATE DE CLĂDIRI ȘI ALTE CONSTRUCȚII, i.

local ce se plătește de către persoanele fizice, persoanele juridice, asociațiile familiale, asociațiile agricole, unitățile economice ale unor persoane juridice, precum și cele ale organizațiilor politice și obștești, instituțiilor publice, fundațiilor etc., unitățile de cult, filialele, sucursalele autorizate să funcționeze pe teritoriul României, aparținând persoanelor fizice și juridice străine, care dețin în proprietate suprafețe de teren situate în municipii, orașe și comune. I. pe t. se stabilește anual, în sumă fixă de lei pe metru pătrat de teren, diferențiat pe categorii de localități, iar în cadrul acestora pe zone, după cum se constată din tabelul de mai jos:

Impozitul pe teren (lei pe m²)

Zona în cadrul localității	Categorii de localități		
	Municipii	Orașe	Comune
A	2 200	1 800	400
B	1 400	1 000	300
C	900	600	-
D	600	400	-

În cadrul localităților, încadrarea terenurilor pe zone se face de către consiliile locale și județene, în funcție de poziția terenurilor față de centrul localităților, de caracterul zonei respective (zonă de locuit sau industrială), de distanța față de căile de comunicație, precum și de alte elemente specifice fiecărei localități. Contribuabilii care dobândesc dreptul de proprietate asupra unor terenuri proprietate de stat avute anterior în administrare sau în folosință datorează i. pe t. începând cu data de întâi a lunii următoare celei în care a survenit respectiva modificare. Dacă se modifică încadrarea localităților în municipii, orașe și comune, impozitarea în noile condiții se face de la data de 1 ianuarie a anului următor. Contribuabilii sunt obligați să depună la organul fiscal, la începutul anului, declarația de impunere. I. pe t. este anual și se plătește trimestrial, în rate egale, până la data de 15 inclusiv a ultimei luni a fiecărui trimestru. Contestațiile, plângerile și sancțiunile se depun și se aplică la fel ca la impozitul pe clădiri (v.). Acest i. nu se aplică terenurilor pentru care se plătește taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat în alte scopuri decât pentru producția agricolă și silvică (v.).

IMPOZITUL PE ȚIȚEI ȘI PE GAZELE NATURALE DIN PRODUCȚIA INTERNĂ, i.

ce se plătește la bugetul de stat de către agenții economici care valorifică țiței și gaze naturale din producția internă. I. se datorează din momentul livrării și precede taxa pe valoarea adăugată. I. se calculează prin aplicarea cotelor în sumă fixă în echivalent EURO asupra cantităților de țiței și gaze naturale, potrivit listei următoare:

Lista impozitului pe țigeli și pe gazele naturale din producția internă

Nr. crt.	Denumirea produsului sau a grupeii de produse	U.M.	Impozitul EURO/U.M.
1.	Țigeli	tonă	4,00
2.	Gaze naturale	1 000 m ³	7,40

La propunerea Ministerului Finanțelor, Guvernul poate corecta impozitul în funcție de modificările care intervin în nivelul prețurilor la import și al celor cu ridicata. Termenele de plată și răspunderile agenților economici sunt aceleași ca la accize (v.).

IMPOZITUL PE VENITUL AGRICOL, instrument activ de promovare a echității în sfera veniturilor populației. Noua reglementare a acestui i. a intrat în vigoare la 1 iulie 1994 și are la bază principiile economiei de piață, urmărind refacerea și dezvoltarea gospodăriilor țărănimii române. Impunerea este elastică și stimulativă, ceea ce înseamnă că repartizarea sarcinilor fiscale se adaptează în fiecare an la volumul producției agricole medii la hectar. Întrucât impozitarea se face pe baza normelor de venituri stabilite pe hectar, diferențiate pe zone de fertilitate, zone de favorabilitate și categorii de folosință a terenurilor, producătorul agricol este interesat să lucreze intensiv întreaga suprafață de teren, să obțină recolte cât mai mari, cunoscut fiind faptul că venitul realizat în plus, peste normele de venituri, este neimpozabil. De asemenea, normele de venit simplifică mult tehnica de impunere și previne subiectivismul în calcularea impozitului. Veniturile realizate din creșterea animalelor, sericicultură, apicultură, creșterea păsărilor etc. sunt neimpozabile; acest fapt stimulează dezvoltarea activităților respective. **I. pe v. a.** aparține bugetelor locale, contribuind deci la alimentarea cu resurse financiare a acestor bugete. **I.** se stabilește pe gospodăria agricolă și nu pe persoană. Plătesc acest i. persoanele fizice, asociațiile agricole, persoanele juridice, unitățile de cult deținătoare de terenuri agricole. Fac excepție persoanele juridice supuse impozitului pe profit și instituțiile publice. Pentru a fi plătitoare ale acestui i. trebuie îndeplinită una dintre următoarele condiții: a) persoana să dețină în proprietate teren agricol; b) persoana să fie beneficiară a prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991 și să i se fi constituit sau reconstituit dreptul de proprietate asupra terenului pe baza adeverinței provizorii sau a procesului-verbal de punere în posesie, chiar dacă n-au primit titlul de proprietate. Membrii de familie care locuiesc și gospodăresc împreună cu plătitorii i., pe numele cărora s-a calculat i. și care beneficiază împreună de veniturile realizate în gospodărie, precum și moștenitorii aflați în indiviziune răspund solidar pentru plata i. Membrii asociațiilor agricole răspund fiecare de îndeplinirea obligațiilor de plată a i., în raport cu suprafața de teren adusă în asociație, dacă asociația nu plătește i. **I. pe v.a.** se calculează anual pe baza normelor de venit stabilite pe hectar, diferențiate pe zone de fertilitate, zone de favorabilitate și categorii de folosință a terenurilor, atât pentru terenurile cultivate, cât și pentru cele necultivate. Normele de venit se pot corecta anual în funcție de rata inflației, prin hotărâre a Guvernului, cu trei luni înainte de începerea anului fiscal următor. Plătitorii care obțin venituri din cultivarea și valorificarea florilor, a legumelor și a zarzavaturilor în sere, în solarii amenajate și în sistem irigat, a arbuștilor și a plantelor decorative, a ciupercilor, precum și din exploatarea pepinierelor viticole și pomicele depun anual, până la 1 aprilie pentru anul anterior, declarația de impunere. Impozitarea se efectuează pe baza venitului net obținut prin scăderea din venitul brut a cheltuielilor legate de realizarea venitului respectiv, inclusiv cheltuielile reprezentând amortismentul. Contribuabilii sunt obligați să țină evidența veniturilor și a cheltuielilor. Normele de venit sunt următoarele:

Normele de venituri agricole impozabile

mii lei/ha/an

Nr. crt.	Categoria de folosință	Zona de fertilitate				
		I	II	III	IV	V
1	Arabil	141	114	92	48	20
2	Grădini de legume și zarzavat	1 050	945	640	480	-

B

mii lei/ha/an

Nr. crt.	Categoria de folosință	Zona de fertilitate				
		I	II	III	IV	V
1	Vii, începând cu al doilea an de rod	920	900	880	810	250
2	Livezi de pomi fructiferi, zmeuriș și căpșunerii, începând cu al doilea an de rod	1 150	975	840	750	500
3	Pășuni	70	60	50	40	30
4	Fânețe	80	70	60	50	40

C

Nr. crt.	Categoria de folosință	Norma de venit pentru toate zonele
1	Terenuri forestiere cu păduri în exploatare	50
2	Alte terenuri agricole (ape, bălți, heleștee etc.)	35

Calcularea i. se face de către organele fiscale în localitatea în care plătitorii sunt înscrși în documentele de evidență funciară ori în localitatea în care asociația agricolă își desfășoară activitatea sau își are sediul. Venitul total impozabil pentru terenurile care au stabilite norme de venituri se determină înmulțind numărul de hectare cu norma respectivă de venit. În obiectul impozabil nu se includ veniturile neagricole, deoarece ele cad sub incidența altor reglementări fiscale. Cota de impozit este proporțională, și anume de 15% pentru întregul venit. Organele fiscale întocmesc și remit anual contribuabililor înștiințări de plată, care cuprind impozitul datorat și termenele de plată. I. pe v.a. se plătește în proporțiile și la termenele următoare: 50% până la 1 septembrie inclusiv, iar 50% până la 15 noiembrie inclusiv. De la plata i. pe v.a. se acordă mai multe reduceri și scutiri. Astfel, pentru culturile de sfeclă de zahăr, floarea-soarelui, soia, in, cânepă și bumbac, impozitul datorat se reduce cu 50%, cu condiția ca 60% din recoltă să fie contractată și livrată agenților economici mandatați de stat. Când au loc calamități ale naturii care afectează culturile și recoltele, pe baza cererii depuse la Direcția Generală a Finanțelor Publice și a Controlului Financiar de Stat se acordă reduceri la plata i. proporțional cu ponderea producției calamitate, avându-se în vedere producția realizată în ultimii trei ani. Persoanele handicapate și asimilabile gradului I și II de invaliditate și persoanele fizice în vârstă de peste 65 de ani care își lucrează singuri pământul beneficiază de o reducere cu 50% a i. Veteranii și văduvele de război beneficiază de scutire totală de plata i. Plătitorii sunt scutiți de plata i. pentru veniturile realizate din creșterea animalelor și a păsărilor, din sericicultură și apicultură, precum și din valorificarea fructelor și a ciupercilor de pădure, a plantelor medicinale din flora spontană și a altor produse din natură. În cazuri temeinic justificate, consiliile județene și Consiliul Local al Municipiului București pot acorda amânări sau eșalonări la plata i. pe v.a. și a majorărilor de întârziere aferente. Neplata la timp a i. se sancționează cu o majorare de 0,3% pentru fiecare zi de întârziere, aplicată

asupra sumei întârziată în plată. Sunt considerate contravenții următoarele fapte: nedepunerea declarațiilor de impunere; sustragerea de la impunere a unor surse de venit de natură agricolă. Contravențiile se constată și se sancționează de către organele de specialitate teritoriale ale Ministerului Finanțelor. Amenda variază. Încălcarea prevederilor legale se mai poate sancționa pe cale disciplinară, materială, civilă sau penală, după caz. Plătitorii de *i.* din comune pot face contestație privind modul de calculare și de încasare a *i.*, în termen de 30 de zile de la data primirii înștiințării de plată, la Direcția Generală a Finanțelor Publice și a Controlului Financiar de Stat care a calculat *i.* Aceste instituții sunt obligate să rezolve contestațiile și să comunice soluțiile în termen de 30 de zile. Împotriva acestor decizii, plătitorii nemulțumiți pot face **plângere** în termen de 30 de zile la Ministerul Finanțelor, care este obligat să o rezolve și să comunice soluția în termen de 40 de zile. Plătitorii situați în orașe pot face contestații, adresându-se mai întâi circumscripțiilor și administrațiilor financiare și apoi în mod ierarhic ca mai sus până la Ministerul Finanțelor. Soluția dată de Ministerul Finanțelor poate fi atacată cu plângere la judecătoria în a cărei rază teritorială își are domiciliul sau sediul plătitorul de *i.* Înaintarea contestației sau a plângerii nu suspendă urmărirea și încasarea *i.* și a majorărilor de întârziere datorate. **I.** încasat între timp în plus se compensează sau se restituie în termen de 30 de zile de la data comunicării plusului. Salariații organelor financiare vinovați de nerezolvarea contestațiilor în termenele stabilite răspund material în limita majorărilor de întârziere calculate pentru perioadele de timp care depășesc aceste termene. Contestațiile suportă o taxă de timbru de 2% calculată la suma contestată, iar plângerile se timbrează cu jumătate din taxa plătită la contestație. Dacă *i.* pe v.a. datorat nu a fost calculat la timp ori dacă datele declarate nu corespund realității, stabilirea sau modificarea *i.* se face pe trei ani anteriori celui în care s-a efectuat constatarea. **I.** astfel rezultat se plătește în termen de 30 de zile de la data comunicării. Termenul de prescripție pentru dreptul de a cere executarea silită este de trei ani.

IMPOZITUL PE VENITUL ANUAL GLOBAL, *i.* care se datorează în final (după expirarea anului fiscal) de o persoană fizică pentru veniturile realizate într-un an fiscal, prin cumularea veniturilor realizate din diferite surse atât în țară, cât și în străinătate. Contribuabilii care datorează acest impozit sunt: a) persoanele fizice române cu domiciliul în România, pentru veniturile obținute atât din România, cât și din străinătate; b) persoanele fizice române fără domiciliu în România, pentru veniturile obținute din România, prin intermediul unei baze fixe situate pe teritoriul României sau într-o perioadă care depășește în total 183 de zile în orice perioadă de 12 luni începând sau sfârșind în anul calendaristic vizat; c) persoanele fizice străine, pentru veniturile obținute din România, prin intermediul unei baze fixe situate pe teritoriul României sau într-o perioadă care depășește în total 183 de zile în orice perioadă de 12 luni începând sau sfârșind în anul calendaristic vizat. De asemenea, sunt contribuabili persoanele fizice române fără domiciliu în România, precum și persoanele fizice străine care realizează venituri din România în alte condiții decât cele menționate mai sus și potrivit convențiilor de evitare a dublei impuneri. **I.** pe v. a g. se aplică pe teritoriul de stat al României, inclusiv marea sa teritorială și spațiul aerian de deasupra teritoriului și mării teritoriale, asupra cărora România își exercită suveranitatea. În sistemul impunerii globale se cuprind veniturile nete realizate din activități independente, din salarii, din cedarea folosinței bunurilor, precum și veniturile de aceeași natură realizate din străinătate, obținute de persoanele fizice române, din care se scad pierderile fiscale reportate și deducerile personale de bază și suplimentare, veniturile din dividende și dobânzi, veniturile din pensii, pentru suma care depășește 2 375 000 de lei pe lună, alte venituri. Venitul aferent fiecărei categorii de venit

cuprinde sumele încasate și echivalentul în lei al veniturilor în natură. Venitul anual global impozabil se determină astfel:

$$VA = V_1 + V_2 + V_3 + V_4 - P_f - D_p,$$

în care:

- VA = venitul anual global impozabil;
- V₁ = venituri nete din activități independente;
- V₂ = venituri nete din salarii;
- V₃ = venituri nete din cedarea folosinței bunurilor;
- V₄ = venituri de aceeași natură, obținute de persoana fizică română din străinătate;
- P_f = pierderi fiscale raportate;
- D_p = deduceri personale de bază și suplimentare.

Venitul net (pierderea pentru fiecare categorie de venit) reprezintă diferența dintre venitul brut și cheltuielile aferente deductibile. Cheltuielile aferente deductibile sunt acele cheltuieli justificate cu documente, efectuate în cadrul activităților desfășurate în scopul realizării venitului. Cheltuielile cu perisabilitățile și cheltuielile de reclamă și publicitate sunt deductibile în condițiile și în limitele stabilite de lege. Amortismentul se calculează și se deduce din venit în concordanță cu legea amortizării. Nu sunt cheltuieli deductibile din venit: ▪amenzile, majorările de întârziere și penalitățile, altele decât cele de natură contractuală; ▪donațiile de orice fel; ▪cheltuielile de sponsorizare sau de mecenat care depășesc limitele legale; ▪cheltuielile pentru protocol care depășesc limita de 0,25% aplicată asupra bazei impozabile; ▪ratele aferente creditelor angajate; ▪dobânzile aferente creditelor angajate pentru achiziționarea de imobilizări corporale de natura mijloacelor fixe, în cazul în care dobânda este cuprinsă în valoarea de intrare a imobilizărilor corporale; ▪cheltuielile de achiziționare sau de fabricare a bunurilor și drepturile amortizabile din registrul-inventar; ▪cheltuielile privind bunurile constatate lipsă din gestiune sau degradate și neimputabile; ▪sumele de lei sau valoarea bunurilor confiscate ca urmare a încălcării normelor legale; ▪sumele de lei reprezentând perisabilități care depășesc limitele maxime legale; ▪impozitul pe venit suportat de plătitorul venitului în contul beneficiarilor de venit; ▪sumele primite pentru acoperirea cheltuielilor reprezentând indemnizația zilnică de delegare sau detașare și diurnă, acordate pe perioada delegării sau detașării în altă localitate, în interesul serviciului, care depășesc limitele legale; ▪alte sume de lei care depășesc limitele cheltuielilor prevăzute prin legislația în vigoare. Deducerile personale reprezintă o sumă de lei neimpozabilă din venit brut acordată contribuabilului, cuprinzând deducerea personală de bază și deducerile personale suplimentare, în funcție de situația proprie și a persoanelor aflate în întreținere. Nu sunt venituri impozabile și deci nu se impozitează: a) ajutoarele, indemnizațiile și alte forme de sprijin cu destinație specială, acordate din bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale, bugetele fondurilor speciale, bugetele locale și din alte fonduri publice etc., cu excepția indemnizațiilor pentru incapacitate temporară de muncă, de maternitate și concediul plătit pentru îngrijirea copilului în vârstă de până la doi ani, care sunt venituri de natură salarială; b) sumele de lei încasate din asigurări de bunuri, de accident, de risc profesional și din altele similare, primite drept compensație pentru paguba suferită; c) sumele primite drept despăgubiri pentru pagube suportate ca urmare a calamităților naturii, precum și pentru cazurile de invaliditate sau de deces produse ca urmare a unor acțiuni militare; d) pensiile I.O.V.R., sumele fixe de lei pentru îngrijirea pensionarilor care au fost încadrați în gradul I de invaliditate, precum și pensiile, altele decât cele plătite din fonduri constituite prin contribuții obligatorii la un sistem de asigurări sociale și cele finanțate de la bugetul statului; e) contravaloarea cupoanelor ce reprezintă bonuri de valoare care se acordă cu titlu gratuit persoanelor fizice; f) contravaloarea

echipamentelor tehnice, echipamentului individual de protecție și de lucru, alimentației de protecție, medicamentelor și materialelor igienico-sanitare; g) sumele sau bunurile primite sub formă de sponsorizare sau de mecenat; h) alocația individuală de hrană acordată sub forma tichetelor de masă, suportată integral de angajator, și hrana acordată; i) veniturile obținute ca urmare a transferului dreptului de proprietate asupra bunurilor imobile și mobile corporale din patrimoniul personal, exclusiv cele obținute din transferul dreptului de proprietate asupra valorilor mobiliare și părților sociale; j) sumele primite pentru acoperirea cheltuielilor de natura celor de transport și de cazare, indemnizația sau diurna acordată pe perioada delegării sau a detașării în altă localitate, în țară și în străinătate, precum și în cazul deplasării, în cadrul localității, în interesul serviciului, inclusiv sumele primite pentru acoperirea cheltuielilor de mutare în interesul serviciului; k) drepturile în bani și în natură primite de militarii în termen, militarii cu termen redus, studenții și elevii militari ai instituțiilor de învățământ militar și civile; l) bursele primite de persoanele care urmează orice formă de școlarizare sau de perfecționare profesională în cadrul instituționalizat; m) sumele și bunurile primite cu titlu de moștenire și donație; n) veniturile din agricultură și silvicultură. Impozitarea se efectuează pe un an fiscal, care corespunde cu anul calendaristic. Venitul impozabil realizat pe o fracțiune de an se consideră venit anual impozabil. Impozitul anual se calculează prin aplicarea asupra venitului anual global impozabil a următoarelor cote de impozit:

Tranșele și cotele de impozitare a venitului anual global de la 1 iulie 2000

Nr. tranșei	Tranșe de venit anual impozabil (lei)	Cotele și impozitul anual
1.	până la 11 868 000	18%
2.	11 868 001–29 118 000	2 136 240 lei + 23% pentru ceea ce depășește suma de 11 868 000 lei
3.	29 118 001–46 374 000	6 103 740 lei + 28% pentru ceea ce depășește suma de 29 118 000 lei
4.	46 374 001–64 710 000	10 935 420 lei + 34% pentru ceea ce depășește suma de 46 374 000 lei
5.	peste 64 710 000	17 169 660 lei + 40% pentru ceea ce depășește suma de 64 710 000 lei

I. pe v.a.g. se calculează de organul fiscal pe baza declarației de venit global depuse de contribuabil, prin aplicarea cotelor de impozit asupra venitului anual global, emițând **decizia de impunere** pentru anul expirat. Din impozitul astfel calculat se deduce impozitul plătit de contribuabil în cursul anului expirat (pe salarii, drepturi de autor etc.). În decizie, organul fiscal stabilește și diferențele de impozit anual rămase de achitat sau impozitul anual de restituit, care se determină prin scăderea din impozitul anual datorat a plăților anticipate cu titlu de impozit, a reținerilor la sursă și a creditelor fiscale externe pentru veniturile realizate din toate categoriile de venituri. În cazul în care apar elemente care conduc la modificarea impozitului datorat, organul fiscal emite o nouă decizie de impunere. Dacă din decizia de impunere rezultă diferențe de impozit de restituit la bugetul de stat, sumele plătite în plus se compensează cu obligații neachitate în termen din anul fiscal curent, iar diferența se restituie în termen de cel mult 60 de zile de la data comunicării deciziei de impunere. În cazul în care din decizia de impunere rezultă un impozit mai mare decât cel plătit provizoriu în cursul anului, diferența respectivă datorată de contribuabil se plătește la bugetul de stat în termen de 30-60 de zile de la data emiterii deciziei. Se scutesc de plata impozitului pe venitul global: a) veniturile membrilor misiunilor diplomatice și ai posturilor consulare, cu condiția reciprocității, în virtutea regulilor generale ale dreptului internațional și a

prevederilor unor acorduri speciale la care România este parte, precum și veniturile nete în valută acordate personalului trimis în misiune permanentă în străinătate; b) veniturile persoanelor fizice străine care desfășoară în România activități de consultanță în cadrul unor acorduri de finanțare gratuită încheiate de Guvernul României cu alte guverne sau organizații internaționale, guvernamentale sau neguvernamentale; c) veniturile obținute de corespondenții de presă străini, cu condiția reciprocității; d) premiile și orice alte avantaje în bani și/sau în natură obținute de elevi și studenți la concursuri interne și internaționale; e) sumele reprezentând plățile compensatorii, calculate pe baza salariilor medii nete pe unitate, primite de persoanele ale căror contracte individuale de muncă au fost desfăcute ca urmare a concedierilor colective; f) sumele reprezentând plățile compensatorii, calculate pe baza soldelor lunare nete, care se acordă cadrelor militare trecute în rezervă ca urmare a reducerii și a restructurării personalului, precum și ajutoarele stabilite în raport cu solda lunară netă, acordate acestora la trecerea în rezervă sau direct în retragere cu drept de pensie sau pentru cele care nu îndeplinesc condițiile de pensie; g) sumele reprezentând diferențe de dobândă subvenționată la creditele acordate, subvențiile primite pentru achiziționarea de bunuri, precum și uniforme obligatorii și drepturile de echipament; h) veniturile reprezentând avantajele în bani și/sau în natură acordate persoanelor cu handicap, veteranilor de război, invalizilor și văduvelor de război, accidentaților de război în afara serviciului ordonat, persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată cu începere de la 6 martie 1945, precum și celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, urmașilor eroilor-martiri, răniților, luptătorilor pentru victoria Revoluției din decembrie 1989; i) alte venituri, cum sunt: dobânzile aferente titlurilor de stat, depozitelor la vedere, obligațiunilor Agenției Naționale pentru Locuințe, veniturile obținute din jocurile de noroc, din premii și prime în bani și/sau în natură, sub 3 000 000 de lei, pentru fiecare câștig realizat de la același organizator sau plătitor într-o singură zi. Veniturile realizate de contribuabili în cursul anului se impun provizoriu de către unitățile care plătesc veniturile (salarii, drepturi de autor etc.) De asemenea, plătitorii de venituri sunt obligați să întocmească **fișa fiscală (v.)** pentru fiecare contribuabil și să o depună la organul fiscal teritorial competent până în ultima zi a lunii februarie a anului curent pentru anul fiscal expirat. Venitul anual global impozabil este constituit din suma veniturilor nete a categoriilor de venituri și a veniturilor de aceeași natură obținute de persoanele fizice române din străinătate, din care se scad, în ordine, pierderile fiscale reportate și deducerile personale. Contribuabilii sunt obligați să completeze și să depună la organul fiscal în raza căruia își are domiciliul o **declarație de venit global**, precum și **declarații speciale**, în mod eșalonat, până la data de 31 martie a anului următor celui de realizare a venitului. Declarațiile speciale se completează pentru fiecare categorie de venit și pe fiecare loc de realizare a acestuia și se depun la organul fiscal în raza căruia se află sursa de venit. Contribuabilii care realizează venituri dintr-o singură sursă sub formă de salarii nu sunt obligați să depună declarație de venit global. De asemenea, nu se depun declarații speciale pentru veniturile a căror impunere este finală. **Impozitul final** este stabilit asupra unor categorii de venituri impuse separat și care nu se includ în venitul anual global impozabil, ca de exemplu: impozitul pe dividende, impozitul pe dobânzi, impozitul pe veniturile din premii și prime în bani și/sau în natură, impozitul pe salarii dintr-o singură sursă, impozitul pe venitul agricol etc. Contribuabilii nemulțumiți de modul cum li s-a calculat impozitul au dreptul să înainteze contestații, în mod ierarhic, până la instanța judecătorească teritorială competentă. Nerespectarea normelor juridice care reglementează acest impozit se sancționează mai întâi cu majorări de întârziere, apoi cu amendă contravențională, care se aplică pentru următoarele contravenții: nerespectarea de către plătitorii de salarii și venituri asimilate salariilor a obligațiilor privind completarea și păstrarea fișelor fiscale; netransmiterea în termen a fișelor fiscale și a celorlalte documente la organul fiscal competent. De asemenea, după caz, se pot aplica și alte sancțiuni prevăzute de legislația fiscală V. și **deduceri personale**.

IMPOZITUL PE VENITUL REALIZAT DIN EXERCITAREA UNOR PROFESII LIBERE, i. ce se plătește de persoanele fizice care realizează venituri din practicarea unei profesii libere autorizate în mod individual sau în diverse forme de asociere de către (medici, profesori, ingineri, arhitecți, economiști, avocați, notari publici, asistenți medicali, artiști, dactilografe și alte profesii asemănătoare). Liberi-profioniștii sunt obligați să completeze și să depună declarația de înregistrare pentru plătitorii de impozite la care se anexează copii după documentele de autorizare. În baza acestora, organele financiare le atribuie codul fiscal și eliberează certificatul de înregistrare fiscală. Venitul anual impozabil se determină ca diferență între totalul veniturilor încasate, în bani și în natură, din activitatea desfășurată și cheltuielile efectuate pentru obținerea veniturilor. Din veniturile încasate se deduc: cheltuielile pentru acțiuni de protocol, reclamă și publicitate, cheltuielile de deplasare, inclusiv diurna și cheltuielile cu mijloacele de transport proprietate personală, dacă acestea sunt utilizate în scopul realizării veniturilor, precum și cheltuielile de întreținere a locuinței și pentru telefon, când activitatea se desfășoară în locuința proprie – toate acestea se deduc în limita cotei de 20% din veniturile încasate. Veniturile realizate în natură se evaluează la prețurile și la tarifele practicate pe piață, la data încasării lor. Cheltuielile efectuate pentru investiții, dotări și alte utilități necesare desfășurării activității se scad din venitul anual impozabil, cu condiția de a nu se înregistra pierderi; în caz contrar, partea nerecuperată se repartizează în anii următori în aceleași condiții. Dacă plătitorul își desfășoară activitatea în locuința proprie, se admite deducerea impozitului pe clădire și a impozitului pe terenul aferent, proporțional cu spațiul utilizat în acest scop. În același timp, sunt cheltuieli care, la determinarea venitului anual impozabil, nu se deduc din încasărilor realizate, ca de exemplu: ▪ impozitul pe venit datorat; ▪ amenzile și penalitățile plătite autorităților, sumele sau valoarea bunurilor confiscate ca urmare a încălcării legilor; ▪ cheltuielile de sponsorizare efectuate peste limita legală; ▪ cheltuielile de protocol peste limita de 1% din veniturile încasate; ▪ cheltuielile efectuate peste limita de 10% din veniturile încasate pentru delegare și detașare, inclusiv cheltuielile cu mijloacele de transport proprietate individuală a contribuabilului, când acestea sunt utilizate în scopul realizării veniturilor, precum și cheltuielile de întreținere și telefon, când activitatea se desfășoară în locuința proprie; ▪ cheltuielile personale ale contribuabilului și ale familiei sale, precum și alte cheltuieli care nu sunt efectuate pentru realizarea veniturilor. Dacă exercitarea unei profesii libere este condiționată de plata unor contribuții, cotizații profesionale, taxe etc. către organizațiile profesionale din care liberii profesioniști fac parte, acestea nu constituie cheltuieli deductibile și, ca atare, se suportă din venitul net. De asemenea, contribuția pentru asigurările sociale, pentru pensia suplimentară, contribuția pentru asigurările sociale de sănătate ale liber-profioniștilor nu sunt deductibile din venitul impozabil. I. se calculează asupra venitului anual impozabil, determinat pe fiecare categorie și loc de realizare a venitului, cu aplicarea următoarelor cote:

Nr. tr.	Tranșe de venit anual impozabil (lei)	Cotele și impozitul anual
1.	până la 3 000 000	15%
2.	3 000 001 – 6 000 000	450 000 lei + 20% pentru ceea ce depășește 3 000 000 lei
3.	6 000 001 – 9 000 000	1 050 000 lei + 25% pentru ceea ce depășește 6 000 000 lei
4.	9 000 001 – 12 000 000	1 800 000 lei + 30% pentru ceea ce depășește 9 000 000 lei
5.	peste 12 000 000	2 700 000 lei + 35% pentru ceea ce depășește 12 000 000 lei

Venitul impozabil realizat pe o fracțiune de an se consideră venit anual impozabil. Prin hotărâre a Guvernului, tranșele de venit anual se pot modifica în fiecare an, în funcție de rata inflației. I. rezultat constituie venit al bugetelor locale și se plătește în rate egale trimestriale. Acestui i. i se aplică procedura fiscală prevăzută de legislație pentru impunerea veniturilor populației.

IMPOZITUL PE VENITUL REALIZAT DIN LUCRĂRI LITERARE, DE ARTĂ ȘI ȘTIINȚIFICE, i. ce se plătește de persoane fizice care obțin venituri din lucrări literare, de artă și științifice, inclusiv din moștenirea dreptului asupra unor astfel de opere. Deoarece veniturile din activitățile literare, artistice și științifice nu se realizează în același quantum în fiecare lună, la încasările din aceste activități se calculează impozitul de fiecare dată (adică la fiecare încasare de venit) asupra tuturor încasărilor din lunile anterioare ale anului respectiv și asupra încasărilor curente obținute de la aceeași instituție; din impozitul astfel calculat se scad toate sumele plătite anterior ca impozit, iar ceea ce rămâne reprezintă impozitul datorat pentru ultima realizare de venit. Venitul anual impozabil se determină de către plătitorii de venituri prin scăderea din venitul brut realizat a unei cote forfetare de cheltuieli, care este de 25% în cazul operelor de artă plastică, de arhitectură și fotografie, al operelor muzicale, indiferent de gen, al operelor științifice, al operelor și prestațiilor artistice indiferent de gen, al lucrărilor literare și al drepturilor conexe dreptului de autor. Cota de mai sus se aplică și în cazul moștenitorilor, cu excepția drepturilor din opere muzicale. Venitul anual impozabil realizat din lucrări de artă monumentală se determină prin scăderea din venitul brut realizat a unei cote de cheltuieli de 40%. Beneficiarii de venituri din drepturi de proprietate intelectuală datorează în cursul anului un impozit reprezentând 15% din venitul impozabil încasat, constituind plăți anticipate în contul impozitului anual. Plătitorii de venituri din drepturi de proprietate intelectuală sunt obligați să calculeze, să rețină impozitul datorat și să îl vireze la bugetul de stat până la data de 10 a lunii următoare celei în care se face plata veniturii. Venitul realizat pe o fracțiune de an se consideră venit anual impozabil. I. rezultat constituie venit al bugetelor locale. Dacă lucrările literare, de artă și științifice sunt realizate de un grup de persoane, impunerea veniturilor obținute se face separat, în funcție de cota-parte aferentă fiecărui autor. Această regulă se aplică și în cazul veniturilor realizate de moștenitorii care se află în indiviziune. Pentru executarea acestui impozit se aplică procedura fiscală prevăzută de legislația impozitelor pe veniturile populației.

IMPOZITUL PE VENITUL REPREZENTANȚELOR DIN ROMÂNIA ALE SOCIETĂȚILOR COMERCIALE ȘI ALE ORGANIZAȚIILOR ECONOMICE STRĂINE, i. ce se plătește de reprezentanțe pentru venitul anual impozabil care se determină prin scăderea din comisioanele încasate de la societățile comerciale și organizațiile economice străine pe care le reprezintă a cheltuielilor efectuate pentru exercitarea activității (salarii, chirii, iluminat, telex, telefon, materiale de întreținere etc.), dovedite cu acte justificative. Venitul impozabil se determină în funcție de veniturile stabilite pe baza normelor de venit și având în vedere numărul persoanelor calificate care lucrează în cadrul reprezentanței. Normele de venit sunt următoarele:

Norme de venit stabilite în funcție de numărul de persoane calificate care lucrează în cadrul reprezentanței

Tipul de reprezentanță	Venitul anual impozabil – lei –
A (1-2 persoane)	14 800 000
B (3-5 persoane)	45 800 000
C (6-8 persoane)	89 700 000
D (peste 8 persoane)	182 200 000

În numărul persoanelor pe baza căruia se stabilește tipul de reprezentanță nu se cuprind: secretara, dactilografa, șoferul, stenodactilografa, telexistul, curierul, muncitorul calificat, femeia de serviciu. Normele de venit stabilite se actualizează anual prin ordin al ministrului Finanțelor, în funcție de rata inflației și de evoluția cursului de schimb al leului. Dacă în cursul anului fiscal au loc modificări privind tipul reprezentanței, aceasta are obligația să depună o nouă declarație de

impunere în cursul lunii în care a survenit modificarea respectivă. În astfel de situații, impozitul pe venitul anual se recalculează începând cu data de întâi a lunii în care a intervenit modificarea. În aceste cazuri, ratele de impozit rămase de plată până la expirarea anului fiscal se influențează cu diferențele rezultate din recalcularea impozitului pe venit și se plătesc la termenele respective. Impozitul se calculează prin aplicarea cotei de 25% asupra venitului anual impozabil. Impozitul astfel calculat nu poate fi mai mic decât impozitul aferent normelor de venit stabilite pe tipuri de reprezentanțe în funcție de numărul de persoane care lucrează în cadrul acestora. Venitul anual impozabil se stabilește pe baza declarațiilor de impunere depuse la organele financiare pe raza cărora își au sediul reprezentanțele societăților comerciale sau ale organizațiilor economice străine, în termen de 15 zile de la eliberarea autorizației de funcționare și apoi anual, până la 20 ianuarie, precum și pe baza evidențelor privind veniturile, cheltuielile și persoanele angajate de reprezentanțele societăților comerciale sau ale organizațiilor economice străine. Dacă își încetează activitatea, reprezentanțele sunt obligate să prezinte declarația de impunere finală la organul financiar în raza căruia își au sediul, în termen de cinci zile de la data depunerii autorizației de funcționare. Organul financiar este obligat să înregistreze declarația respectivă de impunere și, în termen de 20 de zile de la depunerea declarației, să definitiveze, după caz, impozitul pe venit pe baza elementelor din declarația întocmită în conformitate cu evidența privind veniturile, cheltuielile și numărul persoanelor angajate de reprezentanță. I. pe v. datorat pe anul fiscal precedent constituie impozit provizoriu pe anul fiscal curent. Impozitul se stabilește provizoriu – la începutul fiecărui an – pe baza venitului impozabil declarat și nu poate fi mai mic decât cel al anului precedent. În luna ianuarie a anului următor și la încetarea activității impozitul se definitivează. Impozitul anual pe venit se plătește în patru rate egale, până la 28 (29) februarie, 15 mai, 15 august și 15 noiembrie inclusiv. Diferențele de impozit constatate în plus de către organele financiare, ca urmare a controlului efectuat asupra evidențelor și declarării venitului, se plătesc în termen de 15 zile de la data remiterii înștiințării de plată. În cazul în care reprezentanța își încetează activitatea în cursul anului, impozitul definitiv datorat se plătește în termen de cinci zile de la data remiterii înștiințării de plată. Reprezentanțele sunt obligate să conducă evidența contabilă prevăzută de legislația în vigoare. Neplata în termen a impozitului sau a diferențelor de impozit se sancționează cu plata majorărilor de întârziere calculate pentru fiecare zi de întârziere, începând cu ziua lucrătoare imediat următoare expirării termenului de plată și până în ziua plății inclusiv. Cota majorării de întârziere este aceeași ca și la celelalte impozite neplătite în termen. În afară de majorări de întârziere, organele financiare pot aplica și amenzii contravenționale. Depunerea cu întârziere a declarației de impunere, nefurnizarea datelor necesare determinării obligațiilor fiscale, precum și neplata în termen a impozitului stabilit constituie contravenții și se sancționează în modul următor: a) depunerea cu întârziere de până la 30 de zile inclusiv a declarațiilor de impunere, cu amendă egală cu 1% din suma impozitului datorat; b) nedepunerea sau depunerea declarației de impunere cu o întârziere mai mare de 30 zile față de termenul de depunere prevăzut de lege, precum și nefurnizarea datelor necesare determinării obligațiilor fiscale, cu amendă egală cu 2% din suma impozitului datorat; c) neplata în întregime, la data prevăzută, a impozitului stabilit prin declarația de impunere se sancționează cu o amendă egală cu 3% din impozitul neplătit în termen. Constatarea și aplicarea amenzilor se fac de către organele financiare. Amenzile trebuie plătite în termen de cinci zile de la rămânerea definitivă a procesului verbal de constatare și sancționare a contravenției. Neplata amenzii în acest termen atrage după sine aplicarea procedurii de urmărire și executare silită. Impozitul calculat, diferențele de impozit stabilite în plus de organele financiare, majorările de întârziere și amenzile se plătesc în contul bugetului de stat. I. pe v., eventualele majorări de întârziere și amenzile contravenționale se plătesc la bugetul de stat în lei proveniți din schimbul valutar, la cursul de referință al Băncii Naționale a României în vigoare la data plății. Dovada onorării obligațiilor fiscale se face cu documentul eliberat de societatea bancară la care

reprezentanța are deschis contul în valută. În documentul respectiv se menționează și contul în care societatea bancară virează echivalentul în lei al valutei respective. Majorările de întârziere, amenzile contravenționale, executarea silită și alte sancțiuni se aplică de către organele financiare ca și în cazul impozitului pe profit. De asemenea, contestațiile și cererile de revizuire a impozitului se soluționează potrivit procedurii stabilite pentru impozitul pe profit.

IMPOZITUL PE VENITURILE ASOCIAȚIILOR FAMILIALE ȘI ALE PERSOANELOR FIZICE AUTORIZATE SĂ DESFĂȘOARE ACTIVITĂȚI ECONOMICE ȘI SOCIALE ÎN MOD INDEPENDENT, i. local instituit la 1 iulie 1990, care se plătește de asociațiile familiale și de persoanele fizice autorizate să desfășoare activități economice și sociale în mod independent. Venitul impozabil se determină prin însumarea veniturilor realizate de membrii familiei din activitatea asociației sau de persoana care desfășoară o activitate independentă. Impozitarea se face anual; dacă activitatea asociației începe în cursul anului, impunerea se face pe lunile respective din an. Venitul impozabil anual (Via) se calculează scăzându-se din venitul brut (Vb) costurile și alte cheltuieli aferente veniturii brut (C + Ch), inclusiv obligațiile financiare (Of) formate din impozitul pentru salariile plătite, contribuțiile pentru asigurările sociale de stat, pentru asigurările sociale de sănătate și pentru fondurile speciale, taxe etc. Concomitent, se deduc din venitul brut alocările pentru investiții (Ai) și alte cheltuieli sociale (Chs). Practic, baza impozabilă se determină după următoarea formulă:

$$V_{ia} = V_{b} - [(C + Ch) + Of + A_i + Ch_s]$$

Cota de impozit este progresivă, pornind de la 10% și ajungând până la 54%, după care, peste un anumit venit, cota devine 40%. Venitul impozabil și impozitul se calculează de organele financiare teritoriale. I. se plătește trimestrial, până la data de 15 a ultimei luni din trimestru. Anual, impozitul se recalculează și se regularizează. Taximetriștii plătesc un impozit forfetar trimestrial până la data de 25 a ultimei luni din trimestru. Consiliile locale pot modifica cuantumul impozitului trimestrial cu până la 50%. În activitatea taximetriștilor sunt considerate contravenții următoarele abateri, dacă legea nu le consideră infracțiuni: neinstalarea aparatului de taxare pe autoturism; neprezentarea aparatului de taxat pentru citirea sa periodică; efectuarea de transporturi fără punerea în funcțiune a aparatului de taxat; distrugerea sigiliilor aplicate pe aparatele de taxat de către organele de specialitate. Contravențiile sunt constatate și sancționate de organele teritoriale ale Ministerului Finanțelor cu amenzi contravenționale. Neplata la termen a impozitului forfetar trimestrial și a diferențelor de impozit stabilite cu prilejul definitivării impozitului se sancționează cu o majorare de întârziere de 2% pe lună sau fracțiune de lună. Necalcularea sau calcularea inexactă a impozitului conduce la recalcularea acestuia pe o perioadă retroactivă de doi ani față de anul constatării. Persoanele nemulțumite de modul cum li s-a calculat sau recalculat impozitul, precum și de modul cum li s-au aplicat sancțiunile pot face contestație până la Ministerul Finanțelor potrivit procedurii generale.

IMPOZITUL PE VENITURILE DIN DOBÂNZI, i. care se aplică în România de la 1 ianuarie 2000, pe baza Ordonanței Guvernului nr. 73/1999. I. se calculează asupra veniturilor obținute sub forma de dobânzi din titluri de creanță de orice natură și a oricăror sume cuvenite pentru folosirea banilor împrumutați, precum și asupra veniturilor din titluri de participare la fondurile deschise de investiții, pentru care prețul de răscumpărare este mai mare decât prețul de cumpărare. Este asimilată dobânzilor și partea sumelor asigurate obținute din asigurări de viață prin produsele care au la bază principiul economisirii pure. În obiectul impozabil se cuprind: dobânzile obținute din obligațiuni, dobânzile obținute pentru depozitele la termen (inclusiv la certificatele de depozit); componenta investițională, în cazul asigurărilor de viață de tipul

economisirii pure; suma primită de deținătorul de titluri de participare la fondurile deschise de investiții, stabilită ca diferență între prețul de răscumpărare și prețul de cumpărare; suma primită sub formă de dobândă pentru împrumuturile acordate; alte venituri din titluri de creanță. Prețul de răscumpărare este prețul care i se cuvine investitorului la retragerea din fond și este format din valoarea unitară a activului din ziua anterioară depunerii cererii de răscumpărare, din care se scad comisioanele de răscumpărare. Prețul de cumpărare (de subscriere) este prețul plătit de investitor, persoană fizică, și este format din valoarea unitară a activului net la care se adaugă comisionul de cumpărare, dacă este cazul. Pentru investițiile în titluri de participare efectuate anterior datei de 1 ianuarie 2000, prețul de cumpărare este ultima valoare raportată la data de 31 decembrie 1999. Cota de impunere este de 1% și se aplică asupra sumei dobânzilor. I. pe v. din d. se calculează, se reține în momentul calculării acesteia și se virează la bugetul de stat de către plătitorii de venituri, cum sunt: băncile, Casa de Economii și Consemnațiuni, societățile de asigurări, societățile de administrare a fondurilor deschise de investiții și altele. Pentru veniturile realizate ca urmare a deținerii de titluri de participare la fondurile deschise de investiții, obligația calculării, reținerii și virării impozitului la bugetul de stat revine societății de administrare a fondului. Sunt scutite de impozit dobânzile aferente titlurilor de stat, depozitelor la vedere, precum și obligațiunilor Agenției Naționale pentru Locuințe. Acest impozit este final, adică nu se cuprinde în **impozitul pe venitul anual global (v)**.

IMPOZITUL PE VENITURILE DIN PENSII, i. reglementat prin Ordonanța de urgență nr. 87 a Guvernului, publicată în Monitorul Oficial al României, anul XII, nr. 302, din 3 iulie 2000. I. se încasează cu începere de la 1 iulie 2000 asupra totalului veniturilor din pensie lunară (de bază și suplimentară) netă care depășește suma de 2 375 000 de lei. Venitul brut din pensie reprezintă sumele plătite cu titlu de pensii de asigurări sociale de stat și, după caz, pensii plătite din bugetul de stat, pensii suplimentare, inclusiv majorarea acordată pentru asigurările sociale de sănătate. Venitul net din pensie reprezintă diferența dintre venitul brut din pensie și contribuția pentru asigurările sociale de sănătate. Se impozitează totalitatea veniturilor nete încasate cu titlu de pensie de către contribuabili și plătite atât din fondurile constituite prin contribuții obligatorii la un sistem de asigurări sociale, cât și cele primite cu titlu de pensie, finanțate de la bugetul de stat, pentru partea de pensie care depășește suma de 2 375 000 de lei lunar. I. pe v. din p. se calculează de la 1 ianuarie 2001 pe baza următoarelor tranșe de venit lunar și cote de impozit:

Nr. crt.	Venitul lunar impozabil (lei)	Impozitul lunar (lei)
1.	până la 1 259 000	18%
2.	1 259 001-3 090 000	226 620 + 23% pentru ceea ce depășește suma de 1 259 000 lei
3.	3 090 001-4 921 000	647 750 + 28% pentru ceea ce depășește suma de 3 090 000 lei
4.	4 921 001-6 867 000	1 160 430 + 34% pentru ceea ce depășește suma de 4 921 000 lei
5.	peste 6 867 000	1 822 070 + 40% pentru ceea ce depășește suma de 6 867 000 lei

* Sumele sunt calculate prin rotunjire la mia de lei, în sensul că fracțiunile sub 500 de lei inclusiv se neglijează, iar ceea ce depășește 500 de lei se majorează la 1 000 de lei.

I. pe v. din p. se calculează lunar de unitățile care plătesc aceste venituri pe baza tranșelor și a cotelor de mai sus, se reține la data efectuării plății pensiei și se virează la bugetul de stat la unitatea fiscală pe raza căreia își au sediul plătitorii de venituri din pensii, până la data de 25 a lunii următoare celei pentru care se face plata pensiilor. Drepturile de pensii restante se defalcă pe lunile la care se referă în vederea calculării impozitului datorat. **V. și impozit final.**

IMPOZITUL PE VENITURILE OBȚINUTE DIN JOCURI DE NOROC, i. care se calculează și se încasează asupra jocurilor de noroc, cum sunt: jocuri tip cazino, jocuri tip bingo și Keno în săli speciale, pronosticuri (pariuri) sportive, jocuri-concurs cu câștiguri de orice fel, loterii, inclusiv premiile de orice fel, în bani sau și în natură. De asemenea, se impozitează veniturile sub formă de premii de orice fel, prime în bani și/sau în natură, cum sunt: premiile pentru sportivi; premiile pentru antrenori și alți tehnicieni; primele de lot; premiile acordate oamenilor de cultură, știință și artă la festivaluri sau la alte concursuri internaționale; orice alte câștiguri de aceeași natură. Contribuabilii, persoane fizice, care realizează venituri din jocuri de noroc, din premii în bani și/sau în natură datorează un impozit calculat prin aplicarea cotei de 10% asupra bazei de calcul (venitul brut) determinate între câștigul (premiul) total și fiecare câștig (premiu). Sunt scutite de impozit veniturile obținute din jocuri de noroc, din premii și prime în bani și/sau în natură mai mici de 3 000 000 de lei, pentru fiecare câștig realizat de la același organizator sau plătitor într-o singură zi. Obligația calculării, reținerii la sursă și virării impozitului la bugetul de stat revine plătitorului de venituri. **Impozitul este final și se virează la bugetul de stat până la data de 25 a lunii următoare celei în care a fost reținut. V. și impozit final.**

IMPOZITUL PE VENITURILE REALIZATE DIN ÎNCHIRIERI DE IMOBILE, i. local ce se plătește de către persoanele fizice și juridice care obțin venituri în bani sau în natură în mod permanent sau temporar, direct sau prin agenți economici specializați, din închirieri, subînchirieri de clădiri, camere mobilate sau nemobilate și terenuri, precum și din constituirea dreptului de uzufruct, uz sau abitație (drept de folosință a unei case de locuit care este proprietatea altuia). Venitul brut reprezintă totalitatea sumelor încasate în bani și/sau echivalentul în lei al veniturilor în natură realizate de proprietar, uzufructuar sau de alt deținător legal. Venitul brut se majorează cu valoarea cheltuielilor ce cad, potrivit legii, în sarcina proprietarului, a uzufructuarului sau a altui deținător, dacă sunt efectuate de cealaltă parte. Venitul net din cedarea folosinței bunurilor se determină prin deducerea din venitul brut a unei cote de cheltuieli de 30%, aplicată la venitul brut, reprezentând cheltuielile deductibile aferente veniturii. Venitul anual impozabil și impozitul se determină de către organele financiare prin scăderea din veniturile încasate în decursul unui an a impozitului pe clădiri, a primelor de asigurare plătite și a impozitului pe teren aferent spațiului închiriat, iar în cazul închirierilor și subînchirierilor de camere mobilate se mai deduce o cotă forfetară de cheltuieli de 20% din venitul rămas după scăderea impozitelor și a primelor de asigurare. Dacă închirierile și subînchirierile de camere mobilate se fac prin agenți economici specializați, înainte de deducerea cotei forfetare de 20% (menționată mai sus) se scade comisionul reținut de aceștia pe baza documentelor justificative. Venitul impozabil și impozitul se determină anual de către organele financiare pe baza declarației de impunere date de proprietar și pe baza contractului de închiriere. Venitul din chirii înscris în declarația de impunere nu poate fi mai mic decât nivelurile stabilite prin hotărâri ale consiliilor locale. Declarația de impunere se depune o dată cu înregistrarea contractului de închiriere la organul financiar în termen de cinci zile de la data încheierii convenției între părți. Declarația de impunere se depune o singură dată sau ori de câte ori se produc modificări ale veniturilor care fac obiectul impunerii. La încetarea existenței sursei de venit, contribuabilii sunt obligați să declare aceasta la organul financiar în termen de cinci zile. Impozitul se calculează prin aplicarea cotei de 15% asupra veniturii impozabil. Plata impozitului se face în rate trimestriale egale. Dacă impozitul anual se plătește integral până la 31 martie, contribuabilul beneficiază de o bonificație de 7%. Neplata la timp a impozitului se sancționează cu o majorare de 0,3% pentru fiecare zi de întârziere. Impozitul necalculat sau determinat pe baza unor date nereale poate fi recalculat pe doi ani retroactiv față de anul în care s-a făcut constatarea. La diferențele de impozit astfel determinate se calculează și se percep majorări

de întârziere. Contribuabilii nemulțumiți de modul cum li se calculează sau li se recalculază impozitul ori de felul în care se aplică majorările pot face contestație potrivit procedurii generale. **V. și impozitul pe venitul anual global.**

IMPOZITUL PE VENITURILE REALIZATE DIN PRESTĂRI DE SERVICII RETRIBUITE PE BAZĂ DE COTE-PĂRȚI DIN ÎNCASĂRI, i. calculat asupra veniturilor anuale individuale realizate de către persoanele care au primit în administrare și gestiune unități prestatoare de servicii și care sunt retribuite pe bază de cote-părți din încasări. **I.** se calculează de către organele financiare ale consiliilor locale prin aplicarea cotelor progresive. Plata **i.** se face în cote lunare egale până la finele fiecărei luni și se definitivează pe baza realizărilor efective. Periodic, organele financiar-bancare controlează plata **i.** și îndeplinirea celorlalte obligații financiare ce revin persoanelor care au preluat în gospodărire și gestiune unități prestatoare de servicii, fiind obligate să aplice măsurile prevăzute de lege pentru înlăturarea și prevenirea eventualelor deficiențe constatate.

IMPOZITUL PRIVIND TRANSFERUL DREPTULUI DE PROPRIETATE ASUPRA VALORILOR MOBILIARE ȘI PĂRȚILOR SOCIALE, i. care se aplică asupra tranzacțiilor privind transferul dreptului de proprietate asupra valorilor mobiliare și părților sociale. Pentru tranzacțiile derulate prin intermediari, impozitul se calculează asupra diferenței dintre valoarea tranzacției și comisionul reținut de intermediari. **I.** se calculează prin aplicarea cotei de 1% și se reține la sursă. În cazul transferului dreptului de proprietate asupra valorilor mobiliare, obligația calculării, reținerii și virării impozitului la bugetul de stat revine societății de valori mobiliare. Pentru veniturile realizate ca urmare a transferului dreptului de proprietate asupra părților sociale, obligația calculării, reținerii și virării impozitului la bugetul de stat revine celui care dobândește părți sociale. În acest caz, termenul de plată a impozitului către bugetul de stat este data la care se face înscrierea transferului dreptului de proprietate asupra părților sociale în Registrul Comerțului. Pentru transferul dreptului de proprietate asupra valorilor mobiliare, impozitul se virează la bugetul de stat până la data de 25 a lunii următoare celei în care a fost reținut. **Acest impozit este final**, ceea ce înseamnă că nu se cuprinde în **impozitul pe venitul anual global (v.)**.

IMPOZITUL PROGRESIV PE VENIT, i. care crește pe măsura creșterii venitului impozabil, până la un anumit nivel, după care cota progresivă devine degresivă (proporțională). **I.** pe **v.** se practică în țările dezvoltate, ajungând în unele țări până la 50%. Prin **i. p.** pe **v.** se diminuează mult impactul pe care o situație economică dificilă îl are asupra indivizilor și veniturilor lor personale; de asemenea, se creează o anumită siguranță, prin faptul că puterea de cumpărare, respectiv capacitatea de consum, se menține la un nivel acceptabil și capabil să susțină o cerere agregată suficient de mare, care este cheia relansării economice. În perioada de boom economic veniturile brute cresc, însă **i. p.** pe **v.** le temperează, veniturile nete crescând mai puțin, ceea ce previne „încălzirea“ exagerată a pieței, adică sporirea peste măsură a cererii agregate, fenomene care ar avea efecte destabilizatoare, cum ar fi creșterea inflaționistă prin manifestarea unui exces de cerere, fapt ce determină creșterea prețurilor, numită inflație prin cerere. Ca urmare, se consideră că **i. p.** pe **v.** este un stabilizator economic natural care diminuează impactul unor schimbări prea bruște și prea abrupte asupra economiei. În același timp, **i. p.** pe **v.** are efecte inechitabile deoarece, cu cât salariatul este mai calificat, cu atât muncește mai mult și mai bine, cu cât obține rezultate mai bune, cu atât mai mult din suta de lei cuvenită i se reține ca impozit

IMPRESCRIPTIBILITATEA DREPTULUI LA PENSIE, rămânerea valabilă a dreptului la pensie tot timpul cât este în viață persoana îndreptățită să primească pensia respectivă. Aceasta

înseamnă că o persoană care are dreptul la pensie o poate solicita oricând. Legislația pensiilor din România prevede în mod expres i. d. la p.

IMPUNERE, activitate desfășurată de organele financiare pe baza, în spiritul și în litera actelor normative, pentru stabilirea subiectelor impozabile, a obiectului impunerii, pentru determinarea bazei impozabile, calcularea impozitului, înregistrarea impozitului în registrele fiscale, acordarea de înlesniri legate de plata impozitului, stabilirea ratelor de plată și înștiințarea plătitorului. **V. și bază impozabilă; cotă de impunere; obiectul impunerii; termen de plată a veniturilor bugetare.** ❖ **I. normativă**, calculare a impozitului pe baza normelor medii de venituri stabilite prin lege, după anumite criterii. Se folosește la determinarea impozitului pentru acele obiecte impozabile la care determinarea mărimii valorice reale ar fi dificilă sau chiar imposibilă (venituri agricole, veniturile meseriașilor, comercianților etc.) **V. și metoda normativă de impunere.** ❖ **I. progresivă**, determinare și încasare a impozitelor prin aplicarea unor cote progresive; se utilizează la calcularea impozitelor pe unele venituri ale populației, pe veniturile oamenilor de știință, de artă, ale liber-profesioniștilor, ale meșteșugarilor etc. **I.p.** asigură redistribuirea veniturilor populației, împiedicând realizarea de către anumite categorii de cetățeni a unor venituri exagerate. De asemenea, **i.p.** face posibilă mobilizarea la bugetul de stat a acelei părți din acumulările bănești create în unitățile economice de stat și transmisă, prin sistemul de prețuri, unităților cooperăției meșteșugărești, ceea ce le permite reglarea rentabilității lor. **V. și cote progresive.** ❖ **I. proporțională**, calculare și încasare a impozitelor prin aplicarea cotelor proporționale. **I.p.** este larg folosită și privește încasarea veniturilor bugetare de la unități de stat și, în unele cazuri, de la populație; urmărește stimularea plătitorilor de venituri bugetare și simplifică modul de calcul al impozitelor. **V. și cote proporționale.** ❖ **I. regresivă**, calculare și încasare a impozitului prin aplicarea cotelor regresive (**v.**), când practic impozitul rezultat din calcul raportat la baza impozabilă scade pe măsura creșterii venitului impozabil. **I.r.** are ca scop avantajarea și chiar exonerarea investitorilor de plata impozitelor.

IMPUTAȚIE 1. Acțiune prin care se stabilește la ce capitol bugetar trebuie imputată o cheltuială. **2.** Suma de bani pe care trebuie să o plătească o persoană pentru compensarea unui prejudiciu, a unei lipse în gestiune etc.

IMUNITATE DE IMPOZIT, scutire de la plata impozitelor a unor persoane care ocupă poziții privilegiate în țară. În **sclavagism**, de **i. de i. beneficiu** în timp de pace toți cetățenii liberi. În **feudalism**, de acest drept beneficiau clerul și nobilimea. Astăzi, potrivit dreptului internațional, de **i. de i. beneficiază** întregul corp diplomatic al ambasadelor, misiunilor diplomatice, ceilalți angajați ai acestora (cu excepția angajaților din țara unde acestea funcționează), corespondenții de presă străini etc.

IMUNITATE FISCALĂ A DATORIEI PUBLICE, scutire de impozit care, în anumite cazuri, se acordă titlurilor de împrumut. Scutirile de impozite pot fi **parțiale**, când se acordă numai pentru impozitul care se percepe asupra rentei capitalului împrumutat, sau **generale**, când se pot acorda pentru toate impozitele care ar putea afecta împrumuturile publice. **I.f. a d.p.** mai poate fi **prezentă sau viitoare**.

INCAPACITATE DE MUNCĂ, situația în care se află o persoană ca urmare a pierderii aptitudinilor fizice și intelectuale, a cunoștințelor sau a deprinderilor de muncă, datorită unor boli sau a unui accident. **I. de m.** poate fi parțială sau totală, temporară sau definitivă. În timpul **i. de m.**, personalul beneficiază de drepturile de asigurări sociale, și anume: concedii, ajutoare, indemnizații, pensii, asistență medicală, medicamente etc. De asemenea, **i. de m.** constituie un risc cuprins în asigurările de stat. **V. și asigurare; asigurări sociale de stat.**

INCAPACITATE DE PLATĂ, situație economică financiară în care se află un debitor care nu are din ce să-și onoreze obligațiile de plată la scadență. **I. de p.** poate fi **temporară**, ca urmare a lipsei de lichidități, și **deplină**, când agentul economic nu poate face față plăților cu tot activul său, situație numită **stare de insolvabilitate**.

INCASO, mod de decontare care cuprinde operațiuni efectuate de către unitățile bancare privind primirea, verificarea și încasarea sumelor pentru clienții lor, pe baza documentelor de decontare. Uneori prin **i.** se primesc și valute străine, precum și acțiuni și obligațiuni. **I.** dă naștere la o relație de credit între furnizorul de mărfuri și cumpărătorul respectiv, ceea ce înseamnă că aceasta constituie o modalitate de plată, dar și o operațiune financiar-bancară. Tehnica de decontare prin **i.** este, în genere, simplă, serviciile prestate de bancă sunt ieftine, nu angajează răspunderea băncilor, nu imobilizează mijloacele bănești, titularul de cont dispunând în acest fel de toate resursele sale. Prin **i.** creditorul este sigur de încasarea sumelor care **i.** se cuvin, iar timpul de decontare este uneori lung. **V.** și **ordin de plată**.

INCASO CU ACCEPTARE TACITĂ, operațiuni folosite și acceptate potrivit cărora plata se face de către bancă, la scadență, când se presupune că debitorul a acceptat tacit plata mărfurilor. Toate celelalte operațiuni legate de **i.** se efectuează ulterior.

INCASO DOCUMENTAR 1. Expresie bancară care caracterizează serviciul unei bănci de a efectua o încasare pentru un client al său ca urmare a încrederii reciproce depline între părțile contractante. **2.** Modalitate simplă de decontare (plată) practică în relațiile economice internaționale, pe baza convenției încheiate între părți, care constă în remiterea de către creditor la banca sa a documentelor care atestă îndeplinirea obligațiilor contractuale și în asigurarea plății echivalentului valoric al mărfii (serviciilor prestate) de îndată ce cumpărătorul este avizat de o bancă din localitatea sa că documentele de expediție au fost primite și îi sunt ținute la dispoziție. La **i.d.** participă exportatorul, banca din țara acestuia, importatorul și banca din țara sa. **I.d.** are la bază în primul rând încrederea exportatorului, bonitatea și corectitudinea clientului în efectuarea plăților și necesită mai puține comisioane bancare decât **acreditivul documentar (v.)**. Ca urmare a uzanțelor internaționale, **i.d.** poate fi practicat pentru exportul unor mărfuri. Spre deosebire de creditul documentar irevocabil confirmat, **i.d.** este o modalitate de plată internațională care practic nu prezintă nici o garanție pentru creditor în ceea ce privește încasarea prețului prestației. Dacă exportatorul dorește să evite riscul neîncasării echivalentului valoric al mărfii exportate, el poate cere importatorului o scrisoare de garanție bancară prin care o bancă să-i garanteze că marfa exportată va fi achitată de aceasta în situația în care importatorul refuză plata sau nu are cu ce plăti. Tot în scopul diminuării unui asemenea risc, exportatorul poate solicita un avans de la importator, în contul livrărilor viitoare de mărfuri contractate. Utilizarea **i.d.** dă naștere anumitor relații de credit, deoarece din momentul expedierii mărfurilor și până la data achitării lor de către importator, exportatorul acordă practic un credit importatorului. **I.d.** pentru export comportă următoarele operațiuni: ▪ducerea tratativelor și încheierea contractului de export-import; ▪livrarea mărfurilor în conformitate cu condițiile stipulate în contract; ▪remiterea către banca exportatorului și cea a importatorului a documentelor referitoare la expedierea mărfurilor; ▪exprimarea acordului importatorului pentru efectuarea plății de către banca sa; ▪banca importatorului efectuează plata în contul acestuia, debitându-l în valuta națională; ▪transmiterea la importator a documentelor doveditoare a expedierii mărfurilor; ▪banca importatorului efectuează plata prin creditarea băncii exportatorului în valuta prevăzută în contractul de export-import; ▪banca exportatorului confirmă avizarea creditării sale de la banca importatorului, debitând-o în valuta respectivă; ▪în același timp, banca exportatorului avizează pe exportator asupra încasării documentelor remise de către acesta, creditându-l în valuta națională. Dacă mărfurile exportate nu se plătesc, vânzătorul, în baza

documentelor, poate dispune de marfa sa, fie găsind alt cumpărător, fie trimițând-o în altă țară. În aceste situații, corespondentul băncii vânzătorului andosează documentele la ordinul persoanei care i se va indica. Societățile de comerț exterior folosesc în relațiile lor așa-numitul **incaso documentar cu plata imediată (v.)** sau incaso documentar cu acceptare ulterioară. ❖ **I.d. cu plată imediată**, modalitate de decontare potrivit căreia creditorul primește suma ce i se cuvine de la banca sa imediat după ce depune documentele care atestă exportarea mărfurilor, fără să mai aștepte acceptul importatorului. La **i.d. cu p.i.**, banca exportatorului efectuează o verificare de fond a documentelor care i se prezintă; dacă la această verificare se constată nereguli, se procedează în concordanță cu procedura **i.d.** reglementat. Folosirea **i.d. cu p.i.** presupune existența unui acord interguvernamental care să prevadă expres efectuarea în acest fel a plăților: ❖ **I.d. reglementat primit din străinătate**, modalitate de decontare în care creditorul (întreprinderea furnizoare) este situat în străinătate, iar debitorul (întreprinderea cumpărătoare) are sediul în țară. În momentul în care banca furnizorului din țară primește documentele depuse de acesta, fixează scadența, după care le pune la dispoziția debitorului. În această formă de incaso, debitorul are dreptul să verifice documentele de fond și de formă, și apoi este obligat să efectueze plata mărfurilor la scadența stabilită. ❖ **I.d. reglementat remis în străinătate**, modalitate de decontare în care exportatorul depune documentele la banca sa din țară, iar aceasta le expediază băncii din țara debitorului (importatorului). Banca verifică dacă documentele respective îndeplinesc condițiile de formă și le remite importatorului, stabilind scadența la care trebuie efectuată plata mărfurilor. În cazuri justificate, importatorul are dreptul să refuze plata mărfurilor. Într-o atare situație, documentele se restituie de către importator băncii sale, împreună cu o scrisoare în care se motivează refuzul de plată. Refuzul neîntemeiat se penalizează. La rândul său, banca debitorului trimite băncii furnizorului documentele refuzate la plată. ❖ **I.d. simplu**, modalitate de decontare prin care o bancă, din ordinul clientului ei, încasează o cambie. Pe baza înțelegerii lor prealabile, creditorul trage o **trată (v.)** asupra debitorului, apoi remite trata respectivă băncii spre încasare. **I.d.s.** poate servi și la încasarea unui **cec (v.)** sau a unui **silet la ordin (v.)**. În urma efectuării încasării respective, banca creditează contul beneficiarului prin contul corespondentului bancar din străinătate.

INCIDENȚA IMPOZITĂRII, transferare finală a poverii impozitului asupra categoriilor sociale ale căror venituri suferă o reducere corespunzătoare. Astfel, de pildă, taxa pe valoarea adăugată este, formal, nominal plătită de comerciant, dar ea este trecută, prin sistemul prețurilor, asupra consumatorilor. În mod obișnuit, plătitorul impozitului este una și aceeași persoană cu cea care îl suportă realmente; este cazul muncitorilor, funcționarilor publici, oamenilor de litere, de artă și știință ș.a., când se realizează **incidența directă**. În foarte multe cazuri însă, persoana care plătește impozitul îl recuperează parțial sau total de la alte persoane cu care intră în raporturi economice. Așa de pildă, negustorul trece asupra cumpărătorilor diferite taxe pe consumație, incluzându-le în prețul de vânzare. Aceasta este **incidența indirectă**. **V. și reperкусиunea impozitelor.**

INDEMNIZARE, despăgubire în bani a victimei care a fost prejudiciată printr-o faptă ilicită și culpabilă.

INDEMNIZARE A ASIGURĂRII, i. care arată că în asigurarea de bunuri stipulația pentru altul este îngrădită. Cu alte cuvinte, în cazul asigurărilor de bunuri, atât asiguratul, cât și beneficiarul desemnat trebuie să aibă un interes patrimonial în legătură cu bunul asigurat.

INDEMNIZAȚIA DE STAT PENTRU SALARIAȚII RĂNIȚI ÎN TIMPUL REVOLUȚIEI DIN DECEMBRIE 1989, i. ce s-a acordat salariaților care au fost răniți în timpul Revoluției din decembrie 1989, în cuantum de 100% din salariul avut la data când s-a produs

rănirea. I. s-a acordat din fondurile asigurărilor sociale de stat, indiferent de natura contractului de muncă și de vechimea neîntreruptă în muncă, până la data însănătoșirii sau până la pensionare, pentru pierderea capacității de muncă.

INDEMNIZAȚIA ÎN CAZ DE SARCINĂ ȘI LEHUZIE, i. ce se acordă femeilor ocrotite prin asigurările sociale ale agricultorilor, pe o durată de 126 de zile calendaristice, precum și în cazul creșterii copilului până la împlinirea vârstei de doi ani, pe toată această perioadă. Cuantumul indemnizației reprezintă 85% din media lunară a venitului asigurat din ultimele șase luni pentru care a fost achitată contribuția.

INDEMNIZAȚIA PENTRU CONCEDIUL DE ODIHNĂ, sumă de bani care se acordă salariaților pe durata de timp a concediului de odihnă de bază și suplimentar. I. pentru c. de o. are legătură directă cu salariul, ea neputând fi mai mică decât salariul de bază, sporul de vechime în muncă, precum și, unde este cazul, indemnizația pentru funcția de conducere, luate împreună, corespunzătoare lunii în care se efectuează zilele de concediu. Când concediul de odihnă se efectuează în cursul a două luni consecutive, media veniturilor se calculează pentru fiecare lună în parte. Media zilnică a veniturilor se stabilește în raport cu numărul mediu al zilelor lucrătoare din lună. Pentru salariații încadrați cu fracțiuni de normă, i. pentru c. de o. se calculează avându-se în vedere veniturile corespunzătoare acestei fracțiuni. Salariații detașați în altă localitate, cărora li se acordă concediul de odihnă în timpul detașării, primesc i. pentru c. de o. de la unitățile în care aceștia își desfășoară activitatea. Salariații detașați la o altă unitate, care are sediul în altă localitate, au dreptul la rambursarea cheltuielilor de transport dus și întors, din localitatea unde sunt detașați în localitatea unde se află unitatea la care sunt angajați, în situația în care concediul se efectuează în timpul detașării. Aceste cheltuieli se suportă de către unitatea care beneficiază de detașare. De aceste drepturi beneficiază și personalul trimis în misiune permanentă în străinătate, cu privire la cheltuielile de transport în trafic internațional ocazionate de efectuarea în țară a concediului legal de odihnă în fiecare an calendaristic. Salariații transferați primesc concediul de odihnă de la unitatea beneficiară (la care s-a efectuat transferul). I. pentru c. de o. se suportă însă de cele două unități, proporțional cu timpul lucrat la fiecare unitate în cursul anului calendaristic respectiv. În cazul în care, după ce salariatul a efectuat concediul de odihnă, contractul de muncă a încetat din motive prevăzute în Codul Muncii, acesta este obligat să restituie unității partea din i. pentru c. de o. corespunzătoare perioadei nelucrate din anul pentru care i s-a acordat concediul. Indemnizația nu se restituie în cazul salariaților cărora le-au fost desfăcute contractele de muncă în baza prevederilor Codului Muncii din cauza stării sănătății, constatată prin certificat medical, iar unitatea nu le-a putut oferi o altă muncă corespunzătoare stării de sănătate și calificării profesionale; mamelor care au lucrat pe durata contractelor de muncă pentru creșterea și îngrijirea copilului în vârstă de până la șapte ani, ca și salariaților pentru care, după arestare, a intervenit achitarea, anularea urmăririi penale sau încetarea procesului penal ori a urmăririi penale. I. pentru c. de o. se plătește cu cel puțin cinci zile înaintea plecării în concediu. Conducerea fiecărei unități are obligația să ia măsurile necesare pentru ca salariații să efectueze, în fiecare an calendaristic, concediile de odihnă la care au dreptul. Persoanele care nu au efectuat concediul de odihnă în anul calendaristic respectiv au dreptul să primească o despăgubire egală cu indemnizația de concediu cuvenită. Despăgubirea se acordă în cazul în care contractul individual de muncă al salariatului a încetat înainte de a-și efectua concediul și în cazul în care salariatul este chemat pentru îndeplinirea serviciului militar. În caz de deces al salariatului, compensația în bani se acordă membrilor săi de familie – soț (soție), copii, părinți. Despăgubirea (compensația) acordată urmează să fie suportată de cel din vina căruia salariatul nu a efectuat concediul de odihnă. Nu se impută despăgubirea plătită în

cazul în care, în ultimele două luni, salariatul a fost în concediu medical, a fost reținut la serviciu pe baza unei decizii a conducerii unității, s-a aflat în una dintre situațiile de modificare a programării concediului de odihnă, la solicitarea salariatului. **V. și concediul de odihnă; programarea concediilor de odihnă.**

INDEMNIZAȚIE 1. Sumă de bani legală care se acordă unei persoane încadrate în muncă, pe lângă salariu, în vederea compensării unor cheltuieli efectuate cu ocazia îndeplinirii anumitor sarcini de serviciu sau cu titlu de despăgubire. **2.** Sumă de bani acordată unei persoane încadrate în muncă pe timpul concediului de odihnă, de maternitate, în caz de incapacitate temporară de muncă, îngrijire a copilului bolnav în vârstă de până la trei ani etc.

INDEMNIZAȚIE DE ASIGURARE, sumă de bani pe care asiguratorul o plătește asiguratului ca despăgubire în urma survenirii cazului asigurat, indiferent că este vorba despre asigurări de persoane, de bunuri sau de răspundere civilă. **V. și caz asigurat; desdăunare; despăgubirea de asigurare.**

INDEMNIZAȚIE DE ASIGURĂRI SOCIALE, sumă de bani care se acordă în cadrul sistemului public național de asigurări sociale pentru persoanele încadrate în muncă în unitățile de stat, cooperatiste, obștești, private, la societățile mixte de pe teritoriul României, la persoane juridice altele decât unități de stat sau la persoane fizice. Potrivit prevederilor legislației de asigurări sociale, în țara noastră se acordă următoarele indemnizații: ■ pentru prevenirea îmbolnăvirilor, refacerea și întărirea sănătății; ■ în caz de pierdere temporară a capacității de muncă; ■ în caz de maternitate; ■ pentru creșterea copilului până la vârsta de doi ani; ■ pentru îngrijirea copilului bolnav în vârstă de până la trei ani; ■ ajutorul în caz de deces.

INDEMNIZAȚIE DE CARANTINĂ, formă de protecție socială ce se acordă prin asigurările sociale persoanei încadrate în muncă, indiferent de caracterul și durata contractului de muncă, de vechimea neîntreruptă în muncă, în cazuri de interziceri de către organele medicale de a merge la locul de muncă, în vederea prevenirii extinderii bolilor contagioase. Cuantumul i. este de 75% din media veniturilor realizate în ultimele șase luni. Acordarea i. de c. presupune realizarea a două condiții: interdicția de a merge la locul de muncă din cauza unei boli contagioase să fie stabilită de organele medicale competente; durata interdicției să fie reglementată printr-un act normativ sau prin ordine ale Ministerului Sănătății. **V. și carantină.**

INDEMNIZAȚIE DE NAȘTERE, formă de încurajare de către stat a natalității. **I. de n. se acordă** mamelor, indiferent dacă sunt sau nu asigurate, numai la nașterea celui de-al doilea copil și pentru fiecare copil născut ulterior, viu sau mort. Cuantumul indemnizației este stabilit în sumă fixă de lei pentru fiecare dintre acești copii. Stabilirea și plata i. de n. se fac prin dispoziția primarului localității în a cărei rază teritorială domiciliază mama îndreptățită. **I. de n. se plătește** din bugetele locale, din sumele defalcate cu această destinație din bugetul de stat, pe baza actelor de naștere ale copiilor. Această indemnizație unică se acordă indiferent de natura și de nivelul veniturilor părinților și independent de toate celelalte forme de ocrotire a familiilor cu copii. **V. și ajutorul soțiilor militarilor în termen.**

INDEMNIZAȚIE ÎN CAZ DE INCAPACITATE TEMPORARĂ DE MUNCĂ, formă de protecție socială concretizată în suma de bani ce se acordă prin asigurările sociale de stat pe toată durata de timp în care salariații permanenți, temporari sau sezonieri ori aflați în perioada de probă își pierd temporar capacitatea de muncă din cauza unei boli profesionale, a unui accident de muncă, a unui accident în afară de muncă sau a unei boli obișnuite, precum și pe toată durata convalescenței până la deplina însănătoșire sau pensionare. Asigurații beneficiază de concediu

medical și de i. pentru i.t. de m. dacă dovedesc incapacitatea temporară de muncă printr-un certificat medical eliberat de către medicii asigurărilor sociale de stat. În cazul bolilor profesionale sau al accidentelor de muncă, certificatul medical se vizează în mod obligatoriu, prin grija angajatorului, de către Inspectoratul de Sănătate Publică, respectiv de către inspectoratul teritorial de muncă în raza teritorială a căruia se află sediul angajatorului sau domiciliul asiguratului. Șomerii care se află la cursuri de calificare, recalificare, perfecționare sau la alte forme de pregătire profesională, organizate legal, și care, din cauza accidentelor survenite în timpul și din cauza practicii profesionale, suportă o incapacitate temporară de muncă pe o durată de timp mai mare de trei zile beneficiază de aceleași prevederi ca și ceilalți asigurați privind accidentul de muncă. Beneficiază de i. pentru i. t. de m., în aceleași condiții ca și ceilalți asigurați, pensionarii care realizează venituri dintr-o activitate profesională pentru care se calculează și se plătește contribuția de asigurări sociale. I. în c. de i.t. de m. se acordă asiguraților pentru primele trei zile de incapacitate temporară de muncă. I. în c. de p.t. a c. de m. cauzată de boli profesionale sau de accidente de muncă se acordă din prima zi de incapacitate temporară de muncă și până la data încetării acesteia sau, după caz, până la pensionare și se suportă în felul următor: a) de către angajator pentru: asigurații care desfășoară activități pe baza contractului individual de muncă; persoanele care își desfășoară activitatea în funcții electivă sau care sunt numite în cadrul autorităților legislative, judecătorești executive, pe durata mandatului, precum și membrii cooperatori dintr-o organizație a cooperăției meșteșugărești; persoanele care desfășoară activități exclusiv pe bază de convenții civile de prestări de servicii și care realizează un venit brut pe an calendaristic echivalent cu cel puțin trei salarii medii brute pe economie; b) de către angajatorul prestator al cursurilor de calificare, recalificare, perfecționare sau al altor forme de pregătire profesională pentru șomeri; c) de la bugetul asigurărilor sociale de stat pentru persoanele care realizează un venit brut pe an calendaristic echivalent cu cel puțin trei salarii medii brute pe economie și care se află în una dintre situațiile următoare: asociat unic, asociați, comanditari sau acționari; administratori sau manageri cu contract de administrare sau de management; membri ai unei asociații familiale; persoane autorizate să desfășoare activități independente; persoane angajate în instituții internaționale, dacă nu sunt asigurații acestora; proprietari de bunuri și/sau arendași de suprafețe agricole sau silvice; persoane care desfășoară activități agricole în cadrul gospodăriilor individuale sau activități private în domeniul forestier; membri ai asociațiilor agricole sau ai altor forme de asociere din agricultură; persoane care desfășoară activități în unitățile de cult recunoscute de lege și care nu au încheiat contract individual de muncă; persoanele care realizează prin cumul venituri brute pe an calendaristic echivalente cu cel puțin trei salarii medii brute pe economie și care se află în două sau mai multe dintre situațiile menționate mai sus; alte persoane; d) de la bugetul asigurărilor sociale de stat pentru asigurații aflați la cursuri de calificare, recalificare, perfecționare sau alte forme de pregătire profesională, organizate legal, dacă bolile profesionale sau accidentele de muncă s-au produs din vina acestora. Cuantumul i. în c. de i.t. de m. se determină prin aplicarea cotei de 75% asupra bazei de calcul determinate ca medie a veniturilor lunare din ultimele șase luni pe baza cărora s-a stabilit contribuția pentru asigurările sociale. Cuantumul i. în c. de i.t. de m. cauzată de boală profesională, accident de muncă sau asimilat acestuia, tuberculoză, SIDA, cancer de orice tip și boală infectocontagioasă este de 100% din baza de calcul determinate ca medie a veniturilor lunare din ultimele șase luni de cotizare. I. în c. de i.t. de m. se suportă astfel:

a) de către angajator, în funcție de numărul de angajați avut la data ivirii incapacității de muncă, în felul următor:

- până la 20 de angajați, din a 4-a zi până în a 10-a zi de incapacitate temporară de muncă;
- între 21 și 100 de angajați, din a 4-a zi până în a 15-a zi de incapacitate temporară de muncă;
- peste 100 de angajați, din a 4-a zi până în a 20-a zi de incapacitate temporară de muncă.

b) de la bugetul asigurărilor sociale de stat, începând cu:

- a 4-a zi de incapacitate temporară de muncă, în cazul persoanelor care beneficiază de ajutor de șomaj, ajutor de integrare profesională sau alocație de sprijin (șomeri), persoanele care au calitatea de asigurat și realizează un venit brut pe an calendaristic echivalent cu cel puțin trei salarii medii brute pe economie, alți asigurați;

- din ziua următoare celor suportate de angajator și până la data încetării incapacității temporare de muncă sau pensionării.

I. în c. de i.t. de m. se acordă pe o durată de timp de cel mult 180 de zile în interval de un an, socotit din prima zi de îmbolnăvire. Începând cu a 90-a zi, concediul medical se poate prelungi până la 180 de zile, cu avizul medicului expert al asigurărilor sociale. În cazul unor boli speciale, durata de acordare a i. în c. de i.t. de m. este mai mare și se diferențiază în felul următor:

a) un an, în intervalul ultimilor doi ani, pentru tuberculoză pulmonară și unele boli cardiovasculare stabilite de Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale cu acordul Ministerului Sănătății și al Ministerului Muncii și Solidarității Sociale;

b) un an, cu drept de prelungire până la un an și jumătate de către medicul expert al asigurărilor sociale, în intervalul ultimilor doi ani, pentru tuberculoză meningeală, peritoneală și urogenitală, inclusiv a glandelor suprarenale, precum și pentru SIDA și cancer de orice tip, în funcție de stadiul bolii;

c) un an și jumătate, în intervalul ultimilor doi ani, pentru tuberculoză pulmonară operată și osteoarticulară;

d) șase luni, cu posibilitate de prelungire până la maximum un an, în intervalul ultimilor doi ani, pentru alte forme de tuberculoză extrapulmonară, cu avizul medicului expert al asigurărilor sociale. Durata de acordare a i. în c. de i.t. de m. pentru asigurații cu contract individual de muncă pe durata determinată și pentru categoriile de asigurați care realizează un venit brut pe an calendaristic echivalent cu cel puțin trei salarii medii brute pe economie este de cel mult 90 de zile în cursul unui an calendaristic. Dacă incapacitatea temporară de muncă a acestor asigurați este cauzată de un accident de muncă, de o boală profesională, de urgențe medico-chirurgicale, de tuberculoză sau de o boală infectocontagioasă, indemnizația corespunzătoare se acordă pe toată durata incapacității temporare de muncă. Dacă bolnavul nu a fost recuperat la expirarea duratelor de acordare a i. în c. de p.t. a c. de m., medicul curant propune pensionarea de invaliditate. În situații temeinic motivate de posibilitatea recuperării, medicul curant propune prelungirea concediului medical peste 180 de zile, în scopul evitării pensionării de invaliditate și al menținerii asiguratului în activitate. Medicul expert al asigurărilor sociale poate decide prelungirea concediului medical pentru continuarea programului recuperator, trecerea temporară în altă muncă, reducerea programului de lucru, reluarea activității în aceeași profesie sau într-o altă profesie ori pensionarea de invaliditate. Prelungirea concediului medical peste 180 de zile se face pentru cel mult 90 de zile, în raport cu evoluția cazului și cu rezultatele acțiunilor de recuperare. Dacă s-a emis avizul de pensionare de către medicul expert al asigurărilor sociale, i. în c. de i.t. de m. se acordă până la sfârșitul lunii următoare celei în care s-a dat avizul, fără a se depăși durata maximă de acordare a concediului medical. În cazul în care incapacitatea temporară de muncă survine în timpul concediului de odihnă sau al concediului fără plată, asigurații beneficiază de această indemnizație potrivit normelor legale; în asemenea situații, concediile se întrerup, iar zilele de concediu neefectuate se reprogamează.

INDEMNIZAȚIE ÎN CAZ DE MATERNITATE, formă de sprijin bănesc ce se acordă asiguratelor înainte și după fiecare naștere. În țara noastră, femeile au drepturi egale cu bărbații și se bucură de ocrotire deosebită. Femeile însărcinate beneficiază de asistență medicală, de medicamente și de internare în maternități sau case de nașteri în mod gratuit. Femeile gravide și cele care alăptează nu pot fi folosite în locuri de muncă în care există condiții vătămătoare, grele sau periculoase; ele

sunt trecute la alte locuri de muncă mai ușoare, fără ca prin aceasta să li se reducă salariul. Începând cu luna a șasea de sarcină, femeile respective și cele care alăptează nu se repartizează în munca de noapte. Viitoarele mame încadrate în muncă au dreptul – indiferent de vechimea în muncă – la un concediu de maternitate de 126 de zile calendaristice, din care 63 de zile reprezintă concediul prenatal și 63 de zile concediul postnatal, cu posibilitatea compensării între ele, în funcție de recomandarea medicului și de opțiunea persoanei beneficiare. Dacă pruncul se naște mort sau moare în perioada concediului de lehuzie, i. de m. se acordă pe toată durata acestuia. Unitățile sunt obligate să acorde salariatelor în cursul programului de lucru pauze pentru alimentarea și îngrijirea copilului, cu durata de o jumătate de oră, la intervale de cel mult trei ore. La aceste pauze se adaugă și timpul necesar deplasării dus și întors la locul unde se află copilul. Timpul acordat pentru deplasare, inclusiv pauzele, nu pot depăși două ore zilnic. Pauzele se acordă până la împlinirea de către copil a vârstei de nouă luni, putându-se prelungi până la 12 luni în cazul copiilor prematuri sau distrofici. La cererea mamei, pauzele pentru alimentarea și îngrijirea copilului pot fi înlocuite cu reducerea programului zilnic de lucru cu două ore. Pauzele respective se includ în timpul de muncă și nu au consecințe asupra remunerării sau altor drepturi materiale. Durata concediului de maternitate constituie vechime în muncă. În afară de concediu de maternitate, asiguratele – indiferent de durata contractului de muncă – beneficiază de o indemnizație care se acordă integral din fondurile asigurărilor sociale de stat, în caz de sarcină și lehuzie. Salariatele și membrele cooperativei meșteșugărești beneficiază în aceste cazuri de asistență medicală, de medicamente și de internare în maternități sau în case de nașteri în mod gratuit. Potrivit prevederilor Codului Muncii și legislației asigurărilor sociale de stat, femeile gravide încadrate în muncă au dreptul – indiferent de vechimea în muncă – la o indemnizație în caz de maternitate. Cuantumul i. în c. de m. este de 85% din baza de calcul determinată ca medie a veniturilor lunare din ultimele șase luni, pe baza cărora s-a stabilit contribuția individuală de asigurări sociale. De aceleași drepturi beneficiază și femeile care au încetat plata contribuției de asigurări sociale, dar care nasc în termen de nouă luni de la data pierderii calității de asigurat. Femeile cu handicap asigurate beneficiază, la cerere, de concediu pentru sarcină, începând cu luna a șasea de sarcină. Dacă intervine o întrerupere de sarcină sau când, din cauza unei sarcini complicate, femeile salariate devin inapte de muncă, ele beneficiază, în afara concediului de maternitate, și de indemnizație în caz de pierdere temporară a capacității de muncă. Contractele de muncă ale salariatelor care se află în concediu de maternitate nu pot fi desfăcute din inițiativa celui care angajează. Un ajutor în caz de maternitate se acordă (însă din bugetul de stat) și studentelor pentru fiecare naștere, în sumă fixă, pentru sarcină și lehuzie, împreună cu o sumă absolută separată pentru procurarea rufăriei fiecărui copil nou născut. Ajutorul se acordă studentelor ai căror soți sunt studenți sau efectuează stagiul militar ori se acordă studenților ale căror soții nu realizează venituri.

INDEMNIZAȚIE ÎN CAZ DE REDUCERE A PROGRAMULUI DE LUCRU, formă de sprijin bănesc ce se acordă persoanelor cu contract de muncă pe durată de timp nedeterminată din unitățile de stat, care, pe baza recomandărilor medicale, prestează aceeași muncă, însă cu un program redus sau care sunt transferate la o altă muncă mai ușoară, ca urmare a unui accident sau a unei boli. Reducerea programului de lucru cu $\frac{1}{4}$ sau trecerea la o altă muncă mai ușoară se aprobă de conducerea unității, la propunerea organelor medicale competente, pe baza certificatului medical și cu avizul favorabil al comitetului sindicatului, pentru maximum 90 de zile în decursul unui an calendaristic. În asemenea situații, salariații beneficiază de indemnizație numai dacă noua retribuție este sub nivelul celei anterioare. Cuantumul indemnizației este egal cu diferența dintre salariul tarifar primit înainte de reducerea programului de lucru sau de trecerea la altă muncă mai ușoară și salariul primit după aceea; indemnizația care se acordă este egală cu diferența dintre media veniturilor lunare din ultimele șase luni și venitul salarial brut realizat de asigurat la noul loc de muncă, fără a depăși 25% din baza de calcul.

INDEMNIZAȚIE PENTRU CREȘTEREA ȘI ÎNGRIJIREA COPILULUI ÎN VÂRSTĂ DE PÂNĂ LA DOI ANI, formă de sprijin bănesc ce se acordă mamei salariate care are copii în vârstă de până la doi ani. I. se acordă, la cerere, în continuarea indemnizației în caz de maternitate sau oricând pentru îngrijirea copilului, până când acesta împlinește vârsta de doi ani. Cuantumul indemnizației reprezintă 85% din media veniturilor lunare din ultimele șase luni, pe baza cărora s-a stabilit contribuția individuală de asigurări sociale în lunile respective. Beneficiază de această i. și mamele care înfiază sau adoptă copii, au fost numite tutore, au copii încredințați spre creștere și educare sau primiți în plasament familial, până la împlinirea de către copii a vârstei de doi ani. De concediul și de i. pentru c. și f.c până la v. de doi ani poate beneficia, opțional, oricare dintre părinții copilului. Această i. se acordă integral din bugetul asigurărilor sociale de stat. În cazul copilului handicapat, i. se acordă, la cerere, până la vârsta de trei ani pe baza certificatului de persoană cu handicap. Durata concediului pentru îngrijirea copilului în vârstă de până la doi ani constituie vechime în muncă. Mamele care au copii în vârstă de până la șapte ani, pe care îi îngrijesc, pot lucra cu jumătate de normă, dacă nu beneficiază de creșe sau de cămine; timpul cât au fost încadrate în aceste condiții se consideră, la calculul vechimii în muncă, timp lucrat cu normă întreagă.

INDEMNIZAȚIE PENTRU ÎNGRIJIREA COPILULUI BOLNAV, formă de sprijin bănesc ce se acordă prin sistemul public de asigurări sociale mamei sub forma unui concediu plătit pentru îngrijirea copilului bolnav, în vârstă de până la șapte ani, iar în cazul copilului cu handicap, pentru afecțiunile intercurrente, până la împlinirea vârstei de 18 ani. Aceasta se acordă pe baza certificatului de concediu medical eliberat de medicul de familie și a certificatului pentru persoanele cu handicap emis în condițiile legii. Durata de acordare a i. este de 14 zile calendaristice într-un an, cu excepția situațiilor în care copilul contractează boli contagioase, este imobilizat în aparat gipsat sau este supus unor intervenții chirurgicale; în ultimele cazuri, durata concediului medical se stabilește de medicul de familie. Cuantumul lunar al indemnizației este de 85% din baza de calcul al indemnizațiilor de asigurări sociale determinată ca medie a veniturilor din ultimele șase luni pe baza cărora s-a stabilit contribuția individuală de asigurări sociale și se suportă integral din bugetul asigurărilor sociale de stat.

INDEMNIZAȚIE PENTRU ÎNSOȚITORUL INVALIDULUI DE GRADUL ÎNTÂI, i. în cuantum fix lunar ce se acordă pentru însoțitorii invalizilor de gradul I care au nevoie de supraveghere și de îngrijire permanentă pe tot timpul cât se menține gradul I de invaliditate. Cuantumul i. pentru f. se stabilește anual prin legea bugetului asigurărilor sociale de stat și nu poate fi mai mic decât salariul de bază minim brut pe țară. În timpul execuției bugetare, cuantumul i. pentru f. se reactualizează prin hotărâre a Guvernului. Plata i. pentru f. se suspendă pe perioada în care pensionarul de invaliditate de gradul I, cu excepția nevătătorilor, este internat în instituții de asistență socială sau în unități medicale specializate, în care se asigură supraveghere și îngrijire permanentă. V. și pensie de invaliditate.

INDEMNIZAȚIE PENTRU PREVENIREA ÎMBOLNĂVIRILOR ȘI RECUPERAREA CAPACITĂȚII DE MUNCĂ, formă principală de ocrotire a sănătății personalului prin asigurările sociale de stat (v), având ca scop să asigure existența salariaților, să contribuie la refacerea și la întărirea sănătății acestora, să înlesnească luarea de măsuri la locul de muncă pentru preîntâmpinarea îmbolnăvirilor și a accidentelor și recuperarea capacității de muncă. În vederea prevenirii îmbolnăvirilor și a recuperării capacității de muncă, asigurații beneficiază prin asigurările sociale de: a) i. pentru trecerea temporară în altă muncă; b) i. pentru reducerea timpului de muncă; c) i. pentru carantină; d) ajutoare pentru proteze, orteze și alte produse ortopedice care nu sunt suportate de la asigurările sociale de sănătate; e) tratament balnear care nu este suportat de

la asigurările sociale de sănătate; f) reabilitare profesională. Asigurații care, datorită unei boli profesionale sau a unui accident de muncă, nu mai pot lucra în condițiile de la locul de muncă anterior producerii riscului pot fi trecuți temporar la altă muncă. În aceste cazuri, i. se acordă dacă la noul loc de muncă asiguratul realizează un venit salarial brut inferior mediei veniturilor lunare din ultimele șase luni, care au constituit baza de calcul al contribuției de asigurări sociale pe lunile respective. I. pentru reducerea timpului de lucru cu o pătrime din durata normală de muncă se acordă asiguraților cu contract individual de muncă atunci când, din motive de sănătate, nu mai pot realiza durata normală de muncă. I. pentru trecerea temporară în altă muncă și pentru reducerea timpului de muncă se acordă la propunerea medicului curant, cu avizul medicului expert al asigurărilor sociale, pentru cel mult 90 de zile într-un an calendaristic, în una sau mai multe etape. Cuantumul lunar al fiecăreia dintre aceste două i. este egal cu diferența dintre media veniturilor lunare din ultimele șase luni (pe baza cărora s-a stabilit contribuția individuală de asigurări sociale) și venitul salarial brut realizat de asigurat la noul loc de muncă sau prin reducerea timpului normal de muncă, fără să depășească 25% din baza de calcul. I. pentru carantină se acordă asiguraților cărora li se interzice continuarea activității din cauza unei boli contagioase (epidemii) ivite la locul de muncă sau la domiciliul lor. I. se acordă pe durata stabilită prin certificatul eliberat de Inspectoratul de Sănătate Publică. Cuantumul lunar al i. pentru carantină reprezintă 75% din baza de calcul determinată ca medie a veniturilor pe ultimele șase luni pentru care s-a plătit contribuția individuală de asigurări sociale. Carantina este o măsură de ocrotire a sănătății populației, și prin instituirea ei se urmărește prevenirea extinderii epidemiilor. Cele trei categorii de i. de mai sus se suportă din bugetul asigurărilor sociale de stat. Asigurații și pensionarii beneficiază de i. și ajutoare de la bugetul asigurărilor sociale de stat pentru procurarea de proteze, orteze și alte produse ortopedice care nu se suportă de la asigurările sociale de sănătate. Asigurații care se află în incapacitate temporară de muncă o perioadă de timp mai mare de 90 de zile, precum și pensionarii de invaliditate pot beneficia de tratament balnear și de reabilitare profesională, potrivit prevederilor programului individual de recuperare a capacității de muncă (v.).

INDEMNIZAȚII PENTRU PENSIONARIII I.O.V.R., formă de ocrotire prin intermediul asigurărilor sociale de stat (v.) a pensionarilor I.O.V.R. care sunt încadrați cu contracte de muncă, în cazul incapacității lor temporare de muncă. Pe lângă pensie, aceștia primesc indemnizații de asigurări sociale în cazul pierderii temporare a capacității de muncă, în aceleași condiții ca și lucrătorii din sectorul de stat. Pensionarii I.O.V.R. beneficiază de trimitere gratuită la tratament în stațiunile balneoclimaterice, pe seama fondurilor asigurărilor sociale de stat, sau plătesc o contribuție parțială calculată în raport cu salariul pe care îl primesc; de asemenea, ei primesc gratuit proteze și ajutoare în caz de deces, din bugetul de stat.

INDEMNIZAȚII PENTRU PREVENIREA ÎMBOLNĂVIRII, REFACEREA ȘI ÎNTĂRIREA SĂNĂTĂȚII, forme principale de ocrotire a sănătății personalului prin intermediul asigurărilor sociale de stat (v.) având drept scop să asigure salariaților existența, să contribuie la refacerea și la întărirea sănătății acestora și să înlesnească luarea de măsuri la locul de muncă pentru preîntâmpinarea îmbolnăvirilor și a accidentelor. I. se acordă lucrătorilor permanenți care se accidentează sau se îmbolnăvesc, indiferent de vechimea în muncă, prin completarea salariului în cazul trecerii temporare în alt loc de muncă cu un nivel al salariului mai mic sau datorită reducerii programului de lucru, prin trimiterea la tratament balneoclimateric sau în carantină, prin acordarea de proteze chirurgicale, oculare, auditive, dentare, ortopedice etc. În cazul trecerii temporare a personalului în altă muncă sau reducerea programului său de lucru, i. se acordă numai dacă noul salariu este sub nivelul celui anterior. I. este egală cu diferența de salariu determinată de reducerea programului de lucru sau de trecerea la altă muncă mai ușoară. Când incapacitatea de muncă face necesară trimiterea personalului la tratament balneoclimateric, i. se acordă pentru tot

acest timp în funcție de vechimea neîntreruptă în muncă și de mărimea salariului tarifar lunar. I. reprezintă 75% din salariul tarifar, indiferent de vechimea neîntreruptă în muncă, dacă aceștia sunt oprți de către organele medico-sanitare să meargă la lucru din cauza unei boli contagioase ivite la locul de muncă sau la domiciliul lor. În cazul accidentațiilor sau a bolnavilor profesional, i. ce se acordă reprezintă 100% din prețul protezelor, iar în celelalte cazuri, indemnizația este stabilită în funcție de mărimea salariului, el variind între 50 și 100%.

INDEMNIZAȚII PENTRU PROTEZE, CENTURI ABDOMINALE ȘI APARATE ORTOPEDICE, formă de sprijin bănesc ce se acordă, prin asigurările sociale de stat, salariaților pentru procurarea protezelor chirurgicale, oculare, auditive, dentare, aparate ortopedice, centuri abdominale etc. Quantumul i. este diferențiat față de prețul protezei în funcție de cauzele care fac necesară purtarea lor și de nivelul salariilor tarifare, ajungând până la 100% din prețul de procurare a protezelor. Salariații care suferă accidente de muncă sau boli profesionale primesc i. în proporție de 100% din prețul protezelor, indiferent de mărimea salariului și de natura contractului de muncă. Protezele procurate pe baza i. trebuie executate numai la unitățile Ministerului Sănătății. Dacă ele se execută la unități cooperatiste sau private, prețurile lor nu pot fi decât cele din devizul unităților dependente de Ministerul Sănătății. Acordarea i. pentru procurarea de proteze are în vedere faptul că acestea sunt aparate menite să înlocuiască partea pierdută a organismului uman, ele având menirea să contribuie la apărarea sănătății și la menținerea capacității de muncă.

INDEMNIZAȚII PENTRU TRATAMENT BALNEOCLIMATERIC, formă de sprijin bănesc diferențiat care se acordă, prin asigurările sociale, salariaților cu contract de muncă pe durată de timp nedeterminată, pentru achiziționarea biletului de tratament balnear (și de odihnă) recuperator în stațiunile de profil, în următoarele cazuri: a) persoanele încadrate în muncă, dacă merg la tratament balneoclimateric în timpul concediului de odihnă, primesc o indemnizație pentru numărul zilelor de tratament balnear care depășesc durata concediului legal de odihnă, plus 2-3 zile necesare transportului și readaptării persoanei respective la condițiile de viață la domiciliu și la locul de muncă, după întoarcerea de la tratamentul balnear; b) persoanele care se află în incapacitate temporară de muncă, în situațiile în care în acest timp sunt trimise la tratament balneoclimateric de către organele medicale competente, primesc o indemnizație pe tot timpul tratamentului. În prima situație, tratamentul balnear are caracter profilactic, iar în cea de-a doua situație se urmărește redobândirea capacității de muncă. Pentru salariații companiilor naționale, ai societăților comerciale și ai regiilor autonome, o parte din prețul biletelor de tratament balnear se suportă de aceste unități din fondul pentru acțiuni sociale, iar cealaltă parte se suportă din bugetul asigurărilor sociale de stat și din contribuția salariatului, stabilită diferențiat pe tranșe de salariu, pe stațiuni, pe sezoane etc. Pentru salariații instituțiilor publice, costul trimiterii la tratament balnear se suportă parțial din bugetul asigurărilor sociale de stat și parțial, dar diferențiat, din salariile angajaților. Trimiterea în stațiunile balneare a salariaților care au contractat boli profesionale se face pe seama suportării integrale a costului trimiterii de către agentul economic. Quantumul indemnizației este la fel de mare ca indemnizația care se acordă pentru incapacitate temporară de muncă determinată de o boală obișnuită sau de un accident în afară de muncă. V. și indemnizație în caz de incapacitate temporară de muncă.

INDEXARE, măsură economico-financiară antiinflaționistă întreprinsă de Guvern, prin care se realizează o creștere procentuală sau în sume absolute a veniturilor agenților economici și ale cetățenilor, îndeosebi a salariilor, pensiilor, indemnizațiilor, burselor, alocațiilor etc., lunar, trimestrial sau semestrial, în așa fel încât să se acopere total creșterea prețurilor și a tarifelor și, respectiv, scăderea puterii de cumpărare a banilor determinată de inflație. I. completă (totală) a

salariilor, pensiilor, bursei, indemnizațiilor, alocațiilor are ca scop împiedicarea redistribuirii arbitrare a veniturilor cauzată de inflație (v.). Dacă i. se face în funcție de rata inflației, atunci inflația are efecte și costuri mai reduse.

INDEXAREA DEGREVĂRILOR FISCALE ȘI A IMPOZITĂRII, menținerea degrevărilor fiscale și a impozitelor la o valoare constantă în termeni reali. Inflația erodează valoarea reală a degrevărilor privind impozitul pe venit, fapt care îl obligă pe contribuabil să plătească o rată mai ridicată a impozitului.

INDEXAREA ÎMPRUMUTULUI DE STAT, operațiune financiară care constă în raportarea valorii împrumutului la valoarea monedei naționale, determinată după indicii general al prețurilor sau după prețul anumitor produse. **V. și împrumut de stat; emisiunea (lansarea) împrumutului de stat.**

INDEXAREA PENSIILOR, măsură întreprinsă periodic de către Guvern, de creștere a pensiilor cu o anumită cotă, în funcție de creșterea prețurilor, de ridicarea costului vieții, de ritmul inflației. Deși i.p. ar trebui să compenseze integral creșterea prețurilor și tarifelor, de fiecare dată compensarea a fost numai parțială, ceea ce a făcut ca pensiile reale să reprezinte în anul 1999 abia 49,4% față de anul 1990. **V. și indexare.**

INDEXAREA SALARIILOR, modalitate și procedeu practic de organizare și de creștere a salariilor în raport cu rezultatele agentului economic, ale ramurii sau ale economiei naționale în ansamblu. Prin i.s. se realizează corelația dintre salarii și prețuri, dintre salarii și costul vieții, dintre salarii și productivitate, dintre salarii și produsul național brut, dintre salarii și creșterea economică. În principal, i.s. urmărește prevenirea eroziunii puterii de cumpărare a banilor, a salariilor și atenuarea efectelor deprecierei banilor, ale inflației asupra nivelului de trai al cetățenilor. În România, indexarea privește salariile personalului companiilor naționale, regiilor autonome, societăților comerciale cu capital de stat și instituțiilor publice. Pentru agenții economice cu capital privat și pentru instituțiile private, Guvernul a recomandat să se aplice aceleași procedee și cote de indexare a salariilor. **V. și indexare; compensarea salariilor.**

INDICATOR, expresie numerică ce caracterizează din punct de vedere cantitativ un fenomen sau proces economic, social, financiar, bancar etc. sau care îi definește evoluția în funcție de condițiile concrete de loc și de timp, precum și legătura reciprocă cu alte fenomene. Un i. se poate exprima în mărime absolută, medie sau relativă. **I.** pot fi economici, sociali, financieri, bancari, de asigurări, statistici, informaționali etc.

INDICATOR DE ACOPERIRE, expresie numerică menită să evidențieze măsura în care se utilizează finanțarea prin credite. Acesta este un indicator de risc financiar care comensurează flexibilitatea și capacitatea de onorare a datoriei la scadență. **I. de a.** se calculează ca raport între datoria totală a agentului economic și capitalul său:

$$\text{I. de a.} = \frac{\text{datoria totală a agentului economic}}{\text{capitalul agentului economic}}$$

INDICATOR DE ECONOMICITATE A COMERȚULUI EXTERIOR, raportul de schimb, exprimat în monedă națională, între export și import, determinându-se astfel:

$$\text{I. de e. a c.e.} = \frac{\text{Volumul importului în prețuri interne}}{\text{Volumul exportului în prețuri externe}} \cdot 1000.$$

Gradul de economicitate a comerțului exterior este favorabil dacă rezultatul raportului este peste 100 și nefavorabil când scade sub 100. Acest indicator se poate determina la nivelul economiei naționale sau în relațiile dintre țări și evidențiază economia de muncă vie și materializată care rezultă pentru economia națională din operațiunile de export-import. **V. și raport de schimb net.**

INDICATOR ECONOMIC, expresia cantitativă a rezultatelor activității umane. I.e. se exprimă în unități de măsură naturale și/sau valorice (monetare sau bănești). Comensurarea rezultatelor activității umane și calcularea i.e. se efectuează la nivel microeconomic (la fiecare agent economic), la nivel de ramură economică și pe ansamblul economiei naționale (la nivel macroeconomic). I.e. exprimă numeric activitatea economică ori anumite laturi și aspecte ale acesteia, fluxurile materiale și bănești care au loc între agenții economici, furnizează informații pentru analiza, luarea deciziilor și orientarea activității economice și fac posibilă compararea diferitelor activități, ramuri și economii naționale.

INDICATOR FINANCIAR, expresie concentrată a informației economico-financiare folosite în procesul conducerii întreprinderii. I.f. îndeplinește funcția de reflectare și de cunoaștere a fenomenelor și trebuie să răspundă la două cerințe: a) să corespundă principiilor și obiectivelor care stau la baza actului conducerii; b) să se bazeze pe caracterul real al informației.

INDICATORI AI DATORIEI PUBLICE EXTERNE, instrumente financiare sintetice de măsurare și de exprimare a nivelului și a poverii **datoriei publice externe** (v.). Indicatorii respectivi evidențiază gradul de îndatorare a țării față de străinătate, precum și efortul economic, social, financiar și valutar pe care trebuie să-l facă. Printre acești indicatori se menționează: **mărimea absolută a datoriei publice externe**, care arată gradul de îndatorare a unei țări față de străinătate la un moment dat; **mărimea medie a datoriei publice externe pe un locuitor**, care se determină raportând suma datoriei externe la numărul de locuitori ai țării îndatorate. Cu cât acest indicator este mai mare, cu atât țara este mai îndatorată; **raportul dintre datoria publică externă și produsul național brut** relevă cât la sută din produsul național brut reprezintă datoria publică față de străinătate. Cu cât acest indicator este mai mare, cu atât țara este mai îndatorată; **nivelul dobânzilor la împrumuturile externe** evidențiază procentul și suma dobânzilor. Dacă dobânzile sunt mari, într-un număr de ani suma acestora poate depăși suma împrumuturilor; **modul cum este eșalonată în timp datoria publică externă** relevă eșalonarea pe ani a datoriei externe. Dacă eșalonarea rambursării este făcută pe mai mulți ani, efortul țării debitoare este relativ mai ușor; **numărul de ani în care țara are datorii față de străinătate** arată în câți ani țara este îndatorată față de străinătate. Cu cât țara este îndatorată pe mai mulți ani, cu atât ea este mai împovărată; **mărimea absolută a serviciului datoriei publice externe** cuprinde rata anuală de rambursat din împrumuturi și dobânzile aferente; **raportul dintre datoria publică externă și încasările din exportul de mărfuri și servicii** (cu cât acest raport este mai mic, cu atât situația este mai ușoară pentru țara debitoare); **raportul dintre serviciul datoriei publice externe și încasările din exportul de mărfuri și servicii** (cu cât acest raport este mai mic, cu atât situația este mai ușoară pentru țara debitoare). Quantumul datoriei publice externe oglindește suma pe care o țară debitoare o datorează străinătății la un moment dat și nu are legătură cu potențialul său economic, financiar și valutar. Mărimea absolută a datoriei publice externe a unei țări se determină de regulă prin transformarea valutilor în care aceasta a fost contractată în moneda națională sau într-o valută străină folosită pe plan internațional pentru ușurarea comparațiilor internaționale. Dacă efortul valutar impus de datoria publică externă este mare, resursele valutare care rămân pentru importurile de mărfuri necesare dezvoltării social-economice și consumului sunt corespunzător mai mici. În aprecierea nivelului și a poverii datoriei publice externe este necesar să se stabilească corelația dintre creșterea datoriei publice externe determinate de contractarea împrumuturilor și

capacitatea politico-economică a țării de a asigura rambursarea ratelor anuale scadente, de a plăti comisioanele, dobânzile aferente etc., ceea ce înseamnă **calcularea plafonului împrumuturilor externe și de îndatorare externă**. Realizarea acestei corelații necesită: folosirea împrumuturilor externe pentru realizarea de investiții productive care să contribuie la dezvoltarea economică, la creșterea numărului locurilor de muncă; datoria publică externă trebuie să fie diversificată, cu termene diferite de rambursare, care să permită înfăptuirea serviciului datoriei publice externe; prevenirea utilizării împrumuturilor externe pentru acoperirea sistematică a deficitului balanței de plăți externe, dacă acesta se datorează unor factori permanenți; deoarece astfel s-ar agrava dezechilibrul acestei balanțe. La contractarea împrumuturilor externe trebuie să se aibă în vedere un nivel ridicat și stabil de creștere economică, precum și realizarea unor exporturi suficiente pentru a face față fără dificultăți serviciului datoriei publice externe. **Plafonul de împrumuturi externe și al îndatorării externe se poate determina cu ajutorul următorilor indicatori:**

• **ponderea datoriei externe în produsul național brut**, care se calculează în felul următor:

$$PDE = \frac{DPE}{PNB} \cdot 100,$$

în care:

PDE = ponderea datoriei publice externe în produsul național brut;

DPE = datoria publică externă rezultată din contractarea împrumuturilor pe termen mediu și lung;

PNB = produsul național brut.

Cu cât acest indicator este mai mare, cu atât țara este mai îndatorată față de străinătate;

• **raportul dintre deficitul balanței comerciale și produsul național brut**, care se calculează astfel:

$$\frac{DBC}{PNB} \cdot 100,$$

în care:

DBC = deficitul balanței comerciale;

PNB = produsul național brut.

Este de dorit ca acest indicator să se situeze sub 5%;

• **raportul dintre serviciul datoriei publice externe și volumul exporturilor de bunuri și servicii**, care se determină astfel:

$$\frac{SDPE}{VE} \cdot 100,$$

în care:

SDPE = serviciul datoriei publice externe;

VE = volumul anual al exporturilor de mărfuri și servicii.

Acest indicator se calculează pentru determinarea gradului de procurare la timp a valutei necesare realizării serviciului datoriei publice externe. În fiecare an, acest indicator trebuie să fie mai mic de 15%; dacă raportul este mai mic, situația este mai ușoară pentru țara debitoare;

• **rezerva valutară a statului**, care reflectă capacitatea țării de a face față diferitelor obligații externe, în situațiile în care încasările valutare din exportul de mărfuri și servicii a înregistrat o scădere. Rezerva valutară exercită o anumită influență asupra stabilității monedei naționale. Acest indicator se calculează astfel:

$$\frac{RV}{DPE} \cdot 100,$$

în care:

RV = rezerva valutară;

DPE = datoria publică externă.

Este optim ca rezerva valutară să compenseze mai mult de 25% din datoria publică externă a unei țări, contractată în decursul unui an. Pe plan internațional, se apreciază prudent că datoria publică externă a unui stat trebuie să fie mai mică sau cel mult egală cu de două ori valoarea exporturilor de bunuri și servicii realizate într-un an.

INDICATORI AI EFICACITĂȚII APARATULUI PRODUCTIV, totalitate de indicatori cu ajutorul cărora se apreciază calitatea aparatului productiv. Acești i. sunt: volumul investițiilor, importanța ramurilor cu creștere puternică, adaptarea întreprinderilor la cererea internă și externă, gradul de penetrare a importurilor, calitatea relațiilor sociale, nivelul pregătirii profesionale a salariaților etc. Aparatul productiv cuprinde ansamblul capacităților ce creează bogățiile de care dispune o țară la un moment dat. Aparatul productiv cuprinde: resursele energetice, rezervele de materii prime disponibile, mașinile, utilajele, instalațiile cu care sunt dotate unitățile economice, tipurile de specializare sectorială, formele și nivelurile de concentrare, elementele umane, nivelurile de calificare etc.

INDICATORI AI EFICIENȚEI ACTIVITĂȚII C.E.C., i. care exprimă eficiența activității desfășurate de către toate organele și unitățile Casei de Economii și Consemnațiuni. Astfel de indicatori sunt: a) **Atragerea economiilor bănești ale populației**, i. pune în evidență efortul general depus de unitățile C.E.C., într-o perioadă de timp dată, pentru mobilizarea unui volum cât mai mare de economii bănești de la populație. b) **Beneficii realizate de C.E.C.**, i. sintetic de apreciere a activității C.E.C., care se determină ca diferență între veniturile și cheltuielile determinate de acțiunea de economisire. c) **Coeficientul de elasticitate**, i. care relevă proporția în care se modifică disponibilitățile bănești ale populației datorită creșterii cu un procent a veniturilor acesteia. d) **Evoluția raporturilor dintre soldul general al economiilor bănești ale populației păstrate la C.E.C. și totalul disponibilităților bănești ale populației**, i. care arată cât din disponibilitățile bănești existente sau cât din veniturile curente ale populației se păstrează la C.E.C. e) **Gradul de dezvoltare a rețelei C.E.C.**, i. care arată în ce măsură s-a dezvoltat rețeaua C.E.C. și s-a îmbunătățit munca de popularizare și de mobilizare a economiilor bănești ale populației. f) **Gradul de pătrundere a acțiunii de economisire în rândurile populației**, i. care arată la câți locuitori revine un libret de economii și se determină prin raportarea numărului de locuitori la numărul de librete de economii existente la un moment dat. g) **Gradul de rămânere în sold a depunerilor (Grs)**, i. care arată raportul dintre creșterea de sold obținută într-o perioadă de timp dată și totalul depunerilor efectuate în aceeași perioadă de timp. Se determină după formula:

$$Grs = \frac{(D - R)}{D} \cdot 100,$$

în care:

D = depuneri;

R = restituiri.

h) **Indicele mișcării depunerilor (Imd)**, i. care arată cât timp rămâne la dispoziția statului un leu depus la C.E.C. Se determină după formula:

$$I_{md} = \frac{TR}{SMD} \cdot 100,$$

în care:

TR = totalul restituirilor;

SMD = soldul mediu al depunerilor.

i) **Intensitatea ratei de formare a disponibilităților (Ird)**, i. care arată raportul dintre cuantumul veniturilor bănești ale populației obținute într-o anumită perioadă de timp și cheltuielile pe care ea le efectuează pentru cumpărări de mărfuri, prestări de servicii, plăți de impozite, taxe, prime de asigurări, depuneri la C.E.C. Acest indicator se calculează după formula:

$$Ird = \frac{VB}{C_m + C_s + C_{ita} + DE},$$

în care:

VB = veniturile bănești ale populației;

C_m = cheltuieli pentru achiziționări de mărfuri;

C_s = cheltuieli pentru servicii prestate;

C_{ita} = cheltuieli pentru plata de impozite, taxe, asigurări;

DE = disponibilități economisite la C.E.C.

j) **Rata anuală de creștere a numerarului (Ran)**, i. care relevă raportul dintre sporul anual al numerarului în circulație și veniturile bănești ale populației în anul dat; se determină astfel:

$$Ran = \frac{SN}{VB} \cdot 100,$$

în care:

SN = sporul anual al numerarului în circulație;

VB = veniturile bănești ale populației.

k) **Rata anuală de creștere a soldului general al depunerilor (Rasg)**, i. care arată raportul existent între creșterea anuală de sold și veniturile bănești ale populației din anul dat; se determină după formula:

$$Rasg = \frac{\Delta Sep}{VB} \cdot 100,$$

în care:

Rasg = rata anuală a creșterii soldului depunerilor;

ΔSep = creșterea anuală a soldului economiilor bănești ale populației;

VB = veniturile bănești ale populației.

Soldul general al depunerilor exprimă cuantumul total al depunerilor populației la C.E.C. la un moment dat în urma fluctuațiilor depunerilor și restituirilor zilnice.

l) **Soldul mediu al depunerilor pe locuitor**, i. care se obține raportând soldul general al depunerilor existent la o anumită dată la numărul locuitorilor.

m) **Soldul mediu pe libret**, i. care exprimă suma medie depusă pe un libret și se determină raportându-se soldul general al depunerilor la numărul libretelor existente la o anumită dată.

INDICATORI AI EFICIENȚEI ACTIVITĂȚII DE ASIGURĂRI, i. care exprimă eficiența activității tuturor organelor și unităților societății de asigurări. Selectarea indicatorilor care se utilizează pentru comensurarea eficienței economico-sociale a asigurărilor se poate face în funcție de mai multe criterii, cum sunt: a) obiectivele analizei care urmează a se efectua; b) nivelul micro-sau macroeconomic la care urmează să fie efectuat studiul; c) modul de reglementare juridică a asigurărilor care urmează să fie examinate; d) ramura de asigurare care face obiectul analizei. Fiecare dintre indicatorii utilizați pentru exprimarea eficienței evidențiază anumite laturi ale activității de asigurare. Este dificil de efectuat o ierarhizare a acestor indicatori și, de asemenea, nu se poate afirma că unii indicatori ar avea o putere de expresie mai mare decât alții. Eficiența economico-socială a asigurărilor se apreciază prin gradul de satisfacere atât a cerințelor generale ale societății, cât și ale fiecărui asigurat. Dacă se acceptă că o parte a activității de asigurare are caracter productiv, referindu-se la compensarea daunelor din economie, se poate calcula producția netă realizată de societatea de asigurări, care are următoarele componente principale: despăgubirile plătite pentru bunuri, salariile, contribuțiile pentru asigurările sociale și profitul. Gradul de eficiență economico-socială a activității de asigurări pentru societate se poate exprima cu ajutorul ratei producției nete, care se determină astfel:

$$R_{pn} = \frac{PN}{C} \cdot 100,$$

în care:

R_{pn} = rata producției nete;

PN = producția netă;

C = costul asigurării, în care se includ cheltuielile referitoare la constituirea și administrarea fondului de asigurare, cheltuielile generale și cheltuielile administrativ-gospodărești. Indicatorul producției nete caracterizează și evidențiază laturile principale ale activității de asigurare.

Principalul indicator de comensurare a rezultatelor financiare și deci al eficienței asigurărilor, care are un rol important în înfăptuirea gestiunii economico-financiare, este **profitul**, ce se determină ca diferență între veniturile (încasările) și cheltuielile societății de asigurări. Datorită faptului că volumul despăgubirilor plătite diferă de la un an la altul, profitul nu poate constitui un indicator absolut de comensurare a eficienței economico-sociale a asigurărilor. Profitul are însă un rol important în realizarea autonomiei funcționale și a gestiunii economico-financiare a societății de asigurări, servește ca izvor de alimentare a veniturilor bugetului de stat, stimulează salariații din asigurări și reasigurări, cointerează societatea de asigurări, este un instrument de control. Profitul societății de asigurări se determină pe baza bilanțului contabil aprobat de adunarea generală a acționarilor. Din profitul societății de asigurări se pot constitui fonduri destinate modernizării, cercetării și dezvoltării activității de asigurări, investițiilor, reparațiilor, precum și pentru alte destinații stabilite de adunarea generală a acționarilor. Din profitul anual se constituie **fondul de rezervă**, care poate fi de cel mult 5% din profitul prevăzut în bilanțul anual (constituirea acestui fond se efectuează până când atinge minimum a cincea parte din capitalul social), precum și alte cote legale. Impozitul pe profit se scade din profitul prevăzut în bilanț, obținându-se profitul net convenit acționarilor, care se repartizează între aceștia, proporțional cu aportul la capitalul social, precum și pentru alte nevoi ale societății de asigurări. Dacă se înregistrează pierderi, adunarea generală a acționarilor analizează cauzele, iar suportarea lor se face de către acționari proporțional cu aportul la capitalul social și în limita capitalului subscris. **Volumul primelor de asigurare**

încasate, indicator principal care evidențiază extinderea categoriilor de asigurări practicate de către societatea de asigurări. Primele de asigurare încasate sunt utilizate pentru constituirea fondului de asigurare care servește la plata despăgubirilor și a sumelor asigurate. Ca urmare, sunt necesare cunoașterea obiectelor asigurabile și stabilirea bine fundamentată, pe baze științifice, a primelor de asigurare. Indicatorul volumul primelor de asigurare încasate evidențiază capacitatea de absorbție a pieței asigurărilor. **Nivelul protecției prin asigurare a riscurilor din societate**, indicator semnificativ din punctul de vedere al modului în care asigurările își îndeplinesc funcțiile în societate. Acest indicator se calculează ca raport între valoarea despăgubirilor plătite efectiv pentru riscurile cuprinse în asigurare și valoarea tuturor pagubelor asigurabile estimate, care pot să apară în societate într-o anumită perioadă de timp, efectuându-se următorul calcul:

$$NPA = \frac{DA}{VPA} \cdot 100,$$

în care:

- NPA = nivelul protecției prin asigurare;
- DA = despăgubirile de asigurare;
- VPA = valoarea pagubelor asigurabile.

Riscurile se evaluează pe baza datelor statistice privind frecvența și intensitatea evenimentelor producătoare de daune în economie pe o perioadă de timp relativ îndelungată, în funcție de felul riscurilor. De pildă, pentru furtună, ploi torențiale, grindină, mortalitatea animalelor, transportul mărfurilor, accidente de circulație se iau în studiu evenimentele pe baza datelor statistice pe o perioadă de 5-6 ani, pentru uragane, alunecări și prăbușiri de teren, incendii etc. se studiază evenimentele pe aproximativ zece ani, pentru cutremure perioada de studiu statistică este de circa 30 de ani. În toate cazurile este vorba numai de riscuri cuprinse în asigurare. Dezvoltarea asigurărilor facultative se poate aprecia cu ajutorul indicatorului **gradul de cuprindere în asigurare**. Acest indicator arată nivelul de dezvoltare a asigurărilor facultative și se calculează raportându-se obiectele sau persoanele asigurate la numărul total al obiectelor și persoanelor asigurabile de aceeași natură, efectuându-se următorul calcul:

$$Gca = \frac{Oa}{Toa} \cdot 100,$$

în care:

- Gca = gradul de cuprindere în asigurare;
- Oa = obiecte asigurate;
- Toa = totalul obiectelor asigurabile din aceeași categorie.

Cu cât gradul de cuprindere în asigurări este mai mare, cu atât mai mari sunt posibilitățile de creștere a eficienței economico-sociale, deoarece se realizează o dispersie mai uniformă a riscurilor, diminuându-se fenomenul de anteselecție. Acest indicator evidențiază extinderea protecției prin asigurări asupra unor bunuri de același fel sau asupra unor categorii de persoane, fiind de un real folos atât în aprecierea activității de asigurare la un moment dat, cât și pentru a prognoza dezvoltarea asigurărilor, identificând posibilitățile, căile și rezervele de extindere a ocrotirii în teritoriu, precum și stabilirea unor noi forme de asigurare. **Productivitatea muncii în domeniul asigurărilor**, indicator care arată quantumul încasărilor din primele de asigurare ce revin, în medie, pe un lucrător al societății de asigurări. Productivitatea muncii se poate calcula pe total activitate a societății de asigurări sau pe fiecare sucursală județeană și a

municipiului București astfel:

$$P_{ml} = \frac{T_i}{N_1},$$

în care:

P_{ml} = productivitatea muncii pe un lucrător al asigurărilor, exprimată în lei;

T_i = totalul încasărilor din prime de asigurare, în lei;

N_1 = numărul lucrătorilor scriptici încadrați în societatea de asigurări.

Productivitatea muncii în activitatea de contractare a asigurărilor, indicator care se exprimă prin numărul de asigurări contractate care revin, în medie, pe un lucrător al societății de asigurări și se determină astfel:

$$P_{mc} = \frac{N_{ac}}{N_1},$$

în care:

P_{mc} = productivitatea muncii calculată pe un lucrător nescriptic;

N_{ac} = numărul asigurărilor contractate;

N_1 = numărul de lucrători care se ocupă cu contractarea de asigurări.

Suma medie asigurată ce revine pe un contract de asigurare, indicator care se determină pe totalul asigurărilor și separat, pentru asigurările noi contractate pe o anumită perioadă de timp, prin raportarea sumei totale a asigurărilor (STA) la numărul contractelor de asigurare (NCA), astfel:

$$\bar{S}_{ca} = \frac{STA}{NCA}.$$

Prima medie încasată pe un contract de asigurare, indicator care relevă gradul de mobilizare a numerarului de la asigurați în cadrul asigurărilor facultative de bunuri și de persoane, determinându-se astfel:

$$\bar{P}_i = \frac{PT_i}{NAC},$$

în care:

\bar{P}_i = prima medie încasată;

PT_i = prime totale încasate;

N_{ac} = numărul de asigurări contractate.

Prima medie pe locuitor, indicator care se determină raportând totalul primelor încasate la numărul total al cetățenilor țării, efectuându-se următorul calcul:

$$\bar{P}_l = \frac{PT_i}{NC},$$

în care:

\bar{P}_l = prima medie pe locuitor;

PT_i = prime totale încasate;

NC = numărul total al cetățenilor țării.

Acest indicator reflectă gradul de dezvoltare a asigurărilor în general. **Gradul de acoperire prin asigurare**, indicator care se determină ca raport între suma asigurată și valoarea reală a bunului asigurat, efectuându-se următorul calcul:

$$G_{aa} = \frac{SA}{VB} \cdot 100,$$

în care:

- G_{aa} = gradul de acoperire prin asigurare;
- SA = suma asigurată pentru bunul respectiv;
- VB = valoarea reală a bunului la data contractării asigurării.

Acest indicator arată raportul în care se află suma asigurată comparativ cu valoarea reală a bunului asigurat. **Gradul de acoperire a daunei**, indicator care exprimă raportul dintre despăgubirea ce se acordă și paguba suferită de bunul asigurat, efectuându-se următorul calcul:

$$G_{ad} = \frac{D}{P} \cdot 100,$$

în care:

- G_{ad} = gradul de acoperire a daunei;
- D = despăgubirea acordată asiguratului;
- P = valoarea pagubei suferite de bunul asigurat.

Acest indicator se calculează, de regulă, pe categorii de bunuri asigurate. El se utilizează, deoarece, potrivit principiului răspunderii limitate, asigurații sunt antrenați în suportarea parțială a daunei, fapt care îi determină să conserve cât mai bine bunurile asigurate. **Costul relativ al activității de asigurare**, indicator care exprimă raportul dintre cheltuielile totale efectuate cu activitatea de asigurare (pe feluri de bunuri etc.) și încasările totale rezultate din primele de asigurare, efectuându-se următorul calcul, pe feluri de asigurări:

$$C_{ra} = \frac{C_t}{I_t} \cdot 100,$$

în care:

- C_{ra} = costul relativ al activității de asigurare;
- C_t = cheltuielile totale efectuate cu activitatea de asigurare;
- I_t = încasările totale rezultate din primele de asigurare.

Acest indicator se utilizează la efectuarea de analize pe feluri de bunuri asigurate, pe forme de asigurare, în profil teritorial, pe categorii de agenți economici, pe un număr mai mare de ani. Pe baza lui se pot trage concluzii prețioase asupra mărimii primelor de asigurare și să se ia măsurile cuvenite. **Rata daunei**, indicator care exprimă raportul dintre despăgubirile și sumele asigurate plătite, pe de o parte, și încasările rezultate din primele de asigurare, pe de altă parte. Pentru aflarea ratei daunei se efectuează următorul calcul pe feluri și categorii de asigurări:

$$RD = \frac{TPD}{T_i} \cdot 100,$$

în care:

RD = rata daunei;

TPD = total plăți de despăgubiri și sume asigurate;

T_i = total încasări prime de asigurare.

Acest indicator se poate determina pe fiecare fel de asigurare, precum și pe principalele categorii, prezentând o importanță deosebită în aprecierea rezultatelor economico-financiare ale societății de asigurări. Cu cât rata daunei este mai mică (sub 100), cu atât societatea de asigurări are o situație mai bună. Rata daunei nu este un indicator suficient de concludent, deoarece nu cuprinde toate cheltuielile efectuate de către societatea de asigurări. Ritmul inflației influențează negativ rata daunei. Cu cât se va reduce mai mult rata daunei, cu atât se va consolida situația financiară a societății de asigurări, cu atât va crește eficiența activității sale. Eficiența economică a asigurărilor se exprimă și cu indicatorul **cheltuieli la un leu venit net**, care se determină ca raport între diferența dintre totalul cheltuielilor și totalul despăgubirilor, inclusiv sumele asigurate plătite de societatea de asigurări într-un an, și diferența dintre totalul veniturilor și totalul cheltuielilor:

$$C_h / 1 \text{ leu v.n.} = \frac{C_t - D}{\hat{I}_t - C_t},$$

în care:

$C_h/1$ leu v.n. = cheltuieli la un leu venit net;

C_t = cheltuielile totale efectuate de societatea de asigurări în decursul anului;

D = plăți pentru despăgubiri și sume asigurate;

\hat{I}_t = încasări totale din prime de asigurare.

Cu cât acest indicator este mai mic, cu atât eficiența asigurărilor este mai ridicată. **Nivelul cheltuielilor de administrație la 1 000 de lei primă încasată**, indicator care se determină ca raport între totalul cheltuielilor pentru constituirea și administrarea fondului de asigurare (înmulțit cu 1 000) și totalul primelor încasate, efectuându-se calculul:

$$NCA / 1000 = \frac{TCA \cdot 1000}{TP_i},$$

în care:

NCA/1000 = nivelul cheltuielilor de administrație la 1 000 de lei;

TCA = totalul cheltuielilor de administrație;

TP_i = totalul primelor de asigurare încasate.

Rata profitului net, indicator cu ajutorul căruia se apreciază nivelul rezultatelor financiare ale societății de asigurări. Se determină raportându-se diferența dintre veniturile și cheltuielile totale înregistrate într-o anumită perioadă de timp, de regulă într-un an, la totalul veniturilor:

$$R_{pn} = \frac{(V - C)}{TV} \cdot 100,$$

în care:

R_{pn} = rata profitului net;

V = venituri totale rezultate din încasarea primelor de asigurare;

C = totalul cheltuielilor efectuate de societatea de asigurări.

Acest indicator arată, în procente, cât din fiecare sută de lei primă de asigurare încasată rămâne societății de asigurări după efectuarea tuturor cheltuielilor. **Durata medie de lichidare a daunelor**, indicator care arată timpul mediu cât durează constatarea, evaluarea pagubelor și plata despăgubirii către asigurat. Acest indicator se determină ca raport între numărul zilelor expirate de la avizarea daunei până la plata despăgubirilor și numărul daunelor soluționate, efectuându-se calculul următor:

$$\bar{D}_1 = \frac{t_1 + t_2 + \dots + t_n}{n} = \frac{\sum_{i=1}^n t_i}{n},$$

în care:

\bar{D}_1 = durata medie de lichidare a daunelor;

t = numărul zilelor expirate de la avizarea daunelor până la soluționarea lor;

n = numărul daunelor soluționate.

Acest indicator se calculează pe categorii de bunuri cuprinse în asigurare, la nivelul succursalelor sau la nivelul societății de asigurări. Cu cât acest indicator este mai mic, cu atât asigurații primesc mai repede despăgubirile pentru refacerea bunurilor distruse. Pentru asigurați, eficiența asigurărilor este – din acest punct de vedere – cu atât mai mare, cu cât despăgubirea se plătește într-un timp mai scurt de la producerea riscului.

INDICATORI AI RISCULUI BANCAR, i. care scot în relief riscurile bancare, le comensurează, le exprimă și indică băncilor măsurile de prevenire a lor. Acești indicatori sunt: **Riscul lichidității**, i. care se obține prin compararea activelor cu posibilitățile de lichiditate imediată, cu depozitele care pot reprezenta o dimensiune posibilă a solicitărilor creditorilor. Acest i. se determină astfel:

$$RL = \frac{N + DVB}{DVB} \cdot 100,$$

în care:

RL = riscul lichidității;

N = numerar efectiv;

DVB = depozite la vedere la bănci.

Cu cât acest i. este mai mic, cu atât r.l. este mai mic. **Riscul ratei dobânzii**, i. care rezultă din utilizarea raporturilor de credit cu dobânzi flotante, care sunt considerate în activitatea bancară ca fiind creanțe și, respectiv, dobânzi sensibile. Acest i. se determină astfel:

$$RRD = \frac{AS}{PS} \cdot 100,$$

în care:

RRD = riscul ratei dobânzii;

AS = active sensibile;

PS = pasive sensibile.

Acest *i.* evidențiază gradul de dependență față de dobânda pieței. **Riscul creditării, *r.*** de angajare care se manifestă prin faptul că dobânzile sau sumele împrumutate nu pot fi plătite, rambursate. Acest *i.* se determină astfel:

$$RC = \frac{CCM}{TC} \cdot 100,$$

în care:

- RC = riscul creditării;
- CCM = credite de calitate medie;
- TC = total credite.

Cu cât valoarea acestui *i.* este mai mare, cu atât profitul băncii este mai mare, dar și riscul bancar va fi mai mare. **Riscul capitalului, *i.*** ce exprimă măsura în care activele riscante sunt acoperite de capital. **R.c.** acționează în sens invers; cu cât riscurile sunt mai mici, cu atât profitul este mai mic. **R.c.** se determină în felul următor:

$$RC = \frac{C}{CT} \cdot 100,$$

în care:

- RC = riscul capitalului;
- C = capitalul;
- CT = credite totale.

Dacă acest *i.* este mare, banca folosește pentru acordarea creditelor capitalul propriu și resurse atrase prin depozite pe termen mediu și lung, apelând mai puțin la refinanțare. **V. și indicatori de performanță bancară.**

INDICATORI BURSIERI, *i.* care reflectă mersul afacerilor și evoluția cursurilor de bursă.

I.b. cuprind coeficienții de randament și indicii de curs. Coeficienții de randament exprimă cu deosebire rezultatele în timp ale societăților emittente ale titlurilor cotate la bursă, iar indicii de curs exprimă comportamentul pieței bursiere. Coeficienții de randament și indicii de curs se pot calcula pentru o valoare bursieră, pentru un grup de valori sau pentru totalitatea valorilor care se negociază la bursă. **Coeficienții de randament** cuprind: **Rata de randament**, exprimă raportul dintre capitalul investit și efectele obținute, adică rezultatele financiare produse de capitalul investit. **R. de *r.*** se determină după următoarea formulă:

$$R_r = \frac{D + (P_1 - P_0)}{P_0},$$

în care:

- R_r = rata de randament;
- D = dividendele sau dobânda cuvenită;
- P_0 = prețul titlurilor la începutul perioadei de referință, de regulă prețul cu care a fost achiziționat capitalul;
- P_1 = prețul titlului la sfârșitul perioadei de referință sau prețul la care titlul se vinde.

R. de *r.* se calculează și se publică de către organismele specializate ale bursei, individual pentru obligațiunile unui anumit debitor, pe grupe sau pe total obligațiuni cotate la o bursă. Cu cât cursul obligațiunilor este mai mic, cu atât randamentul lor este mai mare și viceversa. Valorile mobiliare

achiziționate constituie o investiție pe termen lung. Până la scadență, cursul obligațiunii poate înregistra creșteri sau scăderi față de valoarea nominală. La scadență însă, împrumutul restituie de regulă valoarea nominală a obligațiunii. Rezultă că randamentul obligațiunii depinde de valoarea cursului față de valoarea nominală și de perioada rămasă până la scadență. Ca urmare, determinarea randamentului real al obligațiunii necesită luarea în calcul și a diferenței de curs în plus, numită **agio** (v.), ori în minus, numită **disagio** (v.), față de valoarea nominală, raportată la durata de timp restantă a împrumutului concretizat în obligațiune. **Capitalizarea bursieră**, evaluare a unei unități economice pe baza valorii bursiere, adică pe baza cursului titlurilor pe care ea le-a emis, folosindu-se următorul calcul:

$$C_b = NrTE \cdot C_z,$$

în care:

- C_b = capitalizare bursieră;
- $NrTE$ = numărul titlurilor emise;
- C_z = cursul lor într-o anumită zi.

În cazul în care unitatea economică are cotate la bursă mai multe categorii de titluri, fiecare categorie se înmulțește cu cursul său. **Beneficiul pe acțiune**, beneficiul obținut de societatea emitentă pe o acțiune în decursul unui an. Se determină astfel:

$$\text{Beneficiul pe acțiune} = \frac{\text{Beneficiul rămas după impozitare}}{\text{Numărul acțiunilor emise}}.$$

Coefficientul de capitalizare a rezultatelor, indicator cunoscut sub denumirea de PER (engl. Price Earning Ratio), care se determină prin împărțirea cursului acțiunii la beneficiul obținut pe o acțiune, astfel:

$$\text{PER} = \frac{\text{Cursul acțiunii}}{\text{Beneficiul pe o acțiune}}.$$

Calculând acest coeficient se poate ști de câte ori beneficiul pe acțiune al anului în curs este capitalizat în cursul de bursă, exprimându-se astfel măsura în care deținătorul acțiunii poate fi remunerat. Se poate spune că PER este un multiplu de capitalizare, fiind indicatorul cel mai reprezentativ care caracterizează eficiența investiției în acțiunile unei societăți comerciale. **Indicii de curs**, i , care exprimă evoluția cursurilor într-o bursă. Ei pot fi individuali sau sintetici (generalii). **I**, individual se calculează numai pentru o valoare de bursă, exprimând ponderea procentuală a cursului înregistrat la un moment dat față de cursul care exista la data de referință, folosindu-se formula:

$$I_i = \frac{C_n}{C_0} \cdot 100,$$

în care:

- I_i = indicele individual;
- C_n = cursul valorii de bursă la data efectuării calculului;
- C_0 = cursul valorii de bursă la data de referință.

Este indicele sintetic care caracterizează bursa în ansamblu.

INDICATORI DE EFICIENȚĂ A ACTIVITĂȚII SOCIETĂȚII COMERCIALE, i. cu ajutorul cărora se comensurează și se exprimă eficiența activității de ansamblu a unei unități economice. Astfel de indicatori sunt: **Cifra de afaceri**, cifra totală a încasărilor realizate de un agent economic într-o anumită perioadă de timp, de regulă într-un an. Cu cât c. de a. este mai mare, cu atât activitatea este considerată mai rentabilă. **Profitul brut**, i. care reprezintă totalitatea rezultatelor financiare (pe trimestru, semestru, an) din care nu s-au efectuat nici un fel de scăzăminte. **Profitul brut bilanțier**, i. care reflectă profitul brut din care s-au dedus prelevările pentru formarea fondului de rezervă și eventualele pierderi ale exercițiului precedent. **Profitul brut impozabil**, i. care se determină ca diferență între profitul brut bilanțier și totalul cheltuielilor deductibile care sunt admise de lege. **Profitul net**, i. care reprezintă partea din profitul brut ce rămâne după scăderea impozitului pe profit. **Rata rentabilității în funcție de volumul**

desfacerilor, i. care se determină prin următorul raport: $R_{rd} = \frac{\text{Profit brut}}{\text{Desfaceri}} \cdot 100$. **Rentabilitatea**

comercială, i. care se determină astfel: $R_c = \frac{\text{Profit net}}{\text{Cifra de afaceri}} \cdot 100$. **Rentabilitatea financiară**, i.

care se calculează în felul următor: $R_f = \frac{\text{Profit net}}{\text{Capital propriu}} \cdot 100$. **Rata rentabilității fondurilor**

consumate i. care se determină în felul următor: $R_{fc} = \frac{\text{Profit brut}}{\text{Costuri aferente activității}} \cdot 100$.

Rata rentabilității fondurilor avansate, i. care se calculează astfel:

$R_{rfa} = \frac{\text{Profitul brut}}{\text{Fondurile avansate (MF + AC)}} \cdot 100$. **Rata rentabilității economice**, i. care se determină

astfel: $R_{re} = \frac{\text{Profitul brut}}{\text{Capitalul permanent}} \cdot 100$. Capitalul permanent este format din capitalul propriu +

datoriile pe termen mediu și lung. **Rata rentabilității capitalului social**, i. care se calculează în

felul următor: $R_{rcs} = \frac{\text{Profitul brut}}{\text{Capitalul social}} \cdot 100$. **Rata rentabilității rezultatelor obținute**, i. care se

determină prin următorul raport: $R_{ro} = \frac{\text{Profitul brut}}{\text{Cifra de afaceri}} \cdot 100$. **Coeficientul de îndatorare**, i. care

se determină astfel: $K_i = \frac{\text{Datorii}}{\text{Capitalul propriu}}$. **Rata generală de lichiditate**, i. care se calculează în

felul următor: $R_{gl} = \frac{\text{Active circulante}}{\text{Datorii pe termen lung}} \cdot 100$. **Gradul de solvabilitate**, i. care se determină

astfel: $G_s = \frac{\text{Capital propriu}}{\text{Capital străin}}$. **Rata de trezorerie**, i. care se calculează astfel:

$R_t = \frac{\text{Capital circulant} - \text{stocuri}}{\text{Datorii pe termen scurt}}$. **Rata de finanțare a capitalurilor circulante**, i. care se

determină în felul următor: $R_{fce} = \frac{\text{Fondul de rulment}}{\text{Capital circulant}}$. Acest indicator permite supravegherea

evoluției fondului de rulment în raport cu cea a capitalului circulant total. **Rata de finanțare a**

capitalurilor proprii, i. care se calculează astfel: $R_{fcp} = \frac{\text{Capitaluri proprii}}{\text{Mijloace fixe}}$. **Viteza de rotație a**

capitalului propriu, i. care se determină după următorul calcul: $V_{rcp} = \frac{\text{Cifra de afaceri}}{\text{Capitalul propriu}}$. **Rata**

de remunerare a capitalului propriu, i. care se calculează astfel: $R_{rcp} = \frac{\text{Dividende distribuite}}{\text{Capitalul propriu}}$.

Rata brută de amortizare a imobilizărilor, i. care se determină după formula:

$R_{bai} = \frac{\text{Fondul de amortizare}}{\text{Imobilizări brute}} \cdot 100$. **Rata cadenței amortizării**, i. care se calculează astfel:

$R_{ca} = \frac{\text{Amortismentul anual}}{\text{Imobilizări brute}} \cdot 100$.

INDICATORI DE EFICIENȚĂ A CONTROLULUI FINANCIAR, sistem complex de indicatori care se referă atât la controlul financiar de stat, cât și la controlul financiar propriu. Printre indicatorii de eficiență a controlului financiar de stat se menționează: numărul de controale efectuate; sancțiunile administrative aplicate; valoarea bunurilor și a sumelor confiscate; cuantumul vărsămintelor la bugetul public național, deci inclusiv la fondurile speciale. Indicatorii de eficiență a controlului financiar propriu sunt: valoarea totală a documentelor ce conțin operațiuni prin care se angajează ori se efectuează cheltuieli fără bază legală sau neeconomicoase; cuantumul valoric al amenzilor, penalităților și locațiilor plătite; valoarea pagubelor descoperite pentru care s-au luat măsuri de recuperare sau de sesizare a organelor de urmărire penală; sancțiunile disciplinare aplicate; plusurile de valori materiale și bănești identificate și înregistrate etc.

INDICATORI DE PERFORMANȚĂ BANCARĂ, i. care caracterizează eficiența activității desfășurate de bănci. Între acești indicatori se menționează: **Masa profitului**, care exprimă mărimea absolută a profitului realizat de bancă într-o anumită perioadă de timp, de regulă într-un an. Cu cât **m.p.** este mai mare, cu atât activitatea se poate aprecia că a fost mai eficientă, mai performantă. **Rata profitului**, principalul i. de analiză a eficienței activității bancare, care se determină astfel:

$$R_{pr} = \frac{P_n}{VT} \cdot 100,$$

în care:

R_{pr} = rata profitului;

P_n = profitul net;

VT = venituri totale obținute.

Mărimea acestui i. depinde de raportul dintre veniturile și cheltuielile bancare. **Rata rentabilității financiare (profitul la capital)**, i. concludent care comensurează rezultatele activității bancare, în ansamblu, și care se determină astfel:

$$R_{rf} = \frac{P_n}{C} \cdot 100,$$

în care:

- R_{rf} = rata rentabilității financiare;
- P_n = profitul net;
- C = capitalul.

Rata rentabilității economice (profitul la active), i. care reflectă efortul capacității manageriale de a utiliza resursele financiare și cele materiale ale băncii pentru a realiza profit. Acest indicator se determină în felul următor:

$$R_{re} = \frac{P_n}{A} \cdot 100,$$

în care:

- R_{re} = rata rentabilității economice;
- P_n = profitul net;
- A = activele băncii.

Dacă *r.r.e.* este de 1% sau mai mare, rezultatele băncii sunt pozitive. *R.r.e.* este cea mai bună unitate de măsură pentru aprecierea eficienței activității bancare, deoarece ține seama de managementul intermedierei bancare, de optimizarea operațiunilor active, de quantumul resurselor existente. **Efectul de pârghie**, i. cu mare putere de expresivitate pentru activitatea unei bănci, care evidențiază gradul în care utilizarea resurselor suplimentare contribuie la creșterea rentabilității capitalului propriu, adică măsura în care resursele suplimentare contribuie la sporirea rentabilității financiare. El se calculează astfel:

$$E_p = \frac{AT}{C},$$

în care:

- E_p = efectul de pârghie;
- AT = active totale;
- C = capitalul.

E. de p. variază proporțional cu ponderea capitalului în totalul pasivelor bancare. Dacă ponderea capitalului este mai mare, riscul bancar este mai mic și efectul de pârghie este mai mic și viceversa. Creșterea valorii acestui indicator se poate obține prin: ducerea unei campanii puternice de publicitate în vederea atragerii cât mai multor clienți; creșterea numărului de sucursale, filiale și agenții. **Gradul de utilizare a activelor**, i. care se determină după următorul calcul:

$$GUA = \frac{VT}{AT} \cdot 100,$$

în care:

- GUA = gradul de utilizare a activelor;
- VT = venituri totale;
- AT = active totale.

Nivelul acestui indicator depinde de mărimea ratei dobânzii pe piață și de structura activelor bancare. La un nivel dat al ratei dobânzii pe piață, creșterea acestui indicator se poate obține prin creșterea ponderii activelor care aduc cele mai mari venituri, care sunt cele mai rentabile.

INDICATORI FINANCIARI, instrumente de analiză economico-financiară care oferă o mai bună înțelegere a rezultatelor și a poziției economice și financiare a unei întreprinderi, precum și a modului în care patrimoniul acesteia a fost utilizat. **I.f.** se calculează ca rapoarte între diferitele posturi prevăzute în bilanțul contabil și situația veniturilor, cheltuielilor și rezultatelor obținute. **I.f.** oferă o privire de ansamblu asupra tuturor laturilor activității desfășurate de întreprindere în perioada de timp luată în studiu. Importanța **i.f.** constă în faptul că permit managerilor să evalueze poziția financiară a întreprinderii și rezultatele activității sale, să determine viitoarele oportunități sau probleme, să stabilească modul de utilizare a activelor întreprinderii. De asemenea, acești **i.** dau posibilitatea managerilor să analizeze activitatea întreprinderii și să o compare cu aceea a concurenței; ei dau posibilitatea acționarilor, investitorilor, creditorilor, băncilor și altor instituții finanțatoare să verifice modul în care întreprinderea gestionează resursele de care dispune, adică eficiența acestora. Importanța **i.f.** constă nu în calcularea lor, ci în interpretarea acestora în scopul obținerii unei imagini cât mai complete asupra diferitelor activități ale întreprinderii. Principalii **i.f.** pot fi grupați în trei categorii, și anume: a) **de lichiditate**; b) **de activitate**; c) **de profitabilitate**. a) **I. de lichiditate** evidențiază faptul că o firmă trebuie să fie aptă să-și onoreze creanțele, altfel putând ajunge în stare de faliment. Nu este de dorit ca profitul să fie folosit întotdeauna pentru plata facturilor. Între **i.** de lichiditate se menționează: 1. **Rata rapidă a lichidității**, **i.** care ia în considerare activele ce pot fi transformate repede în bani și se determină ca raport între activele curente minus stocurile (care se pot transforma în bani într-un timp mai îndelungat) și obligațiile curente.

$$\text{Rata rapidă a lichidității} = \frac{\text{Active curente} - \text{stocuri}}{\text{Obligații curente}} \text{ sau } \frac{\text{Active foarte lichide}}{\text{Obligații curente}}$$

2. **Rata de recuperare a creanțelor**, **i.** care măsoară timpul necesar pentru recuperarea banilor aferenți facturilor emise și neîncasate.

$$\text{Rata de recuperare a creanțelor} = \frac{\text{Facturi emise și neîncasate}}{\text{Vânzări nete}} \cdot 365.$$

Această rată se poate calcula pentru orice perioadă de timp, dar în mod uzual este semnificativă pentru intervale de 30, 90, 180 și 365 de zile. Rata de recuperare a creanțelor obținută trebuie comparată cu politica de credite concepută de întreprindere. Dacă, spre exemplu, politica de credite a întreprinderii este de 40 de zile, iar rata de recuperare a creanțelor calculată este de 70 de zile, situația este nefavorabilă și trebuie trecută sub control. Această situație poate să ascundă existența unor clienți care nu-și achită datoriile pentru că sunt rău platnici sau nu dispun de bani, caz în care întreprinderea trebuie să acționeze pentru recuperarea creanțelor. 3. **Rata de plată a debitorilor**, **i.** care relevă perioada de timp necesară plății furnizorilor întreprinderii, pentru bunurile și serviciile primite.

$$\text{Rata de plată a debitorilor} = \frac{\text{Furnizori} + \text{Creditori}}{\text{Cheltuieli directe}} \cdot 365.$$

Această rată depinde de condițiile oferite de furnizori și de creditorii pentru plata serviciilor prestate sau a mărfurilor vândute și de îndemânarea cu care sunt gestionari banii lichizi. Perioada de calcul al acestei rate o constituie: 30, 90, 180 sau 365 de zile. Rata medie de plată a debitorilor nu poate depăși condițiile oferite de furnizori, respectiv de creditorii. 4. **Rata de acoperire a creditorilor**, **i.** care relevă cât la sută din profitul întreprinderii (după plata dividendelor) va fi disponibil pentru rambursarea ratelor de credit și a dobânzilor aferente lor, în vederea rambursării creditorilor pe termen lung în anul următor.

$$\text{Rata de acoperire a creditelor} = \frac{\text{Profit net} + \text{Amortisment} - \text{Dividende}}{\text{Rate de credit scadente} + \text{Dobânzi aferente}}$$

Acest indicator servește ca instrument de apreciere a viitoarelor performanțe ale întreprinderii în condițiile în care profitabilitatea și lichiditatea rămân aceleași sau se îmbunătățesc. 5. **Rata de autofinanțare**, i. cu care se apreciază modul cum este împărțit riscul între creditorii întreprinderii și proprietarii (acționarii) ei. Acest indicator exprimă proporția obligațiilor totale ale întreprinderii în totalul capitalului propriu al întreprinderii.

$$\text{Rata de autofinanțare} = \frac{\text{Obligații totale}}{\text{Capital propriu}}$$

Această rată arată în ce măsură creditorii întreprinderii sunt protejați de risc cu capitalul propriu al întreprinderii. De asemenea, această rată se constituie într-o informație eficientă pentru acționari atunci când aceștia analizează modul în care este condusă întreprinderea. b) **I. de activitate**, i. ce caracterizează calitatea activității întreprinderii. Între **i. de activitate** se menționează: 1. **Rata capitalului de lucru**, i. care indică dacă întreprinderea își desfășoară activitățile comerciale în mod normal, peste estimări sau sub estimările anterioare.

$$\text{Rata capitalului de lucru} = \frac{\text{Profit net}}{\text{Capital de lucru}} \cdot 100.$$

Capitalul de lucru = Active curente – Pasive curente.

Acest indicator depinde de tipul de activitate a întreprinderilor și de clientela acestora. 2. **Rata de eficiență a stocurilor**, i. care măsoară cheltuielile directe în comparație cu valoarea stocurilor.

$$\text{Rata de eficiență a stocurilor} = \frac{\text{Totalul cheltuielilor directe}}{\text{Stocuri}} \cdot 100.$$

Acest indicator evidențiază modul de organizare a întreprinderii, precum și cererea pe care o cunosc produsele oferite de întreprindere. c) **I. de profitabilitate** sunt calculați cu scopul de a ști care sunt posibilitățile de dezvoltare a activității întreprinderii. Între **i. de profitabilitate** se menționează: 1. **Marja de profit net**, i. care se calculează în două variante, și anume:

$$\text{a) } \frac{\text{Profit net}}{\text{Vânzări}} \cdot 100.$$

Acest calcul evidențiază cât profit net a fost obținut din fiecare 100 de lei vânzări.

$$\text{b) Rata profitului net – active} = \text{ecuație } \frac{\text{Profit net}}{\text{Total active}} \cdot 100.$$

Acest calcul indică procentul de profit obținut pe seama folosirii activelor. În concluzie, i.f. sunt utilizați în analiza aprofundată a rezultatelor întreprinderii pentru a determina mai clar care sunt punctele tari sau slabe ale acesteia, pentru a evalua valoarea totală a investițiilor efectuate și pentru a stabili care sunt activitățile ce trebuie să sufere schimbări majore.

INDICATORI OPERATIVI (CONTINGENTE), numărul de elevi, de studenți, de paturi de spital, de lucrători etc. folosit în determinarea cheltuielilor instituțiilor publice. I.o. sunt stabiliți în funcție de specificul (obiectul) instituției; constituie baza de calcul al cheltuielilor instituțiilor. În învățământ, unde anul școlar nu coincide cu anul calendaristic (bugetar), este necesar să se determine indicatorul (contingentul) mediu anual. V. și **contingent**; **contingent mediu anual**.

INDICATORI VALORICI AI EFICIENȚEI INVESTIȚIILOR, raportul valoric dintre efortul de investiții și efectele valorice obținute în procesul folosirii mijloacelor fixe realizate cu ajutorul investițiilor. I.v. se completează reciproc, se corelează, constituind împreună instrumente de comensurare a eficienței economice a investițiilor și, de asemenea, se corelează cu indicatorii naturali ai eficienței economice a investițiilor. V. și **acumulare bănească**; **cost pe unitatea de produs**; **curs de revenire**; **investiție specifică**; **productivitatea muncii**; **valoarea producției la 1 000 de lei fonduri investite**; **cifra de afaceri**.

INDICE, mărime relativă care caracterizează schimbarea medie a fenomenelor în timp sau raportul dintre fenomene în spațiu. I., ca indicatori sintetici, au în același timp atât caracter de mărime relativă, cât și caracter de medie și oglindesc variația caracteristicii într-o colectivitate de unități față de prevederile planului, fie în timp, fie în spațiu. Orice i. se calculează ca raport între mărimea unui fenomen din perioada luată în calcul (curentă) și mărimea aceluiași fenomen din anul sau perioada cu care se face comparația. Dacă, de pildă, în anul 2000 produsul național este de 110, iar în anul 1999 a fost 100, atunci indicele se calculează astfel: $\frac{110}{100} \cdot 100$, ceea ce înseamnă că produsul național brut a crescut cu 10%.

INDICE AL ACȚIUNILOR, i. calculat zilnic, care caracterizează climatul bursier. I.a. înlesnește urmărirea evoluției bursiere a acțiunilor. Astfel de i. sunt calculați pe ramuri și sectoare economice și prezintă importanță pentru vânzarea și cumpărarea acțiunilor.

INDICE AL COSTULUI VIEȚII, mărime relativă care exprimă modificările în prețurile mărfurilor și serviciilor solicitate de populație. Mărfurile și serviciile care stau la baza determinării acestui indice se selectează, de regulă, pe baza sondajelor cu privire la bugetele de familie. Se calculează cu ajutorul formulei:

$$I_{cv} = \frac{\sum q_1 p_1}{\sum \frac{1}{K} q_1 p_1},$$

în care:

I_{cv} = indice al costului vieții;

q_1 = cantitățile de mărfuri și servicii achiziționate de populație în perioada curentă;

p_1 = prețurile de vânzare cu amănuntul ale mărfurilor și tarifele serviciilor din perioada curentă;

K = indicii individuali ai prețurilor de vânzare cu amănuntul și ai tarifelor.

Acest indice servește la determinarea salariului real și a celorlalte venituri reale ale populației.

INDICE AL COSTURILOR DE PRODUCȚIE, mărime relativă care caracterizează schimbarea nivelului costurilor de producție în perioada curentă în comparație cu perioada sau perioadele precedente. Când se examinează evoluția costului unitar al unui singur produs, obținut

de aceeași întreprindere, se folosește indicele individual al costului de producție, calculat după următoarea formulă:

$$I_{ci} = \frac{C_1}{C_0} \cdot 100,$$

în care:

- I_{ci} = indicele costului individual;
- C_1 = costul efectiv unitar din perioada curentă;
- C_0 = costul efectiv unitar din perioada de bază.

Dacă se examinează variația medie a costului unitar al unui singur produs realizat de mai multe unități economice sau dacă analiza se efectuează pe ansamblul unei ramuri cu producție omogenă, se utilizează indicele de grup al costului de producție, determinat după formula:

$$I_{gcp} = \frac{\sum C_1 q_1}{\sum C_0 q_1},$$

în care:

- I_{gcp} = indicele de grup al costului de producție;
- C_1 = costul de producție din perioada curentă;
- C_0 = costul de producție din perioada de bază;
- q_1 = cantitățile de produse fabricate, pe categorii de produse, în perioada curentă.

INDICE AL PREȚURILOR, instrument de măsură, construcție statistică, mărime relativă care exprimă schimbarea (variația) nivelului general al prețurilor la anumite mărfuri la un moment dat, comparativ cu o perioadă anterioară considerată ca bază. I. se determină ca indice individual, folosindu-se formula:

$$I_{pi} = \frac{\sum P_1}{\sum P_0}.$$

Se calculează și ca indice agregat astfel:

$$I_{pa} = \frac{\sum P_1 q_1}{\sum P_0 q_1}.$$

În același timp, se poate determina ca indice mediu armonic al indicilor individuali, după formula:

$$I_{pg} = \frac{\sum P_1 q_1}{\sum \frac{1}{i_p} P_1 q_1},$$

în care:

- p_1 = prețurile din perioada curentă;
- p_0 = prețurile din perioada de bază;
- q_1 = cantitățile vândute pe feluri de mărfuri în perioada curentă.

Există mai mulți indici ai prețurilor, calculați de Institutul Național de Statistică și Studii Economice și de Ministerul Finanțelor, care se determină chiar și lunar pentru prețurile bunurilor de consum, indici ai prețurilor pe produse, ai prețurilor de gros. Astfel de indici calculează și organele sindicale. I. al p. pot fi simpli (elementari), sintetici, sintetici ponderați (compoziți). Calcularea acestor i. necesită efectuarea unor anchete asupra prețurilor, care se bazează pe legea numerelor mari și pe numeroase calcule. Se efectuează regruparea variațiilor i. pe domeniile: alimentar, produse manufacturate și servicii.

INDICE AL PREȚURILOR DE COMERȚ EXTERIOR, mărime care exprimă schimbarea medie a prețurilor de import sau de export, la un moment dat, față de o perioadă precedentă luată ca bază de comparație.

INDICE AL PREȚURILOR INTERNAȚIONALE, i. care exprimă schimbarea medie a prețurilor la principalele produse pe piața internațională, la un moment dat, comparativ cu o perioadă precedentă considerată bază de comparație.

INDICE AL PUTERII DE CUMPĂRARE A BANILOR, mărime relativă care exprimă cantitatea de mărfuri ce poate fi achiziționată sau volumul serviciilor ce poate fi procurat cu o unitate bănească. I. se calculează cu ajutorul formulei:

$$I_{pcb} = \frac{\sum q_1 P_0}{\sum q_1 P_1}$$

în care:

- I_{pcb} = indicele puterii de cumpărare a banilor;
- q_1 = cantitățile de mărfuri și servicii procurate de populație în perioada curentă;
- p_1 = prețurile mărfurilor și tarifele serviciilor în perioada curentă;
- p_0 = prețurile mărfurilor și tarifele serviciilor în perioada de bază.

INDICE BURSIER, mărime statistică prin care se evidențiază evoluția cursurilor bursiere pe o anumită piață, ca urmare a raportului dintre cererea și oferta de capital pe piața respectivă. I.b. este un barometru al pieței servind investitorilor. I.b. caracterizează starea generală a economiei naționale care face posibilă realizarea unor profituri mari și obținerea unor dividende însemnate pentru deținătorii de titluri de valoare și relevă fluctuațiile pieței în general.

INDICE DE PROBABILITATE, mărime relativă care se calculează raportând numărul cazurilor realizate la numărul cazurilor identic, posibil a se realiza. I. de p. se calculează pe baza formulei:

$$I_p = \frac{N_{cr}}{N_{cp}}$$

în care:

- I_p = indicele de probabilitate;
- N_{cr} = numărul cazurilor realizate;
- N_{cp} = numărul cazurilor identic posibile.

I. de p. poate înregistra valori cuprinse între 0 și 1. Probabilitatea producerii riscului asigurat (v.) este cu atât mai mică cu cât valoarea i. de p. este mai apropiată de 0; în asemenea situații, nivelul primei de asigurare va fi mai scăzut. Când valoarea i. de p. tinde către 1, probabilitatea producerii riscului asigurat este mai mare și conduce la un nivel mai ridicat al primei de asigurare. Ori de câte ori i. de p. al unui risc este egal cu 1, înseamnă că riscul respectiv nu poate fi acceptat de asigurător, deoarece presupune în mod cert plata despăgubirii de asigurare sau a sumei asigurate, după caz.

INDICE MEDIU DE DESPĂGUBIRE, element de bază în calcularea primei nete la asigurările de bunuri. **I.m. de d.** arată cât reprezintă, în medie, despăgubirile plătite de societatea de asigurări la fiecare 100 de lei sumă asigurată, la o anumită categorie de bunuri, într-o perioadă trecută. **I.m. de d.** poate fi luat drept bază în calcularea primei nete, deoarece totalul despăgubirilor plătite de asigurător ne arată volumul efectiv al părții din răspunderea asumată de acesta, care s-a transformat în obligații de plăți, în cadrul unei perioade determinate. Acest volum permite să se determine, pe baza unor calcule de probabilități, nivelul primei nete necesar a fi încasată, pentru constituirea fondului de asigurare aferent răspunderii asigurătorului într-o perioadă viitoare. Altfel spus, pornind de la despăgubirile la 100 de lei sumă asigurată înregistrate într-o perioadă trecută, putem calcula prima netă la 100 de lei sumă asigurată pentru o perioadă viitoare. **I.m. de d.** se calculează pe baza datelor oferite de statistica asigurărilor. Numărul anilor pentru care este necesar să se calculeze **i.m. de d.** diferă în funcție de natura bunurilor, de caracteristicile și de frecvența riscurilor cuprinse în asigurare. De regulă, cu cât numărul anilor pentru care se calculează **i.m. de d.** este mai mare, cu atât există mai multă siguranță că el va permite stabilirea cu un grad de precizie mai mare a mărimii primei nete de asigurare. Se apreciază că această perioadă trebuie să fie de minimum 3-5 ani la autovehicule, de 7-10 ani la bunuri cum sunt animalele și poate ajunge la 30-40 de ani pentru bunuri cum sunt clădirile. Formulele de calcul al indicelui de despăgubire sunt:

$$\bar{I} = \frac{S}{NV} \text{ sau } \bar{I} = \frac{n}{N} \cdot \frac{v}{V'}$$

în care:

\bar{I} = indicele mediu de despăgubire anual;

S = suma totală a despăgubirilor plătite;

N = numărul bunurilor (obiectelor) asigurate;

V = valoarea medie a sumei asigurate;

n = numărul bunurilor (obiectelor) despăgubite;

v = valoarea medie a despăgubirilor plătite pentru bunurile supuse acțiunii riscurilor asigurate.

Pe baza **i.m. de d.** anual se calculează indicele mediu de despăgubire. **V.** și **prima de asigurare.**

INDICE VALORIC, mărime relativă care caracterizează dinamica valorică a unui fenomen sub aspectul schimbării cantității mărfurilor și a prețurilor acestora.

INDICE VALUTAR, mărime relativă care exprimă schimbările survenite în cursul unei (unor) valute [devalorizări sau (și) revalorizări] sau a unui coș valutar ce au avut loc într-o anumită perioadă de timp, comparativ cu situația care a existat la un moment dat.

INDICELE BANCAR DE LICHIDITATE, i. care se determină prin raportarea sumei pasivelor ponderate la suma activelor ponderate pe o perioadă de timp luată în considerare, efectuându-se următorul calcul:

$$IBL = \frac{\sum \text{pasive ponderate}}{\sum \text{active ponderate}}$$

În cazul în care indicele ponderat este egal cu 1 sau apropiat de 1, înseamnă că se asigură o corelație satisfăcătoare între pasive și active.

INDICELE GENERAL SAU DE GRUP DE CREȘTERE A PREȚURILOR BUNURILOR DE CONSUM, **i.** ce evidențiază creșterea medie ponderată a cheltuielilor efectuate de o familie de mărime medie pentru procurarea mijloacelor de subsistență, ținându-se seama de nivelul și de structura nevoilor sociale. Acest **i.** se calculează astfel:

$$I_{gp} = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_1} \cdot 100,$$

în care:

I_{gp} = indicele general al prețurilor;

p_0 și p_1 = prețurile de vânzare unitare pe feluri de produse în anul de bază și în anul curent;

q_1 = cantitățile pe feluri de mărfuri vândute în anul curent.

Fiecare țară cu economie de piață are instituții autorizate care calculează și supraveghează acest **i.** Guvernul țării folosește acest **i.** ca un criteriu principal de apreciere a succesului sau a insuccesului politicii social-economice. Dinamica prețurilor exprimă fidel și concludent evoluția generală a economiei naționale și conjunctura pieței. Ca urmare, acest **i.** este folosit de către patronat pentru negocierile cu salariații, pentru compararea dinamicii prețurilor cu cea a salariilor, pentru aprecierea productivității muncii și, cu deosebire, pentru a se determina dinamica profitului. Întrucât la calcularea **i.** nu se pot lua în calcul numeroasele bunuri de consum, se selectează grupele de mărfuri și bunurile reprezentative pentru fiecare grupă, iar apoi li se dau ponderi în totalul consumului, după care se urmărește evoluția prețurilor. Este, desigur, necesar ca toate aceste calcule să se efectueze corect. Se înțelege că în calcularea și în aplicarea acestui **i.**, executivul administrativ, patronatul și sindicatele au interese, oarecum diferite. De pildă, patronatul urmărește să determine creșteri cât mai mici ale prețurilor cu amănuntul, folosind diferite căi și metode. Astfel, micșorarea acestui **i.** se obține pe următoarele căi: acceptarea unor ponderi nereale pentru unele grupe de mărfuri; luarea în considerare a unei mărfi ca fiind reprezentativă, fără ca ea să îndeplinească condițiile necesare; luarea indexată (exagerată) în calcul a cotei de creștere a prețurilor pe seama îmbunătățirii calității unor produse etc. Modul de calcul al acestui **i.** polarizează interesele tuturor categoriilor socio-profesionale. Ca urmare are loc confruntarea intereselor salariaților cu cele ale patronilor și organelor guvernamentale. Datorită denaturării modului de calcul, în ultimii ani sindicatele s-au văzut nevoite să calculeze singure acest **i.**, pe care îl supun discuției cu patronatul și cu instituțiile guvernamentale. Acest **i.** reflectă principalele interese ale categoriilor socioprofesionale și se folosește la indexarea salariilor, pensiilor, alocațiilor, ajutoarelor de șomaj, a dobânzilor etc. Evoluția nivelului prețurilor și tarifelor se mai poate determina făcându-se raportul între valoarea produsului național brut din anul curent exprimată în prețurile anului curent și valoarea produsului național brut din anul curent calculată în prețurile anului de bază. În același scop se mai pot folosi următorii indicatori și indici: ecartul dintre cererea solvabilă, pe de-o parte, și oferta reală de mărfuri și servicii, pe de altă parte, evoluția prețurilor bunurilor de consum; indicele costului vieții; scăderea puterii de cumpărare a banilor pe piața internă și pe cea externă; evoluția masei monetare în circulație; viteza de circulație și de rotație a banilor; depășirea de către masa monetară în circulație a produsului național brut etc.

INDICELE RAPORTULUI DE SCHIMB, mărime relativă care relevă dinamica puterii de cumpărare a unui stat în raporturile sale comerciale cu alte state, determinată pe baza relației stabilite între evoluția prețurilor de export și cea a prețurilor de import. I.r. de s. se determină prin raportarea indicelui prețurilor de export la indicele prețurilor de import, după următorul calcul:

$$IRS = \frac{I_{pe}}{I_{pi}} = \frac{\sum q_n p_n \text{ export}}{\sum q_n p_0} \cdot \frac{\sum q_n p_0}{\sum q_n p_n \text{ import}} \cdot 100,$$

în care:

IRS = indicele raportului de schimb;

I_{pe} = indicele prețurilor de export;

I_{pi} = indicele prețurilor de import;

q_n = quantumul fizic al exporturilor, respectiv al importurilor, în perioada curentă;

p_n = prețurile de export, respectiv de import, în perioada de curentă;

p_0 = prețurile de export, respectiv de import, în perioada de bază.

Dacă *i.r. de s.* este mai mare decât 100, el exprimă o creștere a puterii de cumpărare a țării în relațiile sale cu alte țări. *I.r. de s.* prezintă o importanță deosebită pentru analiza rentabilității operațiunilor comerciale externe, evidențiind posibilitățile de economisire a muncii sociale pe întreaga economie națională prin stabilirea unei structuri corespunzătoare a schimburilor comerciale cu străinătatea și a modului cum se exportă produsele din țara noastră. Modificarea într-un sens sau altul a *i.r. de s.* poate fi determinată de competitivitatea produselor la export, de evoluția conjuncturală a piețelor internaționale pentru mărfurile importate sau exportate, precum și de modul cum operațiunile de import și de export se încadrează în condițiile optime ale pieței externe. ♦ *I.r. de s. bilateral*, mărime relativă care exprimă frecvența schimburilor comerciale ale unui stat cu un alt stat, în situațiile în care operațiunile de export sunt legate de cele de import pe baza acordurilor de clearing. *I.r. de s.b.* se determină după următoarea formulă:

$$IRSB = \frac{\sum q_b p_b \text{ export}}{\sum q_b p_m} \cdot \frac{\sum q_b p_m}{\sum q_b p_b \text{ import}},$$

în care:

IRSB = indicele raportului de schimb bilateral;

q_b = quantumul fizic al mărfurilor exportate sau importate în relația bilaterală;

p_b = prețul mărfurilor exportate sau importate în relația bilaterală;

p_m = prețul mondial al mărfurilor exportate sau importate în relația bilaterală.

I.r. de s.b. este un important instrument de apreciere a rentabilității financiar-valutare a nivelului prețurilor din acordurile de clearing sau dacă volumul fizic al schimburilor sunt sau nu avantajoase.

INDICI AI PUTERII DE CUMPĂRARE A BANILOR, *i. de preț* utilizați în comensurarea puterii de cumpărare a banilor. Astfel de indici sunt: *i. speciali*, care se referă la un anumit sector economic, ai căror modificări de prețuri pot afecta nivelul general al prețurilor; *i. general al prețurilor*, care exprimă în formă reunită mărfurile și serviciile reprezentative ale economiei; *i. de consum*, în cadrul cărora pentru a exprima puterea de cumpărare a monedei cel mai concludent este *i. costului vieții*, apoi *i. prețurilor de consum* cu ridicata și cu amănuntul. *V. și putere de cumpărare a banilor deținuți de populație.*

INDIVIZIBILITATEA PRIMEI DE ASIGURARE, neadmiterea divizării primei de asigurare pe durata asigurării. I.p. de a. se bazează pe faptul că probabilitatea de daună este determinată pe întreaga durată a asigurării, indiferent când și dacă se produce riscul preluat în asigurare; aceasta înseamnă că și prima de asigurare trebuie încasată integral – așa cum s-a calculat – pentru întreaga perioadă de asigurare (v.). Dacă, spre exemplu, riscul asigurat survine în prima jumătate a perioadei de asigurare, asiguratul nu poate avea dreptul să pretindă ca prima de asigurare să se determine proporțional numai pentru timpul care a mai rămas. I.p. de a. trebuie respectată și pentru motivul că asiguratorul folosește toată prima de asigurare aferentă duratei de asigurare în cadrul comunității de risc.

INFLAȚIE, proces economico-social deosebit de complex prin care se manifestă dezechilibrul profund al întregului mecanism economico-financiar, monetar și de credit, expansiunea neobișnuită a circulației monetare și a creditului, supraaglomerarea continuă a arterelor circulației cu o masă de bani de hârtie excesiv de mare față de necesitățile circulației mărfurilor și plata serviciilor, creșterea considerabilă și rapidă, generalizată și continuă a prețurilor și tarifelor, reducerea sensibilă a puterii de cumpărare a banilor. I. este posibilă numai în condițiile folosirii în circulație a banilor de hârtie. În condițiile circulației monedelor cu valoare intrinsecă și a bancnotelor convertibile nu este posibilă i. Nu orice creșterea a prețurilor este i. În cazul în care o cauză izolată și fortuită provoacă creșterea pe una sau două luni a prețurilor, nu este vorba de i., ci de o simplă tensiune a prețurilor. De exemplu, o secetă, o creștere a tarifelor publice sau a taxelor poate determina o explozie a prețurilor, fără durată, fenomenul nefiind autoîntreținut. În acest caz nu se poate vorbi de i. Creșterea inflaționistă a prețurilor este un proces de durată, permanent. În timpul i. are loc o creștere generală, dar neuniformă și inegală a prețurilor și a tarifelor. Creșterea prețurilor unor mărfuri antrenează și generează creșterea în lanț a prețurilor și a tarifelor altor mărfuri și servicii. Creșterea conjuncturală a prețurilor (în ajunul sărbătorilor, într-un anumit sezon etc.) nu este o creștere inflaționistă. I. are loc în situațiile în care masa de monedă de hârtie pusă în circulație crește mult mai repede decât producția, circulația mărfurilor și prestările de servicii sau când în arterele circulației rămâne aceeași masă de monedă de hârtie, însă scade sensibil volumul producției, al circulației mărfurilor și al prestărilor de servicii sau când se accelerează viteza de circulație a banilor. În timpul i. deschise prețurile cresc vertiginos și într-un ritm rapid, se agravează specula, se fac investiții speculative mult mai mari decât în sfera producției. În aceste condiții, categoriile de populație cu venituri fixe nu-și pot menține puterea de cumpărare, li se reduce sensibil venitul real și deci le scade considerabil nivelul de trai. Toate acestea conduc la redistribuirea produsului național brut în favoarea anumitor categorii sociale, la diminuarea considerabilă a veniturilor reale ale salariaților și ale țărănimii, la agravarea contradicțiilor sociale. În timpul i. cresc în primul rând prețurile produselor marii industrii, iar mai târziu și mult mai lent sporesc prețurile de producție ale micilor producători de mărfuri, prețurile forței de muncă. În perioada i. crește rata șomajului. În condițiile actuale, i. este influențată și de relațiile internaționale. Instalarea i. este marcată de un șoc inițial, determinat de o dereglare bruscă a fluxurilor și a raporturilor dintre cerere și ofertă. După aceea se agravează dezechilibrele dintre cerere și ofertă, ca urmare a degradării proporțiilor dintre producție (ofertă) și consum (cerere). I. agravează crizele economice, zguduie sistemul bănesc și de credit, precum și finanțele țării. I. presupune creșterea prețurilor și a tarifelor peste o anumită limită, peste un anumit prag. De-a lungul timpului a evoluat și conceptul de stabilitate economică și monetară. În secolul al XIX-lea stabilitatea monetară era înțeleasă ca o rămânere nemodificată a prețurilor și a tarifelor. La mijlocul secolului al XX-lea, stabilitatea monetară accepta o modificare a prețurilor cu 1,5%-2%, iar ulterior cu 2,7%. În prezent, unii economiști vorbesc de inflație când prețurile cresc cu mai mult de 3,5%. Fondul Monetar Internațional definește creșterea anuală a prețurilor de 3,5%-4-5% ca fiind o i. medie. Elementele definitorii ale i. sunt următoarele: **deprecierea banilor**, adică

scăderea sensibilă a puterii de cumpărare a banilor aflați în circulație; creșterea de durată și rapidă a prețurilor și a tarifelor tuturor mărfurilor și serviciilor. Are loc o creștere generală a prețurilor (și nu numai ale bunurilor de consum), creștere diferențiată pe categorii de bunuri, pe factori de producție și pe diferite piețe teritoriale. Procesul inflaționist modifică principalele corelații dintre prețuri; aceasta înseamnă că unii agenți economici realizează profituri mari fără să depună eforturi corespunzătoare, iar alții înregistrează pierderi; au loc modificări calitative și structurale atât în sfera circulației bănești, cât și în cea a mărfurilor și serviciilor. I. exprimă existența unui mare excedent al masei monetare față de cantitatea ofertei de mărfuri și servicii; i. devine ea însăși un dezechilibru monetar și material. Economiiile populației sunt practic depreciate (chiar nulificate), au loc speculații aducătoare de profituri mari în termen scurt și micșorarea investițiilor productive. Aceasta înseamnă micșorarea volumului și a calității ofertei de mărfuri și servicii; interferarea i. cu factori sociologici și psihologici. Frica de i. determină un anumit comportament al cumpărătorilor consumatori, care pe calea creditului de consum își procură bunuri ce le vor fi necesare în viitor. Accentuarea înclinației spre consum și reducerea corespunzătoare a înclinației spre economii determină un dezechilibru între cererea și oferta de pe piața bunurilor de consum. Întrucât un exces de cerere nu se poate realiza decât după o anumită perioadă de timp, are loc o adaptare prin creșterea prețurilor și ca urmare se reduce puterea de cumpărare a banilor. Această modalitate de adaptare întreține și uneori amplifică excesul de cerere. Procesul declanșării, perpetuării și agravării i. poate fi explicat prin luarea în considerare a mai multor cauze, a mai multor fenomene care se înlănțuie, se influențează reciproc și duc la creșterea sensibilă a prețurilor mărfurilor și a tarifelor serviciilor. I. este determinată de un complex de cauze interne, dintre care se menționează: cauze economice; cererea și oferta de mărfuri și servicii; cauze monetare; cauze financiar-bugetare etc. În funcție de aceste cauze economiștii disting: i. prin creșterea cererii de mărfuri și de servicii; i. prin costuri; i. monetară etc. Cauza principală a i. este dezechilibrul profund și de durată dintre cerere și ofertă, elasticitatea și creșterea cererii și rigiditatea sau chiar scăderea ofertei. Creșterea cererii duce la creșterea prețurilor. În condiții normale, creșterea cererii stimulează sporirea producției. Dacă însă creșterea cererii nu determină creșterea corespunzătoare a producției și deci a ofertei, are loc creșterea prețurilor, apare i. I. a cărei cauză principală constă în insuficiența producției (ofertei), în sensul că sporirea salariilor nu este compensată prin creșterea producției, este considerată de specialiști ca fiind i. reală (J. M. Albertini, *Les rouges de l'economie nationale, Editions Economie et Humanisme*, Paris, 1988, p. 336). Creșterea cererii categoriilor sociale se poate datora folosirii economiilor realizate anterior sau creșterii salariilor fără o creștere corespunzătoare a productivității muncii, a producției sau poate chiar atunci când acești indicatori se micșorează. Astăzi, în țara noastră, unii agenți economici plătesc salarii fără prestarea unei munci (reducerea activității, închiderea temporară a firmei, lichidarea întreprinderii, demonstrații, greve etc.). Este evident că salariile plătite nu au un corespondent în mărfuri sau servicii. Fenomenul poate fi compensat prin producția suplimentară a altor agenți economici. Dacă această compensare nu se realizează, se înregistrează o presiune asupra creșterii prețurilor și tarifelor, ceea ce duce la i. Creșterea considerabilă a cererii de mărfuri se datorează și unor agenți economici. Ivirea dezechilibrului între cerere și ofertă se datorează și insuficienței ofertei, adică lipsei de mărfuri și de servicii de pe piață. Reducerea ofertei se datorează scăderii producției industriale, agricole etc. Lipsa devizelor face imposibil importul de mărfuri. Folosirea împrumuturilor externe pentru importul de mărfuri poate amâna creșterea prețurilor, însă datoria contractată va greva economia țării în viitor. Liberalizarea sălbatică a prețurilor, în condițiile de profundă criză economică, și penuria excesivă de produse pe piața internă au condus la creșterea aberantă a prețurilor, la i. galopantă, care a erodat puterea de cumpărare a leului, la deprecierea considerabilă a economiilor bănești ale populației – ceea ce a constituit una dintre cele mai grave erori din perioada de tranziție. Mai mulți

economiști consideră că la baza i. se află creșterea costurilor de producție (i. prin costuri). Sarcinile agenților economici sunt în continuă creștere, fiind determinate de obligații salariale, sociale, fiscale, tehnice, economice, comerciale etc. Creșterea costurilor de producție este determinată de acțiunea mai multor factori. De pildă, pentru ca să-și poată acoperi cheltuielile publice crescând, statul trebuie să majoreze impozitele, care sunt suportate în cele mai multe cazuri din costurile de producție, ducând în final la creșterea costului vieții. De asemenea, i. prin costuri are loc în cazurile în care, sub presiunea salariaților și a sindicatelor, salariul mediu crește mai repede decât productivitatea muncii. Creșterea prețurilor și a costului vieții determină sindicatele să solicite noi sporuri de salarii pentru a face față costurilor vieții. În timp ce salariile și pensiile cresc foarte încet, prețurile cresc rapid și vertiginos. Pentru a evita grevele și demonstrațiile, unii agenți economici preferă să mărească salariile, ceea ce poate duce în final la creșterea prețurilor. Autofinanțarea agenților economici este o altă cale de manifestare a i. prin costuri. Toate cheltuielile cu tehnica nouă, cu modernizarea echipamentului, cu reclama etc. duc la creșterea costurilor de producție. Creșterea i. prin prețuri este determinată și de evoluția structurii consumului populației. Consumul populației este orientat spre servicii în proporție de 40-50%, fapt care conduce la creșterea prețurilor, deoarece în sfera serviciilor productivitatea muncii este foarte lentă. Procesul inflaționist este influențat și de creșterea prețurilor pe piața externă (în țările cu inflație) la materii prime, la tehnologii etc., care poate determina creșterea prețurilor în țara importatoare (dacă și cursurile valutare evoluează în acest sens). I. poate fi generată și de excedentul balanței de plăți, ceea ce înseamnă că s-a exportat mai mult decât s-a importat, în țară existând deci mai puține posibilități de aprovizionare a populației cu bunuri de consum; dacă populația în acea perioadă va efectua economisiri de un volum mai mare, atunci efectul inflaționist determinat de export va fi anihilat. O altă cauză a i. o constituie deficitul bugetar, când cheltuielile sunt mai mari decât veniturile și statul recurge la împrumuturi de la banca de emisiune pentru a face față cheltuielilor. Unii economiști explică i. prin emisiunea excesivă de semne bănești, respectiv prin creșterea considerabilă a masei monetare în circulație față de cantitatea de mărfuri și de servicii de pe piață. Creșterea excesivă a masei monetare în circulație este atât consecința emisiunii de monedă, a sporirii banilor scripturali prin acorduri de credite, a acoperirii deficitului bugetar, cât și urmarea faptului că puterea publică nu controlează suficient punerea banilor în circulație de către băncile comerciale. O altă cauză a i. o constituie folosirea rezervelor de bani de către posesorii lor, ceea ce determină o creștere a numerarului în circulație. De asemenea, intensificarea vitezei de circulație a banilor poate conduce la existența aparentă a unei mase monetare mari în circulație și, în anumite condiții, la i. I. poate fi determinată și de cauze monetare externe. Astfel, masa mare de dolari și de alte valute care circulă fără un control riguros dintr-o țară în alta, alături de moneda națională care este mereu devalorizată, mărește peste necesar masa monetară în circulație, conducând la operațiuni speculative. Politică de curs valutar practică de către Banca Națională a României a constituit permanent din 1990 încoace un factor de accelerare a procesului inflaționist, de instabilitate și degradare economică. În condiții economice normale, devalorizarea monedei naționale contribuie la stimularea exportului, dar aceasta numai atunci când moneda este liber convertibilă și când producția națională satisface cerințele interne, produsele sunt de bună calitate și creează disponibilități pentru export. Dacă aceste condiții nu sunt îndeplinite, devalorizarea continuă și arbitrară a monedei naționale în raport cu alte valute antrenează folosirea unor materii prime importate care generează scumpirea exagerată a multor mărfuri pe piața internă, amplifică i., contribuind la reducerea continuă a puterii de cumpărare a populației, deși se indexează salariile și se întreprind unele măsuri de protecție socială, dar care compensează numai parțial creșterea prețurilor și a tarifelor. I. apare și datorită distorsiunilor din economia românească, care, fiind neperformantă, nu poate absorbi creșterile de salarii decât sub forma creșterii prețurilor. Creșterea sensibilă, expansiunea creditelor

bancare ce se acordă fără o analiză temeinică a scopurilor pentru care se folosesc conduce la un dezechilibru între cererea de bunuri de consum și oferta reală de astfel de bunuri. Cresc prețurile pe piață datorită sporirii masei monetare în circulație și se reduce puterea de cumpărare a salariilor. Proliferează speculații care își măresc stocurile de mărfuri așteptând prețuri mai mari, ceea ce diminuează oferta convenită de mărfuri. Folosirea rezervelor de numerar de către posesorii lor determină creșterea numerarului în circulație. I. contemporană se întrepătrunde cu numeroase procese economice și sociale naționale la nivel macro-, cât și mondoeconomic. I. poate avea și unele cauze de ordin psihologic, interne și internaționale. În ansamblu, **cauzele inflației trebuie căutate în activitatea economică, socială, financiară și monetară, în politica de guvernare a țării.** În diferite țări și perioade, i. a avut forme variate de manifestare. Din punctul de vedere al amplitudinii se cunosc următoarele tipuri de inflație: **i. rampantă** (târâtoare), care se caracterizează prin creșterea medie anuală a prețurilor și a tarifelor de 3-4%; **i. deschisă**, în care prețurile și tarifele evoluează anual între 5 și 10%; **i. galopantă, hiperinflație**, în care prețurile și tarifele cresc anual cu mai mult de 15%. Acest gen de i. s-a instalat deja în România și în celelalte țări foste comuniste din centrul și estul Europei și este scăpată de sub control; **stagflație**, consecință a unei i. îndelungate, care constă în coexistența i. cu stagnarea economică, cu lipsa de creștere economică notabilă; **slumpflație**, coexistența i. cu recesiunea economică; **deflație**, operațiune de retragere din arterele circulației în perioada de i. a unei părți din masa monetară. Deflația se poate realiza prin: măsuri fiscale (creșterea impozitelor și a taxelor, micșorarea cheltuielilor guvernamentale) și măsuri monetare (majorarea dobânzilor, reducerea masei monetare în circulație, restrângerea acordării de credite în scopuri neproductive care, în cele din urmă, duce la reducerea corespunzătoare a activității economice, la creșterea șomajului, la reducerea salariilor). Formele de manifestare ale deflației sunt: ridicarea treptată a cursului semnelor bănești, creșterea puterii de cumpărare a monedei naționale prin scăderea prețurilor mărfurilor și a tarifelor serviciilor, ridicarea cursului leului în raport cu alte valute. I. sub toate formele sale este dezordinea dezordinilor în viața economică. I. se poate comensura cu ajutorul mai multor indicatori și indici. Cei mai importanți indicatori sunt: dinamica prețurilor în general, evoluția prețurilor bunurilor de consum, scăderea puterii de cumpărare a banilor, creșterea costului vieții etc. Fiecare indicator evidențiază o anumită latură a i. De aceea, pentru evitarea inexactității și a confuziei asupra dimensiunilor i. se utilizează simultan mai mulți indicatori. Fenomenul inflaționist se poate măsura cel mai bine prin determinarea diferenței dintre cererea solvabilă nominală și cantitatea reală de mărfuri și servicii care poate fi oferită de agenții economici și punerea lor pe piață. Deci i. poate fi comensurată prin masa bănească pusă în circulație fără acoperire în mărfuri, lucrări și servicii. Indicii cel mai mult folosiți pentru comensurarea i. sunt: **indicele general sau de grup al prețurilor**, care evidențiază dinamica prețurilor de vânzare în general sau pe grupe de mărfuri. Acest indice se calculează astfel:

$$I_{gp} = \frac{\sum p_1 q_1}{\sum p_0 q_1} \cdot 100,$$

în care:

I_{gp} = indicele general al prețurilor;

p_0 și p_1 = prețurile de vânzare unitare pe feluri de produse în anul de bază și în anul curent;

q_1 = cantitățile pe feluri de mărfuri vândute în anul curent.

Evoluția nivelului prețurilor se mai poate determina făcându-se raportul dintre valoarea produsului național brut din anul curent exprimată în prețurile anului curent și valoarea produsului național brut din anul curent calculată în prețurile anului de bază. Nivelul i. se poate determina și prin

creșterea masei monetare puse în circulație într-un ritm mai înalt decât creșterea productivității muncii și a producției. I. se mai poate măsura și cu următorii indici: dinamica prețurilor de consum; indicele costului vieții; puterea de cumpărare a banilor pe piața internă și externă; evoluția masei monetare în circulație; viteza de circulație și de rotație a banilor, gradul de erodare a monedei naționale în raport cu valutele liber convertibile, raportul dintre masa monetară în circulație și produsul național brut etc. În condițiile actuale, i. este foarte complexă, de diferite tipuri, în continuă diversificare, are la bază numeroase cauze și produce efecte imprevizibile. Într-un fel trebuie privite și examinate consecințele i. în țările cu o economie abundentă, puternic industrializate, și în alt mod în țările în care se manifestă penuria de mărfuri și servicii. În țările dezvoltate, i. este privită ca fiind un decalaj între cerințele prezente și cele viitoare, ca un impozit pe civilizație, ca un instrument de realizare a unor obiective viitoare. În schimb, în țările cu penurie de produse, i. este cauzată de o serie de dezechilibre, între care și cel dintre cerere și ofertă. Oferta fiind insuficientă, conduce la creșterea continuă și excesivă a prețurilor. Există și specialiști care consideră că economia are întotdeauna nevoie de o anumită creștere a prețurilor, dar viața n-a confirmat această teorie. În țările dezvoltate, i. îndelungată a dus la stagflație și chiar la slumpflație, la existența concomitentă a i., a recesiunii și a șomajului. Realizarea revoluției tehnico-științifice contemporane a făcut ca i. să se transforme treptat, succesiv, în aproape toate țările, într-o criză structurală. Prin deprecierea și devalorizarea banilor, i. elimină o parte din resursele materiale acumulate, asigurând valorificarea la o rată normală a capitalului rămas în circuitul activ. I. poate debloca mecanismul economic. I. elimină unitățile neeficiente, capacitățile de producție uzate moral, și înlesnesc adaptarea celor viabile la exigențele impuse de revoluția tehnico-științifică. O parte a potențialului productiv, atât material, cât și uman, este sacrificată, pentru ca mecanismul economic să fie așezat pe criterii de eficiență. I. conduce și la redimensionarea periodică a raportului dintre timpul de muncă necesar și timpul de supramuncă, dintre volumul de muncă din sfera producției materiale și din sfera prestatoare de servicii. Timpul de muncă total se reduce, dar munca este mai intensă. I. pune de acord capacitățile de producție cu cerințele sociale reale. I. exercită o presiune permanentă asupra capacităților de producție mai puțin consolidate și asupra forței de muncă. În această privință se remarcă o creștere considerabilă a ponderii capitalului de împrumut față de totalul capitalului folosit de unii agenți economici. În timpul i. banii se depreciază, se devalorizează într-o măsură egală sau mai mare decât rata dobânzii. Cei care folosesc capital împrumutat îl utilizează practic gratuit și restituie chiar un capital real mai mic decât cel împrumutat, ca urmare a devalorizării banilor și după ce și-au obținut profitul real. La fel se pune și problema împrumuturilor contractate de către stat de la populație prin emiterea de obligațiuni. Dacă nu li se acordă alte avantaje, practic subscriptorii sunt deposedați de banii lor, rămânând cu obligațiunile devalorizate, fără valoare. O altă consecință a i. este scăderea continuă și sensibilă a puterii de cumpărare a banilor. Nominal are loc o creștere a masei de bani la populație, dar cu ei se pot cumpăra bunuri tot mai puține. Are loc o sărăcire progresivă a populației. Aprecierea generală și unanimă este că i. de mari proporții, galopantă, constituie un factor dezorganizator al oricărei economii naționale. I. afectează grav corelația dintre prețurile mărfurilor, face imposibilă efectuarea calculelor de rentabilitate, de eficiență. Sunt necesare repetate indexări, actualizări de pensii, de salarii, de costuri, de prețuri etc. I. rapidă face imposibilă realizarea anumitor studii economice, iar în economie nimic nu se mai poate compara. O altă consecință gravă a i., cu mari implicații ulterioare, este aceea că descurajează investițiile productive de lungă durată și orientează resursele bănești spre acțiuni speculative imediate, curente. Investitorii pe termen lung nu-și mai pot recupera capitalul real sau suma împrumutată și folosită. I. accentuează devalorizarea monedei naționale, duce la creșterea cursului de schimb al valutei străine, cu efecte negative pentru dezvoltarea social-economică a țării cu monedă neconvertibilă. Unele dintre

consecințele dezastruoase ale inflației excesive sunt **afectarea și decăderea societății civile**. Hiperinflația duce la înrăutățirea considerabilă a condițiilor de viață ale categoriilor sociale, la erodarea nivelului de trai, la sărăcirea categoriilor sociale cu venituri fixe. Instituțiile sociale sunt puse în primejdie, își fac loc tot mai mult înșelătoria, specula, corupția în toate domeniile. Se deteriorează criteriile normale de ierarhizare a indivizilor în societate. Apar nemulțumiri, convulsii sociale, cei săraci se revoltă împotriva celor îmbogățiți, se manifestă ostilitate față de organele puterii publice etc. Costul social este mereu majorat, șomajul ia proporții etc. Din cauza efectelor *i.*, ale creșterii vertiginoase a prețurilor, sunt necesare măsuri ferme pentru calcularea corectă a indicilor prețurilor și pentru indexarea corespunzătoare (reală) a salariilor, pensiilor, ajutoarelor, indemnizațiilor, alocațiilor, burselor etc. Fenomenul inflaționist este greu de cunoscut, de stăpânit și de combătut. În perioada *i.*, agenții economici și categoriile sociale ale populației caută să se adapteze situației concrete, comportându-se în maniere variate față de o formă sau alta a *i.* Unii agenți economici pot face față mai bine presiunii inflaționiste și au șanse să câștige mult și rapid în lupta cu concurenții, fără să depună eforturi pentru a produce mai mult și mai bine. Acești agenți economici preferă *i.* Mulți alți agenți economici, care nu pot face față luptei de concurență în condițiile *i.*, înregistrează pierderi, ajungând chiar în stare de faliment. În ansamblu, ca urmare a *i.* și a comportamentului lor, agenții economici se încadrează în două categorii: **avantajați și dezavantajați**. Aceasta înseamnă că între agenții economici au loc mari redistribuiri de valori. Adaptarea și lupta împotriva *i.* depind de rata *i.*, de nivelul salariilor, de structura bunurilor de consum care rezultă din bugetele de familie elaborate pe categorii de salariați etc. *I.* este un proces continuu și derutant, determinat de multiplele sale condiționări. Din această cauză cunoștințele despre manifestările și consecințele *i.* își pierd valabilitatea. Agenții economici și populația trebuie să-și adapteze comportamentul la noua situație. Complexul de măsuri antiinflaționiste urmărește mai întâi ținerea sub control a procesului inflaționist, menținerea sau readucerea acestuia la o rată redusă, frânarea creșterii masei monetare în circulație, stabilizarea prețurilor și luarea de măsuri ferme pentru evitarea stagnării, pentru relansarea și creșterea economică, pentru reducerea șomajului. *I.* este o boală economică greu de vindecat. Lupta împotriva ei presupune cunoașterea mai întâi a cauzelor care au generat-o. Măsurile terapeutice trebuie adoptate de către stat, de către guvern, și trebuie aplicate cu fermitate și la timp. Mai întâi este necesar să se urmărească **frânarea *i.*** care tinde să se transforme în hiperinflație. **Lupta pentru combaterea *i.* necesită luarea unui complex de măsuri economice, monetare, financiare și chiar administrative.** În domeniul economic este necesar să se întreprindă măsuri pentru conducerea și orientarea economiei naționale în ansamblu, pentru lichidarea dezechilibrelor economico-sociale. De asemenea, agenții economici trebuie să fie stimulați și preocupați pentru efectuarea de investiții productive, care să conducă – alături de alte măsuri manageriale – la creșterea productivității muncii, la reducerea costurilor, la sporirea și la diversificarea producției, la ridicarea performanțelor tehnice și calitative ale produselor care să satisfacă cererea. Concomitent, este necesar să se suplimenteze importurile. Tot în domeniul economic, combaterea *i.* poate avea loc prin reducerea cererii și prin descurajarea consumului unor mărfuri deficitare, ca și prin vitalizarea cererii pentru produsele care se pot substitui produselor deficitare. Pentru reducerea costurilor de producție, unele materiale pot fi recuperate, reciclate și refolosite. În vederea satisfacerii cererii de produse este necesar să se creeze un climat de muncă, de disciplină, de ordine, iar salariile trebuie să se acorde în funcție de rezultatele obținute la locurile de muncă. În **domeniul monetar** este necesar ca organele financiar-bancare și autoritatea statală să readucă în depozitele băncii de emisiune masele de monede excedentare existente în arterele circulației. Băncile măresc rata dobânzii, reduc astfel creditele acordate, însă se reduc investițiile. Firmele mari sunt mai puțin afectate deoarece ele se bazează în mare măsură pe autofinanțare. Influența negativă se exercită asupra firmelor mici și mijlocii. O altă măsură monetară poate fi atragerea economiilor bănești ale populației la instituțiile de credit și

transformarea lor în capitaluri productive. În acest scop se stabilesc dobânzi stimulatorii. În domeniul monetar se mai pot lua următoarele măsuri: **deflația** (v.), **revalorizarea** (v.), **stabilizarea monetară** (v.). În domeniul financiar se impun următoarele măsuri: micșorarea și eliminarea deficitului bugetului de stat, diminuarea cheltuielilor publice cu aparatul de stat, reducerea cheltuielilor private din fonduri împrumutate, încasarea de impozite progresive majorate, taxe, amenzi etc. asupra veniturilor și bunurilor acumulate pe căi ilicite, stabilirea și încasarea unor impozite echitabile pe salarii, pe drepturile de autor, pe veniturile agricultorilor etc., care să stimuleze munca tuturor categoriilor sociale ale populației și să conducă la creșterea ofertei de bunuri și servicii. Pentru frânarea și combaterea i. nu sunt excluse, în anumite împrejurări, nici unele **măsuri administrative** adoptate de către organele statale și sindicale, cum sunt: limitarea, supravegherea și controlul strict al prețurilor și tarifelor, blocarea (înghețarea) prețurilor și a salariilor pentru o anumită perioadă de timp etc. Aceste măsuri creează un răgaz de timp pentru a se acționa asupra cauzelor i. Unii economiști susțin că **mecanismul de indexare a salariilor, pensiilor, burselor, capitalurilor** etc. în funcție de evoluția prețurilor, a productivității muncii, a producției ar contribui la încetinirea ritmului i. Alți economiști, dimpotrivă argumentează că indexările conduc la instalarea i. Combaterea i. se poate realiza și prin **consensul social** asupra repartiției veniturilor și a beneficiilor care se obțin din activitatea economică, prin stabilirea unui climat de încredere, de siguranță. În concluzie, frânarea și combaterea i. se pot realiza prin: sporirea, diversificarea și ridicarea calității produselor, creșterea productivității muncii, reducerea costurilor, asigurarea stabilității prețurilor și a circulației monetare, refacerea echilibrului economic și bugetar, măsuri de punere de acord a ofertei cu cererea, lichidarea și prevenirea speculei, a redistribuirii veniturilor în detrimentul grupurilor sociale defavorizate. **Statul trebuie să fie principalul factor de luptă împotriva i.**, și nu de favorizare a ei. Este necesar un control sistematic, ferm și exigent exercitat de către organele statale în domeniul economic, social monetar, al creditului, financiar-bugetar, al **prețurilor și tarifelor** etc. De asemenea, Guvernul trebuie să stabilească un program complex de luptă împotriva i.

INFLAȚIE ANTICIPATĂ, rată a i. care se apreciază că se va produce într-o anumită perioadă de timp. I.a. se estimează pe baza unor ipoteze privind indicele general al prețurilor și folosindu-se anumite calcule de prognozare economică, socială, financiară, monetară etc.

INFLAȚIE INVALIDATĂ, i. a cărei rată nu este însoțită de o rată asemănătoare de creștere a ofertei monetare. V. și **inflație**.

INFLAȚIE PRIN CREȘTEREA CERERII, i. care se realizează prin creșterea sistematică a cererii generale de mărfuri, lucrări, servicii, ceea ce conduce la creșterea continuă a prețurilor. V. și **inflație**.

INFLAȚIE PRIN CREȘTEREA COSTURILOR, i. determinată prin creșterea continuă a costurilor care conduce la creșterea sistematică a prețurilor. Creșterea costurilor poate fi determinată de creșterea salariilor, de creșterea prețurilor pentru materialele din import, de majorarea amortismentului mijloacelor fixe, de ridicarea marjei profitului, de ridicarea costului energiei, transportului etc. V. și **inflație**.

INFLAȚIE PRIN IMPOZITE, fenomen inflaționist cauzat de interesul salariaților de a obține creșterea salariului real și după plata impozitului. Angajații manifestă o tendință de creștere a revendicărilor privind salariile nominale, pentru a compensa reducerea lor prin plata impozitului. Dacă impozitul nu se indexează în funcție de rata inflației conduce la creșterea veniturilor salariaților. Crescând cererile salariale, crește și rata inflației, mai ales când impozitul are cote proporționale. Cu toate acestea, în practică, creșterea inflației prin impozite este controversată. V. și **inflație**.

INFLAȚIE PRIN PROFIT, i. ce se realizează prin tendința patronului de a obține un profit tot mai mare. Producătorii monopolisți ridică mereu prețurile prin puterea și influența pe care o au asupra pieței. **V. și inflație.**

INFLAȚIE PRIN SALARII, i. ce se realizează prin presiunea (grevele) exercitată de sindicate pe piața forței de muncă în vederea creșterii sistematice a salariilor și a altor venituri salariale. **I. prin s.** se realizează mai ales prin salariile excesiv de mari ale vastului și birocratului aparat de stat central și local, care este neproductiv. **V. și inflație; inflație prin creșterea costurilor.**

INFLAȚIE REPRIMATĂ, sistarea și chiar reducerea i. prin înghețarea și controlul riguros al prețurilor și al tarifelor. Cu toate acestea i. are tendințe de creștere. **V. și inflație.**

INFLAȚIE SUPRIMATĂ, menținerea prețurilor la un nivel scăzut prin mecanisme de control sistematic și exigent al pieței.

INFLAȚIE VALIDATĂ, i. liberă, lăsată să evolueze, fără nici un control din partea organelor guvernamentale.

INFORMAȚII CONFIDENȚIALE, i. de orice natură privitoare la un emitent sau la oricare dintre valorile mobiliare emise de acesta, inaccesibile publicului sau care nu au devenit încă publice și a căror divulgare ar putea influența prețul sau alte aspecte ale tranzacțiilor cu valori mobiliare ale emitentului sau ale societăților comerciale asociate ori ale celor în care emitentul deține o poziție majoritară. Persoanele care dețin astfel de informații au obligația de a nu le divulga și nici de a le exploata în mod direct sau indirect, personal ori prin interpuși. Orice persoană este considerată deținătoare de i.c. dacă are acces la astfel de informații ca membru al structurii de conducere sau de supraveghere a emitentului, ca investitor în valorile mobiliare ale emitentului sau are acces la astfel de informații datorită unei poziții sau legături cu emitentul ori dacă a obținut astfel de informații de la oricare dintre persoanele apropiate emitentului. Membrii Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare, angajații, consultanții și colaboratorii săi ca deținători de i.c. sunt obligați să nu valorifice respectivele informații în avantajul propriu sau al unor terți. Dacă un emitent, pe baza unei hotărâri adoptate de cel puțin $\frac{3}{4}$ din numărul membrilor consiliului său de administrație, consideră că o anumită informație este de natură confidențială și că dezvăluirea ei ar avea un efect material contrar intereselor sale, ale acționarilor săi sau ale deținătorilor altor valori mobiliare ale acestuia, va solicita în scris Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare permisiunea să considere această informație drept confidențială, pentru motivele și perioada specificată în respectiva cerere. **V. și emitent; emitent de titluri de valoare; poziție de control; poziție majoritară; societate de valori mobiliare.**

INFORMAȚII PRIVILEGIATE, i. de orice natură privitoare la un emitent sau la oricare dintre valorile mobiliare emise de acesta, care nu sunt cunoscute publicului și sunt susceptibile de a afecta decizia unui investitor rezonabil, persoanele inițiate fiind ținute a nu le divulga și a nu le exploata în mod direct sau indirect, personal sau prin interpuși. **V. și emitent; emitent de titluri de valoare; poziție de control; poziție majoritară; societate de valori mobiliare; valori mobiliare.**

INFRAȚIUNI CONTRA REGIMULUI PREȚURILOR ȘI AL TARIFELOR 1. Vânzarea de mărfuri de către lucrătorii comerțului de stat, cooperatist, privat sau prestarea de servicii de către lucrătorii unităților de stat, de către membrii cooperatori sau ai altor organizații private și obștești la prețuri (tarife) superioare celor legale. 2. Falsificarea sau substituirea de mărfuri și expunerea lor spre vânzare. Încadrarea cu rea-credință și plata la categorii de calitate inferioară a produselor achiziționate de la producătorii agricoli. Aceste infracțiuni se pedepsesc administrativ sau penal.

INFRAȚIUNI ÎN DOMENIUL ASIGURĂRILOR, încălcarea gravă a normelor privind autorizarea și desfășurarea activității de asigurări și reasigurări. De exemplu, constituie infracțiune desfășurarea activității de asigurări în sau din România, de către oricare persoană, fără autorizarea Comisiei de Supraveghere a Asigurărilor (.v.) și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă de la 50 000 000 de lei la 100 000 000 de lei.

INFRAȚIUNI LA REGIMUL MIJLOACELOR DE PLATĂ STRĂINE, METALELOR PREȚIOASE ȘI PIETRELOR PREȚIOASE, infracțiuni care afectează relațiile sociale ce caracterizează activitatea valutară reglementată de normele juridice pentru orice fel de operațiuni cu mijloace de plată străine, metale prețioase și pietre prețioase. Aceste infracțiuni constau în: nepredarea la Banca Națională a României sau la Banca Comercială Română, timp de 30 de zile, a mijloacelor de plată străine, precum și nepredarea în termen de 60 de zile a metalelor prețioase care nu provin din producție și imediat pe cele care provin din producție; nepredarea către cele două instituții bancare, în termen de 60 de zile, a disponibilităților în mijloace de plată străine și a sumelor constituind venituri din bunuri imobiliare aflate în străinătate sau contravaloarea drepturilor valorificate referitoare la astfel de bunuri; nedeclararea la Banca Națională, în termen de 60 de zile, a înscrisurilor reprezentând mijloace de plată străine și a altor mijloace de plată care constituie active; efectuarea de operațiuni interzise cu astfel de valori, inclusiv cu diferite obiecte din argint și pietre prețioase. Persoanele care fac să dispară valorile ce trebuie predate, cedate sau declarate ori care le fac improprii destinației lor se sancționează mai sever. Efectuarea de cumpărări în vederea revinzării sau mijlocirea unor astfel de operațiuni în scopul obținerii unui beneficiu, trecerea ilegală a acestor valori peste graniță se sancționează, de asemenea, sever. Se sancționează persoanele obligate să predea, să cedeze sau să declare drepturile patrimoniale care li se cuvin în străinătate și care, la solicitarea băncii, nu prezintă actele sau nu furnizează informațiile necesare în vederea valorificării acestor drepturi. Sunt apărute de pedeapsă persoanele care n-au predat, n-au declarat sau n-au cedat valorile menționate mai sus, dacă după începerea urmăririi penale contra lor recunosc faptele, dau informațiile necesare organului judiciar și își îndeplinesc obligațiile nerespectate anterior; în același mod sunt tratate și persoanele care, după ce s-a început urmărirea penală contra lor, înlesnesc descoperirea altor făptuitori. Persoanele denunțate nu se pedepsesc dacă la cererea organelor de stat predau sau cedează imediat valorile respective. Se mai sancționează faptul de a nu declara la organele vamale sumele de lei, obligațiunile și libretetele C.E.C., obiectele din metale prețioase (cu excepția celor de uz personal) pe care persoanele care călătoresc le posedă la intrarea sau la ieșirea din țară. De asemenea, se sancționează valorificarea, altfel decât pe căile legale, a metalelor prețioase, a pietrelor prețioase, a mijloacelor de plată străine de către cetățenii altor țări nedomiciliați în țara noastră, dacă aceste fapte au caracter de trafic organizat sau dacă sunt de o amploare care poate prejudicia interesele financiare și valutare ale țării.

INFRAȚIUNI REFERITOARE LA CONTROLUL FINANCIAR PREVENTIV

1. Efectuarea sau acordarea aprobării de a se efectua o operațiune economico-financiară supusă controlului financiar preventiv (v.), fără prezentarea prealabilă a documentelor la organul competent să exercite acest control. 2. Eliberarea vizei de control financiar preventiv pentru actele care se referă la operațiuni economico-financiare nelegale, inoportune, inefficiente; se sancționează pe cale penală.

INIȚIAȚI (INSIDERS), persoane care, prin natura muncii pe care o efectuează într-o unitate economică sau într-o instituție (directori, membri ai consiliilor de administrație, cenzori, funcționari), sunt în posesia unor informații confidențiale importante. I. pot furniza informații care se utilizează la bursă pentru a obține avantaje financiare în detrimentul altor operațiuni de bursă.

Atât zvonurile, cât și intervențiile i. pot da naștere unor importante variații neașteptate ale cursurilor bursiere. Informațiile deținute și folosite de i. aduc de multe ori atingere celorlalți operatori de bursă, dezorganizând piața bursieră. Ca urmare, legislațiile penale ale diferitelor țări prevăd sancțiuni severe pentru persoanele care dețin și furnizează informații care pot influența cursurile pe piețele bursiere.

INOVAȚIE FINANCIARĂ, modificare, perfecționare sau instituire a unor noi instrumente (pârghii) financiare, a unor noi metode financiare care să stimuleze dezvoltarea activității economice și sociale, creșterea productivității muncii, reducerea costurilor de producție, creșterea eficienței economice și financiare. Inovația, înnoirea financiară presupune raționalizarea, simplificarea activității financiare, reducerea cheltuielilor administrative, creșterea veniturilor bugetare, realizarea echilibrului financiar-bugetar, stabilitate economică.

INSOLVABILITATE, situația în care se află o persoană fizică sau juridică de a nu putea satisface angajamentele sale de plăți. Ca urmare a faptului că resursele bănești și bunurile pe care le are aceasta sunt de o valoare mai mică decât totalitatea obligațiilor care urmează să fie plătite cu valoarea acestor bunuri. I. unui debitor poate fi declarată la cererea debitorului insolubil sau la solicitarea creditorilor săi prin deschiderea procedurii falimentului, a unei acțiuni judiciare de înțelegere, a unei acțiuni de înțelegere extrajudiciară între debitor și creditor sau, în final, prin executarea silită în vederea încasării creanțelor de către creditorii. **V. și concordat; faliment.**

INSPECTOR DE PROTECȚIE A MUNCII, persoană oficială cu calificare profesională corespunzătoare, investită de Inspectoratul de Stat Teritorial pentru Protecția Muncii sau, după caz, de Ministerul Muncii și Solidarității Sociale să verifice respectarea normelor de protecție a muncii. I. de p. a m. este autorizat: să exercite controlul la persoanele juridice și fizice privind modul în care se respectă legislația de protecție a muncii; să aibă acces liber, permanent și fără înștiințare prealabilă în sediul persoanei juridice și în orice alt loc de muncă organizat de aceasta; să ceară informații de la orice persoană care participă la procesul de muncă cu privire la activitatea de protecție a muncii; să solicite persoanei juridice, precum și persoanei fizice documentele și informațiile necesare realizării controlului sau efectuării cercetării accidentelor de muncă; să efectueze sau să solicite măsurători și determinări pentru clarificarea unor situații de pericol și să ia probe de produse și materiale pentru examinarea lor în afara unității, atunci când situația constatată o impune; să dispună sistarea unei activități sau scoaterea din funcțiune a echipamentelor tehnice, când constată o stare de pericol iminent de accidentare sau de îmbolnăvire profesională, și să sesizeze, după caz, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale și organele de urmărire penală; să propună conducerii Inspectoratului de Stat Teritorial pentru Protecția Muncii retragerea autorizației de funcționare a persoanei juridice sau a persoanei fizice, din punctul de vedere al protecției muncii, dacă constată că, prin modificarea condițiilor care au stat la baza emiterii acesteia, nu se respectă normele de protecție a muncii; să aplice sancțiuni în situația în care constată încălcări ale prevederilor actelor normative în domeniul protecției muncii. I. de p. a m. este obligat: să nu aibă un interes patrimonial în raporturile cu persoana juridică sau fizică, în executarea atribuțiilor; să nu dezințuie, nici după încetarea funcției de inspector, secrete de fabricație sau de comerț, ori procedee de exploatare sau alte date cu caracter secret, cunoscute cu ocazia exercitării atribuțiilor sale; să păstreze confidențialitate asupra sursei de informare în legătură cu sesizările sau cu plângerile primite, referitoare la defecțiunile din instalații sau la încălcarea dispozițiilor legale, și să nu facă cunoscut persoanei juridice și persoanei fizice faptul că s-a procedat la efectuarea inspecției ca urmare a unei plângeri. **V. și Inspecția de Stat pentru Protecția Muncii; protecția muncii; norme de protecție a muncii.**

INSPECTOR FINANCIAR, persoană cu pregătire superioară de specialitate, încadrată în aparatul financiar, care se ocupă cu problemele așezării și încasării impozitelor.

INSPECTORATUL DE STAT PENTRU HANDICAPAȚI, organ teritorial al Secretariatului de Stat pentru Handicapați, care funcționează în fiecare județ, și respectiv în municipiul București. **I. de S. pentru H.** a preluat de la Direcția de Muncă și Protecție Socială atribuțiile de protecție a handicapaților. **I. de S. pentru H.** are în subordine: grădinițele pentru copiii cu deficiențe; școlile generale, școlile profesionale speciale, liceele speciale, școlile postliceale, centrele școlare pentru copiii cu deficiențe; centrele de calificare-recalificare pentru invalizi; centrele logopedice interșcolare; clasele din spitalele de neuropsihiatrie infantilă; căminele-școală pentru persoanele cu deficiențe; căminele-spital pentru minori cu deficiențe; căminele-atelier pentru persoanele cu deficiențe; căminele-spital pentru bolnavi cronici adulți; căminele pentru bătrâni. **V. și Secretariatul de Stat pentru Handicapați.**

INSPECTORATUL DE STAT TERITORIAL PENTRU PROTECȚIA MUNCII, organ de specialitate ce funcționează în fiecare județ și în municipiul București, care veghează și ia măsuri pentru respectarea normelor de protecție a muncii, controlează modul cum se realizează protecția muncii de către persoanele juridice și cele fizice, cercetează dosarele privind accidentele de muncă, dispune măsuri pentru prevenirea încălcării normelor de protecție a muncii, eliberează **autorizațiile de funcționare din punctul de vedere al protecției muncii (v.)**, aplică sancțiuni în cazuri de încălcare a **normelor de protecție a muncii (v.)**, îndrumă, coordonează și controlează activitatea **inspectorilor de protecție a muncii (v.)**.

INSPECȚIA BANCARĂ, organ bancar de control care funcționează în cadrul centralei Băncii Naționale, în centralele băncilor comerciale, precum și în cadrul sucursalelor și filialelor bancare. **I.b.** controlează: folosirea rațională de către unitățile economice a fondurilor proprii, a creditelor bancare primite, a mijloacelor bănești alocate de la bugetul de stat, plata la timp a veniturilor bugetare, descoperirea deficiențelor, a imobilizărilor, stabilirea căilor de lichidare a deficiențelor, de redresare și de îmbunătățire a activității economico-financiare. **I.b.** efectuează acest control cu prilejul eliberării mijloacelor bănești pentru plata salariilor, operării decontărilor, acordării și restituirii creditelor bancare, cu prilejul finanțării, creditării și decontării investițiilor, al executării de casă a bugetului de stat etc.

INSPECȚIA DE RISC, verificarea trăsăturilor riscului propus a fi cuprins în asigurare, atât înainte de contractarea asigurării, cât și pe parcursul acesteia, pentru a preîntâmpina cuprinderea în asigurare sau menținerea în asigurare a riscurilor care nu corespund condițiilor de selecție prevăzute în teoria și în practica asigurărilor și reasigurărilor. **V. și asigurare; reasigurare.**

INSPECȚIA DE STAT PENTRU PROTECȚIA MUNCII, organ central de specialitate, care funcționează în cadrul Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și care are următoarele atribuții: coordonează, îndrumă și controlează, prin aparatul central și prin inspectoratele teritoriale, aplicarea corectă și unitară a legilor și a celorlalte acte normative care reglementează problemele din domeniul protecției muncii, în unitățile din sectorul public, mixt sau privat, în care scop inspectorii au acces permanent în acestea, pe întreg teritoriul țării; îndrumă și controlează activitatea inspectorilor teritoriali de protecție a muncii; aprobă clasificarea minelor din punctul de vedere al emanațiilor de gaze, în baza documentațiilor prezentate de unități; controlează, prin sondaj, aplicarea normelor de protecție a muncii la elaborarea proiectelor, la construirea obiectivelor noi, precum și a instalațiilor și a utilajelor componente; controlează dacă la punerea în funcțiune a unităților noi sau re tehnologizate sunt asigurate măsurile de protecție a muncii;

cercetează, sub aspectul cauzelor și al răspunderilor, accidentele colective de muncă, precum și accidentele tehnice și avariile care ar fi putut genera victime sau urmări deosebit de grave; analizează, împreună cu organele interesate, cauzele accidentelor de muncă, în vederea stabilirii măsurilor de prevenire a acestora; controlează înregistrarea, evidența și raportarea accidentelor de muncă; verifică, în vederea avizării, dosarele de cercetare privind accidentele mortale, întocmite de către inspectoratele de stat sau teritoriale pentru protecția muncii; avizează condițiile privind transportul, depozitarea și manipularea materialelor explozive și a substanțelor toxice; intervine la forurile competente pentru soluționarea problemelor deosebite în domeniul protecției muncii, existente în sectoarele economice, rezultate din controalele efectuate în unități sau sesizate de inspectoratele de stat teritoriale pentru protecția muncii. **V. și protecția muncii; norme de protecție a muncii.**

INSPECȚIE DE AUDIT INTERN, verificare efectuată la fața locului în cursul derulării unei operațiuni, în scopul constatării unor eventuale abateri de la legalitate sau de la regularitate și al luării de măsuri pentru protejarea fondurilor publice, a patrimoniului public și pentru repararea prejudiciului produs. **I. de a.i.** este efectuată de o structură specializată din cadrul compartimentului de audit intern și prezintă următoarele caracteristici: se referă la fapte sau la aspecte legate de orice operațiune, activitate sau acțiune desfășurată la nivelul instituției publice; se realizează la fața locului; are un caracter punctual, eventualele necesități de dezvoltare a verificării urmând să facă obiectul activităților ulterioare de audit; se finalizează cu un act constatator bilateral, semnat și înregistrat atât de inspectorul auditor, cât și de cel inspectat; constituie o atribuție specifică de audit intern, cu caracter operativ; asigură estimarea cantitativă a eventualelor prejudicii efective sau potențiale; propune măsuri operative și soluții pentru recuperarea pagubelor și pentru sancționarea celor vinovați; ia măsuri operative minimale pentru stoparea sau limitarea fenomenelor negative generatoare de prejudicii sau a altor disfuncționalități constatate. **V. și audit; audit fiscal; audit intern; auditare; auditor financiar; auditor independent.**

INSTABILITATE A CURSURILOR BURSIERE, marja de fluctuație a cursurilor bursiere ale acțiunilor sau ale categoriilor de acțiuni. Determinarea și cunoașterea i.c.v. au importanță pentru stabilirea cursului acțiunilor.

INSTITUTUL BANCAR ROMÂN, instituție de învățământ, centru de pregătire profesională în domeniul bancar, de pregătire și de specializare a personalului băncilor din România. **I.B.R.** a fost înființat în anul 1991 din inițiativa Băncii Naționale a României și a Asociației Române a Băncilor; a început să funcționeze la 1 ianuarie 1992.

INSTITUTUL DE EXPERTIZĂ MEDICALĂ ȘI DE RECUPERARE A CAPACITĂȚII DE MUNCĂ, organ subordonat Ministerului Muncii și Solidarității Sociale, care coordonează, îndrumă și controlează activitatea comisiilor de expertiză medicală și de recuperare a capacității de muncă (v.), își dă avizul pentru soluționarea apelurilor privind încadrarea în gradele de invaliditate. **V. și pensia de invaliditate.**

INSTITUTUL INTERNAȚIONAL DE FINANȚE PUBLICE, centru științific internațional de informare pentru finanțele publice, înființat în anul 1937, cu sediul la Paris. Se ocupă cu studierea bugetelor de stat și a dreptului bugetar, a sistemelor de impozite, a creditului de stat, a asigurărilor sociale și a relațiilor financiar-valutare internaționale. **I.i. de f.p.** are ca membri peste 50 de țări, printre care și România, precum și unele institute de cercetare a finanțelor de stat. Organul de conducere al institutului este adunarea generală care se convoacă anual. Între sesiuni,

institutul este condus de un comitet de conducere, iar filiala europeană de către comitetul european. Lucrările curente sunt efectuate de secretarul general numit de către comitetul de conducere. Veniturile institutului se compun din cotizațiile membrilor, donații și încasări din vânzarea publicațiilor.

INSTITUȚIE, unitate, organizație nonprofit care desfășoară cu precădere activități cu caracter administrativ sau social-cultural. I. sunt organizate pentru realizarea activității organelor puterii și administrației de stat centrale și locale, a instanțelor judecătorești, a organelor Parchetului, a unităților social-culturale (de învățământ, de sănătate, de asigurări și de asistență și protecție socială etc.), de apărare națională etc. I. elaborează anual bugetul său.

INSTITUȚIE BUGETARĂ, unitate cu caracter neproductiv care, pentru desfășurarea activității, primește de la buget toate mijloacele bănești necesare efectuării cheltuielilor; eventualele venituri încasate sunt virate, de regulă, în totalitate la bugetul de stat sau rămân la dispoziția lor pentru autofinanțare. În noțiunea de **i.b.** sunt cuprinse organele puterii de stat și ale administrației de stat, organele parchetului, instituții social-culturale, de apărare națională etc. **I.b.** nu au în dotarea lor active circulante, nu determină costul prestațiilor, nu calculează amortisment la mijloacele fixe pe care le au la dispoziție. **I.b.** întocmesc: planul de cheltuieli, pentru finanțarea de la bugetul statului sau de la un buget local a cheltuielilor operative; planul de venituri care se realizează și care se prelevă la bugetul de stat sau local; bugetul pentru activități trecute în regim de autofinanțare. În funcție de importanța lor în cadrul economiei naționale, **i.b.** sunt instituții de subordonare centrală și instituții de subordonare locală. **I.b. de subordonare locală** funcționează sub conducerea și sub îndrumarea organelor locale ale administrației de stat sau au o dublă subordonare, fiind controlată și îndrumată și de ministerul de resort și finanțată de bugetele locale. În funcție de drepturile pe care le au în ceea ce privește aprobarea, repartizarea și utilizarea mijloacelor bugetare, se disting instituții superioare și instituții subordonate. **I.b. de subordonare centrală** îndeplinesc funcții de conducere și de coordonare și sunt finanțate din bugetul de stat.

INSTITUȚII FINANCIAR-BANCARE, unități cu caracter financiar-bancar care se ocupă cu mobilizarea, transferarea și utilizarea resurselor financiare și bancare. De asemenea, **i.f.-b.** intermediază diferite operațiuni pe bază de comision, atrag și păstrează în anumite condiții disponibilitățile de capital de la agenții economici și de la populație, efectuează diferite operațiuni pentru deponenți, operațiuni bugetare, exercită controlul financiar-bancar etc.

INSTITUȚII PUBLICE, unități de stat fără scop lucrativ, nonprofit, care cuprind: Parlamentul României, Președinția României, Guvernul, ministerele, celelalte organe de specialitate ale administrației publice centrale și locale, alte autorități publice, autoritatea judecătorească, precum și instituțiile de stat de subordonare centrală sau locală, indiferent de modul de finanțare a activității lor.

INSTRUMENT BANCAR, expresie valorică generalizată a unor relații economice prin mijlocirea cărora au loc mobilizarea, repartizarea și utilizarea eficientă, cu titlu rambursabil, a resurselor bănești disponibile din economie, în vederea dezvoltării economiei naționale, a sporirii producției și a satisfacerii cerințelor de trai ale populației. Între **i.b.** se menționează: atragerea capitalului liber de pe piața de capital, împrumuturile pe termen scurt, mediu și lung, depunerile populației la Casa de Economii și Consemnațiuni și la bănci, dobânda, cărțile de credite. **V.** și **instrument financiar**.

INSTRUMENT DE DECONTARE, document utilizat în operațiunile de decontare fără numerar. Unitățile economice pot folosi pentru decontare următoarele i. de d.: **dispoziție de plată (v.)**, **dispoziție de încasare (v.)**, **dispoziție de plată operată în prealabil (v.)**, **cecul de decontare (v.)**, **biletul la ordin (v.)**, **cambia (v.)**, **mandatul poștal (v.)**, **rambursul poștal etc.** Varietatea instrumentelor de decontare este determinată de diversitatea relațiilor economice existente între unitățile economice și de complexitatea activității lor. Aceste instrumente fac posibilă adaptarea decontărilor la specificul procesului de producție, de repartitie și de circulație a produsului național brut, la calitatea activității și la gradul de solvabilitate a unităților economice respective.

INSTRUMENT DE PLATĂ, numerar și substitute de numerar, document, înscris, titlu de credit exprimat într-o valută și utilizat în operațiunile de efectuare a plăților (lichidarea creanțelor), întrebuințarea numerarului, valutei efective sau a aurului. Din grupa acestor mijloace fac parte **cambiile (v.)**, **biletele la ordin (v.)**, **cecul (v.)**, **acreditivul (v.)**, **scrisoarea de credit (v.)**, **dispoziția de încasare (v.)**, **factura (v.)**, **acțiunile (v.)**, **obligațiunile (v.)**, **cecurile de călătorie**, **cărțile de credit**, **cărțile de debit**, **cecurile aferente cărților de credit etc.**

INSTRUMENT FINANCIAR, expresie valorică generalizată a unor relații economice prin mijlocirea cărora au loc repartizarea și utilizarea eficientă, cu titlu definitiv, a produsului național brut în vederea dezvoltării economiei și culturii naționale și a satisfacerii cerințelor materiale și spirituale ale membrilor societății românești. I.f. exprimă laturi ale finanțelor, ca de exemplu: profitul, dividendele, acțiunile, obligațiunile, cambia, biletul la ordin, impozitele, taxele, cheltuielile bugetare, primele de asigurare, despăgubirile care se acordă de către societățile de asigurări și reasigurări, contribuțiile pentru asigurările sociale, pensiile, indemnizațiile etc. I.f. sunt folosite în organizarea și conducerea economiei naționale, la nivel micro- și macroeconomic; cadrul de acțiune și funcțiile lor sunt nemijlocit legate de înfăptuirea politicii economico-sociale și financiare, a atribuțiilor statului, în dimensionarea riguroasă a fondurilor agenților economici, în folosirea cu eficiență ridicată a resurselor materiale și bănești. De asemenea, i.f. trebuie să contribuie la crearea interesului și a răspunderii materiale a agenților economici și a salariaților în administrarea rațională a resurselor de care dispun, la accelerarea vitezei de rotație a fondurilor de producție, la întărirea disciplinei economice și financiare, la înfăptuirea legalității, la comensurarea și la controlul activității economico-financiare. I.f. sunt folosite de către autoritățile publice în scopul influențării proceselor economice, al corectării ciclului economic, al înlăturării dezechilibrelor economice și financiare. Cu ajutorul lor se pot lua măsuri financiare pentru temperarea inflației. În timpul recesiunii economice, reducerea impozitelor și alte înlesniri fiscale, precum și alocațiile bugetare stimulează investițiile și consumul. I.f. participă la realizarea convergenței intereselor generale ale societății cu cele ale agenților economici, ale instituțiilor și ale poporului român. Aceste i. sunt orientate spre aceleași scopuri și se intercondiționează. I.f. au menirea să orienteze și să canalizeze eforturile agenților economici spre realizarea obiectivelor economice, să îi dinamizeze în vederea obținerii unor rezultate economico-financiare cât mai bune. În economia de piață se dă câmp liber spiritului de inițiativă al individului, al agenților economici, al instituțiilor, pentru promovarea noului în producție, în tehnologie, în organizare, în conducere, pentru obținerea progresului și prosperității generale. Utilizarea i.f. trebuie să nu stânjenească desfășurarea normală a activității agenților economici. I.f., ca și cele economice și bancare, trebuie astfel concepute și folosite încât să contribuie la stabilirea și la realizarea priorităților privind dezvoltarea economico-socială, la înfăptuirea proporțiilor și a ritmurilor de creștere economică, precum și la repartizarea judicioasă a obiectivelor economice și sociale pe teritoriul țării. I.f. sunt menite să stimuleze inițiativa largă a agenților economici și a salariaților, să-i determine să caute noi soluții și căi pentru creșterea volumului producției, sporirea productivității muncii, reducerea costurilor, îmbunătățirea calității mărfurilor, lucrărilor și serviciilor, obținerea unei eficiențe

economice și sociale superioare. Utilizarea i.f. trebuie să stimuleze dezvoltarea tuturor ramurilor economice și în profil teritorial, în condiții de echilibru economic, monetar și financiar. În condițiile participării tot mai intense la circuitul economic mondial, la diviziunea internațională a muncii, i.f. trebuie să stimuleze producția destinată exportului, ridicarea calității și a competitivității mărfurilor românești pe piața externă, vânzarea mărfurilor pe piețele externe la prețuri și la un curs valutar cât mai bune.

INSTRUMENTE DE CREDIT PENTRU DECONTĂRI INTERNAȚIONALE, documente care apar pe baza relațiilor de credit și se folosesc pentru decontări în comerțul exterior și în plățile internaționale necomerciale. Astfel de i. sunt: **acreditivul (v.)**, **hârtiile de valoare (v.)**, cupoane de obligațiuni, **acțiuni (v.)**, **bancnote (v.)**. În unele cazuri se folosesc mandate bancare și cecuri. Folosirea acestor i. determină micșorarea cheltuielilor de circulație prin stingerea datoriilor fără transportul aurului dintr-o țară în alta.

INSTRUMENTE DE ECONOMISIRE, mijloace, documente diferențiate pe care se efectuează depuneri la Casa de Economii și Consemnațiuni, în funcție de preferințele persoanelor care efectuează depuneri, deosebite unele de altele printr-o serie de caracteristici și de avantaje specifice ce se acordă depunătorilor. Ca i. de e. se folosesc: librete de economii, conturi personale, obligațiuni C.E.C. cu câștiguri, foi cu timbre de economii, cecuri de economii școlare, certificatul de economii etc.

INSTRUMENTE DE PLATĂ INTERNAȚIONALE, înscrisuri care intermediază circulația monedelor scripturale între state: moneda națională, valute, DST etc. Aceste instrumente mijlocesc deplasarea pe plan extern a instrumentelor de plată în cadrul raporturilor valutare. I. de p.i. cuprind o serie de titluri și înscrisuri provenite în cea mai mare măsură din relațiile de credit și care se folosesc atât în relațiile de plăți internaționale pentru stingerea diferitelor datorii, cât și în scopul procurării unor fonduri de credit pe calea scontării titlurilor respective. I. de p.i. dețin locul principal în realizarea plăților reclamate de raporturile economice, financiare și de credit și cuprind, sub denumirea de devize, majoritatea fondurilor valutare. I. de p.i. cuprind: titluri care conferă dreptul la o prestație în bani, ca de exemplu: trata (cambia), scrisoarea de schimb (biletul la ordin), cecul, efectele publice emise de către state; titluri care conferă dreptul la o cantitate de mărfuri care se află în depozite sau în transport, cum sunt: warantele, conosamentele, recipisele de depozit etc.; titluri care asigură drepturi complexe, cum sunt acțiunile emise de către societățile pe acțiuni. Având în vedere modul cum circulă, titlurile se pot clasifica în felul următor: **titluri nominative**, care au înscrise pe ele numele și prenumele posesorului și circulă pe calea cesiunii (v.); **titluri la ordin**, care cuprind drepturi ce nu pot fi executate decât de o anumită persoană, beneficiarul inițial sau persoana care a primit titlul prin gir (v.); **titluri la purtător**, care pot trece de la o persoană la alta fără îndeplinirea vreunei formalități, iar obligația se asumă de către o persoană care nu este stabilită în prealabil, ci se desemnează ulterior. V. și **instrument de decontare; instrument de plată; instrumente de credit pentru decontări internaționale; instrumente monetare; instrumente negociabile.**

INSTRUMENTE MONETARE, bancnote emise de o bancă de emisiune, monedă divizionară, bani de cont (monedă scripturală), bani de tezaur emiși în unele țări de către Ministerul Finanțelor. I.m. servesc la efectuarea diferitelor operațiuni monetare.

INSTRUMENTE NEGOCIABILE, înscrisuri care se pot negocia și care cuprind cambia (v.), **biletul la ordin (v.)**, **cecul (v.)**, diverse valori mobiliare (acțiuni, obligațiuni), **bonuri de tezaur (v.)** etc.

INTENSITATEA CAPITALULUI, raportul dintre capitalul folosit și forța de muncă utilizată într-un proces de producție. Cu cât acest raport este mai mare, cu atât mai mult capital este folosit în procesul de producție respectiv.

INTERDICȚIE BANCARĂ, măsuri restrictive impuse de bancă unui titular de cont, prin care acestuia i se interzice emiterea de cecuri pe o perioadă de un an, ca urmare a unor incidente de plăți. **I.b.** previne producerea unor noi incidente de plăți și sancționarea titularilor de cont care le produc în activitatea bancară.

INTERES ASIGURAT, i. care se naște din aporturile unei persoane cu privire la un anumit bun cuprins în asigurare. Bunul asigurat este necesar ca, într-o anumită măsură, să facă parte din sfera raporturilor juridice ale persoanei respective. **I.a.** trebuie înțeles ca valoare patrimonială ce poate fi pierdută de către asigurat ca urmare a producerii riscului asigurat. De regulă, la asigurarea de bunuri, **i.a.** este tocmai interesul proprietarului bunului asigurat, deoarece acesta suportă paguba provocată de distrugerea sau de avarierea bunului, iar titularul interesului este și titularul asigurării. Se întâlnesc și situații când titularul interesului nu coincide cu titularul asigurării. De exemplu, la asigurarea bunurilor pentru cazurile de pagube produse în timpul transportului terestru, expeditorul este titularul asigurării, iar destinatarul este titularul interesului, deoarece, în caz de pagubă, el este cel care va încasa despăgubirea. La asigurarea de persoane, **i.a.** este legat de evenimentul privind persoana – deces, invaliditate din accident, atingerea unei anumite vârste etc. – la producerea căruia societatea de asigurări plătește suma asigurată (asiguratului sau beneficiarului asigurării). Prin urmare, în cazul asigurărilor de persoane, **i.a.** are o importanță mai mică, fiindcă suma asigurată se plătește de societatea de asigurări la producerea evenimentului asigurat, independent de existența unor pagube. La asigurarea de răspundere civilă, **i.a.** este legat de raporturile care intervin între asigurat și terțele persoane, deoarece el este obligat să acopere daunele provocate acestora. Rezultă că, la asigurarea de răspundere civilă, **i.a.** se referă numai la patrimoniul celui răspunzător de producerea prejudiciului.

INTERMEDIAR AL ASIGURĂRILOR, persoană fizică sau juridică organizată ca agenție de intermediere, care desfășoară o activitate de asigurare (vânzare), adică negociază și încheie contracte sau prestează alte servicii privind încheierea și executarea contractelor de asigurare. **V.** și broker; broker de asigurare; broker de reasigurare; brokeraj.

INTERMEDIAR AUTORIZAT, băncile, casele de schimb valutar, alte entități nebankare autorizate de Banca Națională a României să funcționeze pe piața valutară în calitate de broker (v.) sau dealer (v.).

INTERMEDIAR PENTRU VALORI MOBILIARE, persoană juridică legal autorizată de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare (v.) să exercite intermedierea de valori mobiliare cu titlu profesional, ca fapt de comerț, fie pe cont propriu, fie pe contul unor terți. **V.** și intermediere de valori mobiliare; societate de valori mobiliare; broker; broker financiar; dealer.

INTERMEDIARI ÎN ASIGURĂRI, v. AGENT DE ASIGURARE; BROKER DE ASIGURARE.

INTERMEDIERE DE VALORI MOBILIARE, activitate desfășurată de persoane autorizate; care constă în cumpărarea și/sau vânzarea de valori mobiliare ori de drepturi aferente lor sau derivând din acestea, precum și în alte operațiuni accesorii sau conexe autorizate de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare. **I.** de v.m. se poate realiza pe piețe organizate, care funcționează pe baza autorizației și sub supravegherea Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare. **I.**

de v.m. cuprinde: a) vânzarea și cumpărarea de valori mobiliare pe contul clienților și pe cont propriu; b) garantarea plasamentului valorilor mobiliare cu ocazia ofertelor primare sau secundare; c) transmiterea ordinilor clienților în scopul executării lor prin alți intermediari autorizați; d) deținerea de fonduri și/sau de valori mobiliare ale clienților în scopul executării ordinilor privind respectivele valori mobiliare; e) administrarea conturilor de portofolii individuale de valori mobiliare ale clienților; f) păstrarea de fonduri și/sau de valori mobiliare ale clienților în scopul și în cursul administrării portofoliilor acestora sau în alte scopuri autorizate; g) acordarea de credite pentru finanțarea tranzacțiilor clienților în limita unui plafon stabilit de Banca Națională a României cu consultarea Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare; h) alte activități de intermediere de valori mobiliare. În autorizația de intermediere eliberată de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare (v.) se menționează expres operațiunile pe care societatea de intermediere le poate efectua. **V. și agent de valori mobiliare; societate de valori mobiliare.**

INTERVENȚIE DE BURSĂ, ingerința statului, a monopolurilor bancare sau a marilor bancheri în operațiunile burselor de valori cu scopul de a influența (ridica sau coborî) în mod artificial cursul hârtiilor de valoare. **I. de b.** este o formă a speculației. Organele financiare și băncile centrale de emisiune recurg la **i. de b.** pentru întărirea creditului de stat prin cumpărarea în masă a hârtiilor de valoare. De regulă, **i.** se face cu privire la acțiuni și obligațiuni industriale, de transport sau referitoare la alte monopoluri. La **i. de b.** participă activ băncile mari interesate în ridicarea cursului hârtiilor de valoare. **I. de b.** poate să exercite numai o influență temporară și nehotărâtoare, deoarece cursurile sunt determinate de legile pieței. **V. și intervenție valutară.**

INTERVENȚIE VALUTARĂ, activitate desfășurată de băncile centrale de emisiune și de organele financiare pe piețele valutare (de vânzări, cumpărări sau schimb de valute sau devize) în scopul ridicării sau micșorării artificiale a cursului valutei naționale sau a unei valute străine în raport cu alte valute (modalitate de dirijare a cursului valutar). **I.v.** determină o cerere sau o ofertă artificială privind valuta proprie (națională). Când băncile centrale și organele financiare sunt interesate și urmăresc ridicarea cursului valutei proprii (întărirea monedei naționale în raport cu valutele străine), acestea pun pe piață spre vânzare o cantitate mai mare de valută străină și cumpără masiv valuta națională, ceea ce determină o scădere a cursului valutei străine față de cursul monedei naționale. Dacă există interesul ca moneda națională (proprie) să se ieftinească în raport cu valutele străine, se produce fenomenul invers: băncile centrale și organele financiare achiziționează o cantitate mare de valută străină de pe piață și vând valută națională, ceea ce determină creșterea cererii de valută străină și deci a cursului acestora, ducând în consecință la ieftinirea monedei naționale. Practicarea **i.v.** reclamă ca băncile centrale să aibă o suficientă rezervă de valute sau să se poată aproviziona fără întârziere cu valute prin împrumuturi. **I.v.** se practică, în genere, în raport cu dolarul S.U.A. și a luat o mare dezvoltare în timpul crizelor. Principala trăsătură caracteristică a **i.v.** constă în aceea că, de cele mai multe ori, ea are ca scop nu întărirea și ridicarea cursului valutei naționale, ci scăderea acestui curs, fapt care duce la exportul masiv de mărfuri. Deși **i.v.** a luat o mare amploare, statele nu pot salva valutele lor de la scăderea cursului, agravând prin aceasta tot mai mult fenomenul inflației. **V. și intervenție de bursă; valută; valută de intervenție.**

INTRĂRI (INPUTS), utilizarea de factori de producție, în expresie valorică, reclamată de desfășurarea activității economice. **V. și cost de producție.**

INTRODUCEREA BUNURILOR ÎN ȚARĂ DE CĂTRE PERSOANE FIZICE, aducerea în țară de bunuri de către persoanele fizice în conformitate cu prevederile Codului vamal.

INTUITU PERSONAE (din lat.) 1. Luarea în considerație a persoanei. 2. Încrederea deosebită în partenerul de afaceri la semnarea unui contract.

INVALIDITATE, pierdere totală sau a cel puțin jumătate din capacitatea de muncă, în mod definitiv sau pe o durată îndelungată de timp. **V.** și **grad de invaliditate**.

INVENTAR, document, listă, registru care cuprinde enumerarea și deservirea cantitativă și valorică a bunurilor pe care le posedă sau le are în gestiune o persoană juridică sau fizică. **I.** poate cuprinde și descrierea obligațiilor și a creanțelor persoanei în cauză.

INVENTAR GOSPODĂRESC, totalitatea bunurilor care aparțin unui agent economic, unei instituții și care sunt folosite pentru desfășurarea activității.

INVENTAR MORT, totalitatea mașinilor, instalațiilor, uneltelor, mijloacelor de transport, clădirilor etc. care aparțin unei întreprinderi, cooperative, instituții etc.

INVENTAR VIU, totalitatea animalelor și păsărilor prezentate pe rase, specii, vârste etc., aparținând unei întreprinderi agricole, unei gospodării țărănești etc.

INVENTAR ZESTRE, v. STOC; STOC PERMANENT DE REZERVĂ.

INVENTARIERE, modalitate principală de control faptic, activitate care are ca obiectiv constatarea, la un moment dat, a existenței cantitative și calitative a elementelor de activ și de pasiv ale unei unități gestionare, precum și a modului de executare a sarcinilor de către gestionari. Concomitent cu constatarea stocurilor și a soldurilor factice, **i.** include și stabilirea eventualelor diferențe. **I.** poate fi: **periodică; de control; parțială; totală** etc.

INVENTARUL BUNURILOR SUCCESORALE, **i.** întocmit de către organul de stat competent și care cuprinde enumerarea, descrierea și valorificarea provizorie a bunurilor unei persoane decedate. **I.b.s.** servește la împărțirea masei succesoriale între moștenitori, la stabilirea și la plata taxei succesoriale.

INVESTITOR 1. Persoană fizică sau juridică al cărei capital se investește, pe răspunderea și pe riscul său, în diferite activități economico-sociale în scopul obținerii de profit sau de alte avantaje economice. **2.** Persoana fizică sau juridică a cărei activitate se concretizează în cumpărarea de titluri de valoare exclusiv pentru scopul de a investi, și nu pentru a le tranzacționa sau a le redistribui. **3.** Persoană care pe cont propriu cumpără, deține și valori mobiliare fără a practica intermedierea ca fapt de comerț.

INVESTITOR INDIVIDUAL, persoană fizică ce achiziționează sau deține titluri financiare pe care le gestionează personal. Gestionarea personală a valorilor mobiliare prezintă avantaje, dar și inconveniente. Avantajele sunt: portofoliul de titluri financiare se poate adapta ușor nevoilor și dorințelor investitorului, el știind cel mai bine ce dorește și ce urmărește; gestionarea personală este cea mai puțin costisitoare, cunoscut fiind faptul că orice apel la o terță persoană presupune o cheltuială în plus pentru investitor; uneori, gestionarea personală este mai fructuoasă decât cea efectuată de terți. Dezavantaje: gestionarea personală presupune ca investitorul să fie informat corect, prompt, să înțeleagă evoluția cursurilor titlurilor și să cunoască operațiunile și tehnicile bursiere. **V.** și **investitor în valori mobiliare**.

INVESTITOR INSTITUȚIONAL, organism financiar care plasează în valori mobiliare o parte însemnată din resursele sale (societăți de asigurări, case de pensii, case de depuneri și consemnațiuni, fonduri mutuale etc.).

INVESTITOR ÎN VALORI MOBILIARE, persoană fizică sau juridică al cărei capital se investește în valori mobiliare. **I.** în **v.m.** sunt aceia care au capital disponibil. Realizarea de

plasamente eficiente în valori mobiliare reclamă existența unor premise, și anume: a) trebuie să existe cerințe de capitaluri mari disponibile pe termen lung, deoarece cumpărarea de titluri financiare constituie o formă de investiție pe termen lung, cu toate că titlurile financiare sunt negociabile în orice moment, deși negocierea implică o serie de cheltuieli; b) un plasament financiar presupune cunoașterea celor mai potrivite titluri în care se poate realiza investiția în funcție de natura lor, de situația bursieră din anumite perioade și de situația economico-financiară a țării în perioada dată; c) un plasament eficient în titluri financiare necesită cunoașterea tehnicilor bursiere, deoarece, în mod obișnuit, plasamentele în valori mobiliare se realizează în cadrul bursei de valori. Toate aceste premise trebuie realizate cumulativ. În alte condiții, plasamentul efectuat poate constitui un lux foarte costisitor. **I.** în v.m. pot fi individuali sau instituționalizați. **V.** și investitor; **investitor individual; investitor instituțional.**

INVESTIȚIE 1. Angajarea pe termen lung a unui capital pentru obținerea de venituri viitoare. **2.** Plasarea unui fond, a unei sume de bani importante într-o anumită activitate economică, socială, culturală, militară etc., în vederea creării și dezvoltării bazei tehnico-materiale și a extinderii activității respective. **I.** constituie totalitatea cheltuielilor care se efectuează într-o anumită perioadă de timp pentru crearea și achiziționarea de noi active fixe cu destinație productivă sau neproductivă, precum și cu dezvoltarea, reconstruirea și modernizarea celor existente. Mai sunt considerate i. cheltuielile efectuate pentru explorări, prospecțiuni, cercetări științifice, proiectări, împăduriri, plantații, îmbunătățiri funciare, demontarea, transportul și remontarea activelor fixe, cheltuielile privind plata personalului de conducere și de administrație pentru întreprinderile aflate în construcție etc. **I.** sunt cheltuielile care se concretizează în crearea de noi active fixe și în sporirea și perfecționarea celor existente. Cheltuielile se consideră efectuate pentru i. nu din momentul achiziționării și al depozitării materialelor de construcții pe șantier, ci numai din clipa intrării lor în opera respectivă, adică din momentul încorporării lor în activul fix care se construiește. **3.** Cumpărarea de active, respectiv de bunuri neconsumabile curent și care, integrate în circuitul economic, generează venituri viitoare. Alături de **imobilizările pe termen lung (v.),** i. cuprind și constituirea stocurilor de valori materiale pentru producție, a stocurilor pentru producție în curs de fabricație, a stocurilor de produse finite etc., valori care, deși se rotesc mult mai repede, au totuși un caracter de permanență și, ca urmare, necesită capital pentru acoperire. Ca principal suport al creșterii economice, i. produc efecte multiple, cum sunt următoarele: ■ asigură dezvoltarea infrastructurilor economice sub aspect cantitativ și calitativ; ■ sunt principala modalitate de optimizare a proporțiilor economice prin orientarea fondurilor sau prin stimularea investitorilor pentru a-și plasa capitalul în diverse ramuri economice sau în profil teritorial; ■ creează noi locuri de muncă, evitând sau micșorând șomajul; ■ creează baza materială pentru sfera social-culturală (învățământ, sănătate, cultură, artă etc.). Pentru realizarea unei i. sunt necesare mașini și utilaje, materii prime, materiale, combustibil etc. și forță de muncă. **I.** stimulează activitatea în multe alte unități economice și absoarbe o parte din mâna de lucru disponibilizată temporar. Sporirea veniturilor mărește cererea solvabilă care, la rândul ei, îi determină pe producători să-și reia activitatea pe un plan superior. **I.** se pot clasifica din mai multe puncte de vedere. După influența pe care o exercită asupra patrimoniului unității economice există: i. de **menținere sau de înlocuire;** i. de **expansiune,** concretizate în dezvoltarea capacităților existente sau în crearea de noi capacități, care conduc la creșterea patrimoniului. Din punctul de vedere al locului în care se fac, i. pot fi: **interne** (în cadrul unităților economice existente); **externe,** care cuprind creșterea potențialului economic al întreprinderii prin participarea cu fonduri într-o altă unitate economică, crearea de noi filiale sau sucursale etc. Din punctul de vedere al sferei în care se efectuează, i. sunt: **productive,** care se fac în ramurile producției materiale, și **nepproductive,** care se realizează în domeniul social-cultural (învățământ, ocrotirea sănătății,

cultură, artă, locuințe, cămine etc.). Din punctul de vedere al scopului urmărit, i. sunt: de **producție**, care se fac asupra capacităților de producție, cu scopul de a spori volumul producției, al vânzărilor etc., și de **modernizare**, care au menirea de a îmbunătăți condițiile de producție, de a reduce costurile de producție, de a asigura creșterea rentabilității. Din punctul de vedere al structurii, i. pot constitui: **lucrări de construcții-montaj**; **achiziții de utilaje și unelte de muncă**; **lucrări de prospectare geologică** etc. Din punctul de vedere al modului de executare, i. sunt: **în antrepriză**, care se execută de antreprize de construcții specializate, și **în regie**, care se execută chiar de beneficiar cu forțe proprii. Din punctul de vedere al surselor de finanțare, i. sunt: **i. finanțate din fonduri proprii și i. finanțate din fonduri împrumutate**. Din punctul de vedere al obiectivelor urmărite de unitatea economică, i. pot fi: **strategice**, care realizează obiective de cercetare-dezvoltare a unor sectoare, construirea de filiale în străinătate, achiziționarea de societăți, participații financiare în ramuri noi etc.; **umane**, prin care se recrutează personal specializat, personal de conducere, se efectuează cheltuieli de calificare, recalificare și informare profesională; **sociale**, menite să îmbunătățească condițiile de muncă și de viață a personalului salariat; de **interes public**; pentru **reducerea poluării**. Decizia de efectuare a unei investiții și cuprinderea acesteia în programul unității economice se fac după elaborarea unui studiu aprofundat referitor la necesitatea, oportunitatea și eficiența ei. În acest scop, trebuie să se țină seama de cerințele pieței interne și externe, de utilizarea integrală a capacităților de producție existente, de sursele de aprovizionare cu materii prime, materiale, combustibili, energie, de uneltele de muncă, de asigurarea cu forța de muncă necesară, de existența și de folosirea căilor de transport, de costul lucrărilor, de termenul de punere în funcțiune a obiectivului de investiții, de profitul care se va obține, de durata de recuperare, de volumul producției ce se va obține, de costul la care se va obține producția de pe urma investiției etc. **V. și eficiența economică a investițiilor.**

INVESTIȚIE ACTIVĂ, parte a **i. ofensive (v.)** formată din utilaje, mașini, instalații tehnologice, construcții speciale etc. **V. și investiție pasivă.**

INVESTIȚIE BRUTĂ, totalul valoric al activelor fixe noi, al reparațiilor capitale efectuate activelor fixe, sporirea valorică a activelor circulante, înlocuirea unor echipamente, precum și soldul rezultat din operațiunile cu capital străin.

INVESTIȚIE CENTRALIZATĂ, i. prevăzută în programul de dezvoltare economico-socială a țării.

INVESTIȚIE COLATERALĂ, totalitatea cheltuielilor necesare realizării obiectivelor exterioare, dar legate funcțional și teritorial de investiția de bază, care au menirea să asigure punerea în funcțiune și exploatarea acesteia. **I.c.** cuprinde cheltuielile efectuate cu căile de acces, conductele de apă, gaze, aer, abur, canalizare, liniile de transport al energiei electrice, racordurile telefonice etc. Valoarea ei se prevede în devizul general al investiției de bază. Dacă **i.c.** deservesc obiective ce aparțin mai multor titulari de investiții sau mai multe obiective ale aceluiași titular, atunci în valoarea de investiții a obiectivelor productive se cuprind și cote corespunzătoare ale **i.** potrivit gradului de deservire a acelor obiective. **V. și investiție de bază (directă).**

INVESTIȚIE CONEXĂ, cheltuieli efectuate de către alți titulari de **i.** situați în anumite ramuri sau sectoare de activitate, în vederea dezvoltării și asigurării producției de materii prime, materiale, energie electrică, energie termică, combustibil etc. necesare funcționării în condiții optime a noului obiectiv de investiții ce se construiește (de exemplu, modernizarea și dezvoltarea unor căi de acces, dublarea unei căi ferate, înființarea unor stații de cale ferată, extinderea celor existente etc.). Valoarea **i.c.** nu se cuprinde în devizul general al investiției de bază. **V. și investiție colaterală; investiție de bază (directă).**

INVESTIȚIE DE BAZĂ (DIRECTĂ), totalitatea cheltuielilor ocazionate direct și nemijlocit de realizarea și de punerea în funcțiune a unui mijloc fix productiv sau de realizarea capacităților pentru servicii. În cazul i. de b. investitorul decide, pe răspunderea și pe riscul propriu, unde, când și cum să-și investească banii pentru obținerea de profit. Riscurile mari ale unei astfel de investiții sunt foarte adesea compensate de profiturile ridicate.

INVESTIȚIE DEFENSIVĂ, cheltuieli prevăzute de actele normative și efectuate pentru a asigura, spre exemplu, condiții optime de muncă, igiena și protecția muncii etc.

INVESTIȚIE DE FOLOSINȚĂ COMUNĂ, cheltuieli și lucrări efectuate pentru crearea unor capacități auxiliare de producție, de servicii etc., care se folosesc în comun de către titularii investițiilor de bază din zonă, însă aparțin numai unuia dintre aceștia. Valoarea i. de f.c. se prevede într-o documentație care reprezintă un obiectiv de investiții separat sau cu un obiectiv distinct în cadrul devizului general al unuia dintre titularii obiectivelor. **V. și investiție colaterală; investiție conexă; investiție de bază (directă).**

INVESTIȚIE DE ÎNLOCUIRE, i. efectuată pentru înlocuirea bunurilor de producție vechi.

INVESTIȚIE DEMOGRAFICĂ, alocarea unor sume de lei din fondurile publice, din fondurile agenților economici sau de către populație, în vederea menținerii și ridicării nivelului de viață și de civilizație a poporului. Structura și mărimea i. d. depind de evoluția populației țării. I.d. cuprind: a) investițiile productive care urmăresc să asigure capacitățile de producție necesare obținerii bunurilor și serviciilor pentru populație; b) investiții indirect productive (locuințe, școli, unități de ocrotire a sănătății, instituții culturale etc.). Se înțelege că o creștere a populației reclamă alocarea unei cote mai mari din produsul național brut pentru i.d., astfel încât să se mențină cel puțin mărimea produsului național brut ce revine pe locuitor. Dacă se menține aceeași rată a acumulării, atunci, investițiile din sfera producției materiale pot fi afectate și, deci, prin aceasta și productivitatea muncii sociale și produsul național brut realizat pe locuitor.

INVESTIȚIE DE PORTOFOLIU, plasare de capital în acțiuni, obligațiuni, titluri de stat și alte hârtii de valoare de pe piața financiară națională și internațională. I. de p. se realizează prin intermediul următoarelor categorii de instrumente: valori mobiliare specifice pieței de capital, instrumente specifice pieței monetare, instrumente de plasament colectiv, conturi de depozit. **V. și investiție.**

INVESTIȚIE DE PRODUCTIVITATE, i. productivă destinată reducerii costurilor unitare, pe baza creșterii producției pe om/oră, pe materie primă folosită la 1 leu investit, pe unitate energetică utilizată.

INVESTIȚIE DIN CONTRIBUȚIA BĂNEASCĂ ȘI ÎN MUNCĂ A POPULAȚIEI, cheltuieli efectuate pentru realizarea unor lucrări de interes obștesc din contribuția bănească și în muncă a populației.

INVESTIȚIE DIN FONDURILE PROPRII ALE ORGANIZAȚIILOR COOPERATISTE, lucrări de i. finanțate din resursele proprii ale organizațiilor cooperatiste, provenite din amortismente, lichidări de mijloace fixe, alocări pentru fondul de dezvoltare, despăgubiri de asigurări, vânzări de mijloace fixe etc.

INVESTIȚIE DIN FONDURILE PROPRII ALE POPULAȚIEI, cheltuieli efectuate din resursele proprii ale populației pentru construirea de locuințe proprietate personală, realizarea unor plantații de pomi fructiferi, vii, diferite construcții gospodărești, achiziții de animale etc.

INVESTIȚIE DIN FONDURILE STATULUI, cheltuieli care se efectuează din fondurile proprii ale agenților economici cu capital de stat (amortismente, profit, sume rezultate din lichidarea mijloacelor fixe etc.), din credite acordate de bănci unităților de stat, din alocații de la bugetul de stat etc.

INVESTIȚIE DIRECTĂ, i. care se realizează prin aport de fonduri financiare, bunuri mobile și imobile sau orice alte drepturi de proprietate ce pot fi evaluate în bani, prin crearea sau extinderea unei societăți comerciale integral deținute, a unei filiale sau sucursale, prin achiziționarea integrală a unei societăți existente ori prin participarea parțială într-o societate nouă sau existentă, în scopul stabilirii de relații economice durabile, cu sau fără posibilitatea de a exercita o influență directă asupra administrării societății. **V. și investiție.**

INVESTIȚIE EXTERNĂ, plasament de capital pe termen lung în diferite țări, care se efectuează sub două forme posibile, și anume: a) i.e. **directă** și b) i.e. **de portofoliu**. Prin i.e. **directă** are loc plasarea de capital în obiective economice noi realizate în străinătate, din care se urmărește un rezultat financiar pozitiv. I.e. de portofoliu constă în plasamente de capital în străinătate în hârtii de valoare (cumpărări de acțiuni și obligațiuni puse în circulație de firme sau de state străine). Există și alte forme de realizare a i.e., ca de exemplu: coparticiparea la realizarea unor obiective economice în străinătate, construirea în comun a unor obiective economice, construirea de societăți mixte etc. **V. și investiție.**

INVESTIȚIE FINANCIARĂ, achiziție de valori (cu deosebire mobiliare) în vederea obținerii unui venit.

INVESTIȚIE INCORPORALĂ (IMATERIALĂ), i. destinată atât achiziționării de brevete și de licențe pentru cercetare și formare, cât și desfășurării unor acțiuni de marketing și publice.

INVESTIȚIE INTELECTUALĂ, utilizarea unei părți din produsul național brut, avansarea unui capital pentru învățământ, cercetare științifică, artă, cultură etc. I.i. se regăsesc în nivelul de pregătire profesională și de cultură a membrilor societății. I.i. au unele trăsături specifice, și anume: servesc la pregătirea de cadre calificate, cu o serie de cunoștințe care dau o productivitate ridicată; sunt pe termen lung, având o durată de 10-15-20 de ani; au efecte pe termen lung, pe tot parcursul vieții active; nu sunt supuse uzurii morale, deoarece ele pot fi adaptate permanent cerințelor economiei, științei, tehnicii, culturii, artei etc.; învățământul, cercetarea științifică oferă persoanei suplețea necesară adaptării permanente la noile cerințe ale economiei, științei și culturii prin specializări, recalificări, reciclări etc.; i.i. au efecte multiple, au caracter economico-social, uman și sunt incomparabil mai dificil de cuantificat în comparație cu i. materiale. O problemă centrală a programului societății noastre o constituie pregătirea și formarea de noi contingente de specialiști înarmați cu temeinice cunoștințe, cu un larg orizont de pregătire profesională, cu o calificare complexă, capabili să răspundă în condiții optime exigențelor mereu crescânde ale organizării și conducerii producției, ale întregii activități economico-sociale. Învățământul, instrucția publică, este principalul izvor de cultură, de instruire și de pregătire a cadrelor în strânsă legătură cu cerințele vieții, de educație, de civilizație, de formare a unor calități morale superioare, de dezvoltare a științei, artei și culturii; de asemenea, învățământul contribuie la perfecționarea continuă a pregătirii profesionale, științifice și tehnice a viitorilor specialiști. I.i. este o importantă pârghie (instrument) financiară pentru dezvoltarea intelectuală, științifică, culturală, morală, estetică și fizică a poporului, o pârghie eficientă de inoculare tineretului a respectului și a pasiunii pentru muncă, pentru viață, pentru cultivarea dragostei față de țară, față de idealurile de pace, libertate și progres social, de afirmare a principiilor eticii și echității sociale, de promovare a relațiilor noi dintre oameni, bazate pe egalitate, dreptate, prietenie, colaborare și întraajutorare.

INVESTIȚIE ÎN CAPITAL UMAN, cheltuieli efectuate pentru ridicarea pregătirii profesionale și, în general, a formării oamenilor în vederea creșterii producției. Este o i. necorporală cu bătaie lungă. V. și **investiție intelectuală**.

INVESTIȚIE ÎN CURS, ansamblul resurselor materiale, umane și financiare încorporate în studii și proiecte, construcții, mașini, utilaje, instalații și diferite alte cheltuieli efectuate pentru înfăptuirea investițiilor nepuse încă în funcțiune. Până în momentul punerii în funcțiune a obiectivelor de investiții, cheltuielile respective sunt considerate imobilizări.

INVESTIȚIE ÎN SĂNĂTATE, efectuarea de cheltuieli pentru ocrotirea sănătății membrilor societății, precum și alocarea de resurse necesare finanțării acțiunilor preventive și de conservare a stării de sănătate. I. în s. sunt un factor al dezvoltării economice și sociale a țării. Principiile de bază ale politicii în domeniul ocrotirii sănătății publice sunt următoarele: ▪medicina trebuie să fie în primul rând a omului sănătos și nu a bolnavului; ▪prevenirea și combaterea îmbolnăvirilor; ▪prelungirea duratei vieții active și, în general, a vieții omului; ▪accesibilitatea populației la toate formele de asistență medicală; ▪întărirea continuă a stării de sănătate a populației – componentă esențială a calității vieții; ▪creșterea unor generații sănătoase, viguroase. Cu fondurile alocate de la bugetul statului și prin importanțele măsuri luate de stat în ce privește reorganizarea, extinderea, diversificarea și modernizarea rețelei medico-sanitare și înzestrarea acesteia cu aparatură perfecționată, pentru pregătirea și creșterea numărului de cadre medico-sanitare, pentru dezvoltarea cercetării științifice și a producției de medicamente s-au obținut rezultate pozitive în ocrotirea sănătății. Responsabilitatea menținerii și a întăririi sănătății populației cade nu doar în sarcina medicului, ci și în seama colectivității, a sistemului de educație medico-sanitară, precum și a factorilor de decizie politică. Păstrarea sănătății persoanei este nu numai o necesitate socială, ci și un drept constituțional fundamental al personalității umane. Acest drept se realizează prin asistența medicală, prin serviciile de sănătate și prin politica medico-sanitară a statului. I. în s. și reforma în domeniul ocrotirii sănătății au următoarele obiective: ▪accesibilitatea tuturor cetățenilor la asistența și la serviciile medico-sanitare; ▪echitatea tuturor cetățenilor în obținerea asistenței medicale necesare pe baza principiilor solidarității sociale; ▪fundamentarea întregului sistem medico-sanitar pe promovarea sănătății și pe prevenirea maladiilor; ▪libera alegere a medicului de către cetățeni; ▪garantarea calității îngrijirii medicale; ▪asigurarea eficienței serviciilor medico-sanitare sub aspectul costului și al eficacității acestora; ▪crearea unui sistem coerent mixt, public și privat, care să acopere echitabil întreaga populație; ▪dezvoltarea asistenței medico-sanitare private, cu deosebire a celei ambulatorii; ▪finanțarea ocrotirii sănătății atât din fondurile publice, prin impozite și taxe generale, cât și din contribuții obligatorii și voluntare, precum și prin plată directă; ▪asigurarea unui grad ridicat de autonomie a furnizorilor de servicii medicale, într-un sistem descentralizat; ▪monitorizarea și evaluarea periodică a performanțelor calității asistenței și tratamentului, a productivității și impactului serviciilor medicale asupra stării de sănătate; ▪integrarea sistemului de ocrotire a sănătății în cadrul strategiei naționale a asigurării sănătății. Reforma sistemului de ocrotire a sănătății trebuie să se raporteze, în același timp, la cerințele internaționale cuprinse în politica Organizației Mondiale a Sănătății, care în programele „Sănătatea pentru toți” prevede: prevenirea bolilor și lupta împotriva îmbolnăvirilor; promovarea și menținerea sănătății; realizarea unui mediu înconjurător salubru; adaptarea serviciilor de sănătate la nevoile populației. Starea de sănătate a populației și menținerea ei sunt urmărite de toate țările și se reflectă în politica socială a tuturor guvernelor, în strategiile mondiale pentru sănătate. Strategiile diverselor țări atestă faptul că sănătatea este o sursă foarte importantă a dezvoltării personale, sociale și economice, o latură esențială a calității vieții. Menținerea și întărirea stării de sănătate presupun dezvoltarea și integrarea concomitentă a trei elemente: a) un sistem stabil de resurse viabile, locuințe sigure și salubre, o alimentație sănătoasă,

un nivel de instruire adecvat, venituri suficiente, justiție și echitate socială; b) măsuri permanente în toate sectoarele pentru promovarea ocrotirii sănătății; c) elaborarea și punerea în practică a reformelor sistemelor de ocrotire a sănătății, în vederea îmbunătățirii stării de sănătate și a reducerii efectelor nocive asupra sănătății. În acest sens, este necesar să se acorde importanță următoarelor probleme: *sistemul de finanțare a cheltuielilor cu ocrotirea sănătății; *raționalizarea cheltuielilor; *descentralizarea sistemului de organizare și conducere; *dreptul cetățenilor de a-și alege cadrul medical etc. Comitetul European pentru Dezvoltarea Promovării Sănătății consideră că menținerea și întărirea stării de sănătate a populației se pot obține prin: *orientarea politicii în toate sectoarele spre ameliorarea sănătății (de exemplu, descurajarea consumului de alcool prin politica de prețuri, prohibiția tutunului etc.); *crearea condițiilor de viață și de muncă menite să favorizeze o stare de sănătate bună; *creșterea competențelor colectivităților locale cu privire la asigurarea unei stări bune de sănătate a populației; *promovarea unui sistem educațional astfel încât fiecare persoană să aibă grijă de propria sănătate (informarea și educarea cetățenilor în școli, la locul de muncă, prin diferite comunități etc.); *orientarea sistemelor de ocrotire a sănătății și a serviciilor individuale spre cunoașterea măsurilor profilactice pentru întărirea stării de sănătate a populației. Ocrotirea sănătății populației constituie un factor deosebit de important al desfășurării normale a vieții și a oricărei activități. **V. și asigurări de sănătate.**

INVESTIȚIE NEPRODUCTIVĂ, cheltuieli din fondurile statului sau ale unităților economice de stat, cooperatiste, private, destinate satisfacerii unor cerințe social-culturale, administrative, de apărare națională etc. În i.n. se cuprind cheltuielile pentru instituțiile medico-sanitare, teatre, locuințe, pavilioane administrative etc.

INVESTIȚIE NETĂ, resursele bănești sau materiale rămase după ce din i. brută s-a dedus suma amortismentelor. Parte din venit care se folosește pentru sporirea capitalului fix și a stocurilor. I.n. contribuie la formarea netă a capitalului fix. **V. și investiție brută.**

INVESTIȚIE NETERMINATĂ, I. aflată în curs de realizare.

INVESTIȚIE NOMINALIZATĂ, v. **INVESTIȚIE CENTRALIZATĂ**.

INVESTIȚIE OFENSIVĂ, cheltuieli efectuate pentru achiziționarea de mașini, instalații, utilaje, clădiri, mijloace de transport etc. destinate sporirii capacităților de producție. I.o. cuprinde investiția activă și investiția pasivă. **V. și investiție activă; investiție pasivă.**

INVESTIȚIE PASIVĂ (INDIRECTĂ), cheltuieli destinate construirii de clădiri, adăposturi etc., care au menirea de a proteja mașinile, instalațiile etc.; investitorul își încredințează banii unor instituții financiare. I.p. aduce profituri mai mici. **V. și investiție activă; investiție ofensivă.**

INVESTIȚIE PRODUCTIVĂ, cheltuieli efectuate în ramurile în care se creează bunuri materiale sau în care se desăvârșește procesul creării acestor bunuri. I.p. constă în punerea în funcțiune de noi capacități de producție sau în creșterea capacităților de producție care deja există; se materializează în uzine, fabrici, utilaje pentru producție etc.

INVESTIȚIE PUSĂ ÎN FUNCȚIUNE, valoarea totală a obiectelor de i. executate și date în exploatare.

INVESTIȚIE SPECIFICĂ, indicator valoric al eficienței economice a i., care exprimă quantumul valoric al i. necesar pentru realizarea unei unități de capacitate (lei investiții pe tona de capacitate, pe bucată, pe m² etc.) sau volumul de i. necesar pentru realizarea unei unități de produs a 1 000 lei producție-marfă etc. I.s. se determină după formula:

$$I_s = \frac{VI}{CP} \text{ sau } I_s = \frac{VI}{1\ 000 \text{ lei producție marfă}},$$

în care:

I_s = investiția specifică;

VI = valoarea investiției;

CP = capacitatea de producție a obiectivului respectiv exprimată în unități naturale sau natural convenționale (t, bucăți, m^2 , m^3 etc.) sau valoarea producției pe o anumită perioadă de timp.

Când i este destinată unor dezvoltări sau modernizări la un obiectiv existent în vederea dezvoltării acestuia, $i.s.$ se determină după formula:

$$I_{si} = \frac{VI_i}{CP_1 - CP_0},$$

în care:

I_{si} = investiția specifică pentru modernizări;

VI_i = variantă de proiect care arată volumul investițiilor după modernizare;

CP_0 = capacitatea de producție înainte de modernizare;

CP_1 = capacitatea de producție după modernizare.

$I.s.$ se poate calcula și pentru investițiile neproductive (pe un pat de spital, pe m^2 suprafață locuibilă etc.). Cu cât valoarea $i.s.$ este mai mică, cu atât i , respectivă este mai eficientă. Acest indicator are o mare importanță și utilitate în alegerea variantei optime (cele în mai eficiente) de i . dintre cele existente în proiectele elaborate. $I.s.$ permite efectuarea de studii și analize comparative între variantele de proiect și obiectivele existente în funcțiune, pentru a se vedea cât de eficientă este investiția care se pregătește, respectiv ce economie de muncă socială va rezulta, ce consum de materiale va fi necesar sau ce acumulări bănești se vor obține și în cât timp. $I.s.$ poate fi redusă prin îmbunătățirea proiectării, lichidarea tendințelor de gigantism, de supradimensionare a construcțiilor, prin renunțarea la finisaje inutile, prin amplasarea în aer liber a instalațiilor și realizarea unor construcții simple, rezistente, strict necesare. Reducerea $i.s.$ reclamă interzicerea construirii de pavilioane administrative costisitoare, îmbunătățirea organizării muncii pe șantiere, gospodărirea rațională a utilajelor, reducerea substanțială a consumului de metal și de lemn în construcții, realizarea de economii la combustibil, energie etc., diversificarea materialelor de construcții, folosirea înlocuitorilor, realizarea direct pe șantiere a prefabricatelor și a construcțiilor metalice etc. Reducerea $i.s.$ nu trebuie să aibă influențe negative asupra productivității muncii, costurilor de producție, calității și sortimentului producției etc.

INVESTIȚIE TOTALĂ, i . rezultată din însumarea i . directe, a celor colaterale și conexe. **V. și investiție colaterală; investiție conexă; investiție de bază (directă).**

INVESTIȚII DE CAPITAL, cheltuieli financiare care contribuie la crearea unui activ (clădire, mașină, instalație, materii prime etc.) cu scopul de a asigura buna desfășurare a activității economice, sociale, științifice etc., cu menirea de a produce beneficiu (profit) în mai mulți ani. **V. și investiție; investiție activă; investiție intelectuală; investiție în sănătate; investiție pasivă (indirectă); investiție specifică.**

INVESTIȚII ÎN STAȚIUNILE BALNEOCLIMATERICE, cheltuieli ce se efectuează de la bugetul asigurărilor sociale de stat, de la bugetul asigurărilor sociale ale cooperației

meșteșugărești, din planurile financiare ale celorlalte forme de asigurări sociale, de la bugetele locale și chiar de la bugetul de stat, în scopul dezvoltării bazei materiale a stațiunilor balneoclimaterice și al creșterii gradului de confort. Aceste i. sunt menite să îmbunătățească condițiile și să mărească capacitatea de cazare, masă, tratament etc. al pensionarilor, al persoanelor active și al membrilor lor de familie.

INVESTIȚIILE FONDURILOR UNIVERSALE DE PENSII, utilizarea activelor fondurilor universale de pensii în diferite activități în vederea maximizării veniturilor în beneficiul exclusiv al membrilor. I. se efectuează cu respectarea următoarelor principii: a) securitatea activelor fondului; b) diversificarea investițiilor; c) menținerea unei lichidități adecvate. Societățile de pensii pot investi activele fondului pe care îl administrează numai în: a) depozite bancare la o bancă sau la o instituție de credit autorizată de Banca Națională a României să își desfășoare activitatea pe teritoriul României și care nu este sub administrare specială sau sub regim special de decontare; b) obligațiuni și titluri de credit emise de Ministerul Finanțelor și obligațiuni emise de Banca Națională a României; c) obligațiuni emise de autoritățile administrației publice locale din România; d) acțiuni care sunt cotate pe o piață reglementată de **Comisia Națională a Valorilor Mobiliare** (v.); e) obligațiuni emise de societăți comerciale înregistrate în România și care sunt cotate pe o piață reglementată, având ratingul aprobat de **Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii** (v.); f) numerar; g) obligațiuni de stat emise de guverne străine care au un rating internațional acceptat de Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii și de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare și acțiuni emise de emitenți străini și cotate pe o piață străină acceptată de cele două comisii de mai sus; h) alte forme de investiții prevăzute de reglementările Comisiei de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii. Activele unui fond nu pot fi investite în: a) acțiuni, obligațiuni și alte valori mobiliare care nu sunt cotate și nici tranzacționate pe alte piețe supravegheate; b) active care nu pot fi înstrăinate prin lege; c) active corporale care nu sunt cotate pe o piață organizată și a căror evaluare este incertă, ca de exemplu: antichități, lucrări de artă, autovehicule etc.; d) bunuri imobiliare sau orice drept legate de acestea; e) acțiuni, obligațiuni și alte valori mobiliare emise de acționarii societății de pensii, de custodele fondului, de o persoană afiliată; f) orice alte asemenea active stabilite de Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii.

INVESTIȚIILE SOCIETĂȚILOR DE ASIGURĂRI, sursă importantă de finanțare a dezvoltării economiei naționale. Asigurările canalizează o mare parte din resursele financiare ale populației. Dacă în 1981 asigurările dețineau 10% din piața plasamentelor pe termen, astăzi ele dețin 60-70%. Depunerile individuale sub forma de „prime“ sunt „reintroduse“ în economia națională prin plasamente care permit o finanțare pe termen lung, stabilă și antiinflaționistă, esențială pentru echilibrul economic. Societățile de asigurări joacă un rol de promotor pentru piața bursieră, contribuind la atenuarea fluctuațiilor în perioada de criză sau la suprasolicitarea bursieră. Aceste societăți participă la finanțarea cheltuielilor publice prin achiziționarea masivă de obligațiuni (circa 30% din totalul obligațiunilor deținute), precum și la finanțarea cheltuielilor întreprinderilor și instituțiilor publice (circa 50% din portofoliul obligațiunilor). Unele țări au la bază principiul măririi rezervelor tehnice, anual, cu nivelul devalorizării lor (inflația și dobânda); alte țări le reevaluează permanent în funcție de cursul pieței și al monedei. Mecanismul de asigurare și regulile plasamentelor trebuie să ofere asiguratului garanția de a dispune de o participație reciproc avantajoasă cu societatea de asigurări. Astfel, în cele mai multe țări, asiguratul beneficiază de cel puțin 85% din beneficiile obținute din plasamente. În consecință, o societate de asigurări care practică asigurări pe termen de minimum 10-12 ani, în special de viață, se va orienta către plasamente în obligațiuni, iar o societate de asigurări de bunuri și de răspundere civilă va investi în acțiuni și în afaceri imobiliare, pentru a se apăra de inflație și de creșterea nivelului

daunelor în caz de catastrofe. Plasamentele se diversifică prin cumpărarea de obligațiuni, care reprezintă 55-65% din volumul asigurărilor deoarece prezintă anumite avantaje: siguranța valorii, regularitatea veniturilor din dobânzi și câștiguri. Acțiunile reprezintă circa 15-20% din plasamentele remunerative constatate pe termen lung, care sunt strict necesare pentru asigurările pe termen lung. Afacerile imobiliare reprezintă un plasament foarte căutat, deși ponderea lor în totalul plasamentelor este de numai circa 10-15%. Acest lucru se datorează ofertei de pe piață, care este limitată, în special pentru terenuri, și prețului mare de achiziție, care nu permite, de multe ori, un randament deosebit al tranzacției. Alte categorii de plasamente pot fi titlurile de creanță negociabile și creditele pe termen scurt sau mediu. Ele reprezintă până la 10% din totalul formelor de investiții în plasamente. Societățile de asigurări pot face și plasamente bancare. Sursele de finanțare pentru aceste plasamente sunt rezervele de prime la asigurările de viață și rezervele de daune, iar pentru investițiile proprii se folosesc capitalul social, fondul de dezvoltare și fondul de amortizare.

IPOTECARE, operațiune prin care un debitor întocmind anumite acte, încredințează creditorului său diferite bunuri imobiliare sau hârtii de valoare drept garanție pentru împrumutul ce i-a fost acordat. Bunurile ipotecate rămân în proprietatea debitorului, care se poate folosi de ele, însă nu le poate înstrăina. **V. și ipotecă.**

IPOTECĂ, garanție reală imobiliară, drept real accesoriu în baza căruia creditorul poate urmări bunul imobiliar (clădiri, terenuri) aparținând debitorului ce i-a fost stabilit ca garanție, indiferent în posesia cui s-ar afla, pentru satisfacerea creanței sale din prețul ce se obține din vânzarea silită a bunului imobiliar. Spre deosebire de gaj (v.), i. nu-l deposedează pe proprietar de bunul ipotecat, ceea ce înseamnă că acesta își păstrează și poate folosi toate atributele dreptului de proprietate până la eventuala deschidere a procedurii de executare silită în caz de nerambursare a creditului. **I.** are următoarele trăsături: ▪actul de ipotecare (datoriile) se înregistrează în cărți funciare speciale (registre de proprietăți imobiliare) ținute de organele locale, fapt ce asigură pe creditor că imobilul ipotecat nu va putea fi înstrăinat înainte de a i se fi rambursat creditul pe care l-a acordat; ▪bunurile imobile ipotecate rămân în posesia și în administrarea debitorului care este obligat să plătească creditorului dobânzi și să achite împrumutul la scadență; ▪debitorul poate primi mai multe credite prin ipotecarea acelorași bunuri, cu condiția ca suma totală a creditelor să nu depășească valoarea bunurilor ipotecate. **I.** este un drept real accesoriu în baza căruia, dacă debitorul nu-și achită datoria la scadență, creditorul este îndreptățit să ceară executarea silită, adică vânzarea imobilului ipotecat prin licitație publică, și din suma astfel obținută se compensează creditul acordat, inclusiv dobânzile și alte cheltuieli aferente. În cazul insolvenței debitorului, restituirea creditelor se face din suma obținută din vânzarea bunului ipotecat, în ordinea încheierii ipotecilor. Dacă bunul ipotecat este transferat, creditorul are dreptul să îl urmărească indiferent de deținătorul la care se află.

IREFRAGABIL, prezumție legală care nu poate fi combătută printr-o altă dovadă contrară.

IZVOARELE DE CONSTITUIRE A FONDURILOR ASIGURĂRILOR SOCIALE ALE AGRICULTORILOR, surse din care se constituie fondurile asigurărilor sociale ale agricultorilor; în prezent acestea sunt următoarele: ▪contribuția agricultorilor asigurați; ▪contribuția pentru obținerea biletelor de tratament balnear și de odihnă; ▪contribuția agenților economici cu specific agricol și alimentar; ▪dobânzile bancare acordate pentru păstrarea fondurilor disponibile în conturile unităților Băncii Agricole; ▪profitul net obținut din activitatea unităților de tratament balnear și de odihnă ale țărănimii; ▪subvenții de la bugetul statului. Contribuția facultativă a persoanelor asigurate este de 7% din venitul mediu lunar asigurat și o cotă de 2% asupra aceluiași venit mediu lunar asigurat, contribuții care se plătesc de persoanele asigurate în vârstă de peste 18 ani, pentru finanțarea ocrotirii sănătății. Venitul mediu lunar asigurat nu poate fi

mai mic de jumătate din salariul de bază minim brut pe țară, reglementat la data achitării contribuției. Contribuția se plătește lunar. Neplata contribuției pe o perioadă mai mare de doi ani atrage încetarea plății drepturilor de asigurări sociale pe perioada respectivă. Dacă în această perioadă persoana interesată solicită unele drepturi de asigurări sociale, acestea se acordă numai după achitarea contribuției datorate. Membrii de familie ai persoanelor asigurate, în vârstă de până la 18 ani, sunt asigurați fără plata contribuției. Pentru tinerii agricultori în vârstă de peste 18 ani, dar care nu au depășit vârsta de 30 de ani, contribuția individuală reprezintă în primul an de asigurare 50% din contribuția de 7% (și din cea de 2%), 65% în al doilea an și 80% în anul al treilea. Se consideră perioadă de asigurare și timpul în care o persoană asigurată a fost în concediu pentru sarcină și lehozare, a fost în concediu plătit pentru îngrijirea copilului până la împlinirea vârstei de doi ani, a fost internată în spital, a îndeplinit obligații militare, dacă această perioadă nu a fost valorificată ca vechime în muncă în alte sisteme proprii de asigurare, chiar dacă nu a fost achitată contribuția de asigurări sociale în această perioadă. Persoanele care nu au achitat contribuția pentru pensii și asigurări sociale au posibilitatea să achite această contribuție pentru perioadele anterioare, dar nu mai mult de doi ani în urmă. Agenții economici cu specific agricol și alimentar (care produc, industrializează și comercializează produse agricole și alimentare) au obligația de a achita lunar o contribuție cuprinsă între 2% și 4%, calculată asupra veniturilor după deducerea accizelor, respectiv din adaosul comercial, comisionul sau adaosul de alimentație publică rezultat în urma comercializării produselor, în modul următor: 2% pentru industria alimentară și a băuturilor; 3,5% pentru producția agricolă; 4% pentru comercializarea produselor agricole, comerțul cu produse alimentare, alimentația publică, prelucrarea de ceai, cafea și cacao. Neplata la timp a contribuției atrage majorarea sumelor datorate cu 0,12% pentru fiecare zi de întârziere. Dacă nu se achită în termen contribuția fondurilor asigurărilor sociale pentru agricultori, organele Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale aplică măsurile de executare silită pentru încasarea sumelor cuvenite bugetului asigurărilor sociale de stat și a majorărilor de întârziere. În vederea realizării creanțelor pe calea executării silită, organele Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale dispun încasarea sumelor cuvenite prin introducerea de dispoziții de încasare, ce constituie titluri executorii, pe care organele bancare le onorează fără acceptul debitorilor, înaintea oricăror alte plăți. Dacă titlurile executorii nu pot fi onorate în aceeași zi, organele bancare urmăresc executarea acestora din încasările zilnice realizate în conturile debitorului, până la lichidarea creanțelor sau până la începerea executării silită asupra patrimoniului debitorilor.

IZVOARELE DE FORMARE A FONDURILOR CASEI DE ASIGURĂRI A AVOCAȚILOR, sursele din care se constituie fondurile bănești necesare plății pensiilor și altor drepturi de asigurări sociale, și anume: o cotă de 30% percepută lunar asupra sumelor încasate din onorarii de barourile de avocați; contribuția barourilor de avocați din excedentele bugetare realizate în anii anteriori și diferite alte venituri. Fondurile Casei de Asigurări a Avocaților se alimentează și cu contribuția obligatorie plătită de avocați, calculată într-o cotă de 5% din venitul lunar, pentru pensia suplimentară. Toate aceste resurse se păstrează în contul Casei de Asigurări a Avocaților, deschis la sucursala Băncii Comerciale din municipiul București, pentru care banca acordă o dobândă ce constituie, de asemenea, un izvor de alimentare a fondurilor asigurărilor sociale ale avocaților.

ÎMBOGĂȚIRE FĂRĂ JUSTĂ CAUZĂ, î. care constă în creșterea activului sau în micșorarea pasivului patrimoniului unei persoane, fără temei legal, în dauna altei (altor) persoane, al cărei activ se micșorează sau al cărei pasiv crește. Persoana care s-a îmbogățit fără justă cauză este obligată să restituie bunurile dobândite ilicit.

ÎMPREJURĂRI ESENȚIALE PRIVIND RISCUL, circumstanțe care au un rol determinant în ceea ce privește acceptarea sau neacceptarea de către asigurător a riscului respectiv. Drept urmare, persoana care urmează să încheie o asigurare este obligată să răspundă în scris la întrebările formulate de asigurător cu privire la împrejurările esențiale referitoare la risc. Aceste împrejurări pot fi cu caracter obiectiv sau subiectiv. Împrejurările obiective (de exemplu, la asigurarea de incendiu a unei clădiri, asigurătorul trebuie să cunoască genul și modul de construcție, locul unde este amplasată, destinația clădirii etc.) servesc pentru calcularea probabilității și a intensității riscului și, implicit, pentru stabilirea primei de asigurare. Împrejurările subiective se referă la fapte care, luate ca atare, nu sunt asigurabile sau la trăsături de caracter ale asiguratului. De exemplu, asigurătorul vrea să cunoască dacă la asigurarea precedentă s-a produs un sinistru care a fost urmat de rezilierea contractului sau dacă o persoană care dorește să încheie o asigurare auto a avut suspendat sau anulat permisul de conducere și în ce împrejurări etc. Societatea de asigurări trebuie să cunoască împrejurările esențiale cu privire la risc.

ÎMPRUMUT 1. Operațiune prin care o anumită persoană (împrumutătorul) acordă spre folosință alteia (împrumutatul), cu titlu oneros sau fără plată, o anumită sumă de bani sau bunuri, pentru un anumit timp, la expirarea căruia bunurile sau suma de bani se restituie de regulă împreună cu o dobândă sau cu chirie. **2.** Reînnoirea unui împrumut, deschiderea unei linii de credit, emiterea de garanții, scontarea unei cambii, a unui bilet la ordin.

ÎMPRUMUT BANCAR, orice î. acordat de o bancă. Î.b. se acordă pe baza normelor de creditare, a principiilor creditării bancare. Aceste î. pot fi acordate pe termen scurt, mediu sau lung. V. și **principiile creditării bancare**.

ÎMPRUMUT BUGETAR, mijloace bănești ce se acordă de către prefecturile județelor și de primăria municipiului București din resursele disponibile ale bugetelor proprii, ale bugetelor comunelor, orașelor, municipiilor și sectoarelor municipiului București, pentru acoperirea decalajelor temporare dintre veniturile și cheltuielile lor, care pot să apară în cursul anului. Dacă astfel de decalaje apar între veniturile și cheltuielile bugetelor județelor și al municipiului București, ele se acoperă din împrumuturile care se acordă în acest scop din resursele disponibile înregistrate în bugetul de stat. Împrumuturile din bugetul de stat se acordă de către Ministerul Finanțelor, la cererea motivată a primăriilor și a consiliilor județene și al municipiului București. Î.b. se restituie din veniturile pe care le realizează bugetul local respectiv în perioada imediat următoare.

ÎMPRUMUT CU ANUITATE VIAGERĂ, formă a împrumutului public în care statul se obligă să plătească subscriptorilor, cât timp aceștia vor trăi, o anumită sumă de lei anuală, care cuprinde o parte din capitalul subscris și dobânda. În momentul încetării din viață a creditorilor, statul

se eliberează total și definitiv de plata datoriei contractate. Î. cu a.v. conține un sistem de anuitate terminabilă, iar rambursarea se face treptat și se încheie la o dată incertă, deoarece nu se pot prevedea cu anticipație datele încetării din viață a creditorilor. I. cu a.v. dezvoltă spiritul de speculație și gustul cheltuielilor de consumație. Acest gen de împrumuturi a fost practicat pe scară largă în secolele XVII, XVIII, XIX și mai puțin în secolul XX, datorită faptului că vârsta creditorilor, ca urmare a condițiilor lor excepționale de viață, depășea mult vârsta medie a vieții oamenilor prevăzută în tabelele de calcul.

ÎMPRUMUT CU CUPON ZERO (ZERO-COUPON BOND), î. obligatar, fără cupon anual, remunerat sub forma unui „disagio“ asupra cursului de emisiune. Aceste împrumuturi nu conțin rata dobânzii. Ca urmare, la scadență se rambursează numai valoarea nominală a împrumutului. Practic însă, plata dobânzilor se efectuează în felul următor: prețul de emisiune este redus cu dobânzile datorate pentru toată durata împrumutului (spre exemplu, emisiunea împrumutului se face la un curs de 70%). Ca urmare, este necesar ca, înainte de a subscrie la un împrumut cu cupon zero, subscripții să compare randamentul acestuia cu cel al obligațiunilor ordinare. **V. și împrumut obligatar; disagio.**

ÎMPRUMUT CU OPȚIUNE, î. în care obligațiunile sunt însoțite de câte un certificat de opțiune, care autorizează subscrierea de acțiuni (v.) sau **bonuri de participație (v.)** ale aceleiași societăți. Certificatul de opțiune se poate detașa de titlu și se poate schimba într-o perioadă de timp determinată și la un preț fixat dinainte – ținând seama de condițiile împrumutului – pe acțiuni sau bonuri de participație. În tot acest timp, certificatul de opțiune se negociază separat de obligațiune. Până la scadență, împrumutul rămâne în vigoare. Când expiră termenul de opțiune, certificatul de opțiune devine caduc, ceea ce înseamnă că el nu se mai aplică, nemaivăd obiect.

ÎMPRUMUT CU RATĂ VARIABILĂ, î. cu rată variabilă a dobânzii cotate la bursă, ușor negociabil și fără risc mare. Avantajul acestui fel de î. constă în aceea că riscul este mic. Inconvenientul acestui gen de î. este că dobânda nu poate fi calculată anticipat. În situația în care rata dobânzii crește, investitorii preferă plasamentele pe termen scurt, și din această cauză devine mai dificilă plasarea pe piață a unor împrumuturi obligatate pe termen lung. Investitorii care au scris împrumuturi cu rată variabilă beneficiază mai târziu de urcarea ratelor. Ratele dobânzilor se adaptează de regulă anual. La împrumuturile interne cu rată variabilă se ia ca bază randamentul mediu al obligațiunilor de stat cu o durată reziduală mai mare de cinci ani, care, în funcție de solvabilitatea debitorului obligatar, se poate mări cu o anumită marjă. Când se înregistrează o diminuare a ratelor dobânzii, î. cu r.v. sunt mai puțin agreate, iar noii emitenți caută să se îndatoreze la o rată fixă a dobânzii. **V. și împrumut obligatar; durată reziduală a obligațiunilor.**

ÎMPRUMUT DE CONSUMAȚIE, formă de î. prin care împrumutătorul transmite în proprietate anumite bunuri împrumutatului, cu obligația acestuia de a restitui la scadență o cantitate egală de bunuri de același fel și de aceeași calitate. După cum se observă, este vorba despre bunuri fungibile. În mod obișnuit, î. se acordă cu titlu gratuit; în anumite cazuri, acesta poate fi și cu titlu oneros.

ÎMPRUMUT DE CONVERSIUNE, î. ale cărui obligațiuni emise anterior sunt supuse conversiunii. **V. și conversiune.**

ÎMPRUMUT DE FOLOSINȚĂ, formă de î. prin care o persoană, numită comodant, acordă un bun neconsumabil unei persoane, numită comodator, pentru a-l folosi un anumit timp, cu titlu gratuit. Comodatorul este obligat să restituie la scadență bunul în natură. Î. de f. are ca obiect bunuri neconsumabile (nefungibile). **V. și comodat.**

ÎMPRUMUT DE RENTĂ, formă a împrumutului de stat (v.) în care statul (debitorul) plătește deținătorilor de obligațiuni un venit anual fix, numit **rentă (v.)**, fără a se obliga să restituie suma de bază a împrumutului.

ÎMPRUMUT DE STAT, act care angajează statul, convenție, contract încheiat între o persoană fizică sau juridică, pe de o parte, și stat, pe de altă parte, în temeiul căruia prima acceptă să pună la dispoziția statului o anumită sumă de bani, cu titlu de împrumut, pe o perioadă de timp determinată, iar statul se obligă să ramburseze suma la o anumită scadență și să plătească dobânda și/sau câștigul aferent. **Î. de s.** este o formă a creditului public în care statul devine debitor, iar persoanele fizice și anumite persoane juridice devin creditori. **Î. de s.** este un instrument financiar folosit de stat pentru a repartiza între generațiile prezente și cele viitoare sarcinile rezultate dintr-o cheltuială publică prea mare, care nu poate fi acoperită prin impozitele și taxele curente sau prin alte resurse ordinare ale bugetului de stat. **Î. de s.** sunt venituri extraordinare la care se recurge în caz de dezechilibru bugetar, adică atunci când veniturile ordinare sunt insuficiente pentru a face față cheltuielilor, precum și din necesități de trezorerie, respectiv atunci când se ivesc unele goluri temporare de resurse bugetare. În astfel de situații, autoritățile publice centrale și locale se adresează persoanelor juridice și celor fizice care dispun de resurse bănești temporar disponibile, solicitându-le să le încredințeze o parte din acestea pentru acoperirea diferenței dintre cheltuielile și veniturile bugetului de stat sau ale bugetelor locale, după caz. Pentru ca persoanele juridice și cele fizice să-și orienteze disponibilitățile de capital spre **î. de s.**, este necesar ca avantajele ce li se oferă de aceste împrumuturi să fie mai mari sau cel puțin egale cu cele oferite la diferite plasamente private. Statul oferă ca avantaj esențial solvabilitatea, adică securitatea plasamentului. O condiție esențială o constituie stabilitatea monedei naționale. Ca urmare, în principiu, recurgerea la împrumut este posibilă doar în perioadele de stabilitate monetară. Sumele se împrumută de pe piața financiară. **Î. de s.** au la bază solvabilitatea statului și se pot contracta de către stat fie direct cu persoane fizice și juridice care dispun de mijloace bănești libere, fie cu instituții financiare specializate (case de economii, bănci, societăți de asigurări și reasigurări etc.), care atrag disponibilitățile bănești de pe piața financiară și le pun la dispoziția statului pe o anumită perioadă de timp. Sursele **î. de s.** sunt: ■capitalurile bănești temporar disponibile ale diverșilor agenți economici activi; ■capitalurile rentierilor; ■rezervele libere ale băncilor, ale instituțiilor financiare; ■veniturile bănești vremelnic disponibile; ■economii bănești ale producătorilor mici și mijlocii, ale diferitelor categorii de populație; ■diferite alte surse. Acordarea de împrumuturi presupune îndeplinirea unor condiții, cum sunt: termenul de rambursare, dobânda, câștigurile, garanția etc. **Î. de s.** îndeplinesc un important rol politic, economic, social și financiar, fiind folosite fie pentru destinații neproductive (întreținerea și funcționarea serviciilor publice, acoperirea cheltuielilor militare, asigurarea ordinii interne, rambursarea unor împrumuturi publice contractate anterior, plata dobânzilor și a câștigurilor corespunzătoare, acoperirea deficitelor bugetare etc.), fie că sunt folosite în scopuri productive (dezvoltarea industriei, agriculturii, transporturilor, comunicațiilor, protecția mediului înconjurător etc.) sau pentru cerințe sociale, culturale etc. Rambursarea **î. de s.**, precum și plata dobânzilor și a câștigurilor aferente se fac din veniturile bugetare care se încasează ulterior, adică din impozite și taxe majorate sau nou instituite, ceea ce atrage după sine sporirea cheltuielilor bugetare și creșterea sarcinilor fiscale. **Î. de s.** sunt numite pe drept cuvânt impozite amânate, deoarece se rambursează din impozitele care se încasează ulterior. Se recurge la împrumuturi deoarece acestea se încasează mai repede decât impozitele. Pentru sumele subscrise și vărsate la **î. de s.**, statul emite obligațiuni (v.) ce conferă celor care le dețin calitatea de creditori ai statului. Obligațiunile nu au valoare proprie, dar pot circula pe baza valorii lor nominale și sunt purtătoare de dobândă, pe care statul o acordă din resursele sale bugetare. La aprecierea folosirii unui **î. de s.** trebuie avut în vedere scopul pentru care se emite, condițiile emisiunii lui, precum și consecințele asupra vieții social-economice, asupra producerii și repartiției bunurilor și, în mod deosebit, efectele asupra categoriilor sociale ale căror venituri provin numai din muncă. **Î. de s.** sunt un pericol numai dacă se abuzează de ele. Ca și alte probleme economice și financiare, **î. de s.** au partizani și adversari. Se pune întrebarea dacă **î. de s.** prezintă avantaje sau dezavantaje, dacă sunt un bine sau un rău pentru țara care le folosește. Adversarii hotărâți ai **î. de s.** au susținut că este imoral să se împovăreze generațiile viitoare cu

sarcinile actuale ale națiunii, care în cele mai multe cazuri se datorează greșelilor guvernanților. De asemenea, se afirmă că î. îndeamnă statele să ducă o politică de cheltuieli nechibzuită. În schimb, economiștii partizani ai î. de s. au o concepție favorabilă pentru folosirea acestora. Unii dintre aceștia merg atât de departe încât consideră î. de s. „o mină de aur“ pentru tezaurul public și o nouă cale de îmbogățire a națiunii. Se mai afirmă că î. de s. nu provoacă nici un rău, că dimpotrivă favorizează economisirea de capital, care găsește plasament sigur în rentele de stat. Împrumuturile contractate de către autoritățile publice pot avea diferite destinații, cum sunt: ▪acoperirea cheltuielilor publice de interes național pentru obiective de investiții productive care nu se pot finanța din resursele bugetare curente; ▪restructurarea economiei naționale; ▪investirea în bunuri de folosință îndelungată; ▪dezvoltarea întreprinderilor mici și mijlocii; ▪întreținerea și funcționarea serviciilor publice; ▪achiziționarea de mijloace fixe, materii prime și resurse energetice; ▪destinații militare; ▪asigurarea ordinii interne; ▪rambursarea datoriei publice scadente; ▪refinanțarea datoriei publice; ▪susținerea balanței de plăți externe; ▪plata dobânzilor și a câștigurilor corespunzătoare; ▪acoperirea deficitului bugetar; ▪finanțarea cerințelor pe termen scurt ale bugetului de stat. Împrumuturile mai pot fi contractate de stat pentru: ▪pregătirea și ducerea războaielor; ▪reconstrucția postbelică a țării; ▪refacerea economiei distruse de calamități ale naturii; ▪înlăturarea urmărilor unor crize economice etc. Apelarea la î. de s. este totuși limitată, deoarece statul nu se poate îndatora cu prea mult, știut fiind că împrumuturile generează cheltuieli din partea statului și a autorităților publice locale cu plata dobânzilor, a câștigurilor și a comisioanelor, cheltuieli cu gestionarea datoriei publice etc. Î. de s. determinate de necesități de trezorerie se folosesc atunci când, deși bugetul de stat pe anul respectiv este echilibrat, în cursul anului apar goluri de trezorerie (de casă). Aceste goluri de trezorerie se pot acoperi din împrumuturile de la o altă instituție de stat care are un prisos de resurse financiare, precum și de la alți deținători de resurse bănești. Dacă toate aceste resurse sunt insuficiente, se poate apela la un avans de la Banca Națională, care se contractează în contul viitoarelor venituri bugetare. În primele cazuri are loc o redistribuire de resurse, care nu mărește masa monetară în circulație. În schimb, resursele împrumutate de la Banca Națională constituie o emisiune de monedă fără acoperire materială care, dacă este de un volum mare și nu se rambursează la scadență, are consecințe negative asupra circulației monetare a țării. În caz de deficit bugetar, statul poate recurge la împrumuturi pe piața internă sau externă. Dacă deficitul este mare, statul poate recurge și la resurse ale Băncii Naționale, care emite bani fără acoperire. Rezultă că dezechilibrul (deficitul) bugetar conduce la agravarea dezechilibrului monetar, la inflație. Î. contractate la Banca Națională sunt formal rambursabile. Astfel de împrumuturi se rambursează din excedentul bugetar (dacă există în anii următori) sau din contractarea altor î. la diferite persoane fizice și juridice. De regulă î. vechi se sting prin contractarea de noi î. la Banca Națională, ceea ce nu contribuie la redresarea circulației bănești. În cazul î. contractate pe termen scurt, inclusiv la Banca Națională, se emit **bonuri de tezaur** (v.), a căror valoare totală este de regulă plafonată. Rambursarea ratelor scadente ale î. de s. și plata dobânzilor și/sau a câștigurilor aferente conduc la creșterea cheltuielilor bugetare. Acest fapt atrage după sine creșterea impozitelor sau contractarea unor noi î. La timpul său, Gaston Jêze spunea că statele trebuie să observe anumite reguli în domeniul î. de s., și anume: ▪î. nu este justificat decât dacă cheltuiala are o utilitate incontestabilă și dacă suma împrumutată este în raport cu această utilitate; ▪nu trebuie să se recurgă la î. decât dacă cheltuiala este prea ridicată pentru a fi acoperită din impozite sau din alte resurse ordinare ale bugetului de stat; ▪î. nu trebuie să servească niciodată la plata cheltuielilor ordinare; ▪î. poate fi întrebuințat pentru acoperirea cheltuielilor extraordinare, zise de plasament sau productive (lucrări publice); ▪î. poate fi folosit, alături de impozite, pentru acoperirea cheltuielilor extraordinare prilejuite de război. Î. de s. nu constituie pentru bugetul statului un venit propriu-zis, ci o anticipare de venituri. În repetate rânduri, î. de s. au fost criticate pe motivul că ar încălca pe nedrept generațiile viitoare cu sarcinile generațiilor prezente. Astăzi, mai mulți economiști consideră neîntemeiată critica potrivit căreia î. de s. ar reprezenta o cale de transferare a sarcinilor fiscale asupra generațiilor

viitoare. Spre exemplu, cheltuielile extraordinare care urmăresc creșterea producției, efectuarea unor lucrări de mare utilitate publică, de care vor profita cu deosebire generațiile viitoare, este echitabil să fie suportate și de către acestea, și cu atât mai mult atunci când se impune ca, într-un război defensiv, să fie apărate ființa națională, integritatea teritorială, independența și suveranitatea țării. Î. de s. sunt un mijloc de redistribuire a produsului național brut între persoane fizice, agenți economici, stat și beneficiarii î., atât pe plan intern, cât și extern. Dacă î. de s. se folosesc pentru dezvoltarea industriei, a agriculturii, a căilor de comunicație, pentru protecția mediului înconjurător etc., atunci ele contribuie la creșterea produsului național brut, asigurând resursele pentru rambursarea lor. Î. de s. au următoarele trăsături: **au caracter contractual de drept public**, exprimând acordul de voință al părților. Statul, ca autoritate publică, prin instituțiile sale de specialitate, stabilește singur, unilateral, condițiile de emisiune și termenele de rambursare, mărimea și formele veniturilor ce se oferă la î. (dobândă, câștiguri etc.), fără să-i consulte în prealabil pe eventualii subscripitori. Viitorii subscripitori pot accepta sau refuza condițiile stabilite în totalitatea lor, însă nu pot solicita un tratament preferențial; **împrumuturile nu sunt prelevate de la aceleași categorii sociale ca și impozitele și nu se bazează pe constrângere**. Din punctul de vedere al statului, recurgerea la î. este mai convenabilă decât instituirea de impozite, în cazurile în care există economii disponibile care să fie investite în î. publice. Acest lucru trebuie înțeles prin repartiția prelevărilor publice între categoriile sociale și indivizii din cadrul fiecărei generații, și nu între generații în general; **î. de s. este un procedeu mai convenabil, mai comod și mai lejer decât impozitul**, deoarece el nu îl privează definitiv pe subscripitor de sumele subscrise. Când fiscalitatea a atins un anumit prag, iar statul are nevoie de resurse, el recurge la î. publice, pe care le rambursează mai târziu; **statul nu oferă o garanție specială subscripitorilor, în afară de veniturile sale bugetare viitoare**; în mod obișnuit, spre deosebire de impozite, **î. au caracter facultativ**, ceea ce înseamnă că subscrierea la aceste î. este liberă, benevolă. În diferite țări, ca și în România cu mulți ani în urmă, s-au practicat și **î. forțate, obligatorii**, indiferent de voința subscripitorilor. **Î. forțate** s-au folosit și se pot utiliza în împrejurări excepționale (amenințarea integrității teritoriale și a independenței țării, a cuceririlor revoluționare, în caz de război, pentru refacerea economiei distruse de război sau de calamități ale naturii, când au loc crize economice etc.). Au existat și cazuri când subscripitorii au avut de ales între un î. public rambursabil cu o dobândă mică și un impozit forfetar, extraordinar și definitiv; **au caracter rambursabil**, adică suma subscrisă se restituie la un termen fix stabilit sau se amortizează treptat prin trageri la sorți periodice ale obligațiunilor. Prin excepție, există **împrumuturi perpetue**, fără termen de rambursare, dar la care statul plătește numai o anumită dobândă (rentă) pe o durată de timp nedeterminată. După o perioadă de timp, statul poate răscumpăra obligațiunile î. respective; **sunt purtătoare de dobânzi, de câștiguri ori oferă ambele forme de contraprestații**, la care se adaugă adesea și alte avantaje materiale. Avantajele acordate de stat creditorilor pot fi afectate în situația în care moneda națională se erodează în mare măsură ca urmare a inflației galopante și deci când statul rambursează î. și plătește dobânda, câștigurile în monedă devalorizată; **î. de s. exercită o anumită influență atât asupra generațiilor prezente, cât și asupra celor viitoare**. Generațiile prezente își redistribuie o parte din venituri prin subscrieri la î., iar generațiile viitoare vor suporta rambursarea î., plata dobânzilor etc. Totul depinde însă de destinațiile date î., de eficiența cu care ele sunt folosite. **Î. de s. interne** se contractează pe piața financiară națională și pot fi **de fapt (reale)**, care efectiv se acoperă cu capital intern, adică domiciliul de subscripție corespunde cu domiciliul real al capitalului național, și cu **caracter formal**, la care subscrierile se fac în interiorul țării, însă în cea mai mare măsură capitalul subscris provine din afara granițelor țării. Din punctul de vedere al venitului care se acordă subscripitorului există: **î. cu dobândă**; **î. cu dobândă și câștiguri**; **î. cu câștiguri**; **î. fără pierderi**. Din punctul de vedere al termenului pot fi: **î. pe termen scurt**, care se contractează pe o perioadă de timp de până la un an; **î. pe termen mediu**, care se contractează pe câțiva ani; **î. pe termen lung**, care se contractează pe mai mulți ani; **î. fără termen (perpetue)**, în ale căror condiții nu sunt prevăzute termene de stingere (de

amortizare). La un î. astfel contractat statul plătește un venit anual numit rentă. Întrucât statul nu este obligat să le stingă într-un anumit termen, el se poate limita un timp îndelungat numai la plata dobânzilor (rente) către creditorii. Practic, stingerea acestor î. are loc prin cumpărarea de către stat a tuturor obligațiilor existente pe piață. Din punctul de vedere al caracterului pot fi: î. voluntare (patriotice); î. forțate (obligatorii). Din punctul de vedere al poziției statului față de creditorii există: î. contractate direct de către stat și î. contractate de către agenți economici și alte entități garantate de stat. În funcție de repartizarea titlurilor se disting: î. cu nivel limitat și î. cu nivel nelimitat. Î. de s. este un act care angajează statul. De aceea, î. se emite (se lansează) pe baza unei legi. V. și emisiunea (lansarea) împrumutului de stat.

ÎMPRUMUT DE STAT CU CÂȘTIGURI, formă de împrumut la care suma ce ar fi putut fi acordată sub formă de dobândă se plătește sub formă de câștiguri, însă numai deținătorilor de obligațiuni care ies câștigătoare la tragerile la sorți periodice de amortizare.

ÎMPRUMUT DE STAT CU DOBÂNDĂ, formă de împrumut la care statul acordă subscritorilor o anumită dobândă pe an.

ÎMPRUMUT DE STAT CU DOBÂNDĂ ȘI CÂȘTIGURI, formă de împrumut la care statul acordă o dobândă anuală, precum și câștiguri, dar numai deținătorilor de obligațiuni care ies câștigătoare prin tragerile la sorți periodice de amortizare.

ÎMPRUMUT DE STAT DE RĂZBOI, formă de împrumut lansat de stat în timp de război, la care subscriu populația, întreprinderile, organizațiile, instituțiile de credit etc. și care a fost folosit pentru finanțarea războiului. Î. de r. au fost purtătoare de dobânzi, câștiguri, amortizarea făcându-se prin trageri la sorți periodice sau prin stingerea lor pe diverse căi după terminarea războiului.

ÎMPRUMUT DE STAT EXTERN, î. lansat pe piața financiară externă, de regulă între state. Guvernul țării poate angaja, în condițiile legii, î.e. pe termen mediu sau lung, contractate direct sau de către societățile comerciale, regiile autonome și autoritățile publice locale cu garanția statului. Î.e. se obțin pe baza unor acorduri internaționale și prin plasarea de valoare pe piețele financiare internaționale. Guvernul României este autorizat să angajeze, potrivit legii, î.e. pe termen mediu sau lung, contractate direct sau de către societățile comerciale, companiile naționale și autoritățile publice locale, numai prin Ministerul Finanțelor, pentru: •realizarea unor programe de dezvoltare economico-socială; •restructurare economică și constituirea stocurilor strategice, inclusiv pentru producția de bunuri și servicii pentru piața internă și pentru export; •finanțarea externă a proiectelor de investiții pentru dezvoltarea sectoarelor prioritare ale economiei naționale, inclusiv finanțarea proiectelor de investiții în infrastructură și pentru servicii sociale, care nu se pot realiza numai din resurse interne; •finanțarea dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii cu capital majoritar românesc; •crearea de noi locuri de muncă și susținerea întreprinderilor privatizate sau de stat, pe baza priorităților economice și sociale stabilite de Guvern; •finanțarea achiziționării de bunuri și servicii, inclusiv importul de materii prime și resurse energetice; •susținerea și echilibrarea balanței de plăți externe; •crearea, menținerea și creșterea rezervei valutare a statului; •finanțarea deficitului bugetului de stat; •refinanțarea datoriei publice; •procurarea resurselor necesare înlăturării efectelor determinate de calamități ale naturii sau de alte cazuri de forță majoră; •îndeplinirea obligațiilor legate de garanțiile de stat pentru împrumuturi; •amortizarea împrumuturilor guvernamentale și răscumpărarea datoriei neachitate, incluzând capitalul, dobânda și alte costuri; •menținerea în permanență a unui sold corespunzător în contul general al Trezoreriei Statului stabilit de Ministerul Finanțelor; •realizarea unor reforme sectoriale; •contractarea unor importuri stabilite de Guvern; •finanțarea și refinanțarea deficitului bugetului de stat; •realizarea altor obiective sau acțiuni importante de interes public, aprobate prin legi speciale etc. Întrucât astăzi România se află în plin proces de restructurare, iar economia se

confruntă cu o acută lipsă de resurse financiare, este necesar să se apeleze la finanțare externă prin contractarea de împrumuturi pe piața financiară internațională. Cuantumul necesar de î.e. se determină pe baza strategiei privind datoria publică externă, în limita plafonului de credite externe și de îndatorare externă propus de Guvern și aprobat de Parlament. În aceste împrumuturi se plasează capitalurile diferitelor societăți și instituții financiar-bancare internaționale. Practic, la aceste împrumuturi participă statele, băncile, anumite întreprinderi industriale și diferite instituții publice, ele acordându-se în valuta statului creditor, în valuta statului debitor sau în valuta altei țări. Î.e. se contractează de către țări care nu au disponibilități de capital în interior, au o dobândă prea ridicată pe piața internă și doresc să plătească o dobândă mai mică la î. provenite din alte țări. La acordarea acestor împrumuturi se cer anumite garanții reale constituite din bunuri materiale sau din anumite clauze economice; uneori, garanțiile sunt și de natură politică. Un împrumut acordat dintr-o țară cu capital mai mare unei țări cu capital mai mic nu se face prin export de numerar. De asemenea, un împrumut public extern nu înseamnă pentru țara debitoare un import de numerar, ci reprezintă pentru țara creditoare un export de mărfuri. Î.e. contractate de Ministerul Finanțelor în numele statului se transmit la instituții financiare și la utilizatorii finali în baza unor contracte de subîmprumut care se încheie între aceștia și Ministerul Finanțelor. Instituțiile financiare și utilizatorii finali au obligația să folosească eficient, pe destinații productive, împrumuturile respective și să asigure integral resursele necesare rambursării lor potrivit clauzelor stipulate în contractele încheiate. Cea mai bună utilizare a î.e. este aceea care contribuie la susținerea unor rate ridicate și stabile de creștere economică și, în același timp, la generarea în viitor a unor fluxuri de resurse externe reale și suficiente pentru asigurarea serviciului datoriei publice externe a țării. Utilizarea î.e. pentru finanțarea activităților neproductive nu contribuie la creșterea economică, ci accentuează chiar presiunile care se exercită asupra operațiunilor bugetare ale administrației publice și asupra balanței de plăți externe. Dacă deficitul balanței de plăți se datorează unor factori permanenți, finanțarea prin î.e. poate să întârzie ajustările necesare și să agraveze problemele fundamentale ale balanței de plăți externe. Datoria externă (v.) reclamă plata anuităților în străinătate. Aceasta înseamnă nu numai că sumele plătite de stat vor fi consumate în străinătate, ci și faptul că statul trebuie să exporte fie aur, fie produse agricole și industriale, fapt care constituie o grea problemă pentru economia națională. În cazul î.e., dacă statul nu face față obligațiilor sale, poate avea loc un control al străinătății asupra finanțelor țării debitoare, se poate chiar ipoteca viitorul țării care se împrumută. Î.e. sunt folositoare țărilor în curs de dezvoltare care nu au disponibilități de capital pentru dezvoltarea economiei naționale. Dacă este necesar să se recurgă la î.e., trebuie să se aleagă piața pe care capitalul este mai ieftin și pe care primejdia de dependență politică este mai mică. **V. și datorie externă.**

ÎMPRUMUT DE STAT FĂRĂ OBLIGAȚIUNI, formă a împrumutului de stat (v.) pentru care nu se emit și nu se pun în vânzare obligațiuni; subscrierile la împrumuturi se fac prin consemnare în listele datoriilor de stat, prin emiterea anumitor adeverințe, a unor bilete nominale etc.

ÎMPRUMUT DE STAT FĂRĂ PIERDERE, formă a împrumutului de stat (v.) în care toate obligațiunile emise sunt purtătoare de câștiguri. La fiecare tragere de amortizare, în suma câștigurilor este cuprinsă și valoarea obligațiunilor, î. stingându-se pe măsura plății câștigurilor.

ÎMPRUMUT DE STAT FĂRĂ TERMEN, formă a împrumutului de stat (v.) în ale cărui condiții nu sunt prevăzute termene de stingere (de amortizare). La un împrumut astfel contractat statul plătește un venit anual numit rentă. Întrucât statul nu este obligat să-l stingă într-un anumit termen, el se poate limita un timp îndelungat numai la plata dobânzilor către creditori. Practic stingerea î. fără t. are loc prin cumpărarea de către stat a tuturor obligațiunilor existente pe piață.

ÎMPRUMUT DE STAT FORȚAT, formă a împrumutului public practicat în timpul crizelor economice, financiare, politice, când statul are cerințe extraordinare de lichidități, pe care

nu le poate satisface prin impozite și împrumuturi normale; statul îi obligă pe cetățeni să îi împrumute sume de bani. Dispunând de registrele contribuțiilor directe, statul cunoaște cu aproximație averea persoanelor particulare și poate stabili suma împrumutului pe care-l va pretinde de la fiecare persoană. Practic, î. de s.f. nu poate fi considerat un împrumut deoarece la baza lui nu se află un contract sinalagmatic, ci voința unilaterală a statului care obligă (forțează) pe cetățeni să subscrie la împrumutul respectiv. Cum multe î. de s. nu s-au mai rambursat, ele au devenit practic impozite.

ÎMPRUMUT DE STAT INTERN, î. care se contractează de către stat pe piața financiară națională. Aceste î. au ca sursă capitalurile active temporar disponibile, capitalurile rentierilor, veniturile bănești vremelnice disponibile, economiile bănești ale producătorilor mici și mijlocii și diferite alte surse. Pentru a putea atrage capitaluri active, spre a fi utilizate în scopurile urmărite de el, statul trebuie să acorde o dobândă mai mare decât aceea pe care capitalul o poate avea în procesul de producție. În anumite situații, statul poate constrânge persoanele fizice și pe cele juridice să facă subscrieri la împrumuturi. Î. de s.i. pot fi de fapt (reale) și formale. Î. de fapt (reale) sunt cele care se acoperă efectiv cu capital intern, adică domiciliul de subscripție corespunde cu domiciliul real al capitalului național. Î. cu caracter formal sunt acelea la care subscrierile se fac în interiorul țării, însă în cea mai mare măsură capitalul subscris provine din afara granițelor țării. Este posibil ca un împrumut real să devină formal prin cumpărarea obligațiunilor de la subscriptorii interni de către persoane juridice și fizice din străinătate. Î. de s.i. angajate în nume propriu, prin Ministerul Finanțelor, se contractează pe piața financiară internă, pe termen scurt, mediu și lung, și sunt destinate: a) asigurării resurselor bănești necesare finanțării și/sau refinanțării deficitelor bugetare; b) finanțării și/sau refinanțării datoriei publice interne constituite în baza unor legi speciale; c) finanțării unor obiective de investiții de interes național; d) menținerea unui sold corespunzător în contul general al Trezoreriei Statului; e) asigurării resurselor bănești necesare în vederea convertirii în datorie publică internă a garanțiilor pentru împrumuturile interne executate, pentru suma neacoperită din fondul de risc și din prevederile bugetului de stat cu această destinație. Pentru destinațiile a), b) și c) menționate mai sus, Ministerul Finanțelor poate angaja împrumuturi din disponibilitățile existente în contul general al Trezoreriei Statului, în special din contravaloarea în lei a împrumuturilor externe păstrate în contul general al Trezoreriei Statului. Pentru destinația prevăzută la litera d) de mai sus, Ministerul Finanțelor poate angaja împrumuturi de la Banca Națională a României.

ÎMPRUMUT DE STAT LIMITAT, formă a împrumutului la care, de regulă, statul stabilește suma până la concurența căreia se primesc subscrierile.

ÎMPRUMUT DE STAT NELIMITAT, formă a împrumutului în care statul nu stabilește nici o limită valorică, precizând numai durata subscrierilor.

ÎMPRUMUT DE STAT PRIN ROBINET, formă de î. deghizat care constă în vânzarea de către stat a titlurilor de împrumut și a rentelor de stat la bursă, negociindu-le la cursul zilei; statul nu se adresează publicului pentru subscripție ca la celelalte împrumuturi. Menținerea ridicată a cursului la bursă se realizează prin punerea moderată și treptată în circulație a titlurilor, astfel încât cumpărătorii să nu sesizeze cât de mare este această cantitate. Î. prin r. presupune existența unor piețe financiare mari care să poată absorbi titlurile de rentă puse în vânzare la bursă, ca, de exemplu, Londra, Berlin, Paris ș.a. Un astfel de împrumut a fost practicat și în țara noastră în anul 1919, având menirea să completeze împrumutul Unirii.

ÎMPRUMUT ÎN CONDIȚII DE FAVOARE, încheierea unei tranzacții care prin natură, scop, caracteristici sau risc nu ar fi fost încheiată de societatea bancară cu clienți cu care se află în relații speciale, iar perceperea de dobânzi, comisioane, alte taxe sau acceptarea de garanții mai

mici decât cele cerute altor clienți. **Î.** se acordă pe baza unei decizii adoptate de către consiliul de administrație al societății bancare. Decizia consiliului de administrație se bazează pe un raport al direcțiilor de specialitate care cuprinde descrierea naturii relației speciale în cauză, analiza tranzacției, a situației financiare și a veniturilor solicitantului de împrumut, precum și a bonității acestuia.

ÎMPRUMUT ÎN CONTUL DE SIGURANȚĂ, parte din valoarea tranzacției pe care o efectuează un investitor în contul său de siguranță și pe care el o obține de la agentul sau de la societatea sa financiară sub formă de împrumut.

ÎMPRUMUT ÎN DOUĂ MONEDE, î. obligatar contractat în două monede. Rambursarea se efectuează în altă monedă decât aceea în care a fost emis î. Riscul valutar, adică riscul de schimb, nu privește dobânzile, ci valoarea nominală a obligațiunilor. Întrucât î. are o durată de 8-10-15 ani, riscul valutar poate fi evitat. **V. și împrumut; împrumut de stat; împrumut obligatar.**

ÎMPRUMUT ÎN LOTURI, î. obligatar la care, pe lângă dobânzi, se trag la sorți și sume în numerar între creditori. **V. și împrumut obligatar.**

ÎMPRUMUT ÎN SUFERINȚĂ, î. pentru care serviciul dobânzii și rambursarea ratelor scadente nu se efectuează la scadențele prevăzute.

ÎMPRUMUT MARITIM, î. contractat de către comandantul navei în situații de urgență absolută, pentru care prezintă drept **garanție (v.) nava, navlul (v.)** și o parte sau întreaga încărcătură, creditorul riscând suma împrumutată în cazul pierderii bunurilor ce reprezintă garanția. După un anumit număr de zile de la data ajungerii cu bine a navei la destinație, creditorul are dreptul la rambursarea împrumutului și la „folosul maritim“, al cărui nivel este mai mare decât dobânda obișnuită. Astăzi, comandantul navei poate primi astfel de sume de la agentul navei din portul de escală, de la reprezentantul societății de asigurări sau poate să tragă o **trată (v.)** asupra armatorului, recurgându-se astfel foarte rar la **î.m. V. și contract de împrumut.**

ÎMPRUMUT OBLIGATAR, datorie pe termen lung contractată de o societate comercială, de regulă cu dobândă fixă, împărțită în părți egale reprezentate de titluri negociabile, respectiv obligațiuni. **Î.** este emis pentru o perioadă de subscriere, care poate varia de la o țară la alta. Împrumutatul, adică debitorul, își poate rezerva dreptul de a denunța cu anticipație împrumutul.

ÎMPRUMUT PENTRU ACOPERIREA CHELTUIELILOR BUGETULUI DE STAT, î. ce se poate acorda de către Banca Națională a României, în cazuri excepționale, fără dobândă, pentru acoperirea cheltuielilor bugetului de stat, într-un quantum care să nu depășească 10% din totalul bugetului de stat aprobat. **Î.** se acordă din resursele normale de creditare ale băncii și se rambursează în maximum șase luni pe seama veniturilor bugetare curente sau a unui împrumut de stat lansat pe baza unei legi. **V. și executarea bugetului de stat.**

ÎMPRUMUT PERPETUU, î. la emiterea căruia nu se stabilește un termen de rambursare, dar la care statul plătește numai o anumită dobândă (rentă) pe o durată de timp nedeterminată. După o anumită perioadă de timp statul poate răscumpăra obligațiunile împrumutului respectiv. **V. și împrumut de stat; împrumut de stat fără termen.**

ÎMPRUMUT PE TERMEN SCURT, î. contractat cu banca de către un agent economic sau o persoană fizică pe un termen de cel mult 12 luni. **Î.** pe t.s. se acordă pentru acoperirea financiară a stocului de valori materiale, a cheltuielilor de producție cuprinse în normativul activelor circulante, a stocurilor sezoniere și a celor peste normativ, a pierderilor și a altor nevoi temporare ce decurg din îndeplinirea programelor de aprovizionare, de producție sau de desfacere.

ÎMPRUMUT PRIN ANUITĂȚI TERMINABILE, î. contractat de stat și rambursabil anual într-o sumă fixă, numită **anuitate (v.)**, până la lichidarea capitalului subscris. Anuitatea are în

structura sa dobânda și o anumită cotă din capital, calculată astfel încât, la expirarea termenului pentru care a fost contractat împrumutul, întregul capital să fie restituit. Cu cât termenul de rambursare este mai lung, cu atât și anuitățile la același capital vor fi mai mici.

ÎMPRUMUTARE, acțiunea de a da sau de a primi de la o persoană fizică sau juridică sume de bani sau bunuri care urmează să fie restituite la scadență. În România, Banca Națională, celelalte bănci și Casa de Economii și Consemnațiuni pot acorda împrumuturi numai pentru destinații bine cunoscute în momentul acordării lor.

ÎMPRUMUTAT, persoana fizică sau juridică care se împrumută.

ÎMPRUMUTĂTOR, persoana fizică sau unitatea bancară care împrumută, care dă cu împrumut.

ÎMPRUMUTURI CE SE ACORDĂ CELOR CARE AU ÎNCHEIAT ASIGURĂRI DE VIAȚĂ, î. care se bazează pe faptul că asiguratul dispune de rezerve de prime constituite la asigurarea de viață respectivă. Pentru ca un asigurat să poată solicita de la asigurător un împrumut asupra poliței de asigurare de viață, este necesar mai întâi ca asigurarea respectivă să dea dreptul la suma de răscumpărare (v.). Quantumul împrumutului la care are dreptul asiguratul nu poate depăși 75% din suma de răscumpărare, calculată în raport cu timpul cât s-au plătit primele de asigurare (fără a putea depăși data cererii de împrumut). Asupra împrumutului acordat asiguratului se percepe de către societatea de asigurări o dobândă pe an. Perceperea acestei dobânzi este determinată de faptul că împrumutul se acordă din rezerva de prime pe care asigurătorul o păstrează la bancă și care îi acordă pentru aceasta o anumită dobândă. Prin urmare, dobânda pe care o plătește asiguratul pentru împrumutul primit trebuie să fie cel puțin echivalentă cu dobânda pe care o încasează societatea de asigurări de la bancă prin păstrarea la aceasta a rezervei de prime. De dobânda pe care o încasează de la bancă societatea de asigurări a ținut cont la stabilirea nivelului primei de asigurare pe care o încasează de la asigurat la respectiva asigurare de viață.

ÎMPRUMUTURI CE SE ACORDĂ DE CĂTRE CASA DE AJUTOR RECIPROC A PENSIONARILOR, sume de bani ce se acordă pe diferite termene membrilor casei care au o vechime de cel puțin trei luni și care au plătit la zi cotizațiile și contribuțiile stabilite. Până la limita fondului de cotizare, împrumuturile se acordă de către președintele casei, fără garanții. Împrumuturile care depășesc fondurile de cotizare cu un anumit quantum valoric se aprobă de către președinte, de regulă cu garanții. Pentru împrumuturi de valori mai mari se cer angajamente scrise din partea altor persoane, care girează în acest fel împrumuturile respective. Dobânda la împrumuturi este sub nivelul pieței, iar termenul de rambursare nu poate depăși 18 luni.

ÎMPRUMUTURI CONTRACTATE DE AUTORITĂȚILE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE, î. interne și externe contractate de autoritățile administrației publice locale pe termen mediu și lung pentru realizarea de investiții publice de interes local, precum și pentru refinanțarea datoriei publice locale. Consiliile locale, județene și Consiliul General al Municipiului București, după caz, hotărăsc contractarea de împrumuturi cu votul a cel puțin două treimi din numărul membrilor ce le compun. Împrumuturile contractate de autoritățile administrației publice locale fac parte din datoria publică a României, dar nu reprezintă datorii sau răspunderi ale Guvernului, iar plata serviciului aferent acestor împrumuturi se efectuează exclusiv din veniturile cu care s-au garantat împrumuturile respective de către autoritățile administrației publice locale. În principal, instrumentele datoriei publice locale sunt: titluri de valoare și împrumuturi de la băncile comerciale sau de la alte instituții de credit. Titlurile de valoare se pot emite și lansa direct de către societățile administrației publice locale sau prin intermediul unor agenți sau al altor instituții

specializate. Consiliile locale, județene și Consiliul General al Municipiului București, după caz, pot angaja împrumuturi interne fără garanția Guvernului, dar cu avizul Direcției Generale a Datoriei Publice din cadrul Ministerului Finanțelor. Împrumuturile externe se pot contracta numai cu aprobarea comisiei de autorizare a acestor împrumuturi. Împrumuturile contractate de unitățile administrativ-teritoriale pot fi garantate de către autoritatea administrației publice locale cu orice sursă de venituri. Documentul prin care se încheie acordul de garantare cu venituri se înregistrează la primărie sau, după caz, la consiliul județean respectiv și la împrumutător. Toate acordurile de împrumuturi încheiate sunt considerate ca fiind pe deplin autorizate și constituie obligații care pot fi impuse bugetelor locale respective. Ratele scadente aferente împrumuturilor contractate, dobânzile și comisioanele datorate de unitățile administrativ-teritoriale se prevăd în bugetul local. Împrumuturile contractate de unitățile administrativ-teritoriale se garantează de către autoritatea administrației publice locale cu anumite surse de venituri. Orice garantare cu venituri devine valabilă și se aplică din momentul acordării garanției. Documentul prin care se încheie acordul de garantare cu venituri se înregistrează la primărie sau, după caz, la consiliul județean respectiv și la împrumutător. Datoria publică locală nu constituie obligații sau răspunderi ale Guvernului și ea se rambursează exclusiv din veniturile cu care s-a garantat împrumutul respectiv de către autoritățile administrației publice locale. Documentele care fac dovada datoriei publice locale cuprind o clauză prin care unitatea administrativ-teritorială se obligă să ramburseze datoria și să plătească dobânzile și comisioanele aferente datoriei numai din veniturile autorității administrației publice locale respective, fără ca Guvernul să aibă vreo obligație de plată și fără ca credibilitatea sau capacitatea de impozitare a Guvernului să fie folosită pentru garantarea rambursării datoriei unității administrativ-teritoriale, a plății dobânzilor și comisioanelor cuvenite. Este interzis autorităților administrației publice locale să aibă acces la orice fel de împrumut, dacă totalul datoriilor anuale reprezentând ratele scadente la împrumuturile contractate, dobânzile și comisioanele aferente acestora, inclusiv ale împrumutului care urmează să fie contractat în anul respectiv, depășește limita de 20% din totalul veniturilor curente ale bugetelor locale. Valoarea totală a datoriei contractate de autoritatea administrației publice locale se înscrie în **registru de evidență a datoriei publice locale (v.)** al acestei autorități și se raportează anual prin dările de seamă contabile. Dacă pe parcursul execuției apar goluri temporare de casă datorită decalajului dintre veniturile și cheltuielile bugetului local, acestea pot fi acoperite prin împrumuturi fără dobândă din disponibilitățile contului general al Trezoreriei Statului, însă numai după utilizarea fondului de rulment. Valoarea totală a împrumutului care poate fi angajat de autoritățile administrației publice locale are următoarele limite: a) nu poate depăși 5% din totalul veniturilor estimate a fi încasate pe durata anului fiscal în care se contractează împrumutul; b) autoritățile administrației publice locale nu pot angaja împrumuturi mai mari decât fondurile pe care le pot rambursa pe durata aceluiași an fiscal.

ÎMPRUMUTURI DE STAT VOLUNTARE (PATRIOTICE), formă a împrumuturilor de stat (v.) prin care statul se adresează sentimentului și spiritului de datorie al cetățenilor. Cunoscut fiind faptul că, în materie de venituri (dobânzi și câștiguri), patriotismul este uneori destul de redus, în majoritatea cazurilor subscrierile la aceste împrumuturi aduc dezamăgiri pentru stat.

ÎMPRUMUTURI EXTERNE GARANTATE DE STAT, obligație, garanție a statului român, care se exercită în cazul în care beneficiarul împrumutului nu are capacitatea să achite, integral sau parțial, împrumutul, dobânda și alte costuri potrivit clauzelor acordului de împrumut. **Î.e.g.** de s. prin Ministerul Finanțelor sunt contractate pe termen mediu și lung de persoane juridice – societăți comerciale, regii autonome, companii, societăți naționale și autorități ale administrației publice locale – pentru care Ministerul Finanțelor a emis o scrisoare de garanție în numele și în contul statului sau pentru care a încheiat un acord de garanție. **Î.e.g.** de s. se pot contracta numai pentru finanțarea din resurse de pe piața financiară externă a unor proiecte sau activități susținute de ministerele de resort și considerate de importanță prioritară pentru România.

ÎMPRUMUTURI INTERNE GARANTATE DE STAT, obligație, garanție a statului român executată de creditor în cazul în care beneficiarul împrumutului (garantatul), persoană juridică, nu are capacitatea să achite, integral sau parțial, împrumutul, dobânda și alte costuri potrivit clauzelor contractului de împrumut. Aceste î. garantate prin Ministerul Finanțelor pot fi pe termen scurt, mediu sau lung și au ca scop finanțarea din resurse de pe piața financiară internă a unor proiecte sau activități de importanță prioritară pentru România, precum și alte destinații stabilite și aprobate de Guvernul României.

ÎMPRUMUTURI TEMPORARE DIN FONDURILE DE TEZAUUR, î. ce se acordă de către consiliile locale, ale județelor și al municipiului București pentru acoperirea eventualelor decalaje temporare care pot să apară în cursul anului între cheltuielile și veniturile bugetelor proprii ale municipiilor și sectoarelor municipiului București, ale orașelor și al comunelor. Î. se acordă din **fondurile de tezaur (v.)** care se constituie la nivelul județelor și al Capitalei. Astfel de î. se pot acorda și în cazurile în care decalajele respective apar și la nivelul bugetelor proprii județene și ale municipiului București. Î. se prevăd a fi rambursate până la data de 31 decembrie a fiecărui exercițiu bugetar. În situații excepționale, în care î. nu s-au putut rambursa până la finele anului datorită lipsei de disponibilități bugetare, acestea se prevăd la rambursare în bugetele anilor următori, pe termen de până la 18 luni, cu o dobândă a cărei limită maximă se stabilește de către Ministerul Finanțelor, și care se încasează la fondul de tezaur județean, respectiv al municipiului București. **V. și fond de tezaur al județului și al municipiului București.**

ÎMPUTERNICIRE, întărire, delegare de putere, însărcinare cu o parte din atribuții ale unui manager. Scopul împuternicirii este de a ajuta managerii de a se afla cât mai mult de vârful curbei puterii, reprezentată prin indicatorii puterii organizaționale. Împuternicirea poate fi obținută cu ajutorul a două calități manageriale specifice: înlăturarea stării de neputință și transformarea puterii în influență interpersonală, însă fără abuz de putere.

ÎN AFARA COTEI, piața pe care se negociază titlurile ce nu figurează pe cota oficială. Se folosesc aceleași uzanțe ca și pentru tranzacțiile obișnuite. Pentru operațiunile cu titluri necotate sau a căror cotare nu este prevăzută se practică uzanțe bursiere diferite. Tranzacțiile cu valori locale necotate sunt altele decât cele î.a.c.

ÎNALTA CURTE DE CONTURI, instituție de stat înființată în România în anul 1864, care exercită controlul financiar asupra gestiunilor publice pe baza bilanțurilor contabile prezentate de întreprinderi sau pe baza conturilor de gestiune prezentate de către instituțiile centrale de stat. Potrivit legii de înființare, Î.C. de C. se bucura de o anumită independență față de organele puterii legislative. Î.C. de C. a fost desființată în anul 1948.

ÎNCADRAREA PLĂȚILOR ÎN FONDURILE CONSTITUITE, activitate desfășurată de unitățile bancare, prin care se urmărește dacă la nivelul departamentelor, al direcțiilor economice din cadrul consiliilor locale și la nivelul întreprinderilor și al instituțiilor subordonate direct titularilor de investiții plățile pentru investiții se fac în limita fondurilor constituite în acest scop. Î.p. în f.c. se face chenzinal, pentru întreprinderile subordonate departamentelor economice, și concomitent cu decontarea cheltuielilor, atunci când beneficiarul de investiții este o unitate economică sau o instituție de stat subordonată direct ministerelor, celorlalte organe ale administrației de stat centrale și locale.

ÎNCASARE 1. Primirea unei sume de bani de către o persoană fizică sau de către o casierie. 2. Suma rezultată din acțiunea de încasare.

ÎNCASARE FISCALĂ, sumele încasate de către stat ca impozite, taxe, pentru emiterea de acte etc.

ÎNCASATOR 1. Persoană oficială care, la ghișeu sau pe teren, primește banii datorati de public sau de agenții economici. **2.** Lucrătorul băncii care se ocupă cu ridicarea sumelor încasate de către magazine, unități de transport, de spectacole, restaurante etc. și cu depunerea lor la bancă. **3.** Persoană angajată oficial care taxează călătorii unui tramvai, autobuz, troleibuz etc.

ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI FĂRĂ NUMERAR, operațiuni efectuate prin conturile din bancă ale unităților economice, utilizând diferite forme de decontare. Se practică în raporturile de decontare reciproce dintre unități, precum și dintre acestea și organele ierarhice superioare.

ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI ÎN NUMERAR, operațiuni de casă efectuate cu numerar efectiv. Agenții economici pot păstra în casele de bani, de la o zi la alta, o anumită sumă în numerar, plusul fiind obligați să-l depună în bancă în conturile lor de decontare. De la această regulă fac excepție sumele destinate achitării salariilor, care se pot păstra în casieria unității maximum trei zile de la încasarea lor, după care sumele neplătite se depun din nou în bancă. Prin casieriiile unităților economice se pot încasa diverse sume care provin din vânzarea produselor, executarea lucrărilor sau prestarea serviciilor, a căror valoare este sub plafonul stabilit și care se încasează pe bază de factură, sumele provenite din amenzi, penalizări, daune cominatorii și cheltuieli de judecată încasate de la clienți, din decontarea în numerar a avansurilor acordate personalului întreprinderii sau din decontarea cu unitățile din subordine, în cazul în care acestea nu au cont deschis la bancă, precum și din ridicările de numerar de la bancă pentru plata salariilor, pensiilor, premiilor, burselor etc. Din încasările efectuate se fac plăți pentru achitarea salariilor, premiilor, burselor, pensiilor, indemnizațiilor, ajutoarelor etc., pentru achitarea cheltuielilor de transport, de aprovizionare, a avansurilor etc. Toate operațiunile de încasări și plăți se fac numai pe bază de documente (chitanțe, state de plată, deconturi etc.) și se înregistrează în contabilitate la contul „Casa“.

ÎNCETAREA CONTRACTULUI INDIVIDUAL DE MUNCĂ, sfârșitul, expirarea perioadei de valabilitate a contractului individual de muncă, a raporturilor de muncă, prin acordul celor două părți sau din inițiativa uneia dintre ele. De asemenea, contractul încetează prin decesul persoanei fizice, prin declararea judecătorească a morții acesteia, prin punerea sub interdicție, prin falimentul unității economice. Potrivit art. 130, alin. 1, din Codul muncii, contractul de muncă poate fi desfăcut din inițiativa unității în următoarele situații: a) unitatea își reduce personalul prin desființarea unor posturi de natura celui ocupat de cel în cauză, ca urmare a reorganizării; b) unitatea își încetează activitatea prin dizolvare; c) unitatea se mută în altă localitate și are posibilitatea să-și asigure pe plan local cadrele necesare; d) unitatea se mută în altă localitate, iar persoana încadrată nu acceptă să o urmeze; e) persoana nu corespunde, sub raport profesional, postului în care a fost încadrată; f) în postul ocupat de persoana încadrată în muncă este reintegrat, pe baza hotărârii organelor competente, cel care a deținut anterior acel post; g) persoana încadrată în muncă se pensionează pentru limită de vârstă ori pentru invaliditate de gradul I sau II; h) cel menținut sau reîncadrat în muncă după pensionarea sa pentru limită de vârstă nu mai este necesar; i) persoana încadrată în muncă săvârșește o abatere gravă sau încalcă în mod repetat obligațiile sale de muncă, inclusiv normele de comportare în unitate; j) cel în cauză este arestat mai mult de 60 de zile; k) persoana încadrată în muncă este condamnată definitiv pentru o infracțiune în legătură cu munca sa, dacă condamnarea o face necorespunzătoare postului pe care îl deține; l) instanța penală a pronunțat interdicția de exercitare a profesiei, temporar sau definitiv. Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, pe baza normelor aprobate prin Ordinul nr. 185/1990, poate desface contractul individual de muncă al salariatului din următoarele motive: a) reducerea activității, justificată prin acte financiare; b) încălcarea cu vinovăție de către salariat a obligațiilor asumate prin contractul de muncă; c) necorespunderea sub aspect profesional; d) incompatibilitate cu funcția deținută. Legea nr. 42/1990, modificată prin Legea nr. 93/1992, prevede: „Contractul de muncă al luptătorilor pentru victoria Revoluției române din decembrie 1989 încadrați în muncă în unități cu capital integral de stat nu poate fi desfăcut decât pentru motive imputabile lor.“ V. și **contractul individual de muncă; preavizul desfacerii contractului individual de muncă.**

ÎNCETAREA PLĂȚII INDEMNIZAȚIILOR ȘI A AJUTOARELOR DE ASIGURĂRI SOCIALE, sistarea, oprirea plății indemnizațiilor și ajutoarelor de asigurări sociale, începând cu ziua următoare celei în care: a) beneficiarul a decedat; b) beneficiarul nu mai îndeplinește condițiile legale pentru acordarea indemnizațiilor; c) beneficiarul și-a stabilit domiciliul pe teritoriul altui stat cu care România nu are încheiată convenție de asigurări sociale; d) beneficiarul și-a stabilit domiciliul pe teritoriul unui stat cu care România a încheiat convenție de asigurări sociale, dacă în cadrul acesteia se prevede că indemnizațiile se plătesc de către celălalt stat. V. și **calculul și plata indemnizațiilor și a ajutoarelor de asigurări sociale**.

ÎNCETAREA PLĂȚII PENSIEI, oprirea, încheierea perioadei de timp în care s-a plătit pensia, sistarea plății pensiei începând cu luna următoare celei în care beneficiarul nu mai îndeplinește condițiile legale pentru primirea pensiei, și anume: a) beneficiarul a decedat. Sumele rămase neachitate către pensionarul decedat, reprezentând pensia din luna în care a avut loc decesul și, după caz, drepturile de pensie cuvenite și neachitate până la deces, se plătesc soțului supraviețuitor, copiilor sau, în lipsa acestora, părinților celui decedat ori persoanei care dovedește că l-a îngrijit până la data decesului; b) beneficiarul nu mai îndeplinește condițiile legale în temeiul cărora i-a fost acordată pensia; c) soțul supraviețuitor, beneficiar al unei pensii de urmaș, se recăsătorește; d) urmașul a fost condamnat printr-o hotărâre rămasă definitivă pentru infracțiunea de omor sau tentativă de omor comisă asupra susținătorului. În acest ultim caz, instanțele judecătorești au obligația ca, în termen de zece zile de la data rămânerii definitive a hotărârii pronunțate, să comunice această situație, în scris, Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale. V. și **suspendarea plății pensiei**.

ÎNCETAREA PLĂȚILOR, situație în care ajunge un debitor, persoană juridică sau fizică, atunci când nu și-a achitat datoriile scadente.

ÎNCHEIEREA BUGETULUI ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT, operațiune de închidere, la data de 31 decembrie a fiecărui an, a tuturor conturilor privitoare la executarea veniturilor și a cheltuielilor bugetare, când încetează valabilitatea bugetului asigurărilor sociale de stat. Sumele alocate și necheltuite până la această dată nu se mai eliberează decât în cazurile exceptate de lege. Toate creditele bugetare deschise și neutilizate până la 31 decembrie își pierd valabilitatea, iar veniturile nefincasate se prevăd în bugetul anului următor; de la această regulă fac excepție avansurile spre decontare care se pot justifica și după data de 31 decembrie. Pretențiile creditorilor neonorate până la 31 decembrie se achită din bugetul anului următor. Încheierea în bune condițiuni a bugetului asigurărilor sociale de stat face necesar ca, în ultimul trimestru al anului, ordonatorii de credite bugetare să ia o serie de măsuri care să asigure efectuarea decontărilor dintre debitori și creditori, spre a nu exista la sfârșitul anului creanțe nelichidate. În acest scop se fac și decontările corespunzătoare între Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, Ministerul Finanțelor, bănci, Oficiul Central de Plată a Pensiilor, casele teritoriale de pensii, oficiile P.T.T.R. etc. În vederea încheierii lucrărilor privind executarea bugetului asigurărilor sociale de stat se folosesc datele contabilității privind modul cum se desfășoară încasarea veniturilor și efectuarea cheltuielilor. Băncile, prin unitățile lor, țin contabilitatea executării de casă a bugetului asigurărilor sociale de stat, pe ordonatorii de credite bugetare. Filiale bancare trimit zilnic ordonatorilor de credite extrase de cont, însoțite de acte justificative, spre a servi la efectuarea înregistrărilor contabile și la cunoașterea disponibilului existent în cont. Decadal, filialele bancare comunică sucursalelor bancare județene totalul încasărilor și al plăților executate în contul bugetului asigurărilor sociale de stat. La rândul lor, sucursalele comunică datele respective centralelor băncilor, care fac centralizarea datelor și le înaintează Ministerului Finanțelor. Concomitent, filialele și sucursalele bancare județene comunică organelor locale ale Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale datele

referitoare la executarea de casă a veniturilor și a cheltuielilor de asigurări sociale, iar centrala Băncii Comerciale trimite și Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale date centralizate cu privire la executarea de casă a bugetului asigurărilor sociale de stat. Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale întocmește contul general de încheiere a exercițiului bugetar pe anul expirat, în care se cuprind veniturile și cheltuielile de asigurări sociale, care, cu avizul Guvernului, este supus dezbaterii și adoptării lui de către Parlamentul țării.

ÎNCHIEIEREA BUGETULUI DE STAT, operațiunile prin care, la data de 31 decembrie a fiecărui an, toate conturile privitoare la executarea veniturilor și a cheltuielilor bugetare se închid, iar bugetul își încetează valabilitatea. Sumele alocate și necheltuite până la această dată nu se mai eliberează decât în cazurile exceptate de lege. Toate creditele bugetare deschise și neutilizate până la 31 decembrie își pierd valabilitatea, iar veniturile neîncasate se prevăd în bugetul anului următor; de la această regulă fac excepție avansurile spre decontare care se pot justifica și după această dată. Pretențiile creditorilor neonorate până la 31 decembrie se achită din bugetul anului următor.

ÎNCHIDERE, prețul ultimei tranzacții la bursă a unui anumit titlu sau a unei obligațiuni la sfârșitul zilei de tranzacționare ori în ultima jumătate de oră a sesiunii de desfășurare a tranzacțiilor. **V. și bursă.**

ÎNCHIDEREA ACREDITIVULUI, operațiune bancară ce se efectuează la folosirea integrală a sumei acreditivului, la expirarea termenului lui de valabilitate sau la cererea plătitorului, însă numai cu acordul prealabil al furnizorului, prin care soldurile acreditivului rămase nefolosite se virează de către banca furnizorului, pe baza unei note de contabilitate, în contul băncii plătitorului. La nota respectivă de contabilitate se anexează toate documentele pe baza cărora s-au făcut plăți din acreditiv. **V. și acreditiv; cerere de deschidere a acreditivului; deschiderea acreditivului; revocarea acreditivului.**

ÎNCHIDEREA CREDITĂRII INVESTIȚIILOR, activitate desfășurată de unitățile bancare, în care se cuprinde verificarea utilizării eficiente a creditelor acordate pentru executarea lucrărilor de investiții, verificarea realizării obiectivelor creditate, justificarea utilizării creditelor și încheierea acordării altora pentru realizarea aceluiași scopuri. **V. și închiderea finanțării investițiilor.**

ÎNCHIDEREA CREDITELOR BUGETARE, încetarea de fapt a utilizării creditelor bugetare deschise, care are loc la data de 31 decembrie a fiecărui an, indiferent dacă acestea au fost sau nu consumate; cu aceeași dată se închid și conturile bugetare. Creditele bugetare pot fi închise și în cursul anului pe baza dispoziției Ministerului Finanțelor sau a ordonatorilor de credite superiori, caz în care sumele din creditele bugetare închise se pun la dispoziția altor ordonatori subordonați sau se virează la bugetul statului. Sumele primite în contul creditelor bugetare deschise, dar neutilizate și virate după expirarea anului bugetar, devin venituri ale bugetului anului următor.

ÎNCHIDEREA CREDITELOR BUGETARE DE ASIGURĂRI SOCIALE, încetarea de fapt a utilizării creditelor bugetare deschise, care are loc la data de 31 decembrie a fiecărui an, indiferent dacă acestea au fost sau nu consumate; cu aceeași dată se închid conturile bugetare. Creditele bugetare pot fi închise și în cursul anului pe baza dispoziției Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale sau a ordonatorilor de credite superiori, caz în care sumele din creditele bugetare închise se pun la dispoziția altor ordonatori subordonați sau se virează la bugetul asigurărilor de stat. Sumele primite în contul creditelor bugetare deschise, dar neutilizate și virate după expirarea anului bugetar, devin venituri ale bugetului anului următor.

ÎNCHIDEREA FINANȚĂRII INVESTIȚIILOR, activitate bancară de verificare finală și multilaterală a utilizării eficiente a fondurilor de investiții sau a punerii în funcțiune a obiectivelor construite și încetarea efectuării oricăror plăți din conturile de finanțare. Î.f.i. reclamă o ultimă și totală verificare a concordanței dintre cheltuielile de investiții efectuate, justificările prezentate de beneficiar și operațiunile contabile bancare. Î. se efectuează în baza cererii emise de beneficiar, la care se anexează procesul-verbal de punere în funcțiune a obiectivului de investiție. În cererea de închidere a finanțării beneficiarii înscriu separat plățile efectuate în anul curent, plățile din anii precedenți, creditele pentru utilaje montate, inclusiv volumul creditelor aferente utilajelor montate în anii precedenți. Închiderea finanțării pentru utilaje și mijloace de transport finanțate pe bază de memorii justificative are loc pe baza dispoziției de plată depuse de beneficiar, în care se arată numărul și data procesului-verbal de recepție. Finanțarea lucrărilor de investiții care nu se mai execută, fiind sistate, inclusiv proiectele, se închide numai dacă se anexează aprobarea legală. Prin excepție, după punerea în funcțiune sau darea în folosință a obiectivelor de investiții se pot deconta numai lucrările și cheltuielile rămase neefectuate, dar care au fost consemnate în procesul-verbal de recepție și au făcut parte din devizul general. Pe măsura executării lucrărilor au loc recepționarea, decontarea lucrărilor, creșterea valorii mijloacelor fixe, justificarea utilizării fondurilor și închiderea finanțării. Fondurile rămase neutilizate față de prevederile devizului general, după punerea sau darea în folosință a mijlocului fix, constituie economii, urmând să fie folosite pentru finanțarea altor obiective de investiții.

ÎNDATORARE, valoare pe care o datorează o întreprindere, un stat sau o persoană fizică față de un terț. În cazul în care unii agenți economici sunt îndatorați, înseamnă că alții sunt creditori, aceștia din urmă deținând creanțe care le dau dreptul ca, la scadență, să încaseze sumele respective.

ÎNLESNIRI ACORDATE LA PLATA IMPOZITELOR ȘI A TAXELOR, scutiri, reduceri, compensări sau restituiri de sume plătite în plus, amânări, eșalonări de rate etc., acordate de stat plătitorilor de impozite și taxe. De înlesniri importante la plata impozitelor și a taxelor beneficiază și persoanele care au adus servicii deosebite patriei, au persoane în întreținere, sunt invalide etc. Aceste înlesniri fac parte din măsurile de politică economică, financiară și socială pe care statul român le ia pentru a exonera de la plățile fiscale anumite categorii de cetățeni, a căror stare materială, civilă și socială justifică acordarea unor asemenea înlesniri. De aceste reduceri și scutiri de la plata impozitelor și a taxelor pot beneficia, în condiții de reciprocitate, și persoanele juridice sau fizice străine aflate în țara noastră.

ÎNMATRICULAREA AGENȚILOR ECONOMICI, înregistrare obligatorie a agenților economici la înființare în Registrul Comerțului, potrivit Legii nr. 26/1990. Î. se efectuează obligatoriu înainte de începerea activității. Prin î. în Registrul Comerțului societatea comercială dobândește personalitate juridică. V. și Registrul Comerțului.

ÎNREGISTRAREA ACCIDENTELOR DE MUNCĂ, înscrierea obligatorie a fiecărui accident de muncă în registrul privind evidența accidentelor de muncă. Î. se face, de regulă, la unitatea la care este încadrată în muncă persoana accidentată. Dacă o persoană încadrată la o unitate este trimisă pentru prestarea unor servicii la o altă unitate, pe bază de contract, și aici ea se accidentează, î.a. de m. se face potrivit clauzelor din contract referitoare la obligațiile și la răspunderile privind protecția muncii. Dacă în contract nu s-au prevăzut astfel de clauze, accidentul de muncă se înregistrează la unitatea la care accidentatul este încadrat în muncă. Accidentele suferite de persoanele care se află în deplasare în interes de serviciu, în incinta altor unități, se înregistrează la unitatea la care este încadrat în muncă accidentatul. Accidentele de muncă suferite de persoanele detașate în interes de serviciu se înregistrează de către unitatea la care sunt detașate persoanele respective. Accidentele de muncă produse în atelierele instituțiilor de învățământ se înregistrează în modul următor: de către unitatea de învățământ, dacă ea asigură, cu personalul său, conducerea lucrărilor în ateliere; de către unitatea productivă care patronează atelierul-școală, dacă acesta asigură, cu personalul său, conducerea efectivă a atelierului școală.

Persoanele care îndeplinesc sarcini de stat sau obștești și care, din cauza îndeplinirii acestor sarcini, se accidentează, se înregistrează ca accidente la organizația care a întreprins acțiunile respective. Unele persoane întreprind din proprie inițiativă acțiuni pentru prevenirea sau înlăturarea unui pericol ce amenință avutul public, pentru apărarea ordinii publice sau pentru salvarea unor vieți omenești și care în acest timp se accidentează. Aceste accidente se înregistrează de către unitatea în care s-a produs evenimentul. Dacă accidentele de această natură s-au produs în afara unităților și nu au nici o legătură cu acestea, înregistrarea lor se face de către primăria pe raza căreia s-au produs. În alte situații, inspectoratele de stat teritoriale pentru protecția muncii stabilesc organizațiile obștești la care se înregistrează accidentul. În situațiile în care conducătorii organizațiilor obștești nu sunt de acord cu înregistrarea dispusă de către inspectorat, aceștia se pot adresa, în termen de zece zile de la primirea procesului-verbal de cercetare, Ministerului Muncii și Solidarității Sociale – Inspekția de Stat pentru Protecția Muncii. Aceasta examinează cazul, însă nu suspendă măsura dispusă de inspectorat; după rezolvarea sesizării se poate face rectificarea modului de înregistrare a accidentului de muncă. Periodic, unitățile, inspectoratele de stat teritoriale pentru protecția muncii, Inspekția de Stat pentru Protecția Muncii, Institutul de Cercetări pentru Protecția Muncii, Ministerul Muncii și Solidarității Sociale, pe baza situațiilor privind accidentele de muncă, analizează cauzele și împrejurările acestora, luând măsuri eficiente pentru prevenirea lor pe viitor. **V. și accident de muncă; cercetarea accidentelor de muncă.**

ÎNREGISTRAREA IMPOZITULUI, deschiderea rolului fiscal pentru agentul economic și persoana fizică respectivă, în care se înscrie venitul impozabil și impozitul în debitul plătitorului în cauză.

ÎNSCRIERE ÎN FALS, activitate, procedură a instanței penale prin care se stabilește falsul, și prin care aceasta, în consecință, hotărăște înlăturarea actului falsificat și pedepsirea persoanei vinovate de fals (v.).

ÎNSCRIS, document, act scris întocmit cu scopul de a servi drept probă cu privire la un fapt economic, financiar, juridic sau relativ la o anumită împrejurare. Î. poate fi: **preconstituit**, întocmit în scopul de a servi drept probă, și **nepreconstituit**, care s-a întocmit fără a avea scop probatoriu. De asemenea, î. poate fi: **recognitiv**, prin care se recunoaște existența î. original pierdut; **autentic**, adică autenticat de un organ de stat competent; **confirmativ**, care întărește un act juridic. **V. și înscris sub semnătură privată.**

ÎNSCRIS DECLARAT FALS, document sau act declarat ca fiind fals în parte sau în totalitate de către o instanță judecătorească.

ÎNSCRIS FUNCICIAR, hârtie de valoare emisă de băncile ipotecare rurale și urbane pentru împrumuturile acordate de ele pe baza ipotecării pământului sau a imobilelor debitorilor. Pe baza contractelor de ipotecă încheiate de proprietarii de terenuri sau de imobile cu băncile ipotecare, suma împrumutului se acordă sub forma înscrisurilor funciare la valoarea lor nominală, și nu în bani. Banii se obțin prin vânzarea acestor titluri de credit la bursa de valori și se plasează în investiții. Pentru rambursarea împrumutului, la scadență, debitorii achiziționează la bursă î.f. în valoare nominală cu împrumutul, pe care le înapoiază băncii. Băncile ipotecare percep o dobândă ridicată pentru împrumuturile acordate.

ÎNSCRIS OFICIAL, document, act care emană de la o unitate economică de stat, cooperatistă, privată sau de la o organizație obștească.

ÎNSCRIS SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ, document sau act de orice natură, care poartă semnătura unei persoane; se referă la raporturi private și este producător de consecințe juridice.

ÎNSTRĂINAREA BUNURILOR CONSTITUITE GARANȚIE, vânzarea sau cedarea gratuită a bunurilor mobile constituie garanție, de către gestionari sau terțe persoane, fără înștiințarea prealabilă a unității față de care s-a constituit garanția. I.b.c.g. se consideră infracțiune și se pedepsește potrivit legii.

ÎNȘTIINȚARE DE PLATĂ, document, instrument al impunerii prin care organele financiare înștiințază pe contribuabili despre impozitul, taxa, prima de asigurare etc. datorate, despre ratele și termenele de plată, precum și despre sancțiunile care se aplică în caz de neplată la termen. Î. de p. se semnează de către șeful unității financiare și inspectorul de impozite. Dovada de predare a înștiințării se semnează de către organul financiar și de către contribuabil. Î. de p. avizează pe contribuabil asupra consecințelor întârzierii onorării obligației fiscale, de asigurare etc. **V. și somație de plată.**

ÎNȘTIINȚARE DE PLATĂ A DESPĂGUBIRII, adresă prin care societatea de asigurări înștiințază asiguratul că este/nu este de acord cu plata despăgubirii. Conține următoarele date: numele și prenumele asiguratului și adresa, numărul și data cererii de solicitare a despăgubirii de asigurare, pentru dauna produsă... la data...; conform actelor de la dosarul pagubei, comisia legal constituită, în prezența dvs. și a martorilor, rezultă că dauna s-a produs datorită... În asemenea cazuri, societatea de asigurări acordă/nu acordă despăgubiri de asigurare. Semnează director/inspector de asigurare și șef serviciu daune.

ÎNȘTIINȚAREA CU PRIVIRE LA PRODUCEREA EVENIMENTELOR ASIGURATE LA AUTOVEHICULE. document întocmit de asigurat și depus la societatea de asigurări, prin care se înștiințază că evenimentul asigurat (accident, incendiu, furt, alte calamități) s-a produs la data... Documentul conține, în partea introductivă, datele de identificare a asiguratului, cu adresa completă, felul evenimentului asigurat, produs la data de... de către proprietar/prieten/șofer profesionist, cu permis de conducere categoria... numărul.... eliberat de... la data de..., în urma căruia au rezultat: a) pagube produse la autovehiculul propriu asigurat: avarii/furt/etc. Avariile constau în:...; b) pagube produse altor bunuri și persoane și anume: 1) avariat autovehiculul (fel, marcă, nr. de circulație, aparținând..., cu domiciliul...). Avariile constau în:...; 2) au fost accidentate persoanele...; 3) s-au avariat/distrus următoarele bunuri:... Evenimentul a fost anunțat și la Poliția din..., care a încheiat procesul-verbal nr...., din data de... Răspunzător de producerea pagubei este..., proprietar al vehiculului/altă persoană... (cu mențiunea dacă a condus cu/fără consimțământul proprietarului). Î. se depune la societatea de asigurări și este înregistrată cu nr...., la data de..., asiguratului eliberându-i-se dovada că a depus î. cu privire la producerea evenimentelor asigurate la autovehicule. **V. și contract de asigurare facultativă a autovehiculelor.**

ÎNTABULARE, înregistrare în cartea funciară, prin care, după caz, se constituie, se grevează, se restrânge ori se stinge un drept real.

ÎNTĂRZIEREA CREDITORULUI, refuzul manifestat de creditor cu privire la primirea sumei sau a bunurilor datorate și oferite de debitor potrivit legii sau contractului, precum și neîndeplinirea de către creditor a obligațiilor ce eventual îi revin, refuzul de a săvârși acte și fapte care, neexistând, îl fac pe debitor să nu-și poată stinge datoriile. În atare situații are loc punerea în întârziere a creditorului, moment din care încetează întârzierea debitorului, riscurile dispariției bunurilor trec asupra creditorului, încetând răspunderea debitorului pentru întârziere și pentru neexecutarea obligației.

ÎNTREPRINDERI MICI ȘI MIJLOCII, societăți comerciale constituite în baza Legii nr. 31/1990, care au numărul de angajați și cifra de afaceri determinate în următoarele limite: a) au

un număr de la 5 până la 25 de angajați, pentru o întreprindere mică; b) au un număr de la 26 până la 200 de angajați, pentru o întreprindere mijlocie; c) au o cifră de afaceri între 10 milioane și 2 miliarde de lei, pentru ambele categorii de întreprinderi. Statul sprijină constituirea și dezvoltarea î.m. și m. în scopul creării de noi locuri de muncă și al promovării activităților productive în domeniile industriei, construcțiilor, turismului și serviciilor cu valoare adăugată, cercetării-dezvoltării din sectorul privat; statul asigură acestor întreprinderi un sistem de avantaje și facilități. Resursele necesare acordării avantajelor și facilităților se constituie din sumele aprobate anual prin legea bugetului de stat, din contribuții private și asistență economică din străinătate. De avantajele și facilitățile stabilite beneficiază și cooperativele care au aceleași limite ale cifrei de afaceri. Î.m. și m. beneficiază de: servicii de informare, asistență și consultanță; de programe de dezvoltare regională care au ca scop restructurarea economică și ocuparea forței de muncă (pregătirea forței de muncă, acordarea de terenuri și spații de producție, de alocații pentru investiții de pornire, de dezvoltare și de modernizare care creează noi locuri de muncă, care asigură protecția mediului înconjurător sau care stimulează valorificarea resurselor locale etc.); pregătire profesională (instituții de învățământ, de stat și particulare, organizații și centre de asistență, consultanță și cercetare care au drept scop sprijinirea dezvoltării acestor întreprinderi); cercetare științifică și inovație tehnologică; acces la resurse, aprovizionare, achiziții publice și subcontractare; promovarea exporturilor; facilități economico-financiare care se acordă acestor întreprinderi (alocații pentru achiziționarea de spații de producție, utilaje și echipament, aplicarea unui sistem avantajos pentru dobândirea și utilizarea activelor nefolosite, devenite disponibile din restructurare, aparținând societăților comerciale cu capital de stat, accesul cu prioritate la liniile de credit asigurate prin intermediul instituțiilor financiar-bancare internaționale și la liniile de credit guvernamentale, aplicarea unor sisteme de finanțare tip leasing în condiții avantajoase, garantarea creditelor contractate etc.); organisme și structuri pentru sprijinirea acestor întreprinderi; crearea de asociații ale î.m. și m. V. și asociație a întreprinderilor mici și mijlocii; credite pentru întreprinderile mici și mijlocii.

ÎNTEPRINZĂTOR, persoană fizică care inițiază, individual sau în asociere, o afacere, care înființează o unitate economică în industrie, agricultură, transport, comerț, servicii etc., în care scop investește capital și își desfășoară activitatea. Î. poate utiliza capital propriu și împrumutat.

ÎNȚELEGERE EXTRAJUDICIARĂ ÎNTRE TOȚI CREDITORII, condiție de acordare a despăgubirii în cazul asigurării creditelor pentru export (v.). Astfel, asigurații care au încheiat asigurarea creditelor pentru export au dreptul să solicite asigurătorului plata despăgubirii de asigurare și în cazul supunerii averii debitorului sau a moștenitorilor acestuia la începerea acțiunii de înțelegere extrajudiciară între toți creditorii.

ÎNVIORARE, stadiu, fază a ciclului economic care se caracterizează prin creșterea investițiilor, dezvoltarea activității bancare, financiare și sociale, stimularea cererii de bunuri, începerea angajării forței de muncă, reducerea șomajului, creșterea producției, a veniturilor, a salariilor etc., redresarea nivelului de trai etc.

JETON DE PREZENȚĂ, document, fișă care se înmânează fiecăruia dintre membrii consiliului de administrație al unei societăți comerciale, prezenți la reuniunile respective. Depunând j. de p., fiecare membru al consiliului de administrație primește o sumă fixă pentru prezența la reuniune. Adunarea generală ordinară a acționarilor stabilește suma totală anuală care se plătește pentru j. de p.

JOBBER, agent intermediar de bursă, agent comercial care intermediază operațiunile între doi brokeri. V. și **broker**; **stockbroker**.

JOC, înțelegere, contract aleatoriu prin care părțile își promet reciproc un anumit câștig care, de regulă, constituie totalitatea mizelor puse în joc, în funcție de rezultatul unor fapte sau combinații. Există numeroase feluri de jocuri ale căror rezultate depind adesea de hazard; unele jocuri sunt influențate de inteligența jucătorilor, de îndemânarea, experiența, iscusința și chiar de șiretenia celor care joacă.

JOC DE BURSĂ, 1. Operațiuni bursiere care se axează pe întâmplare, pe hazard, pe optimismul jucătorului de bursă, asumându-și riscuri inutile prin senzația ce o creează. 2. Cumpărarea de valori mobiliare pentru o sumă mai mare decât puterea de plată a cumpărătorului, urmând ca operațiunea, inclusiv profitul aferent, să se realizeze din diferența dintre cursul din ziua cumpărării și cel din ziua lichidării operațiunii. Se deosebește de speculația la bursă prin aceea că aici obiectul operațiunii îl constituie valoarea efectivă de bursă, pe când la j. de b. obiectul îl constituie numai diferența de curs a acestor valori. Jucătorul lucrează deschis, respectiv fără a avea valorile și nici suma totală pentru a le achita. La lichidare, jucătorul plătește sau încasează numai diferența de curs. J de b. se practică deși, el fiind o maladie care afectează oamenii ca și alcoolismul. J. de b. este dăunător prin dereglările economice pe care le provoacă pieței și prin tulburările morale ce le aduce societății. V. și **speculații cu valori mobiliare**.

JUDECĂTOR SINDIC, persoană cu pregătire juridică superioară, care, pe baza hotărârii judecătorești declarative de faliment, dobândește calitatea de administrator al patrimoniului falitului. J.s. este obligat să întreprindă măsurile cuvenite pentru reîntregirea patrimoniului falitului, să caute soluții amiabile care să satisfacă interesele creditorilor, iar în cazul în care nu reușește să lichideze activul și sumele obținute, să le împartă creditorilor în raport cu creanțele fiecăruia. V. și **faliment**.

JURISDICȚIA ASIGURĂRILOR SOCIALE, procedură de contestare și de soluționare a cauzelor care privesc drepturile și obligațiile de asigurări sociale. J.a.s. se realizează de către tribunale și curți de apel. La nivelul tribunalelor și al curților de apel sunt organizate secții de asigurări sociale sau, după caz, complete specializate pentru asigurările sociale. În primă instanță, tribunalele soluționează litigiile privind: a) modul de calcul și de depunere a contribuției pentru asigurările sociale; b) modul de stabilire a majorărilor de întârziere; c) înregistrarea, evidența și certificarea contribuției pentru asigurările sociale; d) deciziile de pensionare; e) refuzul nejustificat de rezolvare a unei cereri privind drepturile de asigurări sociale; f) modul de stabilire și de plată a pensiilor, a indemnizațiilor și a altor drepturi de asigurări sociale; g) plângerile împotriva proceselor-verbale de contravenții; h) contestațiile împotriva măsurilor de executare silită; i) alte drepturi și obligații de asigurări sociale. Cererile îndreptate împotriva Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale sau împotriva caselor teritoriale de pensii se adresează instanței în a cărei rază teritorială își are domiciliul sau sediul reclamantul. Celelalte cereri se adresează instanței în a cărei rază teritorială își are domiciliul sau sediul pârâtul. Împotriva hotărârilor tribunalelor se poate face recurs la curtea de apel competentă. Hotărârile curților de apel, precum și hotărârile tribunalelor, neatacate cu recurs în termen, sunt definitive și irevocabile. Cererile în fața oricăror organe sau instanțe, precum și toate actele procedurale în legătură cu litigiile care au ca obiect drepturi sau obligații de asigurări sociale sunt scutite de orice fel de taxă de timbru. V. și **principiile sistemului public național al asigurărilor sociale**.

JURISDICȚIE FISCALĂ, procedură potrivit căreia titlul de creanță fiscală (v.) poate fi atacat numai pe cale administrativă. În concordanță cu j.f., controlul legalității oricărui titlu de creanță fiscală este de competența exclusivă a organelor financiar-bancare, în mod ierarhic. În consecință, plătitorii de venituri bugetare pot contesta felul, cuantumul sumelor și termenele de plată, sancțiunile ce li s-au aplicat etc. numai la organele financiare și bancare. Unitățile debitoare au dreptul să conteste plățile ce le sunt solicitate către bugetul de stat la Ministerul Finanțelor sau la unitățile bancare care au dispus virarea sumei în contul bugetului de stat. Persoanele fizice debitoare pot face contestații față de impozitele și taxele datorate, după caz, la organele de impunere și taxare, la administrațiile financiare și, ca instanță ultimă, la Ministerul Finanțelor. Titlurile de creanță fiscale menținute sau modificate devin astfel definitive, ceea ce înseamnă că obligațiile pe care le cuprind sunt certe, definitive și exigibile. Societățile mixte din România pot contesta impozitul, în primă instanță, la direcția generală a finanțelor publice și a controlului financiar de stat din județ sau din Capitală, iar împotriva soluției date pot face apel la Ministerul Finanțelor, care este soluționat de o comisie formată din delegați ai Ministrului Finanțelor și ai Camerei de Comerț și Industrie, prezidată de un judecător al tribunalului Suprem. Prin urmare, actele de impunere nu sunt supuse controlului judiciar, ci numai controlului organelor financiare de stat ierarhic superioare celor emitente. De asemenea, nici cererea de restituire a unor sume încasate în plus cu titlu de impozite și taxe nu este supusă controlului jurisdicțional al organelor judecătorești sau arbitrale. În cazul contestațiilor la executare formulate de contribuabili, instanțele judecătorești au competența de a examina numai legalitatea actelor de urmărire, ceea ce înseamnă că ele nu pot verifica temeinicia și legalitatea titlului de creanță fiscală, care rămân de competența exclusivă a organelor financiare.

JURISPRUDENȚĂ, ansamblul soluțiilor adoptate de instanțele judecătorești în litigiile privind raporturile juridice dintr-un anumit domeniu – de exemplu succesiunea, rambursarea creditelor bancare, încasarea veniturilor bugetare restante etc.

JURNAL DE BORD, registru, document oficial care se păstrează permanent la bordul navei și în care ofițerul de serviciu înscrie cronologic toate evenimentele relevante care privesc nava în timpul călătoriei, manevrele efectuate, staționarea în porturi etc. În j. de b. se înscriu o serie de date despre starea mării, întâlnirile cu alte nave, (anul, luna, ziua, ora), sosirii în porturi, începerea operațiunilor de încărcare-descărcare, întreruperea eventuală a acestor operațiuni, protestele depuse și demersurile întreprinse pentru reluarea activității, avariile eventuale suferite de marfă în timpul încărcării, transportului și descărcării, cauzele avariilor etc. Zilnic comandantul navei ia cunoștință de consemnările din j. de b., putând face completări. J. de b. constituie probă legală în justiție, cu deosebire în cazuri de coliziune, accidente, avarii, proteste de mare etc. V. și **protestul de avarie; protestul maritim (de mare)**.

JURNAL PRIVIND CUMPĂRĂRILE DE MATERII PRIME SUPUSE ACCIZELOR, registru în care se înregistrează în cursul fiecărei luni cumpărăturile de către agenții economici a materiilor prime supuse accizelor. J. cuprinde: denumirea agentului economic, sediul, codul plătitorului de accize, luna, anul, numărul curent, felul și data documentului, furnizorul, denumirea produsului, unitatea de măsură, cantitatea, tăria alcoolică % volum, valoarea totală în lei, acciza unitară (lei/U.M.), acciza totală cuprinsă în prețul de cumpărare în lei, semnătura directorului și a salariatului care a întocmit registrul. J. servește la calcularea și la evidențierea accizelor (v.).

JURNAL PRIVIND VÂNZĂRILE DE PRODUSE FINITE SUPUSE ACCIZELOR, registru în care se înregistrează în cursul fiecărei luni vânzările de către agenții economici a produselor supuse accizelor. J. cuprinde: denumirea agentului, sediul, codul plătitorului de accize, luna, anul, numărul curent, felul și data documentului, beneficiarul, denumirea produsului, unitatea de măsură, cantitatea, tăria alcoolică % volum, valoarea totală în lei, acciza unitară (lei/U.M.), acciza totală cuprinsă în prețul de vânzare în lei, semnătura directorului și a salariatului care a întocmit registrul. J. servește la calcularea și la evidențierea accizelor (v.).

JUSTIFICAREA AVANSULUI SPRE DECONTARE, prezentarea la compartimentul financiar-contabil, de către persoana întoarsă din deplasare, a decontului de avans, a documentelor justificative și, eventual, a sumei de bani necheltuite din avansul spre decontare primit în momentul delegării. Decontul de cheltuieli se depune la compartimentul financiar-contabil în cel mult trei zile de la înapoierea din deplasare, iar sumele rămase necheltuite din avansul primit trebuie depuse la casieria unității în cursul zilei următoare întoarcerii din delegație. În cazul când cheltuielile efectuate sunt mai mari decât avansul primit, după verificarea decontului de cheltuieli, titularul de avans primește diferența în numerar de la casierie, semnând de primirea sumei respective. Casierul înregistrează în registrul de casă diferența din decontul de cheltuieli achitată titularului de avans. Decontul de cheltuieli este anexat la „contul casierului“ pe care acesta îl înaintează compartimentului financiar-contabil pentru verificare și contabilizare. Contabilul-șef sau o altă persoană desemnată verifică decontul de cheltuieli în ceea ce privește legalitatea, oportunitatea și realitatea actelor prezentate pentru justificarea avansurilor primite, precum și în ceea ce privește respectarea condițiilor de formă a actelor anexate la decont. Nedepunerea în termenele menționate a decontului de cheltuieli și a sumelor necheltuite atrage după sine plata către titularii de avans a unei penalizări de 0,50%, pentru fiecare zi de întârziere, asupra avansului primit sau asupra sumelor nerestituite în termen. Dacă delegarea se revocă, sumele primite drept avans trebuie depuse la casieria unității a doua zi de la data când titularul a fost înștiințat asupra revocării deplasării; nerespectarea acestui termen se penalizează în același fel. Pot exista diferențe

de recuperat care se constată ulterior; în aceste cazuri penalizarea se va calcula din ziua înștiințării persoanei în cauză și până în ziua achitării sumei. Dacă titularul de avans a fost de rea-credință, penalizarea se calculează din ziua expirării termenului de j.a. spre d. În toate cazurile, suma penalizării nu poate depăși cuantumul debitului. Aplicarea penalizării presupune existența unei conduite culpabile. Există anumite situații în care conducătorul unității, pe baza propunerii conducătorului compartimentului financiar-contabil, aprobă să nu se aplice penalizări pentru întârziere, și anume atunci când s-a suspendat circulația mijlocului de transport, când titularul avansului s-a îmbolnăvit etc. Sumele acordate cu titlu de avans spre decontare, inclusiv penalizările de întârziere, nejustificate ori nerestituite se urmăresc după o procedură de urgență. **V. și avans; avans spre decontare; decont de cheltuieli; titular de avans în numerar.**

JUSTIFICAREA FONDURILOR DE INVESTIȚII PRIMITE, dovedirea de către beneficiarii de investiții a utilizării legale și eficiente a fondurilor eliberate de bancă, atât pentru investițiile finanțate, cât și pentru cele creditate. J.f. de i.p. are loc trimestrial, prin depunerea la banca finanțatoare a bilanțului trimestrial și a situației justificării fondurilor puse la dispoziție de bancă. Unitățile bancare finanțatoare verifică bilanțul și situația justificării fondurilor, controlând: concordanța plăților cu soldurile conturilor de finanțare și de creditare, încadrarea realizărilor în valorile corespunzătoare din devizul general (pe total, construcții-montaj și organizare de șantier pentru fiecare lucrare), încadrarea realizărilor referitoare la „alte realizări“ în documentațiile respective admise la finanțare sau creditare, corespondența între plățile înscrise în situație și cele din evidența analitică, dacă lucrările finanțate sau creditate puse în funcțiune în trimestrul respectiv și plățile făcute corespund cu cele comunicate de beneficiarii de investiții, concordanța cu datele înscrise în procesul-verbal de recepție a punerii în funcțiune etc. Eventualele neconcordanțe se analizează cu beneficiarii de investiții, efectuându-se operațiunile financiare, bancare și contabile corespunzătoare. **V. și situația justificării fondurilor puse la dispoziție de bancă.**

K

KNOW-HOW, a ști cum să faci; a ști în ce fel, termen consacrat pentru tehnologiile de toate felurile; ansamblu de cunoștințe tehnice nebrevetate, necesare la elaborarea, la fabricarea, la exploatarea și, uneori, la comercializarea unui produs; modalitate de transfer al proprietăților industriale, în special pe plan internațional. Oficial, Comisia Camerei de Comerț cu sediul la Paris consideră **k.-h.** că ar fi „ansamblul de noțiuni, de cunoștințe, de experiență, de operațiuni și de procedee necesar fabricării unui produs“. Din punct de vedere legal, **k.-h.** reprezintă procedeele de fabricație sau cunoștințele privitoare la utilizarea și la aplicarea de tehnici industriale. **K.-h.** cuprinde: indicarea materiilor prime, a tehnologiilor de fabricație, formulele de fabricare a produselor, ordinea de desfășurare a operațiunilor tehnologice, diferite rapoarte de experimentări, verificări, probe de control, planuri de organizare și de execuție, pregătirea de cadre etc.

KNOW-TO (engl.), cum să.

KRACH (în germ.), cădere considerabilă; prăbușire bruscă a pieței financiare, monetare, bancare, bursiere.

L

LA CERERE, stipulație de plată cuprinsă într-o **trată** (v.) sau **bilet la ordin** (v.), prin care se înțelege că plata trebuie onorată în aceeași zi în care se prezintă la ordin titlul de credit respectiv.

LA PREZENTARE, v. LA CERERE.

LA ȘI DE LA (engl. „AT AND FROM“), clauză folosită în asigurările maritime, în virtutea căreia asigurarea riscului pe toată durata voajului începe imediat ce nava a sosit în bune condiții în portul din care urmează să plece în călătoria care constituie obiectul asigurării. **V. și de la.**

„LĂZI FRĂȚEȘTI“ („lăzi miniere“, **Bruderlade**), case de ajutor ale muncitorilor din întreprinderile forestiere, miniere și metalurgice din Transilvania și Banat, înființate pe la mijlocul secolului al XIX-lea și care au încetat să mai funcționeze în anul 1919. Fondurile „l.f.“ se alimentau în oarecare măsură cu contribuția patronilor și mai ales cu reținerile făcute din salariile muncitorilor. La admiterea ca membru în Bruderlade existau tot felul de îngrădiri, între altele prevăzându-se că numai muncitorii „permanenți“ pot beneficia de ajutoare, muncitorii „provizorii“ neavând acest drept. „L.f.“ s-au menținut în timp, îmbrăcând forma asigurărilor sociale. Cu timpul, cotizațiile minerilor pentru „l.f.“ au crescut, pe când ajutoarele au scăzut tot mai mult. Muncitorii au dus o luptă asiduă împotriva transformării „l.f.“ în instrumente ale capitalului, luptă care a culminat cu greva de la Anina din 1897, când gloanțele jandarmilor au luat viața a zece manifestați. Treptat, Bruderladele miniere au devenit tot mai necorespunzătoare pentru muncitori. De aceea, muncitorii au primit cu satisfacție desființarea „l.f.“ în anul 1919.

LEASE-BACK, operațiune prin care proprietarul unei întreprinderi, aflându-se într-o situație financiară precară, își vinde întreprinderea pe care o deține unei societăți de **leasing** (v.), de la care o închiriază apoi printr-un contract obișnuit de închiriere.

LEASING 1. Modalitate de apărare și de asigurare împotriva riscului valutar. **L.** dă posibilitatea exportatorului să primească o plată efectivă în locul plății la un termen scadent, de regulă îndepărtat. Operațiunile de **l.** se efectuează de către întreprinderi specializate care pot avea sediul în țara exportatorului sau a importatorului. Întreprinderea de **l.** încheie, după tratative, contractul de livrare de mașini și utilaje cu exportatorul căruia îi achită marfa și pe care, apoi, o închiriază importatorului. Operațiunea de **l.** se consideră și modalitatea de finanțare a investițiilor în care se închiriază pe termen scurt mașini, utilaje, instalații etc. La terminarea lucrărilor de investiții, bunurile închiriate se pot restitui proprietarului sau se pot vinde executantului ori titularului investiției. **2.** Chirie; formă specifică de creditare în bunuri prin care se înfăptuiește îmbinarea intereselor părților. Bunurile respective sunt cumpărate de creditor și închiriate locatarului sau celui ce le utilizează, existând posibilitatea pentru acesta din urmă ca la finele perioadei de închiriere să devină proprietarul bunurilor închiriate prin achiziționare. **3.** Operațiunea

prin care o parte, denumită locator, transmite celeilalte părți, denumită utilizator, contra unei plăți periodice, denumită rată de leasing, dreptul de posesie și de folosință a unui bun al cărui proprietar este, pentru o perioadă determinată de timp.

LEASING FINANCIAR, operațiune de închiriere de bunuri, al căror termen este mai mare de un an și valoarea de achiziție a bunurilor urmează să fie recuperată în proporție de cel puțin 75% de locator; celelalte operațiuni de leasing se încadrează în categoria de I. operațional.

LEGAL, calitatea pe care o are o acțiune de a se încadra în prevederile unei legi, decret, H.G., unui regulament, unei instrucțiuni sau ale unei norme metodologice.

LEGALITATE 1. Principiu conform căruia toate organele și organizațiile de stat, organizațiile obștești, personalul, cetățenii și toți locuitorii țării au obligația să respecte prevederile tuturor legilor (actelor normative) ale țării. 2. Principiu fundamental de organizare și funcționare a organelor statului. 3. Respectarea neștirbită și necondiționată, în toate domeniile de activitate și în toate împrejurările, de către organele și personalul salariat, unitățile economice, organizațiile de masă și obștești, de către toți cetățenii a literei și a spiritului legilor țării. Legea exprimă voința poporului, fiind îndreptată spre întărirea și apărarea orânduirii social-economice și de stat și spre ocrotirea consecventă a drepturilor membrilor societății. L. se înfăptuiește prin asigurarea de către stat a garanțiilor economice, politice și juridice; ea presupune, de asemenea, explicarea largă a legilor în vederea cunoașterii lor de către toți cetățenii. Respectarea l. este asigurată și prin controlul sistematic al respectării legilor, efectuat de către organele de stat, inclusiv de către cele financiare, bancare și de contabilitate, de organele de jurisdicție (judecătorii, tribunale, comisii pentru soluționarea litigiilor de muncă etc.), de organele speciale, de Parchet, care execută supravegherea generală a aplicării legilor, precum și, în mare măsură, de către organizațiile obștești și cetățenii țării. L. previne și împiedică abuzurile, arbitrarul sau bunul plac, sub orice formă și în orice domeniu, aplicarea și respectarea legilor fiind în egală măsură obligatorie pentru toți. Nimănui nu-i poate fi admis să se sustragă de la înfăptuirea prevederilor legii, iar cei vinovați de nesocotirea legilor sunt pedepsiți exemplar. Statul român acordă o atenție deosebită întăririi și respectării disciplinei financiare, stabilind obligațiile și răspunderile ce revin organelor financiare, bancare și de contabilitate în exercitarea sarcinilor încredințate.

LEGAT, prevedere, dispoziție cuprinsă într-un testament, prin care testatorul lasă unei (unor) persoane, cu titlu gratuit, fie întregul patrimoniu, când este vorba de un l. **universal**, fie o parte, o categorie de bunuri din patrimoniu, când există l. **cu titlu universal**, fie unul sau anumite bunuri determinate, caz în care există un l. **cu titlu particular**. L. poate să aibă ca obiect orice bunuri mobile sau imobile ale testatorului, cu excepția terenurilor agricole și a terenurilor pentru construcție, care se pot transmite numai prin succesiune legală. Având în vedere modul de manifestare a voinței testatorului, pot exista mai multe feluri de l., și anume: a) l. **conjunctiv**, prin care două sau mai multe persoane au dreptul la moștenirea aceluiași bun, în întregul său. În cazul în care toți moștenitorii (colegatarii) acceptă să primească l.e., bunul respectiv se împarte în părți egale între aceștia prin „chemarea la întreg”. Dacă unul sau unii colegatari refuză legatul, atunci bunul se împarte numai între ceilalți moștenitori; b) l. **cu sarcină**, l. care este valabil numai dacă legatarul (legatarii) îndeplinește o anumită obligație prevăzută de testator. Sarcina poate consta în plata unei (unor) datorii a defunctului, în întreținerea unei persoane inapte de muncă, în continuarea studiilor de către legatar etc.; c) l. **cu termen**, l. care este valabil numai dacă se îndeplinește un anumit termen – suspensiv sau extintiv stabilit de către testator; d) l. **cu titlu particular**, l. prin care unei persoane (legatar) i se conferă de către testator dreptul de succesiune numai asupra unui sau unor bunuri bine determinate; e) l. **cu titlu universal**, l. prin care unei

persoane i se atribuie o anumită cotă din moștenire sau din valorile care aparțin acesteia; f) **I. de liberațiune**, prevedere testamentară conform căreia testatorul, în calitate de creditor, acceptă legatarului, care este debitorul său, o iertare (remitere) de datorie. În situația în care debitorul este de acord cu I. de I., acesta are ca efect stingerea datoriei pe care o avea față de testator; g) **I. pur și simplu**, I. care, dacă nu este afectat de vreun act juridic, își produce efectele de la data deschiderii succesiunii; h) **I. sub condiție**, I. care este valabil numai dacă se îndeplinește o anumită condiție stabilită de testator; i) **I. universal**, I. prin care uneia sau mai multor persoane – legatari universali – li se lasă întreaga moștenire.

LEGATAR, persoană care, prin moștenire, primește un legat. **L.** poate să fie: a) particular sau singular, dacă are succesiunea unor bunuri determinate din masa succesorală; b) cu titlu universal, când are dreptul la succesiunea unei părți din patrimoniu succesoral; c) universal, dacă are dreptul la succesiunea întregului patrimoniu succesoral. **V. și legat.**

LEGE, act normativ care, în România, emană de la organul suprem legislativ – Parlamentul țării. De exemplu: legea finanțelor publice, legea pentru adoptarea bugetului de stat etc.

LEGE ANTIDUMPING, I. adoptată de diferite țări sau organisme economice internaționale prin care se stabilesc măsuri pentru combaterea și contracararea prețurilor de dumping. **V. și antidumping; dumping.**

LEGE MONETARĂ, I. care stabilește condițiile de emisiune, de circulație și de retragere din arterele circulației a banilor, în vederea menținerii echilibrului monetar. Prima **I.m.** din România datează din anul 1867.

LEGE PENTRU ADOPTAREA BUGETULUI ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT, act legislativ adoptat și dezbătut în fiecare an de către Parlamentul României. Această lege cuprinde veniturile, cheltuielile și rezultatele financiare ale utilizării fondurilor asigurărilor sociale de stat, de pensii și asigurări sociale pentru agricultori și pensie suplimentară. Legea cuprinde veniturile totale, cheltuielile totale și excedentul bugetar; sursele principale de venituri, grupele principale de cheltuieli (pensii, indemnizații, tratament balnear, pensia suplimentară etc.). De asemenea, legea cuprinde atribuțiile Guvernului, sarcinile Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, ale Ministerului Finanțelor, ale celorlalte organe centrale și locale ale asigurărilor sociale. În ultima parte, legea cuprinde contul general de încheiere a exercițiului bugetar pe anul anterior anului de bază. După adoptare, legea se publică în Monitorul Oficial al României și în presă, spre cunoștință generală.

LEGE PENTRU ADOPTAREA BUGETULUI DE STAT (LEGEA BUGETARĂ), act legislativ edictat de către organul suprem al puterii de stat – Parlamentul țării – prin care bugetul de stat dobândește putere de lege pe o anumită perioadă de timp (un an). Votată anual de către Parlamentul țării în urma încheierii dezbaterilor asupra conținutului ei, de către deputați și senatori, legea cuprinde: totalul veniturilor și al cheltuielilor bugetului de stat, principalele izvoare de venituri ale bugetului statului și principalele grupe de cheltuieli (finanțarea dezvoltării economiei naționale, finanțarea acțiunilor social-culturale, apărarea națională, întreținerea și funcționarea organelor statului etc.), fondul de rezervă din bugetul de stat aflat la dispoziția Guvernului, resursele financiare mobilizate la dispoziția statului, repartizate, în principal, pentru realizarea acțiunilor social-culturale, instructiv-educative, asigurarea apărării țării, a ordinii publice și înfăptuirea justiției, autoritatea publică, finanțarea unor investiții și activități de interes strategic, stimularea producătorilor agricoli, asigurarea protecției și a refacerii mediului înconjurător, asigurarea măsurilor de protecție socială aprobate pentru populație, realizarea programelor de

cercetare științifică. Legea cuprinde totalul general al veniturilor și al cheltuielilor bugetare pe anul respectiv, sursele principale de venituri; destinațiile cele mai importante ale cheltuielilor bugetare; autorizarea Guvernului, prin Ministerul Finanțelor, de a contracta împrumuturi de stat pentru finanțarea deficitelor bugetare din anii anteriori și din anul curent; fondul de redresare financiară; fondul de rezervă bugetară la dispoziția Guvernului; fondul de intervenție la dispoziția Guvernului pentru înlăturarea efectelor unor calamități ale naturii; fondul la dispoziția Guvernului pentru relațiile cu Republica Moldova; transferuri pentru sprijinirea activității organizațiilor nepolitice ale cetățenilor aparținând minorităților naționale; transferuri la bugetele locale pentru cheltuieli de capital; sume defalcate pentru bugetele locale din unele venituri ale bugetului de stat. Legea bugetară mai cuprinde: condițiile de efectuare a virărilor de credite bugetare; sarcinile ce revin Guvernului, Ministerului Finanțelor, ordonatorilor de credite bugetare, celorlalte ministere, băncilor, consiliilor locale, organelor financiare pentru buna executare a bugetului de stat; adoptarea contului general de închidere a exercițiului bugetar pe anul anterior anului de bază. Această lege se publică în Monitorul Oficial al României și în presă, spre cunoștință generală. V. și adoptarea bugetului de stat.

LEGE PRIVIND ASIGURĂRILE ȘI REASIGURĂRILE ÎN ROMÂNIA, act normativ adoptat de Parlamentul României, care reglementează asigurările și reasigurările din țara noastră. Legea cuprinde: dispoziții generale; contractul de asigurare; asigurarea de bunuri; asigurarea de persoane; asigurarea de răspundere civilă; alte asigurări; reasigurarea; asigurarea obligatorie de răspundere civilă pentru pagube produse prin accidente de autovehicule; fonduri de protecție; sancțiuni; dispoziții tranzitorii și finale. Legea s-a publicat în Monitorul Oficial al României, partea I, anul VII, nr. 303, din 30 decembrie 1995.

LEGE PRIVIND CONSTITUIREA, ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA SOCIETĂȚILOR COMERCIALE ÎN DOMENIUL ASIGURĂRILOR, act normativ adoptat de Parlamentul României, care reglementează modul de constituire, organizare și funcționare a societăților de asigurări din țara noastră. Legea cuprinde: dispoziții generale; constituirea, organizarea și funcționarea societăților de asigurări; rezerve tehnice, tarife, plasamente; bilanțul; supravegherea activității de asigurare; sancțiuni; dispoziții speciale, finale și tranzitorii. Legea este publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, anul III, nr. 151, din 19 iulie 1991.

LEGE PRIVIND FINANȚELE PUBLICE ALE ROMÂNIEI, act normativ financiar, adoptat de Parlamentul României, care stabilește normele privind formarea, administrarea, întrebuințarea și controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale și ale instituțiilor publice. Legea cuprinde: dispoziții generale; elaborarea, aprobarea, execuția și încheierea execuției bugetului de stat; elaborarea, aprobarea, execuția și încheierea execuției bugetelor locale; finanțele instituțiilor publice; dispoziții comune și finale. Această lege a fost publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, anul VIII, nr. 152, din 17 iulie 1996.

LEGE PRIVIND FINANȚELE PUBLICE LOCALE, act normativ financiar, adoptat de Parlamentul României, care reglementează activitatea financiară publică locală. Această lege cuprinde: dispoziții generale, veniturile și cheltuielile bugetelor locale, elaborarea, aprobarea și execuția bugetelor locale, finanțarea instituțiilor și serviciilor publice, împrumuturi contractate de autoritățile administrației publice locale, dispoziții finale și tranzitorii. Legea a fost publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, anul X, nr. 404, din 22 octombrie 1998.

LEGE PRIVIND PENSILE DE ASIGURĂRI SOCIALE DE STAT ȘI ASISTENȚA SOCIALĂ, act normativ de asigurări sociale, dezbătut și adoptat de către organul suprem al puterii de stat în luna iunie 1977, care a reglementat: dreptul la pensie; pensia pentru munca depusă și limită

de vârstă; pensia pentru pierderea capacității de muncă din cauză de accident de muncă sau boală profesională; pensia pentru pierderea capacității de muncă în afara procesului de muncă; pensia de urmaș; procedura stabilirii și plății pensiilor; pensia suplimentară; asistența socială și alte drepturi de asigurări sociale; dispoziții finale și tranzitorii etc. Această I. a fost publicată în Buletinul Oficial al României, partea I, anul XIII, nr. 82, din 6 august 1977, în prezent fiind abrogată.

LEGE PRIVIND SISTEMUL PUBLIC DE PENSII ȘI ALTE DREPTURI DE ASIGURĂRI SOCIALE, act normativ financiar adoptat de Parlamentul României, care reglementează sistemul public de pensii și alte drepturi de asigurări sociale. Legea cuprinde: dispoziții generale; bugetul asigurărilor sociale de stat; contribuția de asigurări sociale; pensii; calculul pensiilor; reactualizarea pensiilor; stabilirea și plata pensiilor; alte drepturi de asigurări sociale; indemnizația pentru incapacitate temporară de muncă, prestații pentru prevenirea îmbolnăvirilor și recuperarea capacității de muncă, indemnizația de maternitate, indemnizația pentru creșterea copilului sau îngrijirea copilului bolnav, ajutorul în caz de deces; alte dispoziții privind drepturile de asigurări sociale; Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale; infracțiuni; contravenții; jurisdicția asigurărilor sociale; dispoziții tranzitorii; dispoziții finale. Legea este publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, anul XII, nr. 140, din 1 aprilie 2000.

LEGE PRIVIND SOCIETĂȚILE DE ASIGURARE ȘI SUPRAVEGHEREA ASIGURĂRILOR, act normativ adoptat de Parlamentul României, care cuprinde normele, organizarea, funcționarea, supravegherea, redresarea, reorganizarea și lichidarea societăților de asigurări. Legea are următorul conținut: obiectul și definirea unor termeni și categorii de asigurări; Comisia de Supraveghere a Asigurărilor; autorizarea asigurătorilor; activitatea asigurătorilor; activitatea de asigurări de viață; redresarea, reorganizarea și lichidarea asigurătorilor; intermediarii în asigurări; răspunderi și sancțiuni; dispoziții tranzitorii și finale. Legea este publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, anul XII, nr. 148, din 10 aprilie 2000.

LEGEA CIRCULAȚIEI BĂNEȘTI, lege economică deosebit de importantă, general valabilă, care acționează pretutindeni unde există producție și schimburi de mărfuri și bani în circulație. Este o lege generală a producției de mărfuri care arată că masa banilor în circulație este dependentă de volumul plăților și de viteza de circulație a banilor. L.c.b. a fost enunțată la mijlocul secolului al XIX-lea, când baza sistemelor bănești naționale o constituia etalonul aur. În acea perioadă, K. Marx a relevat că suma prețurilor mărfurilor de realizat determină cantitatea de bani necesară circulației. Definind l.c.b., K. Marx a precizat că „dacă examinăm suma totală de bani care se află în circulație într-o anumită perioadă de timp, vedem că viteza de circulație a mijloacelor de circulație și de plată fiind dată, această sumă este egală cu suma prețurilor mărfurilor ce urmează a fi realizată, plus suma plăților scadente, minus suma plăților care se compensează, minus numărul de deplasări în care aceeași piesă funcționează în mod alternativ, ba ca mijloc de circulație, ba ca mijloc de plată“ (K. Marx, Capitalul, vol. I, ediția a IV-a, Editura Politică, București, 1960, p. 169-170). Cât timp circula aurul, l.c.b. acționa în mod automat, reglând masa de bani necesară circulației prin tezaurizare. În același timp, K. Marx a enunțat legea circulației banilor de hârtie, arătând că „... în timp ce cantitatea de aur aflată în circulație depinde de prețurile mărfurilor, valoarea biletelor de hârtie aflate în circulație depinde, dimpotrivă, exclusiv de propria lor cantitate“. Rezultă că, în timp ce aurul circulă pentru că are valoare, banii de hârtie au valoare numai dacă circulă, că pe câtă vreme cantitatea aurului aflat în circulație depinde de propria lui valoare, valoarea banilor de hârtie este dependentă de cantitatea în care ei se află în circulație; de asemenea, rezultă că, în timp ce cantitatea de aur în circulație este determinată de prețul mărfurilor, cantitatea de bani de hârtie nu se poate adapta automat și emisiunea excedentară influențează nivelul prețurilor mărfurilor. În concordanță cu cerințele l.c.b., cantitatea

de bani necesară circulației se determină prin următorul calcul:

$$N = \frac{R}{V},$$

în care:

- N = cantitatea de numerar, necesară circulației;
- R = rulajul numerarului;
- V = viteza de circulație a numerarului.

Cantitatea banilor scripturali (de cont) se determină astfel:

$$BC = \frac{R}{V},$$

în care:

- BC = cantitatea de bani de cont;
- R = rulajul banilor de cont;
- V = viteza de circulație a banilor de cont.

LEGEA LUI ENGEL, lege care relevă corelația dintre nivelul veniturilor unei familii și ponderile diferitelor cheltuieli ale sale. L. lui Engel prevede că proporția cheltuielilor destinate produselor scade pe măsura creșterii nivelului de trai al familiei.

LEGEA LUI GRESHAM, lege economică proprie economiei bazate pe proprietatea privată; ea se referă la circulația banilor și este formulată în felul următor: „Când într-o țară circulă două monede, una fiind considerată de public ca bună, iar alta ca slabă, moneda proastă înlătură din circulație pe cea bună.“ Această lege a fost astfel formulată de englezul Thomas Gresham (1519-1579), dar a fost constatată și enunțată încă de Aristofan, N. Copernic ș.a. Practic, când în circulație se aflau două feluri de monede, moneda bună se tezauriza, iar cea slabă prelua funcțiile circulației.

LEGEA PRIVATIZĂRII SOCIETĂȚILOR COMERCIALE, act normativ dezbătut și adoptat de către Parlamentul României în iulie 1991 și promulgat în august 1991, care reglementează realizarea transferului proprietății de stat către sectorul privat, în condițiile asigurării distribuirii echivalentului a 30% din capitalul social al societăților comerciale către cetățenii români îndreptățiți; de asemenea, legea cuprinde reglementări privind vânzarea de acțiuni sau active ale societăților comerciale către persoane fizice sau juridice, române sau străine. Prin L.p.s.c. se stabilește cadrul juridic corespunzător transferului proprietății de stat în proprietatea privată a persoanelor fizice și a persoanelor juridice. Această lege reglementează: procedura privind distribuirea gratuită de certificate de proprietate către cetățenii români îndreptățiți; metodele de privatizare a societăților comerciale; oferirea spre vânzare de acțiuni sau active ale societăților comerciale către salariații acestora; participarea persoanelor fizice și a persoanelor juridice, române sau străine, la vânzarea-cumpărarea de acțiuni sau active ale societăților comerciale. Legea reglementează înființarea și organizarea Fondurilor Proprietății Private, înființarea și organizarea Fondului Proprietății de Stat, stabilește norme privind adunările generale și consiliile de administrație ale societăților comerciale, unele privatizări inițiate înainte de organizarea Fondurilor, vânzarea de acțiuni și active ale societăților comerciale, stabilește atribuțiile Agenției Naționale pentru Privatizare, prevede sancțiunile ce se aplică pentru încălcarea legii și dispoziții finale.

LEGEA PROTECȚIEI MUNCII, act normativ deosebit de important, care reglementează protecția muncii atât în sectorul public, cât și în cel privat. Legea a fost adoptată de Parlamentul

României în ședința sa din 25 iunie 1996 și este publicată în Monitorul Oficial al României, anul VIII, nr. 157, partea I, din 23 iulie 1996. În capitolul I al legii, „Dispoziții generale“, se definesc protecția muncii, normele de protecție a muncii, se menționează organele cu atribuții în domeniul protecției muncii, necesitatea eliberării autorizației de funcționare din punctul de vedere al protecției muncii, suportarea cheltuielilor cu protecția muncii din costurile de producție sau, după caz, din buget, pentru persoanele juridice finanțate din bugetul de stat sau din bugetele locale etc. Capitolul II, intitulat „Echipamentele tehnice, echipamentul individual de protecție și de lucru, alimentația de protecție și materialele igienico-sanitare“, definește echipamentele tehnice, echipamentul individual de protecție, felurile de echipamente, acordarea gratuită a alimentației de protecție de către persoanele juridice și fizice care angajează personal salariat, prevede materialele igienico-sanitare care se acordă gratuit salariaților etc. În capitolul III „Obligații privind realizarea măsurilor de protecție a muncii“, sunt evidențiate obligațiile persoanei juridice și ale celei fizice pentru asigurarea condițiilor de protecție a muncii și pentru prevenirea accidentelor de muncă și a bolilor profesionale. De asemenea, sunt evidențiate obligațiile salariaților, ale membrilor cooperatori, ale persoanelor angajate cu convenții civile, precum și ale ucenicilor, elevilor și studenților în perioada efectuării practicii profesionale. Capitolul IV este intitulat „Coordonarea și controlul activității de protecție a muncii“. În el sunt enunțate atribuțiile Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și ale organelor sale teritoriale, ale inspectoratelor de protecție a muncii și ale inspectorilor de protecție a muncii. În capitolul V, intitulat „Accidentele de muncă și bolile profesionale“, se definește accidentul de muncă, se clasifică accidentele de muncă, se relevă cum se efectuează cercetarea și înregistrarea accidentelor de muncă. De asemenea, se definesc bolile profesionale, se arată cum se declară, se comunică și se înregistrează bolile profesionale etc. În capitolul VI, intitulat „Răspunderea juridică“, se relevă că încălcarea dispozițiilor legale privitoare la protecția muncii atrage răspunderea disciplinară, administrativă, materială sau penală, după caz. Sunt prevăzute situațiile de neluare a măsurilor de protecție a muncii și de prevenire a îmbolnăvirilor profesionale și sancțiunile corespunzătoare care se aplică, precum și căile de atac împotriva sancțiunilor aplicate. Ultimul capitol, „Dispoziții tranzitorii și finale“, face referire la unele obligații ale Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și ale organelor sale teritoriale, definește locul de muncă la care există un pericol deosebit, pericolul iminent de accidentare etc.

LEGISLAȚIE, totalitatea normelor juridice, a actelor normative existente într-un stat și aflate în vigoare, prin care se reglementează raporturile sociale ce se nasc în diversele domenii de activitate.

LEGISLAȚIE A ASIGURĂRILOR SOCIALE, totalitatea reglementărilor juridice referitoare la modul de constituire a fondurilor asigurărilor sociale și la formele de protecție a salariaților, agricultorilor, avocaților, cooperabilor, pensionarilor și membrilor lor de familie prin asigurările sociale (indemnizații, ajutoare, tratament balnear, odihnă, pensii etc.). V. și **asigurări sociale**.

LEGISLAȚIE ECONOMICO-FINANCIARĂ, totalitatea normelor juridice care reglementează activitatea economică și financiară, raporturile economice și financiare dintre organele statului, pe de o parte, și unități economice de stat, cooperatiste și private, pe de altă parte, referitoare la activitatea de aprovizionare, producție, repartitie, efectuarea de plăți către bugetul statului, finanțarea și creditarea economiei naționale. L.e.-f. are ca bază de elaborare programul de dezvoltare economică și socială și cuprinde: legea finanțelor publice, legea pentru adoptarea bugetului de stat, legile privind reglementarea veniturilor bugetului de stat, legea privind prețurile și tarifele, legea amortizării mijloacelor fixe, legi și alte acte normative care

reglementează asigurările sociale de stat, cooperatiste, ale meșteșugarilor, ale agricultorilor, legea privind asigurările de bunuri, de persoane și de răspundere civilă, diferitele acte normative care reglementează circulația bănească (cu și fără numerar), creditul, controlul economico-financiar etc. L.e.-f. oglindește politica economică, socială, financiară, monetară și de credit a statului român.

LEGISLAȚIE VALUTARĂ, totalitatea actelor normative care reglementează operațiunile cu mijloace valutare în interiorul țării, precum și transferul lor în străinătate.

LEGITIMAȚIE DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ, document ce se eliberează persoanelor care nu sunt cuprinse într-un sistem de asigurări sociale, pe baza căruia acestea pot beneficia de ocrotirea sănătății. Pentru a beneficia de ocrotirea sănătății, aceste persoane plătesc o contribuție de 2% din venitul lunar de până la 50 000 de lei (sub 600 000 de lei anual), dar nu mai puțin de 2% din salariul de bază minim brut pe țară, și de 4% dacă veniturile brute lunare sunt de peste 50 000 de lei (600 000 de lei anual). Plata contribuției se face până la data de 10 a lunii următoare. În cazuri speciale, contribuția se poate încasa și la internarea în spital. Pensionarii, șomerii, persoanele care nu pot realiza venituri și membrii de familie aflați în întreținerea acestora, ca și alte categorii de persoane, pe baza actelor doveditoare, se scutesc de plata contribuției. Cu ocazia încasării contribuției, unitățile medico-sanitare eliberează persoanelor fizice o legitimație în care se înscriu și membrii de familie care sunt în întreținerea contribuabilului și care beneficiază de servicii medicale în aceleași condiții. L. se eliberează o dată cu plata primei contribuții și constituie documentul justificativ pentru a beneficia de servicii medicale gratuite și de compensarea cu 50% a prețului medicamentelor și a costului protezelor prescrise în ambulatoriu. L. cuprinde: numărul, data eliberării, numele și prenumele titularului, domiciliul, buletinul de identitate, membrii de familie, numărul fiecărei chitanțe, suma și data achitării, semnătura directorului unității medico-sanitare. La încasarea fiecărei contribuții, instituțiile medico-sanitare eliberează o chitanță, al cărei număr și sumă se înscriu în l. L. se înscrie, în ordine cronologică, într-un registru special, în care se menționează: numele și prenumele persoanei căreia i s-a eliberat l., domiciliul, actul de identitate, venitul brut anual și suma achitată. La solicitarea serviciilor medicale (consultații, internări, tratamente etc.), personalul medical are obligația să verifice plata contribuției datorate de persoanele în cauză pe baza l. Dacă persoanele nu fac dovada achitării la zi a contribuției datorate, vor suporta costul asistenței medicale acordate.

LEU, unitate bănească a sistemului bănesc al României, cu începere din 1867 care reprezintă astăzi 0,148112 g de aur fin și servește ca etalon al prețurilor. Denumirea de leu provine de la Löwentaler care era un taler ce pe verso avea impregnată figura unui leu (monedă de argint bătută în Țările de Jos cu începere din secolul al XVI-lea, care a ajuns pe teritoriul țării noastre și a fost folosită în circulație până în secolul al XVII-lea, iar după aceea a devenit monedă de calcul). În Principatele Române, primii domnitori care au bătut monede și de la care există dovezi sunt în Țara Românească în timpul lui Vladislav Vlaicu I (1364-1377), iar în Moldova pe timpul lui Petru I. Mușat (1375-1392). Prin tezaurele descoperite mai târziu, s-a dovedit că domnitori ai Principatelor, în Muntenia Neagoe Basarab (1512) și în Moldova Ștefan Lăcustă (1540), își exercitau anumite prerogative referitoare la baterea monedelor, fapt ce confirmă independența și suveranitatea acestor domnitori. În secolul al XVI-lea, pe teritoriul Țărilor Românești circulau: marca, ducatul (egal cu 31,5 lei), zlotul, asprul, talerul și leul. Unirea Principatelor Române în 1859 a creat posibilitatea emiterii unei monede și a creării unui sistem monetar național. Astfel, sistemul monetar zecimal bimetalist a fost adoptat prin legea monetară a României din 14 aprilie 1867, care prevedea că noua unitate monetară este leul cu un conținut de 0,290323 g de aur fin. Practic însă, leul românesc de aur a fost pus în circulație abia în anul 1870, când a fost scos din circulație șvanțul austriac care, în procesul său de devalorizare, a provocat pagube posesorilor.

Ulterior, leul s-a bătut din argint. Prin legea promulgată în martie 1890 a fost adoptat monometalismul aur și s-a introdus etalonul de schimb aur, l. conținând aceeași cantitate de 0,290323 g de aur fin, iar pe baza acestei parități el a putut fi convertibil în aur sau în alte monede. Datorită încheierii procesului de formare a statului național unitar român, în special după primul război mondial, l. și-a extins circulația pe întregul teritoriu al României, pe baza unificării monetare din 1920-1921. Ca urmare a inflației din timpul războiului și de după război, prin legea monetară din 7 februarie 1929 l. a fost devalorizat, conținând cantitatea de 0,009 g de aur fin. Prin legea monetară din 15 aug. 1947 a fost lichidată inflația din timpul celui de-al doilea război mondial și din anii de după război, conținutul metalic al l. fiind stabilit la 0,00594 g de aur fin. Prin reforma bănească din 26 ianuarie 1952 s-a stabilit ca l. să aibă 0,079346 g de aur fin, iar din ianuarie 1954 și până în prezent l. reprezintă 0,148112 g de aur fin. Dezvoltarea economiei naționale, politica economică a statului, caracterul productiv al majorității cheltuielilor bugetare, încheierea excedentară a bugetului de stat, desfășurarea circulației bănești, reglementarea creditelor și monopolul valutar au conferit l. o stabilitate necunoscută în orânduirile anterioare.

LEU-VALUTĂ, unitate bănească de calcul valoric și de prevedere care se obține prin transformarea diferitelor valute pe baza cursului oficial în lei și care este folosită de organele comerțului exterior în relațiile economice cu străinătatea pentru a aduce la un numitor comun, oficial, valoarea diferitelor valute cu care se operează. L.-v. conține, ca și leul, 0,148112 g de aur fin și este folosit în exprimarea cursului oficial al valutelor statelor cu care țara noastră are relații economice, tehnice, comerciale etc., la exprimarea prețurilor și tarifelor calculate în diferite valute străine, precum și în evidența și calculul operațiunilor financiar-valutare ale țării noastre cu alte țări. Transformarea valutelor străine în l.-v. se efectuează prin aplicarea cursului de schimb (v.), a cărui bază o constituie paritatea valutară. Cu ajutorul l.-v. se determinau prețurile mărfurilor exportate și importate, care se comparau apoi cu prețurile de pe piața internă, pentru aceleași produse sau produse similare, se făceau diferite alte comparații, corelări, verificări, determinându-se eficiența comerțului nostru exterior.

LEVERAGE, noțiune care relevă efectul de levier, de pârghie care acționează asupra capitalului propriu, asupra fondurilor atrase din diverse surse pentru finanțarea activității unui agent economic.

LEX LOCI ACTUS (lat.), legea locului unde s-a semnat actul.

LEX LOCI COMMISSI (lat.), legea locului unde s-a săvârșit delictul.

LEX LOCI EXECUTIONIS (lat.), legea locului realizării, executării actului.

LEX LOCI SOLUTIONIS (lat.), legea locului unde se face plata.

LEX REI SITAE (lat.), legea locului unde se află bunul.

LEX VOLLINTATIS (lat.), legea voinței, legea pe care părțile contractante au ales-o prin acordul lor de voință pentru a-și realiza drepturile și obligațiile rezultate din contractul respectiv.

LIBERALITATE 1. Act juridic prin care debitorul își asumă obligația de a da creditorului un bun, fără să primească în schimb vreun echivalent. **2.** Act juridic prin care o persoană dispune de un bun al său în favoarea altei persoane, fără să urmărească a primi în schimb un echivalent (donația, legatul).

LIBERALIZARE, înlăturarea sau lichidarea obstacolelor de natură economică sau politică din calea schimburilor internaționale. De exemplu, lichidarea contingentărilor de mărfuri, desființarea sau reducerea taxelor vamale, convertibilitatea monedei ș.a.

LIBERALIZAREA CIRCULAȚIEI CAPITALURILOR, tranzitarea liberă, neîngrădită de acte normative și bariere vamale, a capitalurilor dintr-o țară în alta. L.c.c. contribuie la promovarea progresului tehnico-științific, la dezvoltarea unor regiuni, la creșterea eficienței folosirii capitalurilor, la îmbunătățirea calității și a asortimentului produselor.

LIBERALIZAREA PREȚURILOR, măsură guvernamentală adoptată în România imediat după Revoluția anticomunistă din decembrie 1989, prin care evoluția prețurilor este lăsată liberă, la jocul pieței, fără nici o limită sau control din partea statului. Adoptarea unei asemenea măsuri în condițiile penuriei de mărfuri n-a făcut decât să legitimizeze și să încurajeze specula, să agraveze mereu inflația. Fiecare comerciant încasează un preț cât poate de mare, deoarece lipsesc mărfurile, lipsește concurența. Considerăm că l.p. este cea mai mare eroare a tranziției la economia de piață, care conduce la îmbogățirea rapidă a speculanților și la sărăcirea populației. L.p. se poate adopta când economia este foarte dezvoltată, când există o abundență de mărfuri pe piață. O astfel de măsură a fost adoptată în Franța abia acum câțiva ani. V. și inflație.

LIBERAREA DEBITORULUI, stingerea obligației debitorului prin plată acceptată de creditor, prin ofertă reală de plată când creditorul refuză să o primească sau pe alte căi. Dacă are loc novațiunea prin schimbare de creditor sau de obiect, debitorul liberat de obligația anterioară are în sarcină noua obligație. V. și novațiune.

LIBER DE CHELTUIELI, uzanță comercială potrivit căreia cumpărătorul plătește numai prețul mărfii, fără alte cheltuieli, taxe, speze bancare etc.

LIBER DE VAMĂ, document întocmit de organele vamale în urma îndeplinirii condițiilor, a efectuării formalităților de vămuire, a exercitării controlului vamal asupra mărfurilor existente în mijlocul de transport, pentru care s-au depus documentele solicitate de vamă, inclusiv în urma încasării taxelor vamale de import. După obținerea documentului l. de v., mărfurile respective pot fi descărcate. L. de v. se poate acorda și cu caracter provizoriu pe timp de 30 de zile, dacă agentul economic sau reprezentantul acestuia (mandatar sau comisionar) depune o garanție egală cu valoarea taxelor vamale datorate.

LIBER-SCHIMB, teorie potrivit căreia două țări se află în situații mai avantajoase după deschiderea frontierelor lor. De asemenea, l.-s. este o politică a schimburilor externe caracterizată prin libera circulație a mărfurilor, a capitalurilor și a persoanelor între țări, fără drept de vamă, fără contingentare. Pot exista diferite grade de l.-s.

LIBER-SCHIMBISM, politică economică ce se caracterizează în esență prin revendicarea comerțului liber și a neamestecului statului în viața economică a țării, precum și prin renunțarea la taxele vamale protecționiste. L.-s. a apărut în secolul al XVIII-lea, fiind susținut de economiștii Adam Smith și David Ricardo, care au căutat să scoată în relief avantajele economice ale comerțului liber și ale liberei concurențe și îndreptat împotriva mercantilismului și protecționismului. Ca urmare a practicării unui asemenea politici, Anglia a ajuns să dețină monopolul pe piața mărfurilor industriale. De la mijlocul secolului al XIX-lea, statele au renunțat la politica l.-s. adoptând protecționismul vamal. În țara noastră, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, și comercianții au susținut l.-s., deoarece acesta crea condiții favorabile pentru pătrunderea în țară a mărfurilor industriale și a capitalurilor străine. Aplicarea unei asemenea politici a avut urmări nefavorabile asupra dezvoltării industriei și a prejudiciat de fapt independența economică a țării.

LIBERTATE CONTRACTUALĂ, principiu fundamental consacrat de Codul civil român, potrivit căruia părțile (persoanele fizice și cele juridice) sunt libere să încheie – în limitele prevederilor din actele normative și ale normelor de conviețuire socială – contracte în care se stabilesc, prin voința lor comună, diferite clauze și efectele pe care urmează să le producă. Contractele care se încheie trebuie să respecte ordinea politică, economică și socială.

LIBERTATEA MUNCII, principiu al dreptului muncii, care se manifestă prin caracterul contractual al raporturilor juridice de muncă. Decretul-lege nr. 147/1990 prevede posibilitatea fiecărei persoane de a desfășura o activitate în domeniul economic, tehnico-științific, social sau cultural, în concordanță cu aptitudinile, pregătirea profesională și aspirațiile sale. Un aspect al l.m. îl constituie și faptul că salariatul poate cere desfacerea contractului de muncă. Dreptul la muncă nu poate fi îngăduit, deoarece el reprezintă dreptul ființei umane de a trăi, de a-și procura resursele necesare vieții sale prin munca proprie. Primul alineat al art. 38 din Constituția României prevede: „**Alegerea profesiei și alegerea locului de muncă sunt libere.**“ L.m. constituie un drept inerent ființei umane, un drept natural și imprescriptibil, este o expresie a libertății și a personalității umane. Nici o persoană nu poate presta o muncă sau lucra într-un loc pe care nu și le-a ales. V. și **dreptul la muncă**.

L.I.B.O.R. (engl. „London Inter-Bank Offered Rate“), dobândă interbancară oferită la Londra, care exprimă rata cu care se creditează reciproc, în situația creditelor mari, băncile internaționale cele mai mari care tranzacționează în dolari.

LIBRET DE ECONOMII, instrument de economisire, carnet de economii eliberat de către unitățile Casei de Economii și Consemnațiuni persoanelor care depun bani spre păstrare și fructificare și pe baza cărui depunătorii sau persoanele împuternicite pot retrage sumele depuse, dobânzile, câștigurile aferente sau își pot realiza dreptul de succesiune asupra acestor sume etc. L. de e. pot fi nominale și la purtător, iar acestea din urmă pot fi cu și fără parolă. În l. de e. nominale se trec: numele, prenumele și adresa depunătorului; numele și prenumele persoanei (persoanelor) prevăzute la clauza de împuternicire; sumele depuse, cele retrase, soldul rămas după fiecare operațiune de depunere și restituire, dobânzile pentru sumele depuse. În l. de e. la purtător nu se trec elementele ce privesc pe deponenți. ❖ L. de e. cu **câștiguri** oferă posibilitatea depunătorilor să beneficieze de câștiguri în bani din dobânda ce se cuvine pentru sumele depuse. Câștigurile se acordă titularilor libretelor care ies câștigătoare la tragerile la sorți trimestriale, la care participă cu drept de câștig libretele al căror sold mediu trimestrial este de minimum ... lei și nelichidate în cursul trimestrului pentru care se efectuează tragerea. La o tragere la sorți se acordă pentru fiecare 1 000 de librete câte 15 câștiguri în bani, a căror mărime variază de la 25% până la 250% din soldul mediu trimestrial al libretelor respective ieșite câștigătoare; soldul mediu trimestrial la care se aplică procentul de câștig este de ... lei, iar câștigul maxim este de ... lei. L. de e. cu c. se eliberează de către toate unitățile C.E.C. și oficiile poștale. Depunerile ulterioare și restituirile se efectuează la unitatea emitentă, la sucursala sau la filiala C.E.C. care ține contabilitatea unităților emitente, precum și la celelalte unități C.E.C. din aceeași localitate cu unitatea emitentă. ❖ L. de e. cu **câștiguri în materiale de construcții** se emite depunătorilor care domiciliază în localitățile în care nu se construiesc locuințe proprietate personală în antrepriză, pentru o depunere fixă în lei. Depunătorilor li se acordă o dobândă pe an sub formă de câștiguri în urma tragerii la sorți trimestriale la care participă numai libretele emise înaintea începerii trimestrului pentru care se face tragerea și nelichidate în cursul lui. Câștigătorii acestor librete se bucură de prioritate la procurarea materialelor de construcție de la organizațiile comerciale. Restituirea sumei depuse se face integral și o singură dată de unitatea emitentă, de către oricare unitate C.E.C. din aceeași localitate cu unitatea emitentă sau de sucursala ori de filiala C.E.C. care ține contabilitatea unității

emitente. ❖ **L. de e. cu dobândă** se emite depunătorilor, după dorința lor, în funcție de felul depunerilor și de timpul de păstrare a sumelor depuse la C.E.C. Astfel, pentru depunerile la vedere, când sumele pot fi oricând retrase la cerere, nefiind stabilit un termen de păstrare la C.E.C., dobânda este de 9% pe an, iar pentru depunerile pe termen de cel puțin de un an, dobânda este de 37% pe an (în aprilie 2001). În cazul depunerilor pe termen, sumele pot fi retrase și înainte de expirarea termenului de minimum un an. Acest l. poate fi utilizat de către titular pentru efectuarea de operațiuni de depuneri și restituiri la toate unitățile C.E.C. din țară, precum și la unitățile poștale și la cooperativele de credit autorizate. ❖ **L. de e. cu dobândă și câștiguri** beneficiază de o dobândă de 25% pe an, din care o parte se acordă în numerar fiecărui titular, iar o altă parte se constituie sub forma unui fond din care se acordă câștiguri în obiecte sau în numerar prin trageri la sorți trimestriale. Câștigurile se acordă titularilor libretelor ieșite câștigătoare care au un anumit sold mediu trimestrial. În toate celelalte cazuri se acordă un câștig de zece ori mai mare decât soldul mediu trimestrial al depunerilor. Valoarea câștigurilor variază. Pentru a putea participa la tragerile la sorți trimestriale, libretul trebuie să aibă un anumit sold mediu trimestrial și să nu fi fost lichidat în cursul trimestrului pentru care are loc tragerea. Se acordă drept câștiguri: aparate de radio, televizoare, frigidere, motociclete, mașini de spălat, ceasornice și diferite alte obiecte de uz personal și casnic. În anumite cazuri, contravaloarea obiectelor câștigate se poate achita în numerar. **L. de e. cu d. și c.** se emit de către toate unitățile C.E.C., de unitățile poștale, precum și de către cooperativele de credit autorizate să efectueze operațiuni pentru C.E.C. ❖ **L. de e. pentru construcția de locuințe** se emite pentru o depunere fixă în lei. Dobânda aferentă pe an se acordă depunătorilor sub formă de câștiguri în bani prin trageri la sorți trimestriale. Pentru a participa la tragerile la sorți trimestriale, libretul trebuie să aibă un sold trimestrial în lei. Titularii libretelor ieșite câștigătoare au prioritate la construirea – cu sprijinul statului – a locuințelor proprietate personală, dacă folosesc întregul câștig drept avans pentru construirea locuinței. Restituirea sumei depuse se face integral, o singură dată, de unitatea emitentă, de oricare altă unitate C.E.C. situată în localitatea celei emitente, precum și de sucursala sau filiala C.E.C. care ține contabilitatea unității emitente. ❖ **L. de e. pentru cumpărarea de locuințe proprietate personală**, l. ce se emite cetățenilor care doresc să-și cumpere locuință proprietate personală din fondul locativ de stat. Pentru sumele depuse pe aceste librete și folosite la cumpărarea de locuințe din fondul de stat, C.E.C. acordă titularilor o dobândă pe an. Dacă depunătorii folosesc sumele în alte scopuri beneficiază de o dobândă mai mică. ❖ **L. de e. pentru turism** beneficiază de o dobândă pe an care se acordă în întregime sub formă de excursii în străinătate organizate de Ministerul Turismului. La tragerile la sorți trimestriale participă libretele care au un sold minim trimestrial, provenit din depuneri efectuate anterior trimestrului respectiv. Câștigătorii au prioritate la excursiile organizate de Ministerul Turismului, având dreptul să ceară rezervarea de locuri pentru excursia la care sunt îndreptățiți, costul celorlalte locuri fiind suportate de câștigător. Câștigătorii care doresc să efectueze excursii individuale primesc, la cerere, o parte din valoarea câștigului în valuta țării în care se deplasează, dar sunt obligați să efectueze excursia în termen de un an de la data tragerii la sorți. La cererea câștigătorilor, costul excursiilor se poate achita și în numerar. Persoanele titulare ale acestor librete pot să cedeze excursia câștigată soției (soțului) sau unuia dintre copiii minori. Dacă titularul libretului câștigător este minor, atunci el poate ceda excursia părinților săi.

LIBRETUL DE ECONOMII CU DOBÂNDĂ ȘI CÂȘTIGURI PENTRU AUTOTURISME, instrument de economisire nominal sau la purtător emis de către unitățile proprii ale Casei de Economii și Consemnațiuni pentru o depunere inițială de 100 000 de lei. Deținătorii acestor librete beneficiază, pe lângă avantajele generale oferite de C.E.C. clienților săi, și de următoarele avantaje specifice: acordarea unei dobânzi anuale, stabilită de C.E.C. și repartizată procentual pentru constituirea unui fond de câștiguri în numerar și pentru înscrierea în librete; participarea la trageri la sorți trimestriale cu condiția păstrării unui sold minim de 100 000 de lei în

tot cursul trimestrului pentru care se face tragerea. Soldul trebuie să provină din depuneri anterioare trimestrului pentru care se face tragerea la sorți. Nu se admit restituiri parțiale din soldul de 100 000 de lei, restituirea acestuia făcându-se numai integral, prin procedura de lichidare. C.E.C. stabilește periodic dobânda anuală, valoarea câștigului și modalitatea de acordare a acestuia (în numerar sau autoturism). Titularii libretelor au obligația să verifice trimestrial rezultatele tragerilor la sorți, prin consultarea listelor oficiale expuse în toate unitățile C.E.C. din țară.

LICENȚĂ 1. Aprobare sau permis special emis de anumite organe de stat pentru o perioadă de timp determinată, pe baza căreia o persoană juridică sau fizică are dreptul să importe sau să exporte anumite mărfuri. 2. Contract în baza căruia posesorul unui brevet de invenții poate să cedeze (concesioneze) altei persoane fizice, juridice, statului sau altor state, în schimbul unei anumite sume de bani, dreptul de a utiliza sau de a valorifica documentația tehnică sau invenția brevetată. L. poate fi exclusivă, când cesionantul renunță la dreptul de utilizare a brevetului, deplină, adică pe tot timpul de valabilitate a brevetului, și limitată, acordată pe o anumită perioadă de timp. Practica internațională cunoaște următoarele modalități de plată a l.: a) cesionarea prin plata unei sume forfetare, după unele calcule de estimare a producției; b) cesionarea prin plata unei redevențe (v.), respectiv a unei anumite cote aplicate la producția realizată pe baza l.; c) cesionarea cu plata în produse fabricate prin folosirea l.

LICHIDARE 1. Desființarea unui drept, a unei obligații, a unei acțiuni sau a unui bun. 2. Operațiune de verificare a documentelor care stau la baza cheltuielilor în vederea stingerii raportului dintre debitor și creditor. 3. Operațiune de constatare și de evaluare a unei daune în materie de asigurare. 4. Totalitatea operațiunilor care se efectuează în urma hotărârii de dizolvare a unei societăți comerciale și care constau în: finalizarea afacerilor în curs ale acesteia, valorificarea activului prin transformarea lui în lei, plata creditorilor societății și împărțirea activului rămas între acționari, proporțional cu participarea lor la capitalul social. ♦ L. vamală, declarație întocmită la plecarea sau la sosirea navelor (aeronavelor) din cursă și remisă organelor vamale, în care se specifică îndeplinirea tuturor formalităților vamale. ♦ L. mijloacelor fixe, totalitatea operațiunilor efectuate cu ocazia scoaterii din inventarul unei unități economice sau al unei instituții a unui mijloc fix fie din cauza ajungerii lui la limita duratei de întrebuințare, fie din cauza distrugerii lui ca urmare a unui caz de forță majoră, fie datorită trecerii unui mijloc fix în grupa activelor circulante. L. este cunoscută în practică și sub numele de casarea mijloacelor fixe. ♦ L. operațiunilor de bursă, executarea la termenul stabilit (scadență) de către cumpărători și vânzători (speculatori) („à la hausse“ și „à la baisse“) a angajamentelor luate în afacerile pe care le-au încheiat.

LICHIDAREA DAUNELOR, activitate pe care o desfășoară organele societății de asigurări după producerea riscului asigurat, în vederea delimitării cât mai precise a pagubelor produse de cauzele acoperite prin asigurare și a stabilirii despăgubirii de asigurare. L.d. presupune de fapt constatarea și evaluarea daunelor și apoi stabilirea despăgubirii de asigurare. Cu cât perioada afectată lichidării daunelor este mai scurtă, cu atât se creează mai repede condițiile necesare pentru ca asiguratul să poată încasa despăgubirea de asigurare și să repare sau să înlocuiască bunul avariat sau distrus. Pe această linie poate fi utilizat indicatorul durată medie de lichidare a daunelor, care se calculează pe baza formulei:

$$\bar{Dl} = \frac{\sum_{i=1}^n t_i}{n},$$

în care:

\bar{D} = durata medie de lichidare a daunelor, exprimată în zile;

t_i = numărul zilelor trecute de la avizarea daunei și până la soluționarea acesteia (inclusiv achitarea despăgubirii de asigurare);

n = numărul daunelor soluționate.

Durata medie de lichidare a daunelor poate fi calculată atât la nivelul succursalelor, cât și pe total, cu mențiunea că respectivele calcule se efectuează separat pe feluri de bunuri asigurate.

LICHIDAREA PASIVULUI SUCCESORAL, operațiune de împărțire a pasivului succesoral (a datorilor și a sarcinilor succesiunii) între moștenitori.

LICHIDAREA SOCIETĂȚII DE ASIGURARE, operațiuni privind scoaterea definitivă din funcțiune a societății de asigurări în caz de dizolvare. L.s. de a. și repartitia patrimoniului se fac în condițiile și potrivit procedurii legale. V. și **dizolvarea societății de asigurări**.

LICHIDAREA SOCIETĂȚILOR COMERCIALE, operațiuni care se efectuează după dizolvarea societăților comerciale în vederea repartizării patrimoniului (a drepturilor și a obligațiilor). În afară de normele prevăzute în contractul de societate sau în statut, sunt obligatorii următoarele reguli: administratorii își continuă mandatul până la intrarea în funcție a lichidatorilor; actul de numire a lichidatorilor sau sentința care-i ține locul și orice act ulterior, prin grija lichidatorilor, la Registrul Comerțului, pentru a fi înscrise imediat și publicate în Monitorul Oficial. În vederea l. s. c. se numesc lichidatorii care își depun semnătura în Registrul Comerțului și își vor începe activitatea. După numirea lichidatorilor, înregistrarea lor în Registrul Comerțului și publicarea în Monitorul Oficial, nici o acțiune nu se poate exercita pentru societate sau contra acesteia decât în numele lichidatorilor sau împotriva lor. Societăților în lichidare li se aplică regulile stabilite prin contractul de societate, prin statut și prin lege, în măsura în care nu sunt incompatibile cu lichidarea. Toate actele care emană de la societate trebuie să arate că aceasta este în lichidare. Creditorii societății au dreptul să exercite contra lichidatorilor acțiunile care decurg din creanțele ajunse la scadență, până la concurența bunurilor existente în patrimoniul societății, și numai după aceea să se îndrepte împotriva asociaților, pentru plata sumelor datorate din valoarea acțiunilor subscrise sau din aceea a aporturilor la capitalul societății. După terminarea lichidării, lichidatorii trebuie să ceară radierea societății din Registrul Comerțului. L. nu liberează pe asociați și nu împiedică declararea în stare de faliment a societății. După aprobarea socotelilor și terminarea repartiției, registrele și actele societății în nume colectiv, în comandită simplă sau cu răspundere limitată, care nu vor fi necesare vreunui dintre asociați, se depun la asociatul desemnat de majoritate. Pentru societățile pe acțiuni și în comandită pe acțiuni, acestea se depun la Registrul Comerțului, unde oricare parte interesată poate lua cunoștință de ele, cu aprobarea instanței judecătorești. Registrele tuturor societăților comerciale trebuie păstrate timp de cinci ani. V. și **lichidatorul societății comerciale**.

LICHIDAREA TRANZACȚIILOR NEGOCIATE ÎN BURSĂ, prelucrarea pe calculator a ordinelor de bursă executate de către agenții de schimb, după încheierea ședinței bursiere și lichidarea tranzacției (executarea contractelor) la scadențele convenite. Lichidarea se poate face în două feluri: a) **direct** și b) **prin compensare centralizată**. Lichidarea directă constă în remiterea titlurilor de către vânzător cumpărătorului și a contravalorii lor de către cumpărător vânzătorului, prin intermediul brokerilor. Lichidarea directă se face la zi numai de către bursele foarte mici și cu caracter tradițional. Lichidarea prin compensare centralizată presupune intervenția casei de depozit, la care sunt depozitate titlurile ce au făcut obiectul negocierii la bursă, fie efective, fie

prin evidențierea titlurilor în conturi, și a casei de compensație, care lichidează efectiv tranzacțiile, deoarece îi revin toate obligațiile de a face plăți membrilor săi, prin preluarea drepturilor de a face toate încasările provenite din tranzacțiile încheiate în bursă. În România activitățile de compensare a tranzacțiilor cu valori mobiliare și de depozitare a valorilor mobiliare se realizează numai de persoane juridice autorizate, organizate ca societăți comerciale pe acțiuni. Acționari la societățile comerciale de compensare și de depozitare a valorilor mobiliare pot fi băncile, bursele de valori, societățile de valori mobiliare autorizate, societățile de asigurări, societățile comerciale emitente de valori mobiliare și alte persoane juridice stabilite de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare (v.). Societățile de compensare și de depozitare colectivă a valorilor mobiliare efectuează operațiunile cu valori mobiliare primite în depozit prin agenți de compensare și depozitare (v.), pe baza contractelor încheiate.

LICHIDATOR, persoană împuternicită să conducă operațiunile de lichidare a unei societăți comerciale, de asigurări, a unei bănci etc.

LICHIDATORUL DE DAUNE, reprezentant al societății de asigurări, cu calificarea necesară, care, în cazul când se produc daune bunurilor cuprinse în asigurare, se ocupă cu lichidarea daunelor, adică efectuează operațiuni privind constatarea, evaluarea, stabilirea, aprobarea și plata despăgubirilor. Persoanele însărcinate cu lichidarea pagubelor examinează, înainte de toate, baza juridică a dreptului de despăgubire, adică măsura în care societatea este obligată să compenseze pagubele. La asigurile facultative se cercetează dacă primele de asigurare erau achitate la zi la data producerii pagubei, dacă pagubele s-au produs în perioada în care asigurarea era în vigoare, și nu înainte sau după încetarea valabilității ei. De asemenea, se verifică dacă bunul distrus a fost cuprins în asigurare, dacă asigurarea a fost încheiată la valoarea reală sau la o valoare mai mică decât cea a bunului respectiv, dacă asigurarea a fost încheiată cu aplicarea răspunderii proporționale sau a primului risc, precum și dacă paguba a fost pricinuită într-adevăr de riscurile cuprinse în asigurare, așa cum sunt prevăzute ele în contractul de asigurare. L. de d. solicită asiguratului documentele pe care le posedă (procese-verbale de recepție, facturi, acte de vânzare-cumpărare, bonuri de intrare-ieșire, după caz) care pot contribui la stabilirea despăgubirilor. L. de d. efectuează toate lucrările necesare încheierii procesului-verbal, a listei bunurilor avariate sau distruse (v.), a documentelor de evaluare a pagubei și stabilirea despăgubirii.

LICHIDATORUL SOCIETĂȚII COMERCIALE, persoană fizică desemnată prin actul de numire sau prin sentința judecătorească, împuternicită și răspunzătoare, alături de administratori, să îndeplinească formalitățile pentru lichidarea societății comerciale. L.s.c. trebuie să aibă competența necesară și are obligația ca, imediat după intrarea în funcție, împreună cu administratorii societății, să facă inventarul și să încheie bilanțul, să constate situația exactă a activului și a pasivului societății și să semneze actele pe care le întocmește. L. sunt obligați să primească și să păstreze patrimoniul societății, registrele ce li s-au încredințat de administratori și actele societății și țin un registru cu toate operațiunile de lichidare în ordinea în care se efectuează. L.s.c. își îndeplinesc mandatul sub controlul cenzorilor. Pe lângă puterile conferite de asociați, cu majoritatea cerută pentru numirea lor, l.s.c. mai au următoarele competențe: ▪ să dea în judecată și să fie acționați în interesul lichidării; ▪ să execute și să termine operațiunile de comerț referitoare la lichidare; ▪ să vândă, prin licitație publică, imobilele și orice avere mobilă a societății, vânzarea bunurilor neputându-se face în bloc; ▪ să încheie tranzacții, să lichideze și să încaseze creanțele societății, chiar în caz de faliment al debitorului, dând chitanțe; ▪ să contracteze obligații cambiale, să facă împrumuturi neipotecare și să îndeplinească orice alte acte necesare. Orice ipotecă asupra unor bunuri ale societății poate fi instituită de către l. numai cu avizul cenzorilor. L.s.c. care întreprind noi operațiuni comerciale ce nu sunt necesare în scopul lichidării sunt răspunzători

personal și solidar de executarea lor. **L.** nu poate plăti asociaților nici o sumă în contul părților care li s-ar cuveni din lichidare, înaintea achitării creditorilor societății. Împotriva deciziilor **L.**, creditorii societății pot face opoziție. **L.** care probează, prin prezentarea bilanțului, că fondurile de care dispune societatea nu sunt suficiente pentru acoperirea pasivului exigibil trebuie să ceară sumele necesare asociaților care răspund nelimitat sau celor care nu au efectuat integral vărsămintele către societate. Dacă unii **L.** au achitat datoriile societății cu proprii lor bani, ei nu vor putea să exercite împotriva societății drepturi mai mari decât acelea care aparțin creditorilor plătiți. Creditorii societății au dreptul să exercite contra **L.** acțiunile care decurg din creanțele ajunse la termen, până la concurența bunurilor existente în patrimoniul societății, și numai după aceea să se îndrepte împotriva asociaților, pentru plata sumelor datorate din valoarea acțiunilor subscrise sau din aceea a aporturilor la capitalul societății. O dată încheiată lichidarea, **L.** trebuie să ceară radierea societății din Registrul Comerțului. Registrele societăților lichidate se păstrează timp de cinci ani.

LICHIDITATE 1. Capacitatea pe care o are o unitate economică de a-și îndeplini la termen, cu resursele bănești de care dispune fără termen de mobilizare (bancnote, monezi, conturi la vedere), obligațiile de plată. **L.** reflectă raportul supraunitar dintre mijloacele de plată și datoriile exigibile. **2.** Capacitatea unei unități economice de a transforma imediat sau într-un anumit timp mijloacele materiale sau creanțele de care dispune în mijloace lichide de plată, respectiv în monedă scripturală sau în numerar. **L.** diferențiază banii efectivi de alte active de rezervă. **L.** unui activ este dependentă de: ușurința cu care acesta poate fi vândut sau cumpărat; costul de vânzare sau de cumpărare al tranzacției; stabilitatea și previzibilitatea prețului activului. **L.** poate fi: **imediată, curentă și viitoare. L. imediată** se determină astfel:

$$L_i = \frac{A_c - S - C_i}{D} \cdot 100,$$

în care:

- L_i = lichiditate imediată;
- A_c = active circulante;
- S = stocuri;
- C_i = clienți incerti;
- D = datorii scadente în mai puțin de un an.

L. curentă se calculează astfel:

$$L_c = \frac{A_c - S_n - C_i}{D} \cdot 100,$$

în care:

- L_c = lichiditate curentă;
- A_c = active circulante;
- S_n = stocuri neutilizabile;
- C_i = clienți incerti;
- D = datorii scadente în mai puțin de un an.

L. viitoare se determină prin efectuarea următorului calcul:

$$L_v = \frac{D_b + \hat{I} + A_b + A_i}{P_e} \cdot 100,$$

în care:

L_v = lichiditatea viitoare;

D_b = disponibilități bănești proprii și împrumutate existente;

\hat{I} = încasări avute în vedere până la finele perioadei luate în calcul;

A_b = aporturi bancare sub forma creditelor;

A_i = aporturi în alte împrumuturi;

P_e = plăți exigibile prevăzute până la finele perioadei.

❖ **L. bancară**, capacitatea băncii de a efectua în orice moment plățile prin virament (în și din conturile pe care titularii le au deschise la bancă) sau în numerar, la solicitarea titularilor depozitelor bancare. Realizarea l.b. reclamă existența unui raport optim între structura, natura și durata pătrunderii în bancă a resurselor de creditare și modul de folosire a acestora. **L.b.** reclamă ca băncile să dispună în orice moment de numerar, depozite la alte bănci, emisiunea bănească, astfel încât să poată satisface prompt toate solicitările titularilor de cont privind efectuarea de plăți sau ridicarea disponibilităților din aceste conturi. Fiecare bancă își constituie obligatoriu la banca de emisiune o rezervă minimă, determinată procentual față de depozitele pe care le-a primit. Rezervele minime păstrate în cont la banca de emisiune sunt folosite ca instrumente de politică monetară și de credit. Băncile selecționează cu maximum de atenție beneficiarii de credite și veghează asupra utilizării acestor credite. ❖ **L. financiară**, expresia calității activității economice, manifestată prin capacitatea onorării plăților complexe și la termen. **L.f.** se măsoară cu ajutorul coeficientului de lichiditate (C_l), care se calculează cu formula:

$$C_l = \frac{DB}{PE} \cdot 100,$$

în care:

C_l = coeficient de lichiditate;

DB = disponibilitățile bănești (proprii și împrumutate);

PE = plățile exigibile (cu scadență imediată).

Cu cât **L.f.** a unități economice este mai mare, cu atât acest coeficient este mai ridicat. Coeficientul de lichiditate se poate stabili și pentru o anumită dată, prin următorul calcul:

$$C_{ld} = \frac{DB + I + C}{PE} \cdot 100,$$

în care:

C_{ld} = coeficientul lichidității la o anumită dată;

DB = disponibilitățile bănești (proprii și împrumutate);

I = încasările ce se vor realiza până la finele perioadei;

C = creditele bancare ce se vor obține până la finele perioadei;

PE = plățile exigibile la finele perioadei, inclusiv rambursarea creditelor.

Când acest coeficient este peste 100, el evidențiază o activitate bună, deoarece arată cu cât încasările depășesc plățile, iar dacă este sub 100, evidențiază o activitate nesatisfăcătoare, deoarece plățile sunt sub nivelul încasărilor. La unitățile economice, lipsa l. se manifestă prin plăți restante față de furnizori sau față de bugetul statului, prin existența creditelor restante față de bancă etc. **L.** trebuie astfel asigurată încât să nu depășească anumite limite privitoare la mobilizarea mijloacelor bănești în detrimentul celor destinate producției. **L.**, desfășurarea normală a producției și rata rentabilității se află într-un raport de cauzalitate, se influențează și se condiționează reciproc.

Unitățile economice au sarcina să se preocupe permanent de menținerea la un nivel optim a l., atât pentru efectuarea integrală și la termen a plăților exigibile, cât și pentru realizarea unui nivel ridicat al ratei rentabilității. L.f. se poate obține pe baza corelării termenelor de plată cu termenele de realizare a producției, prin transformarea la timp în bani a producției obținute, prin gospodărirea rațională a mijloacelor materiale și bănești, prin prevenirea imobilizărilor de fonduri în stocuri de materii prime, materiale etc. Pentru asigurarea l.f. este necesară o coordonare judicioasă și permanentă a fluxurilor bănești. ❖ **L. internațională**, suma rezervelor valutare (aur și devize) oficiale și neoficiale, totalitatea mijloacelor de plată în străinătate deținute de băncile centrale și de alte instituții de credit ale unei țări la un moment dat, precum și acordurile de credit care fac posibilă achiziția de rezerve din surse oficiale și particulare, destinate acoperirii deficitului balanței de plăți sau susținerii cursului valutei naționale pe piața valutară. În privința lichidității internaționale ca sumă a rezervelor naționale, România consideră că una dintre condițiile pe care trebuie să le îndeplinească viitorul sistem monetar internațional constă în aceea că este necesar să se prevadă căile de realizare și de menținere a echilibrului între necesarul de lichiditate al economiei mondiale și lichiditatea efectivă, astfel încât să nu se mai repete inflația de lichiditate din ultimii ani, care a contribuit în mod esențial la criza monetară. Concomitent, viitorul sistem monetar internațional va trebui să prevadă căile de distribuire mai echitabilă a lichidității internaționale între țări, prin luarea în considerare a nevoilor crescânde de lichiditate ale țărilor în curs de dezvoltare. ❖ **L. patrimonială**, indicator determinat ca raport între componentele patrimoniale active care se pot transforma în scurt timp în mijloace bănești (disponibil în cont la bancă și în casă, titluri de credit, cambii, obligațiuni și acțiuni ale diferitelor societăți, recipise warant etc. – debitori solvabili pe termen scurt, cantități de materii prime, materiale, produse finite vandabile etc.) și elementele patrimoniale pasive, de asemenea pe termen scurt (credite bancare, furnizori, salarii, impozite etc.), după formula:

$$L_p = \frac{\sum E_{ps}}{\sum C_{ts}} \cdot 100,$$

în care:

L_p = lichiditate patrimonială;

$\sum E_{ps}$ = suma componentelor patrimoniale active care, în termen scurt, se pot transforma în mijloace bănești;

$\sum C_{ts}$ = suma componentelor patrimoniale pasive cu scadență pe termen scurt.

LICITAȚIE, modalitate de vânzare în care mai mulți cumpărători (persoane juridice și persoane fizice) participă, concurează actul de cumpărare a unui bun sau încheierea unui contract. Bunul este atribuit (adjudecat) persoanei care oferă prețul cel mai mare.

LICITAȚIE DE BURSĂ, piață specială, modalitate practică de vânzare-cumpărare a mărfurilor și a titlurilor financiare, la care participă simultan mai mulți vânzători și cumpărători. Prețurile inițiale sunt stabilite de vânzător, iar cele la care se realizează tranzacțiile din cadrul l. de b. se stabilesc spontan, pe baza cererii și ofertei.

LICITAȚIE INVERSĂ, procesul prin care un emitent de obligațiuni, atunci când dorește să reducă numărul lor la emisiune, invită deținătorii să stabilească un preț la care emitentul poate să le rachiziționeze. V. și licitație.

LICITAȚIE OLANDEZĂ, vânzare de mărfuri în public, în care prețul ofertei se reduce treptat până în momentul în care bunurile licitate se vând, respectiv se cumpără.

LICITAȚIE PUBLICĂ, vânzare-cumpărare publică de bunuri, cu formele de publicitate și de procedură prevăzute de lege, față de o persoană numită adjudecatar care, dintre mai mulți doritori să cumpere, a oferit și a plătit cel mai mare preț. L.p. poate să fie **voluntară**, când se realizează pe baza voinței și a inițiativei proprietarului bunului, sau **silită**, când se operează independent de voința proprietarului bunului (atunci când acesta nu-și achită la timp datoriile sau în alte cazuri prevăzute de lege). L.p. silită se organizează de organe judecătorești, organe financiare de stat, vamale etc.

LICITAȚIE VALUTARĂ, vânzare-cumpărare publică de valută la care participă în același timp mai multe bănci ca vânzători și cumpărători de valute. L.v. se desfășoară în ședințe de licitație organizate în fiecare zi lucrătoare la sediul Băncii Naționale a României, în cadrul cărora cursul de referință al leului față de dolarul S.U.A. se determină ca un curs de echilibru între cererea și oferta de valută. La ședințele de l.v. participă băncile comerciale, precum și Banca Națională a României. Pentru a participa la ședințele de l.v., băncile comerciale depun la Banca Națională a României o cerere de participare, cu îndeplinirea următoarelor condiții: cont curent în lei deschis la Banca Națională a României; conturi de corespondent deschise la bănci din străinătate; realizarea de operațiuni în lei cu rezidenții; întocmirea și menținerea evidențelor privind participarea la ședințele de l.v. și întocmirea raportărilor către Banca Națională a României la termenele și în forma solicitată de aceasta. Banca Națională a României autorizează participarea la l.v. a băncilor comerciale care, prin volumul tranzacțiilor și importanța lor, contribuie la dezvoltarea pieței valutare bancare, în condiții de performanță și de prudență bancară. Băncile comerciale participă la ședințele de l.v. în contul clienților, în baza ordinelor de vânzare sau de cumpărare de valută, cu o valoare de cel puțin 50 000 de dolari S.U.A. Pentru operațiunile desfășurate în contul clienților, băncile comerciale pot percepe un comision de până la 0,5% din valoarea în lei a tranzacției executate. Băncile comerciale pot participa la l.v. și în nume și pe cont propriu, în condițiile respectării limitelor la pozițiile valutare nete stabilite de Banca Națională a României. Pentru admiterea cu ordine de vânzare sau de cumpărare la l.v., persoanele juridice române își deschid un cont valutar principal la una dintre băncile comerciale din România autorizate de Banca Națională a României să participe la l.v. Ordinele de vânzare sau de cumpărare se prezintă și se derulează numai prin contul valutar principal, prin care se realizează și operațiuni valutare curente (de cont curent). Pentru derularea ședințelor de l.v., Banca Națională a României, prin ordinul guvernatorului, instituie o comisie pentru organizarea și desfășurarea acestor ședințe. Comisia este formată din personal în funcții de conducere și de execuție din direcțiile de specialitate ale Băncii Naționale a României și cuprinde în structura sa un președinte, un secretar, un cotator și doi membri. La ședințele de l.v. asistă doi observatori din partea băncilor comerciale, stabiliți pe bază de convenție între Banca Națională a României și Asociația Română a Băncilor. Dacă observatorii nu respectă secretul bancar, Banca Națională a României îi poate revoca și înlocui. În scopul participării la ședințele de l.v., băncile comerciale colectează zilnic de la clienții proprii ordine de vânzare sau de cumpărare de valută. Se pot primi numai ordine la curs limitat și care se încadrează în **pasul de licitație (v.)** stabilit de Banca Națională a României. Cursurile de licitație se stabilesc în numere întregi. Pe baza ordinelor clienților, acceptate în urma verificării elementelor de formă și de conținut, precum și în baza ordinelor în nume și cont propriu, băncile comerciale întocmesc următoarele documente pentru fiecare ședință de l.v.: liste centralizatoare pe niveluri de curs ale ordinelor de vânzare și de cumpărare ale clienților; liste nominale pe clienți, care conțin ordinele de vânzare sau de cumpărare de valută; lista ordinelor de vânzare și de cumpărare de valută în nume și cont propriu. Aceste documente se depun la sediul Băncii Naționale în fiecare zi lucrătoare, într-un plic purtând antetul oficial al băncii comerciale, sigilat și ștampilat; plicurile se depun în prealabil la Banca Națională a României. Ședințele de l.v. se deschid la ora 11,00 în prezența membrilor comisiei și a observatorilor Asociației Române a Băncilor. Secretarul comisiei

deschide plicurile și verifică toate condițiile de formă și de conținut ale listelor. Listele care nu îndeplinesc condițiile stabilite sunt considerate nule de drept și se restituie băncilor emitente. Cu titlu de excepție, președintele comisiei poate decide, de comun acord cu banca emitentă, rectificarea pe loc a erorilor și validarea listei. Acordul băncii emitente poate fi comunicat telefonic, cu condiția confirmării în scris în cursul aceleiași zile. Cotatorul licitației valutare determină cursul de referință. Toate ordinele de cumpărare superioare sau egale cursului de referință stabilit, precum și toate ordinele de vânzare inferioare sau egale acestuia sunt transmise spre execuție fiecărei bănci comerciale, pe baza listelor de execuție emise de Banca Națională a României, care se înmânează, începând cu ora 12,00 delegaților oficiali ai băncilor comerciale participante, în același loc în care au fost depuse plicurile de participare. Dacă ordinele de vânzare sau de cumpărare nu se pot executa integral la cursul de referință, în listele de execuție emise de Banca Națională a României se includ numai sumele corespunzătoare coeficientului de execuție, la nivel marginal. Băncile comerciale efectuează operațiunile ce decurg din listele de execuție primite de la Banca Națională a României la cursul de referință stabilit în ședințele de licitație valutară. **V. și valută; curs de schimb; curs valutar; cotatorul licitației valutare.**

LIMITA DAUNEI CASH, nivelul, cuantumul maxim al daunei suportate de reasigurat. Când există anumite daune individuale mari, societatea cedentă nu trebuie să aștepte până la emiterea decontului pentru a putea obține banii de la reasigurator, deoarece astfel de daune ar putea pune într-o situație dificilă, din punctul de vedere al lichidității, societatea cedentă. **V. și reasurare.**

LIMITA DE CREDIT, suma maximă a creditului stabilită de Banca de Export-Import a României (EXIMBANK), în urma cererii făcute de asigurat în acest scop. În vederea stabilirii l. de c., se utilizează informațiile obținute prin verificarea directă a situației financiare a debitorului din rapoarte bancare, precum și din alte surse. L. de c. stabilită se menționează într-o listă de condiții speciale ale contractului de asigurare. Dacă ulterior pentru debitorul respectiv s-a stabilit o altă l. de c., în decontul de daună va fi luată în calcul aceasta din urmă. EXIMBANK are dreptul să reducă, să suspende sau să retragă l. de c. dacă asiguratul nu-și respectă obligațiile. Suspendarea constă în încetarea temporară a valabilității l. de c. Pe baza hotărârii EXIMBANK, l. de c. poate fi repusă în vigoare atunci când încetează cauza care a determinat suspendarea. Retragerea constă în încheierea valabilității l. de c. Retragerea l. de c. poate fi efectuată cu privire la toți debitorii stabiliți într-o țară inclusă în lista condițiilor speciale prin excluderea acelei țări din această listă. EXIMBANK are dreptul să schimbe prevederile poliței de asigurare pentru acele riscuri care o îndreptățesc să procedeze astfel, în măsura în care riscul respectiv nu a început; un risc al EXIMBANK care a început deja nu este influențat de reducerea, suspendarea sau retragerea l. de c. Pentru fiecare solicitare de stabilire a unei l. de c. stabilite de EXIMBANK, care este valabilă la începutul fiecărui an ulterior de asigurare, asiguratul datorează suma stabilită în lista de tarife a EXIMBANK. Dacă asiguratul anticipează că totalul sumelor neachitate datorate de un debitor va depăși l. de c. stabilită pentru acel debitor, asiguratul va putea solicita o l. de c. mai mare. Este posibil ca aceasta să nu fie acordată; în acest caz, suma neachitată care depășește l. de c. se va încadra prin reînnoire în acea l. de c., în momentul și în măsura în care o parte din l. de c. devine disponibilă, după care asiguratul primește plata în România a sumei neachitate care se încadrează deja în l. de c. Această reînnoire nu are loc dacă asiguratul primește o sumă în România, în timp ce pentru orice altă sumă neachitată de debitorul respectiv există o pierdere iminentă. Asiguratul primește suma în România, după expirarea valabilității l. de c. pentru debitorul respectiv. Asiguratul a informat EXIMBANK despre dorința sa în acest sens și a obținut aprobarea privind debitorul respectiv. L. de c. stabilită nu este valabilă dacă asiguratul are interese în societatea debitorului și viceversa (de pildă: parteneri comanditari, directori, administratori, acționari principali sau alte părți similare). Dacă suma

neachitată care depășește l. de c. nu va fi încadrată prin reînnoire în l. de c., procentul de asigurare se reduce automat în funcție de valoarea totală a livrărilor și de l. de c. stabilită.

LIMITA SOLDULUI DE CASĂ, suma maximă de numerar care poate fi păstrată de la o zi la alta în casierile unităților economice și ale instituțiilor, din care se efectuează plăți curente, mărunte și urgente. L.s. de c. se stabilește de către unitățile bancare întreprinderilor și instituțiilor care au casierie proprie și care au conturi deschise la bancă. Întreprinderilor și instituțiilor care au subunități și efectuează mai multe activități prin aceeași casierie li se stabilește o singură l., la o sumă egală cu media zilnică a cheltuielilor în numerar, care se efectuează, de regulă, într-un trimestru. L.s. de c. se determină raportând cheltuielile efectuate în numerar într-un trimestru (din care se deduc plățile pentru salarii și preluări de produse agricole) la numărul de zile lucrătoare din aceeași perioadă. Banca poate aproba pentru unitățile situate în alte localități decât banca la care au contul deschis o l. a s. de c. superioară celei rezultate din calcul, și anume la un quantum egal cu cheltuielile în numerar pe maximum șase zile lucrătoare, stabilit prin înmulțirea mediei zilnice a cheltuielilor în numerar cu numărul de zile respectiv. Pentru stabilirea limitei, unitățile bancare țin seama de quantumul și frecvența operațiunilor cu numerar din cursul trimestrelor, de depărtarea întreprinderii de sediul unității bancare, de mijloacele de transport existente etc. În vederea determinării cât mai juste a l.s. de c., unitățile bancare pot să ceară întreprinderilor calculele și documentația necesară. Întreprinderile sunt obligate să respecte zilnic această limită. Numerarul care depășește l.s. de c., altul decât cel necesar achitării salariilor, gratificațiilor, primelor, premiilor, participărilor la beneficii, burselor etc., se depune la bancă, direct sau prin poștă, unde se înregistrează în contul întreprinderii. De asemenea, întreprinderile pot păstra în casierile lor peste l.s. de c. numerarul care reprezintă încasări întâmplătoare, sumele încasate după terminarea programului de funcționare a băncilor, sumele provenite din restituiri din avansuri, sumele destinate plății preluărilor de produse agricole, achiziții de animale, furaje etc. **V. și plafon de casă.**

LIMITAREA DAUNELOR, totalitatea măsurilor care trebuie luate, imediat după producerea riscului, în vederea limitării și combaterii efectelor distructive ale calamităților naturii și ale accidentelor, astfel încât pierderile să fie cât mai mici cu putință. L.d. se poate realiza pe căi diferite, în funcție de natura bunurilor și de felul riscurilor. Astfel de căi pot fi: stingerea incendiilor și împiedicarea pe toate căile posibile a extinderii lor; protejarea localităților, a obiectivelor economice și a așezămintelor social-culturale în cazuri de inundații iminente; săparea de șanțuri pentru scurgerea apei provenite din ploii sau pânze freatice, pentru evitarea bălțirilor pe terenurile însămânțate; localizarea și lichidarea focarelor epizootice etc. De menționat că societatea de asigurări exclude de la despăgubire pagubele care puteau fi evitate prin măsurile pe care asiguratul le putea întreprinde după declanșarea riscului asigurat, dar pe care acesta nu le-a întreprins.

LIMITAREA GARANȚIEI DE ASIGURARE, situație care presupune stabilirea cazurilor și a proporțiilor în care o pagubă produsă prin fapta asiguratului obligă societatea de asigurări la plata indemnizației convenite. Dacă riscul asigurat a fost produs cu intenție de către asigurat, oricând este cazul – de beneficiar ori de către un membru din conducerea persoanei juridice asigurate, lucrând în această calitate, societatea de asigurări nu datorează despăgubiri. Potrivit condițiilor de asigurare, această regulă se aplică și în cazul în care riscul asigurat a fost produs cu intenție de către persoane fizice majore care, în mod statornic, locuiesc și gospodăresc împreună cu asiguratul, precum și de către prepușii asiguratului sau ai beneficiarului. În domeniul asigurărilor, culpa asiguratului (sau a celorlalte persoane menționate mai sus) atrage decăderea asiguratului din dreptul de a primi indemnizația de asigurare, dacă acest lucru este expres prevăzut în condițiile de asigurare. De pildă, condițiile de asigurare contra incendiului consideră cazuri de culpă care atrag exonerarea asiguratorului de plata despăgubirilor, datorită următoarelor fapte:

folosirea focului deschis, inclusiv a unei surse de lumină cu flacără deschisă, în încăperi în care sunt depozitate sau manipulate produse inflamabile sau ușor inflamabile. În cazul asigurării bunurilor pe timpul transportului terestru, este culpă a asiguratului încărcarea în același mijloc de transport, împreună cu bunurile asigurate, a unor materiale inflamabile, a unor lichide acide sau a unor materiale toxice, dacă pagubele produse bunurilor au provenit din cauza acestui mod de încărcare. În asigurarea autovehiculelor pentru furt, asiguratul se află în culpă dacă în timpul când autovehiculul este folosit, conducătorul îl părăsește, lăsând cheia în contactul de la bord și portierele neînchise. Exonerarea societății de asigurări are loc atunci când există o legătură cauzală între fapta asiguratului și producerea riscului. Neglijența gravă – ca formă a culpei – produce efecte deosebite pentru asigurat. În consecință, fiecare caz trebuie analizat și raportat la împrejurările concrete în care s-a petrecut. **V. și daună; despăgubire de asigurare.**

LIMITĂRI VALUTARE (CONTROL VALUTAR), sistem de măsuri legislative sau administrative luate de un stat pentru limitarea operațiunilor cu valută și cu valori valutare. L.v. au drept scop asigurarea echilibrării balanței de plăți pentru a menține cursul valutei și pentru a concentra resursele valutare în mâinile statului. În țările slab dezvoltate, l.v. servesc ca un mijloc de apărare împotriva expansiunii economice a țărilor dezvoltate. L.v. cuprind: a) reglementarea transferului în străinătate, a exportului de capital, a aurului, a banilor și a hârtiilor de valoare; b) interzicerea vânzării sau cumpărării libere de valută străină; c) predarea obligatorie către organele financiar-bancare ale statului a valutei străine, în schimbul valutei naționale, la cursul oficial.

LINGOU DE AUR, bloc de aur sau aliaj care se obține prin turnare; formă în care se tranzacționează și se păstrează în rezervă sau în tezaure aurul sub formă de marfă. L. de a. are forma unei bare pe care este încrustată greutatea și titlul aurului. L. de a. standard are o greutate de 12,4414 kg. L. de a. se utilizează în locul monedelor de aur, mai ales după retragerea lui din circulație și abandonarea convertibilității bancnotelor în aur. L. de a. se folosesc cu deosebire în tranzacțiile internaționale dintre bănci și guverne. **V. și titlu.**

LINIE DE CREDIT (engl. „stand-by“), acord, înțelegere între o bancă și clientul său care poate fi și o altă bancă, prin care prima bancă se angajează să îl împrumute succesiv până la un anumit plafon (limită) valoric stabilit. Acordul se poate încheia pe o perioadă ce variază între 12 luni și 5 ani, în care creditorul fixează suma-plafon de credit, dobânda constantă pe toată durata împrumutului și termenul ferm de rambursare. Pe toată perioada de timp prevăzută în acord, clientul poate trage din l. de c. sumele necesare și plătește dobândă numai pentru acestea. În cazul l. de c., debitorul utilizează creditul succesiv, pe măsura nevoilor, pentru un scop determinat, în perioada de timp convenită și rambursează împrumutul pe parcurs în cadrul plafonului stabilit. Pentru sumele nefolosite, care se determină ca diferență între fondurile împrumutate efectiv și plafonul până la care se poate împrumuta, debitorul plătește un comision de angajament, deoarece banca s-a angajat pe întreaga perioadă să-i țină fondurile la dispoziție. Dobânda se stabilește în funcție de nivelul dobânzilor pe piață în momentul utilizării creditelor, la care se adaugă o marjă. Dacă l. de c. se acordă clienților agenți economici, firme, societăți etc., banca are dreptul să le ceară dări de seamă financiare periodice, pentru a cunoaște activitatea acestora și, în principal, posibilitățile de asigurare a rambursării împrumuturilor. L. de c. se utilizează în cadrul relațiilor cu băncile din străinătate și diferă de împrumuturile obișnuite prin faptul că acestea din urmă se acordă pentru un anumit obiectiv și nu pot fi reîntregite și apoi utilizate din nou.

LINIE DE CREDIT PENTRU CARTELA DE CREDIT, l. de c. ce se deschide persoanelor fizice, pe baza unui acord încheiat între bancă și clientul său (în funcție de bonitatea acestuia), prin care banca stabilește un anumit plafon până la care se onorează plățile făcute prin

cartela de credit (v.), chiar și în situația în care nu mai există disponibil în cont. L. de c. pentru c. de c. s-a dezvoltat foarte mult datorită ușurinței cu care sunt folosite instrumentele de plată și ca urmare a faptului că pentru soldul debitor creat în cadrul plafonului se percep dobânzi mai mari. Clienții alimentează periodic conturile pentru a nu se crea debite. Băncile au stabilit*tarife clare pentru serviciile pe care le prestează clienților. **V. și cartelă de credit; linie de credit; linie de credit reînnoibilă (revolving).**

LINEIE DE CREDIT REÎNNOIBILĂ (REVOLVING), variantă a liniilor de credit (v.) obișnuite, care se caracterizează prin faptul că, pe întreg intervalul pentru care s-a convenit înțelegerea, în mod obișnuit pe o perioadă de până la cinci ani, debitorul poate rambursa fondurile împrumutate, putând apoi să se împrumute din nou. Dacă au loc rambursări anticipate, comisionul de angajament se calculează în continuare inclusiv asupra sumei rambursate.

LIPSURI DE ACTIVE CIRCULANTE, minusuri de valori materiale și bănești constatate cu ocazia inventarierii. În asemenea cazuri, regularizarea se operează prin două procedee: a) în limita normelor legale de perisabilitate sau, dacă se datorează altor unități, se înregistrează, pe baza aprobării legale, la cheltuielile de producție sau de circulație, după caz; b) minusurile peste normele legale de perisabilitate, precum și pierderile datorate stricăciunilor se recuperează de la vinovați.

LIPSURI DE CASĂ, minusuri din numerar constatate cu ocazia verificării documentelor și a numerarului din casieria unității economice, a instituției etc. De asemenea, se consideră l. de c. plățile în numerar care nu au la bază documente justificative legale, chiar dacă există semnăturile celor care au primit sumele. Aceste l. se impută casierilor, care sunt pasibili – în funcție de caracterul și de gravitatea abaterii – de sancțiuni disciplinare, materiale și penale. **V. și disciplină de casă.**

LIPSURI ÎN GESTIUNE, minusuri de valori materiale și bănești constatate, cu ocazia controlului, în administrarea acestor valori încredințate gestionarilor. L. în g. pot avea cauze obiective și subiective. Gestionarii sunt pasibili, în funcție de mărimea lipsurilor și de cauzele lor, de sancțiuni disciplinare, civile și penale.

„**LIRA VERDE**“, unitate de cont utilizată între „cei nouă“, în care se achită importurile britanice de produse agricole de la partenerii Marii Britanii din Comunitatea Economică Europeană. Avantajele pe care Marea Britanie le obține prin utilizarea între „cei nouă“ a „l.v.“ sunt contrabalansate de prețurile ridicate, ca rezultat al politicii agricole comune.

LISTA ACȚIUNILOR DE INVESTIȚII, parte componentă a programului de investiții, care cuprinde cuantumul total al investițiilor, cu prevederea separată a lucrărilor de construcții-montaj, defalcat pe grupe de acțiuni (în agricultură: mecanizarea lucrărilor agricole, extinderea producției vegetale, dezvoltarea sectorului zootehnic etc.), pe principalele capacități de producție și termenele de punere în funcțiune, modalitatea de executare a lucrărilor de investiții etc.

LISTA BUNURILOR AVARIATE SAU DISTRUSE, document încheiat de către lichidatorul de daune (v.) cu prilejul producerii daunelor, ca anexă la procesul-verbal de constatare a pagubelor, care cuprinde: bunurile avariate sau distruse, cu arătarea numărului poziției de inventar sau din actul de înregistrare, unitatea de măsură, cantitatea, valoarea din evidențe, vechimea în ani, uzura și deprecierea în procente, părțile recuperabile (felul recuperărilor, unitatea de măsură, cantitatea) și semnăturile. Bunurile și cantitățile acestora se trec în l.b.a. sau d. pe baza declarației asiguratului, care se verifică sub aspectul realității pe baza urmelor rămase, pe baza evidențelor, a declarațiilor martorilor și a altor dovezi. Pierderile cantitative sunt calculate și trecute într-o notă de calcul care se anexează la procesul-verbal. Uzura bunurilor se determină în

procente, avându-se în vedere vechimea acestora, starea de întreținere și gradul lor de folosință. Deprecierea se stabilește, de asemenea, în procente, în funcție de faptul dacă paguba este parțială sau totală, la fiecare bun asigurat în parte.

LISTA CIVILĂ, cuantumul sumelor acordate monarhului unui stat în fiecare an, pe baza constituției sau a altor acte normative, pentru acoperirea cheltuielilor sale și asupra cărora nu este chemat să dea socoteală.

LISTA DE CURSURI, document întocmit și publicat periodic de către Banca Națională a României în care se prevăd: țările, unitatea monetară cotate a fiecărei țări și cursul în lei (oficial și cu primă) etc.

LISTA DE TITLURI, parte componentă a programului de investiții în care sunt desfășurate pe ministere, consilii ale județelor și al municipiului București, precum și pe ramuri ale economiei naționale principalele lucrări de investiții. L. de t. se aprobă concomitent cu programul anual de dezvoltare economico-socială de către Guvern și Parlament și cuprinde denumirea investițiilor și locul unde urmează să se efectueze acestea, volumul investițiilor și al construcțiilor stabilite pentru perioada curentă, capacitatea și termenele pentru lucrările ce urmează să fie puse în funcțiune, precum și consiliile locale sau ministerele care vor avea calitatea de antreprenor general.

LISTA INDICATORILOR PRIVIND VENITURILE ȘI CHELTUIELILE SOCIETĂȚII DE ASIGURĂRI, document întocmit de compartimentul financiar-contabil al societății de asigurări. Conține informații cu privire la: prime încasate la asigurările prin efectul legii, răspundere civilă auto cetățeni, răspundere civilă auto organizații, prime încasate la asigurările facultative (agricole cetățeni, asociații agricole, urbane și industriale, transport, viață, accidente), prime încasate la asigurările încheiate cu întreprinderile de comerț exterior, venituri din alte activități, despăgubiri și sume asigurate plătite la asigurările prin efectul legii (răspundere civilă auto cetățeni, răspundere civilă auto organizații), despăgubiri și sume asigurate plătite la asigurările facultative (unități agricole, agricole cetățeni, urbane și industriale, transport, viață, accidente), despăgubiri la asigurări maritime casco pentru nave „NAVROM“, alți indicatori (cheltuieli specifice în legătură cu operațiunile de asigurări, salarii pe bază de cote procentuale și tarife la asigurările facultative, cheltuieli privind materialele de popularizare, cheltuieli generale ale instituției, salariile personalului de conducere, tehnic, economic, de altă specialitate, administrativ, de deservire și pază, cheltuieli din fondul de salarii pe activități, valoarea dispozițiilor de încasare introduse la bancă asupra asociațiilor agricole și rămase nedecontate la sfârșitul lunii pentru asigurările facultative, soldul disponibilităților bănești la sfârșitul lunii în cont la bancă și în curs de decontare, soldul contului de profit și pierderi, total plăți către populație din asigurări facultative. Se folosește la comunicarea de către sucursale a operațiunilor în cadrul sistemului informațional, a veniturilor, cheltuielilor și altor date.

LISTA POLIȚELOR LA ASIGURĂRILE DE VIAȚĂ CARE SE VOR EMITE CU CIFRE DE CONTROL, document întocmit la unitatea societății de asigurări, care conține informații referitoare la: județul, tariful, numărul poliței, cifra de control, durata, numele și prenumele asiguratului, data nașterii, suma, renta, prima, modul de plată, luna și ora începerii, durata, anul nașterii coasiguratului, împuternicitul, ieșire din portofoliu, motivul, nr. data. Se folosește la evidența polițelor emise și la evidența statistică privind asigurările de viață, necesare analizei activității curente și de perspectivă a fiecărei sucursale a societății de asigurări și pe întreaga țară.

LISTĂ DE INVESTIȚII, document care cuprinde desfășurarea investițiilor pe obiective, atât din punct de vedere fizic, cât și valoric, și care este elaborat de fiecare ordonator principal de

credite (v.). L. de i. cuprinde cheltuielile pentru investițiile instituțiilor publice și alte cheltuieli de investiții care se finanțează din bugetul de stat și din bugetele fondurilor speciale. Acest document se anexează la bugetul propriu. În l. de i. se nominalizează obiectivele noi de investiții și cele care vor continua și se prevede o poziție globală sub denumirea „alte cheltuieli de investiții“, care cuprinde: achiziții de imobile, dotările independente, consolidările la imobile, cheltuieli de proiectare pentru elaborarea studiilor de fezabilitate și a studiilor de fezabilitate aferente obiectivelor de investiții și alte cheltuieli asimilate investițiilor. În l. de i. se înscriu numai obiectivele de investiții ale căror documentații tehnico-economice au fost elaborate și aprobate. Cheltuielile pentru investiții cuprinse într-o poziție globală în lista-anexă la bugetul fiecărui ordonator de credite se detaliază și se aprobă prin liste separate de către ordonatorul principal de credite, pe bază de note de fundamentare, care cuprind elemente referitoare la necesitate, la oportunitate și alți indicatori caracteristici. Ordonatorii principali de credite stabilesc prioritățile în realizarea obiectivelor de investiții și repartizează sumele pe fiecare obiectiv înscris în l. de i., în limita fondurilor cuprinse în proiectul de buget, asigurând în același timp utilizarea rațională și eficientă a acestor fonduri, precum și realizarea obiectivelor de investiții la termenele stabilite.

LLOYD'S, asociație de societăți de asigurări care cuprinde o corporație profesională, o comunitate de subscripitori și o piață de asigurări; este un centru mondial de informații maritime, cu sediul la Londra, a cărui denumire provine de la numele lui Edward Lloyd, proprietarul unei cafenele din Londra, renumită datorită afluenței marinarilor, proprietarilor de nave și oamenilor de afaceri care se ocupau cu transporturile pe mare. L. a funcționat la început ca o asociație de asigurători maritimi particulari, înființată în anul 1689. În anul 1871, L. a obținut personalitatea juridică, pe baza unei legi speciale a parlamentului englez. În cadrul acestei asociații de societăți de asigurări, asigurările se realizează integral de către membrii acesteia, în sensul că fiecare membru încheie asigurări pe propria sa răspundere, indiferent că asigurarea a fost negociată direct sau prin intermediul unui agent (broker) (v.). De regulă, membrii L. sunt grupați în sindicate care, la rândul lor, au o anumită specializare. Astfel, unii se ocupă de asigurări maritime, alții de asigurări de aviație etc. Prin urmare, L., ca persoană juridică, nu face operațiuni de asigurări, deoarece acestea se realizează de către societățile asociației. Aceasta înseamnă că polițele de asigurare emise de societățile de asigurări ale L. poartă numele fiecărui asigurător, indiferent că acesta a acționat în mod izolat sau că face parte dintr-un sindicat, iar suma acoperită este menționată distinct pentru fiecare asigurător. Dacă un sindicat nu reușește să-și acopere răspunderile asumate pe seama primelor încasate, a rezervelor constituite și a averii membrilor săi, se recurge la fondul central constituit pe ansamblul asociației. Dacă nici în acest mod nu se poate acoperi dezastrul, atunci se apelează la contribuția fiecărui membru pentru a se evita falimentul. O asemenea situație s-a întâlnit o singură dată, în urmă cu circa 50 de ani. Pentru ca asigurările contractate de societățile de asigurări care fac parte din această asociație să aibă garanția L. și pentru a putea fi menținută această garanție, orice membru efectuează, la începutul anului, un depozit (în valoare minimă de 15 000 de lire sterline) care poate fi constituit, cel puțin în parte, din bunuri mobiliare. L. acționând ca un fel de club închis, cel care vrea să devină membru trebuie să fie garantat de cel care îl recomandă. Apoi este necesar ca viitorul membru să poată dovedi o avere în valori imediat realizabile (lichidități, bunuri mobiliare etc.) de cel puțin 135 000 de lire sterline. Ca urmare a sporirii răspunderilor asumate prin contractele de asigurări încheiate (de exemplu, cea mai mică platformă petrolieră din Marea Nordului a fost asigurată pentru un miliard de dolari, iar un Jumbo-jet pentru 450 de milioane de dolari), s-a înregistrat o creștere deosebită, în ultimii ani, a numărului membrilor L., care depășește 10 000. Crescând numărul membrilor, este mai ușor de repartizat un risc sau altul. L. se prezintă totodată ca un veritabil organ de informare. Prin intermediul informațiilor primite zilnic din peste 1 800 de porturi supravegheate de agenți proprii (Lloyd's Agents) se cunoaște permanent ce se întâmplă cu fiecare dintre cele peste 30 000 de nave

existente în lume, mărfurile descărcate sau încărcate, incidentele de la bord, așteptările în porturi etc. Nici o altă rețea de informații din lume nu este capabilă să furnizeze știri complete despre toate navele așa cum este **L.** Acestea sosesc pe unul dintre cele 16 telexuri, fiind apoi clasate în memoria unui ordinator. Toate informațiile primite de **L.** se distribuie în timpul zilei membrilor – asiguratorii maritimi – care fac parte din această asociație. Pierderile și sinistrele importante sunt înscrise în Registrul Sinistrelor (Lloyd's Casualty Book). În „Lloyd's Daily Index“ se mai publică o listă alfabetică a tuturor navelor, în care se găsește ultima lor mișcare cunoscută în momentul publicării.

LOCATAR, chiriaș, cel ce locuiește într-o locuință.

LOCATOR, persoană care, printr-un contract de închiriere, cedează pe o anumită perioadă de timp folosința locuinței sau a altui bun.

LOCAȚIE 1. Taxă percepută de anumite unități economice pentru nedescărcarea într-un anumit termen a mărfurilor din mijloacele de transport (vagoane de cale ferată, autovehicule etc.).
2. Contract prin care o persoană, numită proprietar, își ia obligația să procure și să asigure unei alte persoane, numită chiriaș, folosirea unui bun imobil sau mobil pe o perioadă de timp determinată și pentru care primește un preț numit **chirie**.

LOCAȚIE DE GESTIUNE, modalitate de trecere a dreptului de folosință de la o unitate economică cu capital de stat, pe o anumită perioadă de timp, uneia sau mai multor persoane fizice și juridice, române sau străine, adică gestionarea unor secții, fabrici, subunități etc. **L. de g.** poate avea loc cu aprobarea consiliului de administrație și, de regulă, prin licitație publică. Prin **l. de g.** locatorul transferă altei persoane, numită locatar, posesia și exploatarea unor clădiri, bunuri, terenuri, magazine etc. **L. de g.** presupune colaborare și angajări reciproce pentru obținerea unor rezultate cât mai bune.

LOCK-OUT, închiderea de către patron a firmei, pentru a putea impune angajaților condițiile sale; mijloc de luptă aflat la dispoziția patronilor și folosit de aceștia, așa cum salariații folosesc greva. **LOCK-OUT-ul** constă practic în închiderea unui atelier, a unei secții sau a unei întreprinderi, ca urmare a unui conflict colectiv de muncă și presupune refuzul patronilor de a oferi condițiile solicitate de salariați pentru prestarea muncii și pentru plata de salarii cerute. Jurisprudența franceză consideră că **LOCK-OUT-ul** este justificat și deci licit în următoarele situații: ▪ patronul este în imposibilitatea de a asigura funcționarea întreprinderii din cauză de forță majoră; ▪ acesta constată o executare defectuoasă a muncii, care nu se poate asimila exercitării normale a dreptului la grevă; ▪ în cazul în care ordinea, disciplina și securitatea întreprinderii datorită grevei sunt mult compromise și pot duce la angajarea responsabilității proprietarului întreprinderii. În țara noastră, **LOCK-OUT-ul** nu este reglementat încă sub aspect juridic.

LOCO 1. Mențione expresă făcută pe documentele de corespondență economică în cazul în care atât expeditorul, cât și destinatarul se află în aceeași localitate. **2.** Prețul unei mărfi stabilit la locul unde aceasta se află (nu cuprinde cheltuielile de transport, de asigurare etc.). **3.** Tranzacție cu valută străină sau cu hârtii de valoare, a cărei decontare în bani lichizi se efectuează la aceeași bursă de valori.

LOCURI DE MUNCĂ ÎN CONDIȚII DEOSEBITE, **l. de m. ce**, în mod permanent sau în anumite perioade, pot afecta esențial capacitatea de muncă a asiguraților din cauza gradului mare de expunere la risc. Criteriile și metodologia de încadrare a **l. de m.** în **c.d.** se stabilesc prin hotărâre a Guvernului, pe baza propunerii comune a Ministerului Muncii și Solidarității Sociale și a Ministerului Sănătății. **L. de m.** în **c.d.** se stabilesc prin contractul colectiv de muncă sau, dacă nu

se încheie aceste contracte, prin decizia organului de conducere legal constituit, cu respectarea criteriilor și a metodologiei de încadrare stabilite. Pentru încadrarea l. de m. în c.d. este obligatoriu necesar avizul prealabil al inspectoratului teritorial de muncă. **V. și grupă de muncă.**

LOCURI DE MUNCĂ ÎN CONDIȚII SPECIALE, l. de m. ce cuprind: ■unitățile miniere, pentru personalul care își desfășoară activitatea în subteran cel puțin 50% din timpul normal de muncă în luna respectivă; ■activitatea de cercetare, explorare, exploatare sau prelucrare a materiilor prime nucleare, zonele I și II de expunere la radiații; ■aviația civilă, pentru personalul navigant; ■activitatea artistică desfășurată de balerini, dansatori, acrobați, jongleri, clovni, călăreți de circ, dresori de animale sălbatice, soliști vocali de operă și de operetă, instrumentiști la instrumente de suflat, cascadori. **V. și locuri de muncă în condiții deosebite; grupă de muncă.**

LOCUS REGIT ACTUM (lat.), locul guvernează actul. Normă de drept internațional în care primează legea locului unde a fost semnat contractul, actul etc.

LOMBARD 1. Împrumut sau avans în bani acordat de bănci, care are drept garanție efecte publice (acțiuni, obligațiuni, titluri de rentă, înscrisuri funciare, bonuri de tezaur etc.) sau obiecte de valoare depuse în gaj. **L.** hârtiilor de valoare dă posibilitatea celor care și-au investit capitalurile în astfel de titluri să reîntre în posesia capitalurilor respective înainte de scadența prevăzută pentru rambursare. Întrucât hârtiile de valoare se negociază la bursă și, uneori, cursul lor poate să scadă sub valoarea nominală, băncile se asigură împotriva acestui risc prin acordarea de împrumuturi cu o valoare inferioară valorii nominale a titlurilor lombardate. Pentru operațiunile de l., băncile percep o dobândă numită taxă de lombardare care, de regulă, este superioară taxei scontului.

2. Instituție de credit care acordă împrumuturi sau avansuri în bani garantate cu obiecte de valoare. Numele ca atare provine de la provincia italiană Lombardia unde, în secolul al XV-lea, au fost create primele instituții de credit de acest tip. Astăzi, instituțiile de l. au căpătat o mare dezvoltare, ele realizând profituri importante din dobânzile încasate, precum și din diferența dintre valoarea obiectelor depuse în gaj, care le rămân, și împrumuturile respective nerambursate la scadență. În trecut, în România, instituțiile de l. au existat sub denumirea de „Muntele de Pietate“. Instituția de l. mai poartă numele de „casă de amanet“.

LOMBARDA, a depune în gaj efecte publice, obiecte de valoare etc., reprezentând garanția pentru un împrumut.

LOMBARDARE, operațiune prin care băncile acordă împrumuturi sau avansuri garantate cu efecte publice, care se depun în gaj, și rezultatul acestei operațiuni.

LORO, cont deschis de o bancă din străinătate pentru corespondentul său dintr-o altă țară, cu scopul de a înregistra sumele care se încasează în folosul său; din contul l. se fac plățile prin dispoziția băncii corespondente. La încheierea înțelegerii se stabilește în ce valută se va ține contul l. și dacă plățile se vor face numai în limitele sumelor aflate în acest cont sau se vor depăși aceste sume. În contul l. se mai înregistrează dobânzile și comisioanele pentru operațiunile efectuate.

LOT, mod de grupare standard de mărfuri sau titluri financiare la bursă. Un l. de titluri financiare la bursă cuprinde 10 sau 100 de titluri financiare.

LOTERIA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI, instituție centrală de specialitate, cu personalitate juridică, imputernicită să execute și să aplice, în calitate de unic organizator, strategia dezvoltării în domeniul sistemelor jocurilor de noroc: loto, expres, pronosport, loz în plic și instant lottery; ea funcționează pe bază de gestiune economică și autonomie financiară. **L.N.** desfășoară

pe întreg teritoriul țării o activitate de interes public național, în condiții de eficiență economică, prin atragerea unei părți din disponibilitățile bănești ale populației pe baza liberului consimțământ și a cointeresării acesteia în vederea creării fondurilor necesare finanțării unor activități sportive și a altor obiective de interes general, precum și obținerii de câștiguri individuale în numerar, în obiecte, în excursii. L.N. participă și la alte activități similare de jocuri de noroc, cu taxă de participare în lei sau în devize convertibile. Sunt considerate activități similare toate metodele de atribuire a unor câștiguri în funcție de anumite evenimente aleatorii, indiferent de denumirea lor (tombole, bingo, jocuri mecanice și electronice, pariuri publice, jocuri de tip „cazino“, concursuri de pronosticuri sportive etc.). L.N. poate să se asocieze cu persoane juridice sau fizice din țară sau din străinătate pentru organizarea, dezvoltarea și administrarea în comun a jocurilor de noroc necunoscute sau mai puțin practicate în România. De asemenea, L.N. efectuează: ▪ operațiuni de comerț interior și exterior, în legătură cu obiectul său de activitate; ▪ operațiuni de import de mașini, piese de schimb, materiale poligrafice necesare activității sale; ▪ activitate de software de bază și aplicativă pentru calculatoare și rețele de calculatoare specifice; ▪ desfășoară activități financiare, de consulting, leasing, management și de reprezentare în nume propriu sau în asociere; ▪ prestează servicii de reclamă și publicitate, organizează licitații, expoziții în domeniu, schimburi de experiență cu unități similare din străinătate. L.N. virează din încasările realizate la sistemul de joc pronosport o cotă de până la 40% Ministerului Tineretului și Sportului. Valoarea totală a câștigurilor atribuite de L.N. nu poate fi inferioară următoarelor cote din încasările respective: 40% la concursurile de pronosticuri sportive, sisteme de loterie, loz în plic, instant lottery, tombole, bingo și altele similare; 70% la jocurile mecanice și electronice. L.N. are în subordine sucursale și alte unități teritoriale; ea asigură secretul câștigurilor. Conducerea L.N. se asigură prin consiliul de administrație, compus din șapte persoane și numit de ministrul Finanțelor. Dintre membrii consiliului de administrație, ministrul Finanțelor numește managerul care este directorul general și președintele consiliului de administrație. Consiliul de administrație are următoarele atribuții: aprobă structura organizatorică și funcțională a L.N. și a unităților din subordine; aprobă politica de dezvoltare și de introducere de noi tehnologii; hotărăște asocierea cu societățile comerciale, cu persoane juridice sau fizice române sau străine, pentru realizarea în comun de activități financiare, productive și de comercializare; aprobă formele de participare la jocurile organizate; examinează și propune bugetul, bilanțul și contul de profit și pierderi; aprobă utilizarea fondului valutar etc.

LOTERIE, joc de noroc, formă de atragere a mijloacelor bănești de la populație prin vânzarea de bilete de loterie. Din mijloacele bănești încasate, o parte se atribuie sub formă de câștiguri în bani sau în obiecte, iar cealaltă parte servește la formarea fondurilor proprii ale instituției și la alimentarea veniturilor statului.

LUCRĂRI DE CONSTRUCȚII-MONTAJ, lucrări care cuprind construcții de clădiri, construcții speciale și montări de utilaje. În cadrul acestor l. se includ: pregătirea șantierelor, nivelarea terenurilor, construcția, reconstrucția și lărgirea clădirilor existente, executarea de construcții speciale (șosele, poduri, mine, furnale, diguri etc.), executarea instalațiilor tehnice și sanitare, amenajarea de spații verzi, construirea de canale etc. L. de c.-m. au în structura lor instalarea și montarea utilajului, executarea lucrărilor de izolare a utilajului instalat ș.a.

LUCRĂRI PUBLICE, construcții de șosele, străzi, poduri, locuințe, clădiri pentru învățământ, pentru ocrotirea sănătății, măsuri pentru protejarea mediului înconjurător, reparații, întreținere etc., efectuate din bugetul statului, din bugetele locale, din fondurile agenților economici cu capital de stat.

MAJORARE, cotă procentuală aplicată pentru fiecare zi, lună sau fracțiune de lună de întârziere asupra plăților rămase neefectuate după expirarea termenului de plată; se încasează în plus, o dată cu suma datorată. **M.** reprezintă o sancțiune administrativă pentru neplata la termen către bugetul statului a impozitelor, a taxelor etc., precum și o despăgubire a statului pentru perioada de întârziere. Cuantumul **m.** este, de regulă, proporțional cu mărirea venitului bugetar neplătit la termen.

MAJORAREA CAPITALULUI, proces prin care capitalul agentului economic se acumulează, se mărește cu o rată egală cu creșterea forței de muncă, în așa fel încât raportul capital-muncă să rămână constant. **M.c.** poate avea loc prin alocarea unei părți din profitul net, pe calea emiterii de noi acțiuni, prin donații etc.

MANAGEMENT, știința și arta conducerii unei societăți comerciale, a unui proces economic, social, financiar, bancar, de asigurări etc. **M.** cuprinde totalitatea metodelor, tehnicilor și instrumentelor corespunzătoare, care au menirea să orienteze și să conducă activitățile respective pentru realizarea optimă a țelurilor propuse.

MANAGEMENT FINANCIAR, formă de **m.** care, prin metodele sale, urmărește asigurarea în permanență a agentului economic cu resursele financiare necesare desfășurării normale a activității economico-financiare și obținerii unei eficiențe ridicate. **M.f.** presupune și exercitarea unui control economico-financiar asupra agentului economic.

MANAGEMENT ÎN ASIGURĂRI ȘI REASIGURĂRI, activitate complexă privind organizarea, conducerea eficientă, previziunea, echilibrul, controlul și legalitatea în domeniul asigurărilor și reasigurărilor. Organizarea pe baze științifice a activității de asigurări și reasigurări presupune crearea și gestionarea rațională a fondurilor de asigurări și reasigurări, din care să se finanțeze acțiunile de prevenire, limitare și combatere a fenomenelor generatoare de daune, compensarea daunelor provocate de fenomene aleatorii, plata sumelor asigurate pentru persoanele asigurate. Atingerea acestor obiective reclamă ca persoanele care conduc societățile de asigurări și pe cele de reasigurări să efectueze calcule pe baza unor studii statistice, a teoriei probabilităților și a actuariatului. În economia de piață în care acționează mai multe societăți de asigurări și reasigurări, care sunt în concurență, și când inflația poate dobândi proporții și ritmuri imprevizibile și dificil de controlat și de stăpânit, numai calculele statistice nu mai sunt eficiente. În aceste condiții este necesar un studiu, o cercetare mult mai aprofundată, așezată pe baze științifice, care să țină seama de corelația dintre toți factorii aleatorii de risc, să aibă în vedere sursele de constituire și cuantumul fondului de asigurare, să țină seama de frecvența și de intensitatea riscurilor, ca și de relațiile dintre fondul de asigurare (reasigurare) și plățile de daune și de sume asigurate, nu numai la un moment dat, ci și în perspectivă. De asemenea, trebuie să se urmărească permanent atragerea

unui număr cât mai mare de asigurați. Pentru constituirea fondului de asigurare (reasigurare) la timp și într-un cuantum optim, societățile de asigurări și cele de reasigurări trebuie să efectueze studii bine fundamentate științific asupra următoarelor laturi ale activității lor: ▪numărul și mărimea daunelor pentru care asigurații pot solicita la un moment dat despăgubiri și sume asigurate; ▪numărul asiguraților care la un moment dat au încasat deja despăgubiri, sume asigurate, precum și mărimea acestora; ▪numărul și cuantumul daunelor (sumelor asigurate) pentru care se așteaptă întocmirea dosarelor de daune; ▪durata medie de constatare, de evaluare a daunelor și de plată a despăgubirilor. Pe baza acestor indicatori, societatea de asigurări folosește fondurile proprii pentru diverse activități (investiții, depuneri la bănci etc.), reținându-se numai fondurile necesare activității de asigurări și reasigurări. Rezultatele financiare se repartizează potrivit prevederilor legale și statutare.

MANAGEMENT MONETAR, ansamblul de măsuri de organizare, supraveghere, îndrumare, dirijare și control al pieței monetare. Practic, m.m. cuprinde politicile monetare prin care se realizează conducerea curentă a pieței monetare, a pieței titlurilor de valoare și de influențare a structurii ratelor dobânzii. Cunoscute fiind obiectivele politicii referitoare la ratele dobânzii și la controlul ofertei monetare curente, Banca Națională a României este prezentă și acționează pe piața monetară pentru a echilibra efectele fluxurilor discontinue de numerar dintre sectorul public și cel al economiei naționale. De asemenea, se supraveghează și se influențează operațiunile de creditare, nivelul dobânzilor, operațiunile de scontare și rescontare, masa de numerar în circulație, operațiunile de virament, controlul monetar, rezervele bancare etc.

MANAGEMENTUL DATORIEI INTERNE, operațiunile privind organizarea, conducerea și gestionarea datoriei publice (naționale) interne. Valorile pe termen scurt cele mai cunoscute și mai folosite sunt cele pe trei și pe șase luni. Ca urmare a gradului lor ridicat de lichiditate, ele sunt și cele mai populare și constituie cea mai mare parte a emisiunilor de acest fel. Emisiunea valorilor financiare se face prin licitație, unde practic se fixează și prețul lor. Prețul se poate fixa prin două modalități, și anume: în mod concurențial și în mod neconcurențial. În sistemul concurențial, din mai multe oferte de cumpărare cu prețurile respective, prețul cel mai mare oferit este prețul fixat pentru emisiunea respectivă. În sistemul neconcurențial, oferta de preț de cumpărare este determinată de prețul mediu, plătit pentru toate valorile de acest fel vândute pe piață în ziua când are loc licitația. Cei care licitează sunt mici investitori, iar prețul stabilit poate să nu fie cel ce se va plăti efectiv. Prin procedura de licitație, emitentul, adică Trezoreria, „extrage” mai întâi cantitatea de valori care are prețuri fixate neconcurențial din totalitatea valorilor puse în vânzare, iar restul devine disponibil pentru licitația concurențială. Valorile sunt oferite spre cumpărare în ordinea prețurilor anunțate. Mai întâi cumpără cei care au oferit un preț mai mare, după aceea cei care au oferit următorul preț, al treilea preț etc. În acest fel, Trezoreria își asigură venituri maxime; apoi se oferă spre vânzare valorile extrase al căror preț a fost stabilit neconcurențial, prețul lor fiind media ponderată a prețurilor fixate concurențial, care sunt deja realizate. De exemplu: valoarea de 100 000 de lei pe 91 de zile se vinde la licitație cu 96 850 de lei. Rata valorii financiare se calculează astfel:

$$R_{vf} = \frac{F - P}{P} \cdot \frac{360}{n},$$

în care:

- R_{vf} = rata valorii financiare;
- F = valoarea înscrisă;
- P = prețul plătit efectiv;
- n = numărul de zile al emisiunii.

Dacă se înlocuiește formula cu datele de mai înainte, se obține:

$$R_{vf} = \frac{100\,000 - 96\,850}{100\,000} \cdot \frac{360}{91} = 12,462\% , \text{ rată care se dă publicității.}$$

Totuși ea nu reprezintă nivelul câștigului real pe care îl oferă cumpărarea acestei valori. De aceea, se au în vedere cele 365 de zile din an, și nu 360 de zile, și se obține o rată a valorii financiare de 12,635%. De ce această rată a valorii financiare este mai mare decât cea publicată? Pentru că numărul efectiv de zile din an este de 365 și nu 360 de zile, iar câștigul care, în fapt, reprezintă rata dobânzii se raportează nu la valoarea nominală, ci la prețul efectiv plătit. În formula de mai sus

$\frac{F-P}{P}$ exprimă rata dobânzii pe perioada luată în calcul, iar $\frac{365}{n}$ reprezintă numărul de perioade

dintr-un an. Dacă aceste formule se înmulțesc, se obține rata anuală a dobânzii; de aceea, câștigul rezultat este comparabil, adică echivalent cu câștigul anual oferit al valorilor pe termen lung. Ca urmare, în practică, valorile pe termen scurt aduc un câștig echivalent. Operațiunile de mai sus sunt specifice pieței primare, adică emisiunilor noi de titluri financiare. Pe piața secundară se efectuează tranzacții cu titlurile emisiunilor vechi, fapt care asigură o lichiditate mărită. Instituirea și dezvoltarea pieței secundare au fost și sunt determinate de dorința multor deținători de valori de a le vinde înainte de scadența lor. Pe această piață acționează diverși intermediari (brokeri, dealeri ș.a.). Cu cât perioada de emisiune, adică durata, scadența este mai mică, mai apropiată, cu atât prețul efectiv pe piața financiară secundară se modifică mai puțin, oricare ar fi rata dobânzii. Cu cât perioada de emisiune a valorilor financiare este mai scurtă, cu atât mai mică va fi fluctuația prețului valorilor financiare la o schimbare dată a ratei dobânzilor. Ca urmare, valorile financiare pe termen scurt oferă o lichiditate considerabilă și pot fi tranzacționate imediat pe piața financiară secundară. **V. și piața financiară.**

MANAGER, persoană cu înaltă calificare care conduce o unitate economică, o afacere. **M.** se numește de consiliul de administrație sau de proprietari și are dreptul să ia decizii privind activitatea economico-financiară, folosind tehnici și metode moderne de management.

MANCO, noțiune folosită în practica financiară, bancară și comercială, care are drept conținut economic constatarea unei lipse de bani în urma unor operațiuni de estimare a unor pierderi la o marfă cu prilejul transportului, conservării, manipulării, desfacerii etc. Se poate stabili drept **m.** o anumită sumă în lei în funcție de volumul operațiunilor de casă, sumă de care casierul este eliberat de răspundere.

MANDANT, persoană care dă o împuternicire scrisă sau verbală unei alte persoane, numită mandatar, să o reprezinte în anumite operațiuni sau să lucreze în interesul său potrivit indicațiilor date în schimbul unei plăți. **V. și mandatar; mandat.**

MANDAT, document, contract, împuternicire scrisă de a reprezenta o persoană fizică sau juridică și de a acționa în numele și pentru interesele acesteia. **V. și mandant; mandatar.**

❖ **M. bugetar**, document în baza căruia ordonatorul de credite bugetare superior repartizează instituțiilor subordonate creditele bugetare care i-au fost deschise în acest scop. Pe baza **m.b.** are loc micșorarea creditelor ordonatorului emitent și deschiderea de credite corespunzătoare ordonatorului beneficiar. ❖ **M. comercial**, contract prin care o persoană fizică sau juridică, numită **mandatar (v.)**, se obligă față de o altă persoană, numită **mandant (v.)**, să efectueze anumite operațiuni comerciale în contul și pe numele acestuia. ❖ **M. de transport**, document în care se prezintă sarcina dată expeditorului privind transportul mărfii. ❖ **M. poștal**, document care servește la expedierea unei sume

de bani către o persoană prin intermediul serviciului poștal. Pentru acest serviciu Poșta percepe o taxă potrivit tarifului în vigoare. Dacă destinatarul sumei domiciliază în țară, **m.p.** se numește **intern**, iar dacă acesta domiciliază în străinătate, **m.p.** se numește **internațional**. Moneda cu care se poate plăti va fi aceea admisă de legile țării din care se expediază suma. ❖ **M. telegrafic**, document pe baza căruia se expediază urgent, prin intermediul telegrafului, o sumă de bani unei persoane. Pentru acest serviciu se plătește o taxă suplimentară conform tarifului. **M.t.**, ca și cel poștal, poate fi **intern** sau **internațional**.

MANDATAR, intermediar, persoană căreia i s-a dat împuternicirea de a reprezenta și de a apăra interesele unei alte persoane fizice sau juridice (mandant), de a administra anumite bunuri, o anumită gestiune sau de a practica o activitate comercială. **V. și mandant; mandat.**

MANIFESTUL NAVEI, listă în care se indică încărcăturile transportate (numărul conosamentului, denumirea încărcăturii, greutatea, volumul), numele expeditorului și al destinatarului și costul navlului. Se întocmește de către agentul navei și servește organelor vamale la stabilirea taxelor vamale.

MARCĂ DE FABRICĂ SAU DE COMERȚ, semn distinctiv care se dă de către un producător sau comerciant mărfurilor sau serviciilor sale spre a le deosebi de cele ale concurenților. **M. de f.** sau de **c.** constituie atât o garanție pentru consumator, cât și un mijloc de publicitate care facilitează vânzarea mărfurilor și prestarea serviciilor.

MARFĂ, bun util a cărui valoare se exprimă bănește și care este destinat schimbului pe calea actului de vânzare-cumpărare. Prin utilitatea mărfii se înțelege însușirea acesteia de a satisface o anumită cerință economică, socială, fiziologică etc. Sub aspectul utilității, mărfurile pot fi independente, substituibile, concurente și complementare. Utilitatea marginală cuprinde satisfacția adițională obținută din consumul unei unități suplimentare dintr-o anumită marfă.

MARJĂ 1. Diferență, rezervă de care se poate dispune în anumite limite. **2.** Decalajul dintre prețurile mărfurilor, dintre cursurile hârtiilor de valoare etc. Se poate vorbi de **m.** ca diferență între prețurile de vânzare și cele de cumpărare ale mărfurilor sau ca diferență între cursul hârtiilor de valoare indicat în ziua încheierii tranzacției și cursul lor în ziua executării ei. **3.** Limită admisă a pierderilor calitative sau cantitative la încărcarea sau la descărcarea mărfurilor, față de prevederile din conosament. ❖ **M. bancară**, diferența dintre valoarea garanției sub care se acordă creditul și suma creditului acordat. Mărimea **m.b.** depinde de felul mărfurilor depuse drept garanție, de cererea acestor mărfuri etc. ❖ **M. brută**, diferență între prețul achitat furnizorului angrosist și prețul primit de comerciant. ❖ **M. comercială**, diferență specifică întreprinderilor din sfera distribuției, calculată ca diferență între prețul de vânzare al mărfurilor și costul de cumpărare. ❖ **M. costurilor de producție**, diferență stabilită între prețul de vânzare al mărfurilor și costul de producție al acestora. ❖ **M. costurilor directe**, diferența dintre prețul de vânzare și costurile directe (cuprinde deci costurile indirecte și profitul). ❖ **M. costurilor variabile**, diferența dintre prețul de vânzare și costul variabil (cuprinde deci profitul și costurile de structură fixe). ❖ **M. de dumping**, diferență între prețul la care se livrează o marfă la export și prețul aceleiași mărfi pe piață. ❖ **M. de fluctuare**, limite minime și maxime stabilite pentru fluctuarea cursului valutar. **M. de f.** a cursului valutar este în prezent de $\pm 2,25\%$ față de cursul-pivot. Pentru menținerea cursului valutar în limitele respective se fac intervenții corespunzătoare pe piața valutară. Intervențiile au loc prin utilizarea rezervelor valutare, a unor împrumuturi bilaterale ori prin utilizarea unor credite dintr-un fond comun de la sistemul monetar vest-european. Dacă aceste intervenții nu pot opri fluctuația cursului valutar se recurge la reajustarea cursurilor valutare pe calea devalorizării sau, după caz, a

revalorizării. **V. și curs valutar; devalorizare; revalorizare.** ❖ **M. de solvabilitate a asigurătorului 1.** Suma cu care valoarea activelor depășește valoarea obligațiilor și care trebuie să fie mai mare decât valoarea stabilită prin normele juridice de asigurare. La determinarea obligațiilor unui asigurător se iau în considerare atât obligațiile certe, cât și cele probabile care se vor concretiza în viitor. Evaluarea activelor și a obligațiilor trebuie efectuată pe baza unor calcule statistico-matematiche bine fundamentate. Valoarea minimă în natură a activelor păstrate în România de fiecare asigurător, avute în vedere la stabilirea m. de s., trebuie să îi permită acestuia să poată acoperi totalul obligațiilor sale în țară, în orice moment al exercitării activității de asigurări. **V. și asigurător. 2.** Rezervă complementară pe care este obligată să și-o constituie fiecare societate de asigurări și reasigurări și care se adaugă la rezervele tehnice, care garantează deja acoperirea, în medie, a obligațiilor asumate. Cu m. de s. se ține cont de conținutul de risc derivat din variabilitatea rezultatelor tehnice. În România, o societate de asigurări și reasigurări își poate asuma anual obligații din contractele de asigurare și reasigurare corespunzătoare unui volum de prime care, după deducerea primelor cedate în reasigurare, să nu depășească un plafon echivalent cu până de cinci ori suma capitalului social vărsat și a rezervelor de capital. **M. de s.** are menirea să protejeze asigurații și să garanteze egalitatea concurențială. În țările din Uniunea Europeană, m. de s. se constituie din patrimoniul firmei, liber de orice obligații previzibile, la valoarea netă a elementelor materiale, și cuprinde: ▪capitalul social vărsat sau fondul de garanție vărsat în caz de mutualitate; ▪o jumătate din cota-parte nevărsată a capitalului social sau din fondul de garanție, când partea vărsată atinge 50% din acest capital sau fond; ▪rezervele, legale sau libere, necorespunzătoare obligațiilor; ▪profiturile exercițiului sau cele reportate din exercițiul precedent. **M. de s.** trebuie să fie diferită, după cum se referă la riscurile de investiții, la riscurile de mortalitate sau de gestiune, și trebuie determinată în funcție de rezervele matematice și de capital sub risc din sarcina firmei, în funcție de primele și de contribuțiile încasate sau doar în funcție de rezerve. ❖ **M. dobânzii 1.** Diferență între dobânda maximă și dobânda minimă. **M.d.** este astfel stabilită încât să stimuleze îmbunătățirea activității agenților economici și sporirea continuă a rentabilității și a ratei rentabilității. **2.** Diferență între dobânzile medii active și cele pasive, respectiv ceea ce rămâne băncii din acordarea de credite. Din m.d. se acoperă cheltuielile de funcționare a băncii, se obține profitul din care se alimentează fondurile proprii și se acoperă riscul de creditare. Cuantumul m.d. este stabilit fie de autoritatea monetară a statului, fie de practica marilor bănci comerciale (2-4%), dar poate reprezenta 12-14% și chiar mai mult. Rata m.d. se determină după următorul calcul:

$$M_d = \frac{\sum D_a - \sum C_r}{\bar{S}_c} \cdot 100,$$

în care:

- M_d = marja dobânzii;
- D_a = dobânzi active încasate;
- C_r = costul resurselor plătite;
- \bar{S}_c = soldul mediu al creditorilor.

❖ **M. profitului**, limita profitului posibil de realizat de o unitate economică, determinat pe o afacere sau pe o unitate de timp. Diferență între prețul cererii și cel al ofertei de obligațiuni; comisionul minim pe care îl acceptă o unitate bancară care comercializează obligațiunile, din care se acoperă cheltuielile de tranzacție.

MARKETING, metode, tehnici și principii cu ajutorul cărora se studiază cererea actuală și viitoare de mărfuri, lucrări și servicii, specifice diferitelor categorii de consumatori, în vederea satisfacerii cât mai complete a cerințelor lor.

MASA PROFITULUI, suma totală a profitului realizat de un agent economic, de o ramură economică sau pe întreaga economie națională într-o perioadă dată de timp. **M.p.** se determină ca diferență între veniturile (încasările) obținute și cheltuielile aferente efectuate:

$$MP = V - C.$$

V. și profit.

MASA VENITULUI NET, mărimea absolută a venitului net realizat de către o unitate economică cu capital de stat, privată, de o cooperativă într-o anumită perioadă de timp, de obicei într-un an. **M.v.n.** depinde de mărimea venitului net cuprins în prețul de vânzare al fiecărui produs, precum și de volumul producției realizate. Determinarea **m.v.n.** reclamă luarea în considerare a faptului că în costurile de producție sunt cuprinse și unele elemente de venit net, cum sunt: impozitul pe salarii, dobânzile, contribuțiile pentru asigurările sociale, unele taxe de stat, cheltuielile pentru introducerea tehnicii noi etc. **V.** și venit net.

MASĂ BĂNEASCĂ (MONETARĂ), totalitatea mijloacelor bănești ale unei țări, exprimate în unități bănești naționale, care se află în posesia grupelor de populație, agenților economici, instituțiilor, băncilor, precum și în mâinile persoanelor fizice, societăților de asigurări și reasigurări etc. naționale și străine. **M.b.** poate fi înțeleasă fie numai ca sumă a banilor (semnelor bănești) efectivi, fie și a disponibilităților bănești din conturile agenților economici, instituțiilor etc. deschise la bănci, precum și a tuturor instrumentelor care pot fi folosite în efectuarea de încasări și plăți (cecuri, cambii, bilete la ordin, diferite alte titluri de credit, certificate de depozite bancare la termen etc). În vederea determinării la un moment dat a **m.b.** existente, în practica bancară internațională se folosește situația centralizatoare a creditelor pe economie și a resurselor acestora, conform bilanțurilor contabile. Bilanțurile contabile ale băncilor cuprind informații importante cu privire la influențele care se exercită asupra evoluției **m.b.** (rate ale inflației, dobânzi, cursuri valutare etc.), ca și asupra contrapartidei acesteia. La partea de activ, bilanțurile băncilor prevăd plasamentele bancare, respectiv creditele acordate pe termen scurt, mediu și lung, precum și activele externe. În pasivul bilanțurilor băncilor, care evidențiază resursele bancare, se cuprind mijloacele bănești în conturile de decontare și curente ale agenților economici și ale instituțiilor, numerarul, economiile bănești ale populației, depuse la bănci, mijloacele bănești ale bugetului de stat, fondurile statutare ale băncilor, pasivele externe etc. Deși regulile generale ale determinării **m.b.** sunt aceleași în toate țările, totuși determinarea concretă a acestora diferă întrucâtva de la o țară la alta. **M.b.** se poate determina prin următorul calcul:

$$M_b = \frac{P \cdot Q}{V},$$

în care:

- M_b = masa bănească;
- P = nivelul prețurilor;
- Q = cantitatea de bunuri care se tranzacționează;
- V = viteza de rotație (circulație) a banilor.

MASĂ CREDALĂ, totalitatea creditorilor falitului, declarați și verificați, care și-au declarat creanțele și au depus documentele doveditoare necesare în termenul stabilit prin hotărâre judecătorească declarativă de faliment. **V.** și faliment.

MASĂ CREDITOARE (ACTIVĂ), element cuprins în calculele legate de repartizarea cheltuielilor și a daunelor, privind avaria comună (v.). **M.c.** servește la calcularea cotei de contribuție și este formată din toate pierderile sau daunele suferite de navă și de încărcătură, precum și din cheltuielile făcute în mod voluntar pentru salvarea comună. **M.c.** mai poartă denumirea de masă activă.

MASĂ DEBITOARE, element cuprins în calculele care se efectuează pentru repartizarea cheltuielilor și a daunelor făcute în contul avariei comune (v.). **M.d.** servește la calcularea cotei de contribuție și este formată din valorile bunurilor salvate (navă, navlu și încărcătură), iar proprietarii acestora sunt obligați să suporte – proporțional – cheltuielile și daunele efectuate pentru salvarea comună.

MASĂ PATRIMONIALĂ, patrimoniul luat în întregul său aparținând unei persoane.

MASĂ SUCCESORALĂ, totalitatea bunurilor și a valorilor care fac parte din patrimoniul persoanei decedate și care fac obiectul împărțirii succesiunii. **V.** și moștenire.

MATERIALE, obiecte ale muncii care, în cadrul ciclului de producție, se consumă în întregime și își pierd sau își schimbă forma lor inițială. Prin această particularitate ele se deosebesc de mijloacele fixe. În procesul de producție se consumă o varietate mare de **m.** **M.** se clasifică după rolul pe care-l au în procesul de producție în **m. directe**, numite și **m. de bază** sau **m. principale**, și **m. auxiliare**. Această clasificare este valabilă pentru toate felurile de întreprinderi de producție. Cum însă clasificarea **m.** în **m. de bază** și **m. auxiliare** nu se bazează pe însușirile fizice sau chimice ale **m.**, aceleași **m.** pot avea într-o întreprindere calitatea de **m. directe** (de bază), iar în alta calitatea de **m. auxiliare**, din cauza rolului pe care-l au la fabricarea produsului în fiecare întreprindere. Potrivit rolului lor în procesul de producție, în categoria de **m.** se cuprind: materii prime, semifabricate cumpărate și **m. auxiliare**, combustibilul, piesele de schimb, uniforme. În practica financiară, toate aceste **m.** poartă denumirea de valori materiale. ♦ **M. auxiliare**, obiecte ale muncii care, fără a constitui o parte componentă a produsului, participă la fabricarea acestuia sau sunt folosite pentru diverse nevoi gospodărești sau tehnice (combustibili, ambalaje, piese de schimb, **m.** pentru reparații, de uz gospodăresc etc.). Același material poate apărea în unele cazuri ca material de bază, și anume atunci când intră în componența produsului, sau ca **m.a.** în celelalte cazuri. Sunt însă unele cazuri în care această deosebire nu mai este posibilă, cum ar fi în industria chimică, unde nici una dintre materiile prime auxiliare sau de bază nu mai reappare ca substanță a produsului finit. **M.a.** sunt deci acelea care se adaugă materialului principal (de exemplu, vopsea care se adaugă la lâna vopsită), se consumă de către mijloacele de muncă (cârbunele de către mașina cu aburi) sau ajută la executarea muncii (de exemplu, **m.** pentru iluminat). Sub acest aspect, sfera noțiunii de **m.a.** este mult mai cuprinzătoare. Astfel, din punct de vedere economic, în categoria **m.a.** se cuprind și combustibilul, indiferent de destinația lui, ambalajele, piesele de schimb etc. ♦ **M. de bază**, obiecte ale muncii care constituie un component auxiliar al produsului fabricat (lacuri, coloranți etc.). Deosebirea dintre materiile prime (v.) și **m. de b.** sau principale constă în aceea că materiile prime sunt considerate produse ale industriei extractive și ale agriculturii (minereurile, sfecla de zahăr etc.), iar **m. de b.** sunt produse ale industriei prelucrătoare (oțel, fire toarse etc.).

MATERIE PRIMĂ, obiect al muncii asupra căruia a acționat deja munca omului. **M.p.** este folosită la fabricarea produselor și formează substanța lor principală. Ea se regăsește în produsele

respectiv, total sau parțial, fie în starea inițială, fie într-o altă stare. Din punct de vedere economic, obiectul muncii, ca rezultat al muncii omenești, este socotit materie primă. **V. și materiale.**

MĂRIME MEDIE, raportul dintre suma tuturor mărimilor individuale și numărul acestor mărimi.

MĂRIME RELATIVĂ, raportul dintre două mărimi, exprimat în procente. În unele cazuri, exprimarea se poate face și în coeficienți, dar numai atunci când **m.** cu care se compară este echivalentă cu unitatea. **M.r.**, ca și **m. medie**, se calculează, de regulă, pe baza datelor absolute.

MĂSURĂTOARE DE CONTROL, metodă principală utilizată cu prilejul verificării lucrărilor de construcții-montaj executate și al decontării acestora. Prin **m. de c.** se urmărește: ▪incadrarea taloanelor-situație de plată și a proceselor-verbale în documentația admisă la finanțare, în plafoanele de decontare; ▪realitatea datelor înscrise în documentele de decontare; ▪folosirea mijloacelor bănești potrivit destinațiilor stabilite; ▪dacă prețurile pe articole de lucrări corespund cu prețurile de deviz; ▪respectarea prevederilor proiectului, a normelor de execuție, calitatea lucrărilor etc. **V. și decontarea lucrărilor de construcții-montaj executate în antrepriză.**

MECANISM FINANCIAR, parte componentă importantă a mecanismului de funcționare a economiei naționale prin care statul acționează cu organele și instituțiile sale financiare și bancare în calitate de autoritate publică și ca producător și consumator de bunuri și servicii, ca organizator și finanțator al asigurărilor și al protecției sociale, ca bancher și contractant de împrumuturi, ca asigurător sau asigurat. **M.f.** cuprinde totalitatea structurilor, formelor, metodelor, principiilor, părghiilor financiare și bancare de organizare, planificare și conducere a economiei naționale, de înfăptuire a gestiunii economico-financiare, de creștere a produsului național brut și a avuției naționale prin intermediul cărora se alimentează, se repartizează și se utilizează fondurile bănești în vederea realizării – pe baza folosirii conștiente a legilor economice, a categoriilor economice și a relațiilor plan-piață – a reproducerii sociale, în vederea satisfacerii celorlalte cerințe ale dezvoltării societății, a ridicării bunăstării poporului român. **M.f.** are următoarele componente: ▪sistemul și aparatul financiar; ▪pârghiile financiare și bancare utilizate de stat pentru influențarea activității economice și sociale; ▪metodele administrative de conducere în domeniul finanțelor și al activității bancare; ▪cadrul instituțional, juridic și cel al reglementărilor normative în domeniul financiar-bancar. Prin intermediul **m.f.** se constituie, se repartizează și se utilizează cu eficiență maximă fondurile bănești în concordanță cu obiectivele programului național la toate nivelurile (unități economice, ministere, ramuri economice și domenii de activitate, la nivelul întregii economii naționale), precum și în profilul teritorial (comune, orașe, municipii, județe), cuprinzând toate fluxurile financiare, monetare și de credit din economie. Prin **m.f.** se exercită concomitent un control riguros asupra întregii activități economice, sociale și financiare, asupra constituirii, repartizării și utilizării cu maximum de eficiență a resurselor materiale, umane și financiare, asupra respectării și întăririi ordinii și disciplinei economico-financiare. **M.f.** elaborat cu un număr de ani în urmă a funcționat în așa fel încât a stimulat realizarea obiectivelor politicii noastre economice concretizate în programul de dezvoltare economică și socială, în bugetul statului, în programele de producție și în bugetul unităților economice de stat, dar nu a mai corespuns noilor realități, nivelului și exigențelor noi de dezvoltare economică și socială și, cu atât mai puțin, putea să servească la realizarea marilor obiective ale trecerii țării noastre în rândul țărilor dezvoltate. Cu alte cuvinte, pârghiile economice, financiare și de credit care acum 5-7-9 ani asigurau progresul general și rapid al țării puteau deveni o frână, o piedică în calea progresului general și continuu al țării noastre. Ca urmare, au fost necesare măsuri ferme, hotărâte, pentru a pune ordine și în acest sector, spre a ridica mecanismul economico-financiar la nivelul dezvoltării noilor forme de

conducere. În esență, au fost necesare sfărâmarea, lichidarea mecanismului economic-financiar învechit, înlăturarea a tot ce nu mai corespundea din acest mecanism și înlocuirea lui cu un mecanism economic-financiar nou, care să țină seama de cerințele progresului rapid al factorilor de producție, de formele conducerii moderne, ale activității economico-financiare, de cadrul democratic al autogestionării întreprinderilor. A fost necesară perfecționarea mecanismului economico-financiar în așa fel încât unitățile economice, organele lor de conducere colectivă să dispună de pârghii corespunzătoare necesare îndeplinirii în cât mai bune condiții a sarcinilor ce le revin, stimulării creșterii eficienței economice, cointeresării salariaților în valorificarea superioară a tuturor resurselor existente și obținerii unor rezultate cât mai bune. Prin urmare, înlăturarea vechiului mecanism economico-financiar și înlocuirea lui cu altul nou au fost reclamate de saltul calitativ care s-a înregistrat în viața noastră economico-socială și financiară, de perfecționarea conducerii. Munca și conducerea colectivă nu pot însă însemna diminuarea răspunderii individuale, ci dimpotrivă, presupun răspunderea fiecăruia în sectorul în care lucrează. Răspunderea individuală trebuie să ducă, în același timp, la creșterea răspunderii colective. Conducerea colectivă presupune deci îmbinarea răspunderii colective cu răspunderea personală. Noul mecanism economico-financiar a fost chemat să ducă la întărirea gestiunii economice, a autofinanțării, fiecare întreprindere bazându-se pe rezultatele muncii proprii care să-i asigure nu numai compensarea cheltuielilor din venituri proprii, ci și realizarea unui profit cât mai mare, ca urmare a desfășurării unei activități cu rentabilitate ridicată, cu eficiență maximă. Noul mecanism economico-financiar pune pe primul plan comensurarea rezultatelor obținute prin valoarea producției nete (valoarea nou creată de către fiecare întreprindere, de către întreaga societate), ceea ce arată ce s-a creat efectiv nou într-o anumită perioadă de timp. Valoarea producției nete realizate trebuie să permită autofinanțarea integrală a cerințelor de dezvoltare a întreprinderii (reproducția lărgită), satisfacerea cerințelor social-culturale ale personalului său și stimularea acestuia prin participarea la profit. În acest scop, în cadrul unităților economice se constituie și se utilizează următoarele fonduri: **fondul de dezvoltare (v.)**, **fondul pentru acțiuni sociale (v.)**, **fondul pentru participarea salariaților la profit (v.)** și alte fonduri. Autofinanțarea integrală presupune ca întreprinderile să nu mai fie finanțate de la bugetul statului, ceea ce înseamnă că resursele bugetare pot fi dirijate către noile obiective economice, sociale, culturale etc. și că, practic, are loc o simplificare a relațiilor financiare cu bugetul statului. În cazurile în care resursele financiare proprii ale întreprinderilor nu le sunt suficiente la un moment dat, acestea pot solicita și primi credite bancare a căror dobândă diminuează, în mod corespunzător, profitul lor. Mecanismul economico-financiar perfecționat a fost astfel conceput încât să stimuleze în mai mare măsură întreprinderile și personalul lor să realizeze rezultate financiare cât mai bune. Măsurarea rezultatelor economico-financiare obținute și stimularea întreprinderilor, a personalului lor, se realizează cu ajutorul unor noi indicatori, cum sunt: valoarea producției nete, producția fizică, cuantumul impozitului pe profit, fondul total de timp de muncă al întreprinderii (în ore-om), profitul la 1 000 de lei mijloace fixe, producție marfă la 1 000 de lei mijloace fixe, producție globală la 1 000 de lei mijloace fixe, aport valutar net la 1 000 de lei mijloace fixe, cifra de afaceri etc. Prin noul m.f. au crescut rolul și răspunderea întreprinderilor în ce privește planificarea economică și financiară, în elaborarea programului economic și a bugetului echilibrat, care se dezbate și se adoptă de către adunarea generală a acționarilor. De asemenea, a crescut rolul întreprinderilor în desfășurarea întregii lor activități economice și financiare. Practic, aceasta înseamnă întărirea gestiunii economico-financiare, ceea ce reclamă creșterea răspunderii directe a consiliilor de administrație, a tuturor salariaților din unitățile economice, pentru desfășurarea cu eficiență maximă a întregii activități economice. Gestiunea economico-financiară trebuie să asigure o și mai bună gospodărire a mijloacelor de producție, a părții din avuția națională. Noul mecanism economico-financiar asigură stimularea în mai mare măsură a întreprinderilor și a

personalului lor în desfășurarea unei activități calitativ superioare, cu maximum de eficiență, întărirea controlului riguros, autofinanțarea integrală a unităților economice, creșterea răspunderii organelor economico-financiare în soluționarea, în concordanță cu normele juridice în vigoare, a problemelor pe care le ridică viața și activitatea zilnică, elemente menite să conducă la progresul general al țării, la creșterea produsului național brut, a avuției naționale, la ridicarea nivelului de civilizație al poporului român, la întărirea suveranității și independenței țării. **V. și autofinanțare; gestiune financiară.**

MECANISM FISCAL, ansamblul metodelor, tehnicilor și procedeele folosite în procesul de calculare, evidență, percepere și urmărire a impozitelor și a taxelor neplătite la timp. **V. și sistem fiscal.**

MECENATUL, formă legală de sponsorizare. Mecena este sponsorul dezinteresat. Persoanele juridice și fizice care fac acte de mecenat beneficiază de scutire de impozit pe aceste sume, însă până la 10% din baza impozabilă. De asemenea, beneficiarii mecenatului sunt scutiți de impozit pentru sumele primite prin sponsorizare (v.). **V. și sponsor.**

MEDIE, valoare numerică mijlocie a unei mărimi, calculată după anumite procedee.
 ❖ **M. aritmetică simplă**, rezultatul sumei valorilor mai multor mărimi de același fel raportate la numărul de mărimi, determinat după formula:

$$M_a = \frac{m_1 + m_2 + \dots + m_n}{n}$$

Se aplică în domeniul finanțelor și al contabilității la calculația costului de producție.

❖ **M. aritmetică ponderată**, rezultatul sumei valorilor mai multor mărimi de același fel, fiecărei mărimi fiindu-i asociată câte un coeficient numit pondere, raportată la suma coeficienților. Se determină după formula:

$$M_p = \frac{m_1 \cdot p_1 + m_2 \cdot p_2 + \dots + m_n \cdot p_n}{p_1 + p_2 + \dots + p_n}$$

❖ **M. armonică**, mărime inversă mediei aritmetice, calculată pe baza mărimilor inverse ale valorilor individuale ale caracteristicii. ❖ **M. geometrică**, mărime valorică obținută ca rezultat al calculului rădăcinii a n-a din produsul numărului de termeni de același fel ai unei serii, potrivit formulei:

$$M_g = \sqrt[n]{m_1 m_2 m_3 \dots m_n}$$

❖ **M. ponderată**, medie potrivit căreia, înainte de efectuarea calculului propriu-zis, fiecare valoare avută în vedere se înmulțește, adică se ponderează cu câte un factor (o pondere). **M.p.** se calculează astfel:

$$WA = \sum_{i=1}^N \frac{W_i X_i}{N}$$

în care:

- WA = media ponderată;
- W_i = ponderea asociată observației i;
- N = numărul de observații;
- X_i = valorile care se ponderează.

M.p. se utilizează frecvent în legătură cu punctele extreme.

❖ M. proporțională, v. medie geometrică.

MEMBRU AL BURSEI DE VALORI MOBILIARE, persoană care se asociază în vederea constituirii b. de v.m. sau care este autorizată în mod expres pentru a constitui bursa. M.b. de v.m. au o serie de drepturi și de obligații. M.b. de v.m. au dreptul de a efectua direct tranzacții cu titluri pe piața respectivă. La bursele închise, numărul de locuri este limitat, iar un terț poate dobândi calitatea de membru numai dacă obține un loc din partea altui titular (prin moștenire, cumpărare etc.). Pentru a dobândi pe cale eligibilă calitatea de m. al b., firmele trebuie să îndeplinească următoarele condiții: ▪să primească o autorizație în acest sens de la organismul instituțional care reprezintă autoritatea pieței; ▪să dispună de un capital minim și să prezinte garanțiile prevăzute de lege și de regulamentul bursei; ▪să contribuie la fondurile bursei; ▪să respecte obligațiile stabilite prin lege și regulamentele bursei în legătură cu negocierea, încheierea și lichidarea tranzacțiilor bursiere. M.b. de v.m. are următoarele drepturi principale: ▪să fie prezent, direct sau prin reprezentanți, în incinta bursei și să efectueze operațiuni bursiere în cont propriu sau pentru terți; ▪să participe la elaborarea sau la modificarea statutului și a regulamentului bursei; ▪să participe la administrarea bursei, inclusiv dreptul de a alege și de a fi ales în organele de conducere. Retragera calității de m. al b. de v.m. se pronunță de către comitetul bursei, cu majoritate de voturi, în următoarele cazuri: ▪când în orele oficiale de bursă se negociază valori neînscrise în cotă; ▪când nu se respectă angajamentele luate privind operațiunile de bursă; ▪pentru cei declarați faliti sau care absentează repetat de la îndeplinirea obligațiilor de serviciu; ▪când nu se aplică sau nu se respectă legile, regulamentele și dispozițiile bursei. V. și bursa de valori mobiliare.

MEMBRU AL UNUI FOND UNIVERSAL DE PENSII, persoană fizică semnatară a contractului de societate civilă prin care se constituie fondul universal de pensii sau a unui act de aderare la acesta, în numele căreia a fost deschis un cont la fondul universal de pensii sau care a fost repartizată de Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii la un asemenea fond de pensii și care nu este pensionar. Toate persoanele fizice care au dreptul și obligația să contribuie la sistemul public de pensii și care mai au cel puțin 20 de ani până la vârsta legală de pensionare devin, pe întreaga perioadă în care contribuie la sistemul public de pensii, membri ai unui fond ales de ele și contribuie la acesta. Persoanele respective sunt obligate să adere la un fond în termen de opt luni de la data la care sunt eligibile; dacă nu aderă la un fond, ele vor fi repartizate la un fond de către Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale (v.). Repartizarea la fonduri a persoanelor se efectuează aleatoriu, direct proporțional cu numărul membrilor unui fond la data efectuării repartizării. Casa Națională de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale notifică fiecărei persoane care nu a aderat la un fond în termenul stabilit că va fi repartizată la un anumit fond în termen de 30 de zile, dacă persoana respectivă nu aderă în această perioadă la un fond. O persoană devine membru al unui fond prin aderare la acesta, prin semnarea unui act de aderare individuală sau colectivă. Organizațiile sindicale legal constituite pot organiza aderarea colectivă la un fond pe baza unui contract de mandat încheiat cu societatea de pensii care va administra fondul respectiv. Fondul nu poate refuza unei persoane calitatea de membru, decât dacă aceasta nu este eligibilă. O persoană nu poate fi membru al mai multor fonduri în același timp și nu poate avea decât un singur cont la fondul al cărui membru este. V. și fond universal de pensii; societate de pensii.

MEMORANDUM, acord, înțelegere, convenție cu privire la diferite obiective economice, sociale, bancare etc.

MERCANTILISM, doctrină, politică economică aplicată și practică de o serie de țări din Europa între secolele al XV-lea și al XVIII-lea. Mercantiliștii considerau că profitul se creează în

sfera circulației, îndeosebi în comerțul exterior, datorită vânzării mărfurilor la prețuri mai mari decât cele la care au fost cumpărate, că avuția națiunii este formată în exclusivitate din bani. Este însă știut faptul că în sfera circulației mărfurilor nu se creează nici valoare și nici plusvaloare, ci se repartizează numai plusvaloarea creată în sfera producției materiale. Deoarece intrarea de bani în țară contribuie la sporirea avuției naționale, iar ieșirea de bani la diminuarea acesteia, mercantiliștii propovăduiau interzicerea scoaterii de bani din țară. Cei dintâi reprezentanți ai m. au fost W. H. Stafford, Th. Mun în Anglia, J. B. Colbert și A. de Montchrétien în Franța, I. T. Posoșkov în Rusia, iar mai târziu și J. Locke. Mercantiliștii au făcut primele cercetări referitoare la influența metalelor prețioase importate din America spre a explica faptul că raporturile care se stabilesc între masa bănească și volumul mărfurilor tranzacționate constituie factori care influențează nivelul prețurilor; ei au ajuns astfel la concluzia că modificarea nivelului prețurilor la bunurile comercializate este rezultatul schimbărilor care au loc în masa monetară existentă în arterele circulației. La vremea lor, mercantiliștii considerau că singura formulă de avuție este moneda, adică metalele prețioase (aurul și argintul).

METAL MONETAR (VALUTAR) 1. Metal investit cu rolul de echivalent general, din care s-a bătut moneda și care constituie baza sistemului bănesc dintr-o țară. 2. Metal ce stă la baza circulației banilor într-o țară, indiferent dacă din el se bate monedă forte sau dacă în circulație se află numai semnele valorii lui. Încă din cele mai vechi timpuri, rolul de m.m. a fost îndeplinit de aur și argint.

METALE PREȚIOASE (NOBILE), aurul, argintul, platina, metalele din grupa platinei (paladium, iridium, osmium, rhodium și ruthenium). M.p. au o valoare mare deoarece într-un volum mic cuprind o cantitate mare de muncă socială și, ca atare, au un preț de schimb ridicat. În procesul schimbului, aurul și argintul s-au desprins din lumea mărfurilor, îndeplinind rolul de echivalent general. M.p. au următoarele proprietăți: uniformitate, divizibilitate perfectă, sunt inoxidabile, ușor de transportat și de păstrat etc.

METODA ANALITICĂ DE NORMARE A ACTIVELOR CIRCULANTE, procedeu utilizat în determinarea necesarului de active circulante proprii, pe baza normelor de stoc stabilite pentru fiecare materie primă, material etc. și a normelor în zile pentru aprovizionare, a duratelor ciclurilor de producție, a normelor în zile pentru desfacerea produselor etc., prin determinarea normativelor medii anuale și a normativelor trimestriale, separat pentru fiecare element component al activelor circulante proprii supus normării, iar prin însumarea acestora se obține normativul total. Calculele analitice detaliate făcute separat pentru fiecare element al activelor circulante se folosesc de către întreprinderile nou înființate, cu prilejul recalculării periodice a normativelor de active circulante, în cazurile în care intră în funcțiune secții noi sau când în activitatea unităților economice survin modificări importante în condițiile și în structura aprovizionărilor, în nomenclatorul produselor care se fabrică, în organizarea și în tehnologia producției (se asimilează noi produse, se introduc tehnologii de fabricație perfecționate care au ca efect scurtarea ciclurilor de fabricație, se trece la fabricarea de produse cu o mai mare complexitate tehnologică și cu cicluri mai lungi de fabricație sau când survin schimbări importante în stadiul desfacerii produselor etc.), ceea ce poate determina o accelerare sau o încetinire a vitezei de rotație a activelor circulante. Această metodă de normare prezintă avantajul că determină normative corespunzătoare cerințelor reale ale unităților economice, însă necesită un volum mare de muncă în special în întreprinderile care fabrică o gamă largă de produse. V. și metoda sintetică (globală) de normare a activelor circulante.

METODA ANULĂRII DE TIMBRE FISCALE, procedeu utilizat pentru încasarea taxelor de timbru de valori mici, care constă în anularea de timbre fiscale aplicate pe diferite acte (acțiuni în justiție, eliberarea, legalizarea diferitelor acte și certificate de către notarii publici, instanțe

judecătorești și de către alte organe ale administrației de stat). Taxele de timbru de valori mai mari se plătesc la C.E.C., în schimbul cărora, pentru a dovedi plata, se eliberează recipise. Timbrele fiscale mobile emise se pun în vânzare prin P.T.T.R., care folosește atât rețeaua proprie, cât și cea comercială de stat și a cooperăției de consum și de credite. Sumele obținute din vânzarea timbrului fiscal sunt venituri ale bugetelor locale; unitățile care vând aceste timbre depun sumele încasate la bancă în conturile bugetelor locale. P.T.T.R. face decontarea corespunzătoare cu Ministerul Finanțelor pentru valoarea timbrului fiscal primit.

METODA AUTOMATĂ DE ELABORARE A BUGETULUI DE STAT, m. clasică de dimensionare a veniturilor și a cheltuielilor bugetului de stat pe anul următor, care constă în transpunerea indicatorilor bugetului anterior pe anul curent, eventual cu anumite corective. Deși simplă, deoarece nu necesită multe calcule, această m. prezintă inconvenientul că nu asigură realitatea bugetului, deoarece condițiile economice, sociale, financiare și chiar politice, interne și internaționale, se pot modifica de la un an la altul. **V. și realitatea bugetului de stat.**

METODA BAZĂ BUGETARĂ ZERO, m. de programare bugetară folosită în S.U.A. după anul 1980, care avea ca scop prevenirea creșterii excesive a cheltuielilor bugetare de la un an la altul. Potrivit acestei metode, se aleg programele care se pot realiza cu costurile cele mai mici, avându-se în vedere resursele bugetare ce se pot realiza. Folosirea m.b.b.z. în elaborarea bugetului necesită justificarea programelor alternative care au la bază costuri diferite, inclusiv o bază zero sau cel mai scăzut nivel de cost la care se poate realiza obiectivul avut în vedere. La anumite intervale de timp, Parlamentul reexaminează bugetul, considerându-se că s-ar pleca de la zero. La intervale de 3-5 ani se reevaluează fiecare acțiune și se reexaminează autorizațiile de program în vederea aprobării. Alegerea unuia sau a altuia dintre programele propuse depinde de rezultatele directe și indirecte ce se pot obține la fiecare nivel al costurilor. După determinarea beneficiilor nete viitoare, acestea se actualizează în funcție de rata real pozitivă a dobânzii în economie. Utilizarea m.b.b.z. urmărește identificarea valorii actuale a programelor alternative și ierarhizarea lor în funcție de criteriul beneficiului net și de raportul cost-avantaj ori al efectului care se obține la unitatea de efort. Selectarea unuia dintre programele propuse depinde de rezultatele ce se obțin la nivelul dat al costurilor.

METODA COST-AVANTAJE (COST-EFICIENȚĂ), m. de evaluare bugetară care se folosește în cazurile în care același obiectiv economic, social, de apărare etc. se poate realiza prin mai multe mijloace, pe mai multe căi, cu costuri diferite, fiecare soluție având anumite avantaje și inconveniente. Potrivit acestei m., este necesar ca mai întâi să se definească precis obiectivele care urmează a se realiza. Folosirea acestei m. presupune efectuarea calculului de determinare și compararea costurilor, stabilirea avantajelor fiecărei soluții și apoi adoptarea deciziei prin care se selectează o anumită soluție, care la costuri egale dă cele mai bune rezultate, ceea ce permite obținerea aceluiași efecte cu eforturi (costuri) cât mai mici. Aplicarea acestei m. presupune determinarea corectă a costurilor totale pentru fiecare soluție propusă de realizare a obiectivului prevăzut, respectiv a cheltuielilor directe și a celor indirecte aferente. De asemenea, se evaluează în bani și rezultatele care se apreciază că se vor putea obține ca urmare a punerii în aplicare a soluției alese. Cu această ocazie se urmărește ca profitul actualizat ce se va realiza să fie cât mai mare. Folosirea m.c.-a. întâmpină unele dificultăți determinate uneori atât de incompleta evaluare a costului total și a efectelor economico-sociale ce se pot obține, cât și de imposibilitatea luării în considerare a influenței anumitor factori. **V. și metoda evaluării directe; metoda majorării sau a diminuării; metoda evaluării automate.**

METODA „COST PLUS“, m. de estimare a valorii de piață a tranzacțiilor, potrivit căreia prețul obișnuit al pieței se determină ca valoare a costurilor principale, mărite cu o rată de profit similară domeniului de activitate al agentului economic.

METODA COTELOR (SUMELOR) DEFALCATE DIN VENITURILE BUGETULUI DE STAT, procedeu de echilibrare bugetară care constă în defalcarea unui procent (sume) stabilit în fiecare an, după nevoi, prin legea pentru adoptarea bugetului de stat, din anumite venituri certe și permanente ale bugetului de stat ce se încasează pe teritoriul județelor, al municipiilor sau al orașelor și lăsarea acestei părți de venit la dispoziția bugetelor locale, în vederea echilibrării lor. În limita sumelor defalcate, aprobate anual prin legea pentru adoptarea bugetului de stat pe județe și municipiul București, consiliile județelor și al municipiului București stabilesc cât din sumele defalcate din veniturile bugetului de stat se lasă la dispoziția municipiilor, a sectoarelor municipiului București, a orașelor sau a comunelor. Veniturile lăsate la dispoziția acestor organe locale se numesc venituri de echilibrare. **M.c.(s).d.** constituie principala și cea mai bună metodă de echilibrare, deoarece prezintă mai multe avantaje, și anume: este simplă și elastică, asigură cointeresarea organelor locale în realizarea integrală și la timp a veniturilor bugetare, organele locale au posibilitatea să beneficieze de defalcare și din depășirea venitului bugetar prevăzut, veniturile bugetelor locale rezultate din cote defalcate se încasează sistematic, simplifică relațiile financiare, accelerează viteza de circulație a mijloacelor bugetare locale și dă posibilitatea organelor financiare superioare să controleze activitatea bugetară locală. Defalcarea sumelor corespunzătoare cotelor stabilite se efectuează cu respectarea următoarelor principii: a) să fie prevăzută în mod expres în legea pentru adoptarea bugetului de stat; b) să se efectueze numai în măsura în care veniturile bugetului de stat au fost încasate pe teritoriul județului respectiv; c) să se încadreze în prevederile bugetare locale și în quantumul total anual stipulat în legea pentru adoptarea bugetului de stat. Deoarece sumele se defalcă din veniturile efectiv realizate, se asigură independența și inițiativa organelor locale în ce privește executarea optimă a veniturilor și a cheltuielilor bugetare etc. **V. și echilibrarea bugetară.**

METODA DE ANALIZĂ COST-AVANTAJE (BUGETARĂ ZERO), m. de evaluare bugetară, folosită începând din anul 1980 în S.U.A., care are ca scop principal preîntâmpinarea creșterii cheltuielilor publice de la un an la altul. Potrivit acestei m., diferența dintre cheltuielile propuse în bugetul care se elaborează și cheltuielile bugetului anului în curs este necesar să fie zero. În aplicarea acestei m. se elaborează mai multe programe alternative, cuprinse în „decizii-pachet”. Alegerea unui sau a unor programe din cele propuse se face avându-se în vedere nivelul cel mai scăzut al cheltuielilor. Aplicarea acestei m. întâmpină dificultăți legate de determinarea rezultatelor care pot fi obținute cu un anumit quantum al cheltuielilor. **V. și metoda planificare, programare și bugetizare; metoda raționalizării opțiunilor bugetare.**

METODA DE CALCULARE A VENITULUI NAȚIONAL, procedeu de determinare a mărimii venitului național. Mărimea venitului național creat se determină prin una dintre următoarele m.: a) m. de producție și b) m. repartiției. **Metoda de producție**, numită și **metoda reală**, constă în aceea că din produsul global al fiecărei ramuri economice se scad cheltuielile materiale de producție, iar rezultatele astfel obținute se însumează obținându-se venitul național. **M. repartiției** constă în aceea că venitul național se determină prin însumarea veniturilor obținute de toți participanții la procesul creării bunurilor materiale. Această m. este folosită în scopul verificării și, eventual, al corectării calculului venitului național prin m. de producție.

METODA DIRECTĂ DE EVALUARE A CHELTUIELILOR INSTITUȚIILOR BUGETARE, procedeu de determinare a cheltuielilor pe baza cunoașterii temeinice și exacte a cerințelor reale ale instituțiilor bugetare, folosindu-se datele evidenței primare și operarea unor calcule directe și concrete pentru fiecare instituție bugetară.

METODA EVALUĂRII AUTOMATE, m. de evaluare bugetară care constă în faptul că la evaluarea veniturilor se ia ca bază ultimul exercițiu bugetar. Această metodă este cunoscută și sub numele de „penultimei”, deoarece se iau ca bază veniturile și cheltuielile penultimului exercițiu bugetar încheiat, cunoscut fiind faptul că la elaborarea proiectului de buget pentru anul următor nu există datele execuției definitive a bugetului pe anul în curs. Cu toate că este simplă și deci nu necesită un volum mare de muncă, această metodă prezintă inconvenientul că evaluarea veniturilor și a cheltuielilor nu ține seama de realitățile economice, sociale, culturale, politice și financiare ale țării din anul pentru care se elaborează proiectul de buget.

METODA EVALUĂRII DIRECTE, m. de evaluare bugetară care constă în efectuarea unor calcule matematice pentru fiecare venit bugetar și pentru fiecare cheltuială bugetară. La această evaluare se ține seama de execuția preliminară a bugetului de stat pe anul în curs. De asemenea, se iau în calcul previziunile economico-sociale pentru anul viitor, modificările legislației impozitelor și taxelor care pot surveni în anul următor, ca și influența diferită a factorilor politici, economici, sociali, culturali, conjunctura internă și internațională, nivelul previzibil al cursului de schimb al monedei naționale etc. Cu toate că rezultatele sunt mai aproape de realitate, nici această m. nu conduce la o evaluare reală a veniturilor și a cheltuielilor bugetare. V. și **metoda evaluării automate**; **metoda majorării sau diminuării**.

METODA EVALUĂRII DIRECTE A VENITULUI IMPOZABIL, procedeu de determinare a mărimii obiectului impozabil (a bazei impozabile) prin efectuarea unor calcule tehnice de către organele financiare, folosindu-se diferite probe, registre contabile etc. M.e.d. poate folosi următoarele căi de determinare a mărimii obiectului impozabil: a) **evaluarea pe baza evidențelor și a declarației contribuabilului**. Plătitorii de impozite sunt obligați să conducă evidența activității pe care o desfășoară, din care să rezulte cheltuielile efectuate și veniturile realizate, să încheie bilanțul contabil, precum și să întocmească (de regulă anual) o declarație de impunere din care să rezulte venitul, averea, valoarea succesiunii etc. pe baza cărora plătitorul sau organul financiar determină mărimea valorică a obiectului impozabil. Deși această cale de evaluare este mai larg utilizată, ea prezintă inconvenientul că face posibilă sustragerea de la impunere a unei părți din obiectul impozabil, întrucât evidențele și declarațiile nu sunt întotdeauna sincere, iar secretul operațiunilor comerciale îngreunează controlul efectuat de către organele financiare; b) **evaluarea pe baza declarației unei terțe persoane**, care poate fi dată de către persoanele care cunosc mărimea materiei impozabile și care au obligația prin lege să declare organelor financiare datele necesare în vederea calculării impozitului. Această cale de evaluare se folosește pentru stabilirea veniturilor proprietarilor de imobile închiriate, pentru determinarea impozitului pe salarii, pentru impunerea membrilor consiliilor de administrație, a cenzorilor etc.

METODA EVALUĂRII INDIRECTE A VENITULUI IMPOZABIL, procedeu de evaluare a materiei impozabile care se bazează mai mult pe prezumție. Această metodă poate folosi următoarele căi: a) **evaluarea pe baza indiciilor exterioare ale materiei impozabile**, care se folosește în cazul impozitelor de tip real și conduce la stabilirea cu aproximație a valorii materiei impozabile, indiferent de persoana care posedă obiectul impozabil. Acest procedeu de evaluare a materiei impozabile se folosește la calcularea impozitului funciar, a impozitului pe clădiri etc. Acest mod de evaluare este foarte simplu și deci puțin costisitor; el prezintă însă inconvenientul că nu conduce la determinarea exactă a bazei impozabile, făcând ca impunerea să poată deveni inechitabilă; b) **evaluarea forfetară**, care constă în faptul că organele financiare, în acord cu subiectul impozabil, stabilesc o anumită valoare a materiei impozabile. Și în acest caz nu se asigură exactitatea evaluării materiei impozabile; c) **evaluarea administrativă**, care constă în determinarea valorii impozabile de către organele financiare pe baza datelor de care ele dispun. În

situația în care contribuabilul este nemulțumit de modul cum s-a determinat baza impozabilă, el are dreptul să o conteste, administrând probele corespunzătoare.

METODA FONDURILOR DE ECHILIBRARE INTERIOARĂ A BUGETELOR LOCALE, procedeu de constituire a unui fond de echilibrare la bugetele superioare (la județe și la municipiul București) prin mobilizarea surplusurilor de venituri de la bugetele excedentare subordonate și repartizarea acestora către alte bugete subordonate care au venituri mai mici decât cheltuielile. În situațiile în care veniturile proprii ale bugetelor municipiilor, sectoarelor municipiului București, orașelor și comunelor depășesc cheltuielile planificate, diferența corespunzătoare se virează la bugetul unității administrativ-teritoriale ierarhic superioare. Când cheltuielile prevăzute în bugetele unor municipii, sectoare ale municipiului București, orașe sau comune nu se pot acoperi integral din veniturile proprii, pentru echilibrarea integrală a acestor bugete se atribuie cote (sume) defalcate din veniturile bugetului de stat ce se încasează pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective sau subvenții din bugetul unității administrativ-teritoriale ierarhic superioare. Metoda în sine nu este stimulatorie, deoarece creează o dependență a bugetelor subordonate față de bugetul ierarhic superior, care are prevăzute excedente și totodată nu rezolvă decât parțial echilibrarea bugetară. **V. și echilibrare bugetară.**

METODA IMPUNERII PRIN COMPARAȚIE, procedeu de determinare a mărimii obiectului impozabil și a impozitului prin compararea declarațiilor contribuabililor cu aceeași ocupație, din aceleași localități, cu aceleași posibilități de practicare a profesiei, cu aceeași clientelă etc., precum și prin efectuarea unor calcule de către organele financiare.

METODA IMPUNERII ȘI DEBITĂRII, procedeu potrivit căruia unele impozite și taxe anuale cu caracter de continuitate se calculează de către organele financiare, se trec în rolurile fiscale și se urmărește încasarea lor. Organele financiare trimit înștiințări de plată plătitorilor și apoi încasează sumele datorate de aceștia. Metoda se utilizează pentru încasarea impozitului pe terenurile agricole, pe veniturile meseriașilor, pe clădiri etc. **V. și venituri bugetare cu debit.**

METODA MAJORĂRII SAU A DIMINUĂRII, m. clasică de evaluare bugetară care determină veniturile și cheltuielile bugetare pe baza rezultatelor execuției bugetare pe 3-5-6 ani consecutivi dinaintea viitorului exercițiului bugetar. În acest fel se determină media creșterii sau a diminuării veniturilor și cheltuielilor bugetare, care se ia în calcul la elaborarea proiectului de buget pentru anul următor. Se înțelege că, pe această cale, veniturile și cheltuielile bugetare pentru anul următor sunt determinate cu aproximație și nu țin seama de factorii care intervin în viața economico-socială a țării. Această m. nu corespunde practicii bugetare moderne. **V. și realitatea bugetului de stat.**

METODA MANAGEMENTULUI PRIN OBIECTIVE, m. de dimensionare a indicatorilor bugetari în concordanță cerințele reale ale economiei naționale, experimentată în S.U.A. **M.** nu are un conținut total nou, ci este o adaptare a metodei **planificare, programare și bugetizare (v.)**, folosind unele soluții noi. **M.m.** prin **o.** a fost adaptată la cerințele determinate de politica de management promovată de marile companii private. Esența **m.m.** prin **o.**, utilizată experimental la nivelul ministerelor federale, constă în identificarea finalităților sau a țințelor (obiectivelor) pe fiecare domeniu de activitate. Fiecare departament (minister) analizează, coordonează și definește obiectivele, izvoarele și quantumul resurselor bugetare. Potrivit acestei **m.**, s-a obținut o anumită descentralizare a deciziilor, însă s-au ivit dificultăți în ceea ce privește asumarea răspunderilor la nivelul ministerelor și departamentelor, referitoare la determinarea precisă a obiectivelor, cu deosebire la coordonarea obiectivelor în cadrul bugetului

statului. **M.m.** prin o. a fost elaborată în cadrul unei planificări globale pe termen de 3-5 ani care să permită coordonarea obiectivelor între departamente și ministere. Încadrarea obiectivelor în buget necesită alocarea globală a resurselor în vederea realizării obiectivelor stabilite. Oficial s-a renunțat la folosirea acestei metode, însă principiile sale se aplică prin alte metode de elaborare a bugetului.

METODA NORMATIVĂ DE EVALUARE A CHELTUIELILOR INSTITUȚIILOR BUGETARE, procedeu reglementat prin acte normative, utilizat la determinarea cheltuielilor operative (salarii, burse, hrană, medicamente, iluminat, încălzit etc.) ale instituțiilor publice. Această metodă face posibilă folosirea unui sistem unitar și științific de determinare a cheltuielilor, stimulează folosirea rațională a mijloacelor alocate de la bugetul de stat, asigură finanțarea ritmică a cheltuielilor, facilitează centralizarea bugetelor, înlesnește identificarea și eliminarea exagerărilor în materie de cheltuieli și permite finanțarea instituțiilor bugetare proporțional cu gradul de realizare a indicatorilor operativi stabiliți, efectuarea de studii, analize, respectarea și întărirea disciplinei financiare. În practică, aplicarea metodei a întâmpinat unele dificultăți ca urmare a deosebirilor dintre instituții, a gradului diferit de dotare, a amplasării lor etc. Din aceste considerente, cheltuielile instituțiilor publice se determină în multe cazuri în funcție de condițiile specifice ale fiecărei instituții, luându-se în considerare execuția din anul de bază și ținându-se seama de influența principalelor modificări ce vor surveni în anul viitor. Tehnica de lucru cu această metodă are la bază două elemente principale, și anume: indicatorii operativi și normele de cheltuieli. **V. și indicatori operativi (contingente); normă centralizată de cheltuieli; normă combinată (compusă, complexă) de cheltuieli; normă financiară; normă indicativă de cheltuieli; normă individuală de cheltuieli; normă materială.**

METODA NORMATIVĂ DE IMPUNERE, procedeu de determinare a mărimii obiectului impozabil, potrivit căruia baza impozabilă se stabilește prin însăși legea care reglementează materia impozitului respectiv după anumite criterii și norme, stabilind venituri impozabile normate, nete. Aceasta înseamnă că, la stabilirea veniturilor impozabile normate, legiuitorul a avut în vedere cheltuielile efectuate de contribuabil pentru obținerea venitului net respectiv. **M.n.** de i. se folosește la determinarea venitului impozabil pe hectar, diferențiat pe zone de fertilitate și pe culturi, la stabilirea veniturilor impozabile pe feluri de meserii etc. Determinarea veniturilor impozabile după anumite norme de venituri prezintă avantaje, deoarece simplifică munca organelor financiare în calcularea impozitelor, evită aprecierile subiective în materie fiscală, dă posibilitatea contribuabilului să cunoască în mod cert obligațiile sale fiscale și îl stimulează să lucreze cât mai bine, să obțină venituri cât mai mari, cunoscut fiind faptul că veniturile obținute în plus, peste cele normate, nu sunt impozabile. Meseriașilor cu capacitate de muncă redusă (bătrâni, invalizi, infirmi, mame cu copii mici etc.) li se reduc normele de venituri impozabile cu până la 50%.

METODA PLANIFICARE, PROGRAMARE ȘI BUGETIZARE, m. de evaluare bugetară folosită inițial de către specialiștii din S.U.A., care presupune, mai întâi, identificarea și cuantificarea obiectivelor ce vor fi finanțate de la bugetul de stat pe termen lung. De asemenea, această m. necesită determinarea costurilor și a avantajelor economico-sociale ale soluțiilor care se elaborează pentru realizarea obiectivului și determinarea quantumului creditelor bugetare care urmează să fie înscrise în fiecare an în bugetul de stat. Aplicarea acestei m. presupune stabilirea mai multor variante și alegerea soluției optime care, cu costuri minime, să dea rezultate economico-sociale și financiare maxime. Folosirea m.p.p. și b. presupune elaborarea unor studii prospective care să indice obiectivele ce se vor realiza pe termen lung, precum și căile de îndeplinire a acestora. Obiectivele se planifică pe o perioadă medie de 3-5 ani, se stabilesc programe cu soluții alternative de realizare și se alege soluția optimă. Pe această bază se determină veniturile și cheltuielile pe un an, care se prevăd în bugetul de stat pe anul respectiv. Aceste

operațiuni reclamă și efectuarea unui control asupra realizării obiectivelor adoptate. Elaborarea programelor pe 3-5 ani înlesnește o mai bună corelare în timp a tuturor acțiunilor, a veniturilor și a cheltuielilor bugetare. La început, această m. a fost folosită pentru determinarea cheltuielilor de ordin militar. Ulterior, m. a fost extinsă la nivelul economiei naționale, iar soluțiile care se adoptau trebuiau să aibă în vedere analiza ce se efectuează pe baza raportului cost-avantaje. **M.p.p.b.** întâmpină unele dificultăți determinate de imposibilitatea elaborării de programe definite în mod precis, de faptul că uneori nu există suficiente informații cu privire la viitoarele obiective și sarcini etc. **V. și metoda de analiză cost-avantaje (bugetară zero); metoda raționalizării opțiunilor bugetare.**

METODA PLĂȚII DIRECTE, procedeu potrivit căruia unele persoane juridice determină singure, din proprie inițiativă, baza impozabilă, în conformitate cu prevederile normelor juridice în vigoare, calculează impozitul aferent la termenul legal și dispun virarea lui pe baza dispoziției de plată, în contul bugetului statului. Plătitorii rămân răspunzători de calcularea corectă și de plata la termen a impozitului. Organele financiar-bancare controlează exactitatea calculelor, plata la termen a sumelor datorate bugetului statului, modul cum unitățile controlate au realizat indicatorii cantitativi și calitativi din programele lor economice și financiare. **M.p.d.** se folosește pentru încasarea următoarelor venituri bugetare: impozitul pe profit, pe dividende, taxa pentru folosirea terenurilor proprietate de stat, impozitul pe profit datorat de cooperativele meșteșugărești, de consum și de credit etc.

METODA PROSPECTIVĂ, metodă utilizată la calcularea rezervei matematice (v.) la asigurările de viață. Conform m.p. se stabilește valoarea actuală a obligațiilor financiare ale societății de asigurări și ale asiguratului, începând de la vârsta x până la vârsta x+n a asiguratului (n = 1, 2, 3, ..., n ani) și până la sfârșitul asigurării. Formula de calcul a rezervei matematice în cazul utilizării m.p. este următoarea:

$$R_t = {}_{n-1}E_{x+t} - P \cdot {}_{n-t}\alpha_{x+t'}$$

în care:

R_t = rezerva matematică la momentul de timp t;

${}_{n-1}E_{x+t}$ = valoarea actuală a sumei amânate (obligațiile asiguratorului), egală cu

$$\frac{D_{x+n}}{D_x}, \text{ unde } D_x \text{ reprezintă numărul de comutație (v.);}$$

P = prima de asigurare;

${}_{n-t}\alpha_{x+t'}$ = valoarea actuală a sumei anticipate limitate pe n ani (obligațiile asiguratului);

este egală cu $\frac{N_x - N_{x+n}}{D_x}$, unde N_x și D_x reprezintă numere de comutație.

METODA RAȚIONALIZĂRII OPȚIUNILOR BUGETARE, m. franceză modernă de evaluare a indicatorilor bugetari, care se bazează pe utilizarea celor mai avansate tehnici de identificare și de studiere a obiectivelor, de calcul, analiză sistematică, organizare, comparare a soluțiilor, adoptare a soluției optime, gestiune, previziune și control sistematic al constituirii și al utilizării resurselor bugetare. Această m. este considerată ca un sistem cibernetic închis, între ale cărui componente există o legătură de interdependență; dacă o fază nu se realizează, nici celelalte faze nu se pot îndeplini. **M.r.o.b.** cuprinde următoarele patru faze: studiul, decizia, acțiunea,

controlul. Aplicarea m. necesită efectuarea următoarelor operațiuni: ▪examinarea obiectivelor ce urmează a se finanța de la bugetul statului; ▪determinarea costului total al programului ce urmează a se finanța; ▪stabilirea surselor de finanțare, a capacității fiecărei surse de venit; ▪adoptarea deciziei pe baza analizei temeinice a raportului cost-avantaje, a eficienței etc.; ▪elaborarea bugetului plurianual și a bugetului pentru fiecare an; ▪efectuarea unui control bugetar riguros etc. M.r.o.b. prezintă avantaje cum sunt: ▪permite determinarea costului global al acțiunilor, indiferent de sursa de finanțare; ▪oferă informații asupra costurilor acțiunilor; ▪facilitează și necesită exercitarea controlului financiar; ▪urmărește realizarea pe termen mediu a obiectivelor propuse cu ajutorul bugetelor-program și dă posibilitatea reexaminării pe parcurs a opțiunilor în funcție de condițiile noi care se ivesc. În același timp, această metodă prezintă unele dificultăți legate de elaborarea, dezbateră, aprobarea, executarea și încheierea bugetului de stat, cum este de exemplu imposibilitatea respectării unor principii bugetare, cum sunt: anualitatea bugetului, neafectarea veniturilor bugetare etc. V. și metoda analiză cost-avantaje (bază bugetară zero); metoda planificare, programare și bugetizare.

METODA REALĂ DE IMPUNERE, procedeu de determinare a bazei impozabile și a impozitului de plată prin utilizarea din evidența plătitorilor, a unor calcule și procedee științifice. Principalele impozite și taxe se determină după calcule reale, științifice, temeinic fundamentate.

METODA RETROSPECTIVĂ, metodă utilizată în calcularea rezervei matematice (v.) la asigurările de viață. Conform m.r. se stabilește pentru timpul trecut ce a riscat asiguratorul și ce a riscat asiguratul. Calculele privind stabilirea sumelor riscate de cele două părți se fac la începutul asigurării, iar rezerva matematică se obține pe baza următoarei formule:

$$R_t = \frac{P \cdot \pi \alpha_x}{t_x}$$

în care:

R_t = rezerva matematică la momentul de timp t ;

P = prima de asigurare;

$\pi \alpha_x$ = valoarea actuală a sumei anticipate limitate (obligațiile asiguratului), egală cu

$$\frac{N_x - N_{x+t}}{D_x}, \text{ unde } D_x \text{ și } N_x \text{ sunt numere de comutație (v.);}$$

tE_x = valoarea actuală a sumei amânate (obligațiile asiguratorului), egală cu $\frac{D_{x+t}}{D_x}$, în

care D_x reprezintă un număr de comutație.

METODA REȚINERII ȘI VIRĂRII (STOPAJUL LA SURSĂ), procedeu de încasare a impozitelor și a taxelor datorate de populație pentru veniturile realizate de la unitățile și organizațiile economice, de la instituții. Conform conținutului acestei metode, unitățile care plătesc drepturile bănești pentru munca prestată (salarii, drepturi de autor și de colaborare, emisiuni la radio și la televiziune, onorarii etc.) sunt obligate să calculeze impozitele aferente acestor câștiguri, să le rețină și, pe baza dispoziției de plată, să le vireze la termenele stipulate în contul bugetului statului sau al bugetului local, după caz. Aplicarea acestei metode economisește timpul plătitorilor, simplifică munca și formalitățile de încasare a impozitelor, asigură alimentarea operativă a bugetului cu venituri care provin din aceste surse. Periodic, organele financiar-bancare verifică dacă impozitele respective au fost corect calculate și dacă s-au virat la termenele legale în bugetul statului.

METODA SINTETICĂ (GLOBALĂ) DE NORMARE A ACTIVELORE CIRCULANTE, procede de calculare a normativelor pe total active circulante necesare unității economice. Metoda poate fi utilizată numai dacă elementele de calcul sunt temeinic fundamentate și verificate de practică, dacă în activitatea întreprinderilor nu intervin în anul curent – comparativ cu anul precedent – modificări esențiale în tehnologia și în organizarea producției, în nomenclatorul produselor, în programele de aprovizionare tehnico-materială, de producție și de desfacere. Potrivit metodei, determinarea normativelor se face pe baza producției prevăzute în anul curent, pe baza reducerii costurilor de producție și a posibilităților de diminuare a stocurilor și pe baza vitezei de rotație din anul de bază a activelor circulante, cu luarea în considerare a măsurilor preconizate pentru accelerarea acestei viteze. Viteza de rotație trebuie corectată prin luarea în considerare a modificării normelor de stoc, a organizării aprovizionării tehnico-materiale, a schimbării surselor de aprovizionare și a scurtării ciclurilor de fabricație, toate acestea fiind urmarea perfecționării tehnicii și tehnologiei de producție, a extinderii și automatizării producției etc. De asemenea, accelerarea vitezei de rotație are loc prin scurtarea perioadei de formare a loturilor livrabile, prin mecanizarea ambalării produselor, prin scurtarea duratei de sortare și de întocmire a documentelor de expediție etc. Pentru determinarea normativului de active circulante prin m.s. se calculează mai întâi coeficienții vitezei de rotație a activelor circulante. Dacă se au în vedere coeficientul vitezei de rotație înregistrat în anul de bază, corectat în anul curent și valoarea producției prevăzute în anul curent, normativul activelor circulante se determină aplicându-se următoarea formulă:

$$N = \frac{\text{Producția programată la costul de producție din anul curent}}{\text{Coeficientul de rotație a activelor circulante din anul de bază}}$$

În același scop se poate folosi și formula:

$$N = \frac{\text{Producția programată la costul de producție}}{360} \cdot \text{Durata medie a unui circuit.}$$

Aplicarea metodei reclamă efectuarea prealabilă a unei analize temeinice a tuturor factorilor care concură la accelerarea vitezei de rotație a activelor circulante totale, astfel ca pe această bază să se determine quantumul optim al necesarului de active circulante. Normativul total astfel determinat se defalcă pe elemente de active circulante în funcție de ponderea pe care acestea au avut-o în anul de bază. Dacă survin schimbări importante în aprovizionarea tehnico-materială, în soluțiile tehnologice, în organizarea și în desfășurarea proceselor de producție și de desfacere, unitățile economice pot modifica normativele pe elemente. Folosirea m.s. pentru normarea activelor circulante simplifică și ușurează mult munca financiară în unitățile economice. **V. și metoda analitică de normare a activelor circulante.**

METODA SUBVENȚIILOR DE ECHILIBRARE, alocare de mijloace financiare cu titlu definitiv și în sumă absolută, de la bugetul de stat la bugetele locale, în vederea echilibrării lor complete. La această metodă se recurge în cazuri extreme, când prin intermediul celorlalte metode nu s-a reușit echilibrarea integrală a bugetelor locale. Prin aplicarea m.s. de e. se creează o oarecare dependență a bugetelor locale față de cel de stat. Procesul de echilibrare a bugetelor locale se desfășoară pe baza planului de echilibrare. **V. și echilibrare bugetară.**

METODĂ (lat. „methodus“, care înseamnă cale, itinerar, drum, mod de expunere sau de acțiune). În limba greacă „metados“ înseamnă drum, cale. Filosofia franceză spune că metoda reprezintă mersul rațional al gândirii către adevăr. M. relevă ansamblul de principii și procedee generale și particulare prin care se cercetează fenomenele și procesele comensurabile din economie, pentru a evidenția un fapt, un adevăr, în scopul cunoașterii lor. De asemenea, m. este un mod de gândire care canalizează eforturile de înțelegere și de acțiune ale oamenilor în contextul unor activități specifice. De pildă, în domeniul controlului financiar și al expertizei contabile, m. cercetării fenomenelor economice presupune: informarea, verificarea, analiza și sinteza.

METODE DE FINANȚARE BUGETARĂ, totalitatea procedeelelor folosite în operațiunile privind finanțarea unităților economice și a instituțiilor de la bugetul de stat. Ele sunt adaptate modului de organizare, de conducere și de gospodărire a unităților economice și bugetare care participă la realizarea obiectivelor prevăzute. În practica financiară a țării noastre, ca metode de finanțare se utilizează finanțarea pe baza bugetului în cazul întreprinderilor de stat organizate pe baza gestiunii economice-financiare și finanțarea pe baza bugetului în cazul unităților bugetare. Metoda finanțării pe baza bugetului folosită în cazul finanțării unităților economice de stat constă în înzestrarea acestora la înființare cu mijloace fixe și active circulante necesare și care, ulterior, din venitul net realizat își compensează integral cheltuielile alimentându-și o serie de fonduri proprii, iar o altă parte se prelevă la bugetul de stat. Dacă, la un moment dat, mijloacele proprii ale acestor unități nu sunt suficiente pentru finanțarea cerințelor lor economico-sociale, diferența li se pune la dispoziție de către ministerul de care aparțin sau se creditează; ceea ce eventual nu se poate acoperi pe această cale se finanțează de la bugetul de stat. În acest mod s-au simplificat relațiile financiare cu bugetul de stat. Bugetul întreprinderilor nu se include integral în bugetul statului, ci numai cu partea care se referă la corelațiile cu bugetul de stat (vărsăminte și alocații de la acest buget). Finanțarea după această procedură a unităților economice este stimulatorie pentru ele și pentru personalul lor, care are interesul să-și organizeze cât mai bine producția, să ia măsuri pentru creșterea productivității muncii, reducerea costurilor, creșterea producției și sporirea profitului. Aplicarea m. simplifică activitatea bugetară și asigură venituri ferme pentru bugetul de stat. Finanțarea instituțiilor publice este astfel organizată încât, de regulă, ele prelevă la bugetul de stat toate veniturile pe care eventual le realizează și primesc de la buget toate mijloacele bănești necesare efectuării cheltuielilor. În unele cazuri reglementate prin lege, veniturile realizate de instituțiile publice rămân la dispoziția lor pentru autofinanțare, urmând să primească de la bugetul de stat numai diferența până la nivelul total al cheltuielilor. Pentru aceste venituri se întocmește un plan financiar separat, care se anexează la bugetul instituției publice. Finanțarea bugetară pe baza ambelor metode se desfășoară coordonat cu obiectivele economice și sociale ale statului.

METODE DE FORMARE A FONDURILOR AGENȚILOR ECONOMICI, totalitatea procedeelelor, a căilor de constituire a fondurilor unui agent economic, și anume: a) aportul în bani și în natură; b) autofinanțarea; c) creditarea; d) finanțarea bugetară. a) **Metoda aportului în bani și în natură** constă în angajarea de către întreprinzătorii particulari, asociații sau acționarii societăților comerciale a unor sume de bani și/sau a unor bunuri. Acest aport se aduce atât la crearea societății respective pentru constituirea capitalului social inițial, cât și cu ocazia majorărilor de capitaluri proprii, pentru dezvoltarea societății comerciale. În cazul societăților pe acțiuni, această operațiune se efectuează sub forma emisiunilor de noi acțiuni. b) **Metoda autofinanțării** constă în formarea capitalurilor proprii prin repartizarea unor părți din profitul realizat la aceste fonduri în urma unei funcționări rentabile a societății comerciale. Pe lângă aceste prelevări din profit, suma amortismentului capitalului fix poate deveni o sursă de autofinanțare. Autofinanțarea poate fi imediată sau amânată, de menținere și netă (de expansiune). Autofinanțarea totală plus partea de profit destinată remunerării acționarilor sau asociațiilor poartă

denumirea de marjă brută de autofinanțare (cash-flow). Avantajele acestei metode constau în autonomia și independența pe care o dobândește agentul economic în ce privește asigurarea resurselor de finanțare, a organizării activității proprii. Metoda autofinanțării prezintă mai multe avantaje, cum sunt următoarele: ▪ creează interesul, stimulentele unității economice în obținerea unor rezultate economico-financiare cât mai bune, în identificarea și folosirea rezervelor interne, în utilizarea rațională a tuturor resurselor, în stabilirea unei structuri optime a producției; ▪ dependența dezvoltării societății economice de rezultatele financiare proprii; ▪ creșterea interesului unității economice pentru propria sa dezvoltare; ▪ reprezintă o cale de acoperire financiară a cerințelor economico-sociale; ▪ realizează libertatea de acțiune, independența financiară a unităților economice. Cu toate că autofinanțarea este principala metodă de constituire a fondurilor, ea este insuficientă în cazul unei dezvoltări de mari proporții. De aceea, autofinanțarea este combinată cu celelalte metode de constituire a fondurilor unității economice. c) **Metoda creditării** constă în constituirea capitalurilor împrumutate. Recurgerea la această metodă presupune evaluarea tuturor costurilor ce decurg din creditare și a consecințelor asupra rezultatelor financiare. Agenții economici au la dispoziție o gamă foarte largă de servicii bancare, pot folosi împrumuturi de la diferite instituții bancare, emisiunea de obligațiuni care comportă anumite cheltuieli etc. Agentul economic alege soluțiile cele mai convenabile, cele mai potrivite activității proprii. Împrumuturile sunt rambursabile la scadențele stabilite și sunt purtătoare de dobânzi care măresc costurile și diminuează rezultatele financiare. Recurgând la credite pentru a obține rezultate financiare bune, întreprinderea va trebui să-și îmbunătățească activitatea, să accelereze viteza de rotație a activelor circulante, să reducă durata de folosire a creditului. Creditul face unitatea economică dependentă de creditor, care impune diferite condiții și îl controlează pe împrumutat. Cuantumul creditelor trebuie astfel stabilit încât să nu afecteze în prea mare măsură autonomia și profitul. d) **Metoda finanțării bugetare** este proprie companiilor naționale, regiilor autonome și societăților comerciale cu capital de stat și constă în acordarea de alocații și subvenții atât la înființarea acestora, cât și ulterior. Prin finanțarea acestor unități statul urmărește diferite interese ce vizează dezvoltarea anumitor ramuri economice, zone sau regiuni, introducerea anumitor tehnologii moderne, realizarea echilibrului economic. De finanțarea bugetară pot beneficia într-o măsură mai redusă și unele societăți private, dar numai în situații excepționale sau când statul are interese în domeniul respectiv (protejarea unei ramuri industriale, procurarea de furnituri pentru stat, apărare națională, protejarea mediului înconjurător etc.).

MIGRAȚIA CAPITALULUI, procesul de trecere a capitalului dintr-o ramură de producție în alta, în interiorul aceleiași țări sau dintr-o țară în alta, în scopul obținerii unor profituri maxime. M. specifică perioadei de dezvoltare a capitalismului se realizează sub diferite forme, cum sunt: acordarea de credite, plasarea de capital în întreprinderi industriale și comerciale etc. Capitalurile migrează, de regulă, către țările mai puțin dezvoltate, unde există materie primă ieftină, salariile muncitorilor sunt mici, iar profitul este cu mult mai mare decât în țările dezvoltate. Migrația are ca efect supunerea țărilor în care a pătruns capitalul, cucerirea resurselor de materii prime și a piețelor de desfacere și dominația politică exercitată de țara exportatoare de capital. În timpul crizelor economice, migrația ia forma fugii capitalului în căutarea unui plasament mai sigur. Un rol important în migrația capitalului îl joacă devalorizarea și inflația; capitalurile fug din țările a căror valută este amenințată de devalorizare în țările cu valută relativ stabilă. Asemenea deplasări masive de capital provoacă și intensifică instabilitatea valutilor. V. și export; export de capital; fugă a capitalurilor.

MIJLOACE BĂNEȘTI, v. ACTIVE CIRCULANTE.

MIJLOACE BĂNEȘTI ALE INSTITUȚIILOR PUBLICE, resurse bănești puse la dispoziția instituțiilor publice de la bugetul de stat sau de la bugetele locale pentru efectuarea cheltuielilor aprobate pe baza bugetului acestora.

MIJLOACE BĂNEȘTI ALE UNITĂȚILOR ECONOMICE DE STAT, resurse bănești aflate la dispoziția unităților economice, constituite ca parte componentă a fondurilor de circulație. Unitățile economice își procură mijloacele bănești în principal din activitatea productivă (vânzări de mărfuri, prestări de servicii etc.), de la organul ierarhic superior, eventual de la bugetul de stat și din credite bancare. Aceste mijloace bănești se păstrează în cont la bancă și sunt folosite pentru plata personalului, a furnizorilor, pentru efectuarea de plăți către bugetul de stat, rambursarea creditelor bancare, efectuarea de vărsăminte la minister etc.

MIJLOACE BUGETARE, mijloace bănești aparținând bugetului de stat, bugetelor locale, aflate în conturile bugetare deschise la unitățile bancare care se ocupă cu execuția de casă a bugetului. **M.b.** libere din conturile de la unitățile bancare se folosesc ca resurse de creditare a economiei naționale.

MIJLOACE CU DESTINAȚIE SPECIALĂ, m. constituite la dispoziția instituțiilor publice, care sunt obligate să le utilizeze potrivit destinației ce li s-a dat inițial. Ele se formează de regulă la dispoziția ministerelor și a instituțiilor centrale care au în subordine unități economice și provin din vărsăminte făcute de acestea din diferite surse.

MIJLOACE DE PLATĂ, posibilități materiale care pot fi folosite pentru lichidarea creanțelor interne și internaționale. Ca m. de p. se folosesc: moneda metalică, aurul, bancnotele, cecurile, bilete la ordin, cambiile, valutele. În unele cazuri pot fi folosite ca m. de p. și anumite bunuri.

MIJLOACE DE PLATĂ STRĂINE, totalitatea instrumentelor monetare emise în străinătate care pot fi folosite pentru stingerea creanțelor internaționale rezultate din diferite operațiuni economice, sociale, financiare (export-import de mărfuri, prestări de servicii, turism, investiții în străinătate etc.) efectuate cu parteneri din alte țări. **M.** de p.s. pot fi: a) bancnote și monede de orice fel, cu putere circulatorie sau care se pot schimba în bancnote și monede cu putere circulatorie; b) disponibilități în monedă străină aflate în conturi bancare sau sub altă formă în altă țară; c) înscrisuri care cuprind obligații de plată exprimate în valută străină (ordinele sau dispozițiile de plată, mandatele, acreditivele, scrisorile de credit, cecurile, cambiile, biletele la ordin, efectele de comerț, diferite alte înscrisuri care cuprind obligații de plată), dacă emitentul este domiciliat în străinătate sau dacă locul plății este într-o țară străină. Se asimilează m. de p.s. drepturile sau obligațiile patrimoniale indiferent de felul sau de forma în care sunt exprimate, care pot fi realizate ori lichidate în străinătate sau referitoare la bunuri aflate în străinătate, cu condiția ca aceste drepturi sau obligații să aparțină unor persoane care au domiciliul în țară sau care se află temporar în țară de mai mult de un an; sumele de bani, indiferent în ce monedă, convenite în țară persoanelor domiciliante în străinătate sau aflate temporar în țară, până la un an; cele aparținând membrilor reprezentanțelor diplomatice, consulare și comerciale ale statelor străine aflate în România; d) hârtii de valoare emise de stat sau de persoane juridice, exprimate în lei și plătibile în țară, în cazurile în care urmează a fi scoase din sau introduse în țară; e) aurul, argintul etc.

MIJLOACE DE STINGERE A OBLIGAȚIILOR, modalități prevăzute de legislație sau convenite de părți, prin care obligațiile încetează pentru viitor. Calea obișnuită de stingere a obligațiilor este plata. Obligațiile se pot stinge și pe căi voluntare, prin manifestarea de voință a părților, ca de exemplu: darea în plată, remiterea de datorie, **novațiunea** (v.), sau pe căi legale, situație în care obligația se stinge pe baza prevederilor legislației.

MIJLOACE EXTRABUGETARE, resurse bănești care provin din veniturile realizate de instituțiile publice din anumite activități și care rămân la dispoziția lor în scopul acoperirii unor cheltuieli administrative și gospodărești sau pentru executare de investiții. Aceste mijloace nu sunt

cuprinse în bugetul de stat, din care cauză se și numesc „extrabugetare“. În categoria m.e. se cuprind taxele de intrare în muzee, pentru vizitarea monumentelor istorice, veniturile provenite din manifestările artistice, din publicații, contribuția obștească etc. Ele se pot folosi numai pe baza bugetului legal aprobat al instituției și se cheltuiesc numai în scopurile prevăzute. Sumele încasate din veniturile extrabugetare se păstrează la bancă, fără dobândă, în „Contul curent pentru mijloace extrabugetare“. Prin instituirea m.e. s-au simplificat relațiile cu bugetul statului, s-a ușurat munca instituțiilor financiar-bancare, stimularea instituțiilor publice în realizarea m.c., precum și în stabilirea răspunderii pentru activitatea desfășurată.

MIJLOACE FIXE, principala componentă a avuției naționale acumulate, obiectul sau complexul de obiecte ce se utilizează ca atare și care îndeplinește cumulativ următoarele condiții: a) are o valoare de intrare (de inventar) mai mare față de un anumit plafon valoric; b) are o durată normată de utilizare mai mare de un an. Pentru obiectele care sunt folosite în loturi, seturi sau care formează un singur corp, la încadrarea lor ca m.f. se are în vedere valoarea întregului corp, lot sau set. M.f. formează baza tehnico-materială a activității agentului economic; ele servesc la îndeplinirea independentă a unei anumite funcții. M.f. participă la mai multe cicluri de producție, sunt folosite ca mijloace de muncă, își păstrează tot timpul forma naturală inițială, își transferă treptat valoarea asupra produselor pe calea amortizării și îndeplinesc condițiile cerute de lege. Mai sunt considerate m.f. supuse amortizării: ■investițiile efectuate la m.f. luate cu chirie; ■capacitățile de producție puse în funcțiune parțial, pentru care nu s-au întocmit formele de înregistrare ca m.f. Acestea se cuprind în grupele în care urmează a se înregistra, la valoarea rezultată prin însumarea cheltuielilor efective ocazionate de realizarea lor; ■investițiile efectuate pentru descoperit, în vederea valorificării substanțelor minerale utile. Nu sunt considerate m.f.: a) motoarele, aparatele și alte subansambluri ale m.f. procurate în scopul înlocuirii componentelor uzate cu ocazia reparațiilor de orice fel sau în scopul efectuării unor mici modificări în cadrul reparațiilor capitale; b) sculele, instrumentele și dispozitivele speciale care se folosesc fie la fabricarea anumitor produse în serie, fie la executarea unei anumite comenzi, indiferent de valoarea și durata lor de funcționare normală; c) construcțiile și instalațiile provizorii executate din fondurile de investiții; d) animalele care nu au îndeplinit condițiile pentru a fi trecute la animale de îngrășat, păsările și coloniile de albine; e) pădurile; f) investițiile efectuate pentru realizarea lucrărilor miniere din afara parametrilor de exploatare, precum și cele pentru foraj executate pentru explorări, prospecțiuni geologice și geofizice, forajele pentru alimentarea cu apă care nu au dat rezultate, sondele situate în gaz-capul unor zăcăminte de țiței, precum și sondele de cercetare geologică care au pus în evidență acumulări de hidrocarburi, dar care, din motive geotehnice și economice obiective, nu pot fi exploatate; g) prototipurile, atât timp cât servesc ca model la executarea producției de serie, inclusiv seria zero, sau sunt supuse încercărilor în vederea omologării la producător; h) echipamentul de protecție și de lucru, îmbrăcămintea specială, precum și accesoriile de pat, indiferent de valoarea și durata lor de utilizare. După modul cum participă la procesul de producție, se disting m.f. industriale și neindustriale. ❖ M.f. industriale sunt acelea care servesc producția (mașinile și instalațiile de lucru, mașinile de forță, clădirile atelierelor sau ale administrației etc.). ❖ M.f. închiriate sunt mijloacele luate cu chirie de la o altă întreprindere, pe bază de contracte de închiriere, ele fiind folosite temporar, în schimbul unei chirii. ❖ M.f. neindustriale sunt acelea care servesc sfera procesului de circulație, la secțiile neindustriale, precum și pentru nevoile social-culturale (cămine, cantine, dispensare etc.). După apartenența lor, mijloacele fixe se grupează în: m.f. proprii și m.f. închiriate. ❖ M.f. proprii sunt cele aflate în proprietatea întreprinderii. După destinația lor, m.f. cuprind: 1) clădiri; 2) construcții speciale; 3) mașini de forță și utilaje energetice; 4) mașini, utilaje și instalații de lucru; 5) aparate și instalații de măsură, control și reglare; 6) mijloace de transport și de transmisie; 7) animale; 8) plantații; 9) unelte, accesorii de producție și inventar gospodăresc.

MIJLOACE ÎN DECONTARE, v. ACTIVE CIRCULANTE; ACTIVE ÎN DECONTARE.

MIJLOC DE SCHIMB, instrument sau activ care îndeplinește funcția de intermediere în procesul schimbului, respectiv orice bun pe care vânzătorul de bunuri îl acceptă în schimb nu ca bun în sine, ci pentru că este conștient că îl poate folosi în continuare în alte schimburi, pentru a cumpăra ceea ce dorește. În calitate de m. de s. au fost și sunt folosiți banii, însă în decursul timpului, diferite bunuri și mărfuri au îndeplinit funcția de m de s.

MIJLOCITOR OFICIAL, persoană numită prin decret, pe baza recomandării comitetului de bursă, care are dreptul exclusiv de a efectua operațiuni specifice instituției în cauză. V. și agent; agent de asigurare; agent oficial de bursă.

MINIM DE TRAI, cuantumul veniturilor necesare satisfacerii cerințelor elementare de consum ale unei familii sau persoane, în condiții normale determinate de loc și de timp, la un anumit nivel de dezvoltare a societății. M. de t. diferă de la o țară la alta și de la o perioadă la alta în funcție de gradul de dezvoltare economico-socială, de obiceiuri, de tradiții etc. M. de t. reprezintă pragul sărăciei, iar abaterile sub acest prag demonstrează imposibilitatea satisfacerii cerințelor vitale de trai. M. de t. este sinonim cu nivel de subzistență.

MINIMUM NEIMPOZABIL, nivelul venitului realizat de persoanele fizice până la care nu se plătește impozit. Nivelul m.n. diferă de la un venit impozabil la altul, în funcție de natura venitului, de nivelul de dezvoltare economico-socială a țării, de politica financiară a statului etc.

MINISTERUL FINANTELOR, instituție publică centrală de specialitate a administrației de stat, cu rol de sinteză, care aplică strategia și programul Guvernului României în domeniul finanțelor, exercită administrarea generală a finanțelor publice și acționează pentru stimularea desfășurării activității economice pe criterii de eficiență, de rentabilitate și de echilibru economic, prin folosirea instrumentelor economice, financiare și monetar-valutare, în concordanță cu cerințele economiei de piață. În economia națională, M.F. îndeplinește sarcini de mare răspundere, cum sunt: ▪conducerea la nivel macroeconomic a economiei financiare naționale și supravegherea financiară a întreprinderilor și a instituțiilor publice; ▪realizarea și menținerea echilibrului financiar și monetar-valutar al economiei naționale; ▪înfăptuirea politici fiscale a statului și întocmirea inventarului general al patrimoniului statului și al avuției naționale; ▪supravegherea creditării economiei, a activității de asigurări, a investițiilor, a caselor de pensii și a ocrotirii sociale; ▪avizarea proiectelor de legi, a hotărârilor guvernamentale și ale administrației locale; ▪realizează și controlează procesul de formare a prețurilor și a tarifelor în economie și asigură dezvoltarea economico-socială; ▪exercitarea controlului economico-financiar al utilizării eficiente a mijloacelor proprietate publică, al constituirii veniturilor și al efectuării cheltuielilor statului, respectarea legalității în activitatea economico-financiară; ▪efectuarea controlului operativ și înopinat în vederea descoperirii infracțiunilor fiscale, financiare și de păgubire a statului; ▪inițierea, negocierea și încheierea de acorduri internaționale în domeniul relațiilor financiare și monetar-valutare; ▪reprezentarea României la organizațiile internaționale cu caracter financiar-monetar. În vederea îndeplinirii sarcinilor sale, M.F. are o serie de atribuții importante. El întocmește lucrările privind proiectul bugetului de stat, stabilește clasificarea bugetară a veniturilor și a cheltuielilor statului și ale instituțiilor publice, clasificarea indicatorilor financiari ce se folosesc în economie, metodologia de elaborare a bugetelor, procedura de elaborare și de executare a bugetelor locale, elaborează normele privind executarea de casă a bugetului, aprobă repartizarea pe trimestre a veniturilor și a cheltuielilor bugetare, precum și cererile de deschidere de credite bugetare, avizează cererile de suplimentare a cheltuielilor cu acoperirea din rezerva bugetară la dispoziția Guvernului, întocmește și prezintă trimestrial Guvernului rapoarte asupra execuției

bugetului, pregătește dările de seamă contabile asupra execuției bugetului, elaborează propuneri referitoare la legislația privind veniturile statului, la stabilirea, urmărirea, încasarea și controlul veniturilor statului. M.F. participă la elaborarea programului economic al Guvernului și cu deosebire la armonizarea obiectivelor economico-sociale cu cele financiare și monetar-valutare, la consolidarea echilibrului în toate domeniile, analizează și propune măsuri pentru crearea, supravegherea și menținerea cadrului general de constituire și de stimulare în economie a formării surselor de capital, stimularea procesului de economisire, a investițiilor de capital în activități productive și de servicii de către agenții economici, indiferent de forma de proprietate, analizează rezultatele financiare ale activității economice, pe ansamblul economiei naționale, pe ramuri, forme de proprietate, întreprinderi, evoluția situației financiare și monetar-valutare pe economie și propune Guvernului măsuri care să conducă la dezvoltarea economico-socială, la realizarea echilibrului economic și la promovarea relațiilor economice externe în condiții avantajoase, urmărește cazurile de dezechilibru financiar al companiilor naționale, regiilor autonome și societăților comerciale cu capital de stat, intervenind în cazuri justificate cu măsuri pentru redresare. Concomitent, M.F. elaborează propuneri privind programele financiare și monetar-valutare, cu obiective anuale și pe termen mediu și lung, pe care le prezintă spre aprobare Guvernului, elaborează bilanțul financiar generală a economiei referitoare la sursele existente și proiecția creșterii, utilizării și modificării acestora, cu desfășurarea pe ramuri economice și forme de proprietate, efectuează analize în execuție și propune sau ia măsuri corespunzătoare, urmărește formarea, atragerea și circulația capitalurilor în economie, folosirea creditului în dezvoltarea echilibrată a economiei naționale, pe ramuri, subramuri și forme de proprietate, elaborează și analizează execuția bilanțului de plăți externe, acționează pentru menținerea echilibrului valutar, sporirea rezervelor valutare și asigurarea eficienței valutare-financiare a schimburilor cu străinătatea, participă la laborarea și la analiza, în colaborare cu băncile, a bilanțului de venituri și cheltuieli bănești ale populației și a masei monetare și propune măsuri pentru menținerea echilibrului monetar; *elaborează bilanțul creanțelor și a angajamentelor externe pe țări și relații, cu eșalonarea pe ani, pe care o prezintă anual Guvernului, analizează trimestrial modul de realizare și prezintă propuneri sau ia măsuri pentru încasarea creanțelor și achitarea datoriilor scadente; *acționează pentru creșterea puterii de cumpărare a monedei naționale și înfăptuirea treptată a convertibilității leului; *propune măsuri și asigură înfăptuirea, coordonarea și eficiența reglementărilor vamale; *avizează proiectele de autorizare a emiterii și punerii în circulație a banilor, a obligațiunilor și a altor titluri de credit de către stat sau unități de stat. M.F. elaborează propuneri privind programul Guvernului în domeniul prețurilor și tarifelor, de influențare a dezvoltării economico-sociale, de asigurare a stabilității economice, de consolidare a echilibrului economic, de creștere a eficienței economice și de consolidare a puterii de cumpărare a leului; *realizează măsurile privind trecerea treptată la liberalizarea prețurilor etc. În același timp, elaborează și prezintă Guvernului proiecte de acte normative privind organizarea și exercitarea controlului economico-financiar în economie, elaborează norme metodologice privind desfășurarea controlului; *exercită controlul economico-financiar al companiilor naționale, regiilor autonome și societăților comerciale cu capital de stat, supraveghează activitatea de control economico-financiar a organelor de control din companiile naționale, regiile autonome și societățile comerciale cu capital de stat; *exercită controlul asupra activității economico-financiare a ministerelor, a celorlalte organe centrale și locale ale administrației de stat și a unităților subordonate acestora; *exercită controlul asupra tuturor agenților economico-sociali care datorează statului sub orice formă sume de bani sau care utilizează fonduri primite de la stat; *exercită controlul activității organelor financiare și bancare în domeniul execuției bugetului de stat; *controlează respectarea integrității patrimoniului public, efectuarea inventarierii, recuperarea pagubelor și stabilirea răspunderilor în administrarea proprietății publice etc. Cu privire la

împrumuturile de stat și la datoria publică, M.F. are următoarele atribuții: ■elaborează strategia atragerii și utilizării capitalului disponibil de pe piața internă și externă; ■acționează pentru aplicarea legilor care vizează contractarea împrumuturilor de stat; ■elaborează și propune Guvernului proiecte de acte normative în domeniul împrumuturilor de stat; ■încheie, în numele statului, contracte de împrumut de pe piața financiară internă; ■analizează, avizează și participă la negocierea contractării sau a garantării împrumuturilor externe; ■asigură, împreună cu Banca Națională a României, resursele necesare rambursării împrumuturilor; ■urmărește evoluția creditului și a dobânzii pe piața financiară și face propuneri pentru operațiuni de conversiune a datoriei publice; ■organizează și ține evidența tuturor angajamentelor de plată interne și externe asumate prin contracte, acorduri, convenții și alte instrumente juridice și urmărește execuția acestor angajamente; ■informează Guvernul, Parlamentul și organismele internaționale cu care are încheiate înțelegeri în acest sens asupra evoluției și utilizării împrumuturilor de stat și a datoriei publice; ■supraveghează utilizarea împrumuturilor generatoare de datorie publică potrivit destinației aprobate; ■angajează și reprezintă statul în relațiile cu persoanele fizice și juridice, precum și în fața instanțelor judecătorești, în domeniul împrumuturilor de stat; ■evaluează riscurile financiare ce decurg din garantarea împrumuturilor externe, oportunitatea și condițiile de emiteră a garanției; ■ține evidența garanțiilor acordate și urmărește ca angajamentele ce decurg din acordarea de garanții să nu afecteze credibilitatea financiară a statului român pe plan internațional. Prin organele sale specializate, M.F. exercită controlul asupra folosirii resurselor împrumutate potrivit destinațiilor aprobate. M.F. ia parte la elaborarea de programe cu privire la activitatea de comerț exterior și de cooperare cu alte țări, inclusiv în domeniul efectuării de investiții cu capital străin în România și cu capital românesc în străinătate; ■participă la tratative externe la nivel guvernamental în probleme financiare-valutare, la avizarea acordurilor, a convențiilor și a altor angajamente externe din care rezultă drepturi sau obligații pentru stat sau pentru economia națională; ■împreună cu alte ministere, participă la inițierea, negocierea și încheierea de acorduri, convenții și alte documente guvernamentale privind activitatea de comerț exterior și de cooperare economică internațională; ■administrează direct datoria externă a României care constituie angajamente guvernamentale și acordarea de credite externe guvernamentale și încasarea creanțelor în concordanță cu prevederile acordurilor etc. În fine, M.F. exercită supravegherea generală a activității de finanțare și de creditare a investițiilor, elaborează anual balanța financiară a surselor și a cheltuielilor de investiții; ■exercită supravegherea generală a activității de atragere în bancă, în instituții de credit și de economii a disponibilităților agenților economici și ale populației; ■exercită supravegherea generală a reglementărilor și metodologiei, formelor, garanției și răspunderilor în formarea, investirea și circulația capitalurilor în economia românească; ■elaborează anual balanța formării capitalurilor pe economie, ramuri economice și forme de proprietate; ■exercită supravegherea generală în domeniul reglementărilor privind asigurările de bunuri și de persoane, urmărind extinderea sferei și domeniilor de asigurare; ■elaborează metodologia privind organizarea și conducerea contabilității, efectuarea inventarierii patrimoniului public, întocmirea, expertizarea și publicarea bilanțurilor contabile etc. În vederea realizării atribuțiilor sale, M.F. are dreptul: ■să dea unităților de stat, urmare a controlului efectuat, dispoziții obligatorii pentru luarea măsurilor de respectare a legii; ■să solicite celorlalți agenți economici și sociali respectarea legii; ■să ia măsuri pentru aplicarea sancțiunilor legale; ■să dispună plata din conturile agenților economici și sociali a vărsămintelor obligatorii la bugetul statului neachitate la scadență, precum și a penalităților pentru întârzierea la plată; ■să aprobe scutiri și alte înlesniri de plată, precum și restituiri de impozite, cât și repunerea în termen a cererilor și a contestațiilor. M.F. are în structura sa organizatorică departamente, direcții generale, direcții, servicii și birouri. Conducerea M.F. se realizează de către ministru, consiliul de administrație și colegiul de conducere. Ministrul reprezintă ministerul în raporturile cu celelalte

ministere și organizații din țară, precum și în relațiile internaționale. Departamentele din cadrul ministerului sunt conduse de secretari de stat – șefi de departamente, iar direcțiile independente din minister sunt coordonate de subsecretari de stat. Pe teritoriul țării, M.F. are în subordine: **direcțiile generale ale finanțelor publice și ale controlului financiar de stat județene și a municipiului București, administrațiile financiare municipale și ale sectoarelor municipiului București, circumscripțiile fiscale orășenești, percepțiile rurale.**

MINISTERUL MUNCII ȘI SOLIDARITĂȚII SOCIALE, organ de specialitate al administrației publice centrale care asigură aplicarea unitară a legislației muncii și protecției sociale și coordonarea activității privind munca și protecția socială. M.M. și S.S. exercită controlul aplicării unitare a dispozițiilor legale în domeniile sale de activitate, în unitățile din sectorul public, mixt și privat; asigură coordonarea, îndrumarea și controlul activității direcțiilor de muncă și protecție socială, a inspectoratelor teritoriale de stat pentru protecția muncii, a celorlalte unități direct subordonate, în scopul aplicării unitare a legislației în domeniul său de activitate și a realizării integrale a sarcinilor și atribuțiilor ce le revin acestora. În exercitarea atribuțiilor sale, ministerul are dreptul să ceară, iar agenții economici și unitățile din sectorul public au obligația să prezinte documentele necesare verificării modului în care se aplică legislația muncii și protecției sociale. Pe domenii de activitate, M.M. și S.S. are următoarele atribuții: **în domeniul forței de muncă și al șomajului:** ▪valuează resursele și necesitățile de muncă ale societății și elaborează programe de ocupare a forței de muncă; ▪organizează activități de formare, integrare și reintegrare socioprofesională a șomerilor; ▪studiază piața muncii, necesarul de forță de muncă și coordonează activitatea de formare și perfecționare a acesteia; ▪sprijină material persoanele apte de muncă ce sunt temporar neocupate; ▪administrează bugetul fondului de șomaj; ▪efectuează controlul asupra modului de constituire a fondului de șomaj, de stabilire și de plată a ajutorului de șomaj; ▪organizează și asigură calificarea și recalificarea șomerilor și gestionează fondurile alocate pentru acoperirea cheltuielilor de funcționare și de dotare a acestei activități; ▪îndrumă și controlează activitatea oficiilor și centrelor de plasare în muncă a șomerilor; ▪organizează pregătirea șomerilor în domeniul cunoașterii elementelor economice, juridice, de marketing și de management, în vederea desfășurării de activități pe baza liberei inițiative; ▪organizează gestionarea locurilor de muncă devenite vacante și organizează activități de cooperare externă în domeniul pieței forței de muncă. **În domeniul legislației muncii, M.M. și S.S. are următoarele atribuții:** ▪coordonează și asigură perfecționarea legislației în domeniul muncii și protecției sociale; ▪exercită îndrumarea și controlul aplicării unitare a normelor juridice în domeniile sale de activitate, în unitățile din sectorul public și privat, prevenirea și înlăturarea consecințelor nerespectării legislației muncii; ▪efectuează studii și analize privind conținutul reglementărilor legale în domeniul muncii și protecției sociale și elaborează propuneri pentru perfecționarea acestora; ▪îndeplinește atribuții legale privind încheierea, înregistrarea și derularea contractelor și a conflictelor de muncă; ▪întocmește proiecte de acte normative din domeniul său de activitate și urmărește adoptarea acestora de către organele competente; ▪asigură cunoașterea actelor normative în domeniul muncii și protecției sociale prin acțiuni de popularizare; ▪colaborează cu ministerele, cu celelalte organe centrale și cu organizațiile sindicale, în vederea participării la negocierea contractelor de muncă și la soluționarea conflictelor de muncă; ▪înregistrează și organizează evidența contractelor colective de muncă; ▪organizează evidența muncii prestate de salariații agenților economici cu capital privat, ai asociațiilor, organizațiilor, precum și ai unităților non-profit și ai persoanelor fizice care folosesc personal salariat. **În domeniul salarial**, ministerul are următoarele atribuții: ▪elaborează propuneri privind sistemul de salarizare pentru personalul din sectorul bugetar și controlează aplicarea legislației în acest domeniu; ▪elaborează propuneri privind strategii și măsuri referitoare la salarizarea în companiile naționale, regiile autonome și societățile comerciale cu capital integral sau majoritar de stat; ▪elaborează mecanismele de fixare a salariilor pentru toate sectoarele de

activitate și de asigurare a protecției sociale prin salariu; ■fundamentează evoluția salariului de bază minim brut pe țară, stabilește modalitățile de indexare-compensare a salariilor; ■studiază evoluția prețurilor și a salariilor, prezintă propuneri pentru fundamentarea creșterii salariului de bază minim brut pe țară și pentru corectarea salariilor personalului din unitățile bugetare; ■aprobă în fiecare an, împreună cu Ministerul Finanțelor, statele de funcțiuni pentru ministere, pentru celelalte organe centrale; ■urmărește modul de aplicare a sistemului de salarizare în unitățile bugetare și fundamentează măsurile de corectare a salariilor între acestea, precum și între unitățile bugetare și agenții economici; ■elaborează anual raportul în legătură cu salarizarea personalului din unitățile bugetare în vederea fundamentării cheltuielilor destinate salariilor pentru anul bugetar următor; ■colaborează cu partenerii sociali și acordă asistență de specialitate în domeniul salarial; ■elaborează principiile generale ale normării muncii; ■coordonează activități de gestiune a personalului din sectorul bugetar; ■organizează acțiuni de perfecționare pentru aparatul propriu și cel al unităților subordonate. În domeniul promovării și asigurării respectării drepturilor femeii, M.M. și S.S. are următoarele atribuții: ■propune soluții pentru eliminarea aspectelor negative constatate, referitoare la condiția femeii în societate, pe baza analizelor și a studiilor efectuate în colaborare cu instituții guvernamentale și neguvernamentale; ■elaborează politici familiale și le spune spre aprobare organelor competente; ■propune măsuri pentru perfecționarea legislației în domeniu și urmărește aplicarea acestora; ■urmărește asigurarea accesului nediscriminatoriu al femeii în piața muncii, precum și îmbunătățirea condițiilor în care acestea își desfășoară activitatea. În domeniul protecției muncii, ministerul coordonează și controlează activitatea de protecție a muncii, îndeplinind următoarele atribuții principale: ■coordonează elaborarea normelor de aplicare a legii și a altor acte normative în domeniul protecției muncii; ■colaborează cu ministerele și cu organele lor teritoriale specializate în domeniul protecției muncii; ■autorizează funcționarea persoanelor juridice și fizice și retrage autorizațiile, în caz de modificare a condițiilor pentru care au fost emise; ■cercetează, sub aspectul cauzelor și al răspunderii juridice, accidentele de muncă colective, accidentele de muncă mortale, accidentele care au produs invaliditate, precum și accidentele tehnice și avariile care ar fi putut pune în pericol sănătatea sau viața salariaților și a celorlalți participanți la procesul de muncă; ■stabilește măsurile obligatorii în vederea prevenirii producerii accidentelor colective, mortale și cu invaliditate; ■avizează dosarele de cercetare a accidentelor de muncă cu incapacitate temporară de muncă, întocmite de comisiile de cercetare ale persoanelor juridice; ■avizează prototipurile sortimentelor de echipament individual de protecție și de lucru în vederea introducerii acestora în fabricație; ■aprobă clasificarea minelor din punctul de vedere al emanațiilor de gaze, în baza documentațiilor prezentate de persoanele juridice; ■coordonează, în colaborare cu ministerul de resort, elaborarea programului de cercetare de interes național în domeniul protecției muncii; ■organizează, împreună cu Ministerul Educației Naționale, activitatea de pregătire generală în domeniul protecției muncii pentru instituțiile de învățământ gimnazial, liceal, profesional, pentru școlile de ucenici, pentru învățământul tehnic, de maiștri, postliceal și superior; ■organizează, în colaborare cu Ministerul Educației Naționale, formarea specialiștilor în domeniul protecției muncii, prin cursuri postliceale și postuniversitare; ■desfășoară activități de informare-documentare cu privire la protecția muncii, asigurând elaborarea și editarea de cărți, reviste, broșuri, pliante și alte publicații în acest domeniu, și avizează materialele elaborate în acest scop; ■elaborează, în colaborare cu Ministerul Sănătății și cu Institutul Național de Statistică și Studii Economice, sistemul de raportare și de evidență a accidentelor de muncă și a bolilor profesionale; ■efectuează studii, analize, expertize tehnice și acordă consultații și asistență tehnică în probleme de protecție a muncii, pe bază de contracte încheiate cu persoane juridice și fizice din țară și din străinătate; ■reprezintă statul, ca organ de specialitate în domeniul protecției muncii, în relațiile de cooperare internațională; ■efectuează controlul privind aplicarea și respectarea legislației în domeniul protecției muncii. În același timp,

M.M. și S.S. îndeplinește și multe alte atribuții. Conducerea ministerului este asigurată de către ministru, care este membru al Guvernului. În cadrul ministerului este organizat și funcționează colegiul ministerului, ca organ consultativ al ministrului, format din: secretarii de stat, directorii generali, directori și consilieri ai ministrului. În centrală, ministerul are direcții generale, direcții, inspectoratul de stat pentru protecția muncii, servicii.

MINUS DE CASĂ, v. LIPSURI DE CASĂ.

MINUS DE GARANȚIE A CREDITELOR, diferență în minus constatată de către organele bancare cu prilejul verificării garanției creditelor (v.) la unitățile economice beneficiare de credite. **M. de g.** constatate la conturile simple de împrumut se rambursează din contul curent al unității economice, chiar dacă s-a epuizat plafonul de credite; în aceste cazuri, încasările care se realizează se folosesc potrivit ordinii legale a plăților, iar depășirea eventuală a plafonului de credite al contului curent la sfârșitul zilei se trece la credite nerambursate în termen pe baza unei note contabile întocmite de către organele bancare. Dacă suma care trebuie trecută la credite nerambursate în termen este superioară angajamentelor care există în contul curent la data verificării garanției creditelor, trecerea diferenței la aceste credite se face din eventualele credite pentru refacerea capacității de plată (v.), al căror plafon nu se diminuează până la scadența stabilită. În același timp, se analizează dacă imobilizările de active circulante s-au redus ori au crescut față de cele cu care s-a redus ultima oară plafonul de credite al contului curent; în cazurile în care imobilizările s-au redus, cu diferența respectivă se reîntregește plafonul de credit al contului curent; dacă imobilizările au crescut, cu diferența determinată se diminuează plafonul de credite al contului curent al unității economice în cauză.

MISIT, intermediar, persoană care cumpără sau vinde pentru terți mărfuri, lucrări, servicii sau titluri de valoare pentru care primește un comision.

MITĂ (din limba slavă veche – „mito“), sumă de bani, obiecte sau orice alte avantaje patrimoniale pretinse, primite sau promise unui angajat cu scopul de a-l determina să-și încalce obligațiile de serviciu și să-l favorizeze pe solicitant (pentru a îndeplini, a nu realiza sau a întârzia eliberarea unui material referitor la îndatoririle sale de serviciu sau întocmirea unui act contrar acestor îndatoriri). Sumele de bani și obiectele date ca **m.** se confiscă, iar dacă ele nu se mai găsesc, persoana condamnată este obligată la plata echivalentului lor bănesc. Dacă **m.** a fost dată ca urmare a constrângerii persoanei încadrate în muncă sau dacă mituitorul a denunțat fapta înainte de a fi fost sesizat organul de urmărire penală, banii, obiectele etc. se restituie persoanei care le-a dat. **M.** se pedepsește sever pe cale penală.

MIZĂ 1. Sumă de bani rezultată din depunerile făcute de persoanele participante la un joc de noroc și care urmează să intre în posesia câștigătorului. 2. Obiectul unei dispute, al unui litigiu.

MOBILITATEA CAPITALULUI, aptitudinea, posibilitatea capitalului de a se deplasa de pe piața unui produs pe altă piață. **M.c.** întâmpină unele impedimente determinate de transferarea mașinilor, utilajelor, instalațiilor etc., de noul loc al montării lor.

MOBILIZAREA RESURSELOR INTERNE 1. Identificarea, atragerea și folosirea mijloacelor proprii interne pentru onorarea plăților unităților economice. **M.r.i.** se realizează prin accelerarea vitezei de rotație a activelor circulante, valorificarea resurselor nefolosite și excedentare, luarea de măsuri pentru încasarea debitorilor, achitarea datoriilor față de creditori etc. **M.r.i.** are o mare importanță pentru sporirea resurselor financiare și pentru întrebuițarea lor completă, eficientă. 2. Descoperirea, mobilizarea și readucerea în circuitul economic a tuturor

mijloacelor constituite din fondurile de investiții, care se află la beneficiarii de investiții. Această mobilizare constă în folosirea în anul curent a materialelor, prefabricatelor etc. achiziționate în perioadele anterioare din fondurile de investiții pentru lucrările executate în regie, în încasarea debitelor provenite din lucrările de investiții aflate în curs de executare etc. **M.r.i.** constituie o sursă de finanțare a investițiilor și prezintă o importanță deosebită, deoarece duce la micșorarea corespunzătoare a celorlalte resurse de finanțare a investițiilor.

MOD DE IMPUNERE ȘI DE PERCEPERE, element important al oricărei legi instituitoare de impozit (venituri bugetare) care cuprinde metodele de determinare a mărimii veniturilor impozabile, a impozitelor și procedeele (metodele) de încasare a impozitului. **V.** și metoda anulării de timbre fiscale; metoda evaluării directe a venitului impozabil; metoda impunerii prin comparație; metoda impunerii și debitării; metoda normativă de impunere; metoda plății directe; metoda reală de impunere; metoda reținerii și virării (stopajul la sursă); metoda evaluării indirecte a venitului.

MOD DE PRODUCȚIE, concept în gândirea marxistă care exprimă unitatea dialectică a forțelor de producție cu relațiile de producție (relațiile dintre oameni în procesul de producție). **M.** de p. evidențiază nivelul de dezvoltare a societății la un moment dat. Se cunosc următoarele **m. de p.**: ■al comunei primitive; ■sclavagist; ■feudal; ■capitalist; ■socialist. Progresul societății s-a înregistrat o dată cu trecerea de la un **m. de p.** la altul.

MODALITATE DE PLATĂ, procedura, mecanismul, tehnica de efectuare a unei plăți. **V.** și acceptare; acreditiv.

MODIFICAREA ALOCAȚIILOR BUGETARE, schimbare motivată a cuantumului alocațiilor bugetare în limitele creditului bugetar anual. **M.a.b.** trimestriale poate avea loc numai atunci când survin schimbări motivate în repartizarea indicatorilor economico-sociali pe trimestre, precum și în alte cazuri care justifică cheltuirea resurselor bugetare în alt (alte) trimestru (e). **M.a.b.** se aprobă de aceleași organe împuternicite să dispună **virările de credite bugetare (v.)**.

MODIFICAREA CREDITELOR BUGETARE TRIMESTRIALE, operațiune care are loc în cursul executării bugetului de stat și care constă în punerea de acord a creditelor bugetare trimestriale cu schimbările survenite în termenele de plată a unor venituri bugetare sau cu noile repartizări de sarcini economice, social-culturale etc. pe trimestre. Operațiunea de **m.c.b.t.** intră în competența Guvernului, a Ministerului Finanțelor și a consiliilor locale. **V.** și executarea bugetului de stat.

MODIFICAREA SUMEI ASIGURATE, diminuarea sau majorarea sumei asigurate, atât pentru bunuri, cât și pentru persoane. La asigurările de bunuri, **m.s.a.** poate avea loc datorită schimbării valorii bunurilor; la asigurările de persoane, pentru **m.s.a.** nu se pun nici un fel de condiții. Majorarea sumei asigurate poate avea loc în mai multe situații, cum sunt încheierea unei asigurări suplimentare pentru un bun asigurat anterior, contractarea unei asigurări facultative pentru un bun asigurat deja prin efectul legii, în cazurile în care se reevaluează unele bunuri cuprinse în asigurare etc. Reducerea sumei asigurate poate avea loc în situații cum sunt: ■primele de asigurare plătite sunt mai mici decât cele tarifare și asiguratul – la cererea societății de asigurări – nu plătește diferența de primă; ■declarația asiguratului cu privire la valoarea bunului asigurat este nesinceră; ■s-au plătit despăgubiri pentru o parte din valoarea bunului asigurat; ■reducerea sumei asigurate prin amortizare; ■neplata primelor de asigurare în cadrul termenelor de păsuire etc.

MONEDĂ, semn bănesc; piesă de forma unui disc, confecționată din metal (bronz, argint, aur, nichel, cupru etc.), de o anumită greutate, ce are imprimate diferite însemne care, de fapt, certficau titlul și greutatea metalului și care se utilizează ca mijloc de circulație, de plată, iar în unele cazuri și ca mijloc de teaurizare. **M.** este un echivalent general acceptat ca instrument de plată. **M.** au fost bătute la început de către diferite persoane (zarafi, negustori ș.a.), de către temple, orașe, iar mai târziu de către stat, deoarece acesta, pe de o parte, dispunea de o mare autoritate și încredere, iar pe de altă parte, prin baterea monedelor își consolida puterea politică și financiară. **M.** îndeplinește și funcția de „instrument al puterii“. De asemenea, în unele cazuri, **m.** este utilizată în scopuri diplomatice, ca mijloc de negociere și, uneori, de dominație sau de sfidare. **M.** a fost și este un atribut al suveranității. **M.** înseamnă putere. Inițial, aurul a circulat sub formă de lingouri, fapt ce a determinat o serie de dificultăți legate de verificarea calității și a greutății lor. Dezvoltarea comerțului i-a determinat pe marii negustori să marcheze lingourile și, în felul acesta, să certifice greutatea și calitatea lor. Mult mai târziu s-a trecut la baterea **m.** în mod independent. **M.** are aliajul și greutatea stabilită, prin legea țării emitente, având pe față (avers) și pe verso (revers) anumite steme, simboluri, reliefuri, care exprimă trăsăturile politice, economice, sociale și naționale ale țării respective, iar pe muchie are, de regulă, zimți meniți să împiedice sustragerea vreunei cantități de metal. De regulă, baterea **m.** constituie un atribut al independenței și suveranității statului respectiv, K. Marx subliniind că monedele, banii „... vorbesc limbi diferite și poartă uniforme naționale diferite“. **M.** confecționate din metale prețioase circulă și în afara granițelor țării emitente, datorită valorii lor reale (valoarea metalului prețios) care este recunoscută în toată lumea. În perioada îndelungată de timp când au circulat **m.** confecționate din metal prețios, a căror valoare nominală coincidea cu valoarea lor intrinsecă, ele au servit ca mijloc de circulație, ca mijloc de plată și de teaurizare în zone foarte îndepărtate față de țara emitentă. Procesul circulației banilor a determinat o anumită uzură a **m.**; dacă la această uzură, care practic însemna o pierdere a unei părți din greutate, se mai adăuga și falsificarea lor, atunci se constată că valoarea nominală nu mai corespundea valorii efective. Chiar statele emitente au bătut, cu timpul, **m.** din alte metale, care aveau o valoare inferioară valorii înscrise pe ea. În acest fel, **m.** a devenit din ce în ce mai mult un semn al valorii, un semn bănesc. Datorită acestui fapt, treptat, **m.** metalice au fost înlocuite cu banii de hârtie, care nu au valoare proprie, nu sunt convertibili în aur și au un curs forțat. Astăzi, în România, operațiunile principale dintre întreprinderi, instituții, cooperative și stat se efectuează prin viramente în și din conturile pe care aceste unități le au deschise la bancă. Primele **m.** au apărut în statul antic Lidia, în insulele situate în Marea Egee și în China (secolul al VII-lea î. de Hristos). Numele de **m.** provine de la monetăria romană situată lângă templul zeiței Juno Moneta. Inițial, **m.** au fost bătute de preoți, iar în evul mediu de regi, de orașe și de căpeteniile feudale. Formarea statelor naționale a permis ca baterea **m.** să se facă de către stat, ele devenind un atribut al puterii centrale statale. Pe teritoriul patriei noastre, folosirea primelor **m.** autohtone a avut loc încă din secolele V-VI î. de Hristos; ele purtau denumirea de drahme și erau confecționate din argint de către orașul pontic Histria. **M.** proprii emise de geto-daci au fost o imitație după cele macedonene. Documente istorice confirmă faptul că statele românești au avut sisteme monetare proprii. Astfel, primele emisiuni monetare au avut loc în Țara Românească în timpul lui Vladislav-Vlaicu (1364-1377), în Moldova pe timpul lui Petru Mușat (1374-1392), iar în Transilvania în perioada stăpânirii lui Ioan I. Zapolya (1533-1540) și în perioada autonomiei (1541-1590). Datorită dependenței și ocupației străine, în Țările Române emisiunea **m.** a fost de multe ori întreruptă. ❖ **M. cheie**, moneda națională convertibilă a unui număr mic de state, care se obligau să garanteze emisiunea de bani cu aur. La prezentarea unei asemenea monede, orice bancă de emisiune avea obligația s-o preschimbe în aur. În prima perioadă, aceste monede erau convertibile atât în țara emitentă, cât și în afara granițelor ei. După cel de-al doilea război mondial, rolul **m.c.** a fost îndeplinit de dolarul S.U.A. și de lira sterlină. Acordul de la Bretton Woods a stabilit ca

operațiunile de convertibilitate să se facă numai între băncile centrale de emisiune ale statelor respective. Potrivit unor acorduri internaționale, această convertibilitate a încetat din anul 1968.

❖ **M. convențională**, m. folosită în acordurile de clearing, apreciată ca având mai multă stabilitate. Conturile de clearing dintre țările socialiste membre și nemembre ale CAER au folosit ca m.c. de cont rubla transferabilă, cu excepția R. P. Chineze (leul-valută și RMB-yuan), R. S. F. Iugoslavia (dolarul SUA) și Cuba (pesos).

❖ **M. de calcul**, etalon de măsurare a drepturilor și obligațiilor reciproce dintre părți. Se folosește în special în relațiile internaționale, ca urmare a oscilațiilor și variațiilor de curs al monedelor naționale.

❖ **M. de cont (scripturală sau bancară)**, m. emisă de unele țări occidentale, folosită în tranzacțiile economice dintre state, fără să fie convertibilă (francul francez, marca germană). M. de c. se prezintă sub forma depozitelor la vedere la bănci, la casele de economii etc. și circulă prin intermediul viramentelor și al cecurilor; îndeplinește aceleași funcții ca și moneda în numerar. Unele state, cu m. transferabilă doresc să-și treacă m. lor în categoria m. cheie.

❖ **M. de credit (bancnota)**, formă de înlocuire a aurului; se emite și se folosește în procesul creditării industriei și comerțului. M. de c. era convertibilă și se folosea în mod obișnuit în locul cambiilor comerciale pe termen scurt scontate de către băncile de emisiune. Instituirea m. de c. a extins rolul stocului de aur al băncilor de emisiune, care era folosit și ca fond de rezervă din care se plăteau depozitele asigurând convertibilitatea biletelor de bancă (bancnotelor).

❖ **M. de hârtie**, bilet fiduciar care a avut ca predecesor certificatul de depozit (v.), o anumită chitanță care atesta depunerea unei cantități de aur sau argint la bancă și care a circulat pe o scară tot mai largă în temelul depozitului de metal prețios pe care îl reprezenta. M. de h. este confecționată din hârtie, și prin funcțiile ei înlocuiește moneda de metal. Inițial, m. de h. trebuia să reprezinte cantitatea de aur sau argint în locul căreia circula.

❖ **M. de metal**, mijloc bănesc în formă de disc, cu greutate și titlu stabilite, confecționat din metal (aramă, aur, argint sau din anumite aliaje), care îndeplinește funcțiile de măsură a valorii, mijloc de circulație și de plată, mijloc de tezaurizare și, uneori, chiar de bani universali (dacă este confecționată din aur sau argint). Primele monede metalice au fost bătute probabil, realizate independent, înainte de secolul VII î. de Hristos, în statul antic Lidia, în insulele din Marea Egee și în China. În Roma Antică, m. de m. se confecționau în templul zeiței Juno Moneta. Pe teritoriul țării noastre, folosirea m. este semnalată încă din secolul VI î. de Hristos. Au circulat diferite forme ale m., dar, treptat, s-a impus cea sub formă de disc cu avers și revers.

❖ **M. de referință**, m. străină care, potrivit legilor țării, este folosită pentru stabilirea valorii paritare a monedei naționale; moneda străină folosită pentru stabilirea cursului altei monede străine față de moneda națională.

❖ **M. de rezervă**, v. valută de rezervă.

❖ **M. divizionară (sau de bilon)**, m. confecționată din diferite metale; reprezintă fracțiuni ale unității monetare de bază (leu, dolar, liră sterlină, franc etc.) și este destinată schimbului de valori mici.

❖ **M. electronică**, denumire dată cartelelor magnetice eliberate de unele bănci clienților titulari de conturi, în loc de numerar sau cecuri. Folosind cartelele magnetice, clienții pot cumpăra mărfuri din magazinele care sunt dotate cu un terminal conectat cu calculatorul electronic al băncii. Cartelele magnetice se introduc în terminalul magazinului, iar calculatorul băncii comunică imediat disponibilul existent în cont. Când disponibilul este suficient, contul se debitează automat cu suma datorată de cumpărător magazinului, iar contul bancar al magazinului se creditează cu suma respectivă.

❖ **M. fiduciară (de încredere)** (de la lat. „fiducia“, care înseamnă încredere), m. de hârtie emisă de banca centrală, care nu are o valoare materială (intrinsecă), ci numai una fictivă, convențională, dar care circulă la public pe bază de încredere și îndeplinește numai funcția de mijloc de schimb pe teritoriul statului emitent. V. și bani de hârtie; bilete de bancă.

❖ **M. forte**, m. care își menține sau căreia îi și crește puterea de cumpărare, care este foarte stabilă și a cărei cerere pe piața schimburilor depășește oferta. Sunt considerate m.f.: marca germană, dolarul, yenul, francul elvețian ș.a.

❖ **M. internațională**, m. care cuprinde active imediat disponibile și necondiționate și care are putere de cumpărare pe plan internațional. În sens

restrâns, m.i. cuprinde activele pe care le dețin băncile centrale, oficiile de schimb, fondurile de stabilizare a schimburilor etc. utilizate pentru finanțarea soldurilor balanțelor de plăți. F.M.I. include în rezervele oficiale de devize și creanțele asupra străinătății sub formă de tezaur, împrumuturile de stat pe termen scurt, mediu și lung și alte creanțe, inclusiv creanțele nenegociabile, care rezultă din aranjamente între guverne și băncile centrale. **M.i.** în sens restrâns cuprinde: **monede de rezervă**, în special dolarul S.U.A., care în același timp este și monedă de intervenție ce se cumpără și se vinde de băncile centrale pe piețele valutare, în schimbul monedei naționale, în vederea stabilizării cursului monedei naționale; **aur**, care, deși demonetizat, constituie o componentă importantă a rezervelor oficiale; **creanțe asupra F.M.I.**, care corespund „tranșei aur“ sau „supratanșei-aur“, cărora li se adaugă **Drepturile Speciale de Tragere (v.)**, ca instrumente de rezervă necondiționate create de F.M.I. și care circulă numai între băncile centrale. După unii autori, la aceste instrumente se mai pot adăuga facilitățile de credit cu caracter condiționat, cum sunt: swap-uri, tranșe de trageri condiționate, creditele stand-by ale F.M.I., tragerile efectuate de o țară care aparține „Clubului celor 10“ în cadrul acordurilor generale de împrumut. **În sens larg, m.i.** cuprinde, pe lângă rezervele oficiale, și activele în devize deținute de agenții privați, în vederea finanțării tranzacțiilor internaționale private. În vederea realizării acestor operațiuni, băncile centrale își constituie depozite pe care le utilizează drept fonduri de rulment pentru plățile efectuate de clienți, însă și pentru operațiuni pe cont propriu. Băncile au în străinătate rețele de corespondenți, prin care efectuează mișcările de lichidități internaționale, prin operațiuni scripturale, cum sunt: înregistrări în debitul sau în creditul diferitelor conturi, în baza transferurilor telefonice, telegrafice, telex, prin satelit și ordinatoare. **M.i.** îndeplinește următoarele funcții: ■unitate de calcul (etalon al valorii); ■instrument de rezervă a valorii; ■mijloc de plată (intermediar al schimburilor). ♦ **M. națională, m.** formată din totalitatea mijloacelor de plată naționale folosite pe teritoriul țării. **M.n.** cuprinde bonuri, bancnote, moneda metalică, cea divizionară și toate depunerile la vedere susceptibile a fi transferate prin cec sau virament. ♦ **M. scripturală, m.** creată de mișcările de înscrisuri. **M.s.** este formată din totalitatea soldurilor creditoare ale agenților nebankari (întreprinderi, administrații, instituții etc.) în conturile deschise la unitățile bancare. **M.s.** cuprinde sumele din depozitele bancare înscrise în pasivul băncilor. ♦ **M. slabă, m.** care într-o perioadă de timp a devenit instabilă și a cărei putere de cumpărare a scăzut pe plan național și internațional. ♦ **M. străină, m.** care aparține diferitelor țări și care face obiectul operațiunilor de vânzare-cumpărare pe piețele de schimb valutar (la bursele de valori). ♦ **M. transnațională, m.** națională care se utilizează ca mijloc de plată între națiuni și care circulă în spații naționale, altele decât cele ale țării de emisiune. Teoretic, orice **m. națională** ar putea deveni transnațională. Practic, numai câteva monede se folosesc în acest sens: dolarul S.U.A., lira sterlină, marca germană, yenul japonez și altele. ♦ **M. universală, mijlocitor al schimbului de mărfuri și de stingere a obligațiilor de ordin economic, social, financiar** dintre state. Funcția de **m.u.** o îndeplinește astăzi aurul aflat sub formă de lingouri, care au o anumită greutate și un anumit titlu. Statele nu folosesc nemijlocit aurul, întrucât schimburile dintre țări se fac pe baza clearingului bilateral și multilateral (operațiune prin cont). **V. și clearing.**

MONETAR, situație întocmită zilnic de casierul unei unități economice (comerciale), în care se specifică numărul, felul și valoarea monedelor aflate asupra sa; se predă o dată cu banii la casieria centrală sau, după caz, la ghișeul băncii.

MONETARISM, școală de gândire economică potrivit căreia neregulile și tulburările din domeniul monetar constituie cauza principală a instabilității din economie. În realitate, situația economică, producția de bunuri materiale, executările de lucrări influențează și chiar determină stabilitatea monetară.

MONETARIST, economist cu pregătire de specialitate în domeniile creării, emisiunii, circulației și retragerii banilor din arterele circulației monetare.

MONETĂRIE, întreprindere a statului în care se confecționează monedele metalice.

MONETICA, unirea monedei cu informatica. **M.** înlocuiește hârtia cu semne electronice și folosește suporturi cum sunt cărțile bancare, cărțile de credit inteligente care comunică cu ordinatoarele interconectate și care conversează între ele. **M.** permite, cu ajutorul unei cărți de credit, să se scoată bancnote din automate sau distribuitoare automate de bancnote. Rezultă că **m.** este o parte deosebită a relațiilor monetare care cuprinde instrumente și tehnică modernă de efectuare a încasărilor și a plăților monetare.

MONOMETALISM, sistem bănesc potrivit căruia rolul de echivalent general este îndeplinit de un singur metal prețios (aur, argint sau un alt metal prețios). Începând din secolul al XIX-lea, majoritatea țărilor a trecut la sistemul **m. aur**. Sistemul bănesc al României are la bază un singur metal – aurul. Astfel, **m. aur** a fost instituit în 1819 în Marea Britanie, în 1871 în Germania, în 1875 în Olanda, în 1878 în Franța, în 1892 în Austria, în 1897 în Japonia, în 1898 în Spania și Rusia. În România, a fost adoptat **m. aur** prin legea monetară din 1890. Unitatea monetară a țării noastre este leul (**v.**), care reprezintă 0,148112 grame de aur fin.

MONOPOL, concentrarea de către o mare întreprindere sau de către o uniune de mari întreprinderi a unei importante părți din producția sau desfășurarea unei mărfi, de așa manieră încât se limitează libera concurență, se fixează prețuri ridicate de **m.** și se obțin profituri considerabile. **M.** deține pozițiile-cheie în economiile unor țări; ele au acaparat industria grea, numeroase ramuri ale industriei ușoare, transporturile, băncile, asigurările, comerțul și, în mare măsură, agricultura. O dată cu concentrarea producției s-a înregistrat și în România un însemnat proces de dezvoltare și întărire a monopolurilor. ❖ **M. bancar**, asocierea sub diferite forme și în anumite condiții a celor mai mari bănci și dominarea de către acestea a sferei creditului bancar în vederea obținerii de profituri ridicate de monopol. **M.b.** se naște pe baza procesului de concentrare a băncilor, proces care atinge treapta cea mai înaltă în perioada actuală. Paralel cu dezvoltarea băncilor și pe măsura concentrării lor, acestea dobândesc, din rolul lor modest de intermediari, rolul de monopolști foarte puternici; în acest fel, marile bănci monopoliste dispun, practic, și de o importantă parte a mijloacelor de producție, precum și de resursele de materii prime dintr-o țară sau chiar din mai multe țări. Posesiunea largă asupra capitalului devine posibilă ca urmare a fuziunii băncilor cu industria și formarea capitalului financiar, care are drept centru marile bănci. **M.b.** se poate prezenta sub formă de cartel (**cartel bancar**) (**v.**), consorțiu (**consorțiu bancar**) (**v.**), trust (**trust bancar**) (**v.**) și concern (**concern bancar**) (**v.**). Instituirea și dezvoltarea **m.b.** nu înlătură concurența în domeniul creditului, ci dimpotrivă, o accentuează. Lupta dintre **m.b.** și societățile de asigurări, dintre **m.b.**, comerciale și **m.b.** de investiții se ascute și dobândește diferite forme datorită pătrunderii lor în diverse sfere de activitate. ❖ **M. de asigurare**, dreptul exclusiv al statului de a se ocupa cu asigurările de bunuri și de persoane. **M. de a.** poate fi **total**, când statul, prin organele sale specializate, efectuează toate operațiunile de asigurare, sau **parțial**, când se exercită acest drept numai față de unele forme de asigurări. În condițiile dezvoltării monopolurilor de stat, ingerința statului în practica asigurărilor întâmpină rezistența societăților particulare, aici existând doar un monopol de stat parțial. În România, **m. de a.** a fost abolit la 1 ianuarie 1991. ❖ **M. fiscal**, formă de impunere indirectă în care statul își însușește dreptul exclusiv de a produce și de a vinde anumite mărfuri. **M.f.** nu este un impozit special, ci o modalitate de percepere a impozitului indirect (pe cheltuieli). În aplicarea **m.f.**, impozitul este egal cu diferența dintre prețul de vânzare stabilit de stat și costul de producție, inclusiv profitul întreprinzătorului. Prin **m.f.** statul

stabilește anumite restricții la fabricarea și vânzarea anumitor mărfuri pe care și le rezervă (uneori numai fabricarea, alteori numai vânzarea sau ambele operațiuni). **M.f.** au fost instituite asupra producerii și/sau vânzării unor mărfuri, cum sunt: tutunul, sarea, alcoolul, zahărul, chibriturile, cărțile de joc etc. În unele țări există și monopolul de stat al loteriilor. Având în vedere sfera de cuprindere, **m.f.** pot fi **depline** sau **parțiale**. **M.f. depline** se stabilesc de către stat atât asupra producției, cât și asupra vânzării cu ridicata și cu amănuntul. **M.f. parțiale** se instituie fie numai asupra producției și comerțului cu ridicata, fie numai asupra comerțului cu amănuntul. **M.f.** se păstrează în unele țări, cum sunt: Germania (asupra alcoolului și băuturilor alcoolizate), Italia (asupra tutunului, chibriturilor și pietrelor de brichetă), Spania (asupra tutunului și petrolului), Elveția (asupra alcoolului, sării, apelor și minelor), România (asupra chibriturilor, parțial asupra alcoolului și diferitelor produse alcoolice, tutunului, hârtiei de țigarete, timbrelor fiscale și poștale, loteriei, subsolului etc.). Prin **m.f.** statul intensifică încasarea impozitelor indirecte și afectează veniturile reale ale consumatorilor. **V. și impozit indirect.** ❖ **M. natural, m.** în domeniul prețurilor când există un singur ofertant real și potențial pentru producția unei ramuri și poate acționa în mod eficient pe piață. **M.n.** există la unele servicii publice, ca de exemplu: electricitatea, telecomunicațiile, gazele naturale, apă, canalizarea. **M.n.** sunt legate de serviciile care presupun existența unor suprastructuri vaste și costisitoare de distribuție, ca în cazul energiei electrice, gazelor naturale, apelor etc. În aceste domenii, se consideră „natural“ să se monopolizeze prestarea serviciilor respective, deoarece existența mai multor firme, pentru a instaura concurența, ar fi prea costisitoare. **M.n.** au adesea costuri fixe ridicate, ceea ce face ca, pe măsura creșterii producției, să se realizeze profituri mari. Dacă **m.n.** aparține statului, atunci se urmărește: ▪construirea instalațiilor adecvate pentru a se obține economii; ▪preocuparea ca instalațiile să funcționeze la costul cel mai scăzut; ▪stabilirea unor tarife care să asigure eficiența economică, mobilizarea resurselor financiare și calitatea (accesibilitatea) pentru clienți; ▪satisfacerea promptă și calitativă a cerințelor clienților. În cazul în care mai multe firme de dimensiuni mai mici ar produce câte o fracțiune din cererea totală, costurile acestora ar fi foarte ridicate. Ca reprezentant al societății, statul trebuie să constrângă monopolul să producă și să furnizeze serviciile la tarife rezonabile. ❖ **M. valutar de stat, dreptul exclusiv al statului de a efectua pe teritoriul țării, prin intermediul Băncii Naționale, toate operațiunile referitoare la valuta străină, metalele prețioase, hârtiile de valoare etc.** **M.v.** de s. este o parte componentă a monopolului comerțului exterior; el asigură independența monedei naționale, ferind-o de fenomenele stihinice ale pieței mondiale.

MONOPSON, situație în care pe piață există un singur cumpărător al unei mărfi care poate impune condiții defavorabile producătorului (vânzătorului).

MONTAREA ÎMPRUMUTULUI, totalitatea operațiunilor efectuate de sindicatul de emisiune în vederea obținerii capitalului de către debitor prin plasarea obligațiunilor. Dacă în perioada **m.î.** scade dobânda pe piață, obligațiunile devin foarte atractive și se pot plasa într-un timp scurt. **V. și împrumut de stat; obligațiune.**

MORALITATEA IMPUNERII, mod de impunere, nivel al impozitării care este echitabil, suportabil, legiferat și aplicat în funcție de natura și de mărimea venitului și a averii, precum și avându-se în vedere situația familială, civilă, socială, vârsta, capacitate de muncă etc. a contribuabililor. Impunerea prea accentuată afectează condiția de viață a cetățeanului, libertatea acestuia. **V. și principiile generale ale impozitării.**

MORATORIU 1. Amânare, suspendare cu caracter general a plății unor datorii publice sau particulare, acordată prin lege sau prin hotărâre guvernamentală, pe un anumit timp sau pe întreaga perioadă în care există împrejurări speciale (calamități ale naturii, criză, revoluție, război etc.).

M. are ca scop acordarea unui răgaz debitorului în vederea redresării situației sale patrimoniale și creării condițiilor favorabile pentru onorarea obligațiilor față de creditori. **2. Instituție** prin care, la cererea falitului, se suspendă temporar efectuarea hotărârii judecătorești declarative de faliment, falitul justificând cu probe valabile că încetarea plăților a fost consecința unor evenimente extraordinare și neprevăzute ori că acestea sunt scuzabile, și stabilește cu documente sau prin dare de garanții suficiente că activul patrimoniului său depășește pasivul. Amânarea prin măsuri adoptate de către stat în cazuri excepționale (lipsa acută de disponibilități valutare, stare de război etc.), pe un anumit termen, a stingerii datoriilor interne și externe. **M.** se poate institui și prin acorduri judiciare speciale și poate privi sistarea plăților interne (**m. intern**) și sistarea plăților în străinătate. Amânarea pe o anumită perioadă de timp a plății datoriilor interne se poate face de către o instanță judecătorească înainte sau după ajungerea debitorului în stare de faliment. **M.** dă dreptul debitorilor ca pe perioada de timp amânată, determinată de instanța judecătorească, să înceteze plata datoriilor pe care le au, creditorii neavând dreptul să pretindă această plată. Pe timpul **m.**, debitorul nu este oprit să-și achite obligațiile față de creditorii săi, însă este apărat de urmărirea silită a acestora. Atâta vreme cât **m.** este în vigoare, debitorul nu poate cere valută pentru stingerea datoriilor sale în străinătate. **M.** poate fi **parțial**, când se referă numai la anumite datorii, și **general**, când se extinde asupra tuturor datoriilor. **M.** se practică de foarte multă vreme, fiind folosit și înaintea erei noastre. **M.** se practică mai ales în timpul crizelor economice și dovedește instabilitatea sistemelor economice, monetare, financiare și de credit ale țărilor respective. În ultimele decenii, în locul **m.** statele practică intervenția valutară. **V.** și **daună moratorie; dobândă; dobândă moratorie; intervenție valutară.** ❖ **M. împrumutului public**, suspendarea pe o anumită perioadă de timp a **serviciului datoriei publice (v.)**. Statul debitor anunță pe creditorii săi despre împrejurările excepționale și despre situația în care se află, datorită căreia nu-și poate respecta angajamentele față de creditori. **V.** și **datorie arierată; datorie publică; serviciul datoriei publice.**

MOȘTENIRE, trecerea patrimoniului unei persoane decedate asupra uneia sau mai multor persoane în viață, în temeiul legii sau al unui testament.

MULTIPLICATOR, număr, coeficient convențional care se determină ca raport între creșterea producției, a venitului și creșterea investițiilor și relevă că, în cazul în care are loc o sporire a investițiilor comparativ cu situația inițială, venitul va înregistra o creștere de *n* ori mai mare față de sporul investițiilor. **V.** și **multiplicatorul investițiilor.**

MULTIPLICATORUL CHELTUIELILOR PUBLICE, coeficient, indicator care evidențiază creșterea producției și a veniturilor bugetare prin mărirea cheltuielilor bugetare, fără a se modifica suma impozitelor și a taxelor. Evident, în astfel de situații se creează sau se mărește deficitul bugetar care se finanțează din împrumuturi de stat.

MULTIPLICATORUL CREDITULUI, indicator care exprimă nevoia relativă de monedă. **M.** se interpretează ca fiind cantitatea de monedă necesară pentru a se obține o anumită sumă a masei monetare. Dacă se acceptă că **m.** este egal cu 0,20=20%, aceasta înseamnă că, pentru a obține 100 de lei monedă, sunt suficienți 20 de lei emiși în bancnote și monede. Acest **m.** evidențiază cantitatea de monedă scripturală ce se poate crea prin faptul că în economie există unele disponibilități sau rezerve excedentare, ținându-se seama de rezervele obligatorii la bănci și de existența unor sume de bani lichizi la agenții economici și la populație. **M.c.** se determină după următoarea formulă:

$$MC = \frac{1}{b + a - ab},$$

în care:

MC = multiplicatorul creditului;

a = procentul rezervei obligatorii;

b = procentul de retragere a banilor din circulație de către agenții economici și populație.

MULTIPLICATORUL FISCAL, coeficient, indicator care relevă creșterea producției și a venitului prin micșorarea impozitelor și fără modificarea cuantumului total al cheltuielilor bugetare. Eventualul deficit bugetar se finanțează prin împrumuturi de stat. Reducerea impozitelor și a taxelor determină o creștere a veniturilor disponibile, din care o parte se economisește.

MULTIPLICATORUL INVESTIȚIILOR, indicator care exprimă raportul dintre creșterea venitului (ΔV) și sporirea investițiilor (ΔI). M.i. relevă că, atunci când are loc o creștere a investițiilor față de situația inițială, venitul va crește cu o mărime de K ori mai mare decât sporul investițiilor. Rezultă că:

$$\Delta V = K \cdot \Delta I.$$

Din relația

$$\Delta V = \Delta C + \Delta I.$$

rezultă că

$$\Delta I = \Delta V - \Delta C.$$

Dacă în relația de calcul a m.i., $K = \frac{\Delta V}{\Delta I}$, se înlocuiește ΔI cu $\Delta V - \Delta C$, se obține:

$$K = \frac{\Delta V}{\Delta V - \Delta C}.$$

Dacă se împart numărătorul și numitorul fracției cu ΔV , se obține:

$$K = \frac{1}{1 - \frac{\Delta C}{\Delta V}}.$$

Rezultă că m.i. este un instrument de analiză a creșterilor, care exprimă numărul prin care trebuie să se multiplice variația de investiție netă pentru a se obține suma corespunzătoare de variație a producției. M. exprimă propagarea dinamică a unei cheltuieli care declanșează altele, în valuri. M. generează o înlănțuire de cerere-venit care poate acționa în sensul expansiunii, accentuând un efect inițial sau, dimpotrivă, provocând depresiunea, amplificarea contracției volumului de investiții și a cererii corespunzătoare. M.i. este legat de tendința despre consumul fracției din venitul suplimentar distribuit, care crește volumul producției. M. presupune că rata de utilizare a capacităților productive este suficientă pentru ca producția să poată urma cererea. M.i. este un indicator ce exprimă măsura în care modificarea investițiilor generează modificări în nivelul consumului. Dacă un agent economic face investiții, cheltuielile sale generează venituri pentru alții. Persoanele fizice și cele juridice care încasează aceste venituri le consumă parțial, ceea ce înseamnă că acest consum constituie un venit pentru alții etc.

MUNCĂ, activitate conștientă a omului, desfășurată cu un anumit scop, anume acela de a produce bunuri materiale și spirituale. **M.** este un proces între om și natură în cursul căruia omul efectuează, reglementează și controlează prin acțiunea sa schimbul de materii dintre el și natură. **M.** este condiția naturală permanentă a vieții oamenilor, nimic nefiind posibil fără muncă; **m.** constituie baza existenței și a dezvoltării societății umane. **M.** a avut un rol hotărâtor în procesul de formare a omului, în desprinderea lui din lumea animalelor. **M.** presupune producerea de către om a mijloacelor de muncă (unelte etc.) și acționarea cu ajutorul lor asupra obiectelor muncii, proces în cursul căruia oamenii acționează și asupra lor înșiși, dezvoltându-și capacitatea, experiența și îndemnarea lor de a folosi elementele naturii. În procesul muncii, oamenii nu acționează în mod izolat, ci intră în anumite relații sociale de producție. Munca fizică și intelectuală constituie o necesitate vitală, ea este sursa, condiția existenței omului, a conștiinței sale, este o sursă de mulțumire, de satisfacție, de inspirație, un mijloc de afirmare a persoanei în societate. Uneori însă, **m.** se manifestă nu numai ca o acțiune liberă, dar și ca o activitate nedemnă, degradantă, înșoitoare, ca o obligație penibilă și de disprețuit. În unele cazuri, **m.** poate însemna și aspirare, înstrăinare, luptă pentru existență, cauză a anumitor frustrări și boli. Constituția României prevede la art. 38: „Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei și alegerea locului de muncă sunt libere... Durata normală a zilei de lucru este în medie de cel mult opt ore. La muncă egală, femeile au salariu egal cu bărbații. Dreptul la negocieri colective în materie de muncă și caracterul obligatoriu al convențiilor colective sunt garantate.“

MUNCĂ PATRIOTICĂ, sursă de finanțare a investițiilor care micșorează corespunzător cuantumul resurselor bănești necesare finanțării. **M.p.** exprimă atașamentul și entuziasmul oamenilor față de statul nostru și constă în participarea nemijlocită a populației la realizarea unor importante lucrări. Estimarea muncii patriotice care se prevede în planul de finanțare și de creditare a investițiilor se determină pe baza unor convenții încheiate între beneficiarul de investiție și antreprenor, pe de o parte, și consiliile locale și organizațiile obștești, pe de altă parte. **V.** și surse de finanțarea a investițiilor.

MUNTE DE PIETATE, instituție de credit mobilier care a funcționat și în țara noastră până în anul 1932, când a căzut în stare de încetare a plăților. Ea acorda împrumuturi pe baza gajurilor de bijuterii, obiecte de artă, mobilă, blănuri etc., care se restituiau în cazul rambursării împrumutului sau se vindeau prin licitație publică în caz de neachitare la termen a acestuia. **V.** și lombard.

MUTUALITATE, act de solidaritate umană, principiu de bază sub forma căruia au apărut, s-au dezvoltat și se practică diferite forme ale asigurărilor de persoane, de bunuri, de răspundere civilă, potrivit căruia riscul este suportat și acoperit în comun de către toate persoanele cuprinse în asigurare („toți pentru unul și unul pentru toți“). Încă de la formele incipiente ale asigurărilor, **m.** se manifesta sub forma colaborării, a întrajutorării simultane a unor grupuri de persoane. **M.** constă în aceea că fiecare persoană din grupul respectiv are în același timp atât calitatea de asigurat, cât și cea de asigurător. Toți participanții la asigurare au obligația să plătească o sumă modestă, numită primă de asigurare, în vederea constituirii fondului de asigurare din care se compensează daunele suferite de asigurați și se plătesc sumele asigurate în urma survenirii riscului cuprins în asigurare. În cadrul colectivității se compensează daunele pentru bunurile distruse sau avariate aparținând persoanelor respective și, în caz de nevoie, se acordă sprijin oricărui membru al colectivității. **M.** este un element esențial al definirii asigurării. Fără principiul **m.** nu poate fi vorba de protecția vieții omeneste sau de refacerea bunurilor distruse. **M.** a stat și, sub anumite aspecte, stă și astăzi la baza asigurărilor de persoane, de bunuri, la temelia asigurărilor sociale. **M.** nu presupunea realizarea vreunui beneficiu. Administrând riscul prin intermediul asigurării, orice pagubă este suportată în comun de mai multe persoane și nu-și exercită impactul asupra unei singure persoane. Punerea în practică a principiului mutualității explică dezvoltarea foarte dinamică a asigurărilor pe plan național și internațional.

N

NAȚIONALIZARE, actul, hotărârea politică privind trecerea în proprietatea statului, cu sau fără despăgubire, a unor întreprinderi, zăcăminte, a pământului etc. aflate în proprietatea privată a unor persoane fizice sau a unor societăți particulare. ❖ **N. capitalistă**, trecerea unor bunuri din proprietatea privată în proprietatea statului capitalist, cu plata echivalentului valoric de la bugetul de stat. N.c. nu schimbă esența proprietății capitaliste asupra bunurilor naționalizate și natura orânduirii deoarece statul nu poate înlătura caracterul de capital al respectivelor mijloace de producție. N.c. constituie o cale de creare a proprietății monopoliste de stat. ❖ **N. socialistă**, trecerea pe cale revoluționară a mijloacelor de producție proprietate privat-capitalistă în proprietatea statului socialist ca bunuri ale întregului popor. Prin actul naționalizării bunurile devin proprietate socialistă de stat, proprietate a întregului popor. În condițiile trecerii la socialism, naționalizarea este considerată o necesitate obiectivă, o legitate general valabilă pentru toate țările. N.s. pune bazele sectorului socialist în economie, constituind primul pas spre construirea economiei socialiste. Ea poate îmbrăca forme și metode diferite în funcție de particularitățile concrete ale fiecărei țări, de raportul forțelor de clasă, de condițiile internaționale. De asemenea, n.s. se poate desfășura deodată sau treptat, cu sau fără plata unui anumit echivalent. În țara noastră, naționalizarea principalelor mijloace de producție industriale, de transport, miniere, de asigurări etc. a avut loc la 11 iunie 1948, fiind urmată de alte naționalizări în anii 1949-1950.

NAUFRAGIU, scufundare a unei nave; avariere sau accident care conduce la scoaterea unei nave din circulație. N. este un risc (v.) specific navelor maritime, care se acoperă prin asigurare indiferent de condiția („cu răspundere pentru pierdere și avarii“, „fără răspundere pentru avarii în afară de cazurile de coliziune, naufragiu, eșuare și incendiu sau explozie la bordul navei“, „cu răspundere numai pentru pierderea totală a navei, inclusiv cheltuielile de salvare“) care stă la baza încheierii asigurării.

NAVE PENALIZATE, nave care au o vechime mare, motiv pentru care efectuarea unor transporturi de mărfuri cu acestea conduce la plata unor prime adiționale. Se consideră nave penalizate acele nave care au o vechime mai mare de 20 de ani, iar în cazul navelor tanc cele care au o vechime de peste 15 ani. Nivelul primelor adiționale este influențat atât de vechimea navei (21-30 de ani, 31-35 de ani, 36-40 de ani și peste 40 de ani), cât și felul mărfurilor care fac obiectul transportului. Introducerea primelor adiționale trebuie privită în strânsă legătură cu faptul că o vechime mai mare a unei nave constituie un factor de agravare a riscului.

NAVLOSANT, persoană care închiriază o navă altei persoane, numită **navlositor** (v.).

NAVLOSIRE, convenție referitoare la închirierea unei nave pentru una sau mai multe curse, încheiată de navlositor, adică de proprietarul mărfii, cu armatorul (proprietarul vasului).

NAVLOSITOR, participant la contractul de navlosire, care transportă în nume propriu ori ca intermediar mărfuri, în care scop închiriază o navă. **V.** și **navlu**.

NAVLU (engl. „freight“), tariful, prețul transportului maritim sau fluvial pentru mărfuri; suma pe care armatorul are dreptul să o primească de la navlositor în schimbul serviciului de transport al mărfurilor pe baza contractului de transport. **N.** este format din costul transportului pe mare și din beneficul net. Determinarea lui se face în funcție de timpul pentru care nava este pusă la dispoziția navlositorului, de numărul voiajurilor, de volumul sau de greutatea mărfii, de numărul coletelor sau de valoarea mărfii. Nivelul **n.** variază continuu în funcție de cererea și oferta de nave și se speculează la bursă. Plata **n.** se face pe bază de tarife sau pe baza cotațiilor la bursă. Cuantumul **n.** este influențat de factori conjuncturali de ordin economic, social, financiar etc. ❖ **N. acumulat, n.** care se calculează în portul de descărcare și care este format din navlul propriu-zis la care se adaugă sumele ce se cuvin armatorului din **contrăstalii** (**v.**) și diferite cheltuieli efectuate în contul mărfii, din care se scad cheltuielile datorate de armator navlositorului (cheltuielile cu îndeplinirea formalităților finale la autorităților portuare, comisionul de navlosire, cheltuielile de agenție în contul mărfii, asigurarea suplimentară a navei etc). **V.** și **comision; comision de adresă; comision de agenție; comision de navlosire.** ❖ **N. ad. valorem, n.** care se calculează la (în raport cu) valoarea mărfurilor și care se practică de regulă la mărfurile scumpe pentru ca suma navlului să fie proporțională cu prețurile lor. ❖ **N. anticipat**, prețul plătit de către navlositor armatorului, în portul de încărcare, înainte de a se efectua transportul mărfurilor. ❖ **N. brut**, prețul transportului mărfii și cheltuielile cu taxele portuare (remorcare, pilotare, de cheu, consulare etc.), la care se adaugă diferitele cheltuieli efectuate pentru mărfuri în portul de descărcare. ❖ **N. contra ramburs**, sumă datorată pentru transportul de colete; se plătește de către destinatar în momentul primirii coletelor. ❖ **N. garantat**, plata **n.** indiferent dacă marfa ajunge sau nu la destinație din cauza diferitelor accidente ce pot surveni în timpul transportului. ❖ **N. global (forfetar)**, sumă calculată pentru întreaga navă, fără a se ține seama de cantitatea de marfă care se încarcă. ❖ **N. întreg**, totalul sumei navlului prevăzute în conosament sau în factura de navlu, după cum rezultă din contractul de navlosire. **V.** și **factură; factură de navlu.** ❖ **N. la destinație**, suma plătită după sosirea navei în portul de destinație. ❖ **N. mort**, sumă ce se plătește și pentru spațiul neocupat în navă, dar închiriat, sau pentru mărfurile care nu s-au mai încărcat pe navă din vina încărcătorului. ❖ **N. net**, sumă ce se determină prin scăderea din prețul total al transportului a cheltuielilor de port, de remorcaj, a comisionului de navlosire, a comisionului de agenție etc. ❖ **N. pe distanță**, preț stabilit și încasat în funcție de distanța pe care se transportă mărfurile; se practică în cazurile în care mărfurile se transportă pe distanțe mai mari decât cele prevăzute în conosament. ❖ **N. suplimentar**, preț ce se încasează pentru mărfurile neacceptate în portul de destinație sau când nava este împiedicată să livreze mărfurile și care se retransportă în portul de încărcare spre a fi predate încărcătorului. În aceste cazuri se pot adăuga și cheltuielile reclamate de eventuala descărcare și reîncărcare a mărfurilor transportate.

NECESAR AL FONDULUI DE RULMENT, indicator financiar folosit în analiza economico-financiară a agenților economici, care evidențiază necesarul financiar al exploatării. Necesarul financiar al exploatării reprezintă diferența dintre capitalul investit pentru formarea stocurilor și constituirea creanțelor clienților și asimilatelor acestora, pe de o parte, și finanțarea cuprinsă în datoriile față de furnizori și asimilatele acestora, pe de altă parte. **N.** al **f. de r** se determină astfel:

$$\text{NFR} = \text{Stocuri} + \text{Clienți} - \text{Furnizori.}$$

Stocurile și clienții reprezintă active de exploatare. Activele de exploatare mai cuprind și unele asimilate, cum sunt: avansuri și acțiuni acordate furnizorilor și angajaților, debitori etc. Furnizorii reprezintă pasive de exploatare, care mai cuprind și anumite asimilate, ca de exemplu: avansuri și

acțiuni primite de la clienți, datorii față de angajați, față de stat, asigurările sociale de stat, asigurările sociale pentru sănătate etc. Pasivele de exploatare se determină ținând seama de decalajul de timp ce apare între momentul nașterii datoriilor și cel al lichidării lor, al efectuării plăților respective. De exemplu, la aprovizionarea cu materii prime și materiale de la furnizori se naște un decalaj între ziua recepției și cea a plății acestor resurse materiale; în timpul decalajului unitatea cumpărătoare folosește resursele bănești corespunzătoare care de fapt sunt ale furnizorului. De asemenea, la salarii se ivește un decalaj între data constituirii drepturilor angajaților și ziua plății lor. La finanțare se ia în considerare numai soldul minim permanent și stabil al pasivelor de mai sus, fiind numite **pasive stabile**. N.f. de r. se deosebește de la o întreprindere la alta, de la o ramură economică la alta, fiind determinat de: durata ciclului de exploatare, care exercită o influență direct proporțională; valoarea adăugată, care cu cât este mai mică, cu atât **creditul furnizor (v.)** compensează creditul acordat clienților; ritmul de creștere a cifrei de afaceri, care necesită ca n.f. de r. să aibă o evoluție ca și a cifrei de afaceri. În anumite situații, n.f. de r. poate să se diminueze ca urmare a unei valori adăugate reduse, datorită creșterii datoriilor față de furnizori și reducerii datoriilor din partea clienților, precum și ca efect al creșterii vitezei de rotație a stocurilor. Micșorarea n.f. de r. eliberează resurse financiare necesare activității economice a întreprinderii în cauză. Reducerea n.f. de r. se poate obține pe următoarele căi: creșterea duratei și a cuantumului datoriilor față de furnizori; reducerea duratei și a volumului creditelor acordate clienților; micșorarea în anumite limite a stocurilor. N.f. de r. este legat de decalajul dintre încasări și cheltuieli. Încetinirea vânzărilor poate conduce la creșterea sensibilă a n.f. de r, fapt ce provoacă dificultăți trezoreriei întreprinderii. N.f. de r. poate avea o variație în timp, determinată în principal de modificarea cifrei de afaceri și de rata inflației. Dezvoltarea activității agenților economici determină, de regulă, creșterea n.f. de r. Dar creșterea cifrei de afaceri trebuie să genereze un flux de autofinanțare. După cum rezultă din cele de mai sus, n.f. de r. depinde de nivelul stocurilor, de clienți și de furnizori, dar toate acestea variază, de regulă, în funcție de cifra de afaceri. El se calculează astfel:

$$\text{SNFR} = \frac{CA_1 - CA_0}{CA_0} \cdot \text{NFR}_0,$$

în care:

SNFR = sporul necesarului de fond de rulment;

CA_1 = cifra de afaceri în anul curent (de creștere);

CA_0 = cifra de afaceri din perioada anterioară creșterii;

NFR_0 = necesarul fondului de rulment în perioada anterioară creșterii cifrei de afaceri.

În perioada de creștere a cifrei de afaceri, necesarul total al f. de r. se determină prin următorul calcul:

$$\text{NTFR} = \text{NFR}_0 + \text{SNFR}.$$

V. și pasive de exploatare; pasive stabile; fond de rulment.

NEGLIJENȚĂ, atitudine de nepăsare, de delăsare, de lipsă de grijă și răspundere, de ușurință în îndeplinirea unei obligații, sarcini, îndatoriri.

NEGLIJENȚĂ ÎN PĂSTRAREA SECRETULUI DE STAT, comportarea neglijentă a unui salariat care are ca urmare distrugerea, sustragerea, alterarea sau pierderea unui document care constituie secret de stat sau care a dat posibilitatea unei alte persoane să ia cunoștință de un secret de stat. N. în p.s. de s. constituie **infrațiune** și se pedepsește penal.

NEGLIJENȚĂ ÎN SERVICIU, încălcarea din culpă de către o persoană încadrată în muncă a unei îndatoriri de serviciu, prin îndeplinirea defectuoasă sau prin neîndeplinirea acestei îndatoriri, dacă în acest fel au fost vătămate într-o măsură importantă interesele legale ale unei persoane, s-a produs o pagubă avutului obștesc ori a fost tulburată desfășurarea normală a activității unei organizații de stat sau obștești. N. în s. poate să constituie sau nu infracțiune, sancționându-se în mod corespunzător.

NEGOCIERE, dezbateri, tratative, act de tranzacție ce se desfășoară între două sau mai multe persoane fizice sau juridice în vederea realizării unor înțelegeri ori a perfectării unor contracte.

NEGOCIEREA CONDIȚIILOR DE MUNCĂ, principiu al dreptului muncii (v.), care constă în negocierea de către salariați și patroni a modalităților de stabilire a drepturilor și obligațiilor reciproce de comun acord. Legislația adoptată după decembrie 1989 prevede că drepturile și obligațiile salariaților se stabilesc prin contractul individual de muncă, prin negocierea liberă a salariaților cu patronul. Condițiile de muncă din întreprinderi, drepturile și obligațiile salariaților și patronilor se stabilesc prin contractele colective de muncă, ce se perfectează la nivelul unităților economice, al ramurilor economice și la nivelul economiei naționale. Constituția României prevede la art. 38, alin. 5, că „dreptul la negocieri colective în materie de muncă și caracterul obligatoriu al convențiilor colective sunt garantate“.

NEGOCIEREA TITLURILOR FINANCIARE, modalitate, procedură de stabilire a prețului de tranzacție a titlurilor financiare, folosită de către membrii rețelei naționale de comercializare a acestor titluri.

NEIMPOZABIL, ceea ce nu este supus impunerii, nu cade sub incidența legii de impozit, fiind scutit de plata impozitului.

NELUAREA MĂSURILOR DE PROTECȚIE A MUNCII, neadoptare a măsurilor de protecție a muncii prevăzute de legislație, de către persoana juridică sau fizică organizatoare a procesului de muncă. Neluarea vreuneia dintre măsurile prevăzute de normele juridice referitoare la protecția muncii, de către persoana care are îndatorirea de a lua aceste măsuri, la locurile de muncă ce prezintă un pericol deosebit, dacă prin aceasta se creează posibilitatea producerii unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 3 ani sau cu amendă. Nerespectarea de către orice persoană a măsurilor stabilite cu privire la protecția muncii, dacă prin aceasta se creează un pericol iminent sau deosebit de producere a unui accident de muncă sau de îmbolnăvire profesională, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. Nerespectarea de către conducerea persoanei juridice și de către persoana fizică a normelor referitoare la autorizarea funcționării din punctul de vedere al protecției muncii constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare la 3 luni la 2 ani sau cu amendă. Această pedeapsă se aplică și în cazul repunerii în funcțiune a mașinilor, utilajelor și instalațiilor fără să se elimine deficiențele pentru care s-a dispus oprirea lor. Constituie contravenții următoarele abateri de la normele de protecție a muncii: ▪nerespectarea normelor de protecție a muncii; ▪accesul persoanelor neautorizate la locurile de muncă ce prezintă un pericol deosebit; ▪nerespectarea normelor privind organizarea activității de păstrare, întreținere și denocivizare a echipamentului de protecție; ▪neîntocmirea documentelor de urmărire a parametrilor funcționali ai echipamentelor tehnice și a rapoartelor de serviciu pentru instalațiile cu regim special de exploatare; ▪nerespectarea prevederilor referitoare la întocmirea și la trimiterea în termen a rapoartelor și a datelor în legătură cu situația protecției muncii; ▪neîncheierea sau neprevăderea în contractul de muncă și în regulamentele privind desfășurarea activității a obligațiilor referitoare la protecția muncii; ▪nerespectarea obligațiilor de către patroni și salariați;

▪încălcarea normelor de protecție a muncii privind timpul de muncă, munca în schimburi și intensitatea muncii; ▪nerespectarea normelor privind asigurarea, marcarea și întreținerea căilor de acces și de circulație; ▪neasigurarea iluminatului de siguranță la locurile de muncă prevăzute de normele de protecție a muncii; ▪părăsirea echipamentelor tehnice aflate în funcțiune sau încredințarea supravegherii acestora unor persoane neautorizate; ▪nerespectarea normelor privind organizarea și desfășurarea activității de salvare; ▪nerespectarea normelor de producere a echipamentelor de lucru și de protecție colectivă și individuală; ▪neacordarea alimentației de protecție și a materialelor igienico-sanitare gratuite; ▪nerespectarea normelor de protecție a muncii privind transportul, manipularea și depozitarea echipamentelor tehnice, a materialelor și a produselor; ▪nerespectarea măsurilor de siguranță prevăzute în normele privind lucrul la înălțime, în spații închise și în condiții de izolare; ▪nerespectarea normelor privind delimitarea, îngrădirea și semnalizarea zonelor periculoase, a gurilor, a săpăturilor, a puțurilor și a iluminatoarelor; ▪nerespectarea măsurilor de protecție a muncii pentru asigurarea exploatării fără pericol a instalațiilor de sudare, a recipientelor; ▪nerespectarea normelor privind întreținerea, revizia și repararea periodică a echipamentelor tehnice; ▪nerespectarea normelor privind exploatarea în condiții de siguranță a mijloacelor de transport și a celor de ridicat; ▪nerespectarea normelor de protecție a muncii privind aplicarea metodelor de exploatare minieră, execuția, exploatarea și întreținerea lucrărilor miniere, realizarea și funcționarea sistemului de acraș; ▪încălcarea normelor privind facilitarea activității inspectorilor de protecție a muncii. De asemenea, constituie contravenții următoarele situații: ▪neluarea măsurilor prevăzute în norme, care să prevină prezența, peste limitele admise de norme, a factorilor nocivi chimici, fizici sau biologici, precum și suprasolicitarea diferitelor organe sau sisteme ale organismului uman în procesul de muncă; ▪darea în exploatare sau repunerea în funcțiune, parțială sau totală, a construcțiilor, a echipamentelor tehnice noi sau reparate, precum și aplicarea unor procese tehnologice care nu corespund normelor de protecție a muncii; ▪neîntocmirea sau nerespectarea documentațiilor tehnice pentru executarea lucrărilor care necesită măsuri speciale de siguranță; ▪neluarea măsurilor pentru prevenirea și lichidarea avariilor; ▪folosirea surselor de foc deschis și fumatul în locurile unde acestea sunt interzise prin norme; ▪neluarea măsurilor de protecție a muncii pentru prevenirea accidentelor prin electrocutare, la executarea, exploatarea, întreținerea și repararea instalațiilor și echipamentelor electrice, precum și a măsurilor pentru prevenirea efectelor electricității statice și a descărcărilor atmosferice; ▪nerespectarea măsurilor de protecție a muncii privind depozitarea, manipularea, transportul sau utilizarea materialelor toxice, corosive, inflamabile, a pesticidelor, precum și a deșeurilor rezultate; ▪neasigurarea sau nefolosirea instalațiilor electrice de construcție adecvate la locurile de muncă unde există pericole de incendiu sau de explozie; ▪nerespectarea normelor de protecție a muncii privind asigurarea celei de a doua surse de alimentare cu energie electrică a echipamentelor tehnice; ▪încălcarea dispozițiilor legale referitoare la asigurarea și la utilizarea fondurilor necesare realizării măsurilor de protecție a muncii. Abaterile contravenționale de mai sus se sancționează cu amendă, în funcție de gravitatea abaterilor. Constatarea și sancționarea contravențiilor sunt de competența inspectorilor de protecție a muncii din Ministerul Muncii și Solidarității Sociale sau a inspectorilor de poliție sanitară și de medicină preventivă din Ministerul Sănătății. Împotriva procesului-verbal de constatare a contravenției persoana sancționată poate face plângere la judecătoria teritorială, a cărei hotărâre poate fi atacată cu recurs. **V. și protecția muncii; norme de protecție a muncii; inspector de protecție a muncii; igiena muncii; boală profesională; accident de muncă.**

NEOIMPERIALISM, concepție socialisto-marxistă potrivit căreia corporațiile gigant cu sediul în țările capitaliste dezvoltate exercită controlul și dominația asupra economiilor țărilor subdezvoltate.

NEREZIDENȚI VALUTARI ÎN ROMÂNIA, persoane juridice și fizice care au sediul sau domiciliul în străinătate, dar care participă la efectuarea operațiunilor valutare curente și la transferurile de capital cu mijloace de plată străine în țara noastră. Sunt considerați **n.v. în România**: ■persoanele juridice cu sediul în străinătate care nu sunt înregistrate și/sau autorizate să desfășoare activități în România; ■ambasadele, consulatele și alte reprezentanțe ale diferitelor țări în România, precum și organizațiile internaționale sau reprezentanțe ale unor astfel de organizații care funcționează în România; ■sucursalele, filialele, reprezentanțele, agențiile și birourile persoanelor juridice românești care desfășoară activități și sunt înregistrate în străinătate ca persoane juridice. De asemenea, sunt **n.v. în România**: ■persoanele fizice, cetățeni străini, care lucrează în cadrul ambasadelor, consulatelor și reprezentanțelor altor țări în România; ■persoanele fizice, cetățeni străini, precum și persoanele fără cetățenie (apatrizii), cu domiciliul în străinătate și care se află în România pe o perioadă mai mică de 183 de zile, în total, pe parcursul unui an calendaristic, cu pașaport sau cu legitimație de ședere temporară pentru cetățenii străini, vizată la timp de organele abilitate; ■persoanele fizice, cetățeni români, cu domiciliul în străinătate și care se află în România pe o perioadă mai mică de 183 zile, în total, pe parcursul unui an calendaristic. **V. și rezidenți valutari în România.**

NETTO 1. Greutatea mărfii fără ambalaj. **2.** Suma rămasă după ce s-au scăzut din prețul brut (total) de vânzare toate cheltuielile (transport, comisioane, magazinaj, asigurare etc.).

NEUTRALITATE BUGETARĂ, mod de execuție a veniturilor și a cheltuielilor bugetului de stat care nu provoacă dificultăți în luarea deciziilor de către agenții economici și, prin urmare, nu influențează alocarea resurselor. **N.b.** presupune existența echilibrului bugetar, neutralitate fiscală, efectuarea rațională a cheltuielilor bugetare și limitarea lor la cerințele minime. **V. și neutralitate fiscală.**

NEUTRALITATE FISCALĂ, principiu de politică fiscală potrivit căruia impozitele și taxele trebuie astfel reglementate, să aibă un asemenea quantum încât nici să nu stimuleze și nici să nu afecteze activitatea contribuabililor. Sistemul fiscal nu trebuie să stingherească activitatea economică a contribuabililor și nici să-i îndepărteze de la îndeletnicirile lor. **V. și principiile generale ale impozitării.**

NIVEL (LIMITĂ) AL VALORII DE ECHILIBRARE, capital minim menținut de un investitor în contul său de siguranță din care nu este nevoie să efectueze plăți de echilibrare. Acest capital minim se calculează în funcție de prețul pieței sau al debitului care există în cont.

NIVEL DE ÎNCASĂRI, indicator folosit în sistemul de creditare al unităților, care reprezintă nivelul minim al încasărilor prevăzute a se realiza într-o anumită perioadă de timp (într-un trimestru), astfel încât să se poată realiza o rambursare corespunzătoare din creditele ce au fost acordate unității respective în perioadele anterioare sau în anul curent. **N. de î.** determină unitățile economice să folosească cu eficiență maximă creditele care li se acordă.

NIVEL DE PLĂȚI, indicator care se utilizează în sistemul de creditare al unităților economice. El reprezintă quantumul maxim al plăților ce se pot efectua prin contul curent într-o anumită perioadă de timp (într-un trimestru). Acest indicator determină unitățile economice să folosească în mod rațional creditele bancare care li se pun la dispoziție.

NIVEL DE VIAȚĂ, totalitatea condițiilor materiale, sociale, culturale pe care societatea le creează membrilor săi ori anumitor grupe de populație, familii sau persoane, într-o perioadă dată de timp. **N. de v.** se poate caracteriza cu ajutorul mai multor indicatori, cum sunt: ■veniturile

grupelor de populație; ■nivelul prețurilor mărfurilor și al tarifelor serviciilor; ■puterea de cumpărare a leului; ■consumul de mărfuri și servicii; ■condițiile de muncă și de odihnă; ■condițiile de locuit; ■nivelul de pregătire profesională și de cultură; ■modul de ocrotire a sănătății; ■morbiditatea și starea de sănătate a populației; ■accesul la instrucție și la informație etc.

NOMINAL, ceea ce este înscris pe o bancnotă, un cec, o acțiune, o obligațiune pentru a indica valoarea acesteia. V. și *valoare nominală*.

NOMINALISM, v. TEORIA NOMINALISTĂ A BANILOR.

NORMARE, procedură de stabilire a normelor sau a regulilor privind modul cum trebuie să se execute o anumită lucrare sau după care trebuie să fie condus un anumit domeniu de activitate.

NORMAREA ACTIVELOR CIRCULANTE, activitate complexă de planificare financiară prin care se dimensionează fondurile bănești necesare procurării stocurilor optime de active circulante proprii (materii prime, materiale, combustibili etc.), necesare unei unități economice pentru desfășurarea normală a activității sale. Lucrările de normare trebuie să fie astfel efectuate încât să faciliteze o aprovizionare normală, ritmică, să evite crearea de stocuri supranormative și să asigure condiții ca procesul de producție și de livrare a produselor finite să aibă o ritmicitate continuă. În procesul normării se ține seama, în primul rând, de necesitatea asigurării unui quantum optim de active circulante în concordanță cu obiectivele și cu sarcinile economice, care să asigure desfășurarea ritmică a proceselor de producție și de circulație a mărfurilor, folosirea completă și intensivă a capacităților de producție, a suprafețelor agricole și a forței de muncă, cu respectarea consumurilor normate, evitându-se golurile în aprovizionare. În al doilea rând, se are în vedere ca dimensionarea normativelor de active circulante să imprime aplicarea unui regim sever de economii în cheltuirea mijloacelor materiale, bănești și utilizarea cât mai eficientă a acestor mijloace. N.a.c. trebuie să reflecte modificările survenite în structura și asortimentul producției, în nivelul consumurilor specifice, în perfecționarea tehnologiilor de fabricație și o îmbunătățire continuă a calității produselor care se execută, să se înregistreze o reducere sistematică a consumurilor de materiale, combustibil și energie pe baza perfecționării continue a tehnologiilor de fabricație, să se urmărească lărgirea continuă a bazei interne, naționale de materii prime, materiale. N. trebuie să se bazeze pe metode științifice, pe cunoașterea condițiilor concrete de aprovizionare, producție și desfacere ale fiecărei întreprinderi, precum și pe cunoașterea posibilităților de îmbunătățire continuă a condițiilor acestor procese. Planificarea activelor circulante trebuie să fie coordonată și corelată cu planificarea aprovizionării tehnico-materiale, a producției și a desfacerii și să reflecte măsurile de perfecționare continuă a procesului de aprovizionare tehnico-materială, cu deosebire cele referitoare la optimizarea fluxurilor de transport și la raionarea aprovizionării, precum și a surselor de aprovizionare. La materialele procurate din import, pentru determinarea stocurilor este necesar să se aibă în vedere durata ciclurilor de aprovizionare de pe diferitele piețe externe, adâncirea permanentă a procesului de tipizare a materiilor prime, a materialelor și produselor, urmărindu-se reducerea dispersiei pe un număr mare de sorto-tipo-dimensiuni; îmbunătățirea organizării și optimizării fluxurilor de producție, scurtarea duratei ciclurilor de fabricație, perfecționarea proceselor de desfacere a mărfurilor, corelarea stocurilor de produse finite cu mărimea ciclurilor tehnice de livrare și de facturare a produselor, spre a se elimina imobilizările în stocuri de produse finite fără desfacere sau cu desfacere lentă. N.a.c. trebuie astfel făcută încât să se realizeze o concordanță deplină cu normele de stoc (în zile și unități naturale), astfel încât la nivelul fiecărei unități economice să se stabilească niveluri optime de finanțare prin normative ale stocurilor curente, în funcție de condițiile create de procesul aprovizionării, urmărindu-se să se asigure o corelare judicioasă între quantumul stocurilor normate

și a normativelor activelor circulante. Calcularea normativului pentru fiecare an și trimestru trebuie să se efectueze cu exactitate și fără exagerări, folosindu-se experiența înaintată a întreprinderilor și asigurându-se creșterea vitezei de rotație a activelor circulante; dimensionarea cuantumului necesar de active circulante trebuie să aibă în vedere atât interesele furnizorilor, cât și interesele cumpărătorilor. În procesul n.a.c. se urmărește asigurarea unui raport optim între dinamica stocurilor și dinamica venitului național, astfel încât volumul stocurilor materiale raportat la 1 000 de lei venit național creat să aibă o dinamică în continuă scădere. Periodic, la un anumit număr de ani, ministerele economice, consiliile județene și al municipiului București și organele financiar-bancare sunt obligate să organizeze acțiuni de recalculare a normelor de stoc și a normativelor în vederea dimensionării optime a necesarului de active circulante. Prin aceste recalculări se urmărește îmbunătățirea normelor de stoc și a normativelor în funcție de noile condiții de aprovizionare, producție și desfacere ale fiecărei unități economice. Practic, n.a.c. constă în stabilirea nivelului optim al stocurilor de active circulante în diferite faze ale circuitului economic și în calcularea normativului valoric pe fiecare categorie de active circulante supuse normării. **V. și normativul activelor circulante.** ♦ **N.a.c. prin metoda analitică**, activitate complexă de planificare financiară prin care se determină normativele medii anuale, precum și normativele trimestriale, pe fiecare element al activelor circulante, de către întreprinderile nou înființate, cu prilejul recalculării periodice a normativelor activelor circulante, când intră în funcțiune secții noi, când în anul curent în activitatea unităților economice survin modificări mari în aprovizionarea, organizarea și tehnologia producției, în desfacerea produselor, în nomenclatorul produselor ce se fabrică etc., modificări care pot determina o încetinire sau o accelerare a vitezei de rotație a activelor circulante. Prin această metodă de n. se determină normative corespunzătoare cerințelor reale ale unităților economice. Ea necesită însă un volum impresionant de muncă, mai ales la întreprinderile mari care fabrică o gamă largă de produse. ♦ **N.a.c. prin metoda sintetică (globală)** se folosește pentru determinarea normativului pe total active circulante necesare întreprinderii, avându-se în vedere viteza de rotație din anul de bază și volumul producției în anul curent. Această normare se practică de către întreprinderile aflate în funcțiune din anii anteriori și la care nu survin modificări esențiale în aprovizionare, producție și desfacere, precum și de către ministere la care ar fi foarte greu, dacă nu chiar imposibil, să se determine analitic normativul pentru fiecare element de active circulante. Ministerele își desfășoară munca de normare în strânsă legătură cu lucrările de elaborare a proiectului bugetului de stat, între care se stabilesc corelații, respectiv se determină vărsămintele ce urmează să se facă la buget și alocațiile ce urmează să fie primite de la bugetul de stat, precum și volumul de credite ce va fi solicitat băncii. La determinarea normativului se au în vedere sarcinile de producție care le-au fost repartizate întreprinderilor din programul de dezvoltare economico-socială, repartizarea acestor sarcini pe trimestre, viteza de rotație a activelor circulante din anul de bază, căile de accelerare a acesteia etc. **N.a.c.** pentru anul curent se efectuează plecându-se de la următoarea relație de egalitate:

$$\frac{VP_b}{N_b} = \frac{VP_{p1}}{N_{p1}},$$

în care:

VP_b și VP_{p1} = valoarea producției în anul de bază și, respectiv, în anul curent;

N_b și N_{p1} = normativul mediu al anului de bază și, respectiv, al anului curent.

Pe baza acestor elemente, normativul pentru anul curent se determină după următoarea formulă:

$$N_{pl} = \frac{N_b \cdot VP_{pl}}{VP_b}$$

Influențat de particularitățile ramurilor economice, normativul crește, în general, proporțional cu volumul producției, dar totuși mai puțin decât crește volumul acesteia. Normativul mediu al anului curent se poate determina și după relația:

$$N_{ma} = \frac{VP_p}{CR_b}$$

în care:

- N_{ma} = normativul mediu anual;
- VP_p = valoarea producției prevăzute în anul curent;
- CR_b = coeficientul prevăzut al rotației activelor circulante.

Normativele medii trimestriale se determină, în principiu, într-un mod asemănător, luându-se în considerare valoarea trimestrială a producției și viteza de rotație pe fiecare trimestru. Pentru determinarea normativului, viteza de rotație din anul de bază se corectează cu influența factorilor obiectivi care au acționat în anul de bază și continuă să acționeze în anul viitor, precum și cu influența factorilor noi care apar în anul viitor, cum sunt: ▪modificarea normelor de stoc în zile la materii prime și materiale, semifabricate și produse finite, datorită îmbunătățirii aprovizionării; ▪micșorarea consumului specific; ▪scurtarea ciclului de fabricație; ▪extinderea mecanizării și a automatizării; ▪perfecționarea tehnologiei de fabricație; ▪îmbunătățirea organizării producției și a muncii; ▪reducerea numărului de zile pentru formarea stocurilor livrabile prin mecanizarea ambalării produselor; ▪îmbunătățirea depozitării materiilor prime, a materialelor și a produselor finite; ▪livrarea la timp a produselor; ▪reducerea numărului de zile necesar întocmirii documentelor și prezentării lor la bancă pentru efectuarea promptă a decontărilor. Viteza de rotație se accelerează în anul viitor și datorită faptului că nu toate elementele de active circulante cresc proporțional cu creșterea producției. Organele superioare pot să folosească la n.a.c. și indicatorul **cheltuieli de producție la 1 000 de lei producție marfă vândută și încasată**, exprimată în prețul de livrare la care circulă mărfurile între unitățile economice. Normativul total se defalcă pe elemente de active circulante asemănător cu ponderea pe care acestea au avut-o în anul de bază. Folosirea acestei metode simplifică și ușurează mult munca de planificare financiară în unitățile economice.

NORMAREA CHELTUIELILOR INSTITUȚIILOR PUBLICE, activitate de planificare financiară prin care se determină cuantumul cheltuielilor anuale pentru funcționarea în condiții optime a instituțiilor publice. N. are loc în procesul planificării bugetare, când se folosesc diferite procedee reglementate prin acte normative pentru determinarea cheltuielilor operative ale instituțiilor publice, se utilizează un sistem unitar și științific de planificare a cheltuielilor, se efectuează studii comparative și analize, se fructifică experiența națională, experiența altor țări din lume. Metodele folosite pentru normare au menirea să stimuleze folosirea eficientă a mijloacelor bănești alocate de la bugetul de stat sau de la bugetele locale, să facă posibilă finanțarea la timp a cheltuielilor instituțiilor, proporțional cu realizarea indicatorilor operativi stabiliți, și să contribuie la întărirea disciplinei financiare.

NORMATIV, tabel sau instrucțiuni prin care se stabilește cuantumul, consumurile de materiale și de muncă necesare executării unei anumite operațiuni.

NORMATIV ANUAL ÎN ORE DE FUNCȚIONARE, numărul de ore normat anual pentru funcționarea mijloacelor fixe supuse amortizării, pe baza duratei de serviciu normate, exprimată în ore de funcționare. N.a în o. de f. se determină după formula:

$$N_{ao} = \frac{D_{no}}{D_n},$$

în care:

N_{ao} = normativul anual în ore de funcționare;

D_{no} = durata de serviciu normată, exprimată în ore de funcționare;

D_n = durata de serviciu normată, exprimată în ani.

Acest normativ se calculează pentru mijloacele fixe ale căror durate normale de serviciu se exprimă atât în ani, cât și în ore de funcționare, cum sunt, spre exemplu, tractoarele, combinele, principalele mașini-unelte și utilaje de construcții. **V. și durata de serviciu normată; normă analitică de amortizare; normă de amortizare pe ora de funcționare; normă unică de amortizare.**

NORMATIV DE CHELTUIELI, tabel nominal în care sunt cuprinse normele tehnico-economice pe baza cărora se stabilesc consumurile de materiale și de salarii necesare fabricării unei piese sau unități de produs, precum și prețurile și salariile care exprimă în etalon bănesc aceste consumuri. În practica întreprinderilor se folosesc **n. de c. directe** și **n. de c. indirecte**. **N. de c. directe** sunt folosite de întreprinderile industriale și se extrag pe repere din documentația tehnică, în special din fișele tehnologice, în care datele sunt grupate pe feluri de produse, pe cheltuieli directe normate, din rețetele de fabricație, din listele consumurilor specifice, din nomenclatoarele de piese etc. întocmite pe baza cataloagelor pentru materiale, din tarifele de salarizare etc. **N. de c. indirecte** se fixează pe fiecare loc de muncă, atelier, secție sau serviciu (cheltuieli de producție, cheltuieli generale ale întreprinderii etc.).

NORMATIV ÎN ZILE, v. NORMĂ MEDIE ÎN ZILE.

NORMATIVUL ACTIVELOR CIRCULANTE, cuantumul minim valoric stabilit, necesar asigurării stocurilor optime de materii prime, de materiale, obiecte de inventar de mică valoare sau de scurtă durată, producție neterminată, cheltuieli anticipate, produse finite etc., aflat la dispoziția unităților economice, cu ajutorul căruia acestea își desfășoară activitatea în mod normal, fără întrerupere. Stabilirea normativului este în funcție de natura și condițiile fiecărei întreprinderi. La întreprinderile agricole elementele supuse normării sunt: semințele, carburanții și lubrifianții, medicamentele și insecticidele, piesele de schimb și de reparații, furajele, combustibilul pentru încălzit, obiectele de inventar de mică valoare sau de scurtă durată, materialele diverse, producția neterminată, produsele finite, ambalajele și materialele de împachetat, numărul și cheltuielile anticipate. La întreprinderile și organizațiile comerciale de stat se stabilește normativul pentru următoarele elemente: mărfuri, ambalaje de desfacere și de aprovizionare, obiecte de inventar de mică valoare sau de scurtă durată, materiale de întreținere și de gospodărie, materiale și îmbrăcăminte de protecție, numerar și cheltuieli anticipate. **N.a.c.** este influențat de următorii factori: ■volumul programat al producției; ■felul și tehnologia producției; ■prețul de achiziționare al elementelor de active circulante; ■sursa de aprovizionare (distanța dintre furnizori și cumpărători); ■frecvența aprovizionărilor și a desfacerilor; ■viteza de rotație a activelor circulante.

a) **Volumul programat al producției** influențează direct și proporțional mărimea normativului. Cu cât întreprinderea are sarcini de producție mai mari, cu atât îi sunt necesare cantități mai mari de materii prime, materiale etc. și deci cu atât normativul va fi mai mare. Aceasta, desigur, dacă influența celorlalți factori sau a celorlalte condiții rămâne nemodificată. Reproducția largită reclamă creșterea continuă a necesarului de active circulante. Concomitent, poate avea loc o micșorare a necesarului de active circulante prin perfecționarea tehnologiei de producție, ridicarea calității materialelor, micșorarea normelor de consum specific, folosirea cu economie și spirit

gospodăresc a materiilor prime, a materialelor, lichidarea risipei, valorificarea deșeurilor, îmbunătățirea transporturilor etc. Cu cât calitatea produselor este mai bună, cu atât produsele obținute au o durată de serviciu mai mare. Valorificarea superioară a materialelor, reducerea și lichidarea deșeurilor și a rebuturilor micșorează corespunzător cantitatea de active circulante participante la circuitul economic. **b) Felul și tehnologia producției, modul cum este organizată producția** influențează mărimea normativului. Mărimea normativului este influențată de timpul cât durează producția și în special de durata perioadei de muncă. Cu cât perioada de muncă este mai mare, cu atât activele circulante stau mai mult timp în sfera producției și, în consecință, cu atât mai mare este și cuantumul lor necesar desfășurării întregului proces de producție. **c) Prețul de achiziționare a elementelor de active circulante** influențează, de asemenea, direct proporțional n.a.c. Cu cât prețul de achiziționare a elementelor de active circulante este mai mic, cu atât și normativul este mai mic și invers. **d) Sursa de aprovizionare** (distanța dintre furnizori și cumpărători) influențează tot direct proporțional mărimea normativului. Astfel, cu cât intervalul dintre aprovizionări și livrări este mai mic, cu atât și normativul va fi mai mic și invers. Aprovizionarea la intervale mai mari sau mai mici trebuie apreciată de la o întreprindere la alta și chiar de la un element de active circulante la altul în cadrul aceleiași întreprinderi. Așa de pildă, uneori este mai convenabil să se facă aprovizionări la intervale mici, alteori este însă mai indicat ca aprovizionările să aibă loc la intervale mai mari etc. **f) Viteza de rotație a activelor circulante (v.)** influențează invers proporțional mărimea normativului. Cu cât această viteză este mai mare, cu atât n.a.c. este mai mic și invers.

NORMATIVUL ACTIVELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE, n. calculat de către unitățile economice pentru numărul de zile în care se întocmesc și se depun la bancă documentele de decontare pentru mărfurile livrate, lucrările executate și serviciile prestate. În momentul depunerii documentelor la bancă, aceasta acordă întreprinderii furnizoare un credit pe termen scurt echivalent cu costul de producție, pentru ca întreprinderea să-și poată relua și continua în mod normal activitatea sa, credit care se rambursează în momentul achitării contravalorii mărfurilor livrate, a lucrărilor executate și a serviciilor prestate de către cumpărător. N.a.c. în d. este influențat de doi factori, și anume: a) cheltuielile medii zilnice determinate la nivelul costurilor de producție și b) numărul de zile necesar pentru întocmirea și depunerea documentelor de decontare la bancă, în vederea efectuării decontărilor pentru mărfurile livrate, lucrările executate și serviciile prestate. Intervalul de timp exprimat în zile necesar întocmirii documentelor de decontare și depunerii lor la bancă în vederea decontării se determină avându-se în vedere complexitatea activității întreprinderilor, distanța până la bancă, mijloacele de transport ce pot fi folosite etc. **Normativul mediu anual** pentru activele circulante în decontare se determină cu ajutorul următorului calcul:

$$N_{ma} = \frac{C_{acp}}{360} \cdot D,$$

în care:

N_{ma} = normativul mediu anual;

C_{acp} = cheltuielile anuale exprimate în costuri de producție;

D = durata de timp exprimată în zile, necesară întocmirii documentelor de decontare și depunerii lor la bancă, stabilită ca normă medie în zile pe întreprindere.

Alături de normativul mediu anual, întreprinderile calculează și **normativele trimestriale**, la care se ține seama de repartizarea pe trimestre a cheltuielilor anuale de producție și de desfacere. Normativul trimestrial se determină astfel:

$$N_{tr} = \frac{C_{tr} \cdot CP}{90} \cdot D,$$

în care:

N_{tr} = normativul trimestrial;

$C_{tr} \cdot CP$ = cheltuielile trimestriale exprimate în costuri de producție;

D = numărul de zile necesar perfectării documentelor de decontare și depunerii lor la bancă.

NORMATIVUL ACTIVELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE LA ÎNTREPRINDERILE DE TRANSPORTURI AUTO, n. care se determină pentru transportul de mărfuri și pentru acoperirea cheltuielilor în perioadele de imobilizare a fondurilor. N . se calculează pentru perioada medie de la data efectuării transportului și până la data întocmirii documentelor de taxare, precum și pentru durata circuitului bancar al decontărilor de la unitatea bancară care deservește întreprinderea de transporturi auto și până la transmiterea sumelor aflate în subcontul de decontare al autobazei. N . pentru aceste două perioade de imobilizare se determină pe baza următoarelor două formule:

$$a) N_d = \frac{VT_r}{90} \cdot N_t,$$

în care:

N_d = normativul activelor circulante în decontare;

VT_r = volumul total trimestrial al transporturilor la costurile acestora;

N_t = durata medie în zile de la data executării transportului până la data taxării.

$$b) N_d = \frac{VI}{90} \cdot N_c,$$

în care:

N_d = normativul activelor circulante în decontare;

VI = volumul total trimestrial al încasărilor din activitatea de transporturi și din alte activități, exclusiv cheltuielile care se efectuează de către autobază;

N_c = durata medie în zile a circuitului documentelor bancare.

NORMATIVUL ACTIVELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE LA REGIONALELE DE CALE FERATĂ, n. care se determină pentru fiecare regională de cale ferată și pe trimestre, pentru compensarea cheltuielilor ce se efectuează în perioada de timp de la transmiterea numerarului de către diferitele stații și agenții de voiaj și până la înregistrarea acestuia în contul colector propriu. N . se determină pe baza cheltuielilor de exploatare prevăzute pe fiecare regională, din care se deduce amortismentul mijloacelor fixe ce se plătește centralizat. N . se calculează după formula:

$$N_d = \frac{C - A \cdot N_z}{90},$$

în care:

N_d = normativul activelor circulante în decontare;

C = cheltuielile de exploatare prevăzute;

A = amortismentul mijloacelor fixe;

N_z = norma în zile.

NORMATIVUL ACTIVELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE LA UNITĂȚILE DE NAVIGAȚIE CIVILĂ, n. care se determină pentru durata circuitului bancar al documentelor de decontare de la unitatea bancară ce deservește portul care a încasat contravaloarea transportului până la unitatea bancară ce deservește direcția de navigație civilă, pentru transmiterea sumelor aflate în contul de decontare al portului. N. se calculează după formula:

$$N_d = \frac{V_t \cdot D_m}{90},$$

în care:

N_d = normativul activelor circulante în decontare;

V_t = volumul total al încasărilor trimestriale prevăzute, exclusiv cheltuielile care se efectuează de către port;

D_m = durata medie în zile a circuitului documentelor bancare.

Astfel de normative se calculează și pentru activitatea de navigație civilă și de prestații portuare, ca urmare a imobilizărilor create de plata taxelor de transport în contul beneficiarilor, de avansurile casei navelor pentru hrana la bord a personalului îmbarcat, de plățile efectuate de agențiile NAVROM în străinătate, de decontările cu partenerii străini în calitate de agenți, de constituirea fondului-plafon centralizat pentru plățile în valută care se efectuează prin Banca Comercială Română etc.

NORMATIVUL ACTIVELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE LA UNITĂȚILE SUBORDONATE COMANDAMENTULUI AVIAȚIEI CIVILE TAROM, n. care se determină pentru perioada de la efectuarea transporturilor prin curse speciale charter (plătite la ora de zbor) și până la încasarea valorii acestora de la unitățile beneficiare, precum și pentru perioada de timp de la efectuarea prestațiilor de către aviația utilitară până la depunerea documentelor spre încasare la bancă. N. se determină în aceste cazuri după formula:

$$N_d = \frac{VT \cdot N_z}{90},$$

în care:

N_d = normativul activelor circulante în decontare;

VT = volumul trimestrial al transporturilor la costurile acestora;

N_z = durata medie în zile de la data executării transporturilor până la data încasării sau a depunerii documentelor spre încasare la bancă.

N. se calculează și pentru timpul scurs de la data încasării și până la înregistrarea în contul curent al Comandamentului Aviației Civile TAROM a sumelor încasate din vânzarea biletelor de către agențiile externe TAROM, folosindu-se formula:

$$N_d = \frac{V_i \cdot N_z}{90},$$

în care:

N_d = normativul activelor circulante în decontare;

V_i = volumul încasărilor prevăzute;

N_z = numărul de zile de la data încasării până la data înregistrării sumelor în contul curent al Comandamentului Aviației Civile TAROM.

NORMATIVUL FONDULUI PENTRU TEHNICA NOUĂ, n. determinat pe fiecare trimestru, pe baza următoarei formule:

$$N_{\text{ftn}} = \frac{K(N_{\text{pn}} + N_s + N_{\text{pf}})}{100},$$

în care:

- N_{ftn} = normativul aferent fondului pentru tehnica nouă;
- K = ponderea fondului pentru tehnica nouă în totalul cheltuielilor de producție;
- N_{pn} = normativul pentru producția neterminată;
- N_s = normativul pentru semifabricate;
- N_{pf} = normativul pentru produse finite.

N.f. pentru **t.n.** se scade din normativul total al unității economice. **V.** și **fond pentru introducerea tehnicii noi.**

NORMATIVUL MATERIILOR PRIME ȘI AL MATERIALELOR, expresia valorică a cantității de materii prime, materiale de bază, auxiliare și combustibili (pe sorturi) necesare unității economice pentru desfășurarea procesului de producție în cursul fiecărui trimestru. Pentru aceste elemente de active circulante, a căror contravaloare este cuprinsă în întregime în costul de producție, se determină normele de stoc și normativul mediu anual. Calcularea normativului mediu anual pentru aceste elemente de active circulante se face pe baza prevederilor costului de producție, a programului de aprovizionare, a contractelor economice, precum și pe baza datelor contabilității. De asemenea, la calcularea normelor de stoc și a normativului mediu anual pentru materii prime și materiale se au în vedere volumul sarcinilor din programul de producție, normele de consum specific și stocurile existente la începutul anului, determinându-se necesarul de aprovizionat. Normativul mediu anual pentru materii prime și materiale se calculează după următoarea formulă:

$$N = CM_z \cdot N_{sz},$$

în care:

- N = normativul pentru materii prime și materiale;
- CM_z = cheltuiala medie zilnică;
- N_{sz} = norma de stoc în zile.

Cheltuiala zilnică (consumul mediu zilnic) se obține raportând cantitatea de materii prime și materiale, exprimată în prețuri de aprovizionare, necesare producției programate pe întregul an la numărul de zile din an (360 de zile). Normativul mediu anual pentru materii prime și materiale se determină pentru fiecare material prin înmulțirea necesarului valoric pentru îndeplinirea programului anual cu norma de stoc în zile, iar rezultatul se împarte la 360, respectiv la numărul convențional de zile dintr-un an calendaristic. Prin însumarea acestor normative se obține normativul pentru materii prime, materiale și combustibil. După calcularea normativului mediu anual, unitățile economice determină normativul mediu anual în zile pe total elemente de active circulante. Normativul mediu anual în zile se determină după următoarea formulă:

$$N_{mz} = 360 \cdot \frac{N_{pa}}{N_{ma}},$$

în care:

- N_{mz} = normativul mediu anual în zile;
- N_{pa} = necesarul valoric anual pentru realizarea programului de producție;
- N_{ma} = normativul mediu anual de active circulante.

Pe baza normativului mediu anual în zile se determină normativele valorice trimestriale. **V. și normă de stoc (în zile).**

NORMATIVUL MEDIU ANUAL GLOBAL, n. care se determină analitic pentru grupa „diverse materiale“, efectuându-se următorul calcul:

$$N_{\text{mag}} = \text{VAD} \cdot \frac{N_{\text{mat}}}{V_{\text{at}}},$$

în care:

N_{mag} = normativul mediu anual global pentru materiale diverse;

VAD = valoarea anuală a materialelor diverse;

N_{mat} = normativul mediu anual pe total materii prime nominalizate;

V_{at} = valoarea anuală totală a materiilor prime nominalizate.

NORMATIVUL MINIM DE FINANȚAT, cuantumul necesar de active circulante determinat pentru trimestrul cu sarcinile cele mai reduse de aprovizionare tehnico-materială, producție și desfacere, reprezentând mijloacele proprii ale unităților economice de stat. Diferențele dintre normativele celorlalte trimestre din același an și n.m. de f. se acoperă prin credite bancare. **V. și creștere anuală de active circulante; creștere trimestrială de active circulante; prisos de active circulante.**

NORMATIVUL PENTRU OBIECTE DE INVENTAR DE MICĂ VALOARE SAU DE SCURTĂ DURATĂ, PIESE DE SCHIMB, ECHIPAMENT ȘI MATERIALE DE PROTECȚIE, n. care se determină pe baza următorului calcul:

$$N = S_1 - S_2 + A - U,$$

în care:

N = normativul activelor circulante;

S_1 = stocul la începutul perioadei curente al obiectelor de inventar, al echipamentului de protecție, al pieselor de schimb etc.;

S_2 = stocul fără întrebuințare și de prisos;

A = valoarea aprovizionărilor prevăzută pentru anul curent;

U = valoarea uzurii în timpul perioadei curente (consumuri de obiecte de inventar înregistrate în costuri).

N . pentru aceste active se mai poate determina și pe baza următoarelor elemente: necesarul de consum prevăzut în trimestrul respectiv, durata medie de confecționare a elementelor respective de active circulante în secțiile întreprinderii. Când acestea se procură de la alte unități economice, trebuie să se ia în calcul și durata medie dintre livrări. Se calculează după formula:

$$N = \frac{C \cdot T}{360} + S_s,$$

în care:

N = normativul activelor circulante;

C = consumul prevăzut de piese de schimb, obiecte de inventar etc. din anul viitor;

T = timpul necesar pentru fabricarea pieselor de schimb, a obiectelor de inventar etc., în secțiile proprii ale întreprinderii sau durata medie dintre livrări, în cazul când acestea se procură din afară;

S_s = stocul de siguranță.

Stocul de siguranță se determină numai pentru obiectele de inventar de mică valoare sau de scurtă durată care sunt necesare producției. Normarea pieselor de schimb se mai poate face prin

determinarea procentului pieselor de schimb folosite pentru mijloacele fixe în anul de bază și apoi prin aplicarea acestui procent la valoarea mijloacelor fixe din anul curent. Necesarul pentru consumul de piese de schimb se stabilește pe baza normelor tehnice prevăzute în normativele de reparații, potrivit prevederilor legale. Dat fiind faptul că pentru fabricarea diferitelor piese de schimb durata ciclului de producție diferă de la o piesă la alta, este necesar să se determine o durată medie ponderată de fabricare pentru toate piesele de schimb care se folosesc. Această medie ponderată se stabilește folosind cantitățile și duratele de fabricație pe fiecare fel de piesă sau pe grupe de piese de schimb. Asemănător se procedează și în cazurile în care piesele de schimb și obiectele de inventar se procură de la alte unități economice, folosindu-se cantitățile intrate și durata medie dintre livrări. Pentru a se preîntâmpina întreruperile în alimentarea producției cu piese de schimb, se calculează și stocul de siguranță, după procedeul folosit la materii prime și materiale. Durata medie de fabricație sau durata medie dintre livrări se determină după formula:

$$D_{mf} = \frac{\sum(C \cdot D)}{\sum C},$$

în care:

- D_{mf} = durata medie de fabricație sau durata medie dintre livrări;
- C = cantitățile fabricate sau aprovizionate;
- D = durata ciclului de fabricație sau durata medie dintre livrări.

Normativul pentru echipament și materiale de protecție este necesar pentru constituirea la timp a stocului de înlocuire a materialelor și a echipamentului uzat. Cuantumul cheltuielilor pentru echipament și materiale de protecție depinde de cantitățile de echipament și materiale de protecție necesare pe locuri de muncă și pe numărul de muncitori, de timpul de folosire, precum și de prețul de achiziție al acestora. Normativul pentru echipament și materiale de protecție se calculează după o metodă similară cu aceea folosită pentru obiectele de inventar. Echipamentul de lucru se recuperează parțial prin includerea uzurii lui în costurile de producție și, parțial (până la ½), direct de la personal. Cheltuielile privind perioadele viitoare se recuperează prin cuprinderea lor în costurile de producție ale acelor perioade sau prin alte procedee (de exemplu, încasarea de la locatari a chiriei, a costului încălzirii etc.). În cheltuielile anticipate care se înregistrează ulterior în costuri se cuprind: cheltuieli care privesc planul tehnic (cheltuielile pentru studii, experiențe, probe și prototipuri, pregătirea fabricației de noi produse etc.), cu condiția însă ca în ramurile respective să nu se constituie fondul pentru tehnică nouă și cheltuieli anticipate (abonamentele la ziare, reviste, radio, telefon etc.). Normativ de active circulante se calculează și pentru subgrupa „alte cheltuieli anticipate“, astfel: la soldul cheltuielilor nerecuperate la începutul anului se adaugă cheltuielile prevăzute a fi recuperate în anul dat, repartizate pe trimestre, și apoi se scad cheltuielile care vor fi recuperate în anul curent pe trimestrele aferente.

NORMATIVUL PENTRU PLANUL TEHNIC, cuantumul de mijloace bănești necesar pentru asimilarea de noi produse, modernizarea celor existente, introducerea de tehnologii noi sau perfecționarea procedeele tehnologice existente. N_{pt} pentru p.t. se determină pentru fiecare trimestru, după următorul calcul:

$$N_{pt} = \frac{C_{pt} \cdot N_t}{C},$$

în care:

- N_{pt} = normativul pentru planul tehnic;
- C_{pt} = cheltuieli pentru planul tehnic;
- N_t = normativ total pe întreprindere;
- C = totalul cheltuielilor pentru producția marfă.

NORMATIVUL PRODUCȚIEI NETERMINATE, cuantumul de mijloace bănești necesare acoperirii valorii obiectelor muncii care se află în diferite faze ale fabricației, pentru efectuarea cheltuielilor generale ale întreprinderii și a celor de secție aferente producției neterminate. Producția neterminată este aceea al cărei proces tehnologic nu s-a încheiat și care se află în secțiile de producție în diferite stadii de prelucrare, în curs de montare, în așteptare etc. Cuantumul stocului de producție neterminată este determinat de: ▪valoarea producției marfă exprimată în cost de uzină; ▪durata ciclului de fabricație; ▪ritmul de creștere a cheltuielilor care se exprimă printr-un coeficient de corectare. Durata ciclului de fabricație cuprinde timpul de la începerea prelucrării materiilor prime și până la predarea la magazie a ultimelor produse din lot. Procedura determinării **n.p.n.** este dependentă de modul de organizare a procesului de producție. Producția întreprinderii industriale poate fi **discontinuuă (unică)** și **continuuă (de serie sau de masă)**. În **producția discontinuuă**, un nou ciclu de producție începe numai după terminarea ciclului de producție anterior, ceea ce înseamnă că o partidă de materii prime intrată în fabricație trece prin toate fazele fabricației și este înlocuită cu altele numai după obținerea produsului finit. În tot acest timp, nu se mai introduce în producție un nou lot de materii prime sau materiale. La **producția discontinuuă**, normativul pentru producția neterminată este influențat direct proporțional de cheltuielile de producție corespunzătoare lotului de mărfuri produse, din care se scade cota prelevată la organul ierarhic superior pentru introducerea tehnicii noi, și de durata ciclului de fabricație. **N.p.n. discontinuuă** se determină după următoarea formulă:

$$N = \frac{CP \cdot D}{360},$$

în care:

- N = normativul;
- CP = cheltuieli anuale de producție;
- D = durata ciclului de fabricație;
- 360 = numărul de zile din an.

Producția continuuuă este astfel organizată încât se introduc mereu în producție (zilnic sau la un anumit număr de zile) noi materii prime, materiale, manoperă și se adaugă treptat cheltuieli generale etc., fără să se aștepte obținerea completă a produselor finite, din care cauză producția neterminată se află în permanență în toate fazele de prelucrare. În acest caz, producția neterminată este astfel organizată încât, în același moment, procesul de fabricație se află într-o secție la început, în alta în curs, iar în alta aproape de terminare sau este chiar încheiat, după care produsul finit urmează să fie înmagazinat; la sfârșitul ultimei zile a ciclului de fabricație, valoarea producției neterminate este egală cu costul său de producție. În cazul producției continue există, de fapt, concomitent mai multe cicluri de producție. Aici, mărimea **n.p.n.** este influențată de aceiași factori ca și în cazul producției discontinuuă, la care se adaugă influența unui **coeficient de corectare**, și anume ritmul de creștere a cheltuielilor în cadrul ciclului de producție. Formula de calcul este următoarea:

$$N = \frac{CP \cdot D \cdot K}{360},$$

în care:

- K = coeficientul de corectare.

Folosirea acestui coeficient este reclamată de faptul că cheltuielile pentru materii prime, materiale, salarii etc. nu se efectuează în întregime de la începutul ciclului de fabricație, ci ele cresc, uniform sau neuniform, continuu și succesiv, în cursul ciclului de producție. Când cheltuielile privind producția neterminată cresc zilnic, în mod uniform, coeficientul de corectare K se determină raportând costul de producție mediu al ciclului de fabricație la dublul costului de producție final al

ciclului de producție, calculându-se după formula:

$$K = \frac{(c + C) \cdot D}{C \cdot D} = \frac{c + C}{2 \cdot C},$$

în care:

- c = cheltuieli cu producția neterminată la începutul primei zile a ciclului de producție;
- C = cheltuielile cu producția neterminată la sfârșitul ciclului de producție;
- D = durata ciclului de producție.

Dacă cheltuielile producției nefinite cresc neuniform în cursul ciclului de fabricație, atunci durata ciclului de fabricație se împarte pe faze, în funcție de ritmul în care cresc cheltuielile, fiecare fază cuprinzând zilele în care cheltuielile cresc aproximativ cu aceeași sumă (uniform). În primul rând se calculează media cheltuielilor de producție pe fiecare fază după formula:

$$\frac{c + C}{2},$$

în care:

- c = cheltuielile producției neterminate la începutul zilei (fazei);
- C = cheltuielile producției neterminate la sfârșitul zilei (fazei).

Luând în considerare particularitățile de mai sus, coeficientul de corectare se determină după formula:

$$K = \frac{(\bar{c}_1 \times D) + (\bar{c}_2 - \bar{c}_1) \times d_1 + (\bar{c}_3 - \bar{c}_2) \times d_2 + \dots + (\bar{c}_n - \bar{c}_{n-1}) \times d_{n-1}}{C \times D},$$

în care:

- $\bar{c}_1, \bar{c}_2, \bar{c}_3, \dots, \bar{c}_n$ = media cheltuielilor de producție aferente fiecărei faze;
- $d_1, d_2, d_3, \dots, d_{n-1}$ = durata în zile de la începutul fiecărei faze până la sfârșitul întregului ciclu de fabricație;
- C = costul de uzină al produsului la sfârșitul ciclului de producție;
- D = durata întregului ciclu de fabricație.

Normativul se calculează separat pentru fiecare fel de producție neterminată. Prin însumarea normativelor pe feluri de producție neterminată se obține normativul total al producției neterminate. Există întreprinderi industriale la care întreaga materie primă intră în procesul de producție de la început, în timp ce celelalte cheltuieli cresc treptat în cursul ciclului de producție. În aceste cazuri, coeficientul de corectare a cheltuielilor de producție se determină după formula:

$$K = \frac{M + (0,5 \times c)}{C},$$

în care:

- M = costul materiilor prime și al materialelor care intră în procesul de producție la începutul ciclului de fabricație;
- c = celelalte cheltuieli de producție cu materiale, salarii, amortismentul, cheltuielile secțiilor etc.;
- C = costul de uzină al produsului la sfârșitul ciclului de producție.

Calcularea coeficientului de corectare la întreprinderile industriale care produc o gamă largă de produse necesită un volum mare de muncă, ceea ce impune simplificarea determinării coeficientului de corectare și a normativului. Pentru aceasta se recurge la repartizarea produselor pe grupe omogene și la alegerea unui produs reprezentativ din fiecare grupă, care trebuie să fie cel cu ponderea cea mai mare și fără abateri mari de la durata ciclului de fabricație. Gruparea produselor se face avându-se în vedere identitatea sau asemănarea procesului tehnologic; aceasta determină un ritm relativ egal de creștere a cheltuielilor pentru producția neterminată și o durată a ciclului de fabricație aproximativ egală. Coeficientul de corectare pentru produsul selectat se calculează după formula prezentată mai sus. La întreprinderile care lansează în producție loturi de fabricație pentru determinarea coeficientului de corectare se are în vedere că o parte din cheltuielile aferente întregului lot se recuperează începând cu finisarea și desfacerea primelor produse din lot. Întreprinderile care au producție organizată pe loturi de fabricație determină coeficientul de corectare după următoarea formulă:

$$K = \frac{[(\bar{c}_1 \times D) + (\bar{c}_2 - \bar{c}_1)d_1 + \dots + (\bar{c}_n - \bar{c}_{n-1})d_{n-1}] - [(r_1 \times t_1) + (r_2 \times t_2) + \dots + (r_n \times t_n)]}{C \times D},$$

în care:

r_1, r_2, \dots, r_n = cheltuielile de producție recuperate zilnic înainte de terminarea ciclului de fabricație pentru întregul lot;

t_1, t_2, \dots, t_n = numărul de zile de la data recuperării până la sfârșitul ciclului de fabricație a întregului lot.

Coeficientul de corectare se micșorează cu sumele recuperate și în cazul în care cheltuielile cresc uniform pe toată durata ciclului de fabricație pentru întregul lot. În acest caz, coeficientul de corectare se calculează după formula:

$$K = \frac{c + C}{2 \times C} - \frac{(r_1 \times t_1) + (r_2 \times t_2) + \dots + (r_n \times t_n)}{C \times D}.$$

Întreprinderile cu activitate permanentă calculează normativul pentru producția neterminată pe baza trimestrului cu sarcini maxime, iar cele cu activitate sezonieră pe baza trimestrului cu sarcini minime.

NORMATIVUL PRODUCȚIEI NETERMINATE ÎN CONSTRUCȚII-MONTAJ, quantumul valoric necesar pentru producția neterminată la activitatea de bază în ramurile construcții-montaj, foraj și geologie. Se determină cu ajutorul formulei:

$$N = \frac{4 \cdot \overline{SPN}}{VP_b} \cdot V_{pp},$$

în care:

N = normativul producției neterminate pentru activitatea de bază;

4 = numărul de trimestre din an;

\overline{SPN} = soldul mediu al producției neterminate la activitatea de bază din anul anterior anului curent, din care s-a scăzut producția nedecontabilă;

VP_b = valoarea producției realizate în anul de bază cu forțe proprii;

V_{pp} = valoarea producției anului curent care se va executa cu forțe proprii.

NORMATIVUL PRODUSELOR FINITE ȘI AL SEMIFABRICATELOR DESTINATE VÂNZĂRII, quantum de mijloace bănești necesare pe perioada de timp cât produsele finite și semifabricatele destinate vânzării se află în magazie, se recepționează, când se efectuează

operațiunile de sortare, ambalare și de formare a partizilor pentru expediere, precum și pe timpul cât au loc întocmirea și depunerea documentelor la bancă și încasarea contravalorii produselor. N_s se calculează pentru semifabricate din producție proprie ce urmează să fie folosite în continuare în procesul de producție, pentru semifabricatele și produsele finite destinate vânzării și pentru perioada de întocmire și depunere a documentelor de decontare la bancă. În primul rând se determină **norma de stoc**, după formula:

$$N_s = \frac{C_{pl} \cdot N_z}{360},$$

în care:

N_s = norma de stoc;

C_{pl} = cantitatea prevăzută de semifabricate și produse finite destinate vânzării;

N_z = norma în zile;

360 = numărul de zile dintr-un an calendaristic.

Mărimea stocurilor depinde de tipul de produse fabricate (omogene sau neomogene), de cantitățile livrate, de modul de obținere a produselor (întreprinderea le produce singură sau prin cooperare), de modul de livrare (prin bazele de desfacere sau direct întreprinderilor) și de faptul dacă cumpărătorii rămân aceiași sau se schimbă mereu. În toate cazurile se ține seama de timpul necesar perfectării documentelor de plată și de depunere a lor la bancă în vederea încasării contravalorii mărfurilor livrate sau, până la efectuarea plății de către cumpărător, de primirea unui credit de la bancă la nivelul costurilor de producție. În al doilea rând se determină **normativul pentru semifabricate și produse finite destinate vânzării**, separat pentru fiecare semifabricat sau produs finit destinat vânzării, după formula:

$$N_s = \frac{VP \cdot N_z}{360},$$

în care:

N = normativul;

VP = valoarea produselor finite și a semifabricatelor destinate vânzării, calculată la costul de producție;

N_z = norma în zile;

360 = numărul de zile dintr-un an calendaristic.

Datele privind volumul produselor finite și al semifabricatelor destinate vânzării și cele privind costurile de producție se iau din documentele existente în întreprindere. Făcând produsul celor doi factori (valoarea produselor finite și a semifabricatelor destinate vânzării și norma în zile) și raportându-l la 360 se obține normativul pentru produsul finit respectiv. Prin însumarea normativelor stabilite pentru fiecare produs finit și semifabricat în parte se obține normativul total la această grupă de active circulante. Întreprinderile industriale calculează separat normativul la semifabricatele destinate consumului propriu și separat pentru semifabricatele și produsele finite destinate vânzării. Valoarea semifabricatelor din producție proprie folosite în procesul de producție, precum și valoarea semifabricatelor și a produselor finite destinate vânzării se află în planul costurilor de producție. Normativul în zile pentru semifabricatele din producție proprie ce urmează să fie folosite în procesul de producție se determină pe baza duratei medii de staționare a semifabricatelor între fazele de fabricație. Dacă durata de staționare între fazele de producție a fost luată în considerare la stabilirea ciclului de fabricație pentru determinarea normativului la producția neterminată, atunci nu se mai calculează normativul pentru semifabricate. În normativul

În zile determinat pentru semifabricatele și produsele finite destinate vânzării se cuprind durata medie de la terminarea procesului de producție și până la expedierea acestor produse și perioada de depunere a documentelor spre decontare la unitățile bancare. Durata medie în zile se stabilește pe baza mediei stocurilor zilnice aflate în depozitul de produse finite din ultimele 6-12 luni. În vederea simplificării muncii se determină, pe baza fișei de magazie, stocurile medii zilnice de produse finite și de semifabricate destinate vânzării, existente în depozit. Din acest stoc se scad cantitățile de produse finite și de semifabricate destinate vânzării care au influențat creșterea stocurilor și care se datorează realizării neritnice a programului de producție și de desfacere, cantitățile de produse aflate în magazie, dar care sunt neterminate sau incomplete, produsele refuzate ca fiind necorespunzătoare, stocurile fără mișcare etc. La norma în zile astfel determinată se adaugă timpul necesar pentru întocmirea și depunerea documentelor la bancă, din care se scade timpul reprezentând întârzierile peste termenele stabilite pentru întocmirea și înaintarea documentelor la unitatea bancară. În cazul produselor destinate exclusiv exportului, normativul activelor circulante se determină pentru un număr de 2-3 zile necesare întocmirii documentelor în vederea obținerii creditului bancar. Dacă aceleași produse finite se livrează atât pe piața internă, cât și pe cea externă, normativul activelor circulante se calculează pentru întreaga cantitate de produse, avându-se însă în vedere durata medie de staționare în magazie a produselor destinate beneficiarilor interni. Durata medie în zile de la terminarea procesului de producție și până la expedierea produselor finite și a semifabricatelor destinate vânzării se calculează pe baza stocurilor zilnice care se află în magazinele de produse finite ale întreprinderii. Determinarea stocului mediu zilnic se realizează cu ajutorul formulei:

$$S_{mz} = \frac{S_z}{Z},$$

în care:

S_{mz} = stocul mediu zilnic;

S_z = stocurile zilnice;

Z = numărul de zile al perioadei pentru care se calculează normativul.

Stocul zilnic de semifabricate și de produse finite destinate vânzării se determină cu ajutorul formulei:

$$S_z = S_i + I - E,$$

în care:

S_z = stocul zilnic;

S_i = stocul inițial;

I = intrările zilnice în depozitul de semifabricate și de produse finite destinate vânzării;

E = expedierile zilnice de semifabricate și de produse finite.

În vederea determinării stocului mediu zilnic de produse finite și de semifabricate destinate vânzării, întreprinderile industriale folosesc datele din fișa de magazie. Durata păstrării în magazie a semifabricatelor și a produselor finite destinate vânzării se determină după următoarea formulă:

$$D_{pm} = \frac{S_{mz}}{V_{pmz}},$$

în care:

D_{pm} = durata păstrării în magazie a semifabricatelor și a produselor finite;

S_{mz} = stocul mediu zilnic valoric;

V_{pmz} = valoarea producției medii zilnice.

După determinarea normativului valoric total, necesar pentru semifabricate și produsele finite destinate vânzării, care în fapt reprezintă normativul mediu anual, întreprinderile industriale calculează normativul în zile, utilizând formula:

$$N_z = N_v \cdot \frac{V_{pm}}{360},$$

în care:

N_z = normativul în zile;

N_v = normativul valoric total;

N_{pm} = valoarea producției marfă, exprimată în costuri de producție, din care se deduc cheltuielile de transport pentru produsele livrate loco-client și valoarea reparațiilor capitale în regie.

Determinarea normativului în zile este necesară pentru calcularea normativelor trimestriale la semifabricate și produse finite destinate vânzării în situația centralizatoare a activelor circulante. Prin însumarea normativelor fiecărei grupe de elemente ale activelor circulante supuse normării se obține normativul total mediu anual de active circulante al întreprinderii industriale, care se trece în bugetul său. După determinarea normativului total mediu anual al activelor circulante se determină **normativul minim de finanțat (v.)**.

NORMATIVUL VALORIC, indicator prevăzut în normativele tehnice, pe care unitățile economice îl au în vedere la efectuarea reparațiilor capitale. N.v. reprezintă raportul procentual dintre costul normat al reparației capitale și valoarea de înlocuire a mijlocului fix (sau prețul ferm pentru reparațiile capitale la care sunt stabilite asemenea prețuri). N.v. total al reparației capitale nu poate depăși 60% din valoarea de înlocuire a mijlocului fix. **V. și reparație capitală.**

NORMĂ 1. Regulă obligatorie, stabilită prin lege, regulament, instrucțiune, dispoziție oficială etc. 2. Cantitatea de valori materiale sau suma de bani necesară fabricării unei unități de produs sau efectuării cheltuielii pe un indicator.

NORMĂ ANALITICĂ DE AMORTIZARE, n. care se stabilește separat și diferențiat pe categorii de mijloace fixe omogene sub aspectul caracteristicilor tehnico-funcționale. Pentru același mijloc fix norma trebuie să fie astfel calculată încât să corespundă duratei de funcționare a acestuia și să asigure reproducția lui simplă. N.a. de a. se aplică asupra valorii medii anuale a categoriilor de mijloace fixe, respectiv la valoarea de inventar ponderată cu timpul exprimat în luni întregi în care mijloacele fixe se află la dispoziția unității economice. N.a. de a. se stabilește prin lege și se prezintă ca un raport între valoarea de inventar a unui mijloc fix și durata lui normată de funcționare. Norma analitică anuală se determină cu ajutorul formulei:

$$N_a = \frac{V_i \cdot 100}{V_i \cdot D_n} = \frac{100}{D_n},$$

în care:

N_a = norma analitică anuală de amortizare;

V_i = valoarea de inventar a mijlocului fix;

D_n = durata normată de funcționare a mijlocului fix exprimată în ani.

Dacă un mijloc fix are, de exemplu, o durată normată de serviciu de 25 de ani, atunci norma legală de amortizare este de 4%. Norma legală de amortizare se mai poate calcula pornind de la suma anuală a amortismentului și de la durata de serviciu a mijloacelor fixe, cu ajutorul formulei:

$$S_{aa} = \frac{V_a}{D_n},$$

în care:

S_{aa} = suma anuală de amortizare;

V_a = valoarea de amortizat;

D_n = durata normată de serviciu exprimată în ani.

Dacă se raportează suma anuală a amortismentului la valoarea de inventar a mijloacelor fixe se obține **n.a. de a.** cu ajutorul formulei:

$$N_a = \frac{S_{aa}}{V_i},$$

în care:

N_a = norma analitică de amortizare;

V_i = valoarea de inventar a mijloacelor fixe.

N.a. de a. servește la întocmirea planului de amortizare pentru primul an de funcționare, la elaborarea planului de amortizare în anul în care au loc reorganizări de întreprinderi prin fuziune, absorbție sau divizare totală sau parțială, precum și în anii în care valoarea medie anuală a mijloacelor fixe prezintă diferențe, în plus sau în minus, mai mari de 25% de valoarea medie anuală a mijloacelor fixe din anul în care se determină norma unică de amortizare. **V. și normă de amortizare; normă unică de amortizare.**

NORMĂ CENTRALIZATĂ DE CHELTUIELI, însumare a **normelor combinate (v.)** și folosirea în paralel a unor anumiți indicatori generalizați. Ea exprimă cheltuieli medii pe indicatori, iar pe baza lor se poate determina planul-tip de cheltuieli. De exemplu: pe școală, pe spital etc.

NORMĂ COMBINATĂ (COMPUSĂ, COMPLEXĂ) DE CHELTUIELI, suma normelor individuale necesare pentru întreținerea unui elev, student, pat de spital (un bolnav), lucrător etc., care asigură desfășurarea normală a activității instituției publice pe un an bugetar (de exemplu, suma normelor de hrană, de medicamente, întreținere, iluminat etc., necesare deservirii unui pat de spital). **N.c. de c.** cuprinde și norma de salarizare ce se determină pe baza statelor și tarifelor de salarii aprobate, la care se adaugă sporurile stabilite prin lege. **N.c. de c.** sunt grupate pe paragrafe ale clasificăției bugetare ca o medie valorică sau prin însumarea normelor individuale. Aceste norme se folosesc, îndeosebi, la elaborarea și la verificarea planurilor centralizate de cheltuieli, la efectuarea centralizată a unor calcule preliminate pe baza indicatorilor anului curent, la repartizarea cheltuielilor aprobate pe unitățile subordonate etc.

NORMĂ CURENTĂ, cantitate de materiale eliberată din depozit, necesară fabricării produselor; timpul optim consumat pentru fabricarea unui produs, pe baza căruia sunt remunerată lucrătorii. **N.c.** rămâne de multe ori neschimbată în cursul unui trimestru sau chiar al unei perioade mai îndelungate. Ea se modifică datorită perfecționării utilajelor, îmbunătățirii proceselor tehnologice, organizării producției etc.

NORMĂ DE AMORTIZARE, mărime procentuală legală anuală a amortismentului, calculată în concordanță cu uzura fizică și morală la 100 de lei mijloace fixe. Uzura efectivă a mijloacelor fixe depinde în mare măsură de întreținerea lor, de nivelul calificării personalului, de materialele de construcție folosite (piatră, beton, cărămidă, lemn etc.), de caracteristicile funcționale ale mijloacelor fixe, de numărul de schimburi în care sunt folosite, de ramura economică în care sunt utilizate etc. Stabilirea **n. de a.** se face pe baza duratei de serviciu normate

și a ritmului uzurii mijloacelor fixe. **N. de a.** au un caracter mediu și sunt stabilite pe fiecare fel, pe grupe omogene sub aspectul caracteristicilor tehnico-funcționale, pe categorii mari și chiar pe total mijloace fixe. Aceste norme trebuie astfel fundamentate și determinate încât amortismentul peste și sub valoarea mijloacelor fixe să nu devină un fenomen de masă. În principal, **n. de a.** trebuie să asigure cel puțin reproducția simplă a mijloacelor fixe. Pentru prevenirea supraamortizării sau a subamortizării unor mijloace fixe este necesar ca, în funcție de modificările ce intervin în duratele de serviciu prin înlocuirea într-un timp mai scurt a mijloacelor fixe, introducerea accentuată a tehnologiilor moderne, prin uzura morală etc., este necesară revederea periodică a **n. de a.** Perioadele la care se efectuează revizuirile nu trebuie stabilite în prealabil, ci să aibă loc atunci când modificările intervenite în duratele de serviciu și valoarea de înlocuire nu mai asigură o amortizare normală a mijloacelor fixe. Nu este necesar ca revizuirile să fie făcute concomitent pentru toate categoriile de mijloace fixe, ci numai pentru acelea la care ele se justifică; cu aceste ocazii se au în vedere duratele de serviciu în care exploatarea mijloacelor fixe este suficientă și valoarea de înlocuire actualizată. Prin aplicarea **n. de a.** asupra valorii medii anuale totale a mijloacelor fixe existente în unitatea economică se obține suma anuală a amortismentului. Quantumul anual al amortismentului reprezintă compensarea valorică a uzurii fizice și morale a mijloacelor fixe care se include în costul produselor fabricate în anul respectiv sau în cheltuielile de circulație. Calcularea **n. de a.** urmărește crearea bazei financiare necesare înlocuirii mijloacelor fixe într-un număr corespunzător de ani. **V. și durata de serviciu normată; normă analitică de amortizare; normă unică de amortizare.**

NORMĂ DE AMORTIZARE DESCRESCĂTOARE, REGRESIVĂ SAU ACCELERATĂ, mărime valorică al cărei nivel este mai ridicat la începutul duratei normate de serviciu și care scade pe măsura înaintării în timp. **N. de a.d.** este recomandată de către unii economiști pentru amortizarea într-un termen mai scurt a mijloacelor fixe care sunt afectate mai mult de efectele uzurii morale, cum sunt mașinile. Nivelul acestor **n.** descrește de la an la an și aplicarea lor are ca rezultat realizarea unor fonduri de amortizare mai mari în primii ani de funcționare a mijloacelor fixe și tot mai mici către sfârșitul duratei lor normate de serviciu. Folosirea acestor norme prezintă următoarele avantaje: ▪coincidența între normele de amortizare și starea tehnică, randamentul mijloacelor fixe; ▪obținerea în termen mai scurt a rezervelor financiare necesare realizării investițiilor; ▪micșorarea pierderilor provocate de uzura normală; ▪reducerea valorii rămase neamortizate datorită scoaterii din funcțiune înainte de termen a mijloacelor fixe. Utilizarea **n. de a.d.** prezintă, în același timp, următoarele dezavantaje: ▪amortismentul nu este în concordanță cu ritmul uzurii; ▪la începutul duratei de serviciu o parte a profitului se transformă în amortisment; ▪complică activitatea de calculare și de contabilizare a amortismentului; ▪nu permite cunoașterea la un moment dat a valorii reale a mijloacelor fixe, deoarece între uzura reală și amortisment pot să apară diferențe mari. **N. de a.d.** se prezintă sub două variante, și anume: a) **constante** și b) **descrescătoare**. Aplicarea **n. constante** dă naștere unui sistem regresiv prin baza de calcul al fondului de amortizare, care este valoarea rămasă ce se micșorează de la an la an prin scăderea amortismentului din valoarea de inventar. Normele constante se calculează astfel:

$$NAC = \left(1 - n \sqrt[n]{\frac{VR}{VI}} \right) \cdot 100,$$

în care:

NAC = norma de amortizare constantă;

n = durata de serviciu normată;

VR = valoarea reziduală la sfârșitul duratei de serviciu;

VI = valoarea de inventar.

Normele descrescătoare se determină după următorul calcul:

$$NAD = \frac{DR \cdot 100}{\sum NU},$$

• în care:

DR = durata rămasă;

NU = suma numărătorilor utilizați în calcul.

Aplicarea n. de a.d. nu asigură constanța costurilor de producție, rezultatele financiare și cuantumul impozitului pe profit.

NORMĂ DE AMORTIZARE PE 1 KM SAU PE 1 000 KM, n. care se utilizează pentru calcularea amortismentului mijloacelor de transport auto. Aceste norme contribuie la determinarea amortismentului mijloacelor fixe pe măsura realizării parcursului stabilit în km și se calculează în felul următor:

$$NA_{km} = \frac{VI}{\frac{NP}{VI}} \cdot 100,$$

în care:

NA_{km} = norma de amortizare pe km;

VI = valoarea de inventar;

NP = norma de parcurs a autovehiculului până în momentul casării.

NORMĂ DE AMORTIZARE PE ORA DE FUNCȚIONARE, mărime valorică exprimată în lei pe ora de funcționare pentru mijloacele fixe a căror durată normată de serviciu se calculează atât în ani, cât și în ore de funcționare, cu ajutorul formulei:

$$N_{of} = \frac{V_i}{D_{no}} \cdot 100,$$

în care:

N_{of} = norma de amortizare exprimată în lei pe ora de funcționare;

V_i = valoarea de inventar a mijlocului fix;

D_{no} = durata normată de serviciu exprimată în ore de funcționare.

Această normă se folosește la calcularea și la recalcularea amortismentului pentru tractoare, combine, principalele mașini-unelte și utilaje de construcții etc. **V. și amortizare; durată de serviciu normată; normă analitică de amortizare; normă unică de amortizare; normativ anual în ore de funcționare; recalculare a amortismentului.**

NORMĂ DE AMORTIZARE PROGRESIVĂ, n. care crește, progresează an de an, alimentând din ce în ce mai mult fondul de amortizare. Aplicând aceste n. de a., fondul de amortizare este mai mic în primii ani și tot mai mare în anii următori. N. de a.p. prezintă mai multe inconveniente, printre care se menționează: ■calculul amortismentului nu este corelat cu ritmul uzurii fizice și morale; ■se întârzie constituirea fondului de amortizare; ■se produc mari variații ale costurilor de producție; ■se complică operațiunile de calcul și de contabilizare; ■neuniformitate în realizarea profitului, în plata impozitului pe profit. Datorită dezavantajelor pe care le prezintă, aceste n. de a. au o utilizare foarte restrânsă, aplicându-se doar bunurilor imobiliare. Formula de calcul al acestei norme este următoarea:

$$NAP = \frac{DC}{\sum NU} \cdot 100,$$

în care:

- NAP = norma de amortizare progresivă;
 DC = durata de timp consumată a mijloacelor fixe;
 NU = suma numărătorilor utilizați în calcul.

NORMĂ DE AMORTIZARE PROPORȚIONALĂ ÎN TIMP, n. care are un caracter uniform, egal, constant, fiind la fel de mare pe toată durata normată de funcționare a mijlocului fix. Prin aplicarea acestei n., fondul de amortizare se alimentează constant an de an, afectând în mod egal, cu aceeași sumă a amortismentului, atât costurile de producție, cât și rezultatele financiare. Deși folosirea acestui fel de norme creează un cadru favorabil pentru previziunea, analiza și urmărirea amortismentului, ele nu țin seama de variabilitatea în timp a uzurii fizice și morale. Aceste norme se mai numesc liniare în timp. Formula de calcul al acestui fel de norme este următoarea:

$$NAP = \frac{VI}{DN} \cdot 100 \text{ sau } \frac{100}{DN},$$

în care:

- NAP = norma de amortizare proporțională în timp;
 VI = valoarea de inventar;
 DN = durata normată de serviciu a mijlocului fix.

NORMĂ DE AMORTIZARE PROPORȚIONALĂ PE UNITATE DE PRODUS, n. ce se aplică de către unitățile economice care fabrică un sortiment restrâns de produse și numai la unele mijloace fixe, ca de exemplu la clădiri, construcții speciale, mine de cărbuni, saline, cariere, care au o durată de folosire limitată la durata de exploatare a rezervelor și că mijloacele fixe respective nu pot avea, de regulă, alte utilizări. Aceste norme se calculează astfel:

$$NAPU = \frac{VI \text{ sau } VR}{RE},$$

în care:

- NAPU = norma de amortizare proporțională pe unitatea de produs;
 VI = valoarea de inventar;
 VR = valoarea rămasă;
 RE = rezerva exploatabilă (tone, m³ etc.).

NORMĂ DE APROVIZIONARE GRUPATĂ, quantum material stabilit pe baza normelor de consum individual, ponderat cu producția din perioada în care se prevede norma respectivă. Se calculează pe grupe de materiale sau de produse și servește la întocmirea programelor de aprovizionare după o anumită nomenclatură, precum și pentru examinarea ansamblului de materiale sau produse consumate.

NORMĂ DE APROVIZIONARE INDIVIDUALĂ, cantitatea dintr-un material necesară pentru obținerea unei unități de produs finit cu un anumit utilaj, într-o perioadă determinată de timp.

NORMĂ DE ASIGURARE, mărimea sumei asigurate, stabilită prin lege, pe unitatea de obiect de asigurare (pe m² de suprafață construită, pe ha după felul culturilor, pe animal, în funcție de specie, rasă etc.), folosită numai pentru asigurările de bunuri prin efectul legii. Pentru clădirile

care aparțin persoanelor fizice, n . de a . este determinată pe m^2 de suprafață construită, diferențiată după felul clădirilor și pe mediul urban și rural. Pentru culturile agricole și rodul viitor, n . de a . sunt determinate pe ha și în mod diferențiat, în funcție de felul culturilor. Nivelul n . de a . se determină avându-se în vedere valoarea producției medii pe hectar obținute de pe terenurile cu cea mai mică fertilitate, aceasta pentru a nu se ajunge în situația de a solicita despăgubiri care să depășească în realitate suma daunei efective. N . de a . pentru animale sunt calculate pe animal și în mod diferențiat, ținându-se seama de specie, rasă, vârstă. La fiecare specie și rasă de animale, n . de a . este astfel determinată încât să nu fie, de regulă, egală cu valorile cele mai mici pe care le pot avea animalele din rasa, specia sau categoria de vârstă respectivă. De regulă, n . de a . este mai mică decât valoarea reală unitară a bunului ce se asigură. Diferența dintre valoarea reală unitară și n . de a . se poate asigura facultativ. Prin înmulțirea n . de a . cu numărul unităților obiectului de asigurat se obține cu mare operativitate suma (valoarea) asigurată pentru bunul cuprins în asigurare. V . și evaluarea în vederea asigurării; sumă asigurată.

NORMĂ DE CHELTUIELI, cantitate de valori materiale sau de mijloace bănești stabilită prin acte normative, necesară pentru o unitate de calcul (un indicator) (numărul de elevi, de studenți, numărul de paturi de spital, funcția medicală etc.) specifică unor instituții publice. N . de c . asigură dimensionarea justă a cheltuielilor în funcție de indicatorii fiecărei instituții, realizează o unitate în determinarea cheltuielilor instituțiilor de același fel, elimină arbitrarul în stabilirea acestor cheltuieli, înlesnesc efectuarea analizei proiectelor planurilor de cheltuieli și permit exercitarea controlului asupra activității instituțiilor publice.

NORMĂ DE CONSUM, cantitatea maximă, determinată pe baze științifice, de materii prime, materiale, combustibil, energie etc., necesară fabricării unei unități de produs sau obținerii unui serviciu; ea se exprimă, după caz, în tone, kg , m^3 , kWh etc. ♦ $N.c.$ specific, cantitatea de materii prime, materiale etc. necesare fabricării unei unități de produs; ea trebuie respectată și pe cât posibil micșorată, fără a dăuna însă calității produsului. ♦ N . de c . tehnologic, cantitatea de materiale, combustibil, energie etc., stabilită a se consuma în procesul tehnologic, de la secții, ateliere, într-o anumită perioadă de timp, pentru fabricarea unei unități de produs. N . de $c.t.$ cuprinde atât materialele care se regăsesc în produsele finite, cât și pierderile tehnologice.

NORMĂ DE ÎNCĂRCARE ȘI DESCĂRCARE, cantitatea de marfă prevăzută în contractul de transport care poate fi încărcată sau descărcată într-o zi; pe baza acestei norme se stabilesc staliile (v).

NORMĂ DE PERISABILITATE, mărime recunoscută ca normală, pentru stabilirea pierderii naturale din greutatea sau volumul mărfii, datorită uzării, pierderilor etc. în timpul transportului, conservării sau folosirii mărfurilor.

NORMĂ DE STOC (ÎN ZILE), numărul de zile pentru care unitățile economice își asigură un stoc din fiecare materie primă, material și combustibil. Mărimea n . de s . depinde de: frecvența livrărilor, distanța de la furnizor la cumpărător, mijloacele de transport utilizate și costul transportului, de timpul necesar pentru analiză, sortare, condiționare și pentru pregătirea materiilor prime și a materialelor necesare producției. La stabilirea n . de s . se au în vedere: ▪ intervalul dintre două livrări (perioada de aprovizionare), căreia îi corespunde stocul curent; ▪ numărul de zile necesare pentru analiză, sortare, condiționare, curățare, uscare, pregătire pentru producție, căreia îi corespunde stocul pentru realizarea acestor operațiuni; ▪ numărul de zile necesare transportării materiilor prime și a materialelor de la depozitul central la unitatea pentru care se constituie un stoc corespunzător; ▪ numărul de zile pentru care se constituie stocul de siguranță; ▪ numărul de zile pentru care se formează stocul de iarnă. Elementele componente ale n . de s . sunt: a) intervalul

dintre livrări (perioada de aprovizionare) pentru care se constituie stocul curent. Intervalul dintre livrări se determină pe baza termenelor prevăzute în contractele economice. Intervalele dintre livrări trebuie studiate temeinic, ținându-se seama de condițiile concrete ale fiecărei întreprinderi, pentru a se stabili intervalul optim cu ajutorul căruia să se evite stocurile supranormative și să se asigure accelerarea vitezei de rotație a activelor circulante. Practica financiară din țara noastră arătată că nu este necesar ca la calcularea normativului de active circulante și mai ales la finanțarea acestuia să se ia în considerare întregul interval mediu dintre livrări, deoarece aprovizionarea se realizează cu numeroase materii și materiale de la mulți furnizori și la termene diferite, ceea ce înseamnă că foarte rar pot coincide zilele achitării facturilor tuturor furnizorilor. Pe această bază, pentru a se asigura corelația justă între mărimea stocurilor fizice și înzestrarea cu fonduri bănești, norma de stoc se corectează cu un coeficient de 50%, ceea ce înseamnă că se finanțează numai 50% din stocul curent; aceasta va contribui la determinarea corectă, la accelerarea vitezei de rotație și la eliberarea de active circulante. Pentru unitățile economice care folosesc un număr limitat de materii prime și de materiale și care se aprovizionează de la câțiva furnizori, precum și în alte cazuri justificate, normativul se poate determina într-un quantum superior limitei de mai sus, însă numai pe baza documentației prezentate și aprobată de organele superioare. Ținând seama de considerentele arătate, trebuie făcută distincție între stocul fizic de materii prime, materiale etc. și normativul care exprimă necesarul de fonduri bănești; b) **numărul de zile pentru care se formează stocul necesitat de analiză, sortare și pregătire pentru producție.** Majoritatea materiilor prime, materialelor etc. sosite la întreprinderea cumpărătoare nu pot fi folosite imediat în producție, ci sunt supuse în prealabil unor operațiuni de sortare, curățare, uscare, analiză de laborator etc. în scopul obținerii calității reclamate de procesul de producție. Există și cazuri când materiile prime sosite nu corespund întocmai necesităților producției și, de aceea, se supun în prealabil unor prelucrări (sortare, îndreptare, tăiere, tratarea cu anumite substanțe chimice, stingerea varului și păstrarea lui în groapă la întreprinderile de construcții, uscarea lemnului în industria de mobilă). Timpul pentru care se constituie stocul (rezerva) de condiționare este determinat tocmai de numărul de zile necesare efectuării acestor operațiuni; desigur, rezerva de condiționare nu se constituie pentru acele elemente de active circulante care nu necesită operațiuni de pregătire înainte de trecerea lor în producție. Durata timpului de condiționare diferă de la un fel de materie primă la alta, precum și în funcție de procedeele tehnologice utilizate. Întreprinderile folosesc soluții moderne pentru micșorarea perioadei de condiționare a materiilor prime și a materialelor necesare producției. În acest scop, ele dispun de instalații de condiționare și de laboratoare, folosesc metode perfecționate de analiză, uscare etc. O importanță deosebită pentru reducerea timpului de condiționare o au expedierea de către furnizori a unor materii prime și materiale de calitate corespunzătoare și într-o anumită formă de prelucrare, precum și livrarea completă și în cantitățile necesare a materiilor prime și a materialelor. Lipsa unui singur component necesar producției face imposibilă introducerea în producție a unor cantități importante de materii prime, materiale etc.; c) **numărul de zile necesar transporturilor interioare.** În unitățile economice se constituie un stoc corespunzător de materii prime și materiale, pe baza luării în calcul a numărului de zile necesare transportării materialelor nevagonabile de la depozitul central până la depozitul întreprinderii din subordine, care consumă materiile prime și materialele respective; d) **numărul de zile pentru care se constituie stocul (rezerva) de siguranță (tampon).** Aprovizionarea întreprinderilor se desfășoară organizat, pe baza contractelor economice de lungă durată, ceea ce asigură continuitatea procesului de producție în întreprinderile beneficiare. Sunt situații când acest proces poate fi stârnjenit sau chiar întrerupt, din cauza sosirii unor materiale necorespunzătoare calitativ sau ca urmare a primirii lor cu întârziere, din vina furnizorului sau din cauza unor deficiențe în transporturi. Pentru prevenirea eventualelor întreruperi ale procesului de producție și a consecințelor negative ce pot decurge din

astfel de situații, se constituie un stoc minim de materii prime, materiale etc. Unitățile economice au datoria să calculeze stocurile de siguranță în funcție de condițiile concrete de aprovizionare și de producție. În acest scop, ele au în vedere experiența anilor precedenți și posibilitățile de îmbunătățire a aprovizionării în anul curent. Numărul de zile pentru care se creează stocul de siguranță se calculează numai pentru materiile prime și materialele care sunt necesare din punct de vedere tehnic și economic. Norma în zile, în funcție de care se calculează stocul de siguranță, depinde, evident, de frecvența și de volumul abaterilor înregistrate în procesul de aprovizionare. Numărul de zile pentru care se constituie stocul de siguranță trebuie astfel stabilit încât să evite imobilizările și să stimuleze folosirea eficientă a activelor circulante. Stocul de siguranță este intangibil, el putând fi consumat numai în cazuri bine justificate și cu aprobarea organelor superioare, în scopul asigurării continuității producției; e) **stocul de iarnă**. Numărul de zile, respectiv cantitatea de materii prime și materiale necesare asigurării continuității procesului de producție în perioada în care, datorită condițiilor climatice, nu sunt posibile exploatarea și transportul acestora (cocs, antracit, calcar, pirită, balast, minereu etc.) în condiții normale.

NORMĂ DE VENIT IMPOZABIL, mărimea venitului impozabil stabilită prin lege pe unitatea de măsură pentru anumite categorii de obiecte impozabile (de exemplu, pe un hectar cu o anumită cultură, diferențiat pe zone pedoclimatice din țară și pe categorii de folosință a terenului, pe meserii etc.). N. de v.i. se determină avându-se în vedere datele medii cu privire la producția din anii anteriori și pe baza unor calcule estimative, de sondaj, efectuate în anul impunerii. Astfel de norme pot fi valabile un an sau mai mulți ani. Pentru ca venitul impozabil care se calculează să fie cât mai aproape de veniturile reale, organele locale pot majora sau diminua norma de venit în anumite limite. N. de v.i. sunt stimulatorii pentru producători, simplifică munca de impunere și înlătură subiectivismul în calcularea impozitelor.

NORMĂ FINANCIARĂ, exprimare valorică a normei materiale; se stabilește prin înmulțirea cantității cu prețul oficial. N.f. poate rezulta și din anumite calcule financiare privind stabilirea unei cheltuieli (de exemplu, diurna de deplasare nu are la bază o expresie cantitativă de materiale). N.f. sunt **normele bugetare** stabilite pentru cheltuielile care se acoperă integral de la bugetul de stat sau de la un buget local și **normele extrabugetare** care se acoperă din alte venituri (de exemplu, creșele și căminele de zi își acoperă o parte din cheltuieli din bugetul statului și o altă parte din veniturile lor proprii rezultate din contribuția părinților care au copii la aceste instituții). Prin înmulțirea n.f. determinată pe fiecare indicator (elev, student, m², pat de spital etc.) cu numărul indicatorilor se obțin cheltuielile la articolul respectiv din bugetul instituției publice.

NORMĂ INDICATIVĂ DE CHELTUIELI (ORIENTATIVĂ, FACULTATIVĂ), medie a consumurilor de materiale și a cheltuielilor efectuate de instituțiile publice; nu se determină obligatoriu, ea putând fi depășită în cazuri justificate și aprobate de organele ierarhice superioare. N.i. se folosesc, de exemplu, la determinarea cheltuielilor pentru încălzit, care diferă în funcție de temperatura necesară încăperilor la anumite instituții (creșe, spitale, școli etc.), de felul combustibilului folosit, de durata încălzirii, care sunt diferite în nordul țării de cele din sudul țării. N.i. se folosesc și la determinarea cheltuielilor privind iluminatul, consumul de medicamente, a cheltuielilor pentru procurarea de cărți necesare bibliotecilor, a cheltuielilor administrativ-gospodărești etc. N.i. sunt elaborate și aprobate de Ministerul Finanțelor pe baza propunerilor instituțiilor publice. Aceste norme contribuie la prevenirea risipei, la finanțarea uniformă a instituțiilor de același fel, la prevenirea subiectivismului în determinarea cerințelor și a fondurilor, la simplificarea activității de planificare și de finanțare.

NORMĂ INDIVIDUALĂ DE CHELTUIELI (SIMPLĂ, DETALIATĂ), n. care se stabilește pe fiecare fel de cheltuială în parte (hrană, medicamente, combustibil, apă, iluminat, telefon, telegraf etc.) și pe subdiviziunile cadrului comun al clasificății bugetare. Elaborarea

acestor norme se face pe baza experienței instituțiilor, cât și a unor criterii științifice privitoare la îmbunătățirea modului de normare a cheltuielilor. Cu ajutorul lor se verifică dacă bugetul a fost elaborat judicios.

NORMĂ ÎN VIGOARE, v. NORMĂ CURENTĂ.

NORMĂ MATERIALĂ, totalul cheltuielilor materiale care se pot efectua pentru o unitate de produs și care este exprimată în etalon natural. ❖ **N.m. de cheltuieli**, n. care exprimă cantitatea de valori materiale sau de servicii necesară satisfacerii unei cerințe determinate pe o unitate de măsură (de exemplu, cantitatea de alimente, hrană pentru un bolnav pe o zi, cantitatea de lemne sau alt combustibil necesară pentru încălzirea unui m³ încăpere, cantitatea de energie electrică pentru iluminatul unui m², cantitatea furniturilor de birou necesară pentru un lucrător etc.), în vederea desfășurării normale a activității instituțiilor publice. **N.m. de c. stabilită** pe o zi sau pe un an se folosește în determinarea cheltuielilor instituțiilor publice și se aprobă de către organele superioare de specialitate, care țin seama de importanța cheltuielilor și de influența condițiilor locale asupra lor. **N.m. de c.** se determină pe baza criteriilor științifice, avându-se în vedere și experiența anilor precedenți, condițiile geografice, de climă și economice ale instituțiilor publice finanțate.

NORMĂ MEDIE ÎN ZILE, numărul mediu de zile în care o parte din activele circulante se află în sfera aprovizionării; se determină după formula:

$$Nmz = 360 : \frac{Npa}{Nma},$$

în care:

Nmz = norma medie în zile;

Npa = necesarul valoric anual pentru realizarea programului de producție;

Nma = normativul mediu anual al activelor circulante.

NORMĂ OBLIGATORIE, n. care se stabilește prin lege, decret, hotărâre de guvern, ordonanță, decizii ministeriale, instrucțiuni sau prin dispozițiile organelor ierarhice și care nu poate fi modificată sau schimbată de către ordonatorii de credite (de exemplu, tarifele de salarii, alocațiile de hrană, alocațiile de stat pentru copii, bursele etc.). De regulă, n.o. sunt unice pe întreaga țară. Există și n.o. diferențiate în funcție de mediul urban sau rural unde sunt domiciliați beneficiarii. N.o. evită aprecierile subiective, fac posibile o determinare reală și deci o calculare a cheltuielilor pe baza indicatorilor prevăzuți. N.o. sunt folosite atât în prevederea, cât și în executarea cheltuielilor.

NORMĂ PLANIFICATĂ, quantum de cheltuieli prevăzute în plan și luate în considerare la calcularea costului de producție.

NORMĂ PROGRESIVĂ, n. care se stabilește pe baza normelor tehnice, având în vedere cheltuiala de timp de muncă pe unitatea de produs sau pentru executarea unei anumite operațiuni, producția pe unitatea de timp, norma de producție, consumul materialelor de bază și auxiliare, consumul de combustibil și energie etc. **V. și normă de consum.**

NORMĂ SUMARĂ, cheltuială tip. Se deosebește de **norma combinată (v.)** prin faptul că nu se întocmește luând ca bază unitatea convențională de calcul pe elementele componente ale instituției, ci pe întreaga instituție.

NORMĂ UNICĂ DE AMORTIZARE, n. determinată pentru totalitatea mijloacelor fixe, prin raportarea totalului fondului anual de amortizare la totalul valorii medii anuale a mijloacelor fixe, potrivit următorului calcul:

$$Nu = \frac{tA \cdot 100}{tVma},$$

în care:

Nu = norma unică de amortizare;

tA = totalul fondului anual de amortizare a mijloacelor fixe de amortizat anual;

tVma = totalul valorii medii anuale a mijloacelor fixe.

Pentru mijloacele de transport auto, n.u. de a. se calculează astfel:

$$Nu = \frac{tA}{P} \cdot 100,$$

în care:

P = parcursul total exprimat în mii de km echivalenți.

În mod similar se calculează n.u. de a. și pentru totalul mijloacelor fixe utilizate, după expirarea duratei de serviciu normate. N.u. de a. servește la întocmirea planului de amortizare în anii în care valoarea medie anuală a mijloacelor fixe nu prezintă diferențe, în plus sau în minus, mai mari de 25% față de valoarea medie anuală a mijloacelor fixe din anul în care se determină această normă. N.u. de a. simplifică foarte mult activitatea financiară privind calculul amortismentului, calcularea și cuprinderea amortismentului în costuri. Ea prezintă însă inconvenientul economic al inexactității determinării amortismentului, putând da naștere la supra- sau subamortizare.

NORME DE PROTECȚIE A MUNCII, sistem unitar de reguli și măsuri de tehnică a protecției muncii și a normelor de igienă a muncii aplicabile tuturor participanților la procesul de muncă. N. de p.a.m. pot fi generale și locale. N. generale de protecție a muncii se elaborează în comun de către Ministerul Muncii și Solidarității Sociale și Ministerul Sănătății, cu avizul prealabil al sindicatelor, și sunt obligatorii pe întregul teritoriu al țării. Aceste norme au un caracter general, cadru, fiind adoptate și dezvoltate cu ajutorul normelor departamentale de protecție a muncii. Normele generale se emit de către ministere și celelalte organe centrale ale administrației de stat, precum și de către organele centrale ale cooperăției și organizațiilor obștești. Dacă activitățile desfășurate sunt comune mai multor ministere, diferitelor organe centrale ale administrației de stat, organelor centrale ale cooperăției și ale organizațiilor obștești, cât și unităților administrativ-teritoriale, atunci se stabilesc și se aplică normele departamentale elaborate de Ministerul Muncii și Solidarității Sociale. În cazul activităților de gospodărie comunală, normele de protecție a muncii se stabilesc de către primăriile județelor și a municipiului București. Sunt cazuri când normele generale de tehnică a securității muncii prezintă un caracter specific, ele aplicându-se numai anumitor domenii de activitate, cum sunt: normele de securitate nucleară, normele pentru transportul materialelor radioactive și altele. Normele de igienă a muncii nu se pot adapta, ci ele se înscriu așa cum sunt elaborate în normele departamentale. N. de p. a. m. se prevăd și de contractele colective și individuale de muncă. Persoanele juridice și fizice au obligația să elaboreze instrucțiuni proprii de aplicare a n. de p. a. m. în funcție de particularitățile proceselor de muncă. Ministerul Sănătății emite norme obligatorii privind igiena muncii și avizează standarde și acte normative, elaborate de alte organe, care privesc sănătatea salariaților la locul de muncă. Respectarea normelor de tehnica igienei și securității muncii este o îndatorire fundamentală ce revine fiecărui lucrător la locul său de muncă, precum și celor care organizează, conduc și controlează procesul de muncă. N. de p. a. m. se aplică salariaților, membrilor cooperatori, persoanelor angajate cu convenții civile, cu excepția celor care au drept obiect activități casnice, precum și ucenicilor, elevilor și studenților în perioada efectuării practicii în producție. N. de p. a. m. se aplică de către toate persoanele juridice și fizice la care activitatea se desfășoară cu personal

angajat pe bază de contract individual de muncă sau în alte condiții prevăzute de lege. N. de p. a m. se aplică obligatoriu de către agenții economici din sectorul public, privat și cooperatist, inclusiv cu capital străin, care desfășoară activități pe teritoriul României, de către autoritățile și instituțiile publice, precum și de către agenții economici români care efectuează lucrări cu personal român pe teritoriul altor țări, în baza unor convenții internaționale sau contracte bilaterale. În vederea prevenirii accidentelor de muncă și a bolilor profesionale, conducerea persoanelor juridice și persoanele fizice au următoarele obligații: *să adopte, în faza de cercetare, proiectare și execuție a construcțiilor, a echipamentelor tehnice, precum și la elaborarea tehnologiilor de fabricație, soluții conforme cu n. de p. a m., prin a căror aplicare să fie eliminate riscurile de accidentare și de îmbolnăvire profesională a salariaților și a altor persoane participante la procesul de muncă; *să solicite inspectoratului de stat teritorial pentru protecția muncii autorizarea funcționării unității din punctul de vedere al protecției muncii, să mențină condițiile de lucru pentru care s-a obținut autorizația și să ceară revizuirea acesteia în cazul modificării condițiilor inițiale în care a fost emisă; *să stabilească măsurile tehnice, sanitare și organizatorice de protecție a muncii și factorii de mediu specifici unității; *să stabilească pentru salariați și pentru ceilalți participanți la procesul de muncă atribuțiile și răspunderile ce le revin în domeniul protecției muncii, corespunzător funcțiilor exercitate; *să elaboreze reguli proprii pentru aplicarea n. de p. a m. corespunzător condițiilor în care se desfășoară activitatea la locurile de muncă; *să asigure și să controleze, prin compartimente specializate sau prin personal propriu, cunoașterea și aplicarea, de către toți salariații și participanții la procesul de muncă, a măsurilor tehnice, sanitare și organizatorice stabilite, precum și a prevederilor legale în domeniul protecției muncii: *să ia măsuri pentru asigurarea de materiale necesare informării și educării salariaților și participanților la procesul de muncă: afișe, pliante, filme, diafilme și alte asemenea materiale cu privire la protecția muncii; *să asigure informarea fiecărei persoane, anterior angajării în muncă, asupra riscurilor la care aceasta este expusă la locul de muncă, precum și asupra măsurilor de prevenire necesare; *să asigure, pe cheltuiela unității, instruirea, testarea și perfecționarea profesională a persoanelor cu atribuții în domeniul protecției muncii; *să ia măsuri pentru autorizarea meseriilor și a profesiilor prevăzute în n. de p. a m.; *să angajeze numai persoane care, în urma controlului medical și a verificării aptitudinilor psihoprofessionale, corespund sarcinilor de muncă pe care urmează să le execute; *să țină evidența locurilor de muncă la care sunt condiții deosebite (vătămătoare, grele, periculoase), precum și a accidentelor de muncă, a bolilor profesionale, a accidentelor tehnice și a avariilor; *să asigure funcționarea permanentă și corectă a sistemelor și a dispozitivelor de protecție, a aparatului de măsură și control, precum și a instalațiilor de captare, reținere și neutralizare a substanțelor nocive degajate în desfășurarea proceselor tehnologice; *să prezinte documentele și să dea relațiile solicitate de inspectorii de protecție a muncii în timpul controlului sau al efectuării cercetării accidentelor de muncă; *să asigure realizarea măsurilor stabilite de inspectorii de protecție a muncii cu prilejul controalelor și al cercetării accidentelor de muncă; *să desemneze, la solicitarea inspectorului de protecție a muncii, pe salariații care să participe la efectuarea controlului sau la cercetarea accidentelor de muncă; *să nu modifice starea de fapt rezultată din producerea unui accident mortal sau colectiv, în afară de cazurile în care menținerea acestei stări ar genera alte accidente ori ar periclita viața accidentaților și a altor persoane participante la procesul de muncă. Salariații, membrii cooperatori și persoanele angajate cu contract de muncă sunt obligate: *să-și însușească și să respecte n. de p. a m. și măsurile de aplicare a acestora; *să desfășoare activitatea în așa fel încât să nu se expună la pericol de accidentare sau de îmbolnăvire profesională atât persoana proprie, cât și celelalte persoane participante la procesul de muncă; *să aducă la cunoștința conducătorului locului de muncă orice defecțiune tehnică sau altă situație care constituie un pericol de accidentare sau de îmbolnăvire profesională; *să aducă la cunoștința conducătorului locului de muncă accidentele de muncă suferite de persoana proprie și de alte

persoane participante la procesul de muncă; *să oprească lucrul la apariția unui pericol iminent de producere a unui accident și să informeze imediat conducătorul locului de muncă; *să utilizeze echipamentul individual de protecție din dotare, corespunzător scopului pentru care a fost acordat; *să dea relațiile solicitate de organele de control și de cercetare în domeniul protecției muncii. Nerespectarea n. de p. a m. atrage după sine răspunderea disciplinară, administrativă, materială, civilă sau penală, după caz. V. și igiena muncii; protecția muncii.

NOSTRO, cont deschis de o bancă la corespondentul său din străinătate, în care se înregistrează toate operațiunile băncii titulare. Evidența operațiunilor n. se ține pe baza unui contract încheiat între părți, care prevede și valuta de înregistrare a operațiunilor de încasări și plăți. Din contul n. se plătesc dobânzile și comisioanele pentru operațiunile efectuate. V. și cont „nostro“.

NOTAR, funcționar oficial la o unitate notarială, autorizat potrivit competențelor sale să redacteze, să încheie, să înregistreze și să păstreze diferite acte, contracte etc. În trecut, în România, n. era reprezentant al puterii centrale în comună, exercitând atribuții de secretar al comunei.

NOTAR DE BURSĂ, persoană împuternicită să certifice convențiile și alte documente referitoare la operațiunile de bursă. Certificarea notarului este necesară în special pentru convențiile de bursă încheiate cu străinii.

NOTĂ, înregistrare, consemnare în scris. ❖ **N. contabilă**, document de înregistrare în contabilitate a unei operațiuni economico-financiare, elaborat pe baza documentelor justificative. ❖ **N. de calcul**, componentă a bugetului instituției publice în care se calculează și se dimensionează corect quantumul cheltuielilor instituției publice pe anul respectiv. **N. de c.** contribuie la înfăptuirea lucrărilor financiare, permite efectuarea de studii, analize și comparații la instituții de același fel, înlesnind centralizarea cheltuielilor pe subdiviziunile clasificăției bugetare, permite efectuarea unui control eficient asupra propunerilor de cheltuieli privind necesitatea, eficacitatea și oportunitatea fiecărei cheltuieli, precum și analiza și studiul comparativ al cheltuielilor în vederea raționalizării lor etc. ❖ **N. de comandă**, document component al documentației tehnico-economice pentru investiții prin care se stabilesc: capacitatea exprimată în unități fizice, necesitatea, oportunitatea, eficiența economică și indicatorii tehnico-economici limită ai obiectivului de investiții comparativ cu obiective similare, cu performanțe tehnico-economice ridicate din țară și străinătate – tehnologia, profilul de producție, calitatea și caracteristicile produselor, durata și etapele de realizare, amplasamentul, natura combustibililor folosiți, modul de asigurare a materiilor prime, a combustibililor și a energiei, modul de desfacere a produselor (pe piața internă și la export), limita maximă a consumurilor specifice de materii prime, materiale, combustibili și energie, cooperările în zonă, diferite elemente și indici de plan general. **N. de c.** precizează și proiectele-tip de construcții pe baza cărora se vor executa obiectivele componente ale investiției. Ea se elaborează de către ministere, celelalte organe centrale, întreprinderi, consilii locale, unitățile de cercetare științifică, inginerie tehnologică și de proiectare. **N. de c.** se examinează de consiliile de administrație ale ministerelor și ale celorlalte organe centrale, întreprinderi sau de către consiliile locale, după caz **N. de c.** întocmite pentru obiective de investiții importante se aprobă prin decret prezidențial pentru fiecare obiectiv în parte și de către organele de conducere ale ministerelor, întreprinderilor sau de către consiliile locale, ale județelor și al municipiului București. ❖ **N. de constatare**, document bilateral de control în care se consemnează obiectivele verificate care pot să-și schimbe – prin trecerea timpului – forma, volumul, conținutul sau acele fapte care ulterior n-ar mai putea fi probate (lipsuri temporare constatate la locul de muncă, recepționarea sau păstrarea în condiții necorespunzătoare a unor mărfuri etc.). V. și proces-verbal de control.

❖ **N. explicativă**, document ce se anexează la procesul-verbal de control (principal) care cuprinde, sub formă de întrebări și răspunsuri, explicațiile pe care le dau persoanele vinovate de deficiențele constatate. **N.e.** are natura unei declarații și se solicită în toate cazurile în care abaterile sunt pasibile de sancțiuni, imputații sau care constituie fapte penale. ❖ **N. de expunere a concluziilor verificării**, document ce se întocmește de către organele de control în situațiile în care în unitatea controlată nu se constată nici un fel de deficiențe și când nu se mai întocmește procesul-verbal de control. În această notă se consemnează obiectivele, documentele, operațiunile și perioada verificării. **V. și proces-verbal de control.** ❖ **N. de fundamentare tehnico-economică**, document întocmit de beneficiarii de investiții. **N. de f.t.-e.** stabilește necesitatea și oportunitatea investiției, în condițiile utilizării depline a capacităților existente și asigurării desfacerii producției pe piața internă și externă, precizează sursele de procurare a materiilor prime, combustibililor, energiei, utilajelor, tehnologiile de fabricație, amplasamentul, etapele de execuție, costul și eficiența lucrărilor, comparativ cu obiectivele similare, cu performanțele tehnico-economice din țară și din străinătate. **N. de f.t.-e.** este examinată și apoi însușită de către Ministerul Finanțelor. ❖ **N. de prezentare**, document întocmit de echipa de control, în care se consemnează elementele care nu sunt cuprinse în procesul-verbal și în celelalte documente de control. **N. de p.** este un document semnat numai de echipa de control și cuprinde: persoanele care au emis dispoziții generatoare de deficiențe și cărora trebuie să li se stabilească răspunderi; propuneri pentru aplicarea de sancțiuni persoanelor vinovate; măsuri pentru lichidarea și preîntâmpinarea deficiențelor; explicarea situației reale în cazurile când persoanele care au comis abateri au făcut obiecții și au refuzat semnarea procesului-verbal; aprecieri în legătură cu activitatea generală a unității controlate; concluzii. **V. și proces-verbal de control.** ❖ **N. de reziliere a contractului de reasigurare**, înscris prin care una dintre părțile acordului de reasigurare – care, de regulă, este încheiat pe o perioadă de timp nelimitată – decide și comunică celeilalte părți rezilierea acordului respectiv. **N. de r.** trebuie transmisă celeilalte părți cu trei luni înainte. **V. și reasigurare.** ❖ **N. informativă**, document întocmit de persoanele cunoscătoare ale împrejurărilor în care s-au produs deficiențe sau de cele care dețin informații asupra modului cum s-au manifestat neajunsurile, cauzele și persoanele vinovate. **N.i.** se anexează la procesul-verbal de control.

„**NOTE**“, recunoașteri de datorie pe termen mediu și lung care au caracter de titluri, adică sunt asimilabile obligațiunilor. „**N.**“ cuprind emisiuni pentru o sumă determinată. Emisiunea de „**n.**“ nu necesită publicarea unui prospect. În afara bursei, „**n.**“ fac obiectul unei piețe organizate între bănci. „**N.**“ exprimate în E.C.U. (European Currency Unit) sunt împrumuturi obligatate care oferă o securitate mai mare decât plasamentele în monede ale C.E.E.

NOTIFICARE 1. Înștiințare scrisă adresată unei persoane de către un organ competent, prin care i se aduce la cunoștință că un act sau un fapt juridic a fost îndeplinit sau urmează să se îndeplinească. **2.** Înștiințare care se face în practica polițelor despre protestul acestora; se trimite de către deținătorul polițelor, persoanelor răspunzătoare de plata lor (emitent, girant, acceptant).

NOTIFICAREA ACREDITIVULUI, comunicare, înștiințare scrisă trimisă beneficiarului acreditivului de către banca la care acesta a fost deschis, prin care se precizează condițiile și termenul de valabilitate a acreditivului.

NOUA INFLAȚIE, inflație de după al doilea război mondial, care se deosebește esențial prin natură, nivel și ritm de inflațiile anterioare. Cauzele **n.i.** își au originea în urmările războiului, în economia centralizată, în tranziția la economia de piață, în politica de prețuri libere, în politica salarială etc. **V. și inflație.**

NOUA ORDINE MONETARĂ ȘI FINANCIARĂ INTERNAȚIONALĂ, concept de politică monetară și financiară al cărei conținut implică soluționarea problemelor monetar-financiare internaționale într-un spirit nou, pe baza statornicirii unor relații democratice între state, a deplinei egalități în drepturi și a echității. În Declarația difuzată la cea de-a VII-a sesiune extraordinară a Adunării generale ONU din septembrie 1975 s-a arătat că, în concepția României, **n.o.m.** și **f.i.** constă în „desfășurarea pe baze stabile a relațiilor valutare-financiare, cristalizarea unui nou sistem monetar internațional, sănătos și echitabil, care să asigure întărirea monedelor naționale, statornicirea unor cursuri de schimb reale, fundamentate economic, care să creeze premisele unei mai mari stabilități a cursurilor valutare și ale perfecționării sistemului de credite“. **N.o.m.** și **f.i.** trebuie astfel instituită încât să contribuie la realizarea noii ordini economice internaționale, să aibă în vedere finanțarea dezvoltării, în sensul găsirii surselor de finanțare și al repartizării lor judicioase pentru lichidarea stării de subdezvoltare, crearea unei noi ordini în relațiile valutare-financiare internaționale, în sensul elaborării și aplicării unui nou sistem monetar internațional corespunzător cerințelor, și a unei noi ordini pe plan instituțional, în sensul unei noi organizări a **Fondului Monetar Internațional** (v.) ca organism de supraveghere și de sprijinire a aplicării noului sistem monetar internațional. Concepția României este mai largă decât aceea care a stat la baza lucrărilor desfășurate până acum în cadrul F.M.I. Lichidarea subdezvoltării – în concepția României – apare ca o preocupare centrală, ca un obiectiv primordial al noii ordini economice internaționale. Ca urmare, deși egalizarea relativă a nivelurilor de dezvoltare trebuie să fie în primul rând rezultatul eforturilor proprii ale țărilor rămase în urmă, sprijinul internațional sub forma finanțării dezvoltării trebuie să fie o componentă indispensabilă și prioritară a **n.o.m.** și **f.i.** În acest sens este necesar să se majoreze substanțial fondurile pentru finanțarea dezvoltării, să se îmbunătățească mecanismul de colectare și distribuire a fondurilor, să se orienteze mai eficient aceste fonduri, să se creeze condiții de finanțare cât mai apropiate de cerințele și de posibilitățile țărilor rămase în urmă. Finanțarea dezvoltării nu este un act de caritate, ci un sprijin real pentru accentuarea procesului de creștere economică în interesul tuturor. **N.o.m.** și **f.i.** este chemată să contribuie prin metode și forme specifice la realizarea următoarelor cerințe fundamentale: ■ asigurarea stabilității monedelor naționale și a unor raporturi valorice echitabile; ■ promovarea principiului echivalenței schimburilor, unor raporturi juste între prețurile materiilor prime, ale produselor industriale și ale tehnologiei; ■ stimularea formelor moderne de cooperare economică internațională în investiții, producție, desfacere, cercetare, în condiții de siguranță și de avantaj reciproc; ■ asigurarea unei îmbinări armonioase a intereselor statelor în întărirea monedelor naționale și de utilizare a acestora în circuitul economic mondial, cu reguli și norme de conduită convenite în problemele de bază ale funcționării sistemului monetar internațional. Pentru îndeplinirea acestor cerințe, România a susținut realizarea următoarelor obiective specifice **n.o.m.** și **f.i.**: a) **Cu privire la monedele naționale**, noul sistem monetar internațional trebuie să conducă la întărirea tuturor monedelor naționale. În acest scop, este necesar ca în noul sistem monetar internațional să se cuprindă prevederi referitoare la crearea condițiilor economice, financiare și monetare în vederea trecerii la convertibilitatea reciprocă a acestor monede. b) **Referitor la etalonul monetar**, România consideră că: disponibilitățile de aur monetar sunt insuficiente și injust repartizate; prețul oficial al aurului a fost desființat deoarece nu mai putea fi apărat, iar prețul pieței are mari fluctuații; evoluția gândirii economice demonstrează că sistemele monetare naționale și internaționale tind să reducă treptat, până la eliminare, rolul aurului; deocamdată aurul continuă să aibă o valoare proprie ca marfă, menținându-se rolul important al acestuia de activ de rezervă. Dolarul SUA, ca și alte monede naționale, nu poate îndeplini rolul de etalon monetar internațional deoarece: stabilitatea acestor monede depinde de situația economică internă și de alți factori care nu asigură o astfel de calitate inerentă îndeplinirii în bune condiții a funcțiilor monetare internaționale; utilizarea dolarului sau a altor monede naționale în calitate de centru al

sistemului ar asigura dominația monetară și financiară a statelor emitente asupra restului lumii, moneda fiind un instrument de putere. Privitor la DST sau la altă monedă internațională similară, urmează să se aibă în vedere: tendința de a se recurge la instrumente administrate după reguli convenite, emiterii raționale adaptate permanent nevoilor obiective, de către un organism internațional reprezentativ și democratic; dorința de a avea un etalon stabil, capabil să fie utilizat în toată lumea, pentru eliminarea riscului fluctuațiilor valutare; intenția manifestată de țările în curs de dezvoltare de a dispune, în cazul DST, de un mijloc de finanțare a dezvoltării. În același timp, există dificultăți care trebuie înlăturate din calea DST, și anume: numeroase probleme teoretice și practice de mare complexitate nu au fost încă rezolvate; posibilitatea ca DST să îndeplinească și alte funcții, cum este aceea de instrument de rezervă, nu este încă pe deplin verificată. Totuși România apreciază că DST vor avea, într-o etapă viitoare, capacitatea de a deveni principalul instrument monetar al sistemului, cu condiția clarificării tuturor problemelor încă nerezolvate. c) **Referitor la paritățile și la cursurile valutare**, România a sprijinit menținerea stabilității parităților ca mărimi care reprezintă angajamente oficiale de respectare, pe durate de timp mai îndelungate, a raporturilor valorice dintre monede. Paritățile monetare trebuie determinate pe baza unor criterii economice, cu luarea în considerare a raportului puterilor de cumpărare interne ale monedelor naționale. Paritățile trebuie să se bazeze pe realitate și să fie stabile. România se va opune tendințelor de desființare a parităților monetare, considerate de unele guverne ca fiind contrare actualelor căutări de realizare a unei cât mai mari elasticități a sistemului monetar internațional. În ce privește cursurile valutare, România a susținut că acestea trebuie să se bazeze pe parități care să fie pe cât posibil stabile. Aceasta presupune acceptarea unei anumite fluctuații a cursurilor în jurul parității, care trebuie să fie limitată și controlată. În acest scop este necesar ca: țările să facă toate eforturile pentru ca economiile naționale, a căror situație cursurile o reflectă, să fie echilibrate; fluctuația cursurilor să fie strict supravegheată de F.M.I. și menținută în limite cât mai apropiate, prin intervenția pe piață a băncilor centrale; stabilitatea efectivă a cursurilor valutare, fără intervenția autorităților monetare, să devină un obiectiv de largă perspectivă. d) **Cu privire la echilibrul balanței de plăți**, România relevă că o țară care promovează stabilitatea parităților și a cursurilor trebuie să promoveze și echilibrul balanței de plăți, deoarece, fără un asemenea echilibru, paritățile și cursurile nu pot fi stabile. O balanță activă indică în general o subevaluare a monedei naționale, iar o balanță pasivă, supraevaluarea acesteia, deci necesitatea corectărilor monetare: revalorizare în primul caz și devalorizare în cel de-al doilea. Numai echilibrul balanței de plăți asigură, în principiu, stabilitatea monetară externă. e) **Cu privire la rezervele valutare și la lichiditatea internațională**, România a considerat că trebuie adoptată o atitudine principială, cu importanță practică nemijlocită, în sensul că: sistemul să nu impună o anumită mărime și structură a rezervelor, acestea urmând să fie hotărâte în mod suveran de către fiecare stat în parte, în conformitate cu interesele și cu posibilitățile economico-financiare; fiecare stat să aibă dreptul de a deține aur, dolari, alte valute naționale, DST, în proporții posibile și oportune, în cadrul unor principii și criterii convenite; să nu se absolutizeze rolul nici unui activ de rezervă; volumul și structura rezervelor să fie rezultatul acțiunii conștiente a statelor suverane, al cooperării monetare internaționale, cu luarea în considerare a cerințelor legilor economice obiective. România a considerat de asemenea că noua ordine pe plan instituțional presupune o nouă organizare a Fondului Monetar Internațional și, prin urmare, elaborarea unui nou statut al acestui organism specializat al O.N.U. Elaborarea unui nou statut al F.M.I. poate avea loc paralel cu elaborarea Cartei noii ordini monetare și financiare internaționale. La F.M.I. vor putea adera toate țările semnatare ale Cartei drepturilor și obligațiilor monetare și financiare ale statelor care vor accepta principiile statutului F.M.I., recunoscând astfel competența acestui organism de a supraveghea și interveni pentru aplicarea concretă a Cartei. România susține că viitorul statut al F.M.I. va trebui: să dezvolte și să adapteze normele și principiile relațiilor valutare-financiare dintre state înscrise în

Cartă; să prevadă ca obiectiv primordial egalizarea relativă a nivelurilor de dezvoltare economică a statelor; să nu îngăduie sub nici o formă dominația unei țări sau a unui grup de țări asupra celorlalte; să promoveze egalitatea și echitatea; să prevadă căile și mijloacele pentru sporirea substanțială a mijloacelor financiare proprii, în scopul sprijinirii într-o mai mare măsură a statelor membre în acțiunea de aplicare a principiilor Cartei.

NOVAȚIUNE 1. Stingere a unei datorii vechi prin nașterea alteia noi; se aplică în operațiunile de cont curent. **2.** Înțelegere intervenită între părțile interesate, în baza căreia are loc înlocuirea debitorului printr-o nouă persoană care preia obligațiile stabilite inițial sau a unui alt element esențial al obligației. **3.** Modalitate de înlocuire totală a unui contract de comerț exterior în vigoare prin altul nou care anulează obligațiile vechiului contract.

NOVAȚIUNEA ÎMPRUMUTULUI DE STAT, înlocuirea unui împrumut de stat vechi cu altul nou. Pentru același capital statul emite noi titluri cu o dobândă mai mică, ținând seama de nivelul dobânzii de pe piață.

NULIFICAREA BANILOR, declararea banilor de hârtie devalorizați ca fiind nuli, nevalabili. N.b. se practică în urma unei inflații puternice, când valoarea reprezentată de banii de hârtie a fost redusă considerabil, sau cu prilejul efectuării reformelor bănești. **V. și inflație; reformă bănească.**

NULITATE, formă de sancțiune stipulată într-un contract, a cărei aplicare are drept efect desființarea retroactivă a unor prevederi în urma perfectării lui. **N.** poate fi parțială sau totală.

NULITATEA CONTRACTULUI DE ASIGURARE, sancțiune de drept civil care constă în desființarea cu efect retroactiv, adică de la data încheierii contractului cu nesocotirea normelor juridice de asigurare. **N.c. de a.** reprezintă o sancțiune îndreptată împotriva efectelor din contract care contravin scopului actelor normative de asigurări încălcate la încheierea lui. Nulitatea constituie în același timp și un instrument juridic de punere a contractelor de asigurare în perfect acord cu legislația asigurărilor și deci de înlăturare a clauzelor contrare legii și de înlocuire a lor cu clauze conforme normelor juridice de asigurări în vigoare, și, prin urmare, fără desființarea întregului contract de asigurare. **N.** provine din cauze anterioare sau concomitente încheierii contractului de asigurare. **N.** se poate invoca pe cale de excepție, adică atunci când partea cealaltă cere executarea, ori pe cale de acțiune, care se poate deschide fie înainte, fie după executarea obligației rezultate din contractul nul – pentru a obține, în ultima alternativă, restituirea prestațiilor executate. **N.** poate fi **expresă**, în situațiile în care această sancțiune este clar prevăzută într-un act normativ, și **virtuală**, în cazurile în care sancțiunea se desprinde din caracterul imperativ al normelor juridice de asigurări nesocotite ori din caracterul esențial al condițiilor necesare pentru validitatea contractului de asigurare. **N.c. de a.** mai poate fi **relativă**, când s-a nesocotit o măsură de asigurare care ocrotește în mod deosebit un interes personal, și **absolută**, când s-a încălcat o normă juridică imperativă care ocrotește cu deosebire unele interese generale, obștești. Constatarea **n. absolute** și pronunțarea **n. relative** conduce la desființarea retroactivă a contractului de asigurare, ceea ce înseamnă că se înlătură efectele produse anterior, adică din momentul încheierii contractului, și încetează să mai producă ulterior vreun efect, aceasta fiind de fapt o **n. totală**. Poate exista și o **n. parțială**, care înlătură numai acele efecte produse de contractul de asigurare nul sau anulabil, care sunt contrare scopului normelor legale nesocotite, menținându-se în același timp efectele care corespund cu litera și spiritul legii. Așa de pildă, sunt afectate de **n.** contractele referitoare la asigurările de bunuri încheiate cu alte unități decât cele prevăzute de normele de asigurare, contractele de asigurare referitoare la autovehiculele care nu sunt înmatriculate, contractele de asigurare încheiate pentru sume asigurate la niveluri peste limitele maxime stabilite etc.

NUMĂRUL MEDIU DE ASIGURĂRI CONTRACTATE DE UN LUCRĂTOR, indicator care se utilizează pentru aprecierea volumului activității desfășurate de către cei care se ocupă de contractarea asigurațiilor facultative de persoane, de bunuri și de răspundere civilă. Acest indicator se calculează ca un raport între numărul total al asigurațiilor facultative contractate într-o anumită perioadă de timp (lună, trimestru, an) și numărul lucrătorilor care se ocupă cu încheierea de asigurații. Formula de calcul este:

$$N_{ac} = \frac{A_c}{L_c},$$

în care:

N_{ac} = numărul mediu de asigurații contractate de un lucrător din domeniul muncii de achiziție;

A = numărul asigurațiilor contractate într-o anumită perioadă;

L_c = numărul lucrătorilor care s-au ocupat cu încheierea de asigurații.

NUMERAR, element principal al sistemului bănesc care reprezintă acea parte a masei monetare sub forma biletelor de bancă, a monedei metalice și divizionare, adică suma efectivă de bani „gheață“ care se află în mâinile cetățenilor, în casieria agenților economici, a instituțiilor, în bancă sub forma unor documente ușor convertibile în bani, denumite echivalente cu numerarul. N . circulă de la bănci la unitățile economice, instituții publice și private, organizații obștești, fundații etc. și populație și viceversa. N . asigură continuitatea activității agenților economici și, sub acest aspect, reprezintă o parte importantă a capitalului. Agenții economici care dispun de o masă mare de numerar sunt interesați să ia măsuri deosebite pentru a asigura securitatea lui și să-l gospodărească tot mai eficient. **V. și gestiunea numerarului.**

NUMERE DE COMUTAȚIE, n . folosite în practica actuarială pentru calcularea pe o cale simplă a primelor nete pentru diversele feluri de asigurații de viață. N . de c . se alcătuiesc pentru o anumită tabelă de mortalitate și pentru o anumită rată de rentabilitate. Numerele, numite și simboluri, sunt însemnate cu notații internaționale bine definite, ca de exemplu D_x , C_x , M_x , N_x , S_x etc. Valorile n . de c . se stabilesc în raport cu vârsta asiguratului și cu natura asigurații, bazându-se deci pe o anumită tabelă de mortalitate și pe un anumit procent de rentabilitate. Folosirea n . de c . prezintă avantaje de ordin practic și teoretic, deoarece ele introduc ordine în calculele actuariale și simplifică foarte mult operațiunile care se efectuează. Valorile n . de c . pot fi luate din tabele anume alcătuite. **V. și tabele de mortalitate.**

NUMISMATICĂ, disciplină care studiază istoricul monedelor, al medaliilor vechi, al tezaurelor monetare etc., examinând forma, gravura, baterea, circulația, precum și documentele care conțin date referitoare la monede. N . studiază rolul banilor și al sistemelor bănești în diferite epoci, sprijinindu-se pe multe alte discipline.

OBIECT DE INVENTAR DE MICĂ VALOARE SAU DE SCURTĂ DURATĂ, mijloc de muncă a cărui valoare individuală este mai mică de 200 000 de lei sau care are o durată de serviciu mai mică de un an, iar consumarea lui se produce în mai multe procese de producție. Împărțirea mijloacelor de muncă în mijloace fixe și o. de i. de m.v. sau de s.d. a fost făcută pentru necesități de calculare, de finanțare și de contabilitate. Din punctul de vedere al finanțării, aceste obiecte se aseamănă cu activele circulante, fiind procurate din aceleași fonduri de producție.

OBIECT DE INVESTIȚIE, mașină, utilaj, clădire de sine stătătoare etc. ce se poate pune în funcțiune independent de alte mijloace fixe.

OBIECTIV DE INVESTIȚII, totalitatea mijloacelor fixe organic legate între ele, în care se concretizează o lucrare de investiții (o unitate economică, o instituție de învățământ, o unitate medico-sanitară etc.) ce se construiește și se pune în funcțiune.

OBIECTUL ASIGURĂRII, bunul mobil sau imobil supus asigurării; interes, navlu, persoană fizică, răspundere civilă, acoperită prin asigurare. **V. și asigurare; contract de asigurare.**

OBIECTUL CREDITELOR BANCARE, bunuri materiale aflate în diferite stări naturale sau de prelucrare (materii prime, materiale, combustibili, producție neterminată, produse finite etc.), necesare procesului de producție, destinate vânzării sau executării de investiții, precum și diverse cheltuieli de producție necesare desfășurării normale a activității unităților economice și procurate cu ajutorul creditelor bancare. Unitățile bancare acordă credite unităților economice pentru ca acestea să-și procure valorile materiale și să efectueze cheltuielile de producție necesare realizării programului lor economic, diversificării producției, îmbunătățirii calității produselor și fabricării unor produse peste program, precum și pentru realizarea unor acțiuni care au eficiență economică ridicată, dar care nu au fost prevăzute în programul economic. Unitățile economice beneficiază de credite pentru contractarea și achiziționarea de produse agricole și diferite alte produse, pentru complinirea activelor circulante aflate în sfera decontărilor, deschiderea de acreditive, efectuarea de operațiuni de comerț exterior, prestări de servicii externe etc. **O.c.b.** pot îmbrăca următoarele forme: stocuri de producție, stocuri de produse finite, anumite rezerve temporar necesare de elemente de active circulante peste normativ și în cadrul normativului, mărfuri expediate cumpărătorilor, dar încă nedecontate, și diferite alte cheltuieli legate de procesul de producție. În cadrul acestor obiecte se găsesc valori materiale legate de producție sau de întreruperea producției, cheltuieli pentru plata salariilor, pentru mica mecanizare, pentru îmbunătățirea soluțiilor tehnologice, pentru buna servire a populației etc. Acordarea, utilizarea și rambursarea creditelor bancare se pot face distinct sau global pentru toate elementele activelor

circulante. În cazul creditării globale, procedeul utilizat astăzi pe scară tot mai largă, aprecierea utilizării și rambursării împrumuturilor se face în funcție de realizarea produselor finite. Nu constituie o.c.b. mărfurile și valorile inutilizabile, necorespunzătoare sau învechite, cele greu vandabile sau nevandabile, nevalorificabile în termenele stabilite, stocurile de produse finite care n-au desfacerea asigurată prin contracte la intern sau la export, diferitele stocuri reprezentând producție neterminată provenind din comenzi sistate, anulate sau nelegale, cheltuielile de producție care le depășesc pe cele stabilite, stocurile depozitate și conservate în condiții necorespunzătoare etc. De asemenea, unitățile bancare refuză creditarea când constată că nu sunt create condiții pentru folosirea eficientă și de rambursarea la scadență a creditelor. Este interzis băncilor să mențină la creditarea curentă aprovizionările și celelalte cheltuieli aferente producției fără desfacere. O.c.b. depind de natura activității întreprinderilor și a ramurilor economiei naționale, precum și de trăsăturile specifice ale trecerii activelor circulante prin stadiile de aprovizionare, producție și desfacere.

OBIECTUL FINANTELOR, studierea unei părți din relațiile social-economice bănești prin intermediul cărora se formează, se repartizează și se utilizează fondurile bănești centralizate și necentralizate, necesare înlăturării reproducerii sociale și celorlalte nevoi comune ale societății, precum și relațiile bănești prin care se exercită controlul financiar sub toate formele sale. **V. și finanțe.**

OBIECTUL IMPUNERII, materia impozabilă; profitul, încasarile din vânzarea mărfurilor, venitul realizat de o persoană fizică și juridică, salariile, anumite bunuri, acte și fapte juridice etc. Asupra o.i. se aplică principiul unicității, potrivit căruia un obiect impozabil se impune numai o singură dată, ceea ce înseamnă că este înlăturată dubla impunere. Actele normative prevăd o.i. în general, impersonal, adică în fiecare caz obiectul impozabil trebuie să fie concretizat cantitativ și calitativ, arătându-se natura și mărimea fenomenului generator al impozitului de plată. **V. și bază impozabilă.**

OBLIGATAR, persoană deținătoare de obligațiuni.

OBLIGAȚIE 1. Datorie, sarcină, îndatorire. **2.** Raport juridic în baza căruia una dintre părți (creditorul) are dreptul de a pretinde celeilalte părți (debitorului) să-i dea sau să-i facă ceva ori să nu facă ceva, sub sancțiunea constrângerii dacă executarea nu se face de bună voie. **3.** Îndatorire a debitorului de a realiza o acțiune ori de a se abține de la săvârșirea ei.

OBLIGAȚIE DE IMPOZIT, îndatorire a uneia sau a mai multor persoane fizice sau juridice de a plăti la bugetul statului un impozit, într-un anumit quantum, în rate și termene precis stabilite. Condițiile în care se poate naște, modifica și stinge o. de i. sunt stabilite de lege sau de un alt act normativ. Dar simpla existență a legii nu dă naștere imediat și în mod concret o. de i.. Obligația concretă de impozit ia naștere numai în momentul în care condițiile stipulate de lege se realizează în fapt, adică atunci când individualizează subiectul impozitului, când stabilește materia și baza impozabilă, cota și suma impozitului, când s-au determinat ratele și termenele de plată și când toate acestea au fost comunicate plătitorului. Pe lângă îndatorirea de a plăti impozitul la termenele respective, o. de i. mai cuprinde și obligația de a face sau de a nu face ceva. de a nu ascunde izvoarele de venituri, de a arăta mărimea reală a acestor venituri. O. de i. se poate naște prin: **a) impunere și debitare** de către organele financiare, folosită la impozitul pe terenurile cetățenilor, la impozitul pe veniturile populației (meseriași, liber-profesioniști ș.a.). Organele financiare încheie procese-verbale de impunere pe baza cărora determină **baza impozabilă (v.)**, calculează impozitul, aplică înlesnirile și majorările legale, comunică în scris subiectului impozabil suma totală de plată, ratele și termenele până la care trebuie făcute plățile. În același timp, organele financiare înregistrează aceste debite fiscale într-un registru special, în care se deschid partizi numite roluri, câte un rol pentru fiecare plătitor. Practic, o. de i. ia naștere din momentul înmânării

înștiințării de plată a impozitului; b) **plată directă**, procedeu potrivit căruia plătitorii calculează și plătesc impozitul din proprie inițiativă, la termenele prevăzute de lege, pe propria răspundere, trebuind să aplice în mod corect toate prevederile legii. După acest procedeu nu se mai întocmesc procese-verbale de impunere, nu se deschid roluri fiscale. Plata directă este folosită la plata impozitului pe profit, a taxei pe valoarea adăugată. Organele financiare și bancare controlează și urmăresc calcularea corectă și plata la timp a acestor venituri bugetare; c) **reținere și vărsare** (stopaj la sursă), se folosește pentru acele impozite care se încasează în momentul realizării venitului impozabil (impozitul pe veniturile oamenilor de litere, artă și știință, impozitul pe salarii etc.). În aceste cazuri, o. de i. se naște în momentul încasării venitului. Calcularea, reținerea și vărsarea impozitului sunt în sarcina persoanelor juridice și fizice care plătesc aceste venituri. O. de i. se poate modifica prin amânare, creșterea sau diminuarea sensibilă a venitului impozabil, prin aplicarea răspunderii solidare (în cazul gospodăriilor agricole ale cetățenilor). Stingerea o. de i. are loc prin: a) plată; b) compensare cu impozite plătite anterior; c) scădere în caz de insolabilitate și dispariție; d) anularea impozitelor restante; e) prescripție extinctivă.

OBLIGAȚII DE RAPORTARE ALE SOCIETĂȚILOR DE PENSII, îndatoriri, sarcini ale societăților de pensii de a-i informa periodic pe membrii asigurați și **Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii (v.)** despre activitatea desfășurată în anul precedent cu privire la administrarea fondului universal de pensii. În acest scop, societatea de pensii publică o broșură informativă care trebuie să conțină: a) componența consiliului de administrație și a comitetului de direcție al societății de pensii; b) numele și adresele acționarilor societății de pensii și procentul deținut de aceștia din totalul acțiunilor; c) numele și adresa custodelui; d) informații despre valoarea și procentul activelor fondului investite în diverse tipuri de active; e) valoarea comisioanelor plătite de societatea de pensii custodelui și intermediarilor financiari; g) rata de rentabilitate a fondului administrat de societatea de pensii; h) alte informații. Informațiile publicate în broșura informativă se publică și în cel puțin două cotidiane naționale de largă circulație. Societatea de pensii este obligată să pună broșura informativă la dispoziția oricărui membru care o solicită. Societatea de pensii informează membrii în scris sau electronic, la intervale regulate, cel puțin o dată la șase luni, despre sumele existente în contul fiecăruia, despre datele la care s-au plătit contribuțiile și transferurile de plăți din perioada respectivă, precum și despre convertirea contribuțiilor și a transferurilor de plăți în unități de cont. La cererea unui membru, societatea de pensii este obligată să îl informeze despre valoarea activelor aferente contului său. Pentru furnizarea informațiilor societatea de pensii nu poate depăși costul efectiv al punerii la dispoziție a informațiilor. Societatea de pensii este obligată să informeze membrii cel puțin o dată pe an despre valoarea și procentul activelor fondului investite în diverse tipuri de active, inclusiv date despre emitenții anumitor valori mobiliare, informații care corespund ultimei date de evaluare din ultima lună a fiecărui an. Societatea de pensii este obligată să transmită Comisiei de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii informații referitoare la: a) situația contabilă a activelor și pasivelor, a veniturilor și cheltuielilor, certificate de o societate de audit independentă autorizată de Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii; b) bilanțul anual aprobat de consiliul de administrație; c) informații despre vânzările și achizițiile fondului, data la care s-a efectuat tranzacția și brokerul utilizat; d) sumele achitate brokerului, custodelui și alte cheltuieli a căror situație este eventual solicitată de Comisia de Reglementare și Supraveghere a Societăților de Pensii; e) informații despre acționarii societății de pensii, inclusiv numele și adresele acestora; f) numele și remunerația membrilor consiliului de administrație, ai comitetului de direcție și a angajaților societății de pensii; g) broșura informativă; h) alte informații. **V. și societate de pensii.**

OBLIGAȚIUNE (în terminologia anglo-saxonă: „straight bond“) **I.** Hârtie de valoare, formă de procurare de capital prin împrumut pe termen lung și o recunoaștere de datorie sub forma

unui titlu de credit emis la o rată a dobânzii fixă sau variabilă – eventual indexată – și pentru o durată de timp determinată, adică are o scadență medie sau lungă, emisă de către societăți private sau de colectivități publice (stat, întreprinderi de stat, județe, municipii, organisme interstatuale etc.). **O.** se emit în serii mari, toate exemplarele au aceeași formă, fiecare hârtie de valoare reprezintă o parte egală din datoria totală înscrisă pe titlu, fiind rambursabilă în condițiile imprimate pe o. Este negociabilă, deci supusă vânzării, și obligă la plata către deținător a unei sume fixe sau variabile de bani la intervale regulate de timp – plăți de cupon – până la scadență, adică până în momentul în care obligațiunea este răscumpărată. Rata procentuală a câștigului (rentabilitatea) obligațiunii se calculează astfel:

$$V = \frac{C}{(1+r)} + \frac{C}{(1+r)^2} + \frac{C}{(1+r)^3} + \dots + \frac{C+P}{(1+r)^t},$$

în care:

V = prețul de vânzare din prezent;

C = plățile de cupon care se fac numai până la răscumpărarea obligațiunii;

r = rentabilitatea (rata unică de actualizare);

t = durata în ani pentru care este emisă obligațiunea.

Dacă obligațiunea este perpetuă (fără termen), atunci se efectuează următorul calcul:

$$V = \frac{C}{r} \text{ sau } r = \frac{C}{V}.$$

2. Raport de drept civil în baza căruia una sau mai multe persoane creditoare au dreptul să ceară uneia sau mai multor persoane debitoare să facă, să nu facă sau să dea ceva. 3. Titlu de credit, hârtie de valoare negociabilă emisă de bănci, întreprinderi sau stat, care conferă posesorului ei calitatea de creditor față de instituția emitentă, aceasta având dreptul să primească pentru suma împrumutată un anumit venit fix sub formă de dobândă, de câștiguri prin trageri la sorți sau sub ambele forme. Pe baza o., emitentul (instituții publice de stat sau societăți industriale, comerciale etc.) se obligă la o anumită prestație. **O.** este un titlu de creanță care se deosebește de acțiune (v.) sub următoarele aspecte: ■ caracterul rambursabil al capitalului mobilizat preia emisiunea și vânzarea titlului pe baza căreia se calculează dobânda; ■ valoarea nominală a acestuia; ■ dobânda este de regulă fixă, dar uneori poate fi și variabilă datorită inflației; ■ obligațiunile nu dau dreptul la dividende; ■ prețul de emisiune poate fi mai mic decât valoarea nominală (diferența constituind prima de emisiune); ■ durata de valabilitate, adică perioada de timp până la scadență; ■ prețul de rambursare poate fi mai mare decât valoarea nominală (diferența reprezentând primă de rambursare). Spre deosebire de acționari, care au calitatea de coproprietari, persoanele care acordă împrumuturi pe bază de o. nu posedă decât un drept de creanță asupra emitentului. **O.** nu conferă deținătorului nici o putere de decizie sau de control asupra activității emitentului și nu-i permite să beneficieze de îmbunătățirea rezultatelor financiare ale unității emitente. **O.** este un înscris care cuprinde două părți distincte, și anume: a) corpul titlului, în care se prevăd: numele, sediul emitentului, denumirea împrumutului, valoarea nominală a o., mărimea dobânzii, condițiile de rambursare, numărul de înregistrare etc.; b) talonul titlului și foaia cu cupoane, în care se găsește un număr de cupoane egal cu numărul datelor prevăzute pentru plata dobânzilor. În fiecare cupon se prevede denumirea împrumutului, numele și sediul emitentului, numărul de înregistrare a o., suma absolută a dobânzii ce urmează a se încasa și data când este plătită. Cupoanele sunt numerotate în ordinea datelor la care urmează să fie plătite și se detașează la data încasării dobânzii. Orice o. presupune existența a două persoane: un debitor (cel constrâns) și un creditor, în

favoarea căruia debitorul este obligat să dea, să facă sau să nu facă ceva, înscrisul fiind destinat să dovedească o datorie a statului, județelor, comunelor sau societăților pe acțiuni. Împrumuturile pe bază de o. reclamă existența unei emisiuni de obligațiuni, a unei bănci cu sarcina să plaseze obligațiunile în rândurile persoanelor juridice și fizice care au capitaluri disponibile, a unei piețe pe care să se coteze obligațiunile și a unei țări emitente sau a unei instituții de credit care să se ocupe cu rambursarea împrumutului – eșalonată pe mai mulți ani – de regulă prin tragere la sorți. Împrumutul poate fi intern, lansat în monedă națională, sau extern, lansat într-o monedă străină. După al doilea război mondial au luat o mare dezvoltare împrumuturile lansate pe bază de euro-obligațiuni, contractate de un stat într-un alt stat, în moneda altui stat, de regulă în eurodolari. Prin intermediul euroobligațiunilor circulă și se valorifică pe diferite piețe mari capitaluri acumulate sub forma eurodolarilor. Deoarece împrumuturile și deci obligațiunile se lansează pe 10-20-30 de ani, timp în care asupra posesorilor de obligațiuni planează mari riscuri, aceștia se organizează în asociații care, prin tratative cu debitorul, stabilesc, eventual, noi condiții ale împrumuturilor. O. poate fi transmisă altei persoane prin simplă înțelegere sau se poate vinde pe piața titlurilor de împrumut, dar numai la cursurile existente pe piață în acel moment. O. pot fi convertibile în acțiuni, fapt ce permite deținătorilor să le preschimbe în acțiuni în situațiile în care veniturile din dividende sunt superioare nivelului dobânzii atribuite pentru o. Statul emite o. la împrumuturile care sunt destinate să acopere deficitele bugetare, în cadrul împrumuturilor lansate către populație, pentru care se subscrie benevol; pentru o. pe care le deține, prin tragere la sorți la anumite date posesorul primește câștiguri. O. pot fi **nominale**, atunci când pe ele se specifică numele și prenumele beneficiarului, și la **purtător**, când pe ele nu se specifică nimic, dar conferă drepturi deținătorilor.

OBLIGAȚIUNE C.E.C., hârtie de valoare la purtător, mijloc, instrument avantajos de economisire la purtător, de atragere cu titlu rambursabil a disponibilităților bănești, pus la dispoziția populației în România de către Casa de Economii și Consemnațiuni (v.) și care oferă deținătorilor posibilitatea să-și păstreze în siguranță economiile și disponibilitățile bănești și, în același timp, să realizeze câștiguri importante prin tragerile la sorți lunare. Obligațiunile cu dobândă din care se acordă câștiguri sunt la purtător, fiecare persoană putând să cumpere un număr nelimitat de o. O. are o valoare nominală determinată. Prețul de vânzare al obligațiunilor este egal cu valoarea lor nominală sau ceva mai mare decât această valoare, el depinzând de mărimea intervalului de timp dintre data vânzării și data tragerii la sorți. Unitățile C.E.C. și cele poștale cumpără obligațiunile de la deținător la orice dată din lună, dar numai la valoarea lor nominală; diferența dintre valoarea nominală și prețul de vânzare efectiv constituie un izvor de venituri din care se alimentează fondurile bănești pentru plata câștigurilor. Valoarea individuală a câștigurilor obținute la tragerile la sorți lunare variază; în aceste câștiguri se cuprinde și valoarea nominală a obligațiunii ieșite câștigătoare. O. care nu a ieșit câștigătoare la una dintre tragerile la sorți participă la tragerile următoare. Câștigurile obținute cu o. C.E.C. sunt scutite de impozite și taxe. Resursele bănești atrase cu ajutorul o. sunt utilizate de către stat pentru dezvoltarea economiei naționale.

OBLIGAȚIUNE COMUNALĂ SAU MUNICIPALĂ, o. negociabilă emisă de către organele locale în vederea finanțării unor activități, obiective și programe economico-sociale locale. Dobânzile pentru aceste o. se plătesc din impozitele și taxele locale, precum și din exploatarea obiectivelor construite din capitalul astfel procurat. Aceste o. se negociază atât la bursă, cât și în afara ei.

OBLIGAȚIUNE CONVERTIBILĂ („convertible bond“), o. la care se modifică dobânda, câștigul, termenul de rambursare, care se poate preschimba, într-o anumită perioadă de timp, contra unei acțiuni sau a unui bon de participare al societății în cauză la un anumit raport de conversiune. Prețul de conversiune și perioada de timp în care acest schimb este posibil sunt menționate în prospectul de emisiune. Posesorul o.c. poate să renunțe la conversiune și să-și

conserve titlul până la expirarea duratei împrumutului; în această situație, deținătorul continuă să primească dobânzile fixate, iar valoarea nominală a o. îi va fi rambursată la scadență. Dobânda o.c. este în general inferioară celei a obligațiunilor obișnuite. Prețul de conversiune se situează, de regulă, deasupra cursului acțiunii în momentul emisiunii împrumutului. Aceasta înseamnă că rezultă un „agio“ care poartă numele de primă de conversiune. Cursul o.c. urmează evoluția generală a pieței obligațiunilor sau a variațiilor de curs ale acțiunilor, în funcție de importanța primei de conversiune.

OBLIGAȚIUNE CONVERTIBILĂ ÎN ACȚIUNI, o. care poate fi preschimbată în acțiuni de posesorul ei, într-un raport de preschimbare fixat de la început sau pe parcursul unei perioade determinate. Pentru investitor, o.c. în a. prezintă mai multe avantaje, și anume: ■îi permite să participe la fructul dezvoltării întreprinderii; ■îl protejează de riscul de pierdere, deoarece el are posibilitatea, și nu obligația de a converti titlul; ■îi poate asigura obținerea unui titlu de proprietate la care în condiții obișnuite nu ar fi avut această posibilitate. O.c. în a. este considerată o o. clasică, iar valoarea sa are două componente, și anume: a) valoarea netă a o. (numită și valoare nudă, valoare obligatară sau plafon actuarial), care reprezintă cursul teoretic al o. obișnuite emise de aceeași societate; determinarea acestei valori se face prin actualizare la o notă actuarială; b) dreptul de conversiune (drept de opțiune sau primă în raport cu valoarea obligatară), care este egal cu diferența dintre valoarea cotelată a o.c. în a. și valoarea sa obligatară (nudă). Nivelul acestei prime exprimă avantajul asociat deținerii de o.c. în raport cu deținerile de o. clasice.

OBLIGAȚIUNE CORPORATIVĂ, o. emisă de societăți corporative pentru finanțarea unor programe economice, sociale etc.

OBLIGAȚIUNE CU CUPON ZERO, o. fără dobândă, dar căreia i se acordă primă de rambursare. Prima este venitul ce se cuvine deținătorului. Acesta se determină ca diferență între prețul de emisiune, care este de regulă foarte mic, și valoarea nominală, care este mai mare, și se restituie la scadență. Practic, venitul pe care-l primește posesorul acestei o. în momentul rambursării este egal, potrivit formulei dobânzii compuse, cu o dobândă anuală, capitalizată pe toată durata de valabilitate a acestui fel de o.

OBLIGAȚIUNE CU DOBÂNDĂ VARIABILĂ, titlu de credit emis pe termen mediu, a cărui dobândă este revizuită la anumite intervale de timp – trimestrial, semestrial sau anual – în funcție de nivelul dobânzii de bază, căreia i se adaugă o anumită marjă, care se negociază. Dobânda variabilă apără pe investitor de riscul inflației.

OBLIGAȚIUNE CU OPȚIUNE („convertible bond“), o. însoțită de un certificat de opțiune care autorizează subscrierea de acțiuni (v.) sau bonuri de participație (v.) ale aceleiași societăți comerciale într-un timp determinat (termen de opțiune). Persoana care deține o. cu o. obține titlurile pe care are dreptul să le subscrie (acțiuni, bonuri de participație) prin plata prețului de subscripție fixat și prin remiterea certificatului de opțiune. Împrumuturile cu opțiune sunt cotate la bursă cu și fără certificatul de opțiune. Subscriptorul unei o. cu o. contează pe urcarea cursului acțiunilor sau al bonurilor de participație pe care are dreptul să le subscrie la un nivel superior celui al prețului de subscripție fixat; dacă acest fapt se întâmplă, îi permite posesorului să vândă o. cu o. cu un beneficiu. O. cu o. sunt remunerate la un nivel inferior față de obligațiunile obișnuite. V. și bon de participație.

OBLIGAȚIUNE CU PRIMĂ DIFERITĂ, titlu de credit al cărui venit (dobândă) se modifică, variază după un număr de ani de la emisiune. V. și obligațiune.

OBLIGAȚIUNE DE CASĂ, titluri negociabile la bursă, emise de către bănci în funcție de cerințele lor. Deși o. de c. nu se cotează, ele fac totuși obiectul unei piețe mai restrânse. V. și obligațiune.

OBLIGAȚIUNE DE FINANȚARE, o. ce se emite de agenți economici, alții decât băncile, precum și de către stat pentru finanțarea activității economice, respectiv a deficitului bugetar. V. și deficit; deficit bugetar.

OBLIGAȚIUNE DE IEȘIRE, o. externă emisă de o țară debitoare în favoarea unei bănci creditoare cu scopul de a înlocui creditul bancar ce-i fusese acordat de aceasta din urmă. În acest mod se înlocuiește o creanță care nu era negociabilă, cum era creditul bancar, cu alta negociabilă. Creditorul poate vinde o. la bursă oricând dorește. O. de i. sunt o cale care a făcut posibilă dezvoltarea comerțului cu datorii externe.

OBLIGAȚIUNE DE REFINANȚARE, o. ce se emite de bănci și alte instituții financiare în vederea procurării resurselor necesare acordării creditelor pe termen mediu și lung. V. și refinanțare (recreditare).

OBLIGAȚIUNE DE TEZAU, o. emisă de Ministerul Finanțelor în valută, pe o durată de un an, cu dobândă de 8%. La acest gen de o. subscriu, de regulă, băncile comerciale.

OBLIGAȚIUNE EMISĂ DE SOCIETĂȚILE PE ACȚIUNI, o. la purtător sau nominativă emisă pentru o sumă care să nu depășească trei părimi din capitalul vărsat și existent, potrivit ultimului bilanț aprobat. O. au o valoare nominală minimă limitată. O. din aceeași emisiune trebuie să aibă o valoare egală și conferă posesorilor lor drepturi egale. În vederea emiterii de o. prin subscripție publică, administratorii societății publică un prospect de emisiune vizat de instanța judecătorească în a cărei rază teritorială își are sediul societatea pe acțiuni. Subscripția obligațiunilor se face pe exemplarele prospectului de emisiune. Valoarea o. subscribe trebuie să fie integral vărsată. Titlurile o. trebuie să cuprindă elementele prevăzute în prospectul de emisiune, numărul de ordine și tabloul plăților de capital și dobânzi. Titlurile trebuie să poarte semnătura a doi administratori, când sunt mai mulți, sau a unicului administrator. Posesorii de o. se pot întruni în adunare generală pentru a delibera asupra intereselor lor. Adunarea se convoacă pe cheltuiala societății care a emis o., la cererea unui număr de deținători care să reprezinte a patra parte din titlurile emise și nerambursate sau, după numirea reprezentanților deținătorilor de o., la cererea acestora. Normele stabilite pentru adunarea ordinară a acționarilor se aplică și adunării deținătorilor de o., în ce privește formele, condițiile, termenele convocării, depunerea titlurilor și votarea. Societatea emitentă nu poate participa la deliberările adunării deținătorilor de o., în baza o. pe care le posedă. Deținătorii de o. pot fi reprezentați prin mandatar, alții decât administratorii, cenzorii sau funcționarii societății. Adunarea deținătorilor de o. legal constituită poate: ▪ să numească un reprezentant al deținătorilor de o. și unul sau mai mulți supleanți, cu dreptul de a-i reprezenta față de societate și în instanță, fixându-le remunerația; aceștia nu pot lua parte la administrarea societății, dar pot asista la adunările sale generale; ▪ să îndeplinească toate actele de supraveghere și de apărare a intereselor lor comune sau să autorizeze un reprezentant cu îndeplinirea lor; ▪ să constituie un fond, care va putea fi luat din dobânzile convenite deținătorilor de o. pentru a face față cheltuielilor necesare apărării drepturilor lor, stabilind în același timp regulile pentru gestiunea acestui fond; ▪ să se opună la orice modificare a statutului societății sau a condițiilor împrumutului prin care s-ar putea aduce o atingere a drepturilor deținătorilor de o.; ▪ să se pronunțe asupra emiterii de noi o. Hotărârile adunării se aduc la cunoștința societății în termen de cel mult trei zile de la adoptarea lor. Pentru validitatea deliberărilor, hotărârea se ia cu o majoritate de cel puțin o treime din titlurile emise și nerambursate; în celelalte cazuri, sunt necesare prezența în adunare a

deținătorilor care reprezintă cel puțin două treimi din titlurile nerambursate și votul favorabil a cel puțin patru cincimi din titlurile reprezentate la adunare. Hotărârile luate de adunarea deținătorilor de o. sunt obligatorii și pentru deținătorii care nu au luat parte la adunare sau care au votat contra. Hotărârile adunării deținătorilor de o. pot fi atacate în justiție de către deținătorii care nu au luat parte la adunare sau care au votat contra și au cerut să se insereze aceasta în procesul-verbal al ședinței, în termenul și cu efectele stabilite de instanța în a cărei rază teritorială își are sediul societatea. Acțiunea în justiție a deținătorului de o. împotriva societății nu este admisibilă dacă are același obiect cu acțiunea intentată de reprezentantul deținătorilor de o. sau dacă este contrară unei hotărâri a adunării deținătorilor de o. O. se rambursează de societatea emitentă la scadență. Înainte de scadență, o. din aceeași emisiune și cu aceeași valoare pot fi rambursate, prin trageri la sorți, la o sumă superioară valorii lor nominale, stabilită de societate și anunțată public, cu cel puțin 16 zile înainte de data tragerii la sorți. V. și prospect de emisiune a obligațiunilor societăților comerciale.

OBLIGAȚIUNE EMISĂ PE BAZĂ DE VENIT, o. care se emite de către o societate comercială aflată în curs de reorganizare economică. Astfel de o. dau posibilitatea emitentului să amâne achitarea dobânzilor până când societatea comercială va realiza profit. Dobânzile acestor o. se acumulează. În situația în care aceste o. ajung la scadență înainte ca societatea emitentă să-și poată achita împrumutul, atunci ea urmează inevitabil procedura de lichidare prin faliment (v.).

OBLIGAȚIUNE EXTERNĂ, titlu de credit emis de o societate care are altă naționalitate decât aceea a țării pe teritoriul căreia funcționează piața capitalului și unde se pun în circulație obligațiunile. Aceste o. sunt de două feluri, și anume: o. străine, care sunt emise pe o singură piață, și o. internaționale, numite și euroobligațiuni. Venitul cuvenit o.e. depinde de dobândă, de prețul de ofertă și de scadență. V. și euroobligațiuni.

OBLIGAȚIUNE IMOBILIARĂ, o. pentru care societatea emitentă oferă bunuri imobiliare pe care le posedă drept garanție a realizării contractului de împrumut. O.i. poate fi închisă, când nu este folosită drept garanție pentru un alt împrumut sau tranzacție, și deschisă, situație în care ea poate servi drept garanție și pentru alte împrumuturi sau tranzacții.

OBLIGAȚIUNE INDEXATĂ, o. la care rambursarea capitalului se ajustează în funcție de o bază de referință, care poate fi nivelul cifrei de afaceri a unei societăți, prețul unui lingou de aur, un indice bursier, cursul unei monede considerate mai stabilă etc. Indexarea necesită recalcularea sumei de plată, respectiv a capitalului și a dobânzii, în funcție de evoluția prețului de referință, cu un indice determinat. Suma recalculată poate fi mai mare sau mai mică, după caz. În situația în care puterea de cumpărare a monedei crește, o.i. sunt avantajoase pentru investitori. V. și obligațiune.

OBLIGAȚIUNE IPOTECARĂ, o. care este garantată de societatea emitentă cu diferite bunuri imobiliare (imobile, terenuri). V. și scris funciar.

OBLIGAȚIUNE NECONVERTIBILĂ, o. emisă la o rată fixă a dobânzii, fără posibilitatea de a fi convertită în altă obligațiune ori de a participa la capitalul pe acțiuni.

OBLIGAȚIUNE PARTICIPANTĂ, variantă a obligațiunii indexate (v.) care dă dreptul la o dobândă fixă plus una suplimentară, indexată în funcție de rezultatele economico-financiare ale agentului economic. V. și obligațiune.

OBLIGAȚIUNE PERPETUĂ, o., titlu de credit care nu are un termen, o scadență, ceea ce înseamnă că emitentul nu-și asumă obligația de restituire a sumei primite cu împrumut. La aceste o. se acordă, pe tot timpul cât sunt în circulație, dobânzi și câștiguri prin trageri la sorți de

amortizare periodice. Deținătorul titlului nu poate solicita emitentului răscumpărarea titlului. **V. și împrumut de stat fără termen.**

OBLIGAȚIUNE PRECARĂ, titlu de credit cu dobânzi mai mari cu câteva procente decât la bonurile de tezaur. **O.p.** se emite de către societăți comerciale abia înființate sau de către cele care au o situație financiară precară, instabilă, slabă, care nu au solvabilitatea asigurată. Dobânda mai ridicată urmărește să compenseze riscurile subscriptorilor.

OBLIGAȚIUNE RAMBURSABILĂ, o. care garantează investitorului dreptul de a returna emitentului, în orice moment, titlul financiar deținut și de a i se rambursa valoarea nominală.

OBLIGAȚIUNE RAMBURSABILĂ ÎN ACȚIUNI, titlu de împrumut pentru care, în locul rambursării în monedă, posesorul o. primește din partea debitorului acțiuni într-un raport stabilit la emisiune. Rambursarea o. în acțiuni nu depinde de voința deținătorului o., acest fapt fiind prevăzut în condițiile de emisiune.

OBLIGAȚIUNE SIMPLĂ (CLASICĂ), o. care comportă un venit anual, o dobândă fixă sub forma cupoanelor. Împrumuturile pot fi adresate mai multor creditori, pe termen, iar valoarea nominală este, de regulă, la nivelul prețului de emisiune. **V. și obligațiune.**

OBLIGAȚIUNE SPECIALĂ, titlu de credit apărut în ultimele două decenii, care poate fi atât cu dobândă fixă, cât și cu dobândă variabilă, deosebindu-se și din alte puncte de vedere de celelalte o.

OBLIGAȚIUNE YANKEE, formă specifică de o. străine, constituind titluri de credit emise de solicitanții de împrumuturi din toată lumea, exprimate în dolari și plasate pe piața financiară americană. Volumul operațiunilor este, de regulă, redus deoarece: cumpărătorii acestor o. sunt în mod obișnuit nerezidenți care ezită să-și plaseze capitalul în dolari datorită instabilității acestora; mulți potențiali împrumutați se tem că dolarii se vor redresa și că vor fi obligați ca la scadență să ramburseze dolari mai scumpi; pe piața americană dobânzile sunt mai ridicate, fapt care îi determină pe solicitanți să se adreseze pe alte piețe pe care dobânzile sunt mai mici și să emită obligațiuni exprimate în alte valute. **V. și împrumut public de stat; cartea datoriei publice.**

OBLIGAȚIUNI DE STAT, o., titluri financiare, hârtii de valoare la purtător, emise de stat, care exprimă relația de împrumutare a statului și care atestă faptul că posesorul lor a depus în contul **Trezoreriei Statului** suma de bani reprezentând valoarea lor nominală. **O. de s.** se emit pe termen lung (de la 5 la 30 de ani), sunt revocabile, convertibile, purtătoare de dobândă sau câștiguri, negociabile atât la bursă, cât și în afara ei. Întrucât sunt garantate de stat, astfel de o. sunt atractive pentru investitori. Posesorii o. de s. au dreptul la o dobândă minimă garantată anual, indexată cu variația procentuală a nivelului de referință a ratei dobânzii de refinanțare a societăților bancare practicat de Banca Națională a României sau cu un alt indice stabilit de Ministerul Finanțelor, care să producă același efect pentru posesorul o. de s. Scadența răscumpărării o. de s. este de doi ani de la data cumpărării acestora, dobânda fiind plătită în patru rate semestriale, respectiv la șase luni, un an, un an și șase luni și doi ani de la data cumpărării acestora. În vederea răscumpărării lor, Trezoreria Statului recunoaște la împlinirea scadenței orice posesor al acestor o. În afară de o. de s. fără parolă există și o. de s. cu parolă. Scadența o. de s. cu parolă este de trei ani de la data cumpărării, dobânda fiind plătită în șase rate semestriale, respectiv la șase luni, un an, un an și șase luni, doi ani, doi ani și șase luni și trei ani de la data cumpărării lor. La eliberarea o. de s. cumpărătorul va indica o parolă formată din cel mult trei cuvinte. În vederea răscumpărării la împlinirea scadenței, Trezoreria Statului recunoaște orice posesor al acestor o. care cunoaște

parola. După împlinirea scadenței pentru răscumpărarea obligațiunilor, Trezoreria Statului acordă în continuare o dobândă fixă de 50% anual la valoarea nominală, dar nu mai mult de șase luni de la data expirării scadenței. **O.** își pierde valabilitatea și drepturile pe care le conferă dacă nu au fost prezentate pentru răscumpărare la un an după expirarea scadenței. Posesorul care solicită încasarea contravalorii **o. de s.** înaintea împlinirii scadenței, dar nu mai devreme de șase luni de la data eliberării, primește pentru fiecare perioadă întreagă de șase luni dobânda calculată conform cuponului de dobândă, iar pentru fracțiunea semestrială, o dobândă fixă de 25% pe an aplicată la valoarea nominală și calculată pentru numărul efectiv de zile de posesiune. Veniturile provenite din dobânzi sunt scutite de impozite și taxe către bugetul statului. **O. de s.** pot constitui garanție pentru creditele și scrisorile de garanție bancară. În cazul distrugerii, **o. de s.** nu pot fi înlocuite. Falsificarea acestor hârtii de valoare se pedepsește potrivit legilor penale. Posesorii **o. de s.** primesc dobânzile cuvenite prin aceleași unități care au efectuat vânzarea și care urmează și procedura de răscumpărare.

OBLIGAȚIUNI GARANTATE CU ECHIPAMENTE, o. corporative (v.) garantate cu mijloace fixe ce aparțin companiei emitente.

OBLIGAȚIUNI GARANTATE CU VALORI MOBILIARE, o. corporative (v.) emise de o societate comercială care le garantează prin amanetarea unor valori mobiliare (v.) emise de filialele sale.

OBLIGAȚIUNI ÎN SERIE, o. puse în circulație în cadrul aceleiași emisiuni și care se deosebesc prin diferite elemente pe care le conțin.

OBLIGAȚIUNI NEGARANTATE, o. emise pe baza onoarei și bonității emitentului, prin simpla promisiune de plată care se bucură de încredere deplină pe piața financiară.

OBLIGAȚIUNI SPECULATIVE, o. corporative (v.) cu risc ridicat, emise de societăți comerciale cu credit slab sau care sunt la începutul activității lor. Având în vedere locul de plasare și condițiile de emisiune, există: **o. interne, o. străine, o. internaționale.**

OBLIGO 1. Datoria, obligația rezultată din poliță, datoria pe care o are trasul din cambie. **2.** Registre bancare în care se evidențiază datoriile totale ale persoanelor față de bancă, rezultate din polițe.

OBOL 1. Sumă de bani, de regulă modestă, sau orice contribuție bănească sau în natură ce se aduce pentru realizarea unei acțiuni. **2.** Contribuirea cu un mic ajutor în scop de binefacere. **3.** Monedă veche grecească egală cu a șasea parte dintr-o drahmă.

OCA, veche unitate de măsurare a greutateilor și capacităților folosită în România până în anul 1881, când s-a introdus sistemul metric zecimal. În Moldova, **o.** era egală cu 1,291 kg și cu 1 520 mililitri, iar în Țara Românească cu 1,71 kg și cu 1 288 mililitri.

OFERTĂ 1. Propunere, de regulă scrisă, făcută unei persoane fizice sau juridice de a cumpăra o marfă, de a participa la o acțiune sau afacere ori pentru angajarea într-un anumit serviciu. **2.** Propunere pentru încheierea unei operațiuni de export făcută ca răspuns la o cerere de ofertă sau din inițiativa exportatorului. **O.** poate fi **fermă** (marfa este păstrată de exportator un anumit timp), **cu termen fix** (contractul poate fi încheiat în termenul prevăzut în **o.**), **facultativă** (prin care ofertantul poate accepta comanda ce i s-a făcut, poate să n-o mai ia în considerație sau o poate modifica). ♦ **O. de asigurare,** formular tipizat care cuprinde condițiile de încheiere a contractului de asigurare. **O.** este emisă de agentul de asigurare în numele societății pe care o reprezintă și cuprinde toate clauzele și condițiile în care se poate încheia o asigurare; ea nu are

valoare legală și nu creează obligații pentru asigurători, întrucât aceștia pot refuza încheierea asigurării. De regulă, pentru a nu-și pierde prestigiul și reputația, societățile de asigurări nu refuză asemenea o. de a. Mai mult decât atât, pentru a câștiga clientelă, asigurătorii preiau riscurile și plătesc despăgubiri în caz de daune, chiar dacă nu s-a perfectat asigurarea, însă cu condiția să se fi plătit primele de asigurare. O. de a. este semnată de agentul de asigurare, în timp ce polița de asigurare este semnată de asigurător. Practic, o. de a. ține locul poliței de asigurare până când aceasta este emisă. Dacă este întocmită cu rea-credință, o. de a. devine nulă. ❖ O. de reasigurare, propunere de contractare a unei reasigurări. De regulă, o. de r. vine din partea societăților de asigurări, a brokerilor de reasigurări sau a altor intermediari. În același timp, o. de r. poate fi făcută și de societăți de reasigurări. În o. de r. se prevede forma contractului de reasigurare, conținutul acestuia, obiectul și forma reasigurării, drepturile și obligațiile reasiguratului și ale reasiguratorului etc. V. și agent de asigurare; asigurare; declarație de asigurare; poliță de asigurare; broker de reasigurare; reasigurare.

OFERTĂ PUBLICĂ DE TITLURI DE VALOARE, o. care se efectuează potrivit legii de către un emitent, prin subscripție publică, sau de către un deținător de titluri de valoare, printr-un prospect de emisiune sau prospect de vânzare (prospect de ofertă publică). Ofertantul este persoana juridică ce procedează la emisiunea sau la vânzarea de titluri de valoare prin ofertă publică. Persoanele juridice care procedează la emisiunea sau la vânzarea de titluri de valoare prin ofertă publică sunt obligate să se înregistreze și să obțină autorizația de emisiune sau de vânzare de la Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, pe baza prospectului de ofertă publică. În momentul depunerii cererii de înregistrare a ofertei publice la Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, el trebuie să facă dovada că este titularul titlurilor de valoare și că are deplina disponibilitate asupra acestora. O.p. de t. de v. se autorizează de către Comisia Națională a Valorilor Mobiliare în decurs de 20 de zile de la data primirii cererii de autorizare și a **prospectului de ofertă publică (v.)**. Ofertanții de titluri de valoare pot încheia oferta publică înainte de data stabilită, dacă oferta a fost în întregime subscrisă sau achiziționată și dacă în prospectul de ofertă publică este prevăzută această posibilitate. Titlurile de valoare se pun la dispoziția investitorului după închiderea ofertei. Prețul unitar al titlurilor de valoare oferite este unic și nu este modificabil pe perioada ofertei. Acceptarea ofertei de către investitori este irevocabilă și necondiționată. Agențiile de negociere au obligația să asigure confidențialitatea datelor referitoare la conturile clienților lor. În vederea asigurării de informații publice adecvate privind societățile comerciale care au procedat la emisiunea sau la vânzarea de titluri de valoare prin ofertă publică, Comisia Națională a Valorilor Mobiliare a organizat sistemul de evidență a titlurilor de valoare. Înregistrarea în acest sistem a titlurilor de valoare se face pe baza informațiilor din prospectul de ofertă publică. Societățile comerciale înregistrate în sistemul de evidență a titlurilor de valoare furnizează permanent Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare informații referitoare la modificările survenite în poziția lor economică și financiară. Informațiile referitoare la un emitent de titluri de valoare înregistrate în sistemul de evidență a acestor titluri se pot radia în următoarele cazuri: a) la încetarea activității emitentului titlurilor de valoare; b) la amortizarea sau răscumpărarea integrală a obligațiilor; c) la cererea justificată a emitentului de titluri de valoare. Comisia Națională a Valorilor Mobiliare poate suspenda derularea unei oferte publice de titluri de valoare autorizate dacă: a) condițiile pieței nu permit un plasament normal al titlurilor de valoare; b) oferta publică de titluri de valoare se desfășoară fără respectarea prevederilor legii sau a hotărârii Guvernului. Comisia Națională a Valorilor Mobiliare poate retrage autorizația de derulare a unei oferte publice de titluri de valoare dacă: a) autorizația a fost obținută pe baza unor informații false sau de natură să inducă în eroare investitorii; b) cauzele suspendării nu au fost înlăturate în termen de 30 de zile de la data suspendării; c) ofertantul a informat Comisia Națională a Valorilor Mobiliare că nu mai intenționează să procedeze la oferta publică de titluri de valoare respectivă.

OFERTĂ PUBLICĂ DE VALORI MOBILIARE, propunere făcută de un emitent, de către investitori sau intermediari pentru a vinde, cumpăra, transforma, schimba sau transfera prin orice alt mod valori mobiliare ori drepturi aferente acestora, difuzată prin mijloace de informare în masă sau comunicată pe alte căi, dar sub condiția posibilității egale de acceptare din partea a minimum 100 de persoane nedeterminate în vreun fel de către autorul propunerii. O.p. de v.m. privește atât emisiunea de titluri, caz în care este o ofertă publică primară, cât și vânzarea-cumpărarea de titluri emise, când are loc o ofertă publică secundară. **Oferta publică primară** are ca obiect valori mobiliare propuse de emitent spre a fi subscribe la data emisiunii, cu scopul de a fi plasate pe piață. **Oferta publică secundară**, subsecventă emisiunii, are ca obiect un pachet de valori mobiliare emise în prealabil sau dobândite inițial prin plasament privat. Oferta publică primară constituie obiectul activității piețelor primare. Oferta publică primară poate fi făcută de către emitent sau, în numele acestuia, de către o societate de valori mobiliare autorizate. Oferta publică secundară poate fi făcută de către deținătorii respectivelor valori mobiliare sau, în numele acestora, de către o societate de valori mobiliare autorizată; această ofertă poate fi de vânzare, de cumpărare sau de schimb de valori mobiliare. Oferta publică în care este implicată o societate de valori mobiliare autorizată poate fi efectuată fie printr-un plasament garantat, fie prin metoda celei mai bune execuții posibile, în acest din urmă caz societatea de valori mobiliare autorizată acționând ca agent al ofertantului. Oferta publică având ca rezultat dobândirea unei poziții de control sau majoritare ori făcută în scopul unei preluări poate fi efectuată printr-o societate de valori mobiliare autorizată, acționând ca agent al ofertantului. Dacă o astfel de ofertă implică acțiuni admise la cota bursei de valori, ea este în mod obligatoriu executată la bursa de valori respectivă. Orice ofertă publică de valori mobiliare necesită, înainte de publicarea prospectului său, autorizarea Comisiei Naționale de Valori Mobiliare, urmărindu-se astfel asigurarea protecției investitorilor împotriva practicilor neloiale, abuzive și frauduloase. Oferta publică făcută fără autorizare sau dispensă ori fără respectarea condițiilor stabilite în autorizare este nulă de drept, lipsită de efecte și atrage pentru cei în culpă aplicarea sancțiunilor prevăzute de lege; ofertantul va fi ținut față de partenerii de bună-credință la obligația de repetițiune și la daune interese decurgând din nulitatea tranzacțiilor eventual încheiate pe baza unei asemenea oferte. Pentru autorizarea unei oferte publice de valori mobiliare, ofertantul prezintă Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare un **prospect de ofertă**, ce cuprinde elementele esențiale privind titlurile care fac obiectul ofertei și toate informațiile relevante cu privire la ofertant, indiferent că astfel de informații sunt sau nu sunt dintre cele supuse obligației legale de publicitate, raportare și înregistrare. Informațiile pe care trebuie să le cuprindă prospectul de ofertă vor fi certificate de ofertant, care rămâne răspunzător pentru realitatea, exactitatea și integralitatea lor. Cererea de autorizare a ofertei publice, însoțită de prospectul de ofertă, se depune la Comisia Națională a Valorilor Mobiliare care, în termen de 30 de zile, trebuie să se pronunțe în privința autorizației. În lipsa unei decizii a Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare, după 30 de zile oferta de valori mobiliare care face obiectul cererii de autorizare este considerată ofertă privată, putând fi liber promovată. În urma autorizării, prospectul de ofertă devine ofertă publică de valori mobiliare, cu conținutul și forma în care a fost înregistrat ori cu amendamentele – modificări, completări, suprimări – stabilite eventual de Comisia Națională a Valorilor Mobiliare prin decizia de autorizare. Prin decizia de autorizare Comisia Națională a Valorilor Mobiliare fixează forma definitivă în care oferta poate fi publicată, comunicată sau altfel distribuită eventualilor interesați. De asemenea, prin decizia respectivă se stabilesc limitările sau restricțiile care va trebui observate pe parcursul promovării ofertei publice de valori mobiliare. Decizia de autorizare a ofertei publice nu valorează garanție sau în vreun fel apreciere a Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare cu privire la oportunitatea, avantajele și dezavantajele, profitul sau riscurile pe care le-ar putea prezenta tranzacțiile de încheiat prin acceptarea ofertei publice obiect al deciziei; decizia certifică numai regularitatea ofertei în privința exigențelor și a normelor

adoptate în aplicarea acesteia. Orice formă de publicitate care incită la acceptarea ofertei publice de valori mobiliare făcute cu prezentarea ofertei ca beneficiind de avantaje sau alte calități ce decurg din decizia de autorizare invocată este socotită abuzivă sau mincinoasă dacă viciază tranzacțiile pe care le-ar stimula, iar Comisia Națională a Valorilor Mobiliare poate dispune retragerea autorizației acordate ofertei în cauză, cu aplicarea de sancțiuni contravenționale persoanelor aflate în culpă, dacă, potrivit legii, fapta nu constituie infracțiune. O ofertă publică de valori mobiliare produce toate efectele dacă pe durata valabilității sale se păstrează realitatea, exactitatea și integralitatea informațiilor cuprinse în prospect. La expirarea valabilității sale, oferta publică de valori mobiliare devine caducă. Comisia Națională a Valorilor Mobiliare poate dispune suspendarea sau revocarea deciziei de autorizare a ofertei publice în următoarele situații: dacă, pe baza analizei circumstanțelor pieței, apreciază că temporar acestea nu permit efectuarea de tranzacții nominale cu valori mobiliare care constituie obiectul ofertei, afectând fie protecția investitorilor, fie interesele legitime ale ofertantului de titluri; când ofertantul informează Comisia Națională a Valorilor Mobiliare că retractează oferta; dacă decizia de autorizare a ofertei a fost obținută pe baza unor informații false sau care au indus în eroare. Anularea deciziei de autorizare lipsește de efecte tranzacțiile cu valori mobiliare încheiate până la data anulării. **V. și Comisia Națională a Valorilor Mobiliare; societate de valori mobiliare; valori mobiliare.**

OFERTĂ REALĂ, modalitate, procedură prin care debitorul se eliberează de obligație, somându-l pe creditorul care nu voiește să primească plata să o accepte, și depune suma de bani sau bunul care constituie obiectul obligației la Casa de Economii și Consemnațiuni.

OFICIUL CENTRAL DE PLATĂ A PENSILOR, organ central de specialitate aflat în subordinea Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, care se ocupă cu efectuarea plății informatizate a pensiilor stabilite prin deciziile de pensionare de către organele de asigurări sociale, conduce evidența indicatorilor fizici și valorici privind sumele plătite ca pensie pensionarilor din sectorul de stat și a agricultorilor, se preocupă de tipărirea și de difuzarea sistemului informațional aprobat de către Comisia Guvernamentală la casele județene de pensii.

OFICIUL DE ASIGURĂRI SOCIALE ȘI PENSII, organ local al Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale care funcționează în municipii și orașe, subordonat practic casei județene de pensii și primăriei județului sau municipiului București. Atribuții: ■îndrumă, coordonează și controlează în unitățile economice și instituțiile de stat, activitatea de planificare, constituire, evidență și raportare a fondurilor asigurărilor sociale de stat și a celor provenite din contribuția salariaților pentru pensia suplimentară; ■urmărește realizarea veniturilor și efectuarea cheltuielilor asigurărilor sociale pe unități; ■examinează indicatorii privind incapacitatea temporară de muncă, cauzele care influențează morbiditatea și măsurile luate pentru reducerea continuă a acesteia; ■îndrumă și controlează în unități modul cum se aplică normele legale privind stabilirea și plata indemnizațiilor în caz de incapacitate temporară de muncă, maternitate etc., a pensiilor, luând, după caz, măsuri de recuperare a sumelor plătite fără temeii legal; ■ia parte la analiza în unități a morbidității cu incapacitate temporară de muncă și la organizarea acestei analize la nivelul județului; ■colaborează cu organele sindicale la întocmirea proiectului programului de trimitere la odihnă și tratament a persoanelor încadrate în muncă, a pensionarilor și a membrilor lor de familie, planifică, gestionează și eliberează bilete de tratament balnear pentru pensionari și familiile lor; ■soluționează cererile și dosarele de pensie și emite deciziile corespunzătoare, precum și deciziile de suspendare și de repunere în drepturi, conform legii; ■stabilește drepturile privind alocația de stat pentru copiii pensionarilor și ai beneficiarilor de ajutor social; ■se preocupă de rezolvarea contestațiilor introduse la deciziile de stabilire a drepturilor de pensie și de ajutor social, analizează cauzele care au determinat aceste contestații și

ia măsuri pentru remedierea și prevenirea deficiențelor; ■efectuează lucrările privind deschiderea de credite bugetare pentru plata pensiilor, a ajutoarelor sociale și a celorlalte drepturi; ■efectuează reținerile legale din aceste drepturi și ȳrează sumele reținute, conducând și contabilitatea acestor operațiuni; ■ȳntocmește și depune conturile de execuție bugetară și dările de seamă contabile și statistice pentru asigurările sociale, pensii și alte drepturi ale asiguraților; ■conduce evidența indicilor de morbiditate cu incapacitate temporară de muncă; ■pe baza datelor statistice și contabile, analizează situația și cauzele pagubelor în dauna avutului obștesc, precum și orice fenomene și situații care pot să apară în domeniul asigurărilor sociale și pensiilor; ■propune și ia măsuri pentru recuperarea pagubelor constatate și preȳntȳmpinarea creării pe viitor a unor asemenea pagube; ■acordă sprijinul necesar ȳntocmirii dosarelor de pensionare; ■verifică drepturile de pensie ȳnainte de punerea lor în plată și ține evidența pensiilor acordate; ■rezolvă operativ cererile, sesizările și contestațiile privind stabilirea, calcularea și acordarea la timp a drepturilor de asigurări sociale. Șeful oficiului ȳndeplinește atribuțiile ce revin ordonatorului terțiar de credite bugetare pentru fondurile asigurărilor sociale, precum și privind fondurile destinate plății pensiei suplimentare.

OFICIUL DE ASIGURĂRI SOCIALE ȘI PENSII PENTRU ȚĂRĂNIME, organ al asigurărilor sociale pentru țărănime care funcționează în cadrul casei județene de pensii. ȳndrumă și controlează activitatea de asigurări sociale ale țărănimii, cu privire la: ■determinarea și virarea contribuției la fondul de asigurări sociale; ■evidența contribuției virate la fondul de pensii; ■evidența contribuției personale a agricultorilor la fondul de plată a pensiei suplimentare; ■ȳntocmirea, distribuirea, evidența și gestionarea carnetelor de pensii și asigurări sociale ale membrilor cooperatori; ■trimiterea agricultorilor și a familiilor lor la tratamentul balnear; ■stabilirea și plata pensiilor, a celorlalte drepturi de asigurări sociale; ■rezolvarea operativă a cererilor, a sesizărilor și a contestațiilor privind stabilirea și plata pensiilor etc. De asemenea, acest organ ȳndrumă activitatea de asigurări sociale, exercită controlul economico-financiar și în special controlul financiar preventiv și așezarea activității economico-sociale și financiare pe principiile economico-financiare, ȳncheie procese-verbale în care se consemnează în mod obiectiv constatările făcute, prevede măsurile pentru ȳnlăturarea aspectelor negative, pentru ȳmbunătățirea muncii, sprijinind activitatea comisiilor de asigurări sociale și pensii. V. și **Oficiul de Evidență a Documentelor de Asigurări Sociale**.

OFICIUL DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ, organ al direcției județene de muncă și protecție socială care soluționează toate problemele ce privesc asistența socială pe raza județului sau a municipiului București. O. de a.s. are următoarele atribuții principale: ■ȳndrumă, coordonează și controlează activitatea de asistență socială privind familia, mama și copilul, persoanele cu deficiențe, bătrânii și bolnavii cronici nerecuperabili sau alți dependenți social, precum și persoanele sinistrate sau victimele unor accidente colective; ■examinează problemele sociale ale colectivităților sau persoanelor și ia măsuri sau face propuneri, după caz, pentru soluționarea lor; ■ȳndrumă și controlează activitatea unităților de asistență socială de interes local și de subordonare națională existente pe raza sa teritorială; ■face propuneri conducerii direcției județene de muncă și protecție socială, pentru a fi prezentate primăriei județului (a municipiului București) în vederea ȳnființării ori reprofilării unităților de asistență socială; ■controlează și ȳndrumă aplicarea corectă a prevederilor legale privind acordarea prestațiilor și acțiunile de asistență socială pe raza județului; ■transpune în viață normele legale privind acțiunile de asistență socială și cele privind instituirea plasamentului familial și urmărește dezvoltarea fizică și intelectuală a copiilor; ■propune direcției județene să aprobe acordarea de ajutoare bănești, proteze, mijloace de transport etc. din fondurile de asistență socială; ■asigură plata alocației de ȳntreținere a copiilor ce se acordă pentru plasamentul familial; ■ȳmpreună cu alte organe, ia măsuri pentru orientarea profesională în vederea calificării și recalificării persoanelor cu deficiențe și a invalizilor și sprijină plasarea lor în muncă;

▪urmărește integrarea în societate a absolvenților școlilor profesionale speciale, a liceelor speciale, precum și a absolvenților școlilor de reeducare și face propuneri organelor locale și Ministerul Muncii și Solidarității Sociale; ▪contribuie la sprijinirea activității de autoritate tutelară, și anume: ▪înstituirea de tutelă, înfiere, curatelă și interdicție; ▪face propuneri organelor locale în cazurile în care este necesară intervenția pentru stabilirea obligațiilor de întreținere, restrângerea sau decăderea din drepturile părintești; ▪în limita competențelor sale, stabilește dependența socială a unor categorii de persoane în vederea acordării drepturilor legale; ▪sprijină activitatea filialelor, a asociațiilor de invalizi și a caselor de ajutor reciproc ale pensionarilor (v.) din județ; ▪îndrumă, sprijină și controlează activitatea colectivelor de sprijin pentru asistența socială și autoritate tutelară; ▪îndrumă și controlează acordarea alocației de stat pentru copii și ia măsuri pentru aplicarea corectă în viață a prevederilor legale; ▪organizează, îndrumă și controlează activitatea de stabilire și de plată a pensiilor invalizilor și accidentaților de război, a urmașilor acestora și a urmașilor celor morți sau dispăruți în război etc. V. și direcția județeană (a municipiului București) de muncă și protecție socială.

OFICIUL DE EVIDENȚĂ A DOCUMENTELOR DE ASIGURĂRI SOCIALE, organ central de specialitate subordonat Casei Naționale de Pensii și Alte Drepturi de Asigurări Sociale, care are următoarele atribuții: ▪organizarea evidenței privind documentele de asigurări sociale pentru cetățenii români care își stabilesc domiciliul în altă țară; ▪eliberarea pe baza carnetului de muncă sau a carnetului de pensii și asigurări sociale, după caz, a documentelor care dovedesc vechimea în muncă în unitatea respectivă, veniturile realizate, contribuția personală depusă la fondul de asigurări sociale, categoria și quantumul pensiei etc., în concordanță cu convențiile de asigurări sociale încheiate de România cu statul în care urmează să se stabilească persoana în cauză.

OFICIUL DE EVIDENȚĂ A VALORILOR MOBILIARE, organ propriu al Comisiei Naționale a Valorilor Mobiliare căruia i se transmit toate informațiile necesare cu privire la valorile mobiliare, la emitenți și la toate celelalte persoane fizice și juridice subiecte ale supravegherii activității de intermediere mobilă. Titlurile se înregistrează la primirea documentului de emisiune. Registrele ținute de O. sunt accesibile publicului. Înregistrările de valori mobiliare la O. se radiază în următoarele situații: ▪lichidarea patrimonială a emitentului ca urmare a dizolvării sau a falimentului acestuia; ▪amortizarea sau răscumpărarea integrală a valorilor mobiliare înregistrate la O., inclusiv atunci când sunt determinate de fuziunea emitentului; ▪când Comisia Națională a Valorilor Mobiliare constată concentrarea excesivă a deținerii de valori mobiliare înregistrate, ceea ce conduce la scăderea interesului public sub nivelul care justifică menținerea înregistrării; ▪la cererea întemeiată a emitentului; ▪încălcarea gravă sau repetată de către emitent a prevederilor legii sau a normelor adoptate în acest domeniu. V. și Comisia Națională a Valorilor Mobiliare; intermediere de valori mobiliare; societate de valori mobiliare.

OFICIUL DE SUPRAVEGHERE A ACTIVITĂȚII DE ASIGURARE ȘI REASIGURARE, organ central de stat care a funcționat de la 1 ianuarie 1991 în cadrul Ministerului Finanțelor și care avea în competența sa avizarea prealabilă a constituirii societăților de asigurări și reasigurări, elaborarea proiectelor de acte normative, stabilirea tarifelor de prime și a normelor de aplicare a asigurărilor obligatorii, supravegherea aplicării dispozițiilor cu privire la activitatea de asigurări, luarea măsurilor pentru prevenirea situațiilor de încetare de plăți sau de faliment al societăților, asigurarea stării de solvabilitate și apărarea drepturilor asiguraților. Oficiul a eliberat avize prelabile înregistrării societăților comerciale în domeniul asigurărilor și reasigurărilor și autoriza, de la caz la caz, includerea asigurărilor respective în obiectul de activitate al societății. În vederea obținerii avizului, inițiatorii societății prezentau o cerere însoțită de: ▪memoriul de fundamentare, care cuprindea o expunere a obiectului de activitate și a resurselor financiare ale

societății; ■proiectul de contract de societate și de statut; ■declarația referitoare la capitalul subscris; ■eventual, documentele privind aporturile în natură. Dacă avizul era nefavorabil, solicitantul putea face contestație la Ministerul Finanțelor, a cărei decizie era atacabilă în termen de 15 zile la judecătoria. O. de S. mai îndeplinea următoarele atribuții: ■stabilirea perioadelor și termenele de vărsare a capitalului până la limita nivelului subscris; ■elabora propuneri de acte normative cu privire la asigurările prin efectul legii și facultative; ■stabilirea tarifele de prime și emitea norme tehnice de aplicare a asigurărilor; ■aviza elementele de calcul al tarifulor de prime la asigurările de viață și la asigurările la care se constituie rezerve de prime; ■analiza bilanțurile contabile anuale ale societăților comerciale de asigurări și examina situațiile financiare ale reprezentanțelor societăților de asigurări străine înființate în România; ■publica anual un raport asupra situației financiare a societăților de asigurări și reasigurări; ■stabilirea marja de solvabilitate a societăților de asigurări-reasigurări, în limitele prevăzute de lege; ■aviza modificarea statutelor, majorarea și micșorarea capitalurilor, transferurile de portofoliu, dizolvarea, fuziunea sau alte forme de încetare a activității societăților de asigurări, în vederea apărării drepturilor asiguraților; ■primea și rezolva reclamațiile împotriva societăților de asigurări și lua măsuri pentru respectarea drepturilor asiguraților, precum și ale celor care apelau la serviciile prestate de asigurători; ■constitua și administra fondul de protejare a asiguraților destinat plăților de despăgubiri și sume asigurate în cazuri de faliment al societăților de asigurări. În îndeplinirea atribuțiilor sale, O. de S. avea următoarele drepturi: ■să solicite adunărilor generale ale acționarilor sau consiliilor de administrație ale societăților de asigurări și reasigurări anularea sau suspendarea provizorie a deciziilor care erau contrare legilor ori care nu aveau avizul Oficiului de Supraveghere, când acesta era cerut de lege, precum și schimbarea din consiliile de administrație și din funcții de conducere a celor care încălcau normele legale privind constituirea și funcționarea acestor societăți; ■putea dispune, pentru o durată de timp limitată, interzicerea sau limitarea operațiunilor societăților de asigurări pentru ansamblul activității sau pentru anumite feluri de asigurări, în vederea menținerii solvabilității; ■putea solicita tribunalului declararea stării de faliment al societăților comerciale din domeniul asigurărilor în lipsa solicitării societăților în cauză. Conținutul activității îl constituia mai întâi protecția socială a asiguraților și controlul operațiunilor desfășurate de societățile de asigurări. Activitatea Oficiului era condusă de un director general și coordonată de ministrul Finanțelor. Prin Legea nr. 32 privind societățile de asigurare și supravegherea asigurărilor, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, anul XII, nr. 148, din 10 aprilie 2000, O.S.A.A.R. a fost desființat, în locul lui fiind înființată Comisia de Supraveghere a Asigurărilor (v.).

OFICIUL NAȚIONAL AL REGISTRULUI COMERȚULUI, organ central care este organizat și funcționează pe lângă Camera de Comerț și Industrie a României. Acest oficiu stabilește structura organizatorică, numărul de personal și nivelul de salarizare a personalului Oficiilor Registrului Comerțului din județe și din municipiul București, le îndrumă și le controlează activitatea. Lunar, o cotă de 20% din taxele încasate de oficiile județele și al municipiului București se prelevă la O.N. al R.C. V. și emblemă; firmă; Oficiul Registrului Comerțului; Registrul Comerțului.

OFICIUL PENTRU PROTECȚIA CONSUMATORILOR, organ de specialitate al administrației publice centrale aflat în subordinea Guvernului, care aplică strategia și politica statului în domeniul protecției consumatorilor. O. pentru P.C. are următoarele atribuții: ■asigură aplicarea legilor și a hotărârilor Guvernului în domeniul său de activitate; ■elaborează strategii pe termen scurt, mediu și lung în domeniul protecției consumatorilor, pe care le supune spre aprobare Guvernului; ■elaborează proiecte de reglementări specifice în domeniul protecției consumatorilor, cu privire la conservarea, ambalarea, etichetarea, transportul, depozitarea și comercializarea produselor din producția internă și din import, precum și la prestarea serviciilor, în așa fel ca

acestea să nu afecteze drepturile și interesele legitime ale consumatorilor sau să nu pună în pericol viața, sănătatea ori securitatea acestora, pe care le supune Guvernului spre aprobare; *împreună cu alte organe de specialitate, elaborează norme privind obiectivele, condițiile și modul de colaborare în desfășurarea activității de protecție a consumatorilor și le supune aprobării Guvernului; *supraveghează respectarea dispozițiilor legale privind protecția consumatorilor, referitoare la calitatea produselor, a serviciilor prestate, inclusiv a celor publice, prin efectuarea de inspecții periodice și inopinate la depozite, în piețe, precum și la producători, după caz, având acces în locurile unde se află produsele în vederea comercializării sau unde se prestează serviciile, precum și la documentele referitoare la acestea; *controlează, în unitățile vamale și pe piață, calitatea mărfurilor din import, pentru a preveni comercializarea produselor care pot afecta viața, sănătatea și securitatea consumatorilor, precum și interesele economice ale acestora. De asemenea, verifică respectarea de către agenții economici a standardelor obligatorii privind protecția vieții, sănătății și securității consumatorilor, a intereselor și a drepturilor acestora, controlează legalitatea și utilizarea corectă a instrumentelor de măsurare folosite pe piață și ia măsuri pentru interzicerea celor necorespunzătoare. În limitele competențelor pe care le are, O. pentru P.C. propune sau chiar dispune măsurile legale pentru a nu permite comercializarea unor produse cu deficiențe de calitate sau care nu întrunesc condițiile legale de desfacere, cum sunt: *oprirea temporară sau definitivă a comercializării, a importului, a fabricației produsului sau a prestării serviciului; *retragerea de pe piață sau de la consumatori a produselor; *distrugerea produselor oprite definitiv de la comercializare, dacă aceasta constituie singurul mijloc care evită pericolul; *suspendarea autorizației de funcționare. O. pentru P.C. efectuează analize și încercări în laboratoare proprii sau acreditate; *constată contravenții, aplică amenzi și seizează organele de urmărire penală ori de câte ori constată încălcări ale legii penale; *seizează ministerele și alte organe de specialitate ale administrației publice centrale, precum și autoritățile administrației publice locale asupra cazurilor de încălcare a prevederilor legale privind protecția consumatorilor; *desfășoară activități de informare, consiliere și educare a consumatorilor; *sprijină asociațiile pentru protecția consumatorilor și participă împreună cu acestea la informarea și la educarea consumatorilor; *primește și rezolvă sau, după caz, transmite spre soluționare celor în drept, potrivit competențelor, sesizările asociațiilor pentru protecția consumatorilor, precum și cele ale persoanelor fizice; *împreună cu organele de resort, organizează pregătirea specialiștilor în domeniul protecției consumatorilor, efectuează studii și cercetări cu privire la calitatea produselor și serviciilor destinate consumatorilor; *stabilește și percepe unele taxe pentru efectuarea de încercări în laboratoare proprii; *prezintă Guvernului informări periodice cu privire la activitatea proprie privind respectarea drepturilor și intereselor consumatorilor și avizează proiecte de acte normative privitoare la protecția consumatorilor etc. O. pentru P.C. are în structura sa direcții, servicii și birouri; este condus de un director general, pe lângă care funcționează un colegiu al oficiului, ca organ consultativ. Directorul general conduce activitatea oficiului și îl reprezintă în raporturile cu ministerele, cu alte autorități publice și organizații, precum și cu persoanele juridice și fizice din țară și din străinătate. Personalul O. pentru P.C. este împuternicit să efectueze inspecții și verificări, răspunde de păstrarea secretului profesional în legătură cu aspectele tehnologice, economice și comerciale de care ia cunoștință în exercitarea atribuțiilor de serviciu. Pe teritoriul țării sunt organizate și funcționează officii județene și al municipiului București.

OFICIUL REGISTRULUI COMERȚULUI, organ județean sau al municipiului București care este organizat și funcționează pe lângă fiecare cameră de comerț și industrie teritorială. O.R.C. ține Registrul Comerțului care este alcătuit dintr-un registru pentru evidența comercianților persoane fizice și un altul pentru înregistrarea comercianților persoane juridice, precum și cartoteca fișelor fiecărui comerciant. De asemenea, O.R.C. ține un repertoriu alfabetic al comercianților înregistrați, precum și dosarele cu actele depuse. Registrele se numerotează și se

parafează de judecătorul delegat. Pentru fiecare an se deschide un registru. Fiecare comerciant înregistrat poartă un număr de ordine, începând de la numărul 1 al fiecărui an. Modul de ținere și de completare a Registrului Comerțului și a cartotecii se stabilește unitar pentru toate oficiile, acesta fiind stabilit prin norme elaborate de Camera de Comerț și Industrie a României împreună cu Ministerul Turismului. Pentru operațiunile efectuate, O.R.C. percepe taxe potrivit unui tarif stabilit de Camera de Comerț și Industrie a României împreună cu Ministerul Finanțelor. Din aceste taxe o cotă de 20% se prelevă la Oficiul Național al Registrului Comerțului. Cu excepția acestei cote, taxele încasate sunt venituri ale bugetelor camerelor de comerț și industrie pe lângă care este organizat O.R.C. V și Registrul Comerțului; firmă; emblemă; Oficiul Național al Registrului Comerțului.

OLIGARHIE FINANCIARĂ, grup relativ restrâns de mari capitaliști care, de fapt, dețin dominația economică și politică în țările capitaliste. O.f. a apărut și s-a format ca urmare a contopirii capitalului monopolist industrial cu cel bancar și a formării, pe această bază, a capitalului financiar. O.f. își realizează dominația economică și financiară pe diverse căi și sub diferite forme: posedarea pachetelor de acțiuni de control, sistemul participației, uniuni personale, înființarea de societăți pe acțiuni, lansarea și plasarea împrumuturilor de stat, a comenzilor de stat avantajoase etc. Pe aceste căi grupurile financiare stăpânesc ramurile-cheie ale economiei țării. Exerțând dominația atât în economie, cât și în politică, marea finanță reușește să-și subordoneze aparatul de stat și partidele politice, influențând puternic politica internă și externă a statului.

OLIGOPOL (din limba greacă de la „oligos“ – „câțiva“ și „polo“ – „a vinde“), formă de monopol pe piața pe care există un număr restrâns de ofertanți ai unui produs sau serviciu, care influențează prețul după cum doresc aceștia.

OLIGOPSON, existența pe piață a unui număr redus de cumpărători ai unei mărfi sau ai unui serviciu, care pot să influențeze prețul, respectiv tariful serviciului.

OM DE AFACERI, persoană fizică, întreprinzător care se ocupă cu diferite afaceri.

ONEROS, caracteristică importantă a unui contract care urmărește obținerea de către părțile contractante a unui avantaj bănesc sau material.

ONORAR, remunerație acordată medicilor, avocaților, artiștilor plastici și autorilor de opere științifice, literare și artistice publicate sau pentru consultații, pledoarii și alte prestări de servicii de specialitate.

ONORARIUL COMISARULUI DE AVARIE, remunerația care se acordă pentru serviciile prestate de comisarul de avarie (v.). O.c. de a. se stabilește în funcție de volumul cheltuielilor făcute de acesta, inclusiv cele legate de numirea experților și cele privind intervenția sa, cum sunt, de exemplu, costul telegramelor, al convorbirilor telefonice, al corespondenței, cheltuielile de deplasare etc. În calcularea cuantumului onorariului ce i se cuvine, comisarul de avarie va trebui să ia în considerare timpul necesar intervenției sale, și nu valoarea intereselor asigurate sau volumul pagubei. În legătură cu onorariul solicitat de expertul numit, comisarul de avarie are obligația să verifice dacă acesta corespunde practicii și tarifelor aprobate. Cheltuielile și onorariul expertului vor trebui menționate în mod distinct și vizibil în **certificatul de avarie** (v.).

OPEN-MARKET, modalitate de intervenție a Băncii Naționale pe piața monetară, utilizată pentru cumpărarea-vânzarea de titluri de credit. Prin operațiunile de o.-m., banca de emisiune intervine suplu și eficient pe piața hârtiilor de valoare.

Operațiune bancară, activitate desfășurată de bănci potrivit prevederilor legale și statutare bancare.

Operațiune de bancă, activitate desfășurată de o unitate bancară, având ca obiect afaceri financiare, bănești și de credit, în legătură cu numerarul, titlurile de credit, acordări de împrumuturi etc.

Operațiune de bursă, afacere încheiată prin intermediul mijlocitorilor oficiali, în localul sau în afara bursei; afacere încheiată între membrii bursei direct sau prin împuterniciții lor, în orele reglementare ale bursei, și înregistrate în scriptele ei. **O. de b.** este considerată și negocierea unei valori la bursă (cumpărare sau vânzare). **O. de b.** se fac prin concurență și strigări. **V. și bursă.**

Operațiune de casă, încasare și plată în numerar care se efectuează în conformitate cu normele stabilite prin regulamentul operațiunilor de casă și prin instrucțiunile Băncii Naționale a României. **V. și casierie.**

Operațiuni bancare active, o. prin care băncile își angajează capitalul propriu și cel atras în vederea îndeplinirii funcțiilor lor și obținerii profitului. Principalele grupe de o. active sunt: ▪operațiuni de creditare a agenților economici; ▪operațiuni de creditare a persoanelor fizice; ▪operațiuni de plasament.

Operațiuni bancare de comision ale instituțiilor de credit, o. efectuate în schimbul unei plăți, din însărcinarea și pe contul clienților. Principalele o.b. de c. sunt: o. de transfer al banilor dintr-un loc în altul; o. de acreditiv, prin care transferul de bani are loc după îndeplinirea de către primitor a anumitor condiții; o. comerciale (cumpărări de hârtii de valoare, valută străină, metale prețioase, mărfuri etc.), pentru care banca se obligă să plătească sau să garanteze achitarea documentelor bănești cum sunt cecurile, polițele etc. Mărimea comisionului încasat de bancă depinde de caracterul operațiunii și de gradul riscului legat de eventualul faliment al clienților. Există și operațiuni pentru efectuarea cărora nu se încasează comision.

Operațiuni bancare pasive, o. efectuate de bănci în vederea constituirii resurselor. **O.b.p.** cuprind: depozitele, rescontul, alte operațiuni similare și capitalul propriu. Formarea și utilizarea depozitelor bancare constituie o principală activitate bancară. Depozitele bancare constituie o cale principală de mobilizare a capitalurilor și a economiilor bănești temporar disponibile. De asemenea, depozitele bancare sunt o formă de existență a banilor, și anume a banilor de cont (scripturali).

Operațiuni bursiere de acoperire contra diverselor riscuri (hedging), o. bursiere de vânzare-cumpărare de titluri financiare, prin care operatorul se apără contra efectelor riscurilor ce amenință valoarea de piață a titlurilor financiare din care se compune un portofoliu sau/și a titlurilor ce urmează a fi primite în cadrul unor tranzacții încheiate cu lichidare ulterioară. Dacă operatorul se teme de scăderea generală a cursului titlurilor, care ar afecta valoarea de piață a titlurilor deținute sau pentru care are încheiate tranzacții, el va vinde titluri. Pe această cale, dacă scăderea se realizează efectiv, valoarea portofoliului său va scădea, dar câștigul obținut din vânzarea realizată când cursul era mai mare va compensa pierderea datorată scăderii valorii portofoliului. În situația inversă, dacă pe piață se va înregistra o creștere a cursului, valoarea portofoliului va crește, dar pierderea determinată de vânzarea făcută în scop de hedging va compensa câștigul. Rezultă că în cazul operațiunilor de hedging se evită pierderile, dar nu se mai realizează nici câștiguri, dacă evoluția cursurilor nu a fost cea preconizată de operator. Operațiunile de

hedging cu titluri financiare sunt determinate de dorința operatorului de a se proteja împotriva riscului modificării cursurilor. Hedgingul se bazează pe „alunecarea“ sau „mutarea“ riscurilor. **V. și hedging.**

Operațiuni cu mijloace de plată străine, cu metale și cu pietre prețioase, acte sau fapte care au ca urmare nașterea, modificarea sau stingerea unor drepturi sau obligații referitoare la mijloacele de plată străine, la mijloacele de plată asimilate celor străine, precum și la metalele sau pietrele prețioase. Aceste operațiuni se pot efectua cu și fără aprobarea Ministerului Finanțelor de către Banca Națională a României și Banca Comercială Română.

Operațiuni de credit, v. credit bancar.

Operațiuni de decontare, v. decontare.

Operațiuni de devize, încasări și plăți efectuate de către bănci și alte instituții financiare prin intermediul devizelor. În **o. de d.** se utilizează numai titlurile de credit lichide sau și cele emise pe termene mai lungi, însă ușor mobilizabile, cum sunt obligațiunile. În țara noastră, **o. de d.** se efectuează de către Banca Națională a României și Banca Comercială Română. **V. și deviză; titlu; titlu de credit.**

Operațiuni de încasări și plăți fără numerar, **o.** efectuate prin intermediul băncii la care unitățile gestionare au deschise conturi, utilizând pentru executarea lor diferite forme de decontare ca acceptarea (**v.**), acreditivul (**v.**) și scrisoarea de garanție (**v.**). Ca instrumente de decontare se folosesc dispoziția de plată cu și fără factură, dispoziția de încasare cu factură, cecul de decontare, mandatul poștal, rambursul poștal etc.

Operațiuni de încasări și plăți în numerar, v. încasări și plăți în numerar.

Operațiuni de open-market (piață deschisă), instrument de politică valutară prin care băncile centrale (de emisiune) preiau inițiativa cumpărării și vânzării de titluri ale împrumuturilor publice și private pe piața financiară, cu scopul de a lărgi sau restrânge lichiditățile băncilor, de a dirija creditele și evoluția generală a prețurilor prin cumpărarea și vânzarea de titluri pe piață de către banca centrală. Efectuarea acestor operațiuni presupune existența în circulație a unei importante cantități de hârtii de valoare și a unei piețe monetare cu fluxuri monetare consistente. **O. de o.-m.** constituie un mijloc complementar al **taxei scontului (v.)**, prin faptul că alimentează lichiditățile băncilor care, în acest fel, au posibilități mai mari de a acorda credite, permit băncii centrale să retragă o parte din lichiditățile suplimentare existente în economie, ceea ce exercită o influență antiinflaționistă și contribuie, într-o anumită măsură, la echilibrarea balanței de plăți pe calea vânzării de titluri care aparțin nerezidenților. În același timp, **o. de o.-m.** constituie un instrument de influențare și chiar de reglare a fluxurilor monetare externe prin încurajarea intrării capitalurilor străine în țară, ceea ce se realizează practic prin punerea în circulație a unui quantum mare de hârtii de valoare. **O. de o.-m.** au același scop ca și **taxa scontului**, deși între ele există unele deosebiri, și anume: **o. de o.-m.** se realizează permanent, banca centrală putând să influențeze în sensul dorit fluxurile monetare de pe piața națională, în timp ce **taxa scontului** se modifică la anumite intervale de timp și urmărește crearea sau cel puțin modificarea conjuncturii din economia națională; **o. de o.-m.** constituie pentru banca de emisiune (centrală) un mijloc mai elastic și mai eficient de determinare practică a lichidităților monetare din economie; **o. de o.-m.** influențează direct raportul dintre cererea și oferta de pe piața financiară, în timp ce **taxa scontului** poate realiza acest obiectiv în mod indirect și cu un efect mai puțin important. **V. și hârtie de valoare; piața financiară; politică valutară; scont; scontare.**

OPERAȚIUNI DE SCHIMB VALUTAR, o. privind cumpărarea și vânzarea de valută sub forma bancnotelor și a cecurilor de călătorie în oricare dintre valutele cotate de Banca Națională a României, de la rezidenți și nerezidenți, persoane fizice. **V. și casă de schimb valutar; curs; curs valutar; valută.**

OPERAȚIUNI DE SCHIMB VALUTAR PENTRU PERSOANE FIZICE, vânzări și cumpărări de valute pentru persoanele fizice aflate pe teritoriul României. Astfel de operațiuni se efectuează de către: ▫băncile comerciale care, în conformitate cu autorizația de funcționare eliberată de Banca Națională a României, au dreptul să efectueze operațiuni valutare; ▫casele de schimb valutar, organizate ca persoane juridice, care au ca obiect unic de activitate schimbul valutar, autorizate de Banca Națională a României; ▫societățile comerciale de turism, expres autorizate de Banca Națională a României să organizeze ghișee de schimb valutar în vederea încasării în lei a prestațiilor turistice efectuate turiștilor străini. **V. și valută; curs valutar.**

OPERAȚIUNI DE SCONT, mijloace juridice și tehnică bancară, prin care între beneficiarul unei cambii care încă n-a ajuns la scadență și bancă, aceasta plătește prezentatorului cambiei suma prevăzută în cambie, mai puțin suma dobânzii care s-ar fi încasat până la ajungerea la scadență. **V. și cambie; scont.**

OPERAȚIUNI DE SWITCH, o. prin care se utilizează regimul legal al devizelor unei țări; diferite o. comerciale și valutare combinate care se efectuează între mai multe țări și care au ca scop transformarea unor disponibilități de clearing în disponibilități de devize libere sau în disponibilități pentru alte categorii de clearinguri. Efectuarea o. de s. presupune existența unui acord de clearing și vânzarea-cumpărarea de mărfuri contra devize libere pe piața unei țări. **O. de s. pot fi valutare și cu marfă.** Prin o. de s. partenerii pot realiza următoarele obiective: ▫transformarea de devize libere în disponibilități de clearing; ▫vânzarea diferitelor mărfuri ce provin din țări ca mărfuri de origine indigenă, cu scopul procurării de disponibilități de clearing ori pentru echilibrarea diferitelor solduri pasive înregistrate în conturile de clearing; ▫importarea unor mărfuri în clearing și reexportarea lor în schimbul unor devize libere; ▫transformarea diferitelor disponibilități de clearing în devize libere. Încheierea și practicarea o. de s. decurg din imposibilitatea constituirii sau a folosirii disponibilităților de clearing prin efectuarea unor importuri sau exporturi obișnuite, care pot avea loc fără acorduri de clearing. **V. și agio; disagio.**

OPERAȚIUNI FINANCIARE, acte, mijloace sau procedee de constituire și de utilizare a fondurilor financiare destinate activității statului și celorlalte colectivități publice.

OPERAȚIUNI ÎN AFARA LICITAȚIILOR VALUTARE, acte, activități privind vânzarea și cumpărarea de valute în contul clienților și numai operațiuni de vânzare în nume și cont propriu, în afara licitațiilor valutare, efectuate de către băncile comerciale. **O. în a.l.v.** se efectuează numai pentru ordine de vânzare sau de cumpărare de valută de până la 50 000 de dolari S.U.A. Tranzacțiile în afara licitațiilor valutare se pot efectua de către băncile comerciale la cursuri care să se încadreze într-un interval de abatere (spread) de +/- 2% față de cursul de referință în vigoare. Banca Națională a României poate modifica intervalul de abatere față de cursul de referință în vederea realizării obiectivelor de politică monetară și valutară. Băncile comerciale și clienții acestora răspund de îndeplinirea condițiilor privind participarea la operațiuni în afara licitațiilor valutare.

OPERAȚIUNI VALUTARE, acte și fapte prin care iau naștere, se modifică sau se sting drepturi sau obligații exprimate în valute. **O.v.** cuprind încasările, plățile, compensările, transferurile, creditările, precum și orice alte tranzacții exprimate în valută și care se pot efectua prin transfer bancar, în numerar, cu instrumente de plată agreeate sau acceptate de bănci. **O.v.**

cuprind și operațiunile exprimate în moneda națională (leu), atunci când sunt efectuate între rezidenți și nerezidenți. Operațiunile se efectuează cu valutele aflate pe piețele străine și cu documente de încasări și plăți exprimate în valute (bancnote, cekuri, polițe, mandate telegrafice etc.). Normele juridice din țara noastră care reglementează relațiile valutar-financiare prevăd că o.v. cuprind: vânzarea și cumpărarea de valute, acordarea de împrumuturi exprimate în lei cetățenilor străini și primirea de împrumuturi exprimate în valută de la cetățeni străini, introducerea, scoaterea din țară sau tranzitul de valută, acțiuni, obligațiuni, cupoane, titluri de valoare etc. ❖ **O.v. curente**, cumpărarea și vânzarea de deize la cursul valutar existent pe piața valutară în acea zi, având menirea să înlesnească înfăptuirea tranzacțiilor de export-import, investiții directe și în hârtii de valoare, plasamente de capital pe termen scurt etc. De regulă, o.v.c. nu reclamă încheierea unui contract prealabil. Sunt considerate o.v.c.: ■ încasările în valută din exporturi de mărfuri, executări de lucrări și prestări de servicii internaționale; ■ încasările în valută din vânzări de mărfuri, prestări de servicii, executări de lucrări, taxe, contribuții sau din orice alte activități desfășurate pe teritoriul României; ■ plățile în valută pentru importuri, executări de lucrări și prestări de servicii internaționale; ■ plăți în valută de taxe, contribuții și cotizații la organizații și organisme internaționale; ■ plățile în valută pentru întreținerea misiunilor diplomatice și consulare ale României în străinătate și încasările în valută realizate în străinătate de către acestea; ■ plățile pentru deplasări externe în interes de serviciu; ■ plățile și încasările de dobânzi și comisioane în valută aferente creditelor comerciale și creditelor bancare în valută; ■ plățile și încasările de dividende și profit în valută ale societăților comerciale cu capital integral străin sau în asociere cu persoane fizice ori persoane juridice române; ■ cheltuielile în străinătate ale persoanelor fizice rezidente în România, pentru o. cum sunt: ■ călătorii turistice în grup organizat sau individual, pe cont propriu; ■ vizite la rude sau prieteni; ■ tratamente medicale și procurarea de medicamente; ■ participarea la congrese, conferințe, simpozioane sau alte manifestări științifice, culturale, sportive etc.; ■ studii în străinătate; ■ procurări de bunuri de uz personal și plăți de serviciu etc.; ■ o. de cumpărări și vânzări de valută, contra lei, efectuate la casele de schimb valutar (v.) și la celelalte unități autorizate de Banca Națională a României pentru rezidenți și nerezidenți, persoane fizice; ■ orice alte încasări și plăți în valută, care nu se încadrează în o. de transferuri de capital cu mijloace de plată străine. ❖ **O.v. de capital**, o. efectuate între rezidenți și nerezidenți care decurg din: ■ investiții directe efectuate în România de nerezidenți sau efectuate în străinătate de rezidenți; ■ investiții imobiliare (achiziționarea de terenuri, cumpărarea sau construirea de clădiri, altele decât cele reprezentând investiții directe) efectuate în România de către nerezidenți și investiții efectuate în străinătate de către rezidenți; ■ lichidarea investițiilor directe în străinătate de către rezidenți și în România de către nerezidenți; ■ operațiuni cu instrumente de plasament colectiv (acțiuni și alte titluri cu caracter participativ la societăți, fonduri de investiții, fonduri mutuale etc.), care cuprind: ■ admiterea instrumentelor de plasament colectiv românești pe piețe financiare străine pentru emisiuni prin plasament sau ofertă publică și introducerea pe o piață financiară necunoscută; ■ admiterea instrumentelor de plasament colectiv străine pe piața financiară românească pentru emisiuni prin plasament sau ofertă publică și introducerea pe piața financiară românească; ■ tranzacții de vânzare-cumpărare ale nerezidenților în România; ■ tranzacții de cumpărare-vânzare ale rezidenților în străinătate; ■ operațiuni cu instrumente specifice pieței monetare (efecte de comerț, titluri de stat emise de administrația publică locală sau centrală, alte titluri emise de agenții guvernamentale, precum și orice alte valori mobiliare cu scadențe inițiale, de regulă mai mici de un an): admiterea de instrumente ale pieței monetare străine pentru emisiuni prin plasament sau ofertă publică și introducerea pe o piață monetară străină necunoscută; admiterea de instrumente ale pieței monetare străine pe piața monetară românească pentru emisiuni prin plasament sau ofertă publică și introducerea pe piața monetară românească; tranzacții cu instrumente ale pieței monetare în România de către nerezidenți – cumpărare,

vânzare, acordare de împrumuturi către rezidenți prin intermediul altor instrumente ale pieței monetare, atragere de împrumuturi de la rezidenți prin intermediul altor instrumente ale pieței monetare; tranzacții cu instrumente ale pieței monetare în străinătate de către rezidenți – cumpărare, vânzare, acordare de împrumuturi către nerezidenți prin intermediul altor instrumente ale pieței monetare, atragere de împrumuturi de la nerezidenți prin intermediul altor instrumente ale pieței monetare; **operațiuni cu valori mobiliare specifice pieței de capital** (acțiuni sau alte valori mobiliare de natură participativă, precum și obligațiuni sau alte titluri de credit cu scadență inițială, de regulă mai mare de un an): admiterea valorilor mobiliare românești pe piețe de capital străine pentru emisiune de plasament sau ofertă publică, introduse pe o piață de capital străină necunoscută; admiterea de valori mobiliare străine pe piețele de capital românești pentru emisiuni de plasament sau ofertă publică, tranzacții cu valori mobiliare în România de către nerezidenți (cumpărare-vânzare); tranzacții cu valori mobiliare în străinătate de către rezidenți (vânzări-cumpărări); **operațiuni de credite de comerț internațional** – credite financiare, împrumuturi, garanții, avaluri, facilități financiare auxiliare; **operațiuni în conturi curente**; **operațiuni în conturi de depozit**; **operațiuni de schimb valutar**; **operațiuni referitoare la asigurări de viață** (transfer de capital reprezentând anuități și sume asigurate) care decurg din contractele de asigurări de viață încheiate între rezidenți persoane fizice și societăți de asigurări nerezidente, între societăți de asigurări rezidente și persoane fizice nerezidente; **operațiuni privind transferuri ale persoanelor fizice**, cum sunt: cadouri, donații, moșteniri, dote, plata unor datorii ale imigranților în țara de origine, transferuri de active ale emigranților, câștiguri din jocuri de noroc, economii ale muncitorilor nerezidenți etc., alte transferuri de capital guvernamentale (ajutoare, iertare de datorie etc.), achiziții de active nemateriale/nefinanciare (brevete, mărci de fabrică, licențe, patente etc.), disponibilizarea conturilor blocate ale nerezidenților, sponsorizări etc. ❖ **O.v. la termen (forward)**, cumpărarea și vânzarea de devize la cursuri valutare stabilite la data încheierii contractului de schimb valutar cu plata stabilită prin contract la un termen viitor. **O.v. la t.** reclamă anumite intervale de timp, care pot fi de la două zile până la 12 luni, și generează tendințe spre speculații de bursă. De regulă, valutele folosite în tranzacțiile internaționale se cotează, la termen pe piețele valutare. Astfel, devizele pot fi cotate **report (premium)**, în cazurile în care cursul valutar la termen este mai ridicat față de moneda națională, valutele respective înregistrând la termen **premium**, sau **deport (discont)**, situație inversă, când valutele respective cotate la termen înregistrează un **discont**. **V. și deport; discont; report.** ❖ **O.v. la vedere (spot)**, vânzări-cumpărări de valute cu decontare după două zile de la data încheierii tranzacției, la cursul de schimb stabilit între părți (curs spot). Dacă ziua de decontare este o zi nelucrătoare, decontarea are loc în următoarea zi lucrătoare, excepție făcând anumite cazuri. ❖ **O.v. necomerciale**, încasări și plăți în valută care rezultă din relațiile cu străinătatea, altele decât cele de comerț exterior (întreținerea reprezentanțelor diplomatice, consulare, a agențiilor, delegațiilor și misiunilor oficiale, cheltuielile privind turismul român și străini, drepturi de autor, succesiuni, chirii, onorarii, burse, ajutoare, pensii, donații, subvenții, prime de asigurare, despăgubiri de la societățile de asigurări, cotizații, contribuții, impozite, taxe, plata transportului de persoane, cheltuieli cu participarea la expoziții și târguri internaționale, telefon, telegraf, radio, televiziune etc.). **O.v.n.** se efectuează în țara noastră prin Banca Comercială Română; cu alte țări se efectuează la cursul oficial, plus o primă de 141,45%. ❖ **O.v. „swap“**, operațiuni de credit și de schimb reciproc de valute ce se efectuează de către două bănci comerciale, organe financiare etc., care sunt prezente și acționează pe aceeași piață valutară. Practic, aceste operațiuni constau în acordarea reciprocă de facilități în domeniul creditelor. Astfel, pe baza convenției sau a aranjamentului interbancar semnat de părți, una dintre cele două bănci comerciale acordă, în anumite condiții, credite unei a treia bănci comerciale. În mod deosebit, aceste operațiuni se efectuează între băncile centrale pentru acoperirea temporară a diferitelor deficite ale balanțelor de

plăți. O.v. „swap“ cuprind și operațiunile complexe la termen, când vânzarea-cumpărarea la termen este combinată cu vânzarea-cumpărarea la vedere. O.v. „swap“ nu se fac în scop speculativ, însă determină o deplasare, uneori importantă, de lichidități pe o piață valutară sau între diferite piețe valutare.

OPERAȚIUNILE CASEI DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI, activitate complexă și permanentă concretizată în: primirea, păstrarea, fructificarea și eliberarea de economii bănești ale populației; operațiuni privind obligațiunile C.E.C. cu câștiguri; operațiuni de consemnare; acordarea de credite populației, operațiuni de comision și mandat etc. a) **Primirea, păstrarea, fructificarea și restituirea depunerilor populației** constituie principala activitate a C.E.C. Depunerile populației de fac pe librete de economii (cu dobândă, nominale, la purtător, cu sau fără parolă, condiționate, necondiționate, cu sau fără clauză de împuternicire, la vedere, pe termen, cu dobândă și câștiguri sau numai cu câștiguri în autoturisme, materiale de construcții, excursii, bani etc.), depuneri pe foi și timbre de economii, pe cecurile de economii școlare, depuneri, viramente și restituiri din conturile personale, depuneri sub forma de acreditiv etc. Acțiunea de economisire a luat o mare amploare, soldul general al depunerilor crescând considerabil de la un an la altul. Creșterea continuă a economiilor bănești depuse la C.E.C. ale populației se datorează mai multor factori, cum sunt: evoluția ascendentă a veniturilor bănești, creșterea ponderii veniturilor bănești ale țărănimii față de totalul veniturilor realizate, creșterea gradului de ocupare a forței de muncă concretizată în sporirea numărului persoanelor active din fiecare familie, folosirea de noi forme și instrumente de economisire, dezvoltarea rețelei operative a C.E.C., lărgirea caracterului de masă al acțiunii de economisire datorită cultivării în rândul maselor a spiritului de economisire. Depunerile la C.E.C. pot fi făcute de oricare persoană, indiferent de cetățenie și vârstă, folosind una dintre formele de depunere care îi convine. Depunerile sunt nelimitate ca volum și termen, putându-se face pe unul sau mai multe librete. Statul garantează dreptul de proprietate și de moștenire asupra sumelor depuse. Unitățile C.E.C. eliberează sumele depuse la prima cerere a depunătorilor. Sumele depuse la C.E.C., dobânzile și câștigurile aferente sunt imprescriptibile. Operațiunile efectuate de Casa de Economii și Consemnațiuni, numele depunătorilor și ale titularilor depunerilor, sumele depuse și orice alte date în legătură cu operațiunile efectuate pe numele acestora sunt confidențiale. Date informative privind depunătorii titulari și operațiunile efectuate se dau numai în cauzele penale în care s-a pus în mișcare acțiunea penală împotriva titularului la cererea parchetului ori a instanței judecătorești. Indisponibilizarea sumelor depuse, a dobânzilor și a câștigurilor poate fi efectuată numai în cauzele penale, după punerea în mișcare a acțiunii penale împotriva titularului, prin ordonanța procurorului sau prin încheiere a instanței judecătorești, iar măsurile de executare silită pot fi luate numai în cauzele penale, prin hotărâre judecătorească. Sunt scutite de impozite, taxe de timbru și orice alte taxe: a) depunerile de economii, precum și dobânzile și câștigurile acordate populației de către Casa de Economii și Consemnațiuni; b) sumele reprezentând depunerile trecute pe numele moștenitorilor; c) acțiunile judiciare sau arbitrale, precum și orice alte acte în legătură cu activitatea Casei de Economii și Consemnațiuni în relațiile cu populația. Disponibilitățile Casei de Economii și Consemnațiuni se fructifică prin: a) acordarea de credite populației pentru cumpărarea, construirea, modernizarea sau repararea locuințelor proprietate personală, precum și pentru cumpărarea de bunuri de consum; b) acordarea de credite agenților economici mici și mijlocii; c) cumpărarea de titluri de stat, bonuri de tezaur sau alte titluri de valoare; d) constituirea de depozite și acordarea de credite societăților financiare și bancare; e) alte plasamente stabilite de consiliul de administrație al Casei de Economii și Consemnațiuni. b) **Operațiuni privind obligațiunile C.E.C., (v.) cu câștiguri.** c) **Operațiunile de consemnare**, sume depuse pe numele unei persoane fizice sau juridice care are dreptul legal să le ridice. Consemnarea se face pe baza unei hotărâri a instanțelor judecătorești, a organelor penale sau a celor administrative. C. constă și în depunerea unei sume de bani la C.E.C. de către persoanele

fizice pentru a fi pusă la dispoziția altei persoane fizice sau juridice, precum și depunerea efectuată de o persoană juridică pentru o persoană fizică. Sumele consemnate se pot ridica imediat de către persoanele pe numele cărora s-au consemnat, iar dacă suma consemnată este litigioasă, ea poate fi retrasă de către persoana îndreptățită numai după soluționarea definitivă a litigiului. C. poate fi efectuată numai pe numele unei singure persoane fizice sau juridice și se poate efectua în numerar sau prin virament, însă numai la unitățile proprii C.E.C. Exemple de sume ce se pot consemna: pensiile de întreținere (alimentare), diferite alte rețineri din salarii, chiriile depuse de chiriași pe numele proprietarilor respectivi care refuză primirea acestor sume la domiciliu, depunerea de către gestionari a garanțiilor bănești, sumele depuse pentru instalațiile de domiciliu etc. Consemnarea sumelor se face pe baza unei declarații de consemnare, iar pentru suma consemnată C.E.C. eliberează recipisa de consemnare. Consemnarea poate fi **judiciară, administrativă și specială**. C. **judiciară** se face pe baza unor hotărâri ale instanțelor judecătorești sau ale organelor de urmărire penală referitoare la sechestrare, sume litigioase etc. C. **administrativă** este efectuată din inițiativa persoanelor care consemnează sumele, indiferent de scopul sau destinația consemnării. C. **specială** se efectuează în temeiul unor dispoziții speciale și numai de către organe ale statului sau unități stabilite de lege, prin care se precizează expres scopul și destinația sumelor consemnate, precum și dreptul de dispoziție asupra acestor consemnări. C.E.C. este – în țara noastră – singura instituție specializată autorizată să primească sume spre consemnare. d) **Acordarea de credite populației** se face din disponibilitățile C.E.C. pentru constituirea avansurilor minime necesare realizării construcțiilor de locuințe, precum și de credite pe termen lung pentru construirea de locuințe proprietate personală. e) **Operațiunile de comision și mandat** sunt efectuate de C.E.C. din ordinul și pentru contul unei terțe persoane fizice sau juridice în schimbul unui comision (încasarea unor impozite, a unor taxe și a altor venituri bugetare de la populație, executarea unor operațiuni pentru Loteria Națională, încasarea primelor de asigurare pentru asigurările obligatorii, plata despăgubirilor de către asigurători etc.). Pe baza mandatului primit de la Banca Națională sau de la Banca Agricolă, C.E.C. face anumite plăți în contul acestora.

OPERAȚIUNILE DE ACTIV ALE BĂNCILOR, o. în baza cărora băncile repartizează și plasează resursele lor.

OPERAȚIUNILE DE PASIV ALE BĂNCILOR, p. prin mijlocirea cărora băncile își formează resursele.

OPHT, ordin de plată pe suport de hârtie, introdus în sistemul de decontare la data de 1 august 1996, utilizat ca instrument de virament la și de la Trezoreria Statului, de către agenții economici plătitori de impozite și taxe, **ordonatorii de credite (v.)** și organele financiare.

OPTIMUL FINANCIAR AL ÎNȚREPRINDERII, componentă a echilibrului economic, stare de echilibru spre care se tinde în economia întreprinderii, în care resursele sale financiare sunt mobilizate oportun, sunt alocate în strânsă concordanță cu cerințele de fonduri bănești reclamate de desfășurarea normală a activității și utilizate cu maximă eficiență posibilă, în funcție de condițiile de mediu în care ea funcționează. O.f. al î. presupune: a) antrenarea la momentul oportun, în volumul, structura și calitatea determinată de cerințele de fonduri a tuturor resurselor financiare ale întreprinderii și înfăptuirea echilibrului financiar; b) alocarea resurselor financiare în așa fel pe destinații care să permită întreprinderii realizarea ritmurilor prevăzute de dezvoltarea, creșterea eficienței în toate sectoarele activității sale și de sporirea continuă a patrimoniului său, a forței concurențiale; c) utilizarea resurselor financiare alocate în condiții de maximă eficiență, minimizând efortul, dar vizând obținerea efectelor economice scontate și în deplină concordanță cu

posibilitățile reale de fructificare, determinate, la rândul lor, de nivelul general de dezvoltare pe care l-a atins societatea, pe de o parte, și maximizând profitul, pe de altă parte.

„**ORA DE VRĂJITORIE TRIPLĂ**“, expresie financiară care se utilizează pentru a denumi ședințele de tranzacționare în care are loc o suprapunere între termenele de expirare a contractelor **futures** (v.) pe indici bursieri, a contractelor de opțiuni pe acești indici și a opțiunilor pe diferite acțiuni.

ORDIN DE BURSĂ, dispoziție care se dă de către o persoană fizică sau juridică unor intermediari de bursă pentru a vinde și/sau cumpăra titluri financiare. **O. de b.** se dau de către persoanele fizice și juridice care doresc să vândă și/sau să cumpere titluri financiare, cunoscut fiind faptul că aceste persoane nu pot interveni direct în bursă. **O. de b.** sunt în realitate instrucțiuni pe care le formulează vânzătorii sau cumpărătorii intermediarilor abilitați să le execute; aceste instrucțiuni trebuie să fie clare și precise, pentru ca agentul de bursă să cunoască exact intenția operatorului bursier și să-l execute în bune condițiuni. **O. de b.** se pot adresa în scris, telefonic, telegrafic sau prin telex; în acest ultim caz, ordinul se formulează ulterior în scris, pentru a putea constitui probă. **O. de b.** trebuie să cuprindă în mod clar următoarele elemente: conținutul operațiunii (vânzare sau cumpărare); denumirea valorii mobiliare, numărul și natura titlurilor de negociat; piața pe care se dorește a fi realizată negocierea (piața tranzacțiilor la vedere sau a tranzacțiilor la termen) etc. Valorile mobiliare ce urmează a se negocia trebuie descrise exact cum figurează în cota bursei. De asemenea, trebuie precizat dacă este vorba de acțiuni, obligațiuni, drepturi de subscriere etc. În cazul acțiunilor, **o. de b.** trebuie să prevadă felul acțiunii, adică dacă este acțiune de capital de aport, dacă sunt acțiuni obișnuite sau privilegiate, acțiuni vechi sau acțiuni noi etc. Pentru obligațiuni, **o. de b.** trebuie să releve valoarea nominală, societatea emitentă, rata nominală a dobânzii, anul emisiunii etc. Dacă **o. de b.** se referă la drepturi negociabile, trebuie menționat că acestea sunt de subscriere ori de atribuire, precum și numărul cuponului care atestă dreptul respectiv. **O. de b.** se pot emite la diferite cursuri cum sunt următoarele: **o. la cel mai bun curs**, care nu are fixată o limită de curs al operațiunii, ci el se poate executa la cel mai bun curs cotel de bursă; **o. la curs limitat** este acela ce se fixează de către persoana care dă ordinul pentru prețul la care ea dorește să se negocieze vânzarea sau cumpărarea; **o. stop** sunt, în fond, ordine la curs limitat, urmat de mențiunea „stop“. Aceste ordine sunt utilizate pentru a limita riscurile unei inversări a evoluției cursului; **o. legate**, **o. compus** dintr-un ordin de cumpărare și unul de vânzare care trebuie să fie executat în cursul aceleiași ședințe de bursă; **o. „la prețul pieței“**, **o. specific** numai cotației asistate de calculator, și nu spune nimic despre cursul la care urmează să fie realizată tranzacția. **O. de b.** poate avea și alte variante, cum sunt: „**totul sau nimic**“, „**dintr-o dată sau deloc**“, „**la deschidere**“, „**tot sau niciodată**“, „**acum ori niciodată**“, „**tot sau deloc**“, „**fără restricții**“ etc. **O. de b.** primite de intermediarii abilitați pot fi prelucrate imediat sau pot fi păstrate până când se vor face negocieri multilaterale. Prelucrarea lor imediată este o procedură mai nouă și se bazează pe sistemul informatic. **V. și agent de bursă; cotă a bursei; cotația bursei.**

ORDIN DE ÎNCASARE, document pe baza căruia se dispune încasarea (primirea) de la persoane fizice a unei sume de bani prin casierie. **O. de î.** se întocmește de către organele de contabilitate ale unităților bancare pentru depunerile de numerar privind restituirile de avansuri spre decontare neutilizate, salariile neachitate, scoaterile de numerar de la fondul de rezervă etc.

ORDIN DE PLATĂ 1. Document prin care se dispune executarea unei plăți către o anumită persoană; poate fi ordonat de către compartimentul financiar-contabil către casierie, de către o bancă altei bănci etc. 2. Modalitate de plată în schimburile internaționale care cuprinde o dispoziție prin care o organizație economică, o instituție culturală etc. sau o persoană fizică titulară

de cont o dă băncii sale să plătească o sumă de bani determinată, exprimată în valută, unei alte persoane juridice sau fizice, care poate să fie creditorul unei creanțe certe sau poate să devină debitorul sumei pe care a primit-o. Părțile care intervin în o. de p. sunt: importatorul (debitorul) ordonator, banca la care acesta își are contul, exportatorul ca beneficiar și banca acestuia care face plata. O. de p. are următoarele trăsături: *între debitor și creditor există o creanță certă exprimată într-o valută stabilită înainte de a se fi emis dispoziția de plată; *între creditor și debitor există o deplină încredere reciprocă; *relația de credit dintre exportator și importator poate genera un o. de p. sau poate să se nască din acest ordin; *inițiativa plății aparține debitorului, fără să existe vreun angajament bancar prealabil față de creditor, ceea ce înseamnă că o. de p. poate fi revocat până în momentul efectuării practice a plății, adică poate fi anulat înainte de a fi încasat de beneficiar, suma prevăzută în el fiind la dispoziția ordonatorului. O. de p. cuprinde: ordonatorul, suma de plată și modul de acoperire. O. de p. poate fi simplu (necondiționat) și fără explicație referitoare la scopul plății, ceea ce înseamnă că este plătitibil contra simplă chitanță fără a se cere vreun document, și documentar (condiționat), în situația în care, pe lângă chitanță, se cer unele documente privitoare la expedierea mărfurilor, la cheltuielile de transport etc. În acest caz banca nu are obligația să facă verificarea de fond a documentelor, ci numai o verificare cantitativă a sumei de plată și a identității persoanei fizice sau juridice înscrise în documente. O. de p. se folosește de către societățile românești de comerț exterior, cu deosebire pentru efectuarea anumitor plăți (cheltuieli de transport, comisioane, bonificații, contrastalii, asistență tehnică, taxe vamale, onorarii de avocat, diferite rate la importul de instalații și utilaje achiziționate pe credit etc.). Din punctul de vedere al modalității de efectuare a plății, al modului de transmitere, o. de p. poate fi letric, telegrafic, prin telex sau telefonic. O. de p. se poate acoperi prin debitarea contului băncii ordonatoare la banca plătitoare (aceasta când există disponibilul necesar în cont sau i s-a acordat un credit), prin virament de la o terță bancă în favoarea băncii plătitoare (când ordonatorul nu are cont la aceasta din urmă sau are cont, însă îi lipsește disponibilul necesar), pe calea acordării de credite sau pe diferite alte căi.

ORDIN DE PLATĂ LA CEREREA DIRECTĂ A BENEFICIARULUI, o. de p. prin care, la cererea directă a beneficiarului, se debitează contul plătitorului (direct debit), cu consimțământul acestuia. Modalitate de plată potrivit căreia societatea bancară autorizată pe baza mandatului expres și limitat primit de la clientul său în calitate de plătitor pentru a executa ordine de plată în favoarea beneficiarului, dacă: *beneficiarul cere direct băncii plătitorului să se stingă o creanță asupra plătitorului, cu consimțământul acestuia, sub forma recunoscută de părți prin avizul de prelevare directă; *sunt îndeplinite obligațiile părților contractante pentru ca banca plătitorului să execute cu consimțământul acestuia fiecare dintre ordinele de plată în suma și la data cerută prin avizul de prelevare directă; *părțile convin să recunoască această modalitate de plată sub una dintre următoarele denumiri: plată prin prelevare consimțită sau plată prin debitare directă (direct debit) în conformitate cu practica internațională. Folosirea acestui o. de p. are loc atunci când banca destinată diferă de banca plătitorului, iar executarea are loc pe circuit interbancar. Banca plătitorului poate executa o. de p. direct debit numai pe bază de contract sau clauze contractuale convenite expres în acest scop cu plătitorul, cu respectarea normelor legale. Banca plătitorului apără interesele legitime ale plătitorului față de terți și cu deosebire față de societățile bancare, în spiritul cooperării cu acestea și al creșterii calității activității specializate de plăți. V. și aviz de prelevare directă.

ORDIN DE VÂNZARE, o. pe care îl dă o persoană fizică sau juridică agentului său pentru a-i vinde pe piața valutară, bursieră sau financiară hârtii de valoare în anumite limite stabilite.

ORDIN DE VIRAMENT (TRANSFER), modalitate de plată potrivit căreia banca efectuează din contul titularului, din inițiativa și în concordanță cu dispozițiile acestuia, diverse

plăți către beneficiari. Această modalitate de plată contribuie la accelerarea vitezei de rotație a mijloacelor bănești în conturile unităților economice, necesită cheltuieli reduse cu transferul sumelor dintr-un cont în altul și permite aplicarea tehnicii moderne de contabilizare. Documentele cu ajutorul cărora se realizează o. de v. sunt dispoziția de plată, cecurile pentru efectuarea de plăți fără numerar etc.

ORDIN LA CURS LIMITAT, o. care trebuie executat până la cursul limită indicat de client. Termenul „limitat“ trebuie înțeles „vindeți cu cel puțin“, în cazul unui ordin de vânzare, și „cumpărați cu cel mult“, în cazul unui ordin de cumpărare. Ordinul trebuie să precizeze perioada pentru care este valabil, adică numărul de zile.

ORDIN „VINDE LA PIAȚĂ“, o. prin care un agent bursier este autorizat să vândă un lot precizat de titluri financiare sau de mărfuri la cel mai bun preț posibil al pieței respective.

ORDINEA LEGALĂ A PLĂȚILOR, succesiunea de preferință prevăzută de actele normative, potrivit căreia se fac plățile din conturile unităților economice după epuizarea disponibilităților și a creditelor aprobate. În limita încasărilor, o.l. a p. pentru unitățile economice de stat este următoarea: a) plățile de salarii și plățile asimilate; b) plățile către buget, plățile din fondul pentru acțiuni sociale, vărsămintele pentru finanțarea investițiilor și plățile pentru prime de asigurare; c) plățile pentru livrări de mărfuri, executări de lucrări și prestări de servicii; d) rambursarea creditelor bancare scadente și plata dobânzilor aferente; e) alte plăți. Plățile din fondul de participare a personalului la profit se fac numai după efectuarea celorlalte plăți, numai după ce se asigură că aceste unități au posibilități de plată. Sumele datorate cu titlu accesoriu se plătesc în aceeași ordine ca și creanța principală. În cadrul aceleiași categorii de plăți, viramentele se efectuează în ordinea cronologică a termenelor de plată, iar când au același termen de plată, plățile se fac în ordinea menționată mai sus. Unitățile economice sunt obligate să se preocupe sistematic de organizarea în condiții cât mai bune a livrării mărfurilor, a facturării lor, de întocmirea și depunerea la timp a documentelor de decontare la unitățile bancare și, respectiv, de recepționarea mărfurilor, a lucrărilor executate și a serviciilor prestate, astfel încât decontările să se efectueze corect, la timp și să contribuie la creșterea vitezei de circulație a banilor.

ORDONATOR DE CREDITE, persoană împuternicită să îndeplinească o funcție de conducere într-un organ de stat, într-o instituție etc., căreia i s-a acordat dreptul de a dispune de creditele bugetare acordate prin bugetul propriu. El are sarcina de a întocmi și executa bugetul, de a finanța instituțiile și organizațiile subordonate, de a organiza contabilitatea și de a întocmi dări de seamă periodice și anuale. ❖ **O. principali de credite (de gradul I)** ai bugetului de stat, ai bugetului asigurărilor sociale de stat și ai bugetelor fondurilor speciale sunt conducătorii autorităților publice, miniștrii și conducătorii celorlalte organe de specialitate ale administrației publice centrale. La Camera Deputaților și la Senat, o.p. de c. sunt secretarii generali ai acestora. O.p. de c. pot delega înlocuitorilor de drept dreptul de a aproba folosirea și repartizarea creditelor bugetare. În cadrul bugetelor locale, o.p. de c. sunt președinții consiliilor județene, primarul general al municipiului București, primarii municipiilor, orașelor și comunelor. O.p. de c. ai bugetelor locale pot delega dreptul de a aproba folosirea și repartizarea creditelor bugetare înlocuitorilor lor de drept sau conducătorilor organelor locale de specialitate ale administrației locale și ai altor unități similare. O.p. de c. au legătură nemijlocită cu bugetul statului, cu bugetele locale, cu bugetul asigurărilor sociale de stat sau cu bugetele fondurilor speciale, după caz, deoarece primesc resursele direct de la aceste bugete prin intermediul Ministerului Finanțelor și al direcțiilor generale ale finanțelor publice și ale controlului financiar de stat. Acești ordonatori au obligația să aprobe utilizarea eficientă a mijloacelor bugetare pentru nevoile instituțiilor pe care le conduc, în limitele prevederilor din bugetele lor, să repartizeze creditele bugetare, aprobate prin bugetul de stat,

bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele fondurilor speciale, pe unitățile ierarhic inferioare, în raport cu sarcinile acestora cuprinse în bugetele respective și ținând seama de modul de folosire a sumelor acordate anterior, să utilizeze creditele bugetare pentru anumite acțiuni centralizate, să vireze unele credite bugetare de la o subdiviziune la alta a clasificății bugetare potrivit competenței lor, să controleze îndeplinirea indicatorilor economici și financiari la unitățile subordonate etc. **O.p. de c.** pot aproba efectuarea de cheltuieli din sumele alocate de la bugetul statului numai cu avizul prealabil dat de către conducătorul compartimentului financiar-contabil sau al altei persoane însărcinate cu exercitarea controlului financiar preventiv. **O.p. de c.** repartizează creditele bugetare, aprobate prin bugetele locale, pe unitățile ierarhic subordonate, în raport cu sarcinile acestora cuprinse în bugetele respective și aprobă efectuarea cheltuielilor din bugetele proprii. **O.p. de c.** sunt răspunzători de repartizarea justă, oportună și la timp a creditelor bugetare între ordonatorii subordonați, de respectarea disciplinei bugetare, de ținerea corectă și la zi a contabilității mijloacelor materiale și bănești, de realizarea veniturilor proprii, precum și de prezentarea dărilor de seamă asupra executării cheltuielilor bugetare. Ei controlează utilizarea legală și oportună a creditelor bugetare și au obligația să nu deschidă sau să suspende creditele bugetare deja deschise ordonatorilor subordonați, dacă aceștia nu respectă disciplina financiară și nu prezintă la timp dările de seamă. Trimestrial, **o.p. de c.** au obligația să analizeze necesitatea menținerii unor credite bugetare pentru care, în baza dispozițiilor legale sau a altor cauze, sarcinile au fost desființate sau amânate și să propună Ministerului Finanțelor **anularea creditelor bugetare (v.)** respective. Ministerul Finanțelor cere acordul **o.p. de c.** pentru anularea unor credite constatate că nu au justificare sau, în caz de divergență, cu acordul Guvernului. **O.p. de c.** întocmesc în fiecare an listele de investiții cu desfășurarea acestora pe obiective, pentru instituțiile publice pe care le conduc, care se anexează la bugetul propriu; de asemenea, stabilesc prioritățile în realizarea obiectivelor de investiții și repartizarea sumelor pe fiecare obiectiv înscris în listele de investiții, în limita fondurilor cuprinse în proiectul de buget, asigurând totodată utilizarea rațională și eficientă a acestor fonduri, precum și realizarea obiectivelor de investiții în termenele aprobate. În calitate de investitori și pe propria lor răspundere, **o.p. de c.** actualizează și aprobă valoarea fiecărui obiectiv de investiții nou sau în continuare, în funcție de evoluția prețurilor. **O.p. de c.** au obligația ca, până la data de 1 mai a fiecărui an, să comunice Ministerului Finanțelor propunerile de modificare a veniturilor și cheltuielilor pentru bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat și bugetele fondurilor speciale pentru anul viitor, față de anul în curs. **O.p. de c.** depun la Ministerul Finanțelor, cel mai târziu până la data de 1 iulie a fiecărui an, propunerile pentru proiectul bugetului de stat, al bugetului asigurărilor sociale de stat și al bugetelor fondurilor speciale. **O.p. de c.** ai bugetelor locale prezintă propunerile pentru bugetele locale la direcțiile generale ale finanțelor publice și ale controlului financiar de stat. În fiecare trimestru, ordonatorii principali de credite finanțați din bugetele locale întocmesc dări de seamă contabile asupra execuției bugetare, care se depun la direcțiile generale ale finanțelor publice și ale controlului financiar de stat; după verificarea și centralizarea lor, acestea întocmesc și depun la Ministerul Finanțelor darea de seamă contabilă centralizată asupra execuției bugetelor locale. ❖ **O. secundar de credite (de gradul II)**, conducătorii instituțiilor publice cărora – pe bază de decizie – ordonatorii principali le repartizează mijloace bugetare atât pentru acoperirea cheltuielilor acestora, cât și pentru distribuirea de credite ordonatorilor terțiari aflați în subordine. **O.s. de c.** sunt îndreptățiți să aprobe efectuarea de cheltuieli din creditele bugetare aprobate pentru unitățile pe care le conduc și să repartizeze credite bugetare unităților subordonate, ai căror conducători au calitatea de ordonator terțiar. **O.s. de c.** funcționează în cadrul bugetului de stat și au menirea să înlănească finanțarea unor unități aflate pe întregul teritoriu al țării, finanțare care ar fi greu de efectuat direct de la centru. În acest scop, se acordă calitatea de **o.s. de c.** și conducătorilor diferitelor direcții, inspectorate sau servicii județene, cum sunt: conducătorii direcțiilor județene

silvice, conducătorii serviciilor județene de drumuri etc. În cadrul bugetelor locale există, de regulă, numai ordonatori principali și terțiari, deoarece unitățile finanțate din bugetele locale au – în mod obișnuit – sediul în localitatea unde se află organul financiar și ordonatorul principal de credite și, deci, nu ar fi justificată instituirea o.s. de c. Conducătorii instituțiilor publice cu personalitate juridică din subordinea consiliului local al fiecărei unități administrativ-teritoriale sunt, după caz, ordonatori secundari sau terțiari de credite bugetare. La bugetele comunelor problema se simplifică; aici există un singur ordonator de credite – primarul comunei – care este ordonator principal. O.s. de c. au aceleași răspunderi ca și ordonatorii principali de credite.

❖ **O. terțiar de credite (de gradul III)**, conducători ai instituțiilor publice împuterniciți de ordonatorii principali sau secundari să folosească creditele bugetare numai pentru nevoile proprii ale unităților pe care le conduc sau în scopul realizării acțiunilor stabilite potrivit prevederilor din bugetul aprobat. Acești o. răspund de cheltuirea mijloacelor bănești primite și de folosirea lor numai în conformitate cu destinația stabilită, de utilizarea legală și oportună a creditelor locale, de ținerea unei evidențe clare, la zi și de prezentarea la timp a dărilor de seamă, de respectarea disciplinei financiare etc. O. de c. au obligația de a angaja și utiliza creditele bugetare numai în limita prevederilor și a destinațiilor aprobate, pentru cheltuieli strict legate de activitatea instituțiilor publice respective și cu respectarea prevederilor legale. O. de c. de toate gradele sunt răspunzători de utilizarea creditelor bugetare, de realizarea veniturilor, de folosirea cu eficiență și eficacitate a sumelor primite de la bugetul de stat, de la bugetele locale, din bugetul asigurărilor sociale de stat sau din bugetele fondurilor speciale, de integritatea bunurilor încredințate unității pe care o conduc, de organizarea și ținerea la zi a contabilității și de prezentarea la termen a dărilor de seamă contabile asupra execuției bugetare.

ORGANIZAREA SISTEMULUI BUGETAR 1. Modul de determinare și delimitare a verigilor sistemului bugetar și de reglementare a raporturilor dintre ele. 2. Ansamblu de măsuri privind repartizarea cheltuielilor și a veniturilor între bugete, echilibrarea bugetară, procedura de elaborare, dezbateri, adoptare, executare și încheiere a bugetelor, modalitățile de concentrare a veniturilor și a cheltuielilor bugetare dintr-un buget în altul. O.s.b. corespunde sistemului organelor puterii de stat și administrației de stat și împărțirii teritorial-administrative a țării. Perfecționarea sistemului organelor puterii de stat și administrative, a împărțirii administrativ-teritoriale a țării s-au reflectat și în o.s.b. V. și sistem bugetar.

ORGANIZAȚIA INTERNAȚIONALĂ A MUNCII (O.I.M. – ORGANIZATION INTERNATIONALE DU TRAVAIL), instituție internațională a Organizației Națiunilor Unite, specializată în problemele muncii și securității sociale, creată la 11 aprilie 1919, cu sediul la Geneva, și care și-a început activitatea la 26 iunie 1919, datorită adoptării de către Conferința de Pace de la Paris a Convenției Internaționale a Muncii, inclusă în Tratatul de la Versailles. O.I.M. își desfășoară activitatea în următoarele domenii: drepturile fundamentale ale omului legate de muncă; forța de muncă; administrația și inspecția muncii; relațiile profesionale; condițiile de muncă; securitatea socială; munca femeilor; munca copiilor și a adolescenților; munca altor categorii de persoane etc. Prima sesiune a Conferinței Internaționale a Muncii și alegerea organului suprem al O.I.M. au avut loc la Washington, în octombrie 1919. Între cele două războaie mondiale, O.I.M. a acționat în principal pentru: ziua de muncă de opt ore, reducerea șomajului, protecția maternității, constituirea sistemului securității sociale, ameliorarea condițiilor de muncă a femeilor și tinerilor etc. În anul 1944, la Philadelphia, Conferința Internațională a Muncii a completat Constituția O.I.M., când s-au definit mai precis scopurile și obiectivele acestei organizații internaționale. La această conferință s-a adoptat „Declarația de la Philadelphia“ (v.), prin care s-au stabilit principiile fundamentale care stau la baza O.I.M. Conform declarației, O.I.M. are obligația solemnă de a sprijini națiunile lumii pentru elaborarea de programe proprii cu

privire la: creșterea nivelului de viață, posibilitatea lucrătorilor de a ocupa funcții în care să dea toată măsura abilității și cunoștințelor lor și care să le creeze satisfacție, astfel încât să contribuie la bunăstarea comună; asigurarea pentru cei interesați a posibilităților de formare profesională; posibilitatea tuturor de a participa în mod echitabil la rezultatele muncii în materie de salarii și alte câștiguri; recunoașterea efectivă a dreptului de negociere colectivă și cooperarea patronilor și salariaților pentru îmbunătățirea continuă a organizării producției, precum și colaborarea acestora în elaborarea și aplicarea politicii sociale și economice; extinderea măsurilor de securitate socială în vederea asigurării unui venit de bază pentru toți cei care au nevoie de protecție, precum și pentru asigurarea unor îngrijiri medicale complete; o protecție adecvată a vieții și a sănătății salariaților în toate activitățile; protecția minorilor, a femeilor gravide și a celor care alăptează; un nivel adecvat de alimentație, de locuit, asigurarea de mijloace de recreere și cultură; garantarea de șanse egale în domeniul educativ și profesional (a se vedea Bureau International du Travail, *Les normes internationales du travail*, Geneva, 1992, p. 1-8). În anul 1946, pe baza unui acord încheiat cu Organizația Națiunilor Unite, O.I.M. devine prima instituție specializată a O.N.U. Obiectivele principale ale O.I.M. sunt: •promovarea dreptății sociale pentru cei ce muncesc din întreaga lume; •îmbunătățirea condițiilor de muncă și de viață ale acestora; •realizarea bunăstării sociale. În vederea atingerii acestor obiective, O.I.M. elaborează propuneri de politici și programe internaționale privind îmbunătățirea condițiilor de muncă, asigurarea ocupării integrale a forței de muncă, recomandări referitoare la normele și la standardele internaționale de muncă, menite să servească statelor membre în adoptarea orientărilor și a politicilor proprii în domeniul muncii, ia parte la realizarea de programe de cooperare tehnică internațională, de programe de formare profesională, inițiază negocieri și adoptă convenții internaționale în domeniul forței de muncă, finanțează cursuri de pregătire profesională cu participare internațională, organizează congrese și simpozioane pe probleme de muncă și securitate socială, elaborează studii și cercetări în domeniul muncii și securității sociale; supraveghează aplicarea și respectarea prevederilor convențiilor și acordurilor internaționale privind drepturile omului în domeniile muncii, sociale și al libertății de asociere în sindicat etc. O.I.M. a inițiat mai multe programe, printre care se numără: cele privind formarea de specialiști în domeniul industriei și agriculturii, aplicarea metodelor moderne de conducere a activității economice, dezvoltarea sistemului de asigurări sociale, a asistenței sociale, planificarea utilizării forței de muncă etc. De aceste programe au beneficiat cu deosebire țările în curs de dezvoltare. În conformitate cu prevederile Constituției O.I.M., pot avea calitatea de membru: statele care făceau parte din această organizație la 1 noiembrie 1945; oricare alte state – fără nici o formalitate – care sunt membre ale Organizației Națiunilor Unite, cu condiția prezentării unei cereri de admitere și a declarației de acceptare a obligațiilor care decurg din Constituția O.I.M.; pot deveni membre și statele care nu fac parte din Organizația Națiunilor Unite, dar numai cu condiția ca aceste cereri ale lor să fie acceptate de Conferință cu o majoritate de 2/3 a delegaților prezenți. La Conferința Internațională a Muncii participă din fiecare țară doi reprezentanți ai guvernului, un delegat din partea patronilor și un reprezentant al sindicatelor. Votul este individual pe reprezentanți, și nu pe delegații statale. În structura sa organizatorică O.I.M. are Conferința Generală, numită Conferința Internațională a Muncii, Consiliul de Administrație, Biroul Internațional al Muncii, conferințele regionale, comisii, reuniuni de experți. Conferința Internațională a Muncii este organul suprem care se întrunește anual și care dezbate probleme de muncă și sociale, elaborează și adoptă normele internaționale de muncă și controlează aplicarea lor, stabilește obiectivele și orientările generale ale O.I.M., decide admiterea de noi membri, votează bugetul organizației și alege Consiliul de Administrație. Conferința Internațională a Muncii este constituită din totalitatea delegațiilor statelor membre. Consiliul de Administrație este organul executiv al O.I.M. care conduce activitatea organizației între conferințe. Consiliul de Administrație este format din 56 de membri, dintre care 28 sunt

reprezentanți ai guvernelor și câte 14 reprezentanți ai patronilor și sindicatelor; se reunește, de regulă, de trei ori pe an și are următoarele atribuții: pregătește ordinea de zi a conferinței, conduce evidența actelor adoptate și ia măsuri pentru aplicarea lor, controlează aplicarea normelor internaționale din domeniul muncii, numește directorul general al Biroului Internațional al Muncii (v.). O.I.M. convoacă conferințe tehnice regionale și asigură activitatea unor comitete și comisii – bugetară și administrativă, pentru contribuții, libertăți sindicale, industriale ș.a. România este membră fondatoare a O.I.M. și este inițiatoarea mai multor rezoluții, ca de exemplu a celor privind comerțul internațional, utilizarea forței de muncă, valorificarea în condiții optime a resurselor umane.

ORGANIZAȚIA MONDIALĂ A PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE (O.M.P.I. – ORGANIZATION MONDIALE DE LA PROPRIÉTÉ INTELLECTUELLE), instituție internațională guvernamentală, creată la 14 iulie 1967, cu sediul la Geneva, care și-a început activitatea la 26 aprilie 1970. Scopul acestei instituții internaționale este facilitarea cooperării statelor pentru punerea în aplicare a acordurilor internaționale privind proprietatea intelectuală – industrială, literară și artistică – acordarea de asistență juridică țărilor în curs de dezvoltare, raționalizarea și perfecționarea sistemelor de informații referitoare la proprietatea intelectuală. În cadrul O.M.P.I. sunt reunite Uniunea Internațională pentru Protecția Proprietății Industriale (constituită în 1883, prin Convenția de la Paris) și Uniunea Internațională pentru Protecția Operelor Literare și Artistice (constituită în anul 1886, prin Convenția de la Berlin). Începând din anul 1974, O.M.P.I. a devenit o instituție specializată a O.N.U. Prin proprietate intelectuală în spiritul Convenției O.M.P.I. se înțeleg drepturile privind operele literare, artistice și științifice; interpretările artiștilor interpreți și executați; fonogramele și emisiunile radiofonice; invențiile în toate domeniile activității umane; descoperirile științifice; desenele și modelele industriale; mărcile de fabricație, de comerț și de servicii; numele și denumirile comerciale, precum și orice alte drepturi privind activitatea intelectuală în domeniul industrial, științific, literar și artistic. De asemenea, Convenția prevede măsurile de protecție împotriva concurenței neloiale. Structura organizatorică a O.M.P.I. cuprinde: diferite organe specializate; Comitetul Permanent de Informații asupra Patentelor; Centrul de Documentare asupra Patentelor Internaționale; diferite servicii. O.M.P.I. are peste 100 de membri, printre care se află și România.

ORGANIZAȚIA MONDIALĂ A SĂNĂȚĂȚII (O.M.S. – ORGANIZATION MONDIALE DE LA SANTÉ), instituție specializată a Organizației Națiunilor Unite, cu sediul la Geneva, înființată la 22 iulie 1946, când s-a adoptat și statutul său. O.M.S. are ca scop promovarea cooperării internaționale în vederea ridicării tuturor popoarelor la nivelul cel mai înalt de sănătate. În realizarea acestui scop, O.M.S. desfășoară o largă activitate pentru dezvoltarea serviciilor de sănătate în țările membre și acordarea de asistență tehnică, promovarea cercetării științifice în domeniul medico-sanitar, organizarea de schimburi de experiență, inițierea de campanii la scară globală sau regională pentru eradicarea unor boli, organizarea de activități cu caracter educațional de prevenire a bolilor, sprijinirea dezvoltării în țările membre a infrastructurii sanitare, formarea de cadre specializate, dezvoltarea de tehnologii adecvate pentru toate sectoarele medico-sanitare, ca și în materie de nutriție, îngrijirea copiilor, protecția mediului ambiant, prevenirea epidemiilor, a accidentelor etc. O.M.S. a realizat și sunt încă în curs de realizare multe programe cuprinzătoare privind ocrotirea sănătății populației din toate țările. Ca structură organizatorică, O.M.S. are: **Adunarea Mondială a Sănătății**, organul suprem în care sunt reprezentate toate statele membre și care are sesiuni ordinare în fiecare an; **Comitetul Executiv și Secretariatul**. O.M.S. are astăzi 166 de membri. România este membră fondatoare a O.M.S.

GLOSAR

D

	Pag.
DAJDIE	5
DANIE	5
DARE DE SEAMĂ	5
- DARE DE SEAMĂ ASUPRA EXECUTĂRII BUGETULUI DE STAT	5
DAREA DE SEAMĂ A EXECUTĂRII BUGETULUI ASIGURĂRII SOCIALE DE STAT	5
DAREA ÎN PLATĂ	5
DATA ÎNREGISTRĂRII CURENTE	5
DATA PLĂȚII DOBÂNZII	5
DATA RĂSCUMPĂRĂRII ÎN AVANS	6
DATA SCADENȚEI	6
DATA TRANZACȚIEI	6
DATA VALUTEI	6
DATĂ CERTĂ	6
DATORIA PUBLICĂ A ROMÂNIEI	6
DATORIE	6
DATORIE ARIERATĂ	6
DATORIE CONSOLIDATĂ	6
DATORIE EXTERNĂ	6
DATORIE FLOTANTĂ	8
DATORIE PUBLICĂ	8
- DATORIE PUBLICĂ AMORTIZABILĂ (RAMBURSABILĂ)	9
- DATORIE PUBLICĂ BRUTĂ	9
- DATORIE PUBLICĂ CONSOLIDATĂ	9
- DATORIE PUBLICĂ EXTERNĂ	9
- DATORIE PUBLICĂ FLOTANTĂ	11
- DATORIE PUBLICĂ INTERNĂ	11
- DATORIE PUBLICĂ NETĂ	12
- DATORIE PUBLICĂ A STATULUI PE LOCUITOR	12
- DATORIE PUBLICĂ LOCALĂ	12
- DATORIE PUBLICĂ LOCALĂ PE LOCUITOR	12
DATORIILE SUCCESIUNII	12
DAUNĂ	12
DAUNĂ DE ASIGURARE	12
DAUNĂ INDIRECTĂ	12
DAUNĂ MORATORIE	12
DAUNE COMINATORII	13
DAUNE DIRECTE	13
DAUNE-INTERESE	13
- DAUNE-INTERESE COMPENSATORII	13
- DAUNE-INTERESE MORATORII	13
DAUNE PREVIZIBILE	13
DEALER	13
DEBIT	13
DEBITOR	14
DEBITOR DE REGRES	14
DEBITOR IPOTECAR	14
DEBITOR URMĂRIT	14
DEBITORI	14
DEBITORI SOLIDARI	14
„DEBUGETIZARE“	14
DEBUȘEU	14
DECĂDERE DIN TERMENUL LEGAL	14
DECIZIE	14
- DECIZIE BANCARĂ	14
- DECIZIE DE IMPUNERE	15
- DECIZIE DE IMPUTARE	15

- DECIZIE DE INVESTIȚII	15
- DECIZIE DE ÎNCADRARE ÎNTR-UN GRAD DE INVALIDITATE.....	15
- DECIZIE DE PENSIONARE.....	15
- DECIZIE DE SUSPENDARE A PLĂȚII PENSIEI	16
- DECIZIE DE PREȚ.....	16
- DECIZIE FINANCIARĂ.....	16
- DECIZIE FINANCIARĂ STRATEGICĂ.....	17
- DECIZIE FINANCIARĂ TACTICĂ.....	17
DECLARANT VAMAL	17
DECLARAREA ACCIDENTELOR DE MUNCĂ	17
DECLARAȚIA DE ÎNCASARE VALUTARĂ	18
DECLARAȚIA DE LA PHILADELPHIA	18
DECLARAȚIE.....	19
DECLARAȚIE DE ABANDON.....	19
DECLARAȚIE DE ASIGURARE	19
DECLARAȚIE DE ASIGURARE DE PERSOANE.....	19
DECLARAȚIE DE ASIGURARE FACULTATIVĂ A BUNURILOR	20
DECLARAȚIE DE ASIGURARE FACULTATIVĂ COMPLEXĂ A GOSPODĂRIILOR PERSOANELOR FIZICE.....	20
DECLARAȚIE DE CONSEMNARE.....	21
DECLARAȚIE DE IMPUNERE.....	21
DECLARAȚIE DE INTENȚIE PRIVIND OFERTA PUBLICĂ DE TITLURI DE VALOARE.....	21
DECLARAȚIE DE INTRARE.....	21
DECLARAȚIE DE ÎNREGISTRARE.....	21
DECLARAȚIE DE ÎNREGISTRARE PENTRU ATRIBUIREA CODULUI FISCAL.....	21
DECLARAȚIE DE VENIT GLOBAL.....	22
DECLARAȚIE FALSĂ DE ASIGURARE.....	22
DECLARAȚIE PRIVIND AVARIEREA BUNULUI ASIGURAT.....	22
DECLARAȚIE VAMALĂ	22
- DECLARAȚIE VAMALĂ PRELIMINARĂ	22
- DECLARAȚIE VAMALĂ PRIMARĂ	23
DECONFITURĂ	23
DECONT	23
DECONT „CARTE VERDE“	23
DECONT DE AVANS	23
DECONT DE CHELTUIELI	23
DECONT DE DAUNĂ	23
DECONT DE REASIGURARE	24
DECONT PRIVIND SURSELE ȘI JUSTIFICAREA PLĂȚILOR BENEFICIARILOR DE INVESTIȚII	24
DECONTARE	24
DECONTARE BANCARĂ	24
DECONTARE CU CECURI	24
DECONTARE DIN INIȚIATIVA PLĂTITORULUI (DEBITORULUI)	24
DECONTARE INTERBANCARĂ	25
DECONTARE INTERNAȚIONALĂ	25
DECONTARE INTERNĂ	25
DECONTARE LA CEREREA FURNIZORULUI (CREDITORULUI)	25
DECONTARE PRIN ACREDITIV.....	25
DECONTARE PRIN CECURI DIN CARNETE CU LIMITĂ DE SUMĂ ȘI FĂRĂ LIMITĂ DE SUMĂ.....	25
DECONTARE PRIN COMPENSAȚIE	25
DECONTARE PRIN DISPOZIȚIA DE ÎNCASARE CU FACTURĂ	25
DECONTARE PRIN DISPOZIȚIE DE ÎNCASARE SIMPLĂ	26
DECONTARE PRIN DISPOZIȚIE DE PLATĂ CU FACTURĂ	26
DECONTARE PRIN DISPOZIȚIE DE PLATĂ FĂRĂ FACTURĂ	27
DECONTARE PRIN PLĂȚI PLANIFICATE.....	27
DECONTAREA CHELTUIELILOR DE INVESTIȚII ÎN TEMEIUL DEVIZELOR PE CATEGORII DE CHELTUIELI.....	28
DECONTAREA CHELTUIELILOR (LUCRĂRIILOR) DE PROIECTARE	28
DECONTAREA LUCRĂRIILOR DE CONSTRUCȚII-MONTAJ EXECUTATE ÎN ANTREPRIZĂ	28
DECONTAREA LUCRĂRIILOR DE CONSTRUCȚII-MONTAJ EXECUTATE ÎN REGIE.....	28
DECONTAREA POLIȚELOR.....	29
DECONTAREA PRIN ACCEPTARE	29

DECONTAREA PRIVIND AMORTISMENTELE	29
DECONTAREA RECIPROCĂ ÎNTRE BUGETE	29
DECONTĂRI INTERNAȚIONALE	29
DEDUCERI FISCALE PERSONALE	30
DEFICIT	30
- DEFICIT AL BALANȚEI COMERCIALE	30
- DEFICIT AL BALANȚEI DE PLĂȚI	30
- DEFICIT BUGETAR	30
- DEFICIT EXTERN	31
- DEFICIT BUGETAR PRIMAR	31
DEFLATOR	31
DEFLAȚIE	31
DEGRESIV	32
DEGREVARE	32
DE LA (FROM)	32
DE LA CHEI	32
DELAPIDARE	32
DELCREDERE	32
DELEGARE	32
DELEGAREA VOTURILOR	33
DELEGATAR	33
DELEGAȚIE PENTRU ÎNCASAREA SALARIULUI	33
DEMISE CHARTER (CHARTER AS A DEMISE CHARTER)	33
„DEMOCRATIZAREA CAPITALULUI“	33
DEMONETIZARE	33
„DEMONETIZAREA AURULUI“	33
DENOMINALIZARE	34
DENUNȚAREA CONTRACTULUI DE ASIGURARE	34
DEPARTAMENTUL DE CONTROL AL GUVERNULUI	34
DEPONENT	35
DEPORT	35
DEPOZIT	35
- DEPOZIT BANCAR	35
DEPOZIT DE REZERVĂ DE DAUNĂ	36
DEPOZIT DE REZERVĂ DE PRIMĂ	36
DEPOZIT PENTRU AVARIA COMUNĂ	36
DEPOZITAR	36
DEPRECIERE DE VALOARE	36
DEPRECIERE MONETARĂ	36
DEPRESIUNE	37
DEPUNĂTOR	37
DEPUNERE	37
DEPUNERE DE NUMERAR LA BANCĂ	37
DEPUNERE LA CASA DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI PE BAZĂ DE CONSIMȚĂMÂNT SCRIS PRIN VIRAMENT	38
DEPUNERI CU CÂȘTIGURI	38
DEPUNERI CU RESTITUIRE CONDIȚIONATĂ	38
DEPUNERI FĂRĂ TERMEN	39
DEPUNERI ÎN VALUTĂ STRĂINĂ	39
DEPUNERI LA VEDERE	39
DEPUNERI NOMINATIVE	39
DEPUNERILE MINORILOR	39
DEROGARE	39
DESCHIDERE DE CREDITE	39
DESCHIDERE DE CREDITE BANCARE	39
DESCHIDERE DE CREDITE DIN BUGETELE LOCALE	40
DESCHIDERE DE CREDITE DIN BUGETUL ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT	40
DESCHIDERE DE CREDITE DIN BUGETUL DE STAT	40
DESCHIDEREA ACREDITIVULUI	41
DESCHIDEREA DE CONT LA BANCĂ	41
DESCHIDEREA FINANȚĂRII INVESTIȚIILOR	41

DESCOPERIT BANCAR	42
DESDĂUNARE	42
DESEATINĂ	42
DESESIZARE	42
DEFACEREA CONTRACTULUI DE MUNCĂ	42
DESFINȚARE	43
DESPĂGUBIRE	43
DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE	43
DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA AERONAVE	44
DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA ANIMALE	44
DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA AUTOVEHICULE	45
DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA CLĂDIRI	45
DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA CONSTRUCȚII ȘI RĂSPUNDEREA CONSTRUCTORULUI ÎN STRĂINĂTATE	45
DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA CREDITELE PENTRU EXPORT	45
DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA CULTURILE AGRICOLE	46
DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA ÎNCĂRCĂTURI PENTRU PAGUBE PRODUSE ÎN TIMPUL TRANSPORTURILOR INTERNAȚIONALE	46
DESPĂGUBIRE DE ASIGURARE LA NAVE MARITIME	47
DESPĂGUBIRE LA ASIGURĂRILE DE RĂSPUNDERE CIVILĂ	47
DESPĂGUBIRE STABILITĂ PE BAZA ÎNȚELEGERILOR DINTRE PĂRȚI	47
DESTINATARUL IMPOZITULUI	47
DETAȘARE	48
DETENTOR AL CAMBIEI	48
DETERMINAREA NECESARULUI DE ACTIVE CIRCULANTE ȘI A RESURSELOR DE FINANȚARE A ACESTORA	48
DETURNARE DE FONDURI	48
DEȚINERE DE MONEDĂ FALSIFICATĂ	48
DEVALORIZARE	48
DEVER	48
DEVIZ	49
- DEVIZ FINANCIAR PE CATEGORII DE LUCRĂRI	49
- DEVIZ GENERAL	49
- DEVIZ PE CATEGORII DE CHELTUIELI	49
- DEVIZ PE CATEGORII DE LUCRĂRI	49
- DEVIZ PE OBIECT	49
DEVIZĂ	49
- DEVIZĂ AUR	49
- DEVIZĂ BLOCATĂ	50
- DEVIZĂ CONVERTIBILĂ	50
- DEVIZĂ DE CLEARING (DE CONT)	50
- DEVIZĂ FORTE	50
- DEVIZĂ ÎN COMPENSAȚIE	50
- DEVIZĂ NECONVERTIBILĂ	50
DEVIZE DE EXECUȚIE	50
DEZECHILIBRU BUGETAR	50
DEZECHILIBRU MONETAR	50
DEZINFLAȚIE	50
DEZMOȘTENIRE	50
DEZNAȚIONALIZARE	51
DIFERENȚĂ BUGETARĂ	51
DIFERENȚĂ DE CURS	51
DILUAREA CAPITALULUI SOCIAL	51
DIRECȚIA ADMINISTRĂRII FONDULUI DE ȘOMAJ	51
DIRECȚIA DE FORMARE ȘI INTEGRARE PROFESIONALĂ	51
DIRECȚIA FINANȚE-PREȚURI	52
DIRECȚIA GENERALĂ A CONTROLULUI FINANCIAR DE STAT	52
DIRECȚIA GENERALĂ A VĂMILOR	53
DISAGIO	54
DISCIPLINA DECONTĂRIILOR	54
DISCIPLINA MUNCII	54

DISCIPLINĂ BUGETARĂ.....	55
DISCIPLINĂ DE CASĂ.....	55
DISCIPLINĂ DE CREDITE.....	55
DISCIPLINĂ DE EMISIUNE.....	56
DISCIPLINĂ DE PLĂȚI.....	56
DISCIPLINĂ FINANCIARĂ.....	56
DISCONT.....	56
DISCONTARE.....	57
DISCONTAREA POLIȚELOR.....	57
DISCONTER.....	57
DISCREPAȚA PREȚULUI (MARJA DIN REGISTRUL EXPERTULUI).....	57
DISCRIMINARE.....	57
DISPAȘĂ.....	57
DISPAȘOR DE AVARIE.....	58
DISPATCH MONEY.....	58
DISPERSAREA RISCURILOR.....	59
DISPERSIE.....	59
DISPARIȚIA NAVEI.....	59
DISPONIBIL LA BANCĂ.....	59
DISPONIBIL PENTRU INVESTIȚII.....	59
DISPONIBILITĂȚI ÎN VALUTĂ.....	59
DISPOZIȚIE BUGETARĂ.....	60
DISPOZIȚIE DE IMPUNERE-ÎNȘTIINȚARE DE PLATĂ.....	60
DISPOZIȚIE DE ÎNCASARE.....	60
DISPOZIȚIE DE PLATĂ.....	60
DISPOZIȚIE DE PLATĂ OPERATĂ ÎN PREALABIL.....	60
DISPOZIȚIE DE PLATĂ VALUTARĂ/CERERE DE DESCHIDERE DE ACREDITIV AL ASIGURĂTORULUI.....	60
DISPOZIȚIE DE TRANSFER.....	61
DISPOZIȚIE TESTAMENTARĂ.....	61
DISTRIBUIREA PRODUSULUI NAȚIONAL BRUT.....	62
DIURNĂ.....	62
DIVIDEND.....	63
- DIVIDEND DEFINITIV.....	64
- DIVIDEND FICTIV.....	64
- DIVIDEND FIX.....	64
- DIVIDEND PROVIZORIU.....	64
- DIVIDEND REAL.....	64
- DIVIDEND VARIABIL.....	64
DIVIZIUNEA ACȚIUNILOR.....	64
DIVIZOR FIX.....	64
DIZOLVAREA SOCIETĂȚII COMERCIALE.....	64
DOBÂNDĂ.....	65
- DOBÂNDĂ ACTIVĂ.....	65
- DOBÂNDĂ ACUMULATĂ.....	65
- DOBÂNDĂ CĂMĂTĂREASCĂ (UZURARĂ).....	65
- DOBÂNDĂ COMPUSĂ.....	66
- DOBÂNDĂ CONVENȚIONALĂ.....	67
- DOBÂNDĂ DE CAPITALIZARE A PROFITULUI.....	67
- DOBÂNDĂ DE RANDAMENT ÎN DIVIDENDE.....	67
- DOBÂNDĂ FIBOR.....	67
- DOBÂNDĂ LA DOBÂNDĂ.....	67
- DOBÂNDĂ LEGALĂ.....	67
- DOBÂNDĂ MAJORATĂ.....	67
- DOBÂNDĂ MORATORIE.....	67
- DOBÂNDĂ NETĂ.....	67
- DOBÂNDĂ NOMINALĂ (FACIALĂ) A OBLIGAȚIUNII.....	67
- DOBÂNDĂ PASIVĂ.....	67
- DOBÂNDĂ PENTRU ÎMPRUMUTUL MARITIM.....	68
- DOBÂNDĂ POTENȚIALĂ CURENTĂ.....	68
- DOBÂNDĂ PREFERENȚIALĂ.....	68
- DOBÂNDĂ REALĂ.....	68

- DOBÂNDĂ REAL-POZITIVĂ	68
- DOBÂNDĂ UZURARĂ	68
- DOBÂNDĂ TOTALĂ	68
- DOBÂNDĂ NEGATIVĂ	69
- DOBÂNDĂ POZITIVĂ	69
- DOBÂNDĂ CREDITULUI BANCAR	69
DOCUMENTAȚIA DE CREDIT	70
DOCUMENTAȚIA PENTRU AVIZAREA INVESTIȚIILOR	71
DOCUMENTAȚIA PENTRU CREDITAREA INVESTIȚIILOR	71
DOCUMENTAȚIE	71
- DOCUMENTAȚIE DE DEVIZ	71
- DOCUMENTAȚIE DE PREȚ	71
- DOCUMENTAȚIE TEHNICO-ECONOMICĂ	71
DOCUMENTE BANCARE	72
DOL	72
DOLAR	72
DOLUS BONUS	72
DOMICILIATAR	72
DOMICILIERE	72
DOMICILIEREA ACREDITIVULUI	72
DOMICILIEREA CREDITULUI DOCUMENTAR	73
DOMICILIUL CAMBIEI	73
DOMICILIUL DE PLATĂ	73
DOMICILIUL FISCAL	73
DONATAR	73
DONATOR	73
DONAȚIE	73
DOSAR	73
DOSAR DE CREDITE	73
DOSAR DE DAUNE	74
DOSAR DE PENSIONARE	74
DOTARE	75
DOTAȚIE BUGETARĂ	75
DOTAȚIE DE STAT	75
DOTĂ	75
DOVADĂ	75
- DOVADĂ CONCLUDENTĂ	75
- DOVADĂ DE PREDARE-PRIMIRE	75
DRAHMĂ	75
DRAWBACK	75
DREPT BUGETAR	75
DREPT DE CONVERSIUNE	76
DREPT DE CREAȚĂ	76
DREPT DE EMISIUNE	76
DREPT DE PREEMȚIUNE	76
DREPT DE REGRES	76
DREPT DE REGRES AL ASIGURĂTORULUI	76
DREPT DE RETENȚIE	77
DREPT DE SUBSCRIERE	77
DREPT FINANCIAR	77
DREPTUL DE ASOCIERE ÎN SINDICATE	78
DREPTUL FINANȚELOR PUBLICE	78
DREPTUL FISCAL	78
DREPTUL INTERNAȚIONAL AL MUNCII	78
DREPTUL INTERNAȚIONAL AL PROTECȚIEI SOCIALE	79
DREPTUL LA GREVĂ	79
DREPTUL LA MUNCĂ	79
DREPTUL LA ODIHNĂ	80
DREPTUL LA PROTECȚIA MUNCII	80
DREPTUL LA VOT	80
DREPTUL MUNCII	80

DREPTUL PROTECȚIEI SOCIALE	81
DREPTUL PROTECȚIEI SOCIALE ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ	81
DREPTUL SPECIAL DE TRAGERE	82
DUBLĂ ASIGURARE	84
DUBLĂ (MULTIPLĂ) IMPUNERE	84
- DUBLĂ IMPUNERE VOITĂ	85
- DUBLĂ IMPUNERE NEINTENȚIONATĂ	85
DUBLĂ IMPUNERE ECONOMICĂ	88
DUBLĂ IMPUNERE JURIDICĂ INTERNAȚIONALĂ	88
DUCAT	88
DUMPING	88
- DUMPING VALUTAR	88
DUMPING INVERS	88
DUOPOL	89
DUOPSON	89
DUPLICAT	89
DURATA ASIGURĂRII	89
DURATA DE EXECUȚIE A INVESTIȚIILOR	89
DURATA DE RECUPERARE A INVESTIȚIEI	89
DURATA DE SERVICIU CONSUMATĂ	90
DURATA DE SERVICIU EFECTIVĂ	90
DURATA DE SERVICIU NORMALĂ	91
DURATA DE SERVICIU RĂMASĂ	91
DURATA MEDIE A UNUI CIRCUIT	91
DURATA MEDIE A VIEȚII	91
DURATA MEDIE DE VIAȚĂ A OBLIGAȚIUNII	92
DURATA NORMALĂ DE RECUPERARE A INVESTIȚIILOR	92
DURATĂ REZIDUALĂ A OBLIGAȚIUNILOR	92
DUZINĂ	92

E

ECART	93
ECHILIBRARE	93
ECHILIBRARE BUGETARĂ	93
ECHILIBRU BĂNESC	93
ECHILIBRU BUGETAR	95
ECHILIBRU ECONOMIC GENERAL	95
ECHILIBRU FINANCIAR	96
ECHILIBRU VALUTAR	97
ECHITATE	97
ECHITATE FISCALĂ (JUSTEȚEA IMPUNERII)	97
ECHITATEA SALARIATULUI	98
ECHIVALENT GENERAL	99
ECONOMETRIA	99
ECONOMIE	99
ECONOMIE DE ÎNDATORARE	99
ECONOMIE DE PIAȚĂ	99
ECONOMIE INTERNAȚIONALĂ DE ÎNDATORARE	99
ECONOMIE ÎNCHISĂ	99
ECONOMIE FINANCIARĂ	99
ECONOMIE MONETARĂ	99
ECONOMIE SOCIALĂ	99
ECONOMIE SOCIALĂ DE PIAȚĂ	100
ECONOMIE SUBTERANĂ	100
ECONOMII	100
- ECONOMII BĂNEȘTI ALE POPULAȚIEI	100
- ECONOMII DIN REDUCEREA COSTURILOR LUCRĂRIILOR DE INVESTIȚII	101
ECONOMISIRE	101
ECONOMIST	101
E.C.U. (EUROPEAN CURRENCY UNIT)	101
EFFECT	103

EFECT AL INVESTIȚIEI.....	103
- EFECT ANUAL AL INVESTIȚIILOR.....	103
EFECT BANCAR.....	103
EFECT DE COMERȚ.....	103
EFECT DE CREDIT COMERCIAL.....	104
EFECT FINANCIAR.....	104
EFECT PUBLIC.....	104
EFECTE DE STAT.....	104
„EFECTUL DE ÎNTÂRZIERE“.....	104
EFECTUL DE PÂRGHIE.....	104
EFECTUL DE PÂRGHIE AL ÎNDATORĂRII.....	104
EFICACITATE.....	104
EFICACITATEA IMPOZITULUI.....	104
EFICIENȚA ASIGURĂRIILOR.....	104
EFICIENȚA ECONOMICĂ A COMERȚULUI EXTERIOR.....	105
EFICIENȚA ECONOMICĂ A INVESTIȚIILOR.....	106
EFICIENȚA ECONOMICĂ A PRODUCȚIEI AGRICOLE.....	107
EFICIENȚA ECONOMICĂ A TEHNICII NOI.....	107
EFICIENȚA GLOBALĂ A FONDURILOR DE PRODUCȚIE.....	108
EFICIENȚA NETĂ A FONDURILOR DE PRODUCȚIE.....	109
EFICIENȚĂ.....	109
EFICIENȚĂ ECONOMICĂ.....	109
EFORT VALUTAR.....	111
EGALAREA PENSILOR.....	111
ELABORAREA BUGETULUI ASIGURĂRIILOR SOCIALE DE STAT.....	111
ELABORAREA BUGETULUI DE STAT.....	112
ELASTICITATEA IMPOZITELOR.....	113
ELEMENTELE ASIGURĂRIILOR.....	113
ELEMENTELE LEGII IMPOZITULUI.....	113
ELIBERARE DE ACTIVE CIRCULANTE.....	113
ELIBERARE DE NUMERAR.....	114
EMBARGO.....	114
EMBLEMĂ.....	114
EMISIUNE.....	115
EMISIUNE BĂNEASCĂ.....	115
- EMISIUNE FIDUCIARĂ.....	115
EMISIUNE DE ACȚIUNI.....	115
EMISIUNE DE OBLIGAȚIUNI.....	116
EMISIUNE DE VALORI MOBILIARE.....	116
EMISIUNE PUBLICĂ.....	117
EMISIUNEA (LANSAREA) ÎMPRUMUTULUI DE STAT.....	117
EMITENT.....	119
EMITENT DE TITLURI DE VALOARE.....	119
EMITEREA GARANȚIILOR DE STAT PENTRU ÎMPRUMUTURI INTERNE.....	119
EMITEREA TITLULUI DE ÎNCASARE A IMPOZITULUI.....	120
ENGINEERING.....	120
EROZIUNE MONETARĂ.....	120
ESCONTARE.....	120
EȘALONARE.....	120
- EȘALONARE A PLĂȚII IMPOZITELOR.....	120
- EȘALONARE A PLĂȚII SALARIILOR.....	120
EȘUARE.....	120
ETALON.....	120
- ETALON AL PREȚURILOR.....	120
- ETALON AUR.....	120
- ETALON AUR-DEVIZE.....	121
- ETALON AUR-LINGOURI.....	121
- ETALON AUR-MONEDĂ.....	122
- ETALON BĂNESC (MONETAR SAU VALORIC).....	122
- ETALON CANTITATIV (NATURAL).....	122
- ETALON CONVENȚIONAL NATURAL.....	122

- ETALON MONETAR.....	122
- ETALON MULTIVALUTAR.....	122
- ETALON MUNCĂ (TIMP).....	122
- ETALON ȘCHIOP.....	122
ETATIZARE.....	122
ETATIZAREA BĂNCII NAȚIONALE A ROMÂNIEI.....	122
E.U.A. (EUROPEAN UNIT OF ACCOUNT).....	123
EURCO (EUROPEAN COMPOSITE UNIT).....	123
EURO.....	123
EUROBĂNCI.....	124
„EUROCEC“.....	124
EUROCREDIT.....	124
EURODOLARI.....	124
EUROOBLIGAȚIUNI.....	125
EUROVALUTE.....	125
EVALUARE ÎN VAMĂ.....	125
EVALUAREA ACTIVELOR FONDURILOR UNIVERSALE DE PENSII.....	125
EVALUAREA ÎN VEDEREA ASIGURĂRII.....	126
EVALUAREA MULOACELOR FIXE.....	126
EVALUAREA OBIECTELOR CREDITATE.....	126
EVALUAREA PAGUBEI.....	126
EVAZIUNE FISCALĂ.....	128
- EVAZIUNE FISCALĂ FRAUDULOASĂ (FRAUDĂ FISCALĂ).....	129
- EVAZIUNE FISCALĂ LEGALĂ.....	129
EVAZIUNE VALUTARĂ.....	129
EVIDENȚA ACCIDENTELOR DE MUNCĂ.....	129
EVIDENȚA STATISTICĂ.....	130
EVIDENȚA TEHNICO-OPERATIVĂ.....	130
EVITAREA DUBLEI ÎMPUNERI INTERNAȚIONALE.....	130
EVITAREA ÎMPOZITĂRII.....	132
EVITAREA RISCULUI.....	132
EXCEDENT.....	132
- EXCEDENT BUGETAR.....	132
- EXCEDENT ANUAL AL BUGETULUI LOCAL.....	132
- EXCEDENTUL BALANȚEI COMERCIALE.....	133
- EXCEDENT VALUTAR.....	133
EXCEDENT BRUT.....	133
EXCEDENT BRUT AL EXPLOATĂRII.....	133
EXCEDENT DE ACTIVE CIRCULANTE.....	133
EXCEDENT (DEFICIT) BRUT AL EXPLOATĂRII.....	133
EXCEDENT DE DAUNĂ.....	133
EXCEDENT DE SUMĂ ASIGURATĂ.....	134
EXCEDENT DE VALOARE.....	134
EXCEDENT NET.....	134
EXCEDENT PLANIFICAT AL BUGETULUI LOCAL.....	134
EXCEDENTUL BUGETULUI ASIGURĂRIILOR SOCIALE DE STAT.....	134
EX-DIVIDEND.....	134
EXECUTARE CAMBIALĂ.....	134
EXECUTARE SILITĂ.....	134
- EXECUTARE SILITĂ A VENITURILOR BUGETARE.....	134
EXECUTAREA BUGETULUI ASIGURĂRIILOR SOCIALE DE STAT.....	135
EXECUTAREA BUGETULUI DE CHELTUIELI.....	135
EXECUTAREA BUGETULUI DE STAT.....	135
EXECUTAREA BUGETULUI DE VENITURI.....	136
EXECUTAREA DE CASĂ A BUGETELOR LOCALE.....	137
EXECUTAREA DE CASĂ A BUGETULUI ASIGURĂRIILOR SOCIALE DE STAT.....	137
EXECUTAREA DE CASĂ A BUGETULUI DE STAT.....	137
EXECUTAREA GARANȚIILOR DE STAT PENTRU ÎMPRUMUTURI EXTERNE.....	138
EXECUTAREA GARANȚIILOR DE STAT PENTRU ÎMPRUMUTURI INTERNE.....	139
EXECUTAREA OBLIGAȚIEI.....	139
EXECUȚIE BUGETARĂ.....	140

EXERCİTIU BUGETAR.....	140
EXERCİTIU FINANCIAR.....	140
EXIGIBIL.....	140
EXIGIBILITATEA TAXEI PE VALOAREA ADĂUGATĂ.....	140
EXPANSIUNEA CREDITULUI.....	140
EXPERT.....	140
- EXPERT AL BURSEI.....	141
- EXPERT DE EVALUARE.....	141
- EXPERT FINANCIAR-CONTABIL.....	141
- EXPERT JUDICIAR.....	141
- EXPERT OFICIAL.....	141
EXPERTIZA AVARIEI.....	141
EXPERTIZA DE EVALUARE.....	141
EXPERTIZA DE PROTECŢIE SOCIALĂ.....	141
EXPERTIZAREA MEDICALĂ A CAPACITĂŢII DE MUNCĂ.....	142
EXPERTIZĂ.....	142
- EXPERTIZĂ DE EVALUARE.....	142
- EXPERTIZĂ EXTRAJUDICIARĂ (AMIABILĂ).....	142
- EXPERTIZĂ FILATELICĂ.....	142
- EXPERTIZĂ FINANCIAR-CONTABILĂ.....	142
- EXPERTIZĂ JUDICIARĂ.....	142
- EXPERTIZĂ OBLIGATORIE.....	143
EXPERTUL ASIGURĂTORULUI.....	143
EXPORT.....	143
- EXPORT DE CAPITAL.....	143
- EXPORT INVIZIBIL.....	144
EXPUNERE LA PROIECTUL DE LEGE PENTRU ADOPTAREA BUGETULUI DE STAT.....	144
EXTRABUGETAR.....	144
EXTRAS DE CONT.....	144
EXTRAS DIN BALANŢA DE VERIFICARE.....	144
EXTRAS DIN JURNALUL DE BORD.....	144
EXTRASUL CONTULUI PARTENERULUI STRĂIN.....	144

F

F.A.B. STOWED.....	145
FACILITATE DE PLATĂ.....	145
FACTORI DE PRODUCŢIE.....	145
FACTORING.....	145
FACTURĂ.....	145
- FACTURĂ CONSULARĂ.....	145
- FACTURĂ DE EXPEDIŢIE.....	145
- FACTURĂ DE NAVLU.....	145
- FACTURĂ FISCALĂ.....	145
- FACTURĂ PROTESTABILĂ.....	146
FALIMENT.....	146
- FALIMENTUL ÎNTREPRINDERILOR.....	147
- FALIMENT VOLUNTAR.....	147
- FALIMENT INVOLUNTAR.....	147
- FALIMENT BANCAR.....	149
FALIT.....	149
FALS.....	150
FALS INTELLECTUAL.....	150
FALS ÎN ÎNSCRISURI SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ.....	150
FALS MATERIAL ÎN ÎNSCRISURI OFICIALE.....	150
FALSIFICARE.....	150
- FALSIFICARE DE MONEDE SAU ALTE VALORI.....	150
FAPT ADMINISTRATIV.....	150
FAPTE DE COMERŢ.....	150
F.A.S. (FREE ALONGSIDE SHIP).....	151
FĂRĂ AVARIE.....	151

FEDERALISM FISCAL.....	151
FEDERAȚIA INTERNAȚIONALĂ A INTERMEDIARILOR DE ASIGURĂRI (INTERNATIONAL FEDERATION OF INSURANCE INTERMEDIARIES).....	151
FEDERAȚIA SINDICALĂ MONDIALĂ (F.S.M.).....	151
FICTIV.....	151
FIDEJUSIUNE.....	151
FILIALĂ.....	151
FILODORMĂ.....	152
FINANȚARE.....	152
- FINANȚARE BUGETARĂ.....	152
- FINANȚARE DIRECTĂ.....	152
- FINANȚARE EXTERNĂ.....	152
- FINANȚARE EXTRABUGETARĂ.....	152
- FINANȚARE INDIRECTĂ.....	152
- FINANȚARE LEGATĂ.....	152
- FINANȚARE PROPRIE.....	152
FINANȚARE COMPENSATORIE.....	152
FINANȚARE „PE UȘA DIN DOS“.....	152
FINANȚARE PRIN ÎMPRUMUT.....	152
FINANȚAREA ACTIVITĂȚII SOCIETĂȚILOR DE PENSII.....	153
FINANȚAREA DIN BUGETELE CONSILIILOR LOCALE.....	153
FINANȚAREA DIN BUGETUL DE STAT.....	153
FINANȚAREA INSTITUȚIILOR PUBLICE.....	153
FINANȚAREA INTRODUCERII TEHNICII NOI.....	154
FINANȚAREA INVESTIȚIILOR EXECUTATE ÎN ANTREPRIZĂ.....	154
FINANȚAREA INVESTIȚIILOR EXECUTATE ÎN REGIE.....	154
FINANȚE.....	154
FINANȚE LOCALE.....	157
FINANȚE PRIVATE.....	157
FINANȚE PUBLICE.....	158
FINANȚE REPUBLICANE.....	159
FINANȚE SOCIALISTE.....	159
FINANȚELE AGENȚILOR ECONOMICI.....	159
FINANȚELE COOPERATIVELOR DE CONSUM ȘI DE CREDIT.....	159
FINANȚELE COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI.....	159
FINANȚELE INSTITUȚIILOR PUBLICE.....	159
FINANȚELE ÎNTREPRINDERILOR DE STAT.....	160
FIRMĂ.....	160
FISC.....	161
FISCALISM.....	161
FISCALITATE.....	161
FIȘA DE CALCUL AL AMORTISMENTULUI MIJLOACELOR FIXE.....	161
FIȘA DE GESTIONARE A CREDITULUI EXTERN.....	161
FIȘA DE PENSIONARE.....	161
FIȘA DE RECALCULARE A AMORTISMENTULUI.....	162
FIȘA PLAFOANELOR DE DECONTARE PENTRU INVESTIȚII.....	162
FIȘA PLĂȚILOR PLAFONATE.....	162
FIȘA FISCALĂ.....	162
FIXING.....	163
FIZIOCRAȚII.....	163
FLORIN.....	163
FLOTARE A CURSURILOR VALUTARE.....	163
FLOTARE IMPURĂ.....	163
FLOTARE LIBERĂ.....	164
FLUXURI BRUTE DE CAPITAL.....	164
FLUXURI (MIȘCARE) DE CAPITAL.....	164
FLUXURI FINANCIARE.....	164
FLUXURI NETE DE CAPITAL.....	164
FOAIE DE VĂRSĂMÂNT CU CHITANȚĂ.....	164
FOARFECA PREȚURILOR.....	164
F.O.B. (FREE ON BOARD).....	164

FOND.....	164
FOND ATRAS.....	165
FOND BĂNESC.....	165
- FOND BĂNESC CENTRALIZAT.....	165
- FOND BĂNESC NECENTRALIZAT.....	165
FOND CENTRALIZAT DE REZERVĂ SAU DE ASIGURARE.....	166
FOND CU DESTINAȚIE SPECIALĂ.....	166
FOND DE ACUMULARE.....	166
FOND DE AMORTIZARE.....	166
FOND DE ASIGURARE.....	168
FOND DE ASIGURARE CURENT.....	169
FOND DE ASIGURARE ÎN VALUTĂ.....	169
FOND DE CONSOLIDARE.....	169
FOND DE CONSUM.....	169
FOND DE CONSUM INDIVIDUAL.....	170
FOND DE CONSUM SOCIAL.....	170
FOND DE DEZVOLTARE (ACUMULARE).....	170
FOND DE ECHILIBRARE BUGETARĂ.....	170
FOND DE INVESTIȚII.....	170
FOND DE ÎNLOCUIRE.....	171
FOND DE PENSII.....	171
FOND DE PREMIERE.....	171
FOND DE REZERVĂ.....	171
FOND DE REZERVĂ BUGETARĂ.....	171
FOND DE REZERVĂ LIBER VĂRSAT.....	171
FOND DE RISC.....	171
FOND DE RULMENT.....	172
FOND DE RULMENT (AL BUGETULUI LOCAL).....	172
FOND DE TEZAU AL JUDEȚULUI ȘI AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI.....	173
FOND DE TEZAU AL STATULUI.....	173
FOND DESCHIS DE INVESTIȚII.....	173
FOND EFECTIV DE SALARIZARE.....	174
FOND ÎMPRUMUTAT.....	174
FOND MUTUAL.....	174
FOND MUTUAL BALANSAT (ECHILIBRAT).....	175
FOND MUTUAL CU EMISIUNE CONTINUĂ (NEDETERMINATĂ).....	175
FOND MUTUAL CU EMISIUNE PREDETERMINATĂ.....	175
FOND MUTUAL DE CREȘTERE.....	175
FOND MUTUAL PENTRU VENIT.....	175
FOND MUTUAL SPECIALIZAT.....	175
FOND PENTRU CHELTUIELI ÎN PERIOADA DE GARANȚIE.....	175
FOND PENTRU ÎNOVAȚII.....	175
FOND PENTRU INTRODUCEREA TEHNICII NOI.....	176
FOND PENTRU ÎNTREȚINEREA CREȘELOR ȘI CĂMINELOR DE ZI.....	176
FOND PENTRU ORGANIZAREA ȘANTIERULUI.....	176
FOND PENTRU RECLAMĂ COMERCIALĂ.....	176
FOND REÎNNOIBIL AL O.N.U.....	176
FOND SPECIAL.....	176
FOND SPECULATIV.....	176
FOND STATUTAR.....	176
FOND UNIVERSAL DE PENSII.....	177
FONDATOR.....	177
FONDUL ACTIVELOR CIRCULANTE.....	177
FONDUL ANTREPRENORIAL ROMÂNNO-AMERICAN.....	178
FONDUL ASIGURĂRIILOR DE VIAȚĂ.....	178
FONDUL AURULUI.....	178
FONDUL BUNĂSTĂRII SOCIALE.....	178
FONDUL CU CAPITAL DE RISC.....	178
FONDUL DE COOPERARE MONETARĂ AL C.E.E.....	179
FONDUL DE DEZVOLTARE ECONOMICĂ AL ÎNTREPRINDERII CU CAPITAL DE STAT.....	179
FONDUL DE ECHIPAMENT AL ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE.....	179

FONDUL DE GARANTARE A CREDITULUI RURAL.....	179
FONDUL DE GARANTARE A DEPOZITELOR ÎN SISTEMUL BANCAR.....	180
FONDUL DE INTERVENȚIE PENTRU ÎNLĂTURAREA EFECTELOR CALAMITĂȚILOR NATURII.....	180
FONDUL DE PROTEJARE A ASIGURAȚILOR.....	180
FONDUL DE REZERVĂ AL ASIGURĂRILOR.....	180
FONDUL DE REZERVĂ AL CASEI DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI.....	181
FONDUL DE REZERVĂ AL SOCIETĂȚII PE ACȚIUNI.....	181
FONDUL DE REZERVĂ BUGETARĂ LA DISPOZIȚIA CONSILIULUI LOCAL, JUDEȚEAN ȘI AL CONSILIULUI GENERAL AL MUNICIPIULUI BUCUREȘTI.....	181
FONDUL DE REZERVĂ BUGETARĂ LA DISPOZIȚIA GUVERNULUI.....	181
FONDUL DE REZERVĂ DE DAUNE.....	182
FONDUL DE REZERVĂ DIN BUGETUL ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT.....	182
FONDUL DE RISC PENTRU GARANȚII EXTERNE ȘI ÎMPRUMUTURI SUBSIDIARE.....	182
FONDUL DE RISC PENTRU GARANȚII INTERNE.....	183
FONDUL DE RISC PENTRU ÎMPRUMUTURILE EXTERNE CONTRACTATE DE STAT ȘI SUBÎMPRUMUTATE UNOR PERSOANE JURIDICE.....	183
FONDUL DE RISC PENTRU ÎMPRUMUTURILE EXTERNE GARANTATE DE STAT.....	184
FONDUL DE RISC PENTRU ÎMPRUMUTURILE INTERNE GARANTATE DE STAT.....	184
FONDUL DE RISC ȘI DE ACCIDENT PENTRU PROTECȚIA SOCIALĂ A PERSOANELOR HANDICAPATE.....	184
FONDUL DE RULMENT.....	185
FONDUL DE RULMENT AL UNITĂȚII ADMINISTRATIV-TERITORIALE.....	186
FONDUL DE SPRIJIN.....	186
FONDUL DE STAT DE REZERVĂ PENTRU REPARAREA LOCUINȚELOR ÎN CAZ DE CALAMITĂȚI ALE NATURII.....	186
FONDUL DE STAT ÎN VALUTĂ.....	186
FONDUL EUROPEAN DE COOPERARE MONETARĂ (F.E.C.O.M.).....	186
FONDUL EUROPEAN DE DEZVOLTARE.....	187
FONDUL EUROPEAN DE ORIENTARE ȘI GARANTARE AGRICOLĂ (F.E.O.G.A.).....	187
FONDUL FIDUCIAR.....	187
FONDUL FUNCIAR.....	187
FONDUL INTERNAȚIONAL DE DEZVOLTARE AGRICOLĂ (F.I.D.A.).....	187
FONDUL MINISTERULUI TRANSPORTURILOR PENTRU COMPENSAREA CHELTUIELILOR DETERMINATE DE CALAMITĂȚILE NATURII.....	188
FONDUL MONETAR EUROPEAN.....	188
FONDUL MONETAR INTERNAȚIONAL (F.M.I.).....	188
FONDUL NAȚIONAL DE GARANTARE PENTRU PENSII.....	190
FONDUL NAȚIONAL DE SOLIDARITATE.....	191
FONDUL NAȚIONAL PHARE.....	192
FONDUL NAȚIUNILOR UNITE DE DEZVOLTARE A CAPITALULUI.....	192
FONDUL NAȚIUNILOR UNITE PENTRU COPII (U.N.I.C.E.F.).....	192
FONDUL PENTRU ACȚIUNI SOCIALE.....	192
FONDUL PENTRU CERCETARE-DEZVOLTARE.....	193
FONDUL PENTRU CONSTRUCȚII DE LOCUINȚE ȘI ALTE INVESTIȚII CU CARACTER SOCIAL.....	193
FONDUL PENTRU PLATA AJUTORULUI DE ȘOMAJ, A AJUTORULUI DE INTEGRARE PROFESIONALĂ ȘI A ALOCAȚIEI DE SPRIJIN.....	193
FONDUL PENTRU PROCURĂRI DE MIJLOACE MATERIALE.....	194
FONDUL PENTRU PROTECȚIA MUNCII.....	194
FONDUL PENTRU PROTECȚIA VICTIMELOR STRĂZII.....	194
FONDUL PENTRU REPARAȚII.....	195
FONDUL PROPRIETĂȚII DE STAT (F.P.S.).....	195
FONDUL ROMÂN DE GARANTARE A CREDITELOR PENTRU ÎNTREPRINZĂTORII PRIVAȚI ȘI SPRIJINIREA PRIVATIZĂRII PRIN CUMPĂRAREA DE ACTIVE.....	195
FONDUL ROMÂN-O-AMERICAN PENTRU INVESTIȚII.....	196
FONDUL SOCIAL EUROPEAN.....	196
FONDUL SPECIAL AL BĂNCII DE EXPORT-IMPORT A ROMÂNIEI.....	196
FONDUL SPECIAL DE PROMOVARE ȘI DESFĂȘURARE A TURISMULUI ÎN ROMÂNIA.....	196
FONDUL SPECIAL DE SOLIDARITATE SOCIALĂ PENTRU PERSOANELE CU HANDICAP.....	196
FONDUL SPECIAL PENTRU DEZVOLTAREA ȘI MODERNIZAREA DRUMURILOR PUBLICE.....	197
FONDUL SPECIAL PENTRU SĂNĂTATE.....	197
FONDURI ATRASE.....	198
FONDURI CIRCULANTE.....	198

FONDURI DE CIRCULAȚIE.....	199
FONDURI DE PRODUCȚIE.....	199
FONDURI DE REZERVĂ DE BANCNOTE, MONEDĂ METALICĂ ȘI MONEDĂ DIVIZIONARĂ METALICĂ.....	199
FONDURI FIXE.....	199
FONDURI FIXE CU DESTINAȚIE SOCIALĂ.....	199
FONDURI MUTUALE.....	199
FONDURI PROPRII.....	200
FONDURI SOCIAL-CULTURALE.....	201
FONDURI VALUTARE.....	201
FONDURILE ASIGURĂRILOR SOCIALE PENTRU SĂNĂTATE.....	201
FONDURILE CASEI DE AJUTOR RECIPROC A PENSIONARILOR (C.A.R.P.).....	201
FONDURILE PROPRIETĂȚII PRIVATE (F.P.P.).....	202
F.O.R. (FREE ON RAILWAY).....	203
FORFETAR.....	203
FORFETARE.....	203
FORMAREA BRUTĂ DE CAPITAL FIX.....	204
FORMAREA NETĂ DE CAPITAL FIX.....	204
FORMĂ DE DECONTARE.....	204
FORME DE PROTECȚIE A OAMENILOR ȘI A BUNURILOR ÎMPOTRIVA FORȚELOR DISTRUCTIVE ALE NATURII ȘI ACCIDENTELOR.....	204
FORTUIT.....	205
FORȚĂ MAJORĂ.....	205
FORWARD.....	206
F.O.T. (FREE ON TRUCK).....	206
FRAHT.....	206
FRANCO.....	206
- FRANCO LA BORD.....	206
- FRANCO CHEU.....	206
- FRANCO DOMICILIU.....	206
- FRANCO FABRICĂ.....	206
- FRANCO VAMĂ.....	206
FRANȘIZĂ.....	206
- FRANȘIZĂ OBIȘNUITĂ.....	207
FRAUDĂ.....	207
FRAUDĂ FISCALĂ.....	207
FRĂNĂ FISCALĂ.....	207
FRECVENȚA RELATIVĂ DE REALIZARE A INDICELUI DE DESPĂGUBIRE.....	207
FRECVENȚĂ.....	207
FUGĂ A CAPITALURILOR.....	208
FUGĂ DE BANI.....	208
FUMĂRIT.....	208
FUNCȚIA COMERCIALĂ A UNITĂȚII ECONOMICE.....	208
FUNCȚIA CONTABILĂ A UNITĂȚII ECONOMICE.....	208
FUNCȚIA CREDITULUI BANCAR DE MOBILIZARE, REPARTIZARE ȘI UTILIZARE A DISPONIBILITĂȚILOR BĂNEȘTI (FUNCȚIA DISTRIBUTIVĂ).....	208
FUNCȚIA DE CERCETARE-DEZVOLTARE A UNITĂȚII ECONOMICE.....	209
FUNCȚIA DE CONTROL.....	209
- FUNCȚIA DE CONTROL A CREDITULUI BANCAR.....	209
FUNCȚIA DE CONTROL ȘI DE EVALUARE A UNITĂȚII ECONOMICE.....	210
FUNCȚIA DE COORDONARE A ACTIVITĂȚII UNITĂȚII ECONOMICE.....	210
FUNCȚIA DE EMISIUNE MONETARĂ A CREDITULUI.....	210
FUNCȚIA DE ORGANIZARE.....	210
FUNCȚIA DE PERSONAL A UNITĂȚII ECONOMICE.....	210
FUNCȚIA DE PREVIZIUNE A UNITĂȚII ECONOMICE.....	210
FUNCȚIA DE PRODUCȚIE A UNITĂȚII ECONOMICE.....	211
FUNCȚIA DE SUPRAVIEȚUIRE.....	211
FUNCȚIA FINANCIARĂ A UNITĂȚII ECONOMICE.....	211
FUNCȚIE DE GESTIUNE.....	211
FUNCȚIILE ASIGURĂRILOR DE PERSOANE, DE BUNURI ȘI DE RĂSPUNDERE CIVILĂ.....	211
FUNCȚIILE ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT.....	213
FUNCȚIILE BANILOR.....	213

FUZIUNE VERTICALĂ.....	218
FUZIUNEA SOCIETĂȚILOR COMERCIALE.....	218
FUZIUNEA SOCIETĂȚILOR DE ASIGURĂRI.....	218

G

GAJ.....	219
GAJIST.....	220
GARANT.....	220
GARANT DE EMISIUNI.....	220
GARANTAREA CREDITELOR.....	220
GARANTAREA EMISIUNILOR DE OBLIGAȚIUNI FAȚĂ DE DEPRECIEREA MONEDEI DE PLATĂ.....	220
GARANTAREA EUROOBLIGAȚIUNILOR ÎMPOTRIVA RISCULUI VALUTAR.....	221
GARANTAT.....	221
GARANȚIA PERSONALĂ.....	221
GARANȚIE.....	222
- GARANȚIE A CREDITELOR.....	222
- GARANȚIE BANCARĂ.....	222
- GARANȚIE DE AVARIE COMUNĂ.....	222
- GARANȚIE ÎN AUR.....	222
- GARANȚIE DE FIDELITATE.....	222
- GARANȚIE ÎN CONTUL DE SIGURANȚĂ.....	222
- GARANȚIE ÎN NUMERAR.....	222
- GARANȚIE ÎN SCRISORI DEPUSE.....	223
- GARANȚIE MATERIALĂ.....	223
- GARANȚIE MORALĂ.....	223
- GARANȚIE PERSONALĂ.....	223
GARANȚIE DE STAT PENTRU ÎMPRUMUTURILE EXTERNE.....	223
GARANȚIE DE STAT PENTRU ÎMPRUMUTURILE INTERNE.....	224
GARANȚII ASIGURATORII PENTRU CREDITELE BANCARE.....	225
GARANȚII REALE.....	225
GARDA FINANCIARĂ.....	226
G.A.T.T.....	226
GESTIONAR.....	226
GESTIONAREA DATORIEI PUBLICE INTERNE, EXTERNE ȘI A GARANȚIILOR DE STAT.....	227
GESTIUNE.....	228
GESTIUNE BANCARĂ.....	228
GESTIUNE ECONOMICĂ.....	228
GESTIUNE FINANCIARĂ.....	229
GESTIUNE FRAUDULOASĂ.....	229
GESTIUNEA NUMERARULUI.....	229
GESTIUNEA PORTOFOLIULUI DE VALORI MOBILIARE.....	230
GESTIUNEA TREZORERIEI AGENTULUI ECONOMIC.....	230
GILDE.....	230
GHIȘEU DE SCHIMB VALUTAR.....	230
GIR.....	231
- GIR DE ÎNTOARCERE.....	231
- GIR DUPĂ PROTEST.....	231
- GIR FĂRĂ GARANȚIE.....	231

- GIR ÎN ALB	231
- GIR LA PURTĂTOR	231
- GIR „NU LA ORDIN“	231
- GIR PENTRU ÎNCASARE	231
- GIR PLIN	232
- GIR SIMULAT	232
GIRANT	232
GIRARE	232
GIRATAR	232
GLOABĂ	232
GOL DE ACTIVE CIRCULANTE	232
GOL TEMPORAR DE CASĂ	232
GOLD EXCHANGE STANDARD	233
GOLD STANDARD	233
GRAD DE ACOPERIRE A IMPORTURILOR PRIN EXPORTURI	233
GRAD DE ACOPERIRE PRIN ASIGURARE	233
GRAD DE AVARIE	233
GRAD DE CUPRINDERE ÎN ASIGURARE	234
GRAD DE DISTRUGERE	234
GRAD DE FISCALITATE	234
GRAD DE FRUCTIFICARE A ACTIVELOR	235
GRAD DE INVALIDITATE	235
GRAD DE ÎNDATORARE	236
GRAD DE UZURĂ A AUTOVEHICULULUI	236
GRADUL DE ACOPERIRE A DAUNEI	237
GRADUL DE ECONOMICITATE A OPERAȚIUNILOR DE EXPORT	237
GRADUL DE ECONOMICITATE A OPERAȚIUNILOR DE IMPORT	238
GRADUL DE PRELUCRARE A MATERIILOR PRIME	238
GRADUL DE UTILIZARE A CAPACITĂȚILOR DE PRODUCȚIE	238
GRADUL DE VALORIFICARE A MATERIILOR PRIME	238
GRAFICUL DE EȘALONARE A INVESTIȚIEI	238
GRAFICUL MODIFICĂRII NUMERARULUI ÎN CIRCULAȚIE	239
GRANT	239
GRATIFICAȚIE	239
GREVĂ DE ZEL	239
GREVĂ FISCALĂ	239
GREVĂ PATRONALĂ (LOCK-OUT)	239
GROP	239
GRUPĂ DE MUNCĂ	239
„GULERE ALBE“	241
GUVERNUL ROMÂNIEI	241

H

HANTRU	242
HAOS VALUTAR	242
HARACI	242
HĂRTIE DE VALOARE	242
HĂRTIE MONEDĂ	243
HĂRTIE TIMBRATĂ	243
HEDGING	243
HEDGER	243
HEGEMONIE VALUTARĂ	244
HIPERINFLAȚIE	244
HOLDING	244
HOPȘA	244
HOT MONEY	244

I

IERTAREA DATORIEI	245
IGIENA MUNCII	245
ILEGAL	245
ILUZIA BANILOR	245

IMOBILIZARE DE ACTIVE CIRCULANTE.....	245
IMOBILIZARE DE FONDURI.....	245
IMOBILIZĂRI PE TERMEN LUNG.....	245
IMPACTUL IMPOZITĂRII.....	246
IMPORT.....	246
IMPORT ȘI EXPORT DE VALUTĂ.....	246
IMPOZABIL.....	246
IMPOZIT.....	246
IMPOZIT AD VALOREM.....	247
IMPOZIT AGRICOL.....	247
IMPOZIT ASUPRA CONSUMULUI.....	248
IMPOZIT CEDULAR.....	248
IMPOZIT CONTINGENTAT.....	248
IMPOZIT DE BURSĂ.....	248
IMPOZIT DECLARATIV.....	248
IMPOZIT DE COTITATE.....	248
IMPOZIT DE REGULARIZARE.....	248
IMPOZIT DE REPARTIȚIE (DE CONTINGENTARE).....	248
IMPOZIT DE STAT.....	248
IMPOZIT DIRECT.....	249
IMPOZIT FINAL.....	249
IMPOZIT FUNCIAR.....	249
IMPOZIT INDIRECT (PE CHELTUIELI).....	250
IMPOZIT INDIRECT NET.....	252
IMPOZIT ÎN CASCADĂ.....	253
IMPOZIT ÎN NATURĂ.....	253
IMPOZIT GLOBAL.....	253
IMPOZIT GLOBAL ASUPRA VENITULUI.....	253
IMPOZIT LOCAL.....	253
IMPOZIT PE BENEFICIU.....	253
IMPOZIT PE BENEFICIUL SOCIETĂȚILOR MIXTE.....	254
IMPOZIT PE CAPITALURILE BĂNEȘTI.....	254
IMPOZIT PE CÂȘTIGURILE DIN CAPITAL.....	254
IMPOZIT PE CIFRA DE AFACERI.....	255
IMPOZIT PE CIRCULAȚIA MĂRFURILOR.....	255
IMPOZIT PE FUM.....	255
IMPOZIT PE PATENTĂ.....	255
IMPOZIT PE PRODUS.....	256
IMPOZIT PE TERENURI.....	256
IMPOZIT PE VENIT.....	256
IMPOZIT PE VENITURILE COOPERATIVELOR DE CONSUM.....	256
IMPOZIT PE VENITURILE COOPERATIVELOR MEȘTEȘUGĂREȘTI.....	256
IMPOZIT PE VENITURILE POPULAȚIEI.....	256
IMPOZIT PE VENITURILE REALIZATE DIN ÎNCHIRIERI DE IMOBILE.....	257
IMPOZIT PERSONAL (SUBIECTIV).....	257
IMPOZIT REAL (OBIECTIV).....	258
IMPOZIT SUPRAPUS.....	258
IMPOZIT UNIC.....	258
IMPOZIT UNIC PE ENERGIE.....	258
IMPOZITARE CUMULATĂ.....	259
IMPOZITARE SEPARATĂ.....	259
IMPOZITE CONTINGENTATE.....	259
IMPOZITE PE CIRCULAȚIA AVERII.....	259
IMPOZITUL ASUPRA ACTIVULUI NET.....	259
IMPOZITUL DE BURSĂ.....	259
IMPOZITUL PE CLĂDIRI.....	259
IMPOZITUL PE DIVIDENDE LA SOCIETĂȚILE COMERCIALE.....	260
IMPOZITUL PE DONAȚII.....	261
IMPOZITUL PE ENERGIE.....	262
IMPOZITUL PE FONDUL TOTAL DE RETRIBUIRE AL UNITĂȚILOR DE STAT.....	262
IMPOZITUL PE MOȘTENIRE.....	263

IMPOZITUL PE VENITURILE ASOCIAȚIILOR SOCIALE ȘI ALE ÎNFBUNĂMELOR, DACI AUFORIEAT SĂ DESFĂȘORE ACTIVITĂȚI ECONOMICE ȘI SOCIALE IN MOD INDEPENDENT	285
IMPOZITUL PE VENITURILE DIN DOBÂNZI	285
IMPOZITUL PE VENITURILE DIN PENSII	286
IMPOZITUL PE VENITURILE OBTINUTE DIN JOURI DE NOROC	287
IMPOZITUL PE VENITURILE REALIZATE DIN ÎNCHIRIERI DE IMOBILE	287
IMPOZITUL PE VENITURILE REALIZATE DIN PREȘTĂRI DE SERVICII RETRIBUITE PE BAZĂ DE COTE-PĂRȚI DIN ÎNCASĂRI	288
IMPOZITUL PRIVIND TRANSFERUL DREPTULUI DE PROPRIETATE ASUPRA VALORILOR MOBILIARE ȘI PĂRȚILOR SOCIALE	288
IMPOZITUL PROGRESIV PE VENIT	288
IMPRESCRIPTIBILITATEA DREPTULUI LA PENSIE	288
IMPUNERE	289
- IMPUNERE NORMATIVĂ	289
- IMPUNERE PROGRESIVĂ	289
- IMPUNERE PROPORȚIONALĂ	289
- IMPUNERE REGRESIVĂ	289
IMPUTAȚIE	289
IMUNITATE DE IMPOZIT	289
IMUNITATE FISCALĂ A DATORIEI PUBLICE	289
INCAPACITATE DE MUNCĂ	289
INCAPACITATE DE PLATĂ	290
INCASO	290
INCASO CU ACCEPTARE TACITĂ	290
INCASO DOCUMENTAR	290
- INCASO DOCUMENTAR CU PLATĂ IMEDIATĂ	291
- INCASO DOCUMENTAR REGLEMENTAT PRIMIT DIN STRĂINĂTATE	291
- INCASO DOCUMENTAR REGLEMENTAT REMIS ÎN STRĂINĂTATE	291
- INCASO DOCUMENTAR SIMPLU	291
INCIDENȚA IMPOZITĂRII	291
INDEMNIZARE	291
INDEMNIZARE A ASIGURĂRII	291
INDEMNIZAȚIA DE STAT PENTRU SALARIAȚII RĂNIȚI ÎN TIMPUL REVOLUȚIEI DIN DECEMBRIE 1989	291
INDEMNIZAȚIA ÎN CAZ DE SARCINĂ ȘI LEHUZIE	292
INDEMNIZAȚIA PENTRU CONCEDIU DE ODIHNĂ	292
INDEMNIZAȚIE	293
INDEMNIZAȚIE DE ASIGURARE	293
INDEMNIZAȚIE DE ASIGURĂRI SOCIALE	293
INDEMNIZAȚIE DE CARANTINĂ	293
INDEMNIZAȚIE DE NAȘTERE	293
INDEMNIZAȚIE ÎN CAZ DE INCAPACITATE TEMPORARĂ DE MUNCĂ	293
INDEMNIZAȚIE ÎN CAZ DE MATERNITATE	295
INDEMNIZAȚIE ÎN CAZ DE REDUCERE A PROGRAMULUI DE LUCRU	296
INDEMNIZAȚIE PENTRU CREȘTEREA ȘI ÎNGRIJIREA COPILULUI ÎN VĂRȘTĂ DE PÂNĂ LA DOI ANI	297
INDEMNIZAȚIE PENTRU ÎNGRIJIREA COPILULUI BOLNAV	297
INDEMNIZAȚIE PENTRU ÎNSOTITORUL INVALIDULUI DE GRADUL ÎNȚĂI	297
INDEMNIZAȚIE PENTRU PREVENIREA ÎMBOLNĂVIRILOR ȘI RECUPERAREA CAPACITĂȚII DE MUNCĂ	297
INDEMNIZAȚII PENTRU PENSIONARI I.O.V.R.	298
INDEMNIZAȚII PENTRU PREVENIREA ÎMBOLNĂVIRII, REFACEREȘI ÎNȚĂRIEA SĂNĂTĂȚII	298
INDEMNIZAȚII PENTRU PROTEZE, CENTURI ABDOMINALE ȘI APARATE ORTOPEDICE	299
INDEMNIZAȚII PENTRU TRATAMENT BALNEOCLIMATERIC	299

INDEXARE.....	299
INDEXAREA DEGREVĂRILOR FISCALE ȘI A IMPOZITĂRII.....	300
INDEXAREA ÎMPRUMUTULUI DE STAT.....	300
INDEXAREA PENSIILOR.....	300
INDEXAREA SALARIILOR.....	300
INDICATOR.....	300
INDICATOR DE ACOPERIRE.....	300
INDICATOR DE ECONOMICITATE A COMERȚULUI EXTERIOR.....	300
INDICATOR ECONOMIC.....	301
INDICATOR FINANCIAR.....	301
INDICATORI AI DATORIEI PUBLICE EXTERNE.....	301
INDICATORI AI EFICACITĂȚII APARATULUI PRODUCTIV.....	303
INDICATORI AI EFICIENȚEI ACTIVITĂȚII C.E.C.....	303
INDICATORI AI EFICIENȚEI ACTIVITĂȚII DE ASIGURĂRI.....	305
INDICATORI AI RISCULUI BANCAR.....	310
INDICATORI BURSIERI.....	311
INDICATORI DE EFICIENȚĂ A ACTIVITĂȚII SOCIETĂȚII COMERCIALE.....	313
INDICATORI DE EFICIENȚĂ A CONTROLULUI FINANCIAR.....	314
INDICATORI DE PERFORMANȚĂ BANCARĂ.....	314
INDICATORI FINANCIARI.....	316
INDICATORI OPERATIVI (CONTINGENTE).....	318
INDICATORI VALORICI AI EFICIENȚEI INVESTIȚIILOR.....	318
INDICE.....	318
INDICE AL ACȚIUNILOR.....	318
INDICE AL COSTULUI VIEȚII.....	318
INDICE AL COSTURILOR DE PRODUCȚIE.....	318
INDICE AL PREȚURILOR.....	319
INDICE AL PREȚURILOR DE COMERȚ EXTERIOR.....	320
INDICE AL PREȚURILOR INTERNAȚIONALE.....	320
INDICE AL PUTERII DE CUMPĂRARE A BANILOR.....	320
INDICE BURSIER.....	320
INDICE DE PROBABILITATE.....	320
INDICE MEDIU DE DESPĂGUBIRE.....	321
INDICE VALORIC.....	321
INDICE VALUTAR.....	321
INDICELE BANCAR DE LICHIDITATE.....	321
INDICELE GENERAL SAU DE GRUP DE CREȘTERE A PREȚURILOR BUNURILOR DE CONSUM.....	322
INDICELE RAPORULUI DE SCHIMB.....	322
- INDICELE RAPORULUI DE SCHIMB BILATERAL.....	323
INDICI AI PUTERII DE CUMPĂRARE A BANILOR.....	323
INDIVIZIBILITATEA PRIMEI DE ASIGURARE.....	324
INFLAȚIE.....	324
INFLAȚIE ANTICIPATĂ.....	330
INFLAȚIE INVALIDATĂ.....	330
INFLAȚIE PRIN CREȘTEREA CERERII.....	330
INFLAȚIE PRIN CREȘTEREA COSTURILOR.....	330
INFLAȚIE PRIN IMPOZITE.....	330
INFLAȚIE PRIN PROFIT.....	331
INFLAȚIE PRIN SALARII.....	331
INFLAȚIE REPRIMATĂ.....	331
INFLAȚIE SUPRIMATĂ.....	331
INFLAȚIE VALIDATĂ.....	331
INFORMAȚII CONFIDENȚIALE.....	331
INFORMAȚII PRIVILEGIATE.....	331
INFRAȚIUNI CONTRA REGIMULUI PREȚURILOR ȘI AL TARIFELOR.....	331
INFRAȚIUNI ÎN DOMENIUL ASIGURĂRILOR.....	332
INFRAȚIUNI LA REGIMUL MIJLOACELOR DE PLATĂ STRĂINE, METALELOR PREȚIOASE ȘI PIETRELOR PREȚIOASE.....	332
INFRAȚIUNI REFERITOARE LA CONTROLUL FINANCIAR PREVENTIV.....	332
INIȚIAȚI (INSIDERS).....	332
INOVAȚIE FINANCIARĂ.....	333

INSOLVABILITATE.....	333
INSPECTOR DE PROTECȚIE A MUNCII.....	333
INSPECTOR FINANCIAR.....	334
INSPECTORATUL DE STAT PENTRU HANDICAPAȚI.....	334
INSPECTORATUL DE STAT TERITORIAL PENTRU PROTECȚIA MUNCII.....	334
INSPECȚIA BANCARĂ.....	334
INSPECȚIA DE RISC.....	334
INSPECȚIA DE STAT PENTRU PROTECȚIA MUNCII.....	334
INSPECȚIE DE AUDIT INTERN.....	335
INSTABILITATE A CURSURILOR BURSIERE.....	335
INSTITUTUL BANCAR ROMÂN.....	335
INSTITUTUL DE EXPERTIZĂ MEDICALĂ ȘI DE RECUPERARE A CAPACITĂȚII DE MUNCĂ.....	335
INSTITUTUL INTERNAȚIONAL DE FINANȚE PUBLICE.....	335
INSTITUȚIE.....	336
INSTITUȚIE BUGETARĂ.....	336
INSTITUȚII FINANCIAR-BANCARE.....	336
INSTITUȚII PUBLICE.....	336
INSTRUMENT BANCAR.....	336
INSTRUMENT DE DECONTARE.....	337
INSTRUMENT DE PLATĂ.....	337
INSTRUMENT FINANCIAR.....	337
INSTRUMENTE DE CREDIT PENTRU DECONTĂRI INTERNAȚIONALE.....	338
INSTRUMENTE DE ECONOMISIRE.....	338
INSTRUMENTE DE PLATĂ INTERNAȚIONALE.....	338
INSTRUMENTE MONETARE.....	338
INSTRUMENTE NEGOCIABILE.....	338
INTENSITATEA CAPITALULUI.....	339
INTERDICȚIE BANCARĂ.....	339
INTERES ASIGURAT.....	339
INTERMEDIAR AL ASIGURĂRILOR.....	339
INTERMEDIAR AUTORIZAT.....	339
INTERMEDIAR PENTRU VALORI MOBILIARE.....	339
INTERMEDIARI ÎN ASIGURĂRI.....	339
INTERMEDIERE DE VALORI MOBILIARE.....	339
INTERVENȚIE DE BURSĂ.....	340
INTERVENȚIE VALUTARĂ.....	340
INTRĂRI (INPUTS).....	340
INTRODUCEREA BUNURILOR ÎN ȚARĂ DE CĂTRE PERSOANE FIZICE.....	340
INTUITU PERSONAE.....	340
INVALIDITATE.....	341
INVENTAR.....	341
INVENTAR GOSPODĂRESC.....	341
INVENTAR MORT.....	341
INVENTAR VIU.....	341
INVENTAR ZESTRE.....	341
INVENTARIERE.....	341
INVENTARUL BUNURILOR SUCCESORALE.....	341
INVESTITOR.....	341
INVESTITOR INDIVIDUAL.....	341
INVESTITOR INSTITUȚIONAL.....	341
INVESTITOR ÎN VALORI MOBILIARE.....	341
INVEȘTIȚIE.....	342
INVEȘTIȚIE ACTIVĂ.....	343
INVEȘTIȚIE BRUTĂ.....	343
INVEȘTIȚIE CENTRALIZATĂ.....	343
INVEȘTIȚIE COLATERALĂ.....	343
INVEȘTIȚIE CONEXĂ.....	343
INVEȘTIȚIE DE BAZĂ (DIRECTĂ).....	344
INVEȘTIȚIE DEFENSIVĂ.....	344
INVEȘTIȚIE DE FOLOSINȚĂ COMUNĂ.....	344
INVEȘTIȚIE DE ÎNLOCUIRE.....	344

INVESTIȚIE DEMOGRAFICĂ	344
INVESTIȚIE DE PORTOFOLIU	344
INVESTIȚIE DE PRODUCTIVITATE	344
INVESTIȚIE DIN CONTRIBUȚIA BĂNEASCĂ ȘI ÎN MUNCĂ A POPULAȚIEI	344
INVESTIȚIE DIN FONDURILE PROPRII ALE ORGANIZAȚIILOR COOPERATISTE	344
INVESTIȚIE DIN FONDURILE PROPRII ALE POPULAȚIEI	344
INVESTIȚIE DIN FONDURILE STATULUI	345
INVESTIȚIE DIRECTĂ	345
INVESTIȚIE EXTERNĂ	345
INVESTIȚIE FINANCIARĂ	345
INVESTIȚIE INCORPORALĂ (IMATERIALĂ)	345
INVESTIȚIE INTELLECTUALĂ	345
INVESTIȚIE ÎN CAPITAL UMAN	346
INVESTIȚIE ÎN CURS	346
INVESTIȚIE ÎN SĂNĂTATE	346
INVESTIȚIE NEPRODUCTIVĂ	347
INVESTIȚIE NETĂ	347
INVESTIȚIE NETERMINATĂ	347
INVESTIȚIE NOMINALIZATĂ	347
INVESTIȚIE OFENSIVĂ	347
INVESTIȚIE PASIVĂ (INDIRECTĂ)	347
INVESTIȚIE PRODUCTIVĂ	347
INVESTIȚIE PUSĂ ÎN FUNCȚIUNE	347
INVESTIȚIE SPECIFICĂ	347
INVESTIȚIE TOTALĂ	348
INVESTIȚII DE CAPITAL	348
INVESTIȚII ÎN STAȚIUNILE BALNEOCLIMATERICE	348
INVESTIȚIILE FONDURILOR UNIVERSALE DE PENSII	349
INVESTIȚIILE SOCIETĂȚILOR DE ASIGURĂRI	349
IPOTECARE	350
IPOTECĂ	350
IRREFRAGABIL	350
IZVOARELE DE CONSTITUIRE A FONDURILOR ASIGURĂRILOR SOCIALE ALE AGRICULTORILOR	350
IZVOARELE DE FORMARE A FONDURILOR CASEI DE ASIGURĂRI A AVOCAȚILOR	351

Î

ÎMBOGĂȚIRE FĂRĂ JUSTĂ CAUZĂ	352
ÎMPREJURĂRI ESENȚIALE PRIVIND RISCUL	352
ÎMPRUMUT	352
ÎMPRUMUT BANCAR	352
ÎMPRUMUT BUGETAR	352
ÎMPRUMUT CU ANUITATE VIAGERĂ	352
ÎMPRUMUT CU CUPON ZERO (ZERO-COUPON BOND)	353
ÎMPRUMUT CU OPȚIUNE	353
ÎMPRUMUT CU RATĂ VARIABILĂ	353
ÎMPRUMUT DE CONSUMAȚIE	353
ÎMPRUMUT DE CONVERSIUNE	353
ÎMPRUMUT DE FOLOSINȚĂ	353
ÎMPRUMUT DE RENTĂ	353
ÎMPRUMUT DE STAT	354
ÎMPRUMUT DE STAT CU CĂȘTIGURI	357
ÎMPRUMUT DE STAT CU DOBÂNDĂ	357
ÎMPRUMUT DE STAT CU DOBÂNDĂ ȘI CĂȘTIGURI	357
ÎMPRUMUT DE STAT DE RĂZBOI	357
ÎMPRUMUT DE STAT EXTERN	357
ÎMPRUMUT DE STAT FĂRĂ OBLIGAȚIUNI	358
ÎMPRUMUT DE STAT FĂRĂ PIERDERE	358
ÎMPRUMUT DE STAT FĂRĂ TERMEN	358
ÎMPRUMUT DE STAT FORTAT	358
ÎMPRUMUT DE STAT INTERN	359
ÎMPRUMUT DE STAT LIMITAT	359
ÎMPRUMUT DE STAT NELIMITAT	359
ÎMPRUMUT DE STAT PRIN ROBINET	359

ÎMPRUMUT ÎN CONDIȚII DE FAVOARE	359
ÎMPRUMUT ÎN CONTUL DE SIGURANȚĂ	360
ÎMPRUMUT ÎN DOUĂ MONEDE	360
ÎMPRUMUT ÎN LOTURI	360
ÎMPRUMUT ÎN SUFERINȚĂ	360
ÎMPRUMUT MARITIM	360
ÎMPRUMUT OBLIGATAR	360
ÎMPRUMUT PENTRU ACOPERIREA CHELTUIELILOR BUGETULUI DE STAT	360
ÎMPRUMUT PERPETUU	360
ÎMPRUMUT PE TERMEN SCURT	360
ÎMPRUMUT PRIN ANUITĂȚI TERMINABILE	360
ÎMPRUMUTARE	361
ÎMPRUMUTAT	361
ÎMPRUMUTĂTOR	361
ÎMPRUMUTURI CE SE ACORDĂ CELOR CARE AU ÎNCHEIAT ASIGURĂRI DE VIAȚĂ	361
ÎMPRUMUTURI CE SE ACORDĂ DE CĂTRE CASA DE AJUTOR RECIPROC A PENSIONARILOR	361
ÎMPRUMUTURI CONTRACTATE DE AUTORITĂȚILE ADMINISTRAȚIEI PUBLICE LOCALE	361
ÎMPRUMUTURI DE STAT VOLUNTARE (PATRIOTICE)	362
ÎMPRUMUTURI EXTERNE GARANTATE DE STAT	362
ÎMPRUMUTURI INTERNE GARANTATE DE STAT	363
ÎMPRUMUTURI TEMPORARE DIN FONDURILE DE TEZAUR	363
ÎMPUTERNICIRE	363
ÎN AFARE COTEI	363
ÎNALTA CURTE DE CONTURI	363
ÎNCADRAREA PLĂȚILOR ÎN FONDURILE CONSTITUITE	363
ÎNCASARE	363
ÎNCASARE FISCALĂ	363
ÎNCASATOR	364
ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI FĂRĂ NUMERAR	364
ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI ÎN NUMERAR	364
ÎNCETAREA CONTRACTULUI INDIVIDUAL DE MUNCĂ	364
ÎNCETAREA PLĂȚII INDEMNIZAȚIILOR ȘI A AJUTOARELOR DE ASIGURĂRI SOCIALE	365
ÎNCETAREA PLĂȚII PENSIEI	365
ÎNCETAREA PLĂȚILOR	365
ÎNCHEIEREA BUGETULUI ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT	365
ÎNCHEIEREA BUGETULUI DE STAT	366
ÎNCHIDERE	366
ÎNCHIDEREA ACREDITIVULUI	366
ÎNCHIDEREA CREDITĂRII INVESTIȚIILOR	366
ÎNCHIDEREA CREDITELOR BUGETARE	366
ÎNCHIDEREA CREDITELOR BUGETARE DE ASIGURĂRI SOCIALE	366
ÎNCHIDEREA FINANȚĂRII INVESTIȚIILOR	367
ÎNDATORARE	367
ÎNLESNIRI ACORDATE LA PLATA IMPOZITELOR ȘI A TAXELOR	367
ÎNMATRICULAREA AGENȚILOR ECONOMICI	367
ÎNREGISTRAREA ACCIDENTELOR DE MUNCĂ	367
ÎNREGISTRAREA IMPOZITULUI	368
ÎNSCRIERE ÎN FALS	368
ÎNSCRIS	368
ÎNSCRIS DECLARAT FALS	368
ÎNSCRIS FUNCİAR	368
ÎNSCRIS OFICIAL	368
ÎNSCRIS SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ	368
ÎNSTRĂINAREA BUNURILOR CONSTITUITE GARANȚIE	369
ÎNȘTIINȚARE DE PLATĂ	369
ÎNȘTIINȚARE DE PLATĂ A DESPĂGUBIRII	369
ÎNȘTIINȚARE CU PRIVIRE LA PRODUCEREA EVENIMENTELOR ASIGURATE LA AUTOVEHICULE	369
ÎNTABULARE	369
ÎNTĂRZIEREA CREDITORULUI	369
ÎNTREPRINDERI MICI ȘI MIJLOCII	369
ÎNTREPRINZĂTOR	370

ÎNTELEGERE EXTRAJUDICIARĂ ÎNTRE TOȚI CREDITORII	370
ÎNVIORARE	370

J

JETON DE PREZENȚĂ	371
JOBBER	371
JOC	371
JOC DE BURSĂ	371
JUDECĂTOR SINDIC	371
JURISDICȚIA ASIGURĂRILOR SOCIALE	372
JURISDICȚIE FISCALĂ	372
JURISPRUDENȚĂ	372
JURNAL DE BORD	373
JURNAL PRIVIND CUMPĂRĂRILE DE MATERII PRIME SUPUSE ACCIZELOR	373
JURNAL PRIVIND VÂNZĂRILE DE PRODUSE FINITE SUPUSE ACCIZELOR	373
JUSTIFICAREA AVANSULUI SPRE DECONTARE	373
JUSTIFICAREA FONDURILOR DE INVESTIȚII PRIMITE	374

K

KNOW-HOW	375
KNOW-TO	375
KRACH	375

L

LA CERERE	376
LA PREZENTARE	376
LA ȘI DE LA	376
„LĂZI FRĂȚEȘTI“	376
LEASE-BACK	376
LEASING	376
LEASING FINANCIAR	377
LEGAL	377
LEGALITATE	377
LEGAT	377
LEGATAR	378
LEGE	378
LEGE ANTIDUMPING	378
LEGE MONETARĂ	378
LEGE PENTRU ADOPTAREA BUGETULUI ASIGURĂRILOR SOCIALE DE STAT	378
LEGE PENTRU ADOPTAREA BUGETULUI DE STAT (LEGEA BUGETARĂ)	378
LEGE PRIVIND ASIGURĂRILE ȘI REASIGURĂRILE ÎN ROMÂNIA	379
LEGE PRIVIND CONSTITUIREA, ORGANIZAREA ȘI FUNCȚIONAREA SOCIETĂȚILOR COMERCIALE ÎN DOMENIUL ASIGURĂRILOR	379
LEGE PRIVIND FINANȚELE PUBLICE ALE ROMÂNIEI	379
LEGE PRIVIND FINANȚELE PUBLICE LOCALE	379
LEGE PRIVIND PENSILE DE ASIGURĂRI SOCIALE DE STAT ȘI ASISTENȚA SOCIALĂ	379
LEGE PRIVIND SISTEMUL PUBLIC DE PENSII ȘI ALTE DREPTURI DE ASIGURĂRI SOCIALE	380
LEGE PRIVIND SOCIETĂȚILE DE ASIGURARE ȘI SUPRAVEGHEREA ASIGURĂRILOR	380
LEGEA CIRCULAȚIEI BĂNEȘTI	380
LEGEA LUI ENGEL	381
LEGEA LUI GRESHAM	381
LEGEA PRIVATIZĂRII SOCIETĂȚILOR COMERCIALE	381
LEGEA PROTECȚIEI MUNCII	381
LEGISLAȚIE	382
LEGISLAȚIE A ASIGURĂRILOR SOCIALE	382
LEGISLAȚIE ECONOMICO-FINANCIARĂ	382
LEGISLAȚIE VALUTARĂ	383

LEGITIMAȚIE DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ	383
LEU.....	383
LEU-VALUTĂ.....	384
LEVERAGE.....	384
LEX LOCI ACTUS.....	384
LEX LOCI COMMISSI.....	384
LEX LOCI EXECUTIONIS.....	384
LEX LOCI SOLUTIONIS.....	384
LEX REI SITAE.....	384
LEX VOLLINTATIS.....	384
LIBERALITATE.....	384
LIBERALIZARE.....	385
LIBERALIZAREA CIRCULAȚIEI CAPITALURILOR.....	385
LIBERALIZAREA PREȚURILOR.....	385
LIBERAREA DEBITORULUI.....	385
LIBER DE CHELTUIELI.....	385
LIBER DE VAMĂ.....	385
LIBER-SCHIMB.....	385
LIBER-SCHIMBISM.....	385
LIBERTATE CONTRACTUALĂ.....	386
LIBERTATEA MUNCII.....	386
L.I.B.O.R.....	386
LIBRET DE ECONOMII.....	386
- LIBRET DE ECONOMII CU CÂȘTIGURI.....	386
- LIBRET DE ECONOMII CU CÂȘTIGURI ÎN MATERIALE DE CONSTRUCȚII.....	386
- LIBRET DE ECONOMII CU DOBÂNDĂ.....	387
- LIBRET DE ECONOMII CU DOBÂNDĂ ȘI CÂȘTIGURI.....	387
- LIBRET DE ECONOMII PENTRU CONSTRUCȚIA DE LOCUINȚE.....	387
- LIBRET DE ECONOMII PENTRU CUMPĂRAREA DE LOCUINȚE PROPRIETATE PERSONALĂ.....	387
- LIBRET DE ECONOMII PENTRU TURISM.....	387
LIBRETUL DE ECONOMII CU DOBÂNDĂ ȘI CÂȘTIGURI PENTRU AUTOTURISME.....	387
LICENȚĂ.....	388
LICHIDARE.....	388
- LICHIDARE VAMALĂ.....	388
- LICHIDAREA MIJLOACELOR FIXE.....	388
- LICHIDAREA OPERAȚIUNILOR DE BURSĂ.....	388
LICHIDAREA DAUNELOR.....	388
LICHIDAREA PASIVULUI SUCCESORAL.....	389
LICHIDAREA SOCIETĂȚII DE ASIGURARE.....	389
LICHIDAREA SOCIETĂȚILOR COMERCIALE.....	389
LICHIDAREA TRANZACȚIILOR NEGOCIATE ÎN BURSĂ.....	389
LICHIDATOR.....	390
LICHIDATORUL DE DAUNE.....	390
LICHIDATORUL SOCIETĂȚII COMERCIALE.....	390
LICHIDITATE.....	391
- LICHIDITATE BANCARĂ.....	392
- LICHIDITATE FINANCIARĂ.....	392
- LICHIDITATE INTERNAȚIONALĂ.....	393
- LICHIDITATE PATRIMONIALĂ.....	393
LICITAȚIE.....	393
LICITAȚIE DE BURSĂ.....	393
LICITAȚIE INVERSĂ.....	393
LICITAȚIE OLANDEZĂ.....	393
LICITAȚIE PUBLICĂ.....	394
LICITAȚIE VALUTARĂ.....	394
LIMITA DAUNEI CASH.....	395
LIMITA DE CREDIT.....	395
LIMITA SOLDULUI DE CASĂ.....	396
LIMITAREA DAUNELOR.....	396
LIMITAREA GARANȚIEI DE ASIGURARE.....	396

LIMITĂRI VALUTARE (CONTROL VALUTAR)	397
LINGOU DE AUR	397
LINIE DE CREDIT	397
LINIE DE CREDIT PENTRU CARTELA DE CREDIT	397
LINIE DE CREDIT REÎNNOIBILĂ (REVOLVING)	398
LIPSURI DE ACTIVE CIRCULANTE	398
LIPSURI DE CASĂ	398
LIPSURI ÎN GESTIUNE.....	398
„LIRA VERDE“	398
LISTA ACȚIUNILOR DE INVESTIȚII	398
LISTA BUNURILOR AVARIATE SAU DISTRUSE	398
LISTA CIVILĂ	399
LISTA DE CURSURI	399
LISTA DE TITLURI	399
LISTA INDICATORILOR PRIVIND VENITURILE ȘI CHELTUIELILE SOCIETĂȚII DE ASIGURĂRI.....	399
LISTA POLIȚELOR LA ASIGURĂRILE DE VIAȚĂ CARE SE VOR EMITE CU CIFRE DE CONTROL	399
LISTĂ DE INVESTIȚII	399
LLOYD'S	400
LOCATAR	401
LOCATOR	401
LOCAȚIE	401
LOCAȚIE DE GESTIUNE.....	401
LOCK-OUT.....	401
LOCO	401
LOCURI DE MUNCĂ ÎN CONDIȚII DEOSEBITE	401
LOCURI DE MUNCĂ ÎN CONDIȚII SPECIALE	402
LOCUS REGIT ACTUM	402
LOMBARD	402
LOMBARDA	402
LOMBARDARE	402
LORO	402
LOT	402
LOTERIA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI	402
LOTERIE	403
LUCRĂRI DE CONSTRUCȚII-MONTAJ	403
LUCRĂRI PUBLICE	403

M

MAJORARE	404
MAJORAREA CAPITALULUI	404
MANAGEMENT	404
MANAGEMENT FINANCIAR	404
MANAGEMENT ÎN ASIGURĂRI ȘI REASIGURĂRI	404
MANAGEMENT MONETAR	405
MANAGEMENTUL DATORIEI INTERNE	405
MANAGER.....	406
MANCO	406
MANDANT.....	406
MANDAT	406
- MANDAT BUGETAR	406
- MANDAT COMERCIAL.....	406
- MANDAT DE TRANSPORT	406
- MANDAT POȘTAL	406
- MANDAT TELEGRAFIC	407
MANDATAR	407
MANIFESTUL NAVEI.....	407
MARCĂ DE FABRICĂ SAU DE COMERȚ	407
MARFĂ	407
MARJĂ	407
- MARJĂ BANCARĂ	407

- MARJĂ BRUTĂ	407
- MARJĂ COMERCIALĂ	407
- MARJA COSTURILOR DE PRODUCȚIE	407
- MARJA COSTURILOR DIRECTE	407
- MARJA COSTURILOR VARIABILE	407
- MARJĂ DE DUMPING	407
- MARJĂ DE FLUCTUARE	407
- MARJĂ DE SOLVABILITATE A ASIGURĂTORULUI	408
- MARJA DOBÂNZII	408
- MARJA PROFITULUI	408
MARKETING	409
MASA PROFITULUI	409
MASA VENITULUI NET	409
MASĂ BĂNEASCĂ (MONETARĂ)	409
MASĂ CREDALĂ	410
MASĂ CREDITOARE (ACTIVĂ)	410
MASĂ DEBITOARE	410
MASĂ PATRIMONIALĂ	410
MASĂ SUCCESORALĂ	410
MATERIALE	410
- MATERIALE AUXILIARE	410
- MATERIALE DE BAZĂ	410
MATERIE PRIMĂ	410
MĂRIME MEDIE	411
MĂRIME RELATIVĂ	411
MĂSURĂTOARE DE CONTROL	411
MECANISM FINANCIAR	411
MECANISM FISCAL	413
MECENATUL	413
MEDIE	413
- MEDIE ARITMETICĂ SIMPLĂ	413
- MEDIE ARITMETICĂ PONDERATĂ	413
- MEDIE ARMONICĂ	413
- MEDIE GEOMETRICĂ	413
- MEDIE PONDERATĂ	413
- MEDIE PROPORȚIONALĂ	414
MEMBRU AL BURSEI DE VALORI MOBILIARE	414
MEMBRU AL UNUI FOND UNIVERSAL DE PENSII	414
MEMORANDUM	414
MERCANTILISM	414
MEȚAL MONETAR (VALUTAR)	415
MEȚALE PREȚIOASE (NOBILE)	415
METODA ANALITICĂ DE NORMARE A ACTIVELOR CIRCULANTE	415
METODA ANULĂRII DE TIMBRE FISCALE	415
METODA AUTOMATĂ DE ELABORARE A BUGETULUI DE STAT	416
METODA BAZĂ BUGETARĂ ZERO	416
METODA COST-AVANTAJE (COST-EFICIENTĂ)	416
METODA „COST PLUS”	416
METODA COTELOR (SUMELOR) DEFALCATE DIN VENITURILE BUGETULUI DE STAT	417
METODA DE ANALIZĂ COST-AVANTAJE (BUGETARĂ ZERO)	417
METODA DE CALCULARE A VENITULUI NAȚIONAL	417
METODA DIRECTĂ DE EVALUARE A CHELTUIELILOR INSTITUȚIILOR BUGETARE	417
METODA EVALUĂRII AUTOMATE	418
METODA EVALUĂRII DIRECTE	418
METODA EVALUĂRII DIRECTE A VENITULUI IMPOZABIL	418
METODA EVALUĂRII INDIRECTE A VENITULUI IMPOZABIL	418
METODA FONDURILOR DE ECHILIBRARE INTERIOARĂ A BUGETELOR LOCALE	419
METODA IMPUNERII PRIN COMPARAȚIE	419
METODA IMPUNERII ȘI DEBITĂRII	419
METODA MAJORĂRII SAU A DIMINUĂRII	419
METODA MANAGEMENTULUI PRIN OBIECTIVE	419

METODA NORMATIVĂ DE EVALUARE A CHELTUIELILOR INSTITUȚIILOR BUGETARE	420
METODA NORMATIVĂ DE IMPUNERE.....	420
METODA PLANIFICARE, PROGRAMARE ȘI BUGETIZARE	420
METODA PLĂȚII DIRECTE	421
METODA PROSPECTIVĂ	421
METODA RAȚIONALIZĂRII OPTIUNILOR BUGETARE	421
METODA REALĂ DE IMPUNERE	422
METODA RETROSPECTIVĂ	422
METODA REȚINERII ȘI VIRĂRII (STOPAJUL LA SURSĂ)	422
METODA SINTETICĂ (GLOBALĂ) DE NORMARE A ACTIVELOR CIRCULANTE	423
METODA SUBVENȚIILOR DE ECHILIBRARE	423
METODĂ	424
METODE DE FINANȚARE BUGETARĂ	424
METODE DE FORMARE A FONDURILOR AGENȚILOR ECONOMICI	424
MIGRAȚIA CAPITALULUI	425
MIJLOACE BĂNEȘTI	425
MIJLOACE BĂNEȘTI ALE INSTITUȚIILOR PUBLICE	425
MIJLOACE BĂNEȘTI ALE UNITĂȚILOR ECONOMICE DE STAT	426
MIJLOACE BUGETARE	426
MIJLOACE CU DESTINAȚIE SPECIALĂ	426
MIJLOACE DE PLATĂ	426
MIJLOACE DE PLATĂ STRĂINE	426
MIJLOACE DE STINGERE A OBLIGAȚIILOR	426
MIJLOACE EXTRABUGETARE	426
MIJLOACE FIXE	427
- MIJLOACE FIXE INDUSTRIALE	427
- MIJLOACE FIXE ÎNCHIRIATE	427
- MIJLOACE FIXE NEINDUSTRIALE	427
- MIJLOACE FIXE PROPRII	427
MIJLOACE ÎN DECONTARE	428
MIJLOC DE SCHIMB	428
MIJLOCITOR OFICIAL	428
MINIM DE TRAI	428
MINIMUM NEIMPOZABIL	428
MINISTERUL FINANȚELOR	428
MINISTERUL MUNCII ȘI SOLIDARITĂȚII SOCIALE	431
MINUS DE CASĂ	433
MINUS DE GARANȚIE A CREDITELOR	433
MISIT	433
MITĂ	433
MIZĂ	433
MOBILITATEA CAPITALULUI	433
MOBILIZAREA REURSELOR INTERNE	433
MOD DE IMPUNERE ȘI DE PERCEPERE	434
MOD DE PRODUCȚIE	434
MODALITATE DE PLATĂ	434
MODIFICAREA ALOCAȚIILOR BUGETARE	434
MODIFICAREA CREDITELOR BUGETARE TRIMESTRIALE	434
MODIFICARE SUMEI ASIGURATE	434
MONEDĂ	435
- MONEDĂ CHEIE	435
- MONEDĂ CONVENȚIONALĂ	436
- MONEDĂ DE CALCUL	436
- MONEDĂ DE CONT	436
- MONEDĂ DE CREDIT (BANCNOTA)	436
- MONEDĂ DE HÂRTIE	436
- MONEDĂ DE METAL	436
- MONEDĂ DE REFERINȚĂ	436
- MONEDĂ DE REZERVĂ	436
- MONEDĂ DIVIZIONARĂ	436
- MONEDĂ ELECTRONICĂ	436

- MONEDĂ FIDUCIARĂ (DE ÎNCREDERE).....	436
- MONEDĂ FORTE	436
- MONEDĂ INTERNAȚIONALĂ	436
- MONEDĂ NAȚIONALĂ.....	437
- MONEDĂ SCRIPTURALĂ.....	437
- MONEDĂ SLABĂ.....	437
- MONEDĂ STRĂINĂ.....	437
- MONEDĂ TRANSNAȚIONALĂ.....	437
- MONEDĂ UNIVERSALĂ.....	437
MONETAR.....	437
MONETARISM.....	437
MONETARIST.....	438
MONETĂRIE.....	438
MONETICA.....	438
MONOMETALISM.....	438
MONOPOL.....	438
- MONOPOL BANCAR.....	438
- MONOPOL DE ASIGURARE.....	438
- MONOPOL FISCAL.....	438
- MONOPOL NATURAL.....	439
- MONOPOL VALUTAR DE STAT.....	439
MONOPSON.....	439
MONTAREA ÎMPRUMUTULUI.....	439
MORALITATEA IMPUNERII.....	439
MORATORIU.....	439
- MORATORIUL ÎMPRUMUTULUI PUBLIC.....	440
MOȘTENIRE.....	440
MULTPLICATOR.....	440
MULTPLICATORUL CHELTUIELILOR PUBLICE.....	440
MULTPLICATORUL CREDITULUI.....	440
MULTPLICATORUL FISCAL.....	441
MULTPLICATORUL INVESTIȚIILOR.....	441
MUNCĂ.....	442
MUNCĂ PATRIOTICĂ.....	442
MUNTE DE PIETATE.....	442
MUTUALITATE.....	442

N

NAȚIONALIZARE.....	443
NAUFRAGIU.....	443
NAVE PENALIZATE.....	443
NAVLOSANT.....	443
NAVLOSIRE.....	443
NAVLOSITOR.....	444
NAVLU.....	444
- NAVLU ACUMULAT.....	444
- NAVLU AD VALOREM.....	444
- NAVLU ANTICIPAT.....	444
- NAVLU BRUT.....	444
- NAVLU CONTRA RAMBURS.....	444
- NAVLU GARANTAT.....	444
- NAVLU GLOBAL (FORFETAR).....	444
- NAVLU ÎNTREG.....	444
- NAVLU LA DESTINAȚIE.....	444
- NAVLU MORT.....	444
- NAVLU NET.....	444
- NAVLU PE DISTANȚĂ.....	444
- NAVLU SUPLIMENTAR.....	444
NECESAR AL FONDULUI DE RULMENT.....	444
NEGLIJENȚĂ.....	445

NEGLIJENȚĂ ÎN PĂSTRAREA SECRETULUI DE STAT	445
NEGLIJENȚĂ ÎN SERVICIU	446
NEGOCIERE	446
NEGOCIEREA CONDIȚIILOR DE MUNCĂ	446
NEGOCIEREA TITLURILOR FINANCIARE	446
NEIMPOZABIL	446
NELUAREA MĂSURILOR DE PROTECȚIE A MUNCII	446
NEOIMPERIALISM	447
NEREZIDENȚI VALUTARI ÎN ROMÂNIA	448
NETTO	448
NEUTRALITATE BUGETARĂ	448
NEUTRALITATE FISCALĂ	448
NIVEL (LIMITĂ) AL VALORII DE ECHILIBRARE	448
NIVEL DE ÎNCASĂRI	448
NIVEL DE PLĂȚI	448
NIVEL DE VIAȚĂ	448
NOMINAL	449
NOMINALISM	449
NORMARE	449
NORMAREA ACTIVELOR CIRCULANTE	449
- NORMAREA ACTIVELOR CIRCULANTE PRIN METODA ANALITICĂ	450
- NORMAREA ACTIVELOR CIRCULANTE PRIN METODA SINTETICĂ (GLOBALĂ)	450
NORMAREA CHELTUIELILOR INSTITUȚIILOR PUBLICE	451
NORMATIV	451
NORMATIV ANUAL ÎN ORE DE FUNCȚIONARE	451
NORMATIV DE CHELTUIELI	452
NORMATIV ÎN ZILE	452
NORMATIVUL ACTIVELOR CIRCULANTE	452
NORMATIVUL ACTIVELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE	453
NORMATIVUL ACTIVELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE LA ÎNȚEPRINDERILE DE TRANSPORTURI AUTO	454
NORMATIVUL ACTIVELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE LA REGIONALELE DE CALE FERATĂ	454
NORMATIVUL ACTIVELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE LA UNITĂȚILE DE NAVIGAȚIE CIVILĂ	455
NORMATIVUL ACTIVELOR CIRCULANTE ÎN DECONTARE LA UNITĂȚILE SUBORDONATE COMANDAMENTULUI AVIAȚIEI CIVILE TAROM	455
NORMATIVUL FONDULUI PENTRU TEHNICA NOUĂ	455
NORMATIVUL MATERIILOR PRIME ȘI AL MATERIALELOR	456
NORMATIVUL MEDIU ANUAL GLOBAL	457
NORMATIVUL MINIM DE FINANȚAT	457
NORMATIVUL PENTRU OBIECTE DE INVENTAR DE MICĂ VALOARE SAU DE SCURTĂ DURATĂ, PIESE DE SCHIMB, ECHIPAMENT ȘI MATERIALE DE PROTECȚIE	457
NORMATIVUL PENTRU PLANUL TEHNIC	458
NORMATIVUL PRODUCȚIEI NETERMINATE	459
NORMATIVUL PRODUCȚIEI NETERMINATE ÎN CONSTRUCȚII-MONTAJ	461
NORMATIVUL PRODUSELOR FINITE ȘI AL SEMIFABRICATELOR DESTINATE VÂNZĂRII	461
NORMATIVUL VALORIC	464
NORMĂ	464
NORMĂ ANALITICĂ DE AMORTIZARE	464
NORMĂ CENTRALIZATĂ DE CHELTUIELI	465
NORMĂ COMBINATĂ (COMPUSĂ, COMPLEXĂ) DE CHELTUIELI	465
NORMĂ CURENTĂ	465
NORMĂ DE AMORTIZARE	465
NORMĂ DE AMORTIZARE DECRESCĂTOARE, REGRESIVĂ SAU ACCELERATĂ	466
NORMĂ DE AMORTIZARE PE 1 KM SAU PE 1000 KM	467
NORMĂ DE AMORTIZARE PE ORA DE FUNCȚIONARE	467
NORMĂ DE AMORTIZARE PROGRESIVĂ	467
NORMĂ DE AMORTIZARE PROPORȚIONALĂ ÎN TIMP	468
NORMĂ DE AMORTIZARE PROPORȚIONALĂ PE UNITATE DE PRODUS	468
NORMĂ DE APROVIZIONARE GRUPATĂ	468
NORMĂ DE APROVIZIONARE INDIVIDUALĂ	468
NORMĂ DE ASIGURARE	468

NORMĂ DE CHELTUIELI	469
NORMĂ DE CONSUM	469
- NORMĂ DE CONSUM SPECIFIC	469
- NORMĂ DE CONSUM TEHNOLOGIC	469
NORMĂ DE ÎNCĂRCARE ȘI DESCĂRCARE	469
NORMĂ DE PERISABILITATE	469
NORMĂ DE STOC (ÎN ZILE).....	469
NORMĂ DE VENIT IMPOZABIL	471
NORMĂ FINANCIARĂ	471
NORMĂ INDICATIVĂ DE CHELTUIELI (ORIENTATIVĂ, FACULTATIVĂ)	471
NORMĂ INDIVIDUALĂ DE CHELTUIELI (SIMPLĂ, DETALIATĂ).....	471
NORMĂ ÎN VIGOARE	472
NORMĂ MATERIALĂ	472
- NORMĂ MATERIALĂ DE CHELTUIELI	472
NORMĂ MEDIE ÎN ZILE	472
NORMĂ OBLIGATORIE	472
NORMĂ PLANIFICATĂ	472
NORMĂ PROGRESIVĂ.....	472
NORMĂ SUMARĂ	472
NORMĂ UNICĂ DE AMORTIZARE	472
NORME DE PROTECȚIE A MUNCII	473
NOSTRO	475
NOTAR	475
NOTAR DE BURSĂ	475
NOTĂ	475
- NOTĂ CONTABILĂ	475
- NOTĂ DE CALCUL	475
- NOTĂ DE COMANDĂ	475
- NOTĂ DE CONSTATARE	475
- NOTĂ EXPLICATIVĂ	476
- NOTĂ DE EXPUNERE A CONCLUZIILOR VERIFICĂRI	476
- NOTĂ DE FUNDAMENTARE TEHNICO-ECONOMICĂ	476
- NOTĂ DE PREZENTARE	476
- NOTĂ DE REZILIERE A CONTRACTULUI DE REASIGURARE	476
- NOTĂ INFORMATIVĂ	476
„NOTE“	476
NOTIFICARE	476
NOTIFICAREA ACREDITIVULUI	476
NOUA INFLAȚIE	476
NOUA ORDINE MONETARĂ ȘI FINANCIARĂ INTERNAȚIONALĂ	477
NOVAȚIUNE	479
NOVAȚIUNEA ÎMPRUMUTULUI DE STAT	479
NULIFICAREA BANILOR	479
NULITATE	479
NULITATEA CONTRACTULUI DE ASIGURARE	479
NUMĂRUL MEDIU DE ASIGURĂRI CONTRACTATE DE UN LUCRĂTOR	480
NUMERAR	480
NUMERE DE COMUTAȚIE	480
NUMISMATICĂ	480

O

OBIECT DE INVENTAR DE MICĂ VALOARE SAU DE SCURTĂ DURATĂ	481
OBIECT DE INVESTIȚIE	481
OBIECTIV DE INVESTIȚII	481
OBIECTUL ASIGURĂRII	481
OBIECTUL CREDITELOR BANCARE	481
OBIECTUL FINANȚELOR	482
OBIECTUL ÎMPUNERII	482
OBLIGATAR	482
OBLIGAȚIE	482

OBLIGAȚIE DE IMPOZIT	482
OBLIGAȚII DE RAPORTARE ALE SOCIETĂȚILOR DE PENSII	483
OBLIGAȚIUNE	483
OBLIGAȚIUNE C.E.C.....	485
OBLIGAȚIUNE COMUNALĂ SAU MUNICIPALĂ	485
OBLIGAȚIUNE CONVERTIBILĂ	485
OBLIGAȚIUNE CONVERTIBILĂ ÎN ACȚIUNI	486
OBLIGAȚIUNE CORPORATIVĂ	486
OBLIGAȚIUNE CU CUPON ZERO	486
OBLIGAȚIUNE CU DOBÂNDĂ VARIABILĂ	486
OBLIGAȚIUNE CU OPȚIUNE	486
OBLIGAȚIUNE CU PRIMĂ DIFERITĂ	486
OBLIGAȚIUNE DE CASĂ	487
OBLIGAȚIUNE DE FINANȚARE	487
OBLIGAȚIUNE DE IEȘIRE	487
OBLIGAȚIUNE DE REFINANȚARE	487
OBLIGAȚIUNE DE TEZAUR	487
OBLIGAȚIUNE EMISĂ DE SOCIETĂȚILE PE ACȚIUNI	487
OBLIGAȚIUNE EMISĂ PE BAZĂ DE VENIT	488
OBLIGAȚIUNE EXTERNĂ	488
OBLIGAȚIUNE IMOBILIARĂ	488
OBLIGAȚIUNE INDEXATĂ	488
OBLIGAȚIUNE IPOTECARĂ	488
OBLIGAȚIUNE NECONVERTIBILĂ	488
OBLIGAȚIUNE PARTICIPANTĂ	488
OBLIGAȚIUNE PERPETUĂ	488
OBLIGAȚIUNE PRECARĂ	489
OBLIGAȚIUNE RAMBURSABILĂ	489
OBLIGAȚIUNE RAMBURSABILĂ ÎN ACȚIUNI	489
OBLIGAȚIUNE SIMPLĂ (CLASICĂ)	489
OBLIGAȚIUNE YANKEE	489
OBLIGAȚIUNI DE STAT	489
OBLIGAȚIUNI GARANTATE CU ECHIPAMENTE	490
OBLIGAȚIUNI GARANTATE CU VALORI MOBILIARE	490
OBLIGAȚIUNI ÎN SERIE	490
OBLIGAȚIUNI NEGARANTATE	490
OBLIGAȚIUNI SPECULATIVE	490
OBLIGO	490
OBOL	490
OCA	490
OFERTĂ	490
- OFERTĂ DE ASIGURARE	490
- OFERTĂ DE REASIGURARE	491
OFERTĂ PUBLICĂ DE TITLURI DE VALOARE	491
OFERTĂ PUBLICĂ DE VALORI MOBILIARE	492
OFERTĂ REALĂ	493
OFICIUL CENTRAL DE PLATĂ A PENSILOR	493
OFICIUL DE ASIGURĂRI SOCIALE ȘI PENSII	493
OFICIUL DE ASIGURĂRI SOCIALE ȘI PENSII PENTRU ȚĂRĂNIME	494
OFICIUL DE ASISTENȚĂ SOCIALĂ	494
OFICIUL DE EVIDENȚĂ A DOCUMENTELOR DE ASIGURĂRI SOCIALE	495
OFICIUL DE EVIDENȚĂ A VALORILOR MOBILIARE	495
OFICIUL DE SUPRAVEGHERE A ACTIVITĂȚII DE ASIGURARE ȘI REASIGURARE	495
OFICIUL NAȚIONAL AL REGISTRULUI COMERȚULUI	496
OFICIUL PENTRU PROTECȚIA CONSUMATORILOR	496
OFICIUL REGISTRULUI COMERȚULUI	497
OLIGARHIE FINANCIARĂ	498
OLIGOPOL	498
OLIGOPSON	498
OM DE AFACERI	498
ONEROS	498

ONORAR	498
ONORARIUL COMISARULUI DE AVARIE	498
OPEN-MARKET	498
OPERAȚIUNE BANCARĂ	499
OPERAȚIUNE DE BANCĂ	499
OPERAȚIUNE DE BURSĂ	499
OPERAȚIUNE DE CASĂ	499
OPERAȚIUNI BANCARE ACTIVE	499
OPERAȚIUNI BANCARE DE COMISION ALE INSTITUȚIILOR DE CREDIT	499
OPERAȚIUNI BANCARE PASIVE	499
OPERAȚIUNI BURSIERE DE ACOPERIRE CONTRA DIVERSELOR RISCURI (HEDGING)	499
OPERAȚIUNI CU MILOACE DE PLATĂ STRĂINE, CU METALE ȘI PIETRE PREȚIOASE	500
OPERAȚIUNI DE CREDIT	500
OPERAȚIUNI DE DECONTARE	500
OPERAȚIUNI DE DEVIZE	500
OPERAȚIUNI DE ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI FĂRĂ NUMERAR	500
OPERAȚIUNI DE ÎNCASĂRI ȘI PLĂȚI ÎN NUMERAR	500
OPERAȚIUNI DE OPEN-MARKET (PIAȚĂ DESCHISĂ)	500
OPERAȚIUNI DE SCHIMB VALUTAR	501
OPERAȚIUNI DE SCHIMB VALUTAR PENTRU PERSOANE FIZICE	501
OPERAȚIUNI DE SCONT	501
OPERAȚIUNI DE SWITCH	501
OPERAȚIUNI FINANCIARE	501
OPERAȚIUNI ÎN AFARA LICITAȚIILOR VALUTARE	501
OPERAȚIUNI VALUTARE	501
- OPERAȚIUNI VALUTARE CURENTE	502
- OPERAȚIUNI VALUTARE DE CAPITAL	502
- OPERAȚIUNI VALUTARE LA TERMEN	503
- OPERAȚIUNI VALUTARE LA VEDERE	503
- OPERAȚIUNI VALUTARE NECOMERCIALE	503
- OPERAȚIUNI VALUTARE „SWAP”	503
OPERAȚIUNILE CASEI DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI	504
OPERAȚIUNILE DE ACTIV ALE BĂNCILOR	505
OPERAȚIUNILE DE PASIV ALE BĂNCILOR	505
OPHT	505
OPTIMUL FINANCIAR AL ÎNȚREPRINDERII	505
„ORA DE VRĂJITORIE TRIPLĂ”	506
ORDIN DE BURSĂ	506
ORDIN DE ÎNCASARE	506
ORDIN DE PLATĂ	506
ORDIN DE PLATĂ LA CEREREA DIRECTĂ A BENEFICIARULUI	507
ORDIN DE VÂNZARE	507
ORDIN DE VIRAMENT (TRANSFER)	507
ORDIN LA CURS LIMITAT	508
ORDIN „VINDE LA PIAȚĂ”	508
ORDINEA LEGALĂ A PLĂȚILOR	508
ORDONATOR DE CREDITE	508
- ORDONATOR PRINCIPAL DE CREDITE	508
- ORDONATOR SECUNDAR DE CREDITE	509
- ORDONATOR TERȚIAR DE CREDITE	510
ORGANIZAREA SISTEMULUI BUGETAR	510
ORGANIZAȚIA INTERNAȚIONALĂ A MUNCII (O.I.M. – ORGANIZATION INTERNATIONALE DU TRAVAIL)	510
ORGANIZAȚIA MONDIALĂ A PROPRIETĂȚII INTELLECTUALE (O.M.P.I – ORGANIZATION MONDIALE DE LA PROPRIÉTÉ INTELLECTUELLE)	512
ORGANIZAȚIA MONDIALĂ A SĂNĂTĂȚII (O.M.S.– ORGANIZATION MONDIALE DE LA SANTÉ)	512

